Turan Dursun

DİN BU-2

Hz. Muhammed

Yeniden Düzenlenmiş
Tam Metin

KAYNAK YAYINLARI

Turan Dursun

DİN BU-2

Hz. Muhammed

© Bu kitabın yayın hakları
Analiz Basım Yayın Tasarım Gıda Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.nindir.

Birinci Basım: Ekim 2006
Teknik Hazırlık: Analiz Basım Yayın
Baskı: Uğur Matbaacılık

ISBN: 975-343-464-2 (Tk. No)
975-343-470-7 (2. cilt)

KAYNAK YAYINLARI: 466

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM GIDA
TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Meşrutiyet Cad. Kardeşler Han No: 12/3
34430 Galatasaray-İstanbul
web adresi: www.kaynakyayinlari.com
e-posta: iletisim@kaynakyayinlari.com
Tel: (0212) 252 21 56-99 Faks: (0212) 249 28 92

Turan Dursun

DİN BU-2

Hz. Muhammed

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 13

MUHAMMED 19

"MUHAMMED'İN CİNSEL HAYATI" 21
Muhammed'in Şehveti ve "Tanrı"sı 21
Âişe Neden Böyle Diyor? 22
Muhammed'in "Hevâ"sı, "Adalet"in Önüne Geçiyor 22
Muhammed'in "Şehvet"inin Önemi 23
Muhammed'in Karı Sayısına Konan Sınır 24
Muhammed'in Karı Sayısındaki Sınır Kalkıyor 24
Karılar İçinde Ayrıcalıklı Olanlar 24
Âişe: "Günümü Kimseye Vermem!" 25
Muhammed'in Karıları Arasında "Hizip"leşme 25
Karılar: "Adalet İsteriz!" 25
Muhammed Aldırmıyor 26
Muhammed: "Bana Vahiy, Yalnızca Âişe'nin Gününde Geliyor!" 26
Karılar, Muhammed'in Kızı Fâtıma'yı Araya Koyuyorlar 26
Fâtıma'nın Aracılığı da Bir Sonuç Vermiyor 26
Karılar, Zeyneb'i Araya Koyuyorlar 27
Zeyneb'le Âişe'nin Kavgalı Tartışması 27
49 Yaşındaki Adam (Muhammed),
6 Yaşındaki Bir Çocuk (Âişe) ile Evleniyor 27
Âişe 9 Yaşındayken 52 Yaşındaki Muhammed'in Koynuna Veriliyor 28
Bir Kız 9 Yaşına Geldiğinde, İslam Hukukunda
"Şehvet Konusu (Müştehât)" Oluyor 29
Âişe'nin Kaybolan Kolyesi ve Safvan 29
Olayda Akla Gelen Sorular 30
Âişe "Zina" ile Suçlanıyor 30
Beklenen "Vahiy" Bir Türlü Gelmiyor 31
Muhammed: "Âişe! Böyle Bir Suçun Varsa Tevbe Et!" 31

Ve Sonunda "Vahiy" Geliyor 31
Âişe'nin "Zina" Etmediğine İlişkin "18 Ayet" Birden İniyor 32
Yine Sorular 32
Yüzlerce İdamlığa Güzel Cüveyriyye İçin Beraat 33
Muhammed, Tutsak Kadınların Irzlarına Geçilmesine İzin Veriyor 35
Muhammed'in Marya ile Hafsa'nın Yatağında Yakalanması 36
Muhammed: "Vallahi Billahi Marya ile Bir Daha Yatmayacağım!" 36
Muhammed'in "Şehvet"inin Zeyneb'le Daha Doyurucu Bir Karşılık Bulması 37
Muhammed'in Zeyneb'i de Karıları Arasına Katmasının Öyküsü 38
Muhammed ve Güzel Safiyye 40
Safiyye'nin Ailesinden Kişiler İşkenceyle Öldürülüyor 41
Muhammed, Safiyye'yi Dıhye'nin Elinden Alıyor 42
Safiyye'yi Muhammed Neden Almıştı? 42
Bu Gerekçede Mantık Var mı? 42
Muhammed'de Neden Çok Kadın Vardı? 43
Muhammed, Cinsel İlişkilere Ne Kadar Zaman Ayırıyordu? 44

MUHAMMED'İN CİNSEL HAYATI DAVASINDA SAVUNMA 46
"Hz. Muhammed'in Cinsel Hayatı" Davasında
Mahkemeye Sunulan Noterden Onaylı Belgeler ve Çevirileri 57

PEYGAMBER'İN KARILARI VE CARİYELERİ 116
Sevde 117
Âişe 117
Zeynep 118
Hafsa 119
Ümmü Habibe 119
Ümmü Seleme 119
Cüveyriyye 120
Safiye 121
Haris'in Kızı Meymune, Huzeyme Kızı Zeynep 122
Esma ve Amre 122
İki Cariye: Marya ve Reyhane 122

MUHAMMED'İN DOKTORLUĞU 123
Muhammed'in Hastalıklara Bakışı 123
Tükürükle Tedavi 125
Üfürükle Tedavi 125
Üfürükle Tedavinin Alanına Giren Hastalıklar 126
Üfürükle Tedavi Ücreti ve Muhammed'in Payı 126

Üfürükle Tedavide El Sürme, Okşama 127
Deliliğin Üfürükle Tedavisi 128
Üfürüğün Hastalığa Karşı Koruyuculuğu 128
Hastalığa Karşı Temizlik 129

ŞEYTANIN ELİ MUHAMMED'İN ELİNDE 130
Muhammed, Şeytanın Elini, Yemekte Yakaladığına Ant İçiyor 130
Muhammed, Şeytanın "Sol" Elle Yediğini Açıklıyor 131
Cinlerin ve Hayvanlarının Yiyecekleri 131

MUHAMMED'İN "ŞEYTANI DİREĞE BAĞLAMAKTAN VAZGEÇMESİ" 133
"Şeytanı Yere Yatırdım, Boğuyordum" 133
Cinin Şeytanın Direğe Bağlanması 134
"Şeytan Zart Diye Ses Çıkararak Yellenir" 135

MUHAMMED'İN CİN ÇIKARMASI 136
"Ey Cin! Gel Bu Gövdeden Çık!" 136
Dayakla "Cin Çıkarma" 137
Muhammed'in Cin Çıkarması 138

BÜYÜ VE MUHAMMED'İN BÜYÜLENMİŞLİĞİ 139

HEVÂ'NIN ANLAMI 141
Muhammed'in Cinsel Hayatı/ Eleştirilere Yanıtlar 141

MUHAMMED'İN ÖĞRETMENLERİ Mİ? BEL'AM, YAİŞ, ADDAS, YESSAR, CEBR, İRANLI SELMAN... 144
Konuya İlişkin Kur'an Ne Diyor? 144
İman Nereli? 145
Ayetteki Cevap 147

MUHAMMED'İN İSTİHBARAT TEŞKİLATI 150
Ebu Süfyan Cezasını Bulmalıydı 150
Soğuk Savaş Sürdürenler 151
Mekke Casusu 151
Peygamber'in Sağ Kolu 152
"Savaş, Hile Yapma Sanatıdır" 152
Bişr, Ani Bir Baskını Önledi 153
Huzur Kaçmıştı 153

İSLAMIN İBADET KAYNAĞI: GÜNEŞ KÜLTÜ 157

ATATÜRK'E GÖNDERİLEN SOLUK KESİCİ BİR RAPOR 157
Ya Ötekiler? 157
Raporun İçeriği: İslamdaki İbadetler "Güneş Tapımı" Kaynaklı 158
İki Yol 159
Kur'an "Güneş Tapımı"nın da İçinde Bulunduğu "Yıldız Tapımı"nı Resmen Tanıyor 161
İslam da, Tıpkı Güneş ve Ay Kültlerinde (Sâbiîlikte) Olduğu Gibi Güneşe, Aya Ayarlı 165
"Güneşin Kaymaya-Kıpırdamaya Başlaması Zamanı ve Nedeniyle Namaza Başla" 165
Kur'an'da, İbrâhim Peygamber'in de "Yıldız"a, "Ay"a ve "Güneş"e "Tanrım" Dediği Belirtilir 167
Üç Dinin Paylaşamadığı İbrâhim, Bir "Sâbiî'ydi 167
Muhammed de, İlk Zamanlar "Sâbiî" Diye Tanınıyordu 169
İslamın İnanç ve İbadetlerindeki Birçok Sözcük de, Sâbiîliğin Temel Dili Olan "Süryanca", "Âramca" Kaynaklıdır 171
Asıl Kaynak Neden "İslam" Değil de, Sâbiîliktir? 172
"Yıldız Tapımı", "Güneş Tapımı", "Ay Tapımı" ve Bunlardan Oluşan "Sâbiîlik", Dinlerin En Eskisidir 172
"Sâbiîlik de Münzel (Gökten İnme) Bir Dindi Ama Bozulmuştu" Yutturmacası 173
Sâbiîlikten İslama Geçenlerin Kimi Doğrudan, Kimi de Yahudilik, Hıristiyanlık Yoluyladır 174
Sâbiîliğin Tapınakları, Kur'an'da, "Tanrı Adının Çok Anıldığı Tapınaklar" Arasında Anılıyor 178
Kâbe Bir "Güneş Tapınağı" Olarak Yapılıp Kullanılmıştır 180
Sâbiîliğin Öteki Dinlere de Geçen İbadetlerinin Asıl Yurdu Neredir? 183

TAHSİN MAYATEPEK'İN ATATÜRK'E RAPORU 187

İLGİLİ YAZILAR VE AÇIKLAYICI NOTLAR 219
İslam Ansiklopedisi'ndeki "Sâbiîler" Maddesi 219
Kur'an'ı Kerim ve Sâbiîler 224
Sâbiîlik 243
Essabiin Essabiun 246
Sâbiîlik 248
İbrahimci Sâbiî Haniflerin Bir Kitabı 250
Sâbiîlerin İnanç ve İbadetleri 253

Harran Sâbiîleri ve Me'mun (Halife) 259
Süryan Toplumu ve Sâbiîler 262
Sâbiîler ve İnançları 265
Ve "Taberi Tefsiri"nden 267

MAYATEPEK RAPORU'NA TEPKİLER 269
Telaş-Panik 269
Dergiye Gönderilen Yazılar 270

"SENİ ÇAMURDAN YARATTIK" -EFSANELERDEN İSLAMİYETE- 279
Sıtkı, Luksor Tapınağı'nda 279
Zeus da Çamuru Kullanmış 281
Sümerlerde İlk Harç 281
Gılgamış'ta da Yaratılış Çamurdan 282
Önce Böcekten, Olmayınca Çamurdan 283
Tevrat'tan Kur'an'a 283
Neden Çamur 284
Efsanelerde ve Kutsal Kitaplarda İlk Harç 284
Ortadoğu Tanrılarının Etimolojik Gelişimi 285

ORUCUN KÖKENİ: GÜNEŞE TAPMA 286
Yedi Yıldız ve 12 Burca Saygı 286
Muhammed Peygamber de "Sâbiî" Olarak Tanınıyordu 288
"Oruç Öncekilere de Farzdı" 288
Güneş'e Ayarlı 289
Meksika Nere, Arabistan Nere? 290
"Artık Girişin Karılarınıza" 290
Peygamber'in Hayatında 8 Ramazan Var 291

İSLAM ULEMASI YÜZYILLARDIR TARTIŞIYOR 296
Fatıma'nın Kur'an'ı Bizim Kur'an'ımızın Üç Misliymiş 292
Faslü'l Hitab Fi İsbat-ı Tahrif-i Kitab-ı Rabbil Erbab 293
Humeyni de Kur'an'ı Kerim'in Tahrif Edildiğini İddia Ediyor 294

TEK YOL DUA 296
Silahlı Müdahale Duası Yok mu? 297
Yalvarsınlar Diye 297
Cinsel Birleşme ve Açlık 297
Erkek Çocuk Doğurmak İçin 298
Cüzzama, Akrep Sokmasına Karşı 299
Haset ve Vesvese 299

Çıldırmaya Karşı 300
Ağrılara Karşı 300
Felç ve Yaralanma 301
İhmalcilik 301
Üzüntülü Durumlar 301
Kışkırtmalar 302
Horoz ve Merkep 302
Doğal Olaylarda Dua 303
Yatarken ve Yemekte 304
Ürkütücü Yerler 304
Ayak Kayması 305
"Senin Başına Gelen" 305
Ödül İçin 306
Alçakgönüllü ve Gizlice 306
Sonumuzu Hayreyle! 307
Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı'nın Duası 307

İSLAMIN TEMELİNDEKİ YALANLAR 309
"Hadis Uydurmacılığı" 309
Kime, Nasıl Güvenirsiniz? 313
Yalancıyı Kovalayanın Yalancılığı 316

İSLAM VE ŞİDDET 325

CİHAD 327
I) Tanımı 327
A- Sözlük Anlamı 327
B- İslamda Yüklendiği Anlamı 327
II) Süresi, Kimlere Karşı Olacağı ve "Hükm"ü 328
A- Süresi 328
B- "Cihad"ın Kimlere Karşı Olacağı 328
C- "Cihad"ın Hükmü 330
III) Cihad Sırasında Neler Olur? 330
A- Öldürme 330
B- Yakma-Yıkma ve Yağma 335
C- Yalan, Hile, Tuzak 336
IV) Cihadın "Fazileti" (Üstünlüğü-Sevabı-Ödülü) 336

İSLAM VE ŞİDDET 338
El ve Ayakları Çapraz Kesin 340
Kanlarınızı ve Mallarınızı Kurtarmak İstiyorsanız 340

Komünist Öldürmek Yüz Kere Hicaz'a Gitmekten İyidir 341
Yaptığınız Alışverişe Sevinin! 342
Suçu, Eleştirmekti 342
Kadınlar ve Çocuklar Onlardansa 343
Ateşte Yakmak Allah'a Ait Ama... 343
Evlerini, Ağaçlarını Yakın! 345
Vaat Edilen Ganimet 345
Kısas Size Farz Kılındı 346
Deriler Piştikçe Yenilenecek 346
"Türkler İşkenceye Alışık" 347
Dört Halifeden Üçünü Müslümanlar Bıçakladı 347

DİYANET KUR'AN'INDA BÜYÜK YANLIŞ 349
Orijinal Kur'an Yok 349
İslamın "Namus"unu Kurtarmaya Soyunanlar 350
"Bayram Değil Seyran Değil" Sabah'a
Ne Oldu da Böylesine Bir Coşkuyla Ortaya Atıldı? 351
Yaratılan "Heyecan"la, Ayasofya'yı Cami Yapma Girişimleri,
Dikkatlerden Uzaklaştırılmak İsteniyor Olmasın! 351
Tüm Uzmanlar, Sabah'ın "Yanlış" Diye Sunduğu Çevirinin
Doğru Olduğunu Belirtmekte Birleşiyor 352
Râğıb'ın "Müfredat"ı 353
Kur'an'daki Çokanlamlı Sözcükleri İnceleyen Kitaplar 354
Tüm Tefsirler de Aynı Anlamı Veriyor 354
Arapça Tefsirler 355
Türkçe Tefsirler 356
Asıl Kaynak Tevrat 356
Sabah'ın Kaynağı Kimdir ve Nedir? 357
Sabah'ın "Güngör Mengü"sünün Kur'an Kurtarıcılığı 358
Ve Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in Din-İslam Kurtarıcılığı 360
Diyanet İslam Kurtarıcılığı İçin "Yalan"a Başvuruyor 360
Diyanet İşleri Başkanlığı'nı,
Bu Konuda Dürüstlüğe ve Tartışmaya Çağırıyorum 361

KUR'AN'IN NE DEDİĞİ 362
"Nefsi Katletmek", Kur'an'da, Her Yerde
Adam Öldürmek "Anlamında 363

İSLAMCI NEDEN "İNTİKAMCI"DIR? 365
Muhammed'in Ureynelilere Yaptırdığı İşkence 367

İSLAMİ KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ 368

İSLAM ÖNCESİ DÖNEMDE "KIZ ÇOCUKLARININ DİRİ DİRİ GÖMÜLDÜĞÜ" YALANI 370

Kız Çocukları ve İslam Öncesi Dönem 371

İSLAMCILARIN AKSOY'U YARGILADIĞINA EMİNİM 375

Zamanlama 375

Mümaşat'tan Cihad'a 375

İslamcılar Ekonomik Tabana Oturdu 376

Suudi Arabistan, İran, Libya 376

Aksoy'u Öldürme Kararını Dünya İslam Cemaati Aldı 376

"Türkiye Dar-ul Harb mi?" 377

İslamcılar Kullanan Duruma Geçti 377

İran Radyosu'nun Ölüm Listesinde Aksoy Vardı 377

Hatmehacegan'da Valiler, Jandarma Komutanları 378

Evren'in İlahiyatçı Yaveri 378

Kaab'ın Planlı Öldürülüşü 379

"Seçilmiş Hedeflerin İlki" 379

İstanbul'un İkinci Fethi! 380

İSLAMDA İŞKENCE 381

TURAN DURSUN'UN ÇALIŞMA NOTLARI 383

DİZİN 399

ÖNSÖZ

21 Şubat 1990 günü Genç ilçesine gitmek üzere Bingöl'de otobüsten indim. Arkamdan beş-altı genç daha otobüsün kapısından atlıyor ve koşarak bana geliyorlar.

– Siz Doğu Ağabeysiniz değil mi?

– Evet, merhaba.

– Biz Solhan Medresesi talebeleriyiz. Sizleri çok seviyoruz. *2000'e Doğru*'da Turan Dursun'un yazılarını sürekli okuyoruz. Bizi İslamiyet ve dinler konusunda çok aydınlatıyor...

Bingöl'ün Solhan ilçesindeki medrese talebeleri İslamiyeti artık Turan Dursun'dan öğreniyorlardı.

Karabük'te Sosyalist Parti yöneticisi arkadaşla görüşüyorum. Demir-Çelik Fabrikası'nda işçi. Kendisi ve eşi iki yıl önce tarikat mensubu. Turan Dursun'u okumaya başlıyorlar. "İslamı bilmiyormuşuz, Turan Dursun öğretti bize" diyorlar.

Türkiye'nin neresine gitsem, Turan Dursun'un öğrencileriyle karşılaşırım. Binaları, salonları, kütüphanesi, kafeteryası olmayan bir Turan Dursun Üniversitesi var. Bir profesör ve yüzbinlerce öğrenci. Diploma almak için değil, aydınlanmak için ders alınan bir üniversite. Tek bir insan, bir halka öğretmenlik yapıyor. Hiç abartma yok bu gözlemde. Üç ciltlik *Din Bu, Kulleteyn, Allah, Kur'an* adlı kitaplarının baskıları yüzbinlere ulaştı, kitapları elden ele yayılıyor, yastık altlarına girdi, büyük bir merak ve tutkuyla okunuyor.

İslamın toplumumuzda bin yıllık bir tarihi var, ama insanlarımız İslamı da dinleri de bilmiyor. Toplumumuzun bin yılını etkileyen bir ideoloji, aslında çok yüzeysel tanınıyor. Toplumumuzun bilincine ancak kalıplarla, törensel davranış biçimleriyle sokuşturulmuş bir İslam var. Tartışılmayan bir ideoloji öğrenilemiyor da. İslam yüzyıllar boyunca feodal hâkim sınıflar içinde, ulema arasında, medreselerde dar bir çevre içinde sıkışmış kalmış. Geniş halk kitleleri ise, İslamı o Arapça duaları anladığı kadar öğrenmiş, yani öğrenememiş. İlginçtir, İslamın halkın geniş kesimlerine bir ideoloji olarak pompalanması yenidir; özellikle son 20 yılın olayıdır. Çürüyen bir burjuvazi, toplumu kendi statükosuna İslami ideoloji aracılığıyla bağlıyor. Bunun için arkada kalan bin yılın hâkim sınıflarının elinde olmayan araçlara sahiptir: Basın, televizyon, radyo, okullar, Kur'an

kursları, vakıflar, İslami ideolojiyi geçmişle karşılaştırılamayacak ölçülerde yayıyorlar. Bugün tarikat ağı, toplumumuzun Osmanlı döneminden çok geniş kesimlerini sarmıştır.

Daha çarpıcı gerçek ise, İslamcı eğitimin İslamı öğretmediğidir. İslam, 1 400 yıllık bir gerçeklik olarak ancak İslamın dışından öğretilebiliyor. İşte Turan Dursun, kendi inandığı dini bilmeyen bir topluma, o dini öğretmeye başlamıştır. Bilgisiz köy vaizlerinden, kasaba hocalarından, şeyhlerden, imamlardan, müftülerden, imam hatip okulları ve ilahiyat fakültelerinden, Diyanet İşleri'nden, tarikat ulemasından öğrenemediğimiz İslamı, kendi kaynaklarından Turan Dursun aracılığıyla öğreniyoruz.

Turan Dursun'un İslam ulemasına iki üstünlüğü vardır. Birincisi, gerçeğe bağlıdır. İkincisi, İslamı ve dinleri onlardan çok çok daha iyi bilmektedir. İslam ulemasının Turan Dursun'un bilgisi karşısında nasıl eziklik duygusu içinde bulunduğu biliniyor.

Bugün insanlarımız, Turan Dursun'u okuyarak Cumhuriyet Devrimi'nden sonraki en kapsamlı Aydınlanma olayını yaşıyorlar. Turan Dursun'un yaktığı bilgi ışığı, tarikatların, medreselerin, Kur'an kurslarının, dinsel kurum ve çevrelerin derinliklerine kadar girmektedir. Dahası bu olay, devletin dinci ideolojiyi yukardan aşağıya topluma pompaladığı bir dönemde gerçekleşiyor.

20 Haziran 1986 günü Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in başkanlığında, Başbakan Turgut Özal ve Genelkurmay Başkanı Necdet Ürüğ, Devlet Bakanı Mesut Yılmaz ve diğer üyelerinin katılımıyla toplanan Atatürk Yüksek Kurulu, Türk-İslam sentezini temel alan resmî bir kültürün bütün millete aşılanmasını öngören, üzerinde "gizli" damgası vurulmuş bir raporu kabul etmişti. (Bkz. *2000'e Doğru,* sayı 4, 25-31 Ocak 1987. Raporun tam metni için bkz. *Saçak,* sayı 44, Eylül 1987, s.29) CIA'nın Ortadoğu Masası Şeflerinden Graham Fuller'in Türkiye'ye "Ilımlı İslam"ı uygun bulduğunu hatırlayacak olursak, Turan Dursun'un Aydınlanma hareketinin ne denli büyük güçlerin baskısını göğüslemek durumunda olduğunu daha iyi görürüz.

Ne var ki, halkın içinden baktığımız zaman, içimize umut ve güven doluyor. Tek bir insan bile, toplumun büyük bir ihtiyacına yanıt verdiği zaman, büyük bir ışık oluyor. Ama o insanın bir Turan Dursun olması gerekli. Daha çocuk yaşlarda medrese rahlelerinde başlayan müthiş bir öğrenme merakı, araştırma tutkusu, İslamı kendi kaynaklarından inceleyen 50 yıllık bir birikim, eşine az rastlanan güçlü bir vicdan, yukardan dayatılan hâkim ideolojiyi sorgulamada ve ulaştığı gerçeği topluma açıklamada sarsılmaz bir kararlılık ve cesaret, insanlığın aydınlık geleceğine çok derin bir güven duygusu.

Turan Dursun'un bir hayatla edindiği bu özelliklerinin ekseninde ise, gerçek aşkı vardır. Turan Dursun'un yüreğine bu önüne geçilmez tutkuyu işleyen, onu Ana-

dolumuzun diğer insanlarından ayıran etkenler nelerdir? Hangi deneyimler, nerede ve nasıl bulunan bir enerji kaynağı, onu bir ışık haline getirmiştir? Öyle ya, bırakalım Türkiye'yi, Müslümanlığı benimseyen toplumlarda milyonlarca insan medreselerde yetişti, müftü oldu. Turan Dursun'u o milyonların içinden bir ışık gibi gelecek yüzyıllara yönelten itici güç nereden geliyor? Hangi olaylar, hangi deneyimler, hangi düşünceler, hangi çevreler ve toplumsal ilişkiler gözünü çocuk yaşta medresede açmış, İslamı derinlemesine öğrenmiş bir müftüyü, büyük bir Aydınlanma savaşçısı olmaya yöneltmiştir? Turan Dursun'u tanıma şansını kazananların kendi kendilerine sık sık sordukları ve toplumla paylaşmak istedikleri bir sorudur bu.

10 Nisan 1990 günü çıkarılan "Sansür-Sürgün Karamamesi"yle susturulmak istenen, daha sonra yayını durdurulan *2000'e Doğru,* okurlarına *Yüzyıl* adıyla ulaştığı dönemde, Turan Dursun'u yaratan etkenleri araştırmaya karar verdi. Onunla çok geniş bir görüşme yapılmalıydı. Ondaki gerçek aşkının kökleri, hayatı, deneyimleri, birikimi içinden somut olarak ortaya çıkarılmalıydı. Özellikle büyük düşünsel sıçramanın oluşumu araştırılmalıydı. Turan Dursun'un kendi içinde yaşadığı, İdealizm ile Materyalizm arasındaki, yanılsama ile gerçek arasındaki çelişmeler birer birer açılmalı, kendisini aşma süreci bütün boyutlarıyla açıklanmalıydı. Derin bir ahlaki çözülme ve ikiyüzlülüğün yaşandığı ülkemizde, topluma ve kendi vicdanına karşı sorumluluğun, Aydınlanma ahlakı ve cesaretinin kaynakları, Turun Dursun'un kişiliğinde somutlanmalıydı.

Şule Perinçek, bu amaçla Turan Dursun ile 21 Haziran 1990 Perşembe gününden başlayarak birkaç gün süren uzun bir görüşme yaptı. Görüşmenin tamamına yakını ses bantlarına kaydedildi. Turan Dursun'un vapurda ve Cağaloğlu yokuşunu tırmanırken anlattıkları ise, elyazısıyla tutulan notlarla saptandı.

Turan Dursun, bu görüşme yayımlanmadan 4 Eylül 1990 günü karanlığın kurşunlarına hedef oldu. Görüşmenin bazı bölümleri özet halinde öldürülmesinden sonraki ilk *Yüzyıl (2000'e Doğru)* dergisinde çıktı. Ancak görüşmenin tamamı ilk kez elinizdeki kitapla gün ışığına kavuşuyor.

Turan Dursun, hayatı boyunca dinleri Ortadoğu tarihindeki düşünsel kaynaklarıyla bağlantılı olarak inceledi, ancak dinlerin oluşturduğu ideolojik düzlemle toplumların maddesi arasındaki ilişkiler üzerinde yoğunlaşmadı; dinlerin üzerinde yükseldikleri sınıfsal süreçlerle bağlantıları, bu süreçlerden nasıl etkilendikleri ve yine o süreçleri nasıl etkiledikleri sorunsalına yönelmedi. Bu nedenle Turan Dursun'un dinleri, tarihsel bir kategori olarak ele almaktan çok Aydınlanma Çağı'nı yaşamış bir dünyanın penceresinden değerlendirdiğini görüyoruz. Öte yandan Turan Dursun'un bir ideoloji olan dine, toplumsal süreçleri etkilemede bütün tarih boyunca belirleyici roller yüklediğini de görüyoruz. Kuşkusuz tarihin belli anlarında ideolojinin ve üstyapı kurumlarının böyle roller oynadığı bir gerçektir.

Ancak ideoloji ve siyasetin kendisi de, belli toplumsal ilişkiler üzerinde yükselir, belli ilişkileri yerleştirmek veya sürdürmek gibi bir işlev görürler.

Ortadoğu'nun tektanrılı dinleri olan Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyete baktığımız zaman, ortak bir payda saptıyoruz. Her üç din de, belli tarihsel dönemlerde, birbirine yakın mekânlarda, belli toplumların sınıflara bölünmesine, özel mülkiyeti kurumlaştırmalarına, ticaretin ve meta ekonomisinin gelişeceği bir düzeni gerçekleştirmelerine yönelik ideolojik iklimi yaratmışlardır.

Musevilik, bu ideolojik işlevi, Hıristiyanlıktan çok geri toplumsal koşullarda üstlendi. İslamiyet ise, Hıristiyanlıktan zaman olarak altı yüzyıl sonra ortaya çıkmakla birlikte, Ortadoğu'da meta ekonomisinin kıyısında kalan daha geri bir bölgenin, ticaret uygarlığına katılmasına önderlik etti.

Hıristiyanlık çok uzun bir dönem muhalefette kaldı, ancak Roma imparatorlarının benimsemesi üzerine zamanın süper devletinin ideolojisi haline geldi. İslamiyet ise doğuşundan çok kısa bir zaman sonra devlet kuruluşuna önderlik etti ve toplumu düzenleyen bir rol oynadı.

Dinlerin üzerinde yükseldiği toplumsal ilişkiler ve roller, onların ideolojik içeriklerini de belirledi.

Gezegenimizde 8-15. yüzyıllar arasındaki yedi yüzyıla baktığımız zaman, uygarlığın merkezinin İslami ideolojiyi savunan imparatorluklarda olduğunu görüyoruz. Buna karşılık, Avrupa'da kapitalizmin daha önce gelişmesi, Ortaçağ Skolastiğinin kendisini Hıristiyan olarak kabul eden coğrafyada yıkılmasına yol açtı. Kapitalizme geçişte önderliği Batı'ya kaptıran Doğu toplumları ise, Ortaçağın pençesinde kaldı.

Hıristiyanlığın veya İslamın reform şansını ise, bu dinlerin ideolojik yapıları değil, var oldukları toplumların kapitalistleşme dinamikleri belirledi. Akdeniz'in çevresindeki toplumların gelişmesindeki eşitsizlik, dinlerin oynadıkları rollere, parlayış ve sönüşlere de yansıdı.

Batı toplumlarında gelişen kapitalizm, 19. yüzyıl sonlarına doğru emperyalist karakter kazanarak, İslam toplumlarının yaşadığı coğrafyayı da hâkimiyeti altına aldı. Batı kapitalizmi, girdiği Doğu toplumlarında, bir yönüyle kapalı ekonomileri dünya ekonomisine açan bir rol oynamakla birlikte, esas olarak o toplumlarda bağımsız gelişmenin filizlerini kırdı, ideolojik alanda ise İslamı payandaladı, aydınlanma yönündeki her atılımı yerli gericilikle birleşerek boğmaya yöneldi.

Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Devrimi, bu tabloda ezilen dünyanın aydınlanma yönündeki ilk güçlü atılımıydı. Burjuvazinin önderliğindeki bu aydınlanma hareketi, Kemalist Devrim dalgasının inişe geçmesine paralel olarak geri çekildi. Cumhuriyet burjuvazisi, kendi kurduğu ilişkilerin üzerine oturduktan sora tutuculaştı. Kapitalist sanayileşmenin insan malzemesini yaratmaya yönelik olan laiklik hareketi, daha 1930'lardan başlayarak kireçlenmeye ve gide-

rek taşlaşmaya başladı. Böylece laikleşme, emekçi halkın aydınlanmasına sonuna kadar ihtiyacı olan biricik sınıfın, işçi hareketinin sorunu oldu. Böylece laiklik yeni bir içerik de kazandı. Burjuvaziye laiklik, Osmanlı otoritesinin toplumsal temelini yıkmak, kendi iktidarını pekiştirmek ve sanayi için gerekli işgücünü yaratmak için gerekliydi. İşçi sınıfına ise laiklik, emekçi iktidarının itici güçlerinin aydınlanması ve özgürleşmesi için gereklidir.

Turan Dursun'u aydınlanma mücadelesinde *2000'e Doğru* ile buluşturan etkenleri bu tarihsel süreçle açıklayabiliyoruz. Devrimci dönemde laikliğe yönelen burjuvazi artık emekçi halkın aydınlanmasından korktuğu için, toplumda dinciliği destekleyerek hegemonyasını sürdürebiliyor.

Türkiye'de emekçi halkın siyasal ve ekonomik mücadelesi hiç kuşkusuz ideolojik ve kültürel alanda aydınlanma mücadelesiyle el ele gidecektir. Laiklik, bütün dünya otoritesini ilahi iradeye dayandıran krallıklara karşı, demokratik devrim mücadelelerinde ortaya çıktı ve gelişti. Türkiye'nin yarım kalan demokratik devrimi, halkın Ortaçağ ideolojisinin prangasından kurtuluşunu daha fazla gerektiriyor. Türkiye halkı için laiklik, mezhep ayrılıklarını aşmak ve birleşmek için de gereklidir.

Turan Dursun'u yaratan dinamik, hem bu yüzyılın başındaki büyük devrimci atılımda, hem de günümüzün emekçi hareketindedir. Bir müftü, ezilen dünyadaki ilk güçlü aydınlanma atılımının gerçekleştirdiği bir ortamda, emekçi halkın aydınlanmayı sonuna kadar götürme ihtiyacından güç alarak o ışığı yakmıştır. Turan Dursun, bu özelliğiyle bir Türkiye gerçeğidir. 21. yüzyılda dönüp arkamıza baktığımız zaman, 20. yüzyıl Türkiye'sinde geleceği yaratan birkaç önemli insan çabasından biri olarak anılacaktır.

Turan Dursun öldürüldüğü zaman, Diyarbakır E Tipi Cezavi'nde tutuklu idim. Ona halkın duyduğu büyük sevgiye, orada da tanık oldum. Diyarbakır'dan eşim Şule Perinçek'e yazdığım satırlar, yüreğinde gerçek sevgisi olan herkesle paylaştığım duyguları yansıtıyordu:

"Turan Dursun'un vurulmasından beri Gerçek Aşkı kan ağlıyor. Bizim toplumumuzda ve Sol'da da en az olan değere, Gerçek Aşkı'na sıkıldı o kurşunlar. Ve daha önemlisi derinleşen bilgiye. Zaten Gerçek Aşkı, derin materyalizm de ancak bilimde derinleşmenin ürünü olabilir. Bir cengâverler toplumunda, gerçek kahramanlık, Materyalizmin insana verdiği sade ve gösterişsiz kahramanlık, bir elini gene şakağına koymuş yatıyor öyle caddenin üzerinde ve gazete kâğıtları altında. Aslında 'kahramanlık' sözcüğü gitmiyor bu olaya, vermiyor Turan Dursun'un Materyalizmini ve ışıklaşan cesaretini.

"Gerçeği ve kendimi nasıl öyle öksüz hissettim, bilemezsin. Kendimize öylesine acıdım ki! Şimdi biz toplum olarak İslamı kimden, nasıl öğreneceğiz? Kim on yıllarını verecek de, küçük yaşlardan medreselerin boşluklarında yatarak öğrenecek İslamı? Turan Dursun, İslamı hem içinden hem dışından biliyordu. Sü-

merlere, Babil'e, Mısır'a, Museviliğe ve Hıristiyanlığa uzanan kaynaklarıyla biliyordu İslamı.

"Onu yitirince, ona ait ne bulabilirim diye deli gibi aradım buralarda. İbnî Haldun'un *Mukaddime*'sini buldum. Turan Dursun çevirmiş ve Önsöz yazmıştı. Yeniden okudum. O Önsöz'ü yazacak çok insan yok. O çeviriyi yapabilecek ikinci bir insan yok. 14. yüzyıl Arapçasını da biliyordu, Peygamber döneminin 7. yüzyıl Arapçasını da.

"Yazarken, kafamda somut bir okur kararlaştırır ve hep ona hitap edermiş gibi yazarım. Ağustos ayının *Teori* dergisinde çıkan 'Laikliğin Toplumsal, Siyasal, Felsefi Boyutları'nın birçok bölümünü hep Turan Dursun'la konuşur gibi yazmıştım. Materyalizmin Ulusal Kaynakları konusunu işleyen hacimli bir kitaba dönüşecek çalışmalarımı onunla tartışmayı o kadar özlüyordum ki. O nedenle sana görüşte 'Turan Dursun okudu mu yazıyı' diye sormuştum. Uzun uzun, günlerce konuşmak istiyordum onunla. Özellikle İslama ilişkin bölümlerde onun uyarılarına, derinleştirmelerine çok ihtiyaç duyuyordum. Bilimsel çalışma konusunda coşkusu olan, adeta kendinden geçen birkaç insandan biriydi. O cezbeyi, o sarhoşluğu paylaşmak bana tarifsiz mutluluk veriyordu.

"Cemal Süreya'dan sonra Turan Dursun'u da yitirmek, bende 'hayat çok kurulaştı ve renksizleşti' duygusu yarattı. Yalnız gerçek dostlar değil, halis dostluk da vuruldu. Dostluğun erozyona uğradığı bir dünyada asıl felaket bu."

Bu Önsöz'ü bir gerçekle bağlıyorum:

Turan Dursun'a arkadan sıkılan kurşunlar, Turan Dursun Üniversitesi'nin öğretimini durduramadı. Sanki toplumumuzda İslamı ve dinleri öğrenme merakı böyle bir kurşun sesini bekliyordu. Turan Dursun'un öğrencilerinin sayısı, onbinlerden yüzbinlere yükseldi.

Doğu Perinçek
1 Kasım 1992

MUHAMMED

"MUHAMMED'İN CİNSEL HAYATI"

Muhammed'in Şehveti ve "Tanrı"sı

Karılarından Âişe, Muhammed'e şöyle diyor:

- "Mâ erâ (urâ) rabbeke illâ yüsâriu hevâke."[1]

Nedir bu sözün Türkçesi?

İşte dinî çevrelerden üç çeviri:

- "Vallahi Rabbinin, senin arzunu hemen yerine getirdiğini görüyorum."[2]

- "Rabbin şüphesiz senin dilek ve arzunu geciktirmeden derhal gerçekleştirir."[3]

- "Rabbin Teâlâ (kadınlarının değil) ancak senin arzunun tahakkukuna müsâraat ediyor."[4]

Âişe'nin sözü dilimize şöyle de çevrilebilir:

"Bakıyorum da, senin Efendi Tanrı'n (Rabb), yalnızca senin şeyinin keyfini (hevânı) yerine getirmek için koşuyor."

Hadiste, "Efendi Tanrı"nın, yalnızca Muhammed'in "hevâ"sı için koştuğu belirtiliyor açıkça.

"Hevâ": İnsanın "arzusu, isteği". Ama buradaki herhangi bir "arzu, istek" değil; "cinsel istek"tir. Bir başka deyişle; "İnsanın şeyinin keyfi". Çünkü buradaki konu, cinsel isteğin üzerinde durulduğu bir konu. Ayrıca, "hevâ" söylendiğinde ilkin bu kavramda kullanılır. Râğıb da, "hevâ" için, "Meylun'nefsi ile'eş-şehveti"[5] diyor. Yani "nefsin şehvete eğilimi".

Râğıb, aynı yerde, "hevâ"nın "şehvete eğilimli olan nefsin kendisi için de söylenebileceğini" belirtiyor.

1 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu't-Tefsîr/33/7, Kitabu'n-Nikâh/29; Diyanet Yayınları'ndan *Tecrîd*, hadis no. 1721; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'r-Rıdâ'/49, hadis no. 1464; İbn Mace, *Sünen*, Kitabu'-n-Nikâh/57, hadis no. 200; Ahmed İbn Hanbel, 6/134, 158.

2 Ahmed Davudoğlu, *Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, 7/402.

3 Haydar Hatiboğlu, *Sünen-i İbn-i Mace Tercümesi ve Şerhil*, 5/495.

4 *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*, hadis no. 1721, çeviren Kâmil Miras, Diyanet Yayınları'ndan.

5 Bkz. *el-Müfredât*, Hevâ.

Âişe Neden Böyle Diyor?

Muhammed'in çok karısı var. 1, 2, 3, 4, 5... Böyle gidiyor. Yaşlanmış olan Sevde Bint Zem'a'nın dışında hepsi genç, hepsi güzel. Ve hepsi de cinsel istekli. "Adalet" olsun diye, Muhammed'in bunlarla cinsel birleşmesi "sıra"ya konmuştur. Sevde'nin dışında kimse, sırasını başkasına kaptırmak istemiyor. İşte bu böyleyken, "ayet" geliyor; durumu değiştiriyor:

Muhammed'in "Hevâ"sı, "Adalet"in Önüne Geçiyor

Muhammed'in kadın seçimi, cinsel alandaki isteği, hadisteki sözcüğüyle "hevâ"sı, "adalet"e baskın geliyor ve "sıra" Muhammed'in isteği doğrultusunda, "ayet"le bozuluyor.

Buhârî ve Müslim'in "e's-Sahîh"lerinin de içinde bulunduğu hadis kaynaklarına göre ayet, Ahzâb Suresi'nin 51. ayeti. Ve şu anlamdaki sözle başlıyor:

- "(Ey Muhammed!) Onlardan (yani karılarından) dilediğini geriye bırakır, dilediğini öne alabilirsin..."

Ne demek bu?

Hadis ve yorumlara göre şu demek:

- "Ey Muhammed! Artık nöbet, sıra zorunlu değil senin için. Nöbeti, sırası gelse bile, dilediğin karınla cinsel birleşmeyi erteleyebilir, ondan önce dilediğin karınla yatabilirsin."[6]

Kâmil Miras da, Diyanet'in yayınlarından olan *Tecrîd*'de, Ahzâb Suresi'nin ayetleriyle ilgili tefsirlere ilişkin hadislere başlarken bu ayetin başındaki sözlere şu anlamı veriyor:

- "Aziz Peygamberim! Aile muaşeretinde kadınlarından dilediğinin nevbetini (nöbetini) geriye bırakabilirsin, dilediğini de yanına alırsın. Aralarında nevbete mecbur değilsin. Geri bıraktığından yanına almak istediğin olursa, onu almakta da sana bir günah yoktur..."

Sözün özü:

- Kur'an'ın "Efendi Tanrı"sı (Rabb), Muhammed'in, karılarıyla olan "cinsel ilişki düzeni"ndeki işini kolaylaştırıyor. İlişkiyi "sıraya koyma (nöbet)" zorunluğunu kaldırıyor. "Hevâ"sının seçiminde özgür olsun diye onu serbest bırakıyor. "Hangi karınla ne zaman yatmak istersen, özgürsün, yatabilirsin!" diyor.

İşte bunun üzerine, Âişe dayanamayıp o sözü söylüyor:

- "Görüyorum ki senin Efendi Tanrı'n, senin şeyinin keyfini..."

Âişe, bu durumu daha sonra, Ahzâb'ın 51. ayeti gelince anladığını; 50. ayet geldiğindeyse bunu pek anlayamadığını ve o nedenle, 50. ayette, "Peygamber'e

6 Bkz. Âişe'nin sözünün yer aldığı, gösterilen hadis kaynakları. Ayrıca bkz. "Tefsir"ler, örneğin *Tefsiru'n-Nesefî*, 3/309; Fahreddin Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, 25/221; Taberî, *Camiü'l-Beyân*, 22/20; Celaleyn, 2/111.

kendini (hem de mehirsiz olarak) verebilecek kadın"dan söz edilince şu tepkiyi gösterdiğini belirtiyor:

- "Olacak şey mi? Bir kadın utanmaz mı ki, kendini bir erkeğe armağan etsin?"[7]

Muhammed'in "Şehvet"inin Önemi

50. ayette, "Muhammed'e helal" olan kadınlar sayılıyor. Diyanet'in resmî çevirisindeki anlamıyla ayette şöyle deniyor:

- "Ey Peygamber! Mehirlerini verdiğin eşlerini (karılarını), Allah'ın sana ganimet olarak verdiği câriyeleri, seninle beraber hicret eden amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayının kızlarını, teyzelerinin kızlarını ve Peygamber nikâhlamayı dilediği takdirde –müminlerden ayrı, sırf sana mahsus olmak üzere– kendisinin mehrini Peygamber'e hibe eden mümin kadını almanı helal kılmışızdır. Bir zorluğa uğramaman için, müminlerin eşleri ve cariyeleri hakkında onların üzerine neyi farz kılmış olduğumuzu bildirmiştik. Allah bağışlayandır, merhamet edendir."

Bu çeviride, ayetteki sözlerin tam karşılığı olmayan kesimler var. Yani çeviri biraz yorumlu. Örneğin: Ayette, herhangi bir kadının Peygamber'e "mehrini" değil; kendini armağan etmesinden söz ediliyor. Ayetin sonuna da karışık bir anlam verildiği görülüyor. Böyle karışık anlam verilerek bir şeyler kurtarılmak istenmiş olsa gerek.

Ayetin sonunu şöyle çevirmek daha doğru olabilir:

- "İnanırlara, karıları ve sağ elleriyle sahip oldukları (cariyeleri) konusunda neler gerekli kıldığımızı kuşkusuz bildik. (Sana helal olan kadınlar konusunda anlattıklarımız da), sana bir güçlük olmasın diyedir. Tanrı bağışlayan ve acıyandır."

"... Sana bir güçlük olmasın diyedir" anlamındaki sözler üzerinde duran F. Râzî'nin yorumuna göre, burada demek istenen şudur:

- "...Kadınlar konusunda sana ayrıcalık verdi ki, daha geniş, daha kolay bir konumda olasın da, gönlünü uğraştıracak bir şey kalmasın artık. Kadın konusunda sorunun kalmasın da Cebrail, boşalmış olan gönlüne indirsin ayetleri."[8]

F. Râzî'nin yorumuna göre Muhammed'e kadın konusunda öylesine bir ayrıcalık sağlanmıştı ki, o bir kadını görüp de o kadına gönlü düştüğünde, kocasının o kadını boşaması şarttı. Neden ki ilk sıralarda vahiy alma yönünden peygamberlerin işi kolay değildir. Vahiy almaya alışıncaya dek bu böyle sürer. İşte Peygamber'e kadın konusundaki ayrıcalık bu sıraya rastlar. Peygamber vahye alışınca,

7 Bkz. aynı tefsir ve hadis kaynakları, örneğin Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu Tefsiri'l-Kur'an/336; Müslim, hadis no. 1464; *Tecrîd*, hadis no. 1721.

8 Bkz. F. Râzî, 25/220.

artık gözünün ilişip gönlünün düştüğü her kadını, kocasının boşaması ve Peygamber'e vermesi gerekmemiştir."[9]

Yani açıkçası:

"Efendi Tanrı"sı, Muhammed'in "şehvet"ini doyurmasını, kadınlara iyice doyup vahiy işlerine kendini yeterince vermesini istemiştir. İstemiştir ki, Peygamber'i vahiyle uğraşırken bir de kadın sorunu olmasın. Kadın konusunda gösterdiği kolaylıklar, hep bu amaca yönelik. F. Râzî'nin yorumu böyle özetlenebilir.

Bundan da anlaşılıyor ki, Muhammed'in "şehvet"i, bir başka deyişle "şeyinin keyfi (hevâsı)" son derece önemliydi.

52. ayetin, "cariye" konusunda değilse bile, "karı" konusunda bir "sınır" getirmiş gibi bir anlatımı göze çarpar. Bu ayetin, yine Diyanet çevirisindeki anlamı şöyle:

Muhammed'in Karı Sayısına Konan Sınır

- "Ey Muhammed! Bundan sonra, sana hiçbir kadın, cariyelerin bir yana, güzellikleri ne kadar hoşuna giderse gitsin; hiçbirini başka bir eşle değiştirmen helal değildir. Allah her şeyi gözetmektedir."

Bu ayetin bir "sınır" koyduğu, bu sınırlama nedeniyle, Muhammed'in artık o zamanki karılarından başka bir karı alamayacağını hükme bağladığı belirtilir.[10]

Muhammed'in Karı Sayısındaki Sınır Kalkıyor

Bu ayetteki "sınırlama"nın, 50. ayette kaldırıldığı, 52. ayetin, aslında 50. ayetten önce olduğu da savunulur.[11]

Tefsirlerin de yer verdiği bir hadis, İslam dünyasında sağlam kabul edilen kitaplarda da yer alıyor. Hadise göre, Âişe şöyle bir açıklama yapıyor:

- "Peygamber, kendisine kadınlar (sınırsız olarak) helal kılınmadan ölmedi."[12]

Karılar İçinde Ayrıcalıklı Olanlar

Muhammed, kimi karılarını daha çok severdi. Kimini de daha çok tutardı. En çok tuttuğu karılarının başında Âişe geliyordu. Ebubekir'in kızıydı, o nedenle de etkindi. Zaman zaman Muhammed'e kafa tutar gibi durumları bile olabiliyordu. Zeki de olduğu için, birtakım ayrıcalıklar sağlayabilmişti. Muhammed'in cinsel ilişkilerindeki "sıra düzeni" bozulunca, karılar içinde en çok yararlanan o olmuştu. Boşamasın diye Muhammed'in hoşnutluğunu kazanmak isteyen yaşlı ortağı Sevde Bint Zem'a'nın "gün"ünü (Muhammed'le yatma sırasını) almıştı. (*Tec-*

9 Bkz. F. Râzî, 25/222.
10 Bkz. Tefsirler, örneğin, Muhammed Ali Sabunî, 2/232.
11 Bkz. Tefsirler, örneğin, F. Râzî, 25/223.
12 Bkz. Tirmizî, *Sünen*, Kitabu Tefsiri'l-Kur'an/34, hadis no. 3216.

rîd'deki 701 no.lu hadisin "İzah" bölümüne bkz.) Başka "kuma"ların gününde de Muhammed'le yatabilirdi, Muhammed istediğinde. Kendi gününüyse, başkasına vermezdi. Muhammed'in canı başka kadınla yatmak istese bile vermezdi gününü, sırasını.

Âişe: "Günümü Kimseye Vermem!"

Âişe'nin anlattığına göre: Muhammed'e, herhangi bir karısının gününü, sırasını gözetmeksizin; dilediği karısıyla dilediği zaman yatma özgürlüğü veren "ayet", yani Ahzâb Suresi'nin 51. ayeti geldikten sonra da, Muhammed "Âişe'nin günü"nde başka kadınla yatmak istediğinde Âişe'den "izin" alma gereğini duyardı. İzin isterdi; ama Âişe geri çevirirdi:

- "Eğer izin verme, vermeme yetkim varsa vermek istemiyorum. Tanrı Elçisi! Bilesin ki hiçbir kimseyi sana (seninle yatmaya) yeğ tutmam."[13]

Kısacası, şunu demek istemişti Âişe:

- "Gerçekten izin verme ya da vermeme yetkim var mı? Öyleyse vermiyorum. Seninle yatmak, her şeyin üstünde gelir bana."

"Hadis"ten anlaşıldığına göre, Âişe'nin bu karşı koyuşuna Muhammed artık ses çıkarmamış; "Ayet var. Ayet bana istediğim zaman dilediğim karıyla yatma yetkisini vermiştir" dememiş ya da diyememişti.

Muhammed'in Karıları Arasında "Hizip"leşme

Bir hadisin Türkçesi:

- "Peygamber'in karıları, iki 'hizb'e ayrılmıştı: Bir kesimde Âişe, Hafsa, Safiyye ve Sevde vardı. Öbür kesimdeyse Ümmü Seleme ve Peygamber'in öteki karıları. Müslümanlar, Peygamber'in Âişe'ye olan sevgisini biliyorlar; o nedenle de Peygamber'e bir armağanda bulunmak isteyen biri olduğunda armağanını sunmayı geciktirir; Peygamber Âişe'nin odasına (cinsel ilişki günü için) gittiğinde sunardı Peygamber'e."

Karılar: "Adalet İsteriz!"

Bunun üzerine, Ümmü Seleme "hizb"i söylenmeye başladı. Bu kesimden olan kadınlar, gidip (önderleri durumunda olan) Ümmü Seleme'yle konuştular:

- Ümmü Seleme! Peygamber'e söyle. Herkesle konuşsun; Peygamber'e kim bir armağan vermek isterse, Peygamber'in hangi karısının yanında bulunduğuna bakmaksızın armağanını sunmasını duyursun.

13 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu Tefsiri'l-Kur'an/33/7; *Tecrîd*, hadis no. 1722; Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, 1/220, 225.

Muhammed Aldırmıyor

Ümmü Seleme, karıların dediklerini Peygamber'e söyledi. Ama Peygamber bir şey söylemedi. Karılar gelip Ümmü Seleme'ye sordular:

- Ne dedi Peygamber?
- Bana bir şey demedi.
- Öyleyse bir kez daha söyle ona!

Ümmü Seleme, kendi gününde (ilişki için) geldiğinde Peygamber'e yine söyledi (karıların dediklerini). Ne var ki Peygamber ona yine bir şey söylemedi. Kadınlar sorunca yine "Peygamber bana bir şey söylemedi!" dedi. Kadınlar da, "sana karşılık verinceye dek söyle ona söylediklerimizi!" dediler. Peygamber cinsel ilişki için dönüp geldiğinde, Ümmü Seleme ona kadınların dediklerini yine anlattı. Bu kez Peygamber konuştu:

Muhammed: "Bana Vahiy, Yalnızca Âişe'nin Gününde Geliyor!"

- "Âişe konusunda beni üzme! Bil ki, hiçbir kadın koynumdayken bana vahiy gelmez de, yalnızca o koynumda bulunduğu sırada bana vahiy gelir."

Bunun üzerine Ümmü Seleme şöyle dedi:

"Bunun üzerine ben de dedim ki:

- Ey Tanrı Elçisi! Seni üzdüğüm için Tanrı'ya sığınıp tevbe ediyorum!"

Karılar, Muhammed'in Kızı Fâtıma'yı Araya Koyuyorlar

Aynı kadınlar sonra Peygamber'in kızı Fâtıma'ya başvurdular; onu Peygamber'e gönderdiler. Şöyle demesini istediler:

- "Karıların Tanrı için senden, Ebubekir'in kızı (Âişe) konusunda (kayırmayı bırakıp) adaletli davranmanı istiyorlar."

Fâtıma'nın Aracılığı da Bir Sonuç Vermiyor

Fâtıma da Peygamber'le konuşup kadınların dediklerini iletti. Peygamber'se şöyle karşılık verdi:

- "Kızcağızım (sevgili kızım)! Benim her sevdiğimi sen sevmez misin?"

Fâtıma karşılık verdi:

- "Evet!"

Peygamber:

- "Öyleyse sen de Âişe'yi sev!"

Karılar, Zeyneb'i Araya Koyuyorlar

Fâtıma, dönüp karılara anlattı durumu. Karılar ona, "git de bir daha söyle Peygamber'e!" dedilerse de, Fâtıma, Peygamber'e bu konuda bir daha gitmeye yanaşmadı.

Aynı karılar bu kez, Peygamber'e, Zeyneb Bint Cahş'i gönderdiler. Peygamber'in yanında benim nasıl bir yerim (değerim) varsa, Zeyneb'in de buna benzer (yüksek) bir yeri vardı. Zeyneb gitti, sert çıkışta bulundu Peygamber'e. Ve şöyle dedi:

- "Karıların, Ebu Kuhâfe Oğlu'nun (Ebubekir'in) kızı (Âişe) konusunda Tanrı için senden adaletli davranmanı istiyorlar!"

Zeyneb'le Âişe'nin Kavgalı Tartışması

(Hadisin bundan sonrası Âişe'nin değil; râvinin, yani aktaranın. -T.D.)

Zeyneb, (bir yanda) oturmakta olan Âişe'ye duyuracak kadar sesini yükseltti ve ona sövdü. Peygamber'se konuşup karşılık verecek mi diye Âişe'ye bakıyordu. Âişe sonunda konuştu ve Zeyneb'e karşılık verdi. Sonunda Zeyneb'i susturdu. Âişe'nin anlattığına göre: Peygamber de öylece Âişe'ye bakıyordu. Ve şöyle dedi:

- "Elbette ki baskın gelecek! Çünkü Ebubekir'in kızıdır o!"[14]

Bu uzun hadis şunları açıkça ortaya koyuyor:

- Muhammed, Âişe'ye ayrıcalıklı davranıyordu.
- Muhammed, araya kimler girerse girsin, karılarının kendisinden istediği "adalet"i vermemişti. Oysa Nisâ Suresi'nin 4. ayetinde "çok karılılık"ta "adaletli davranmak gerektiği" bildirilmiştir.
- Muhammed'in toplayıp kendisine karı yaptığı kadınlar, pek "huzurlu" değillerdi. Aralarında da "hizibleşme" olmuştu.
- Muhammed, önce oğulluğu Zeyd'in karısıyken, sonra kendi karıları arasına kattığı Zeyneb'e de büyük önem ve değer veriyordu. Ne var ki, yine de, kavgalı tartışmada Âişe'nin ona baskın gelmesi karşısında üstünlüğünü düşünüyor ve bunu, babasının üstünlüğüne, yani Ebubekir'deki üstünlüğe bağlıyordu.

Âişe'yi, Muhammed çok küçükken karı yapmıştı kendisine.

49 Yaşındaki Adam (Muhammed), 6 Yaşındaki Bir Çocuk (Âişe) ile Evleniyor

Yine Âişe'nin kendisinin anlattığını dile getiren bir hadis:

Bu hadisin başında, Âişe aynen şöyle diyor:

14 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Hibe 8; *Tecrîd*, hadis no. 1130; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu Fadâili's-Sahâbe/83, hadis no. 2442.

- "Peygamber benimle evlendi; BEN O SIRADA 6 YAŞINDAYDIM."[15]

Evet, bir yanda 49 yaşındaki Muhammed, öbür yanda 6 yaşındaki Âişe. Evleniyorlar.

Muhammed'le evlendiği zaman Âişe'nin 6 yaşında olduğunun İslam dünyasında, tüm Müslümanlarca kabul edilmesi zorunlu. Çünkü bunu anlatan "hadis", tartışmasız "sağlam (sahih)" kabul edilir. Bu hadisi, İslam dünyasında en sağlam olarak benimsenegelmiş olan Buhârî'nin ve Müslim'in "e's-Sahîh"lerinde de buluyoruz.

Anlatıldığına göre, "evlilik" gerçekleşiyor, ama yine de üç yıl kadar "zifaf" (yani gerdeğe girme, cinsel birleşme olayı) gerçekleşmiyor. Bu süre geçtikten sonra oluyor "zifaf".

Âişe 9 Yaşındayken 52 Yaşındaki Muhammed'in Koynuna Veriliyor

"Hadis"i izleyelim. Âişe anlatıyor:

- "Ve ben dokuz yaşındayken benimle gerdeğe girdi.

"Medine'ye göçmüştük. Hâris İbn Hazrec oğullarına konuk olduk. O sırada sıtmaya yakalandım. Saçlarım döküldü. Saçlarım yeniden geldi; bölükler oluştu. Annem Ümmü Ruman bana geldi. Arkadaşlarımla birlikte salıncakta (ya da tahterevallide) sallanıyorduk. Annem beni çağırdı. Yanına gittim. Benden ne istediğini bilmiyordum. Elimi tuttu. (Alıp götürdü.) Evin kapısına gelince durdurdu. Soluk soluğa kalmıştım. Sonunda soluğum biraz yatıştı. Annem, sonra biraz su alıp yüzüme, başıma değdirdi. Sonra beni eve soktu. Bir de baktım ki birtakım Medineli kadınlar. Evdeler. Bana şöyle demeye başladılar:

- "Hayırlı, bereketli olsun. İyi şanslar (mutluluklar).

"Annem beni bu kadınlara teslim etti. Bunlar benim saçımı başımı yıkadılar, beni güzel bir biçimde hazırladılar. Peygamber'le birden karşılaşmaktan başka hiçbir şey beni korkutmamıştı. Kadınlar, beni ona teslim ettiler. Ve ben o sırada dokuz yaşındaydım." (Bkz. aynı hadis kaynakları.)

Bu hadisten çıkan kimi sonuçlar da şöyle özetlenebilir:

- Muhammed'le Âişe evlendiklerinde üç yıl geçmeden cinsel ilişkide bulunmamışlardır.

- Evlendiklerinde Âişe 6 yaşında, cinsel ilişkide bulunduklarındaysa 9 yaşında bulunuyordu.

Muhammed'se bu evlenme sırasında 49, gerdeğe girdiğinde 52 yaşındaydı.

- Âişe, Muhammed'in koynuna verilmek üzere götürüldüğünde, salıncakta sallanıp oynayan bir oyun çocuğuydu. Yani Muhammed, o yaşında, böylesine bir çocukla cinsel birleşimde bulunmuştu.

15 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu Menâkıbi'l-Ensâr/44; *Tecrîd*, hadis no. 1553; Müslim. *e's-Sahîh*. Kitabu'n-Nikâh/69, hadis no. 1422.

Bunu, sağlam hadis kaynaklarında bulunan sağlam hadisler anlatmasa, İslamcı kesim, "yalan, iftira" diye niteleyecektir.

- Âişe, gerdek odasında Muhammed'le karşılaşınca –kadınlar tarafından teslim edilmiş olsa bile– korkmuştu.

Bir Kız 9 Yaşına Geldiğinde, İslam Hukukunda "Şehvet Konusu (Müştehât)" Oluyor

Âişe 9 yaşındayken Muhammed'in koynuna sokulmuş olunca, İslam hukuku bundan bir sonuç çıkarıyor: "9 yaşındaki bir kız, müştehât (şehvete konu olabilecek çağda) sayılır" diyor. Ve bu nedenle de 9 yaşındaki bir kızla evlenilebileceğini bildiriyor.[16]

Âişe, Muhammed'in karısıyken büyüyecek ve 18-19 yaşına geldiğinde de Muhammed'in ölümü üzerine, kimi kumaları gibi, çok genç yaşta dul kalacaktır. Ve hiçbir erkekle evlenmemeye "mahkûm" edilerek... Muhammed'in karıları, "müminlerin anaları" sayıldığı için...

Hadislerde Âişe konusunda bir "iftira"dan ("ifk") söz edilir. Ve bu arada bir olay anlatılır:

Âişe'nin Kaybolan Kolyesi ve Safvan

Muhammed, Mustalıkoğulları'na karşı gece baskını için yola çıkma hazırlığında. Yıl, Miladi 627. Bu sırada Muhammed, Âişe'yi de yanına almıştır. Âişe –9 yaşındayken Muhammed'in koynuna verildiği tarih, eğer Hicri şevval ya da zilkade 1 / Miladi Mayıs ya da Haziran 623 ise– 13 yaşındadır daha. Aynı gece baskının sonucunda, tutsaklar arasında güzelliğiyle göze çarpacak ve başkasına düşmüşken alınıp Muhammed'in koynuna verilecek olan Cüveyriyye'yle aynı yaşta. Devenin üzerinde kapalı bir yer ("mahmil"); Âişe de içinde. Gidilir; baskın yapılır, elde edilecekler elde edilir ve dönüş başlar. Gidiş Medine'ye doğru. Derken bir konak yerinde biraz kalınır. Gecenin bir kesimi. Bir süre sonra kalkıp yola koyulmaya yöneliş. Tam bu sırada bir şey olur: Âişe çişi için ya da öbür işini görmek üzere birlikten ayrılır. Ayrılışını haber verse olmaz mıydı? Olurdu, ama kimseye haber vermemişti işte. Çişi ya da öbür işi olup bittikten sonra döner; ama bir terslik: Göğsünü yokladığında kolyesini bulamaz ve kopup düştüğünü anlar. Geri dönüp gerdanlığını aramaya koyulur. O sırada Âişe devesinin üzerindeki kapalı yerinde bulunuyor sanıldığı için, herkes habersizdir ve birlik uzaklaşıp gitmiştir. Âişe, kolyesini bulur; ama işte o saatlerde yolda yapayalnızdır. Konaklandığı yere gelir, orada bekler. Gelsin götürsünler diye... Beklerken uyku bastırır ve uyur. Ve bu sı-

16 Bu fıkıh hükmünü görmek için bkz. Muhammed Ali Tehanevî, *Keşşafu Istılahati'l-Fünûn*, 1/788.

rada Muattal oğlu Safvan arkadan gelmiş, Âişe'yi görünce de şaşırmıştır. Şaşkınlığını anlatan sözler. Onun bu sözlerine de Âişe uyanır. Safvan, Âişe'yi devesine bindirir. Yola koyuluş. En sonunda, bir konak yerinde birliğe ulaşılır. Bu sırada da dedikodular başlar... Âişe'nin kendi anlattığına göre gerçek bu.[17]

Olayda Akla Gelen Sorular

- Âişe çişi ya da öbür türlü işi için ayrılıp giderken kimseye neden haber vermemişti? Eğer bunun nedeni, çocuk yaşta oluşu idiyse; bu yaşta oluşu biri tarafından kandırılmaya da elverişli değil miydi?

- Âişe ayrılıp giderken o denli insan içinde nasıl olmuştu da kimse görmemişti? Gören olmuştuysa, dönüşü neden izlenmemişti? Döndüğü görülmedikçe, "dönmüş; mahmiline girmiştir!" yargısı nasıl oluşmuştu?

- Hadiste belirtildiğine göre, Âişe'nin deve üzerindeki "hevdec"ini (mahmil) indiren, sonra yine yükleyenler ve Âişe'ye "hizmet edenler" vardı. (Hadise aynı kaynaklarda bkz.) O "hevdec", dinlenme yerinde deveden indirildiğine göre, sonra deveye yüklenirken içinde Âişe var mı, yok mu diye niçin bakılmamıştı? Hizmet edenler bakabilirlerdi.

- Yine hadiste belirtildiğine göre, "hicab" yani erkeklere karşı "örtünme, perde ardına geçip saklanma" gerektiren bir ayet hükmü bulunmadığı zamanlarda, Safvan, Âişe'yi görmüştü. (Hadise, aynı kaynaklarda bkz.) Yani Safvan'la Âişe birbirlerini tanıyorlardı. Bu "tanışma" ileri ölçülerde bir "anlaşma"ya varmış olamaz mıydı?

Âişe "Zina" ile Suçlanıyor

Âişe'nin Safvan'la yolda "neler yapmış olabileceği" üzerinde duruluyordu. Yoğunlaşan kuşku. Dedikodular alıp yürümüştü. Son derece yaygın bir duruma gelmişti giderek.

Muhammed'in bile Âişe'ye karşı olan her zamanki tutum ve davranışında bir değişme olmuştu.

Âişe diyor ki:

- "Medine'ye gelince ben bir ay hastalandım. Meğer o sırada, iftiracıların dedikoduları dolaşıyormuş. Hastalığımda beni işkillendiren bir şey oldu: Peygamber'de, her hastalığımda gördüğüm ilgiyi, inceliği artık göremiyordum. Yalnızca gelip selam veriyor ve 'nasılsınız?' diyordu, o kadar." (Hadise aynı kaynaklarda bkz.)

17 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu'ş-Şehâdât/15; Kitabu'l-Meğâzî/34; *Tecrîd*, hadis no. 1151; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu't-Tevbe/56, hadis no. 2770.

Âişe dedikoduları duyup öğrenince üzülmüştür. Hastalığı daha da artmıştır bunun üzerine. Muhammed'den izin alır ve babasının evine gider. Orada da, durumuna ilişkin "Tanrısal bir açıklama" bekler. (Bkz. aynı hadis.)

Beklenen "Vahiy" Bir Türlü Gelmiyor

Hadiste, bu olaya ilişkin "vahyin gecikmesi"nden söz ediliyor. Ve Muhammed, karısından, yani Âişe'den ayrı kalışından doğan soruna çözüm için yakın çevresini topluyor. Bunların içinde Ali de vardır. Ali, görüşünü şöyle dile getiriyor:

- "Ey Tanrı Elçisi! Tanrı dünyayı sana dar etmedi ya! Âişe'den başka da kadın var, kadın çok!" (Bkz. aynı hadis.)

Ali, gerçeği öğrenmek için Âişe'nin cariyesi Berire'nin tanıklığına da başvurulabileceğini söylüyor Muhammed'e. Muhammed bu tanıklığa başvurduğunda, cariye, "hanımı için iyilikten başka bir şey bilmediğini" söylüyor.

Muhammed sorup soruşturduğuna göre, belli ki adamakıllı "kuşkulu". Bu "kuşku", onun Âişe'ye söylediği, yine aynı hadiste açıklanan şu sözlerden de çok açık biçimde anlaşılıyor:

Muhammed: "Âişe! Böyle Bir Suçun Varsa Tevbe Et!"

- "Âişe! Senin hakkında bana şöyle şöyle dedikodular geldi (Safvan'la ilişki kurduğundan söz ediliyor). Eğer bu suçu işlemedinse Tanrı seni aklayacaktır. Ama eğer işledinse bu suçundan dolayı Tanrı'ya yönel, tevbe et! Çünkü bir kul, suçunu boynuna alır ve tevbe ederse, Tanrı da onun tevbesini kabul eder."

Âişe, Muhammed'in bu sözlerine, babasının ve anasının karşılık vermelerini ister. Onlar karşılık vermeyince de, Muhammed'e kendisi karşılık verip sonucu sabırla bekleyeceğini söyler.

Ve Sonunda "Vahiy" Geliyor

Konuşmadan sonra Âişe yatağına dönmüştür. Beklemede...

Âişe, kendisinin söylediğine göre, hakkında "Kur'an ayeti" ineceğini filan beklemiyordu. "Ben kim oluyorum ki Tanrı, Kur'an'da benim sorunuma ilişkin ayet indirsin!" türünden açıklaması var Âişe'nin. Yine açıklamasına göre, beklediği yalnızca, "Muhammed'in rüya görmesi ve onun rüyasında aklanması". Ama beklediğinin ötesinde olur gelişme:

Muhammed her vahiyde olduğu gibi özel bir duruma girmiştir. Daha sonra da konuya ilişkin "vahyin geldiğini" açıklar. Âişe'ye anası, kalkıp Muhammed'e teşekkür etmesini söyler. Ama Âişe bunu yapmaz; vahyi gönderen Tanrı olduğuna göre, Muhammed'e değil; O'na teşekkür etmesi gerektiğini belirtir. (Bkz. aynı hadis.)

Âişe'nin "Zina" Etmediğine İlişkin "18 Ayet" Birden İniyor

Onca (hadise göre bir ay) gecikmeden sonra "vahiy" gelmiştir. Hem de kimine göre "10 ayet", kimine göreyse "18 ayet" birden... (Bkz. Nûr Suresi, ayet 11-20. Buna göre toplam 10 ayet. Ama tefsirlerde toplam 18 ayet olduğu belirtilir.)[18] Bu ayetler, birinci ve ikinci orijinalleri yakıldığı için Muhammed dönemindeki biçimini tam olarak bilemediğimiz (bunun için daha sonraki yazılara bkz.) Kur'an'ın bugünkünde, Nûr Suresi'nde yer alıyor. Bu ayetlerde "zina"yı kanıtlamak için "dört tanık göstermek gerektiği", bu gösterilmediği zaman iftira olacağı açıklandıktan (bkz. Nûr Suresi, ayet 13) sonra, ad vermeden "iftira edenler" çok ağır biçimde kınanıyor.

İşte ayetlerden bir kesim (Diyanet'in resmî çevirisiyle):

- "Muhammed'in eşine o yalanı uyduranlar, içinizden bir gürûhtur. Bunu kendiniz için kötü sanmayın. O, sizin için hayırlı olmuştur. O kimselerden her birine, kazandığı günah karşılığı, ceza vardır. İçlerinden elebaşılık yapana ise, büyük ezab vardır. Onu işittiğiniz zaman; erkek, kadın müminlerin, kendiliklerinden hüsn-ü zanda bulunup da, 'Bu apaçık bir iftiradır!' demeleri gerekmez miydi? Dört şâhid getirmeleri gerekmez miydi? İşte bunlar, şâhid getirmedikçe Allah katında yalancı olanlardır. Allah'ın dünyâ ve âhirette size lütuf ve merhameti olmasaydı o kötü sözü yaymanızdan ötürü, büyük bir azaba uğrardınız. Onu dilinize dolamıştınız. Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz. Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz. Oysa Allah katında önemi büyüktü. Onu işittiğinizde: 'Bu konuda konuşmamız yakışık almaz. Hâşâ, bu, büyük bir iftiradır' demeniz gerekmez miydi?" (Nûr Suresi, ayet 11-16.)

Yine Sorular

1) 12. ve 13. ayetlerde, Âişe konusunda söylentiler çıktığında bu söylentileri duyanlar, "Bu, apaçık bir iftiradır. Bu, büyük bir iftiradır" demedikleri için kınanıyorlar. Ayetlerin bu kınaması, Muhammed'in yakın çevresini, hatta kendisini de içine almıyor mu? Çünkü onlar da "açık bir iftira, büyük bir iftira" olduğu kanısını taşımıyorlardı.

- Ali'yi ele alalım: Böyle bir kanıyı taşımadığı için, Muhammed'e Âişe'yi boşamayı önerdiği anlamına gelen sözler bile söylemişti.

- Muhammed'in kendisini ele alalım: Böyle bir kanıyı (iftira olduğu kanısını) taşımadığı içindir ki, Âişe'ye, eğer ileri sürüldüğü gibi bir suç işlediyse, bundan dolayı "tevbe" etmesini önermişti.

2) Ayrıca, kimsenin elinde herhangi bir kanıt bulunmadan, "iftira" olduğu konusunda kesin bir yargıya varması nasıl beklenebilir? Kuşkusuz "kanıt" bulun-

18 Bkz. Nesefî, *Tefsir*, 3/134; F. Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, 23/173.

madığı için "zina" suçunun işlendiğine de yargıda bulunulamaz. Ama tersine bir kanıya varmadılar ve "iftiradır", hem de "apaçık bir iftiradır, büyük bir iftiradır" demediler diye insanlar nasıl kınanabiliyor?

3) Ayetlerden ve kimi "rivayet"lerden anlaşıldığına göre; Âişe konusunda dedikoduları yayanlar, yalnızca "münafıklar" da değildi:

- 14. ayeti ele alalım: "Allah'ın dünya âhirette size lütuf ve merhameti olmasaydı, o kötü sözü yaymanızdan ötürü, büyük bir azaba uğrardınız" deniyor. Demek ki, "o kötü sözü yayanlar" için Tanrı'nın "dünyada ve âhirette lütuf ve merhameti" olmuştur. Bu durumda olanlarsa, "Tanrı katında kâfir" sayılan "münafıklar" olamazlar. Yani bunlar, "münafıklar"ın dışındaki Müslümanlardır.

- 11. ayette sözü edilen "elebaşı"nın kim olabileceği üzerinde durulurken, kimi rivayette bu kimsenin "münafıkların başı Abdullah İbn Übey" olduğunu ileri sürerken, kimileri de buradaki anlatımın kapsamı içine, Muhammed'in ünlü şairi Hassan İbn Sâbit gibi önemli kişilerin de girdiğinden söz ediyor.[19]

Bunlara ne demeli?

4) Tanrı "vahiy"le açıklama yapacaktı da, bu açıklamayı daha önce, yani dedikodular oluşup yayılmadan niçin yapmadı? Neden "bir ay" bekledi de, başta Peygamber'i ve sevgili karısı olmak üzere herkesi üzdü? Gelişmeler neden böyle olmuştur?

5) Bir "zina"nın kanıtlanması için "dört tanık" istemek, gerçekçi bir yaklaşım mıdır?

Hadiste belirtildiğine göre; Aclanoğulları'nın ileri gelenlerinden Medineli Asım İbn Adyy'in ve aynı kabileden Uveymir'in Peygamber'den bir soruları olur:

- Bir adam, karısını bir adamla zina ederken bulsa ne yapmalı? Karısının tam karnı üzerinde bulsa? Eğer gidip dört erkek tanık bulmaya yönelirse, zina eden adam işini bitirip gidecektir!!! Dört tanık mı aramalı, yoksa..?[20]

Bu soru, "zina" için "dört tanık" isteniyor olmasından kaynaklanmıyor mu?

Yüzlerce İdamlığa Güzel Cüveyriyye İçin Beraat

Abdullah İbn Ömer anlatıyor:

- "Peygamber, Benû Mustalık üzerine gece baskını yaptı. Onlar ansızın yakalanmışlardı. Hayvanları da su başında sulanıyordu. Peygamber, savaşabilir durumda olanlarını öldürttü; çocuklarını da tutsak olarak aldı. O sırada Cüveyriyye'yi kendine seçti."[21]

19 Bkz. Taberî, *Camiü'l-Beyân*, 18/69-70; F. Râzî, 23/174; *Tefsiru'n-Nesefî*, 3/134.

20 Hadisi ve soruyu çeşitli biçimiyle görmek için bkz. F. Râzî, 23/164; Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu Tefsiri'l-Kur'an/24/1; *Tecrîd*, hadis no. 1716; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu't-Talâk/27, hadis no. 1716; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu't-Talâk/27, no. 2245.

21 Bkz. Buhârî, Kitabu'l-Itk/13; *Tecrîd*, hadis no. 1117; Müslim, Kitabu'l-Cihâd/1, hadis no. 1730; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu'l-Cihâd/100, hadis no. 2633.

"Cüveyriyye", "cariyecik" demek. Çok küçük yaştaydı o sırada. 13 yaşında. Asıl adı "Berre" iken, Muhammed'in el koymasından sonra bu adı almıştı.

Yıl 627. Muhammed, Mekke'yle Medine arasında el Mureysi denen su kaynağı kesiminde oturan Mustalıkoğulları (Benû Mustalık) kabilesine bir gece baskını düzenliyor. İstediği sonucu da elde ediyor. Yukarıdaki hadiste, Muhammed'in "savaşır durumda olanlarını" öldürttüğü anlatılıyorsa da, öldürülen yalnızca on kadar savaşçı.[22]

"Ganimet"ler, "tutsak"lar...

Ve tutsaklar arasında güzel Cüveyriyye. Mustalıkoğulları'nın başkanı Haris'in kızı. Şimdi "cariye" durumunda. Yani alınıp satılabilir nitelikte. *Tecrîd*'in "mütercim"i Kâmil Miras'ın anlattığı gibi, "tutsaklar bölüştürülürken o da, Sâbit İbn Kays'ın payına düşmüştür".[23]

Ne var ki kız çok güzel. Üstelik de soylu.

Kız, bu durumundan yararlanmış mıdır? Yeterli bir kanıt yok. Ancak birden, hadiste de belirtildiği gibi, Muhammed'in onu kendine aldığını görüyoruz. Muhammed, kurtulmalığını vererek kızı alıp kendi karıları arasına katmıştı. Ve ardından "zifaf"...

Arkasından, "idamlık" durumunda olan herkese "beraat".

Muhammed Hamidullah şöyle diyor:

"...Birkaç saat sonra biz, düşmanın, Muhammed'in (A.S.S.) en yakın dostlarından biri haline geldiğini görmekteyiz. (...) Sonunda herkes, ganimetten eline geçen hisseyi red ve iade etmekte tereddüd geçirmedi. İKİ YÜZ AİLENİN BİRDEN, hiç beklenmedik bir şekilde hürriyetlerine kavuşturulmaları üzerine, Mustalık'lılar, kaybettikleri on savaşçıyı pek çabuk unuttular. Ve sonunda İslamı kabul ettiler."[24]

Bu durum karşısında, "Ey güzel ve aşk, sen nelere kâdirsin!" demek yerinde olmaz mı?

Muhammed 56 yaşındaydı o sırada. Güzel körpecik Cüveyriyye'yi koynuna almak için hiç zaman yitirmemişti. Suyun yanında hemen kurulan meşin çadırında işini görmüştü. Karılarından Âişe de oradayken... Cüveyriyye ve Âişe aynı yaştalardı. Medine'ye dönüşte de Âişe'nin kolyesi ve Safvan olayı meydana gelecektir. Acaba, Âişe Muhammed'den bir öç almak istemiş miydi? Cüveyriyye'yi kıskanmış olarak..?

"Kurtulmalık"lar ödenmeden ve tutsaklar daha özgürlüklerine kavuşturulmadan bir şey olmuştur. Anılmaya, üzerinde durulmaya değer bir şey:

22 Birçok kaynağı bir arada görmek için bkz. Leoni Caetani, *İslam Tarihi*, çeviren Hüseyin Cahit, İstanbul, 1925, s.145-146.

23 Bkz. *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*, 1117 numaralı hadisin "İzah"ı.

24 Bkz. Prof. Dr. Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamber'i*, çeviren Prof. Dr. Salih Tuğ, İstanbul, 1980, 1/264.

Muhammed, Tutsak Kadınların Irzlarına Geçilmesine İzin Veriyor

Ebu Said el Hudrî'nin anlatmasıyla "tutsaklar arasında Arab'ın en nefis kadınları" bulunuyordu. (Bkz. Müslim, *e's-Sahîh,* Kitabu'n-Nikâh/125, hadis no. 1438.) Ve o baskını gerçekleştirmiş olan Müslümanların ağızlarının suyu akıyordu, güzel kadınları görürken. Hemen yatmak istiyorlardı. Yatmak istedikleri kadınlar, birer "cariye" durumuna gelmiş değiller miydi? Öyleyse Müslümanlara "helal"diler. Gerçi Muhammed'in, "Tanrı'ya ve âhiret gününe inanan bir kimse için, kendi suyuyla (menisiyle) başkasının tarlasını (başkasının cinsel ilişki kurduğu kadını) sulaması helal olmaz" dediği de aktarılıyor. Ve bu arada, "Tanrı'ya ve âhiret gününe inanan bir kimseye, başkasının menisinden temizlenmedikçe (istibrâ, fıkıhçılara göre bir ay içinde olur) hiçbir tutsak kadınla cinsel ilişki kurmak helal olmaz" diye de eklendiği belirtiliyor.[25] Ama çelişki yalnızca bu konuda değil ki...

Ebu Said el Hudrî anlatıyor:

- "Peygamber'le birlikte Benû Mustalık Gazası'na çıktık. Ve Arap tutsaklarından tutsaklar elde ettik. O sırada kadınlar iştahımızı çekti. Bekârlık çok güç gelmişti bize o günlerde. Ve azil yapmak istedik. İstiyorduk azil yapmayı. Ancak, 'Peygamber aramızdayken ona sormadan nasıl azil yapacağız?' dedik ve gidip Peygamber'e sorduk. Peygamber de azil yapmamakta sizin için bir sakınca yoktur. (Yapabilirsiniz de, yapmaya bilirsiniz de.) Ama bilin ki, kıyamet gününe değin meydana gelecek bir yavru, ne olursa olsun meydana gelir."[26]

Kimileri, "azl"in ne demek olduğunu bilmedikleri için bu hadisin anlamını tam olarak anlamamışlardır.

"Azl" (azil), cinsel ilişki sırasında, erkeğin, meniyi, kadının cinsel organına boşaltmadan çekmesidir. Yani, meniyi kadınlık organının dışına boşaltmak.

Hadiste anlatılanın özeti şu:

Müslümanlar, ellerindeki "tutsak kadınlar"la cinsel ilişkide bulunmak istiyorlardı. Ama bir sorunları vardı: Ya çocukları olursa? İlişki kuracakları bu kadınlardan çocuk olsun istemiyorlardı. *Tecrîd* "mütercim"i Kâmil Miras, bu istememeyi şöyle açıklıyor:

"Bu suretle (yani meniyi dışa boşaltmak biçiminde) esir kadınlara yaklaşmak istemeleri (şu yüzdendir): Yüklü (gebe) veya evlat anası kadınlar satılamazdı. Halbuki gazilerin paraya ihtiyaçları bulunduğundan satmak istiyorladı."[27]

Kısacası: Tutsak kadınların ırzına geçebilirlerdi "gaziler". Ama bu işi yaptıktan sonra da "çocuk sorunu"yla karşılaşmak istemiyorladı. Çünkü gerektiğinde

25 Ebu Davud, Kitabu'n-Nikâh/45, hadis no. 2158.

26 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh,* Kitabu'l-Itk/13; *Tecrîd,* hadis no. 1596; Müslim, *e's-Sahîh,* Kitabu'n-Nikâh/127, hadis no. 1438; Ebu Davud, *Sünen,* Kitabu'n-Nikâh/49, hadis no. 2170.

27 Bkz. Diyanet Yayınları'ndan *Tecrîd,* 1596 numaralı hadis, not:1.

bu tutsak kadınları satabilirlerdi. Buna bir engel çıkmamalıydı. "Azl"i bunun için istemiş ve Peygamber'e danışmışlardı. Peygamber de temelde bu kadınların ırzlarına geçilmesinde bir sakınca görmüyordu, buna izin veriyordu. "Azl"e gelince, bunda da bir sakınca bulunmadığını dolaylı olarak belirtiyordu.

Muhammed'in Marya ile Hafsa'nın Yatağında Yakalanması

Gün, Muhammed'in karılarından Hafsa'nın günüydü. O gün Muhammed, Hafsa'yla cinsel ilişkide bulunmak üzere kalkıp gider. Hafsa'nın odasına varır. Ama Hafsa'yı bulamaz. Tam o sırada da, bir zamanlar, Mısır Mukavkısı'nın kendisine armağan ettiği cariyelerden Marya (Mariye) ortaya çıkmıştır. O anda, Muhammed cinsel ilişki için tam hazırlıklıdır. Cariyeyi tutup yatırır Hafsa'nın yatağına. Ve işini görmeye başlar. Muhammed'in, cariyesiyle yatması doğal. Kur'an da, karılarının dışında "cariye"leriyle de yatmasına olanak veriyor. (Bkz. Ahzâb Suresi, ayet 50, 52.) İşin bu noktası olağan olmasına olağan. Ne var ki "cariye"yi özgür (hurre) olan bir kadının, üstelik Ömer kızının, Hafsa'nın "yatağında" koynuna alıyor. İşte bu olağan değil. Terslik bu ya, o sırada Hafsa da çıkagelmiştir. Muhammed'in Marya ile ilişkisini görür. Bir süre kendine egemen olup kapıda bekler. Muhammed işini bitirmiştir. Hafsa tepkisini gösterir:

- "Tanrı Elçisi! Sen beni kötü duruma düşürdün, aşağıladın. Öyle bir şey yaptın ki, benzerini hiçbir karına yapmadın! Benim günümde, benim sıramda ve benim yatağımda bir cariyeyi yatırıp yapıyorsun!"

Muhammed ne desin?

Sonra Muhammed'le Hafsa arasında şu konuşma geçer:

Muhammed: "Vallahi Billahi Marya ile Bir Daha Yatmayacağım!"

- Hafsa! Marya'yı kendime haram etsem de ona bir daha yaklaşmasam; bundan hoşnut olur musun?

- Evet!

Muhammed hemen ant içmiştir.

- Hafsa! Aramızda kalsın, bunu sakın kimseye söyleme, olmaz mı?

- Tamam!

Ne ki, Hafsa bu durumu Âişe'ye anlatır.[28]

Kimi aktarmaya göre de, Muhammed'in Marya'yla yakalanması Âişe'nin gününde olmuştur. Hafsa bunu öğrenmiştir. Muhammed ondan bu durumu kimseye söylememesini istemiş, bunu isterken de, "Marya'yı kendime haram

28 Bkz. Taberî, *Camiü'l-Beyân*, 28/102.

ettim. Sana bir de müjdem var. Ebubekir'le Ömer, benden sonra ümmetin işlerini ele alacaklar (halife olacaklar). Ama Hafsa, olayı Âişe'ye anlatır."[29]

Muhammed'in, Marya'yı kendisine "haram" etmesi, yani bu cariyeyle bir daha yatmayacağına ant içmesi üzerine ayetler gelir:

- "Ey Peygamber! Karılarını hoşnut edeceksin diye Tanrı'nın sana helal kılmış olduğunu kendine neden haram yaparsın? Tanrı 'Bağışlayan ve Acıyan'dır." (Bkz. Tahrim Suresi, 1. ayet. Bu ayetin, anlatılan Marya olayı nedeniyle geldiğine ilişkin hadisler ve yorumlar için aynı tefsirlere bkz.)

Bu ayetin ve bunu izleyen dört ayetin "iniş nedeni" olarak, bir "bal şerbeti öyküsü"nü içeren aktarmalar da var. Ama, her zaman, İslamın açıklarını kapatma çabaları gösteren Muhammed Ali Sabunî bile, ayetlerin, "Marya (Mariye) olayı" nedeniyle geldiğini anlatan hadisin açıklamasının daha doğru olduğunu savunur.[30]

Başka İslamcılarsa, İslamın durumunu kurtarmak amacıyla, buradaki ayetleri "Marya olayı"na değil; "bal şerbeti" öyküsünü içeren hadise bağlamayı daha uygun bulurlar. Kuşkusuz, zorlamalarla.

Muhammed, "Marya"yla yatmayı sürdürmüştü; ondan bir oğlu olmuştu: İbrahim. Bu oğlan epeyce büyüdükten sonra ölmüştür.

Muhammed'in "Şehvet"inin Zeyneb'le Daha Doyurucu Bir Karşılık Bulması

Bir hadise göre, Muhammed nerede ilgisini çeken güzel bir kadın görse, hemen eve gider; Zeyneb'le yatardı. Böylece şehvetini giderirdi.

Câbir İbn Abdullah anlatıyor:

- "Peygamber bir kadın gördü; hemen Zeyneb'e gitti. Ki Zeyneb o sırada bir derisini ovup işliyordu. Peygamber hemen cinsel 'ihtiyac'ını gördü. Sonra arkadaşlarının yanına çıktı. Ve şöyle konuştu:

- Kadın, şeytan biçiminde çıkar karşıya. Ve yine şeytan biçiminde dönüp gider. Bu nedenle sizden herhangi biriniz bir kadın gördü mü, hemen karısına gidip onunla yatsın. Çünkü bu (cinsel ilişki), o kişinin içindekini (kabaran şehvetini) söndürür."[31]

Bu hadiste açıkça ortaya çıkan şu:

- Muhammed, karılarının dışında da bir kadına "şehvetle" bakıyordu. Ve ilgisini çeken bir kadın gördüğünde "şehvete geliyor"du. Bu kimi ayetlerle de dile getiriliyor. Örneğin Ahzâb Suresi'nin 52. ayetinde, karı almasına sınır getiriliyor. Örneğin Ahzâb Suresi'nin 52. ayetinde, karı almasına sınır getirilirken "(başka

29 F. Râzî, 30/41, 43.
30 Muhammed Ali Sabunî, *Safvetu't-Tefasir*, 3/406-407.
31 Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'n-Nikâh/9-10, hadis no. 1403; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu'n-Nikâh/44, hadis no. 2151; Tirmizî, *Sünen*, Kitab'r-Rıdâ/9, hadis no. 1158.

kadınların) güzellikleri seni imrendirse bile..." deniyor. Aynı hadise yer veren Gazalî de, "şehvet"in önemini ve cinsel ilişkide bulunup rahatlamanın sağladığı yararı uzun uzun anlatıyor. Bu arada da, Muhammed'in şehvetine ve gereksinimini nasıl karşıladığına geniş yer veriyor.[32]

- Muhammed için "kadın", erkeği her zaman baştan çıkaran bir "şehvet kabartan"dı.

- Muhammed gözünde kadın, her zaman "şeytan" görünümündeydi.[33]

- Çıkan bir başka sonuç da şu: Muhammed'e göre, bir kadın, cinsel ilişki kurmak isteyen kocasına karşı koyamaz, karşı koymamalıdır.

Muhammed'in bunu işleyen, öğütleyen, buyuran pek çok hadisi vardır. Bunlardan iki örneği burada görelim:

- "Bir adam karısını yatağına (cinsel ilişki için) çağırsa da, kadın yanaşmazsa, o sırada cinsel ilişkide bulunmazsa ve bu yüzden kocası geceyi öfkeli-sinirli olarak geçirse, melekler o kadına, sabaha değin lanet ederler."[34]

- "Bir adam karısını cinsel ihtiyacını gidermek için çağırdığı zaman, kadın hemen o çağrıya uymalıdır. Kadın, tandırda (fırında, ocakta) o anda iş görüyor olsa bile..."[35]

Asıl konumuza gelelim:

Muhammed'in, gördüğü yabancı kadının şehvet çekiciliği karşısında kalır kalmaz eve koşması ve cinsel ilişkide bulunmak için Zeyneb'i seçmesi ilginçtir.

Muhammed'in Zeyneb'i de Karıları Arasına Katmasının Öyküsü

Zeyneb Bint Cahş, Muhammed'in oğulluğu Zeyd'in karısıdır. Zeyd'i Muhammed kendisine "oğul" edindiği için herkes ondan "Muhammed'in Oğlu (Zeyd İbn Muhammed)" diye söz eder.

Muhammed bir gün, Zeyd'i görmek için onun evine gider. Zeyd'i bulamaz, Zeyd'in karısı Zeyneb'le karşılaşır. Birden tutulur Zeyneb'e. Bir kadına Muhammed'in ilgi duyması, o kadının başka erkeğe –bu erkek kocası da olsa– uygun olmaktan çıkması ve dolayısıyla Muhammed'in olması gerektiği sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle Zeyd durumu öğrenir öğrenmez Muhammed'e gidip konuşur:

32 Bkz. Gazalî. *İhya-i Ulumi'd-Din*, Arapça, 2/27-29.

33 Muhammed'in kadını şeytan görmesine ve genel olarak kadına bakışına ilişkin örnekleriyle geniş bilgi için, Prof. Dr. İlhan Arsel'in *Şeriat ve Kadın* [Kaynak Yayınları] adlı, son derece değerli kitabına bkz.

34 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu Bed'il'halk/7; *Tecrîd*, hadis no. 1337; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'n-Nikâh/120-122, hadis no. 1436; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu'n-Nikâh/42. hadis no. 2141.

35 Bkz. Tirmizî, Sünen, Kitabu'r-Rıdâ/10, hadis no. 1160.

- Karımdan ayrılmak istiyorum.

- Neden? Seni kuşkuya düşürecek bir şey mi yaptı?

- Vallahi hayır. Beni kuşkuya düşürecek hiçbir şeyi olmadı. Onun iyilikten başka bir şeyini görmedim.

- Öyleyse karını bırakma, Tanrı'dan kork!

Muhammed "karını bırakma" derken, gerçekte sevdiği Zeyneb'in boşanmasını istiyordu. İstiyordu ki Zeyd onu boşasın da kendisi alsın. Ama bu isteğini ve sevgisini içinde gizliyordu.

İşte bunun üzerine, Ahzâb Suresi'nin 37. ayeti gelir.[36] "Tabakâtu İbn Sa'd"da daha geniş yer alan bu aktarmayı, doğubilimciler ele alıp eleştiri konusu yapıyorlar diye, gerçekleri örtme ya da ters yüz etme pahasına da olsa İslamı kurtarma çabasına girişmiş görünenler "iftira" diye niteliyorlar. Bu öykü, yüzyıllar boyu "hadis" kitaplarında ve tefsirlerde yer alagelmiş olduğu halde.

Şimdi ayete bakalım. Ayetin anlamı şöyle (çeviri Diyanet'in):

"Ey Muhammed! Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye, 'Eşini bırakma, Allah'tan sakın!' diyor; Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun. Oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd, eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik. Ki, evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda mü'minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir." (Ahzâb Suresi, ayet 37.)

Bu ayette anlatılanlar:

1) Muhammed, Zeyd'e "karısını boşamamasını" söylerken içinde bir şey saklıyordu. Bunu da sonradan Tanrı açığa çıkaracaktı.

Muhammed'in içinde sakladığı neydi?

Yukarıdaki öyküye göre, bu sorunun iki karşılığı olabilir:

- Muhammed'in içinde sakladığı şey, Zeyneb'e olan aşkıyla birlikte, Zeyd'in onu boşaması ve kendisinin almasına olanak sağlanmasını istemesiydi.

Yukarıdaki öyküyü "uydurma ve iftira" diye niteleyenlerse; Muhammed'in içinde sakladığı ayette bildirilen şey için şu karşılığı veriyorlar:

- Onun sakladığı şey, yalnızca, Zeyd'in karısının boşanması ve onunla kendisinin evlenmesi isteğiydi.

Oysa bunlar hep iç içe şeyler. Çünkü Muhammed Zeyneb'e tutulmuşsa, kocasının onu boşamasını ve kendisinin almasını istemesi doğaldı. Bu yoldaki isteğini gizlemesiyle aşkını da gizlemiş oluyordu.

2) Muhammed'in içindekini gizlemesine, insanlardan korkup çekinmesine yol açıyordu.

Peki bu korkuya, çekinmeye yol açan neydi? Yani Muhammed, içindekini açığa vurduğu zaman insanların ne yapacaklarını düşünüyordu ki, onun korkusunu taşıyordu?

36 Bkz. Taberî, *Camiü'l-Beyân*, 22/10-11.

Bu soruya şu karşılık veriliyor:

- Muhammed, oğulluğunun karısını almaya kalkıyor diye dedikodu yapılmasından çekiniyordu. Çünkü gelenek, böyle bir duruma elverişli değildi. Oğulluğun karısıyla evlenmek çirkin karşılanırdı.[37]

Öyküye göre şu karşılık da verilebilir:

- Muhammed, hem Zeyd'den, hem de öteki insanlardan çekiniyordu. Başkasının, üstelik de "oğulluğu"nun karısına göz koyduğu için... Bir süre bu nedenle durumu açığa vurmamıştı. Ama sonra, "ayetin gelişi" sorunu çözmüştü.

3) Muhammed'in, oğulluğundan boşanan Zeyneb'i alması, bu yönde herkese bir kapı açmasına yöneliktir.

Ayette ileri sürülen gerekçe bu. Yani, herkes oğulluğunun boşanan karısıyla rahat evlenebilsin diye Muhammed'in Zeyneb'le evlendirildiğini açıklıyor.

Bu açıklama karşısında da bir soru beliriyor:

- Bu evlilik olmadan da soruna çözüm getirilemez miydi? Örneğin, bir ayetle, herkese böyle bir yola gitmenin "helal" olduğu bildirilirdi; sorun kalmazdı. Neden bu çözüm yolu seçilmedi de, ille de Muhammed'in Zeyneb'le evlendirilmesi gerekli görüldü?

Bu sorunun karşılığı yok.

Muhammed ve Güzel Safiyye

Yıl, 628. Diyanet'in yayınlarından *"Tecrîd"*'in "mütercim"i Kâmil Miras'ın anlatımıyla "güzel bir vahanın ortasında kurulmuş olan Hayber Kasabası"nın görülebilen "en nefis hurmalıkları"ndan yüzlercesi Muhammed'in buyruğuyla kesilmişti. "Tanrı'nın buyruğudur" diye. Her zaman olduğu gibi... İşte Kur'an ayeti (çeviri Diyanet'in):

- "İnkârcı kitap ehlinin yurtlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın izniyledir. Allah, yoldan çıkanları böylece rezilliğe uğratır." (Haşr Suresi, 5. ayet.) Bu ayet, Muhammed'in Benû Nadîr'in hurmalıklarını yaktırmasına yöneltilen eleştirilere cevaptır.[38]

"Hurma soykırımı"yla birlikte "insan soykırımı" da yapılmıştı. Özellikle Yahudilerin yerleşim bölgelerinde. Bunlardan biri de Hayber'de gerçekleştiriliyordu.

Hayber'in birçok "kale"si vardı. Bir buçuk aya yakın bir süre içinde, Yahudilerin kendi içlerinden gelip Muhammed'den güvence alan kimi hainlerinin yardımıyla "kale"ler bir bir düştü ve Müslümanlar kazanmış oldular. Kur'an'ın Tevrat'tan aktarılma "Tanrı"sı "İsrailoğulları"nı, yani Yahudi toplumunu, "tüm toplumlardan üstün yaptığını" duyuruyor. (Bkz. Bakara Suresi, 47 ve 122. ayetler; A'râf Suresi, 140. ayet.) Ama "Hayber Savaşı"nda Yahudilere yardım etmemişti.

37 Bkz. Muhammed Ali Sabunî, *Safvetu't-Tefasir*, 2/527-528 ve öteki tefsirler.

38 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Cihad/154; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Cihad/10; hadis no. 1746; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu'l-Cihad/91, hadis no. 2615.

"Ganimet"ler, tutsaklar. Bunlar içinde de kadın ve çocuklar. Ağlaşmalar, sızlanmalar...

Ve bu arada, yakınlarıyla birlikte tutsak düşmüş olan Safiyye. Güzeller içinde bir başka güzel. Ne var ki acılar içinde... Yakınlarından kiminin kellesi gitmiş bu savaşta. Kimi de işkence altında... Babası, kafası kesilenler arasında, kocası ve kocasının kardeşi sorgulanıyor, işkence görüyor. Bir süre sonra öldürüleceklerdir.

Safiyye'nin Ailesinden Kişiler İşkenceyle Öldürülüyor

Leoni Ceatani, "Muhammed, ihtimal ki güzel Safiyye'ye göz koymuş olduğu, zevcinden (kocasından) kurtulmak istediği için Kinane / İbn Rebia / İbn Ebi'l-Hukayk'ı celbetti; Ebi'l-Hukayk ailesinin meşhur mücevheratını teslim etmesini istedi..." dedikten sonra birtakım bilgiler aktarıyor. Bu bilgilere göre, gerek Kinane, gerekse kardeşi hazinenin yerini söylemiyorlar. Ama hazinenin bir kesimi sonradan bulunuyor. Ne var ki, Muhammed tümünü elde etme kararında. Başlıyor işkence ettirmeye.

Bu Kinane, Safiyye'nin kısa bir süre önce evlendiği kocasıdır. Bir süre sonra Muhammed'in koynuna sokulacak olan Safiyye'nin kocası...

Ceatani, aktardığı bilgiler arasında şunları da yazıyor:

- "Kinane'ye, hazinenin bir kısmını başka bir yere saklamış olup olmadığını söyletmek için müthiş işkenceler yapıldı. Zübeyr İbnü'l-Avvâm (sağlıklarındayken cennetlik oldukları bildirilmiş on kişiden biri), Peygamber'in emirlerini bizzat tatbik etti. Zavallının ağzından bir şey alamayınca, YANAN ODUNLARLA GÖĞSÜNÜ DELDİ. Ölecek durumdayken Muhammed İbn Mesleme'ye teslim etti. O da biraderi Mahmud'un intikamını almak için Kinane'nin ıstırabatına nihayet verdi, onu öldürdü. Kinane'nin kardeşine de pek zalimane işkenceler yapıldı. (...) İki bedbaht Yahudi terk-i hayat eder etmez, Muhammed kadınları celbettirdi..."[39]

Caetani'nin bu yazdıkları kimi İslami kaynaklara da dayanıyor. Bununla birlikte ne ölçüde doğru ya da doğru olanların ne kadarını içine alıyor? Kesin bir şey söylenemez kuşkusuz. Ama şurası, İslam dünyasında en sağlam kabul edilen kaynaklarda da yer alıyor ki; Safiyye, Hayber Savaşı'nda ve sonucunda aile üyelerini yitirmişti. Babasını, kocasını, kocasının kardeşini... (Karşılaştırmalar ve geniş bilgi için Prof. Dr. İlhan Arsel'in *Şeriat ve Kadın* adlı kitabına başvurmayı öneririm.) Müslümanların elinde katledilmişti Safiyye'nin aile üyeleri. Muhammed'in buyruğuyla... Ama şimdi bu Safiyye, aynı Muhammed'in karısı yapılacak ve yolda da koynuna sokulacak.

39 Bkz. Leoni Caetani, *İslam Tarihi*, çeviren Hüseyin Cahid Yalçın, İstanbul, 1925, s.123-124.

Muhammed, Safiyye'yi Dıhye'nin Elinden Alıyor

"Hadis"lerden aldığımız bilgiye göre:

Savaş sonrasında, Dıhyetü'l-Kelbı adındaki delikanlı Arap Muhammed'e gelir; tutsak kadınlardan birini kendisine alması için ondan izin ister. Muhammed de, hadisi çeviren Kâmil Miras'ın çevirisiyle; "Haydi git de bir câriye al!" diye karşılık verir. Ne var ki Dıhye gidip Safiyye'yi alır. Bunu gören bir başka Arap hemen koşup Muhammed'e haber verir. Safiyye'nin Dıhye'ye değil, Peygamber'e uygun olacağını söyler. Muhammed de Dıhye'yi çağırtır; başka bir cariyeyi almasını söyler. Dıhye'ye verilen "cariye", Safiyye'nin kocasının kız kardeşidir. Muhammed, kendisine "karı" olmanın karşılığında Safiyye'yi "azad" eder. Yani "azad etmiş olma"yı, evlilikte verilmesi gereken "mehir" sayar. Yola çıkıldığında, bir yandan da "zifaf" düşünülmektedir. Ümmü Süleym, Safiyye'yi hazırlar. Ve gece olunca da Muhammed'in koynuna koyar."[40]

Safiyye'yi Muhammed Neden Almıştı?

Bu soruya karşılık olarak ileri sürülenin özeti şu:

- Safiyye, soylu bir aileden geliyordu. Babası Benû Nadîr kabilesinin başı, kocası da yine çok ileri gelenlerden biriydi. Bu nedenle onu, sıradan bir kimseye vermek uygun olmazdı. Yahudiler için bu, bir utanç konusu olurdu. En iyisi Peygamber'e karı yapmaktı. Bu yola gidildi.

Diyanet'in yayınları arasında yer alan *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*'nde, 1612. hadisin "izah"ında Kâmil Miras şöyle diyor:

- "Hazreti Safiyye, Huyay İbn Ahtab'ın kızıdır. Beni Nadîr ve Beni Kurayza'nın en şerefli bir ailesine mensuptu. Hayber Yahudilerinin reisi Kinane İbn Rabi ile yeni evlenmişti. HER İKİ CİHETLE ASALETİ vardı. (...) Hayber reisinin gelini (karısı) ve Beni Nadîr'in en şerefli bir aile kızı olan Safiyye'nin Dıhye'ye verilmesi, YAHUDİLER İÇİN PEK ZİYADE ÂR'ı ve hacaleti (utanca) mucip olacağı beyaniyle itiraz edildi. Resûlu Ekrem (Peygamber) de Dıhye'den istirdad (geri alıp) ve azad ederek nikâhla kadınları arasına ithal etti."

Bu Gerekçede Mantık Var mı?

Gerekçe bu olunca, şu sorular sorulabilir:

- O "soylu", o "şerefli" denenler hep kılıçtan geçirilmemiş miydi? Geriye ne kalmıştı ki onlar için "âr (utanç)" söz konusu olsun? "Şerefli" olduklarından söz

40 Başta Buhârî, en sağlam hadis kitaplarında da yer alan bu hadisi, Kâmil Miras'ın çeviri ve "İzah"ını da görmek için bkz. *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*, Diyanet Yayınları, Ankara, 1985, c.2, s.229-310.

edilen Beni Kurayza'ya, o "Resûlu Ekrem"in (Muhammed'in) arkadaşlarına uygulattırdığı korkunçluklar, işkence ve soykırım, benzeri ancak tarihin en ilkel dönemlerinin en ilkel insanlarında görülebilir türdendi. Bütün bunlar, İslamın kendi kaynaklarından belgelerle sergilenebilir. Ama yeri burası değil. Burada, Muhammed'in "şehvet"i nedeniyle Safiyye'den söz etmektir konu.

Ama yine de, Prof. Dr. İlhan Arsel'in satırlarından bir kesimini buraya aktarmanın iyi olacağını düşünüyorum:

"Safiyye'nin Muhammed'e verilmesinin, Yahudilerin gönlünü kazanmakla ya da onların düşmanlık ve kinlerini yumuşatmakla da hiç ama hiç ilgisi yoktur. Çünkü Hayber Seferi, Hicret'in 7. yılına rastlar. Oysa Muhammed, daha Hicret'in 2. yılından itibaren Yahudilere karşı düşmanlık siyasetine başlamış ve onları imha planları hazırlamıştır. Hayber seferine giriştiği tarihlerde, artık Yahudilerin kökünü iyice kazıma safhasındaydı. Benû Kaynuka, Benû Kurayza ve Benû Nadîr gibi, Medine'nin en ünlü Yahudilerini temizlemiş ve sıra Hayber Yahudilerine gelmişti..." (Arsel, bunu, *Şeriat ve Kadın*'ın savunması için yazmış, ama yayımlanmamıştır. -T.D.)

- Muhammed Safiyye'yi Dıhye'nin elinden alınca, bu kadının "kocasının kız kardeşi"ni vermişti ona. Aynı aileden olduğuna göre onun da "asalet"i vardı. Dıhye'ye o nasıl verilebilmişti? O zaman "âr" olacağı düşünülmemiş miydi?

- Hepsi bir yana da; Muhammed, en yakınlarını, sevdiklerini öldürttüğü bir kadını (Safiyye'yi), o acılı gününde koynuna nasıl alabilmişti? Onunla nasıl sevişebilmişti? Bunun cevabı verilebilir mi? Safiyye o sırada, daha "körpe" denecek yaştayken Muhammed 57 yaşındaydı.

Muhammed'in "şehvet"ini ve "Tanrı"sının bu "şehvet"e büyük önem verip kolaylıklar gösterdiğini anlatmak için, karılarını-cariyelerini tümüyle ve öyküleriyle sıralayıp anlatmaya gerek yok. Konu, bu kadar örnekle de anlaşılmıştır. Amaç, bir gerçeği açığa çıkarmak. Ve gün ışığına çıkarılacak bu tür gerçeklerle, insanlığın önündeki "tabu"ların yıkılmasında yararlı olabilecek bir katkı sağlamak. Daha ışıklı, daha güzel, daha özgür bir dünya için...

Muhammed'de Neden Çok Kadın Vardı?

İslamcılara bakarsanız şöyle açıklanabilir:

- Peygamber, kimi kadınlara "acımıştı" da o nedenle almıştı onları.

Önce bunun hiç olamayacağını, gerçeklerle hiçbir biçimde bağdaşmadığını belirtelim. Yoksul, çaresiz kadın mı toplamıştı Muhammed? Hangisi bu durumdaydı? O çağda, o yörelerde sayılamayacak kadar yoksul, çaresiz kadın vardı. Muhammed onların hangi birini alacaktı? Bu amaca yönelseydi başa çıkabilir miydi? Sonra "yoksul"un, "çaresiz"in sorunu çözme yolu; onunla Muhammed'in evlenmesi miydi?

- Peygamber, kimileriyle de "siyasi sebepler"le evlenmişti.

Bunu diyen İslamcılara şunu sormak gerekir: Muhammed bir Peygamber idiyse, böyle "siyasi sebepler"e neden gerek duyuyordu? "Tanrı"sının yardımı yeterli değil miydi? Bu yardım yeterli değil miydi de, bir sürü kadın topladı? Hem de bir kesimi genç, körpe... Ve bu kadınları, kimseyle evlenmeleri mümkün olmayan birer "ebedî dul" olarak bıraktı kendisinden sonra. Bu kadınlar ondan sonra kimseyle evlenememeye hükümlüydüler. Çünkü hepsi de "müminlerin anaları" olarak Kur'an'a geçirilmişti. (Bkz. Ahzâb Suresi, 6. ayet.) Bunlardan kimi, Âişe, Cüveyriyye gibi 18-19 yaşında "dul" kalmışlardı. "Çocuk yaşta dullar." İleri sürülen "siyasi sebepler" bunu da mı gerektirmişti?

Muhammed'in çok karı ve cariye almasında, o dönemlerde, Araplarda geçerli olan neydiyse oydu etken: Cinsel istek ve onun gereği. En azından, başta bu geliyordu. "Bir taşla birkaç kuş vurmalar" da oluyordu kuşkusuz. Ama temel etkeni gözden kaçırmamak gerekir.

İslamcılar, "Peygamberimiz nefsani arzularına göre davranmıyordu, hanımları da nefsani arzularla alınmamıştı" diye dursunlar; ayetler, hadisler ve de gerçekler ortada.

Muhammed, Cinsel İlişkilere Ne Kadar Zaman Ayırıyordu?

O dönem Araplarında "şehvet", "erkeklik gücü" en başta gelen bir özellikti. Bunu Gazalî, *İhya-i Ulumi'd-Din* adlı ünlü kitabının "Kitabu Âdâbi'n-Nikâh" bölümünde uzun uzun anlatır. Bir dolu örnek verir. Ali'nin oğlu Hasan'ın bir alışta "dört karı birden" aldığını, sonra çok geçmeden bunları boşayıp yenilerini aldığını, Muhammed'e bu torunu anlatıldığında Muhammed'in; "O, yaratılışta da huyda da bana benziyor!" dediğini, bu oğlanın, 200 kadar karı elden geçirdiğini anlatan bir hadise, Muhammed'in, "dünyanızdan bana üç şey sevdirildi" dedikten sonra bunlardan birinin de "kadın" olduğunu dile getiren bir başka hadisine ve daha nice hadislere, öykülere yer veriyor.[41] Gazalî, Felâk Suresi'nin (Diyanet'in çevirisiyle): "Bastırdığı zaman karanlığın şerrinden de O'na sığınırım, de!" anlamı verilen 3. ayetine "Ve sertleşip kalkmış olan zekerin (erkeklik organının) bu duruma geldiği zamanki bastırmasının şerrinden de Tanrı'ya sığınırım, de!" anlamının verilebileceğini, bu anlamı İbn Abbas'ın verdiğini; ünlü gizemci Cüneyd-i Bağdadî'nin (ölümü 910) "Yemeye, içmeye ne denli gereksinim duyuyorsam, cinsel ilişkiye de o denli gereksinim duyuyorum!" dediğini aktarıyor ve verdiği örneklerle "insanın rahatlaması için şehvetinin gereğini yerine getirmesinin önemini" anlatmaya çalıştığını belirtiyor.[42]

Muhammed'in çok karı alışına, kadınlara yönelişine de bu açıdan bakmak gerçekçi bir yaklaşım olur.

41 Bkz. Gazalî, *İhya-i Ulumi'd-Din*, Arapça, 28-29 ve diğerleri.
42 Bkz. *age*, s.27.

Hadislere baktığımız zaman, Muhammed'in "cinsel ilişki"ye ayırdığı zamanın, şaşılacak boyutlarda olduğunu görüyoruz. İşte bir hadis:

Enes anlatıyor:

- "Peygamber, 9 ya da 11 karısı varken, gecenin ya da gündüzün belli saatinde tümünü dolaşıyor ve HEPSİYLE cinsel ilişkide bulunuyordu."

Enes'e soruluyor:

- "İyi ama, Peygamber buna güç yetirebiliyor muydu?"

Enes karşılık veriyor:

- "Evet. Biz aramızda, Peygamber'e 30 erkek gücü (şehveti) verildiğini konuşurduk."

Bu hadis Buhârî'nin *e's-Sahîh*'inde de yer alıyor. (Diyanet'in bir yayınında görmek için bkz. *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*, hadis no. 192.)

Başka hadislerde de "Peygamber'in 40 erkeğinki kadar şehvetinin olduğu" belirtilir. Bunda bir abartma olduğu açık. Müslümanlar, Peygamber'in "şehvet"ini de "mucizeli" olarak göstermek istemişlerdir.

Muhammed'in "şehvet"i, ister sıradan, ister "farklı" olsun; "ayet"ler ve "hadis"ler yönünden bakıldığında görülür ki "Tanrı"sı katında ayrıcalıklı.

Âişe'nin sözünde bu ayrıcalık, en çarpıcı biçimde dile geliyor:

- "Bakıyorum da Senin Efendi Tanrı'n (Rabb), senin şeyinin keyfi (hevâ) için koşuyor yalnızca!"

2000'e Doğru
22 Mart 1987, yıl 1, sayı 12

MUHAMMED'İN CİNSEL HAYATI DAVASINDA SAVUNMA*

İSTANBUL 2. ASLİYE CEZA MAHKEMESİNE

DAVACI	: K.H.
SANIK	: FATMA YAZICI-Karagümrük Kabakulak sok. 6/3 Fatih
DAVA KONUSU	: TCK'nun 175. maddesine muhalefet.
TARİHİ	: 22-28 Mart 1987

Olay ve Hukuki Durum

Sorumlu olduğum ve Yazı İşleri Müdürü bulunduğum haftalık *2000'e Doğru* dergisinin 22-28 Mart 1987 tarih ve 12 sayılı nüshasında, s.8'de "Hz. Muhammed'in Cinsel Hayatı" başlığı altında, –Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan gönderilme ekli yazılardaki polemikler ne olursa olsun– tümüyle temel İslami kaynaklarda yer alan metinlere dayalı yazı ve daha önce yayınlanmış ilgili fotoğraflar, İddianamede TCK'nun 175. maddesine aykırı bulunuyor. İddianamedeki bu savın da ekli Bilirkişi Raporu'na dayandırıldığı görülüyor:

A- İddianame ve İleri Sürülen

İddianamede, Bilirkişi Raporu'nda ileri sürülenler hemen hemen aynen tekrarlanıyor. "Yazıda İslam kaynaklarına dayandığı belirtilerek Hz. Muhammed'in cinsel hayatı anlatılmaktadır. Yazı incelendiğinde, Hz. Muhammed'in çok büyük bir cinsel arzu içinde bulunduğu, bu arzusunu tatmin etmek amacıyla birçok cariyeyle yattığı (oysa 'cinsel arzusunu tatmin etmek için birçok cariyeyle yatmış-

* *2000'e Doğru*'nun "Hazreti Muhammed'in Cinsel Hayatı" başlıklı yazısı hakkında açılan davada Sorumlu Müdür Fatma Yazıcı'nın savunmasını Turan Dursun yazdı. İlk kez burada yayımlanıyor.

tır' diye bir söz yazıda yer almamıştır. -F.Y.), onda 30 hepsiye cinsel birleşimde bulunduğu (ekli Bilirkişi Raporu'nun 2. paragrafından bir satır atlanarak alındığı için bu anlamsız anlatımın meydana geldiği görülüyor. Atlama olmasaydı şöyle olacaktı: *'Onda 30 erkek gücünde güç bulunduğu, aynı günde bütün karılarını dolaştığı ve hepsiyle cinsel birleşimde bulunduğu'.* -F.Y.) mesajının verilmek istendiği görülmektedir. Yine yazıda Peygamber'in *dilediği kadını alma hakkı* olduğu, bazı *kadınların kendilerini Peygamber'e armağan ettikleri, Ayşe'nin bu duruma karşı çıktığı, fakat bunun üzerine hemen ayet indiği,* bu ayette, cariyelerin, amcasının kızlarının, teyzelerinin kızlarının, Peygamber'le nikâhlanmayı istedikleri takdirde bunların Peygamber'e helal kılındığı, bunun üzerine Peygamber'in eşi Âişe'nin Peygamber'e, *"'Görüyorum ki senin Allah'ın, yalnızca senin şeyinin keyfini yerine getirmek için koşuyor'* dediği, bundan sonra 51. ayetle Hz. Muhammed'e karılarından dilediğinin sırasını geciktirebileceği, dilediğinin sırasını öne alacağının kaydedildiği (burada yine yanlış anlatım var. Bu kezki yanlışlık, Bilirkişi Raporu'ndaki yanlışlıktan kaynaklanıyor. Şöyle olmalı: '51. ayetle, Hz. Muhammed'e, karılarından dilediğinin sırasını geciktirme, dilediğinin sırasını öne alma yetkisinin verildiği...' -F.Y.) belirtilmektedir. Yazının diğer kısımlarında da (böyle başlanan sözler de Bilirkişi Raporu'nda var. -F.Y.) Hafsa'nın Peygamber'e (Bilirkişi Raporu'ndaki yanlışlık buraya da geçmiş: *'Peygambere'* değil, "Peygamberi' olacak.–F.Y.) kendi gününde ve kendi yatağında *yaparken* yakalaması (yine Bilirkişi Raporu'ndaki yanlışlıktan kaynaklanan bir yanlışlık: '.. Kendi gününde ve kendi yatağında yaparken ...' deniyor. Neyi yaparken? Her halde 'Cariyesi Marya'yı YAPARKEN' ya da 'Cariyesi Marya'yla yatarken' olacak. Yani 'yatarken' olacakken 'yaparken' olmuş. -F.Y.) üzerine Peygamber'in hemen ona halifelikle ilgili müjdeli haberler vererek gönlünü aldığı ve olayı kapattığı ifade olunmaktadır. Kısaca özetlediğimiz (oysa özetleyen, İddianame değil; Bilirkişi Raporu. 'Kısaca özetlediğimiz' sözü de Bilirkişi Raporu'nda yer alıyor. -F.Y.)..." deniyor. Ve ardından, Ortaçağın karanlığını bütün koyuluğuyla ortaya getiren bir mantıkla yargıya (bilirkişinin yargısına) varılıyor: "Yazı, Müslümanlar için mukaddes bir inanç kaynağı olan ve her Müslümanın gönlünde yattığı Hz. Peygamber'den âdeta bir *'cinsel sapık'* olarak sözetmektedir. Gerçekten yazıda, Hz. Peygamber'in sadece kadın düşündüğü (yazıda 'Peygamber'in sadece kadın düşündüğü' hükmü nereden çıkarılıyor acaba? -F.Y.) ve cinsel arzularını istediği biçimde yerine getirmek için bu hedefine uygun ayetleri uydurduğu izlenimi verilmektedir." Aynı mantığa dayalı ve Bilirkişi Raporu'ndan aynen alınma yargı sürüyor: *"İslâm Peygamberine bu şekilde isnatta bulunma, onun manevi hatırasına hakaret teşkil eder.* Zirâ böyle *bir aşağılayıcı isnat, İslam dinine inanmış kişileri incitir.* TCK. 175. madde, dinleri ve inananları, dini inanç ve düşünceleri koruyan bir hüküm olduğu içindir ki, *İslâm dininin Peygamberinin bu şekilde küçültülmesi, sadece kadın düşünen cinsel arzularını tatmin için çeşitli çarelere başvuran bir*

kimse olarak gösterilmesi, bu maddenin 3. fıkrasını ihlâl eder, denilmektedir. Bu duruma göre sanığın, TCK. 175. maddeye *suçunu işlediği anlaşıldığından* duruşması yapılarak eylemine uygun TCK. 175/3. maddesi gereğince tecziyesine karar verilmesi iddia olunur."

Ne denli "bilimsel" (!), "hukuki" (!) ve "ciddi" (!) olduğu, içerdiği yanlışlardan da belli olan "Bilirkişi Raporu"nu aynen tekrarlarken satır atlayan, yanlışa yanlış katmanın ötesinde bir şey eklemeyen, böylece ne denli "incelemeye dayalı" (!) olduğu, ne denli "kılı kırk yaran bir hukuk titizliği" (!) gösterildiğini ispatlayan ve bilirkişileri "iddia makamı"na alıp oturtan, tam anlamıyla "perişan" iddianame böyle.

İddianamede ve aynen tekrarladığı "Bilirkişi Raporu"nda, "yazıda şunlar var, şunlar var..." denirken, yazıda yer alanların, İslam kaynaklarına uymadığı söylenmiyor. Çünkü söylenemezdi. Çünkü yazıda yer alanların tümü, başlangıçta da belirtildiği ve aşağıda da üzerinde durulacağı gibi, tümüyle İslamın temel kaynaklarına dayanıyor. Eğer iddinamade ve "Bilirkişi Raporu"nda ileri sürülen, "Yazıda yer alanlar, Peygamber'i CİNSEL SAPIK gösteriyor" yargısı doğruysa, bu mantıkla –yazı, İslamî kaynaklarda olanları aktardığına göre– "temel İslami kaynaklar, Peygamber'in CİNSEL SAPIK olduğunu anlatıyor" demek gerekir. İddianamenin ve "Bilirkişi Raporu"nun dayandığı mantık, Ortaçağda "din sapkınlığını cezalandırma bahanesiyle kurulu düzeni koruma amacı için kurulan ENGİZİSYON (İnquisition)" mahkemeleri mantığının bile gerisine düşmüştür. Çünkü bu mahkemelerde bile, suçlanan kimsenin yaptıklarının, söylediklerinin, "Kutsal Kitap"a uyup uymadığına bakılırdı. Biri kalksaydı da Tevrat'ta yer alan Lut'un "kendi kızlarıyla yattığına, onları gebe bıraktığına" ilişkin öyküyü (bkz. Tevrat, Tekvin, 19: 33-38) ya da Davud Peygamber'in "evinin damında gezinirken yıkanmakta olan bir güzel kadını gördüğü"ne, bu kadının EVLİ, Hitti Uriya'nın karısı (Bat-Şeba) olduğu kendisine söylendiği halde kadını getirtip onunla "yattığı"na (Davud'un o kadınla o sıradaki birleşmesinden, kadının, Süleyman Peygamber'e gebe kaldığı da anlatılır) ve bununla da kalmayıp, kadının kocasını –ölmesi için– savaşa, cepheye gönderdiğine, ölmesinin sağlanması için cephe komutanına mektup yazdığına, sonuçta Hitti Uriya'yı öldürttüğüne (yani Davud'un katil de olduğuna) ilişkin öyküyü (bkz. Tevrat, II. Samuel, 11: 1-27) ya da Süleyman Peygamber'in "yedi yüz karısı, üç yüz de cariyesi" olduğuna (bkz. I. Krallar, 11: 3) ya da İncil'den: İsa'nın "Yeryüzüne barış getirmeye geldim sanmayın. Ben barış değil; kılıç getirmeye geldim. Çünkü ben, kişiyle babasının, kızla anasının, gelinle kaynanasının arasına ayrılık koymaya geldim" dediğine ilişkin kesimi (bkz. Matta, 10: 34-35) alıp bir yerde aynen aktarsaydı, ya da söyleseydi, o kimseye "Engizisyon" üyeleri: "Sen Kutsal Kitaba hakaret ediyorsun, sen Lut Peygamber'i, Davud Peygamber'i CİNSEL SAPIK gösteriyorsun, sen Süleyman Peygamber'i aşağılıyorsun, sen İsa Peygamber'i ('Tanrı'nın Oğlu'nu) gözlerden düşürmeye, küçültmeye çalışıyorsun!.." demezlerdi. Belki suçla-

mak istedikleri, cezalandırmayı kafaya koydukları kimseyi mahkûm etmek için bir şeyler uydururlardı ama, böyle demezlerdi. Yani "Kutsal Kitap"ta olanı aynen aktaranı, aktardı diye –başka bir kılıf uydurmadan– "Kutsal Kitap adına" suçlama yoluna gitmezlerdi. Savcılığın "İddianame"sinde ve "iddianame"ye dönüştürdüğü "Bilirkişi Raporu"ndaysa, "İslam" adına, Peygamber'i adına hüküm oluşturulup TCK.175/3. maddesinin hükmü diye gösterilmeye çalışılırken yazıda olanların, Kur'an'da ve İslam dünyasının sağlamlığını kabul ettiği hadis kaynaklarının yer verdiği hadislerde var olup olmadığına hiç mi hiç değinilmiyor. Peygamber'in kendisi ve arkadaşları, Kur'an'da ve hadislerde olanları yazmayı suç sayan bu "iddianame"yi ve "Bilirkişi Raporu"nu okumuş, ya da dinlemiş olsalardı, hiç kuşku yok, şaşarlardı. Böyle olunca, Türkiye Cumhuriyeti okullarında okuyup eğitim görmüş, Türkiye Cumhuriyeti üniversitelerinden "mezun" olmuş, şeriat hukuku değil, çağdaş hukuk anlayışı verilmeye çalışılmış, şeriat hukukuna son veren Atatürk'ün hukukçuları olarak görev almış olan sayın Savcı ve bilirkişi üyelerinin "İslam adına İslamı savunur"ken, "kraldan fazla kralcı" durumuna düştükleri söylenebilir.

Şimdi gelelim "Bilirkişi Raporu"nun tekrarı olan "İddianame"de, suçlanan yazıda olduğu belirtilenlere ve İslamın temel kaynaklarında bulunup bulunmadığına:

1- "Hz. Peygamber'in çok büyük bir cinsel arzu içinde bulunduğu", "onda 30 erkek gücünde güç bulunup aynı günde bütün karılarını dolaştığı" ve "hepsiyle cinsel birleşimde bulunduğu" mesajının verilmek istendiği belirtiliyor. (İddianame, Bilirkişi Raporu, s.1, paragraf 2.)

Bunu yazmak eğer İslam adına ya da hukuk yönünden bir "suç"sa, bu suç, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınları arasında olan *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh* de işlemiş bulunuyor: Bu kitaptaki 192. hadis ve Ahmet Naim'in tercümesi aynen şöyledir:

Enes İbn Mâlik Radiyallahu Anh'den: Şöyle demiştir: *Resulullah Sallallahu aleyhi ve sellem, gecenin yahut gündüzün bir saatinde bütün zevcat-ı tâhiratını devr ederdi.* Bunlar da on bir ve diğer rivayette dokuz hatun idi. *"Buna takat getirir miydi?"* diye soran Ravi Katade'ye, *"Biz aramızda, ona, yani Resulullah aleyhi ve selleme otuz erkek kuvveti verilmiştir diye söyleşirdik" cevabını vermiş.* (Bkz. Belgem no: 1)

Bugünkü dille Türkçesi:

Enes İbn Mâlik'ten aktarılıyor. Enes şöyle demiştir: "Peygamber, gecenin ya da gündüzün bir saatinde *bütün karılarını* (cinsel birleşimde bulunmak üzere) *dolaşırdı.* (...) '(Peygamber) *buna güç yetirebilir miydi?'* diye soran Ravi Katade'ye (Enes İbn Mâlik): 'Biz aramızda *onun için (Peygamber için): ona otuz erkek gücü verilmiştir* diyerek aramızda konuşurduk' cevabını vermiştir."

Görülüyor ki, bu hadiste (ki Buhârî'nin de yer verdiği hadis olmak yönünden son derece önemlidir) şunlar açıkça belirtiliyor:

- Peygamber, "*çok büyük bir cinsel arzu* içindeydi".
- Peygamber'de "*otuz erkek* gücünde güç bulunuyordu".
- Peygamber "aynı günde *bütün* karılarını dolaşır ve cinsel birleşirdi".

Eğer Peygamber'in "kadınlarını boşu boşuna, ya da salt ziyaret için dolaştığının anlatılmak istendiği" ileri sürülürse, boşuna bir sav olur. Çünkü anlatılmak istenen, Peygamber'in "cinsel birleşimden başka bir amacı" olsaydı, "Peygamber buna güç yetirebiliyor muydu (nasıl güç yetiriyordu)?" diye bir soru sorulmaz ve "Biz aramızda ona otuz erkek gücü kadar (cinsel) güç verilmiştir" cevabı verilmezdi. Çünkü burada söz konusu olan "kuvvet", anlatılanların akışından ve bütün "şerh"lerden (açıklamalardan) da anlaşılacağı gibi, "cinsel güç"tür. Başka bir hadiste de "şehvet yer almaktadır. Ahmed İbn Hanbel'in *Müsned*'inde yer alan bir hadiste de Peygamber'in kendisi, bir süre aralarından ayrılmasını merak eden arkadaşlarına aynen: "Fe vakaa fi kalbî şehvetü'n-nisâi fe eteytü ba'ze ezvacî fe esabtuha", yani "kadınların şehveti yüreğime düştü, onun için gidip karılarımın kimileriyle cinsel birleşimde bulundum" demektedir. (Bkz. Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, c.4, s.231, Bkz. Belgem: 2)

Temel kaynaklardan Neseî'nin *Sünen*'inde ve yine Ahmed İbn Hanbel'in *Müsned*'inde Peygamber'in: "Hübbibe ileyye mined'dünya e'n-nisâu ve't-tîbü" yani "*dünyada bana kadınlar ve koku sevdirildi*" dediği anlatılmaktadır. (Bkz. Neseî, *Sünen*, Kitabu Işreti'n-Nisâ/36/I, c.7, s.61; Ahmed İbn Hanbel, c.3, s.128, 199, 285; Bkz. Belgem no: 3.)

Kur'an'ın kendisinde, Ahzâb Suresi'nin 52. ayetinde Peygamber'e seslenilerek "bundan böyle artık –cariyelerin dışında– kadınların kendisine helal olmayacağı ve karılarını başka karıyla da değiştiremiyeceği" bildirilirken "ve lev a'cebeke hüsnuhunne" yani: "*kadınların güzelliği seni ne denlli imrendirse de* (artık helal olmaz)" denmektedir. Demek ki ayette de, "kadınların güzelliği"nin Peygamber'i çok "ilgilendirdiği" ve "imrendirdiği" ("i'câb" burada "imrendirme" anlamındadır) belirtiliyor. Bütün bunlar varken: "Peygamber'in kadınlara ilgisi, aşırı ölçüde şehveti, düşkünlüğü yoktu" denebilir mi ve bu İslam adına söylenebilir mi? Sonra bunu yazdı diye bir insan, bir dergi, "hukuk adına" suçlanabilir mi? "Bilirkişi Raporu"nda ve onun iddia makamına oturtulan biçimi olan "İddianame"de bu yapılmaktadır. Hem de "kamu" adına ve "hukukun üstünlüğü"nün savunulduğu, şeriat yasasının yerine çağdaş hukukun ve yasaların konulduğu bir ülkede. Atatürk Türkiye'sinde.

2- İddianame'de ve Bilirkişi Raporu'ndaki : "Yine yazıda Peygamber'in dilediği kadını alma hakkı olduğu..." diye başlayıp "...Peygamber'e helal kılındığı"ya kadar olan kesim (Âişe'nin hadiste yer alan itirazı dışında) Ahzâb Suresi'nin 50. ayetinde de var. (Bkz. Belgem no: 4) "Âişe'nin karşı çıkışı ve onun üzerine ayetin indiği"ne ilişkin kesimse Buhârî'nin de yer verdiği hadiste (bkz. Buhârî, *Kitabu Tefsiri'l-Kur'an*/7) yer almaktadır. Bu hadis, Diyanet'çe gönderilen

yazının ekleri arasında da bulunmaktadır. (Bkz. Diyanet'çe gön. belge no: 16, ek: 1/1) Aynı ekteki aynı hadiste, Âişe'nin "ETEHİBÜ'L-MER'ETÜ NEFSEHÂ" yani "kadın da kendini (Peygamber'e bile olsa) armağan eder miymiş?" diye karşı çıkışı üzerine, Ahzâb Suresi'nin "Peygamber'in, karılarından dilediğinin sırasını geciktirebileceğini, dilediğinin sırasını öne alabileceğini anlatan" 51. ayetinin indiği, bunun üzerine de Âişe'nin: "MÂ ERÂ RABBEKE İLLÂ YÜSARİU Fİ HEVAKE" yani: "Senin Tanrı'nın yalnızca senin HEVÂN için (buradaki 'hevâ'nın 'şehvet', yani Peygamber'in 'şeyinin keyfi' anlamında olduğu üzerinde durulacaktır) koşuyor görüyorum" dediği çok açık biçimde anlatılıyor. (Bkz. Diyanet, belge no: 16, ek: 1/1; belgem no: 5.) Âişe'nin sözüne dergide verilen anlamın, yani "Görüyorum ki senin Allah'ın yalnızca senin şeyinin keyfini yerine getirmek için koşuyor" anlamının doğru olmadığını –kendilerince– kanıtlamak için Diyanet'çe gönderilen ekler arasında yer alan, *Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*'nde yer alan anlam şöyle: "Rabbin Teâlâ (Teâlâ=Yüce, hadisin metninde yok, bu yüceltme, çevirenindir) kadınların değil (bu da hadisin metninde yoktur, onun için parantez içinde gösteriliyor) ancak senin arzunun tahakkukuna müsâraat ediyor." (Bkz. Diyanet'çe gönd. belge no: 18.) Bu "tercüme"nin bugünkü dille Türkçesi şudur: "Senin Tanrı'n, yalnızca senin arzunun gerçekleşmesini hızlandırıyor." Bu tercümede, hadiste yer alan bir sözcüğe, "ERÂ" sözcüğüne anlam verilmediği, bu sözcüğün atlandığı görülüyor. "Erâ", "görüyorum" anlamındadır. Dergideki çeviride yer almıştır. Hadisteki "HEVÂ", dergideki çeviride "şeyinin keyfi", *Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*'ndeyse "arzu" diye çevriliyor. Aslında iki çeviride verilen anlam da aynı kapıya çıkmaktadır. Çünkü, Peygamber'e, cinsel birleşimde, kadınların sırasını dilediği zaman geriye bırakma, dilediği zaman öne alma yetkisini veren (hemen) bir ayetin (Ahzâb, 51. ayet) gelmiş olmasına Âişe'nin tepki gösterirken söylediği "HEVÂKE"ye "senin arzun" anlamı da verilse, buradaki "arzu", Peygamber'in "cinsel birleşim"e yönelik arzusudur, yani "şeyinin keyfi"dir. Yoksa başka bir "arzu", örneğin "hurma yeme arzusu" değildir. Kaldı ki bu "HEVÂ" sözcüğüne, temel kaynaklardan olan Rağıb'ın *El Müfredat*'ında, "h-v-y" maddesinde, "MEYLÜ'N-NEFSİ İLE'Ş-ŞEHVETİ" yani "nefsin ŞEHVET'e eğilimidir" diye anlam verilmektedir. (Bkz. Belgem no: 6.)

Görülüyor ki, dergideki yazıda yer alan çeviri, "rastgele" ve gelişigüzel yapılmış bir çeviri değil, konunun önemine dikkat edilerek, temel kaynağına başvurularak yapılmış bir çeviridir. Metni, doğru çevirmekten başka da bir amaç güdülmemektedir. Buradaki özel amaç ve "ima", Peygamber'in karılarından Âişe'nindir. Âişe, İslamcılar ne denli örtmeye çalışırlarsa çalışsınlar, önemli bir eleştiri getirmektedir.

3- "Yazının diğer kısımlarında da Hafsa'nın, ..." diye başlıyan (İddianame'de ve Bilirkişi Raporu'ndaki) cümle: "Hafsa'nın, kendi gününde, kendi ya-

tağında, Peygamber'i, cariyesi Marya'yla yakaladığı" ve "Peygamber'in hemen ona halifelikle ilgili müjdeler verdiği" de İslami kaynaklarda, F. Râzî gibi önemli "müfessir"lerin Kur'an yorumlarında (bkz. F. Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, c.30, s.43) bulunmaktadır. (Bkz. Belgem no: 7) F. Râzî'nin tefsirinde aynen: "Fe eserre ileyhâ bir şey'eyni: Tahrimu'l-emeti alâ nefsihi ve'l-beşâretu bi enne'l Hilafete b'dehû fî Ebu Bekr'in ve ebîhâ Umer'e" yani: Peygamber, Hafsa'ya iki sır vermişti: Birincisi, cariyeyi (Marya'yı) kendisine yasaklaması, öbürü de, kendisinden sonra halifeliğin, Ebubekir'e ve Hafsa'nın babası Ömer'e geçeceğine ilişkin müjde."

Peygamber, "olayı kapatmak" istemişti, ne var ki, Tahrim Suresi'nin "Peygamber, eşlerinden birine, gizlice bir söz söylemişti. O bunu Peygamber'in diğer bir eşine haber verince..." anlamındaki sözlerle başlayan 3. ayetinde de belirtildiği gibi, "Peygamber'in gizlice bir sır verdiği eşi" yani (hadislere, Kur'an yorumlarına göre) Hafsa "sır" saklamayınca, olay ortaya çıkmıştı. (Bkz. Belgem no: 8). Kaldı ki, aynı Sure'nin 1. ayetinde, Peygamber'in, "karıları memnun olsun diye kendini helal olan bir şeyden yoksun etmesi"ne gerek olmadığı da anlatılmaktadır. Peygamber'in, "karılarını memnun etmek için kendisini yoksun etmesine gerek olmadığı" bildirilen "şey"in en olduğu üzerinde durulurken kimileri, hadislerde yer alan bir "bal şerbeti" öyküsüyle durumu açıklama yoluna giderler. Öyküye göre, Peygamber cinsel birleşimde sıranın Cahş kızı Zeyneb'in odasında, olağandan biraz çok kalır. Âişe bunu kıskanır. Hafsa'yı da kendisine yandaş eder. Peygamber'in Zeyneb'in odasında "bal şerbeti" içtiği bilinmektedir. Âişe'yle Hafsa bir oyun hazırlarlar: "Peygamber, onların odasına geldiğinde, ağzının koktuğu, meğafir koktuğu söylenecek"tir. "Meğafir kokusu"nun da Peygamber'in, Zeyneb'in odasındayken içtiği "bal şerbeti"nden kaynaklandığı söylenecektir. Peygamber'in cinsel birleşim için sıralarını gözetirken odalarına girdiği saatlerde bu iki karısı (Âişe ve Hafsa), oyunlarını sahneleyip gerçekleştirirler. Peygamber "ağzını kokuttuğu için" bir daha "bal şerbeti içmeyeceğine" ant içer. Bu öykü, Buhârî ve Müslim gibi sağlam hadis kaynaklarında da yer alır. İleri sürülür ki, Tahrim Suresi'nin 1. ayeti, bu bal şerbeti öyküsüyle ilgilidir. Ve Tanrı, "kendisine helal olan bal şerbetinden kendisini yoksun bırakmasına gerek olmadığını" Peygamber'e bildirmiştir. Ne var ki, ayeti bu öyküye bağlamak, çok zorlamalı bir yorum kabul edilmektedir. Ayetin asıl ilgili bulunan nedeni, konusu, "Peygamber'in Hafsa'nın gününde ve yatağında, cariyesi Marya'yla yakalanmış, Peygamber'in de Marya'yla bir daha yatmıyacağına ilişkin Hafsa'ya –yeminle, sözvermiş olması" dır. Peygamber "bal şerbetini içmemekle" değil, "Marya'yla yatmamakla" ancak "karılarını memnun etmiş" olabilirdi. Onun için ayette, "karılarını memnun edecek diye kendisini helal olan şeyden (yani cariyesiyle yatmaktan) yoksun bırakmasına gerek olmadığı" anlatılıyor. Kur'an yorumlarında, buna ilişkin hadis de aktarılmaktadır.

Kurtubî, Keşşaf, Âlusî, *Tefsiru İbn Kesir, El Bahru'l-Muhit, e't-Tefsiru'l Kebir*... gibi ünlü tefsirlerin bir özeti durumunda tefsir yazmış olan Muhammed Ali e's-Sâbûni, söz konusu ayete neden olarak gösterilen iki olaya da ("bal şerbeti olayı"na da, Marya olayına da) yer veriyor, ama, ayetin "bal şerbeti olayı"na bağlanamıyacağını, en doğru yorum yolunun, ayeti, "Marya (Mariye) olayı"na bağlayarak yorumlamak olduğunu –İbn Kesir'e de dayanarak– yazmaktadır. (Bkz. Sabunî, *Safvetu't-Tefasir*, c.3., s.406; belgem: 9)

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü'nce Sargun Erden imzalı 8 Nisan 1987 tarihli Savcılığa gönderilen yazıda, s.6, paragraf 2, no:4'te, *2000'e Doğru*'daki dava konusu yazının yazarı için: "Yazarın en bayağı kurnazlığı, 11. sayfanın 2. sütununda bir pornografik film (nasıl da biliyor! -F.Y.) senaryosu şeklinde kaleme alındığı aşağıdaki cümlelerde (cümledeki yanlışlık, Diyanet'in yazısını yazana ait) görülmektedir" denmekte ve dergide yer alan, İddianame'de ve Bilirkişi Raporu'nda da özetlenen "Marya olayı"na ilişkin kesim aktarılmaktadır. Ve saldıran bir üslupla şöyle denmektedir:

"a- İslamın saygın kaynaklarına bağlı kaldığını iddia eden yazar, bu bayağı anlatımı hangi kaynaktan aldığını bildirmemektedir. Çünkü hazırladığı mizansen, tamamen kendi muhayyilesinin veya şahsi tecrübelerinin ('bak hele bak!' -F.Y.) ürünüdür. Değil Hz. Muhammed, sıradan bir erkeğin bile, âniden odaya giren karısının önünde, 'dur, bekle' diyerek, bir başka kadınla cinsî münasebette bulunmaya devam edebilmesi ve keza en sapık kadının bile böye sahneyi sonuna kadar sabır veya zevkle (Hafsa'nın 'zevkle' beklediği dergide ileri sürülmüyor. -F.Y.) seyredip bittikten sonra infial etmesi mümkün değildir. Böyle bir durum ancak grup aşkına alışkın (Diyanet Vakfı'nın bu yazısını yazan, 'grup aşkı'nı nasıl da biliyor! -F.Y.) sapık ruhlu insanlar arasında gerçekleşebilir. Yazarın tamamen kendi eseri olan bu anlatımla, Hz. Peygamber'le eşi Hafsa ve cariyesi Marya'nnın, halkın gözünde ne duruma düşürüldüğünü makamların takdirlerine sunuyorum." (Bkz. Sargon Erdem imzalı 8 Nisan 1987 tarihli yazı, s.6)

Şimdi bakalım, "kurnazlığı" yapan kim, gerçeği saptıran kim, dahası: Peygamber'i de, Hafsa'yı da, Marya'yı da "seks filmleri"ndeki gibi bir filmin oyuncuları "grup aşkı" yapanlar durumuna düşürmüş olan kim, dava konusu yazının yazarı mı, yoksa "Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Genel Müdürü" sıfatını taşıyor olsa da yazısını Diyanet İşleri Başkanlığı adına yazdığı belli olan, yani Diyanet'in sözcüsü durumundaki Sargon Erdem adlı kişi ya da kişiler mi?

Sargon Erdem'in yazısının ekinde, "ek: 4/2" diye bir belge var. (Bkz. no: 24) Taberî tefsirinden bir fotokopi. Burada, Taberî, Tahrim Suresi'nin 1. ayetine ilişkin yorumları aktarıyor. "Peygamber'in kendisine haram kılıp da Tanrı'nın helal kıldığı (Peygamber'e, kendisini yoksun kılmasına gerek olmadığını bildirdiği) şeyin ne olduğu konusunda, ilim ehli tartışmaktadırlar. Kimileri der ki, Peygamber'in karılarını memnun etmek için kendisine haram yaptığı, Marya'dır. Kıptî (Mısırlı) cariyesi olan Marya. Karısı ve Ömer'in kızı Hafsa'yı hoşnut etmek amacıyla Pey-

gamber, bu cariyeyi kendisine –ant içerek– haram yapmıştı. Çünkü peygamber Hafsa'nın gününde ve odasında bulununca Hafsa kıskanmıştı" anlamındaki Arapça sözlerle konuya giriyor. Sözü edilen ayeti, Marya olayına bağlayan yorumcuların görüşlerini aktarıyor. (Bkz. no: 24)

Görülüyor ki ayeti, "Marya olayı"na bağlamak, "derginin yazarının icadı" değildir. İslamın Kur'an yorumcularınındır.

Dahası var:

Bu ekteki yorumlarda, olay ayrıntılarıyla yer almamaktadır. Ayrıntıları Taberî'nin daha sonraki aktarmalarında gelecektir. Sargon Erdem'in yazısına bu eksik kesimin fotokopisi çekilerek eklenmiştir. İşte, "*2000'e İkibine Doğru* yazarının kurnazlık yaptığı"nı ileri süren yazı sahibinin kendi "kurnazlığı" burada. Belgeyi eksik vermekle gerçeği dilediği gibi saptıracağı umuduna kapılıyor. Daha sonraki sayfalara bakalım:

"Hadis"lerden birinin Türkçesi:

"İbn Abbas anlatıyor: Hattab Oğlu Ömer'e (Halife), (Tahrim, ayet: 4'deki) İKİ KADIN'ın kimler olduğunu sordum. Ömer: Âişe ile Hafsa'dır, dedi. Olay, Peygamber'in, Hafsa'nın gününde cinsel birleşimde bulunduğu, İbrahim'in Kıptî (Mısırlı) anasından kaynaklanmıştır. Hafsa Peygamber'i o durumda yakalayınca şöyle demiştir:

- 'Ey Peygamber! Ant içerek söylerim ki, karılarından hiçbirinin başına benzerini getirmediğin bir şeyi bana yaptın. Benim günümde (Fİ YEVMİ), cinsel birleşme sırası bendeyken (Fİ DEVRİ) ve benim yatağımda (ALÂ FİRÂŞÎ)!!!'

"Bunun üzerine Peygamber şöyle konuştu:

- 'Onu (cariyeyi) kendime yasaklayıp bir daha ona yaklaşmazsam, bu seni sevindirir mi?'

"Hafsa şöyle dedi:

- 'Evet!'

"Bunun üzerine Peygamber o cariyeyi kendisine yasakladı. Bu arada Peygamber Hafsa'ya şöyle dedi:

- 'Bu durumda sen de olayı kimseye söyleme!'

"Hafsa olayı Âişe'ye söyledi. Sonra Tanrı, onun Âişe'ye haber verdiğini ortaya çıkardı. Tanrı: 'Ey peygamber! Karılarını sevindireceksin diye niçin kendini, Tanrı'nın sana helal kıldığı şeyden yoksun ediyorsun?' (anlamındaki ayeti indirdi." (Bkz. Taberî, *Câmiü'l-Beyân an Tevili'l-Kur'an,* c.28, s.102: belgem no: 8) Hadiste, Peygamber'in, ayetin inmesinden sonra, "yemin keffareti" ödediği ve cinsel birleşimde bulunmayacağına ant içtiği cariyesi Marya'yla cinsel birleşimde bulunmaya devam ettiği de açıklanıyor. (Bkz. Aynı belge.)

Bir başka hadisin Türkçesi:

"İbn Abbas anlatıyor: İkisi de Peygamber'in karısı olan Hafsa ile Âişe, birbirlerini çok severlerdi. Hafsa babasının evine gitmişti. Bir süre orada kalıp konuş-

tular. Peygamber de cariyesini çağırttırıp, Hafsa'nın odasında onunla cinsel birleşti. Peygamber'in, Âişe'yle cinsel birleşimde bulunacağı gündü. Hafsa dönünce, Peygamber'le cariyeyi odasında buldu. O sırada çıkmalarını bekledi. Ve son derece kıskançlığa kapıldı. Sonra Peygamber cariyesini çıkardı, Hafsa içeri girdi. Şöyle dedi:

- 'Senin yanında kim olduğunu (kiminle birleştiğini) kesinlikle gördüm. Tanrı'ya ant içerek söylerim ki, sen beni kötü duruma düşürdün!'

"Bunun üzerine Peygamber şöyle dedi:

- 'Tanrı'ya ant içerim ki, seni kesinlikle sevindireceğim. Sana bir sır söyleyeceğim, sakla (kimseye söyleme).'

Hafsa sordu:

- 'Nedir senin sırrın?'

Peygamber söyledi:

- 'Sen tanığım ol ki, bu cariye, bundan böyle bana haramdır. Sırf seni memnun edeyim diye.'

"Hafsa ile Âişe Peygamber'in öteki karılarına karşı dayanışma içindeydiler. O nedenle Hafsa gidip, olayı Âişe'ye haber verdi:

- 'Âişe, müjde! Peygamber, cariyesini kendisine haram yaptı.'

"Hafsa, Peygamber'in sırrını Âişe'ye haber verince, Tanrı ayeti indirdi..." (Bkz. Taberî, aynı tefsir, c.28, s.101, belgem no: 8)

Bir başka hadisin Türkçesi:

"Ebu Osman anlatıyor:

- 'Peygamber, Hafsa'nın odasına gitmişti. Hafsa yoktu o sıra. Peygamber de hemen cariyesiyle cinsel birleşti. Üzerine örtü örtmüştü onun. O sırada Hafsa geldi. Durum üzerine kapıda (beklemek üzere) oturdu. (=Fekaadet ale'l-bâbi) Peygamber işini bitirene dek (=Hattâ kadâ Resûlullah'i sellallahu aleyhi ve selleme) bekledi. Sonra şöyle dedi:

- 'Tanrı'ya ant içerim ki, sen beni çok kötü duruma düşürdün. Onunla (cariyenle), benim odamda cinsel birleşimde bulundun. Ya da benzeri bir söz söyledi.

Bunun üzerine Peygamber, cariyeyi kendisine yasakladı.'" (Bkz. Taberî, aynı tefsir, c.28, s.102, belgem: 8)

Olayı benzer biçimde anlatan başka hadisler de var. Hepsini aktarmaya gerek yok.

Şimdi bütün bunlar, hadislerde yer aldığına göre, sergilenen bir "seks filmi" ya da "grup aşkı" niteliğinde bir şey midir? Diyanet Vakfı adına yazı kaleme alıp gönderen Sargon Erden'in yazdıklarına bakılırsa, bu soruya, "Evet!" demek gerekir. Görülüyor ki, Peygamber'e, eşine ve cariyesine asıl "hakaret" eden, bu Diyanet sözcüsüdür.

4- İddianame'de ve Bilirkişi Raporu'nda; dava konusu olan yazıda, "Hz. Peygamber'in sadece kadın düşkünü olduğu izleniminin verildiği" ileri sürülüyor. (Bkz. İddianame ve Bilirkişi Raporu, s.1, paragraf 3)

İslamın temel kaynaklarında yazılı olanlardan bu "izlenim" çıkarılıyorsa, bu, söz konusu kaynaklara yönelik bir sorundur. *2000'e Doğru* dergisinin yaptığı, yalnızca bu kaynaklardan alıp aktarmaktan ibarettir.

"Peygamber'in cinsel arzularını istediği biçimde yerine getirebilmek için bu hedefe uygun ayetleri uydurduğu izlenimi"nin de "verilmek istendiği" ileri sürülüyor. (Bkz. İddianame ve Bilirkişi Raporu, aynı yer.)

Kaynaklarını gösterdiğimiz, belgelerini ortaya koyduğumuz, tümüyle İslami kaynaklarda yazılı bulunanlardan "Peygamber'in, cinsel arzularını yerine getirebilmek için hedefine uygun ayetler uydurduğu izlenimi"ne varılıyorsa, bunun da "şeref"i, bu izlenimi elde edenlere aittir. Bir kez daha yineleyeyim: *2000'e Doğru* dergisi, dava konusu yazısıyla, İslamın temel kaynaklarında olanı, yorumsuz vermekten öteye bir şey yapmıyor. Bu kaynaklarda olandan, kim ne sonuç çıkarırsa, bu, kaynaklarla sonuç çıkaran kimseleri ilgilendiren bir durumdur. Yazımızda "isnat" yok, yalnızca "nakil ve ispat" var.

B- Dava Konusu Yazı Hakkında, Bilirkişi Raporu'nun ve Onun Kopyası Olan İddianame'nin Vardığı Sonuç:

a) "İslam Peygamberi'nin manevi hatırasına hakaret",

b) ve "TCK. /175/3. maddesine muhalefet".

İslam Peygamberi'nin "manevi hatırasına hakaret", Kur'an'da ve hadislerde bulunanları, temel İslami kaynaklarda anlatılanları aktarmakla olamaz. Böyle bir savda bulunmak için, Ortaçağın çok gerilerine düşmeyi göze almak, tüm hukuk ilkelerini hiçe saymak gerekir. İslam dini ve hukuk adına bu savda bulunanlar, Bilirkişi üyeleri acaba neyi "biliyorlar", neyin "uzmanı" bulunuyorlar? Acaba içinde bulundukları çağı, içinde yaşadıkları devletin Türkiye Cumhuriyeti olduğunu, artık şeriat hukukunun ve çağdışı hukuk anlayışının gerçerli olmadığını biliyorlar mı? Ve biliyorlar mı ki, savcılık makamına oturttukları anlayış, yani hukuk giysisi giydirilmiş İslâm şeriatı bir gün tüm kurumlarıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ele geçirmiş olsa, kendilerine de yer kalmayacaktır?

Şu sözü edilen TCK.175/3. madde ne diyor bakalım:

"Din ve mezheplerden birini tezyif ve tahkir yolunda neşriyatta bulunanlar, bir aydan altı aya kadar hapisle cezalandırılırlar."

Dava konusu yazının bu kapsama girmesi için, yazıda, bir "din" ya da "mezheb"i "tezyif" ve "tahkir" etmiş olması gerekir. Bu yazıda bir "tezyif" ya da "tahkir" değil, yukarıda birçok kez altı çizilerek belirtildiği gibi, yalnızca "nakil" var. Okuyacakları "özgürce düşündürmek" için.

"HZ. MUHAMMED'İN CİNSEL HAYATI"
DAVASINDA MAHKEMEYE SUNULAN
NOTERDEN ONAYLI BELGELER VE ÇEVİRİLERİ*

BELGE 1-A

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No. 52 5 4 5

BEYOĞLU
SEKİZİNCİ
NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Şakaı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 68 53 - 146 04 36
130 82 76 - 146 42 47

(Çeviri)

SAHİHİ BUHARİ MUHTASARI,
TECRİD-İ SARİH TERCÜMESİ-HADİS 192, I CİLT,
SAYFA 175-176

Enes İbni Malik'(R.A.)den aktarılıyor.

Resullullah (SA) gecenin yahut gündüzün bir saatinde bütün zevcatını (karılarını) devrederdi. (Yani dolaşıp cinsel birleşmede bulunurdu) Bunlar da 11 ve diğer rivayette 9 hatun idi. "Buna Peygamber takat getirir miydi?" diye soran Kavi Katade'ye: "Biz aramızda O'na (yani Resullullah'a) 30 erkek kuvveti verilmiştir diye söyleşirdik" cevabını vermiştir.

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

T.C. Beyoğlu 8. Noteri Metin Tayman vekili Yeminli Başkâtip Hasan Aydın Tamdoğan

EKİM 1997

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Haldan Tahsil Edilmiştir.

* Belgeleri bulan ve çeviren Turan Dursun'dur.

57645

صحیح بخاری

مختصری

تجرید صریح

ترجمه سی

جلد

١

استانبول

شهزاده باشی : اوقاف مطبعه سی

١٣٤٦ - ١٩٢٨

22 EK..

T.C.

SAHÎH-İ BUHÂRÎ MUHTASARI, HADİS 192

١٧٥ تجريد ترجمه‌سی

١٩١ . وَعَنْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أُطَيِّبُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ ، ثُمَّ يُصْبِحُ مُحْرِمًا يَنْضَخُ طِيبًا .

ترجمه‌سی

ینه عائشه رضی الله عنهادن :
شویله دیمشدر : رسول الله صلی الله علیه وسلمه بن عطر سوروردم [٢]. اوده (کیجه) زوجاتی طواف ایتدکدن صوکرا صباحلاین عطر آثاری (دها) اوزرنده ایکن احرامه کیرردی [٣] .

١٩٢ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ، وَهُنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ . وَفِي رِوَايَةٍ بِتِسْعِ نِسْوَةٍ . قِيلَ أَوَ كَانَ يُطِيقُ ذٰلِكَ ؟ قَالَ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ .

ترجمه‌سی

انس (بن مالك) رضی الله عنهدن :
شویله دیمشدر: رسول الله صلی الله علیه وسلم کیجه‌نك ، یاخود کوندوزك بر

[٢] بو عطر ، روایته نظراً « ذَرِيرَه » دیدکلری برعطر هندی ایمش .

[٣] ام المؤمنین عائشه صدیقه رضی الله عنهانك بو سوزی، احرامه کیررکن عطر سورونمه‌یی جائز کورمه‌ین ابن عمر رضی الله عنهمانك سوزینه جوابدر . بو حدیثك راویسی محمد بن المنتشر ، ابن عمر حضرتلرینه : « احرامه کیررکن عطر سورونمك جائز اولورمی ؟ » دیه سورمش. اوده : « بونی یاپاجغمه وجودمه قطران طلاسی سورسه‌م دها ای اولور » دیمش. راوی ، بو جوابی عائشه صدیقه یه عرض ایتمش، اوده: « الله ، ابو عبد الرحمن (یعنی ابن عمر) ه رحمت ایتسون ... » مقدمه‌سیله ترجمه‌ده‌کی جوابی ویرمش .

بو حدیث شریفدن احرامه کیررکن خوش قوقولو سورونمك مستحب اولدیغی واوقوقونك احرامدن صوکرا پایدار اولماسنده باس اولمادیغی استدلال اولونمقده‌در. نیته‌کیم ائمه‌دن ثوری ، شافعی ، احمد بن حنبل ، داود ظاهری ودیکرلری ، صحابه‌دن سعد بن ابی وقاص ، ابن عباس ، ابن الزبیر ، معاویة بن ابی سفیان ، ام المؤمنین عائشه وام حبیبه رضی الله عنهم

57645

22 EKİM

SAHÎH-İ BUHÂRÎ MUHTASARI, HADİS 192

57 645

ساعتنده [٤] (بوتون) زوجات (طاهرات) ى دور ايدردى . بونلرده اون بر وديكر روايتده طوقوز (خاتون) ايدى [٥] . « بوكا طاقت كتيرير مى ايدى ؟ » ديه صوران راوى (قتاده) يه : « بز ، آرامزده اوكا (يعنى رسول الله صلى الله عليه وسلمه) اوتوز اركك قوتى ويرلمشدر ديه سويلشيردك » جوابى ويرمش [٦] .

١٩٣ . عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِيصِ الطِّيبِ فِي مَفْرِقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُحْرِمٌ .

ترجمه‌سى

عائشه رضى الله عنهانك : « نبى اكرم صلى الله عليه وسلم احرامده ايكن (مبارك) باشنده عطرك پارلداماسى صانكه حالا كوزمك اوكنده‌در » ديديكى روايت اولونيور .

حضراتى ايله برچوق تابعين وجماهير علما ومحدثين‌ده بو اجتهادده‌درلر . ائمه‌دن زهرى ، مالك ، محمد بن الحسن الشيبانى ايله برچوق صحابه وتابعين ايسه بونى جائز كورمزلر .

[٤] بر وقتده ديمكدر . بورادەكى ساعت ، كيجه ايله كوندوزك يكرمى دورتده برى اولان اصطلاحى ساعت دكلدر .

[٥] اختلاف‌عدد ، تعدد راويدن ناشيدر . اون بر روايتى معاذ بن هشام دستوائى ، طوقوز روايتى‌ده سعيد بن ابان طرفندن كلن روايتلرده‌در .

[٦] نبى ذيشانمز صلى الله عليه وسلم افنديمز حضرتلرى كال بنيه‌جه هركسه فائق ورجوليتده ناسك اقواسى اولدقلرى حالده بنه نفس شريفلرينه هركسدن امقك ايدرلر . جالب دقتدركه يكرمى بشنجى سال حياتلرينه قدر يكن عنفوان شبابلرنده نساءه تقرب بويورمامش اولدقلرى كبى دم تزوجلرندن اللى بوقدرحكى سال حياتلرينه قدر اولان زمانلرينى ، يعنى بوتون سن شباب وكهولتلرينى‌ده زوجهٔ واحده ايله امرار بويورمشلردر . امهات مؤمنينك تعددى عمر شريفلرينك صوك سنه‌لرنده واقع اولمشدر . ينه غريبدركه بو مدت ظرفنده‌ده اكل وشرب خصوصنده قناعت تامه‌يى اختيار ايله كاه هفته‌ده ايكى ، كاه آيده اوچ كون اوروج طوتارلر ، كاه‌ده صوم وصال ، يعنى بوزمقسزين كونلرجه اوروج طوتمغى التزام بويورورلردى . صوم وصالى بر آيدن زياده ادامه بويوردقلرى بيله واقعدر . مفطر اولدقلرى كونلرده‌ده يه‌جك بولدقلرى قدرده قارينلرينى طويورمازلر ، بولامادقلرى زمانلرده ايسه صبر بويورورلردى . بوخصوصلردن متماديا آچ قالوب آلام جوعى طويمامق ايچون بطنلرينه طاش باغلادقلرى واردر . ايشته هرايكى جهتدن كالكه ـ يحيى وعيسى عليهما السلام ايله باشقه ـ بوتون انبياى عظام عليهم صلوات الملك السلام حضراتنك شان جليلى بو ايدى .

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: 257 644
C. No.: ....

BEYOĞLU
SEKİZİNCİ
NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Sakızı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 66 53 - 148 04 36
130 62 76 - 180 42 47

(Çeviri)

AHMET İBRN HANBEL, El Müsned, Cilt 6, Sayfa 108

.........Aişe anlatıyor. "Hiçbir gün olmadı ki, Peygamber (S.A) bizi, tümümüzü tek tek karıları dolaşarak cinsel yaklaşımda bulunmamış olsun.....

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

22 Ekim 1997

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkatip
Hasan Aydın Tüzün

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

#57 644

(١٠٨)

عائشة قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من يوم الا وهو يطوف علينا جميعا امرأة امرأة فيدنو
ويلمس من غير مسيس حتى يفضي الى التي هو يومها فيبيت عندها حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا سريج
قال ثنا ابن أبي الزناد عن هشام بن عروة عن أبيه عن عائشة انها قالت يا ابن أختي قال لي رسول الله صلى الله
عليه وسلم يا عائشة لا تحصي فيحصي الله عليك حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا سريج ثنا ابن أبي الزناد
عن هشام بن عروة عن أبيه عن عائشة قالت يا ابن أختي قال رسول الله صلى الله عليه وسلم والذي نفسي بيده
ان الرجل ليعمل الزمان بعمل أهل النار وانه عند الله عز وجل لمكتوب من أهل الجنة وان الرجل ليعمل
الزمان بعمل أهل الجنة وانه عند الله عز وجل لمكتوب من أهل النار حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا
سريج قال ثنا ابن أبي الزناد عن هشام بن عروة عن أبيه عن عائشة انها قالت يا ابن أختي كان شعر رسول
الله صلى الله عليه وسلم فوق الوفرة ودون الجمة وايم الله يا ابن أختي ان كان ليمر على آل محمد صلى الله عليه وسلم
الشهر ما يوقد في بيت رسول الله صلى الله عليه وسلم من نار الا أن يكون اللحيم وما هو الا الاسودان الماء والتمر
الا ان حولنا أهل دور من الانصار جزاهم الله خيرا في الحديث والقديم فكل يوم يبعثون الى رسول الله
صلى الله عليه وسلم بغزيرة شاتهم يعني فينال رسول الله صلى الله عليه وسلم من ذلك اللبن ولقد توفي رسول
الله صلى الله عليه وسلم وما في رفي من طعام يأكله ذو كبد الا قريب من شطر شعير فأكلت منه حتى طال علي
لا يفنى فكلته ففني فليتني لم أكن كلته وايم الله لان كان ضجاعه من أدم حشوه ليف وقال الهاشمي بغزيرة
شاتهم وذكر نحوه الا ضجاعه حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا سريج قال ثنا عيسى بن يونس عن عبيد الله
ابن أبي زياد عن القاسم بن محمد عن عائشة قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من نوقش الحساب هلك
[illegible] قالت قلت يا رسول الله فأين قوله فسوف يحاسب حسابا يسيرا قال ذلك العرض حدثنا عبد الله حدثني
أبي ثنا سريج وموسى بن داود قالا ثنا عبد العزيز بن الدراوردي قال موسى عبد العزيز بن محمد عن هشام
قال سريج في حديثه قال أخبرني هشام بن عروة عن أبيه عن عائشة ان النبي صلى الله عليه وسلم كان يستقى
له الماء من بيوت السقيا حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا سريج ثنا ابن أبي حازم عن أبيه عن مسلم
ابن قرط عن عروة بن الزبير قال سمعت عائشة تقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا ذهب أحدكم لحاجته
فليستطب بثلاثة أحجار فانها تجزئه حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا سريج قال ثنا نافع عن ابن أبي مليكة عن
عائشة ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من حوسب عذب حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا سريج قال ثنا
نافع عن ابن أبي مليكة ان عائشة تصدقت بشيء فأمرت بريرة أن تأتيها فتنظر اليه فقال لها النبي صلى الله عليه
وسلم لا تحصي فيحصي عليك حدثنا عبد الله حدثني أبي قال ثنا سريج ثنا نافع عن ابن أبي مليكة قالت
عائشة مرض رسول الله صلى الله عليه وسلم فوضعت يدي على صدره فقلت أذهب البأس رب الناس أنت
الطبيب وأنت الشافي وكان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ألحقني بالرفيق الأعلى وألحقني بالرفيق الأعلى

حدثنا

ÇAĞDAŞ ÇEVİRİ LTD. ŞTİ.
[illegible] Dolapdere [illegible] 245
Tel. [illegible] İstanbul
Şişli V. D. KA 44517

EKİM 1987
T.C.

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No. 57650
C. No.:

BEYOĞLU
SEKİZİNCİ
NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Sakız Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 66 53 - 148 04 36
130 62 76 - 160 42 47

(Çeviri)

AHMET İBN HAMBEL,
EL MÜSNED, Cilt 4, Sayfa 231

Abdullah bize...
Abu Sena Abdurrahman bin Mehdi,
Muaviye Yani İbn Salih,
Ezhar Bin Said El Hizari'nin
Abu Keyşe Elınmari'den duyarak ve aktararak anlatıyor: "Allah'ın Resulü (SAS) sahabeleriyle birlikte oturuyordu. Birden içeri girdi, sonra içerden yıkanmış olarak çıktı. Biz, Ya Resul Allah bir şey mi oldu dedik. Kendileri, "Evet" diye cevapladılar. Falanca kadını geçerken gördüm, gönlüme kadın şehveti (isteği) düştü. Bazı kadınlarıma (eşlerime) gittim ve isabet ettirdim (kendileriyle yattım). Siz de böyle yapın...

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkâtip
Hasan Aydın Turunç

EKİM 1993

Harç, Damga Vergisi ve
Değerli Kâğıt Bedeli
Nakden Tahsil Edilmiştir.

AHMED İBN HAMBEL, EL MÜSNED, C.4 57650

(٢٣١)

وسلم مثل أمتى مثل المطر فذكر الحديث حدثنا عبد الله حدثنى أبى ثنا عبد الرحمن بن مهدى عن
معاوية يعنى ابن صالح عن أزهر بن سعيد الحرازى قال سمعت أبا كبشة الأنمارى قال كان رسول الله
صلى الله عليه وسلم جالسا فى أصحابه فدخل ثم خرج وقد اغتسل فقلنا يا رسول الله قد كان شىء قال أجل
مرت بى فلانة فوقع فى قلبى شهوة النساء فأتيت بعض أزواجى فأصبتها فكذلك فافعلوا فإنه من أماثل
أعمالكم إتيان الحلال حدثنا عبد الله حدثنى أبى ثنا يزيد بن هرون أنا المسعودى عن إسمعيل بن
أوسط عن محمد بن أبى كبشة الأنمارى عن أبيه قال لما كان فى غزوة تبوك تسارع الناس إلى أهل الحجر
يدخلون عليهم فبلغ ذلك رسول الله صلى الله عليه وسلم فنادى فى الناس الصلاة جامعة قال فأتيت رسول الله
صلى الله عليه وسلم وهو ممسك بعيره وهو يقول ما تدخلون على قوم غضب الله عليهم فناداه رجل منهم نعجب
منهم يا رسول الله قال أفلا أنذركم بأعجب من ذلك رجل من أنفسكم ينبئكم بما كان قبلكم وما هو كائن
بعدكم فاستقيموا وسددوا فإن الله عز وجل لا يعبأ بعذابكم شيئا وسيأتى قوم لا يدفعون عن أنفسهم بشىء
حدثنا عبد الله حدثنى أبى ثنا هاشم بن القاسم ثنا المسعودى عن محمد بن أبى كبشة الأنمارى عن أبيه
قال لما كان فى غزوة تبوك تسارع قوم إلى أهل الحجر يدخلون عليهم فذكر معناه حدثنا عبد الله
حدثنى أبى ثنا عبد الله بن محمد بن نمير ثنا عبادة بن مسلم حدثنى يونس بن خباب عن سعيد أبى البخترى الطائى
عن أبى كبشة الأنمارى قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ثلاث أقسم عليهن وأحدثكم حديثا
فاحفظوه قال فأما الثلاث الذى أقسم عليهن فإنه ما نقص مال عبد صدقة ولا ظلم عبد بمظلمة فيصبر عليها إلا
زاده الله عز وجل بها عزا ولا يفتح عبد باب مسألة إلا فتح الله له باب فقر وأما الذى أحدثكم حديثا فاحفظوه
فإنه قال إنما الدنيا لأربعة نفر عبد رزقه الله عز وجل مالا وعلما فهو يتقى فيه ربه ويصل فيه رحمه ويعلم لله
عز وجل فيه حقه قال فهذا بأفضل المنازل قال وعبد رزقه الله عز وجل علما ولم يرزقه مالا قال فهو يقول لو
كان لى مال عملت بعمل فلان قال فأجرهما سواء قال وعبد رزقه الله مالا ولم يرزقه علما فهو يخبط فى ماله بغير
علم لا يتقى فيه ربه عز وجل ولا يصل فيه رحمه ولا يعلم لله فيه حقه فهذا بأخبث المنازل قال وعبد لم يرزقه الله مالا
ولا علما فهو يقول لو كان لى مال لعملت بعمل فلان قال هى نيته فوزرهما فيه سواء حدثنا عبد الله حدثنى
أبى ثنا زيد بن عبد ربه قال ثنا محمد بن حرب قال ثنا الزبيدى عن راشد بن سعد عن أبى عامر الهوزنى
عن أبى كبشة الأنمارى أنه أتاه فقال أطرقنى من فرسك فإنى سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول
من أطرق فعقب له الفرس كان له كأجر سبعين فرسا حمل عليها فى سبيل الله

(حديث عمرو بن مرة الجهنى رضى الله تعالى عنه)

حدثنا عبد الله حدثنى أبى ثنا إسمعيل بن إبراهيم عن على بن الحكم قال حدثنى أبو حسن أن عمرو بن
مرة قال لمعاوية يا معاوية إنى سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما من إمام أو وال يغلق بابه دون ذوى
الحاجة والخلة والمسكنة إلا أغلق الله عز وجل أبواب السماء دون حاجته وخلته ومسكنته قال فجعل معاوية
رجلا على حوائج الناس

(حديث الديلمى الحميرى رضى الله تعالى عنه)

حدثنا عبد الله حدثنى أبى ثنا الضحاك بن مخلد ثنا عبد الحميد يعنى ابن جعفر قال ثنا يزيد بن أبى حبيب
عن مرثد بن عبد الله اليزنى قال ثنا الديلمى أنه سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم قال أنا بأرض باردة وإنا

22 EKİM 1997

BELGE 2-B

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No.: 57651

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Baksı Sokak

Nuter Han No. 1 Kat 1

Şişli - İstanbul

Tel.: 147 68 53 - 148 04 38

130 82 76 - 180 48 47

(Çeviri)

MÜSLİM, KİTABÜN NİKAH

1-2 BABI, HADİS 10-8

2. "Kim ki bir kadın görür, cinsel birleşme arzusu doğar, eşine gitsin ve kendisiyle birleşsin."

9.(1403)

Amru bin Ali, bize...

Abdül Ala,

Hişam bin Abu Abdullah,

Abul Zubeyr

Cerir'den aktararak anlattı...

.."Allah'ın Resulü(SAS) bir kadın gördü. Eşi Zeyneb'e geldiğinde, Zeyneb post terbiyesiyle uğraşıyordu. (Zeyneb'le yatıp) ihtiyacını giderdi; sonra sahabeleri arasına çıktı ve şöyle dedi: "Kadın, şeytan kılığında gelir; şeytan kılığında gider, İçinizden biri, kadın gördüğünde (bir arzu uyanması halinde) ailesine gelsin (eşiyle birleşsin)........"

Not: Parantez içindekiler çevirmene aittir.

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri

Vekili Yeminli Başkâtip

Hasan Aydın TÜRKER

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Makbuz Tahsil Edilmiştir.

57651

٨ - (...) حدثنا محمد بن رافع. حدثنا حجين بن المثنى. حدثنا ليث عن عقيل، عن ابن شهاب؛ أنه قال: أخبرني سعيد بن المسيب؛ أنه سمع سعد بن أبي وقاص يقول: أراد عثمان بن مظعون أن يتبتل. فنهاه رسول الله ﷺ. ولو أجاز له ذلك، لاختصينا.

***

(٢) باب ندب من رأى امرأة فوقعت في نفسه، إلى أن يأتي امرأته أو جاريته فيواقعها

٩ - (١٤٠٣) حدثنا عمرو بن علي. حدثنا عبد الأعلى. حدثنا هشام بن أبي عبد الله عن أبي الزبير، عن جابر؛ أن رسول الله ﷺ رأى امرأة. فأتى امرأته زينب، وهي تمعس منيئة لها (١). فقضى حاجته. ثم خرج إلى أصحابه فقال «إن المرأة تقبل في صورة شيطان (٢)، وتدبر في صورة شيطان. فإذا أبصر أحدكم امرأة فليأت أهله. فإن ذلك يرد ما في نفسه».

***

(...) حدثنا زهير بن حرب. حدثنا عبد الصمد بن عبد الوارث. حدثنا حرب بن أبي العالية. حدثنا أبو الزبير عن جابر بن عبد الله؛ أن النبي ﷺ رأى امرأة. فذكر بمثله. غير أنه قال: فأتى امرأته زينب وهي تمعس منيئة. ولم يذكر: تدبر في صورة شيطان.

***

١٠ - (...) وحدثني سلمة بن شبيب. حدثنا الحسن بن أعين. حدثنا معقل عن أبي الزبير. قال: قال جابر: سمعت النبي ﷺ يقول «إذا أحدكم أعجبته المرأة، فوقعت في قلبه، فليعمد إلى امرأته فليواقعها. فإن ذلك يرد ما في نفسه».

***

(١) (تمعس منيئة لها) قال أهل اللغة: المعس الدلك. والمنيئة، قال أهل اللغة: هي الجلد أول ما يوضع في الدباغ. وقال الكسائي: يسمى منيئة ما دام في الدباغ. وقال أبو عبيدة: هو في أول الدباغ منيئة، ثم أفيق وجمعه أفق، ثم أديم.

(٢) (إن المرأة تقبل في صورة شيطان) قال العلماء: معناه الإشارة إلى الهوى والدعاء إلى الفتنة بها. لما جعله الله تعالى في نفوس الرجال من الميل إلى النساء، والالتذاذ بنظرهن وما يتعلق بهن. فهي شبيهة بالشيطان في دعائه إلى الشر بوسوسته وتزيينه له.

22 ... 1987 T.C.

Muslim Kitabun Nikah Bl 9 / Hadis 1403

لله عز وجل وابتغاء لجزيل ثوابه عتقا بتا لامثوية فيه ولا رجعة لى عليك فأنت حر
لله والدار الآخرة لا سبيل لى ولا لأحد عليك إلا الولاء فانه لى ولعصبتى من بعدى

٣٦ – كتاب عشرة النساء

١ – باب حب النساء

حدثنى الشيخ الامام أبو عبد الرحمن النسائى قال أخبرنا الحسين بن عيسى القومسى
ل حدثنا عفان بن مسلم قال حدثنا سلام أبو المنذر عن ثابت عن أنس قال قال
ول الله صلى الله عليه وسلم حبب إلى من الدنيا النساء والطيب وجعل قرة عينى
الصلاة . أخبرنا على بن مسلم الطوسى قال حدثنا سيار قال حدثنا جعفر قال حدثنا

كتاب عشرة النساء

(عن أنس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم حبب الى من الدنيا النساء والطيب وجعلت
قرة عينى فى الصلاة) قال بعضهم فى هذا قولان أحدهما أنه زيادة فى الابتلاء والتكليف حتى

له (لامثوية) بفتح ميم وتشديد للنسبة بمعنى الرجوع

كتاب عشرة النساء

له (حبب الى من الدنيا النساء) قيل انما حبب اليه النساء لينقلن عنه ما لا يطلع عليه الرجال من
له ويستحيا من ذكره وقيل حبب اليه زيادة فى الابتلاء فى حقه حتى لا يلهو بما حبب اليه من النساء
ا كلف به من أداء الرسالة فيكون ذلك أكثر لمشاقه وأعظم لاجره وقيل غير ذلك وأما الطيب فكأنه
لكونه يناجى الملائكة وهم يحبون الطيب وأيضا هذه المحبة تنشأ من اعتدال المزاج وكمال الخلقة وهو
الله تعالى عليه وسلم أشد اعتدالا من حيث المزاج وأكمل خلقة وقوله (قرة عينى فى الصلاة) اشارة

BELGE 5-A

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No.: 57 638

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Saka: Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul

Tel.: 147 66 53 - 148 04 36
130 62 76 - 130 42 47

(Çeviri)

BUHARİ,
KİTABU TEFSİR'İL KUR'AN: SURE-İ AHZAB 7

"Görüyorum ki, senin Allah'ın yalnızca senin şeyinin keyfini yerine getirmek için koşuyor."

Bu alıntı şöyle de çevrilebilir:

a) "Görüyorum ki, senin Tanrın, senin Hevan (şehvetin, isteğin, arzun) konusunda çok hızlanıyor."

b) "Senin Rabbinin yalnızca senin hevan için koşar olduğunu görüyorum.

(Çevirenin notu: Burada Arapçanın özellikle klasik Arapçanın ve Arap edebiyatının temel kurallarının bir gereği olan "hasr ve kasr" yani bir şeyi yalnızca bir şeye ve bir konuya hasretme kuralına uymak gerekiyor.)

c) "Senin Rabbinin senin hevan için koşmasından başka bir şey görmüyorum.

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkatip
Hasan Aydın Türüdüğe

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

الجزء الأول من صحيح أبي عبد الله محمد بن
إسمعيل بن إبراهيم بن المغيرة بن بردزبه البخاري
الجعفي رضي الله تعالى عنه ونفعنا به آمين

ولد البخاري رضي الله تعالى عنه ببخارى يوم الجمعة أو ليلتها
ثالث عشر شوال سنة ١٩٤ وتوفي ليلة السبت ليلة عيد الفطر
سنة ٢٥٦ عن اثنين وستين سنة الا ثلاثة عشر يوما ● روى
عنه انه قال خرجت كتاب الصحيح من زهاء ستمائة ألف حديث
لست عشرة سنة وما وضعت فيه حديثا الا اغتسلت وصليت
ركعتين اه وفضائله اكثر من أن تحصى وأوفر من عدد الرمل
والحصى وعدد أحاديث صحيحه سبعة آلاف ومائتان وخمسة
وسبعون وباسقاط المكرر أربعة آلاف وقيل غير ذلك
وقد تنازع البخاري المذاهب الاربعة والصحيح انه مجتهد اه
من شرح الشبرخيتي على الاربعين النووية وبمن غيره

وقد أجرينا الطبع على ما شرح عليه إمام
المحققين وخاتمة المحدثين العلامة أحمد بن محمد
الخطيب القسطلاني رحمه الله الإمام در قلبكم

دار الطباعة العامرة

وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ . قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ تُرْجِي تُؤَخِّرُ أَرْجِهْ أَخِّرْهُ
حدثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ هِشَامٌ حَدَّثَنَا عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أَغَارُ عَلَى اللَّاتِي وَهَبْنَ أَنْفُسَهُنَّ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَقُولُ أَتَهَبُ الْمَرْأَةُ نَفْسَهَا فَلَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى تُرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ
وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ قُلْتُ مَا أُرَى
رَبَّكَ إِلَّا يُسَارِعُ فِي هَوَاكَ **حدثنا** حِبَّانُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا عَاصِمٌ
الْأَحْوَلُ عَنْ مُعَاذَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ يَسْتَأْذِنُ فِي يَوْمِ الْمَرْأَةِ مِنَّا بَعْدَ أَنْ أُنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ تُرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ
وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ فَقُلْتُ لَهَا
مَا كُنْتِ تَقُولِينَ قَالَتْ كُنْتُ أَقُولُ لَهُ إِنْ كَانَ ذَاكَ إِلَيَّ فَإِنِّي لَا أُرِيدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ
أَنْ أُوثِرَ عَلَيْكَ أَحَدًا . تَابَعَهُ عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ سَمِعَ عَاصِمًا **باب** ٨ قَوْلِهِ لَا تَدْخُلُوا
بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا
فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي
مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ
ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا
أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا . يُقَالُ إِنَاهُ إِدْرَاكُهُ أَنَى يَأْنِي أَنَاةً .
لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا إِذَا وَصَفْتَ صِفَةَ الْمُؤَنَّثِ قُلْتَ قَرِيبَةً وَإِذَا جَعَلْتَهُ ظَرْفًا
وَبَدَلًا وَلَمْ تُرِدِ الصِّفَةَ نَزَعْتَ الْهَاءَ مِنَ الْمُؤَنَّثِ وَكَذَلِكَ لَفْظُهَا فِي الْوَاحِدِ وَالِاثْنَيْنِ
وَالْجَمِيعِ لِلذَّكَرِ وَالْأُنْثَى **حدثنا** مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ
عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَدْخُلُ عَلَيْكَ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ فَلَوْ أَمَرْتَ أُمَّهَاتِ
الْمُؤْمِنِينَ بِالْحِجَابِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ **حدثنا** مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ
ابْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ حَدَّثَنَا أَبُو مِجْلَزٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

(قال)

قوله ارجه ضبط في الاصل المطبوع بسكون الهاء كما هو التلاوة الآن انما المناسب لتفسير البخاري ما ضبطناه وبه قرئ اه مصححه

قوله كنت اغار اي أعيب عليهن لان من غار عاب وبهذا علم قولها أتهب المرأة نفسها ويؤيده ما ذكره الشارح من طريق آخر كانت تعير اللاتي الحديث

Buhari, Tefsir 7

22 EKİM 19..

ÇAĞDAŞ ÇEVİRİ ... LTD. ŞTİ.
Pang...: Dolap... 114
Tel: ... İstanbul
Şişli V. D. KA - 44517

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No.: 57640

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Sakaı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul

Tel.: 147 68 53 - 148 04 38
130 64 76 - 100 42 47

(Çeviri)

İBN MACE-
NİKAH/57, HADİS 200

"Görüyorum ki senin Allah'ın yalnızca senin hevan (şeyinin keyfi) için koşuyor."

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

Şişli V. D. K.Y - 44517

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkatip
Hasan Aydın Türkoğlu

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

İBN MACE, NİKAH 57, HADİS 200

№57 640

İBN MACE, NİKAH 57, HADİS 200

« إنّ بني هشام بن المغيرة استأذنوني أن يُنكحوا ابنتهم عليّ بن أبي طالب . فلا آذن لهم ، ثمّ لا آذن لهم ، ثمّ لا آذن لهم ، إلّا أن يُريد عليّ بن أبي طالب أن يُطلّق ابنتي ويَنكح ابنتهم . فإنّما هي بَضعة منّي . يَريبني ما رابها ، ويُؤذيني ما آذاها » .

• • •

١٩٩٩ – حدّثنا محمّد بن يحيى . ثنا أبو اليمان . أنبأنا شُعيب عن الزُّهريّ . أخبرني عليّ بن الحسين أنّ المِسوَر بن مَخرمة أخبره أنّ عليّ بن أبي طالب خطب بنت أبي جهل وعنده فاطمة بنت النبيّ ﷺ . فلمّا سمعت بذلك فاطمة أتت النبيّ ﷺ فقالت : إنّ قومك يتحدّثون أنّك لا تغضب لبناتك . وهذا عليّ ناكحًا ابنة أبي جهل .

قال المِسوَر : فقام النبيّ ﷺ . فسمعته حين تشهّد ، ثمّ قال « أمّا بعد . فإنّي قد أنكحتُ أبا العاص بن الرّبيع فحدّثني فصدقني . وإنّ فاطمة بنت محمّد بَضعة منّي . وأنا أكره أن تفتنوها . وإنّها ، والله ! لا تجتمع بنت رسول الله وبنت عدوّ الله ، عند رجل واحد أبدًا » .

قال : فنزل عليّ عن الخِطبة .

• • •

(٥٧) باب التي وهبت نفسها للنبيّ صلى الله عليه وسلم

٢٠٠٠ – حدّثنا أبو بكر بن أبي شيبة . ثنا عبدة بن سليمان عن هشام بن عروة ، عن أبيه ، عن عائشة ؛ أنّها كانت تقول : أما تستحي المرأة أن تهب نفسها للنبيّ ﷺ ؟ حتّى أنزل الله : تُرجي من تشاء منهنّ وتُؤوي إليك من تشاء . قالت ، فقلت : إنّ ربّك ليسارع في هواك .

• • •

١٩٩٨ – (بضعة منّي) بفتح الباء ، وقد تكسر . أي أنّها جزء منّي . (يريبني) أي يوقعني في القلق والاضطراب . (أن تفتنوها) أي توقعوها في الفتنة بما تتقاولون فيما بينكم . مثل قولكم : إنّه لا يغضب لبنات .

22 EKİM 1987
T.C.

İBN MACE, NİKAH 57, HADİS 200

IBN MACE, NİKAH 57, HADİS 200

57 640

٢٠٠١ – حدثنا أبو بشر، بكر بن خلف ومحمد بن بشار قالا: ثنا مرحوم بن عبد العزيز. ثنا ثابت: قال: كنا جلوسا مع أنس بن مالك، وعنده ابنة له. فقال أنس: جاءت امرأة إلى النبي ﷺ. فعرضت نفسها عليه. فقالت: يا رسول الله! هل لك في حاجة؟ فقالت ابنته: ما أقل حياءها. فقال: هي خير منك. رغبت في رسول الله ﷺ، فعرضت نفسها عليه.

* * *

(٥٨) باب الرجل يشك في ولده

٢٠٠٢ – حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة ومحمد بن الصباح. قالا: ثنا سفيان بن عيينة عن الزهري، عن سعيد بن المسيب، عن أبي هريرة؛ قال: جاء رجل من بني فزارة إلى رسول الله ﷺ. فقال: يا رسول الله! إن امرأتي ولدت غلاما أسود. فقال رسول الله ﷺ «هل لك من إبل؟» قال: نعم. قال «فما ألوانها؟» قال: حمر. قال «هل فيها من أورق؟» قال: إن فيها لورقا. قال «فأنى أتاها ذلك؟» قال: عسى عرق نزعها. قال «وهذا، لعل عرقا نزعه».

(واللفظ لابن الصباح).

* * *

٢٠٠٣ – حدثنا أبو كريب. ثنا عبادة بن كليب الليثي، أبو غسان، عن جويرية بن أسماء، عن نافع، عن ابن عمر؛ أن رجلا من أهل البادية أتى النبي ﷺ. فقال: يا رسول الله! إن امرأتي ولدت على فراشي غلاما أسود. وإنا، أهل بيت، لم يكن فينا أسود قط. قال

٢٠٠٢ – (أورق) في القاموس: الأورق من الإبل ما في لونه بياض إلى سواد. وهو من أطيب الإبل لحما. وجمعه ورق.

(عرق نزعها) يقال: نزع إليه في الشبه، إذا أشبهه. قال النووي: المراد بالعرق هنا الأصل من النسب، تشبيها بعرق الثمرة. ومعنى نزعها أشبهها واجتذبها إليه، وأظهر لونه عليها.

22 EK...

57 640

« هل لك من إبل؟ » قال: نعم. قال « فما ألوانها؟ » قال: حمر. قال « هل فيها أسود؟ » قال: لا. قال « فيها أورق؟ » قال: نعم. قال « فأنى كان ذلك؟ » قال: عسى أن يكون نزعة عرق. قال « فلعل ابنك هذا نزعة عرق ».

في الزوائد: في إسناده عبادة بن كليب. كذا وقع عند المصنف. وصوابه عباد بن كليب. كذا قال المزي في التهذيب. وقال فيه أبو حاتم: صدوق في حديثه. وقال ابن أبي حاتم: أخرجه البخاري في الضعفاء.

***

(٥٩) باب الولد للفراش وللعاهر الحجر

٢٠٠٤ – حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. ثنا سفيان بن عيينة، عن الزهري، عن عروة، عن عائشة؛ قالت: إن ابن زمعة وسعدا اختصما إلى النبي ﷺ في ابن أمة زمعة. فقال سعد: يا رسول الله! أوصاني أخي، إذا قدمت مكة، أن أنظر إلى ابن أمة زمعة فأقبضه. وقال عبد بن زمعة: أخي وابن أمة أبي. ولد على فراش أبي. فرأى النبي ﷺ شبهه بعتبة. فقال « هو لك يا عبد بن زمعة. الولد للفراش. واحتجبي منه يا سودة ».

***

٢٠٠٥ – حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. ثنا سفيان بن عيينة، عن عبيد الله بن أبي يزيد، عن أبيه، عن عمر؛ أن رسول الله ﷺ قضى بالولد للفراش.

في الزوائد: إسناده صحيح. أبو يزيد المكي، وأبو عبيد الله ذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجاله على شرط الشيخين.

***

٢٠٠٦ – حدثنا هشام بن عمار. ثنا سفيان بن عيينة، عن الزهري، عن سعيد بن المسيب،

٢٠٠٤ – (أن أنظر) أن مصدرية وما بعده فعل مضارع. ويحتمل أن تكون تفسيرية، لما في الإيصاء من معنى القول، وما بعدها صيغة أمر. (هو لك يا عبد) أي أخوك.

22 EKİM 1987
T.C.

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....
C. No.: 57.648

BEYOĞLU
SEKİZİNCİ
NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Sakai Sokak
Notar Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 66 53 - 148 04 36
130 62 76 - 130 42 47

(Çeviri)

AHMED İBRN HANBEL,
EL MÜSNED, Cilt 6/134, 158 ve 261. sayfalar

"Görüyorum ki senin Allah'ın senin şeyinin keyfini yerine getirmek için koşuyor."

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkâtip
Hasan Aydın Tunçdöğer

22 EKİM 1997

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

№57648

عبد الله حدثني أبي ثنا عفان قال ثنا حماد قال أنا جبر بن حبيب عن أم كلثوم بنت أبي بكر عن عائشة أن
رسول الله صلى الله عليه وسلم علمها هذا الدعاء اللهم إني أسألك من الخير كله عاجله وآجله ما علمت منه وما لم أعلم
اللهم إني أسألك من خير ما سألك عبدك ونبيك محمد صلى الله عليه وسلم وأعوذ بك من شر ما عاذ منه عبدك
ونبيك اللهم إني أسألك الجنة وما قرب إليها من قول أو عمل وأسألك أن تجعل كل قضاء تقضيه لي خيرا حدثنا
عبد الله حدثني أبي ثنا عفان قال ثنا الأسود بن شيبان قال ثنا أبو نوفل بن أبي عقرب قال سألت عائشة هل
كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يتسامع عنده الشعر قالت كان أبغض الحديث إليه حدثنا عبد الله
حدثني أبي ثنا عفان قال ثنا أبو عوانة عن منصور عن ابراهيم عن الأسود عن عائشة قالت كان رسول الله
صلى الله عليه وسلم يأمر إحدانا إذا حاضت أن تأتزر ثم يباشرها حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا عفان قال
ثنا أبو عوانة ثنا سعد بن ابراهيم عن طلحة عن عائشة قالت أهوى إلي رسول الله صلى الله عليه وسلم ليقبلني
فقلت إني صائمة قال وأنا صائم قالت فأهوى إلي فقبلني حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا عفان ثنا وهيب ثنا
داود عن الشعبي قال قالت عائشة قلت يا رسول الله إذا بدلت الأرض غير الأرض والسموات وبرزوا لله الواحد
القهار أين الناس يومئذ قال على الصراط حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا عفان ثنا شعبة قال أخبرني أبو بكر
ابن حفص قال سمعت عروة بن الزبير قال قالت عائشة ما تقولون يقطع الصلاة قال يقولون يقطع الصلاة
المرأة والكلب والحمار قالت لقد رأيتني معترضة بين يدي رسول الله صلى الله عليه وسلم كاعتراض الجنازة
حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا عفان ثنا حماد بن سلمة قال أنا هشام عن عروة عن عائشة أن رسول الله صلى
الله عليه وسلم أمر بقتل ذي الطفيتين فإنه يلتمس البصر ويصيب الحبل حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا عفان
قال ثنا حماد بن سلمة قال أنا هشام بن عروة عن أبيه قال قالت عائشة لما نزلت هذه الآية ترجي من تشاء
منهن وتؤوي إليك من تشاء قال قالت عائشة ما أرى ربك عز وجل إلا يسارع لك في هواك حدثنا
عبد الله حدثني أبي ثنا عفان قال ثنا شعبة عن أبي إسحق قال سمعت الأسود بن يزيد ومسروقا يقولان
نشهد على عائشة أنها قالت ما كان رسول الله صلى الله عليه وسلم عندي في يوم إلا صلى ركعتين بعد العصر
حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا عفان ثنا حماد بن سلمة قال ثنا هشام بن عروة عن عروة عن عائشة
أنها قالت دخل علينا أبو بكر في يوم عيد وعندنا جاريتان تذكران يوم بعاث يوم قتل فيه صناديد الأوس
والخزرج فقال أبو بكر عباد الله أمزمور الشيطان عباد الله أمزمور الشيطان عباد الله أمزمور
الشيطان قالها ثلاثا فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم يا أبا بكر إن لكل قوم عيدا وإن اليوم عيدنا
حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا علي بن عاصم عن حصين بن عبد الرحمن عن عمر بن قيس عن محمد بن
الأشعث عن عائشة قالت بينا أنا عند النبي صلى الله عليه وسلم إذ استأذن رجل من اليهود فأذن له فقال السام
عليك فقال النبي صلى الله عليه وسلم وعليك قالت فهممت أن أتكلم قالت ثم دخل الثانية فقال مثل ذلك

فقال

22 EKİM 1907

57648

الثقفي حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا أبو النضر ثنا داود يعني العطار ثنا منصور عن أمه عن عائشة أنها
قالت توفي رسول الله صلى الله عليه وسلم حين شبع الناس من الاسودين التمر والماء حدثنا عبد الله
حدثني أبي ثنا أبو النضر ثنا داود ثنا منصور عن أمه عن عائشة أنها قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم
يتكئ في حجري وأنا حائض يقرأ القرآن حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا حسن بن الربيع ثنا داود
ابن عبد الرحمن ثنا منصور بن صفية عن أمه عن عائشة عن النبي صلى الله عليه وسلم مثله حدثنا عبد
الله حدثني أبي ثنا أبو النضر ثنا أبو معاوية عن يحيى يعني ابن أبي كثير عن أبي حفصة مولى عائشة أن عائشة
أخبرته لما كسفت الشمس على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم توضأ وأمر فنودي أن الصلاة جامعة فقام
فأطال القيام في صلاته قالت فأحسبه قرأ سورة البقرة ثم ركع فأطال الركوع ثم قال سمع الله لمن حمده ثم قام
مثل ما قام ولم يسجد ثم ركع فسجد ثم قام فصنع مثل ما صنع ثم ركع ركعتين في سجدة ثم جلس وجلي عن
الشمس حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا أبو النضر ثنا إسحق بن سعيد عن أبيه عن عائشة أن النبي صلى
الله عليه وسلم دخل عليها فقال لولا أن تبطر قريش لأخبرتها بما لها عند الله عز وجل حدثنا عبد الله
حدثني أبي ثنا عفان ثنا حماد بن سلمة أنا عبد الله بن عثمان عن يوسف بن ماهك عن حفصة بنت عبد الرحمن
عن عائشة قالت أمرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم أن نعق عن الجارية شاة وعن الغلام شاتين وأمرنا
بالفرع من كل خمس شياه شاة حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا محمد بن بشر ثنا هشام بن عروة عن أبيه
عن عائشة أنها كانت تعير النساء اللاتي وهبن أنفسهن لرسول الله صلى الله عليه وسلم قالت ألا تستحي المرأة
أن تعرض نفسها بغير صداق فنزلت أو فأنزل الله عز وجل ترجي من تشاء منهن وتؤوي إليك من تشاء ومن
ابتغيت ممن عزلت فلا جناح عليك قالت إني أرى ربك عز وجل يسارع لك في هواك حدثنا عبد الله
حدثني أبي ثنا محمد بن بشر حدثنا هشام بن عروة عن أبيه عن عائشة أن الحرث بن هشام سأل رسول الله
صلى الله عليه وسلم كيف يأتيك الوحي قال أحيانا يأتيني في مثل صلصلة الجرس وهو أشده علي ثم يفصم عني
وقد وعيت وأحيانا يأتيني ملك في مثل صورة الرجل فأعي ما يقول حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا عامر بن
صالح الزبيري حدثني هشام بن عروة عن أبيه عن عائشة عن الحرث بن هشام أنه سأل رسول الله صلى الله
عليه وسلم فذكر نحوه حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا أبو عامر وسريج يعني ابن النعمان قالا ثنا فليح
عن عبد الله بن عبد الرحمن بن معمر عن أبي يونس مولى عائشة عن عائشة قالت استأذن رجل على النبي صلى
الله عليه وسلم فقال بئس ابن العشيرة فلما دخل هش له رسول الله صلى الله عليه وسلم وانبسط إليه ثم خرج
فاستأذن رجل آخر فقال النبي صلى الله عليه وسلم نعم ابن العشيرة فلما دخل لم ينبسط إليه كما انبسط إلى
الآخر ولم يهش إليه كما هش فلما خرج قلت يا رسول الله استأذن فلان فقلت له ما قلت ثم هششت له وانبسطت
إليه وقلت لفلان ما قلت ولم أرك صنعت به ما صنعت للآخر فقال يا عائشة إن من شرار الناس من اتقي

لفحشه

22 EKİM 1987

AHMED İBN HAMBEL, EL MÜSNED, C.6

57648

ويدعو له به اذا مرض قالت فذهبت أعوذه به اذهب البأس رب الناس بيدك الشفاء لا شافي الا أنت اشف
شفاء لا يغادر سقما قالت فذهبت ادعو له به في مرضه الذي توفي فيه فقال ارفعي عني قال فانما كان ينفعني في
المدة حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا يونس قال ثنا حماد يعني ابن زيد عن هشام بن عروة عن أبيه عن
عائشة قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خمس فواسق يقتلن في الحرم العقرب والفارة والحدياء والغراب
والكلب العقور حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا ابراهيم بن أبي العباس قال ثنا عبد الله يعني ابن المبارك
قال انا موسى بن عقبة عن يحيى بن عباد عن حمزة بن عبد الله بن الزبير عن عائشة قالت ما صلى رسول الله صلى
الله عليه وسلم على سهيل ابن بيضاء الا في المسجد حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا يونس ثنا فليح عن عبد
الرحمن بن القاسم عن أبيه عن عائشة قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من شيء يصيب المسلم حتى
الشوكة يشاكها الا قصر من ذنوبه حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا يونس ثنا عمر بن ابراهيم اليشكري
قال سمعت أمي تحدث ان أمها انطلقت الى البيت حاجة والبيت يومئذ له بابان قالت فلما قضيت طوافي
دخلت على عائشة قالت قلت يا أم المؤمنين ان بعض بنيك بعث يقرئك السلام وان الناس قد اكثروا في عثمان
فما تقولين فيه قالت لعن الله من لعنه لا احسبه الا قالت ثلاث مرار لقد رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم
وهو مسند فخذه الى عثمان واني لأمسح العرق عن جبين رسول الله صلى الله عليه وسلم وان الوحي ينزل عليه
ولقد زوجه ابنتيه احداهما على اثر الاخرى وانه ليقول اكتب عثمان قالت ما كان الله لينزل عبدا من نبيه
بتلك المنزلة الا عبدا عليه كريما حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا حماد عن حماد عن ابراهيم عن الاسود عن
عائشة قالت كان النبي صلى الله عليه وسلم معتكفا في المسجد فيخرج رأسه فأغسله بالخطمي وأنا حائض
حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا يونس وعفان قالا ثنا حماد بن سلمة عن علي بن زيد عن أم محمد عن عائشة
ان رسول الله صلى الله عليه وسلم اهديت له قلادة جزع فقال لادفعنها الى أحب أهلي الي فقالت النساء ذهبت
بها ابنة أبي قحافة فدعا بها فعلقها في عنق امامة بنت زينب بنت رسول الله صلى الله عليه وسلم حدثنا عبد الله حدثني
أبي ثنا يونس ثنا حماد يعني ابن سلمة عن ثابت عن شميسة عن عائشة ان بعير الصفية اعتل وعند زينب فضل
من الابل فقال لها رسول الله صلى الله عليه وسلم ان بعير صفية قد اعتل فلو انك أعطيتها بعيرا قالت أنا
أعطي تلك اليهودية فتركها فغضب رسول الله صلى الله عليه وسلم شهرين أو ثلاثا حتى رفعت سريرها
وظننت انه لا يرضى عنها قالت فاذا أنا بظله يوما بنصف النهار قد دخل رسول الله صلى الله عليه وسلم فأعادت
سريرها حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا يونس قال ثنا حماد بن سلمة عن هشام بن عروة عن عروة عن
عائشة قالت لما نزلت هذه الآيات ترجي من تشاء منهن وتؤوي اليك من تشاء قالت عائشة فقلت يا رسول
الله ما أرى ربك الا يسارع في هواك حدثنا عبد الله حدثني أبي ثنا يونس ثنا حماد بن سلمة عن هشام بن
عروة عن أبي سلمة عن عائشة قالت سابقت النبي صلى الله عليه وسلم فسبقته حدثنا عبد الله حدثني أبي

22 EKIM 1987

ÇAĞDAŞ ÇEVİRİ LTD. ŞTİ.
Tel. İstanbul
KA - 4517

BELGE 5-D

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No.: 57 639

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Sakız Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 88 53 - 146 04 36
130 82 76 - 180 48 47

(Çeviri)

MÜSLİM RIDA

HADİS No: 1464

"Görüyorum ki senin Allah'ın yalnızca senin hevan için koşuyor."

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

... STİ.
... 215
... İstanbul
... D. KA - 44517

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

T.C. 2 EKİM 1987

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkatip
Hasan Aydın Tuzuner

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Noktadan Tahsil Edilmiştir.

57 639

الكتب الستة

٥

صحيح مسلم

للإمام أبي الحسين مسلم بن الحجاج
القشيري النيسابوري
٢٠٦ - ٢٦١ هـ

٢

ÇAĞRI YAYINLARI
Binbirdirek Meydanı Sokak No. 5/1
Tel.: 28 08 03 Türbe - İstanbul

KA - 44517

22 EKİM 1987

MÜSLİM RIDA, HADİS 1464

57639

(١٤) باب جواز هبتها نوبتها لضرتها

٤٧ – (١٤٦٣) حدثنا زهير بن حرب. حدثنا جرير عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة. قالت: ما رأيت امرأة أحب إلي أن أكون في مسلاخها[١] من سودة بنت زمعة. من امرأة[٢] فيها حدة[٣]. قالت: فلما كبرت جعلت يومها من رسول الله ﷺ لعائشة. قالت: يا رسول الله! قد جعلت يومي منك لعائشة. فكان رسول الله ﷺ يقسم لعائشة يومين: يومها، ويوم سودة.

•••

٤٨ – (...) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. حدثنا عقبة بن خالد. ح وحدثنا عمرو الناقد. حدثنا الأسود بن عامر. حدثنا زهير. ح وحدثنا مجاهد بن موسى. حدثنا يونس بن محمد. حدثنا شريك. كلهم عن هشام، بهذا الإسناد؛ أن سودة لما كبرت، بمعنى حديث جرير. وزاد في حديث شريك: قالت: وكانت أول امرأة تزوجها بعدي.

•••

٤٩ – (١٤٦٤) حدثنا أبو كريب محمد بن العلاء. حدثنا أبو أسامة، عن هشام، عن أبيه، عن عائشة. قالت: كنت أغار على اللاتي وهبن أنفسهن لرسول الله ﷺ. وأقول: وتهب المرأة نفسها؟ فلما أنزل الله عز وجل: ترجي من تشاء منهن وتؤوي إليك من تشاء[٤] ومن ابتغيت ممن عزلت [٣٣/الأحزاب/ الآية ٥١] قالت قلت: والله! ما أرى ربك إلا يسارع لك في هواك[٥].

•••

٥٠ – (...) وحدثناه أبو بكر بن أبي شيبة. حدثنا عبدة بن سليمان عن هشام، عن أبيه، عن عائشة؛ أنها كانت تقول: أما تستحي امرأة تهب نفسها لرجل؟ حتى أنزل الله عز وجل: ترجي

---

(١) (مسلاخها) المسلاخ هو الجلد. ومعناه أن أكون أنا هي.

(٢) (من امرأة) قال القاضي: من هنا للبيان واستفتاح الكلام.

(٣) (حدة) لم ترد عائشة عيب سودة بذلك. بل وصفتها بقوة النفس وجودة القريحة، وهي الحدة.

(٤) (ترجي من تشاء منهن وتؤوي إليك من تشاء) ترجي أي تؤخر: وتؤوي أي تضم. يعني تترك مضاجعة من تشاء منهن وتضاجع من تشاء. أو تطلق من تشاء وتمسك من تشاء. أو لا تقسم لأيتهن شئت وتقسم لمن شئت. أو تترك تزوج من شئت من نساء أمتك وتتزوج من شئت اه. كشاف.

(٥) (ما أرى ربك إلا يسارع لك في هواك) معناه يخفف عنك ويوسع عليك في الأمور، ولهذا خيرك.

EKİM

BELGE 6

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: №57 637

C. No.:

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Saksı Sokak

Noter Han No. 1 Kat 1

Şişli - İstanbul

Tel.: 147 66 53 - 148 04 38

130 82 76 - 180 42 47

(Çeviri)

RAGIB'IN EL MÜFREDATI

Heva'nın anlamı :

Nefsin şehvete eğilimi, şehvete eğilmiş olan nefse heva denir.

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkatip
Hasan Aydın Tüzün

22 EKİM 1997

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

57 637

المفردات

في غريب القرآن

تأليف

الحسين بن محمد المعروف بالراغب الأصبهاني

دار قهرمان
للطباعة والنشر والتوزيع

زقاق ملا فناري ١٠/٣٦
جاغال اوغلو - استانبول
التلفون: ٥٢٧٣٤٤٩

... 45 75 ... ubul
S ... D. ... A - 44517

22 EKİM 1987

57 637

وفى فلان هنات : أى خصال سوء .

وعلى هذا ماروى : سيكون هنات .

• • •

هنأ

الهنىء : كل ما لا يلحق فيه مشقة ، ولا يعقب وخامة .

وأصله فى الطعام .

يقال : هنىء الطعام فهو هنىء

قال عز وجل : « فكلوه هنيئاً مريئاً »

وقال : « كلوا واشربوا هنيئا بما أسلفتم »

وقال : « كلوا واشربوا هنيئا بما كنتم تعملون » .

والهناء : ضرب من القطران .

يقال : هنأت الإبل فهى مهنوءة .

• • •

« الهاء مع الواو »

هود

22 EKIM 19

الهود : الرجوع برفق

ومنه التهويد وهو مشى كالدبيب .

وصار الهود فى التعارف التوبة

قال تعالى : « إنا هدنا إليك » — أى تبنا

قال بعضهم : يهود فى الأصل من قولهم : هدنا إليك . وكان اسم مدح ثم صار بعد نسخ شريعتهم لازما لهم وإن لم يكن فيه معنى المدح .

كما أن النصارى فى الأصل من قوله : من أنصارى إلى الله . ثم صار لازما لهم بعد نسخ شريعتهم .

ويقال : هاد فلان إذا تحرى طريقة اليهود فى الدين .

قال الله عز وجل : « إن الذين آمنوا والذين هادوا »

والاسم العلم قد يتصور منه معنى ما يتعاطاه المسمى به — أى المنسوب إليه ، ثم يشتق منه نحو قولهم : تفرعن فلان ، وتطفل ، إذا فعل فعل فرعون فى الجور ، وفعل طفيل فى إتيان الدعوات من غير استدعاء .

وتهود فى مشيه : إذا مشى مشيا رفيقا — تشبيها باليهود فى حركتهم عند القراءة .

وكذا هود الرائض الدابة : سيرها برفق .

وهود فى الأصل جمع هائد أى تائب . وهو اسم نبى عليه السلام .

• • •

هوى

CAĞDAŞ … 15
Pam… …kapuc… …tanbul
T…

الهوى : ميل النفس إلى الشهوة

ويقال : ذلك للنفس المائلة إلى الشهوة .

وقيل سمى بذلك لأنه يهوى بصاحبه فى الدنيا

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No.: 57649

BEYOĞLU SEKİZİNCİ NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Sakaı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 66 53 - 148 04 36
130 62 76 - 160 48 47

(Çeviri)

c. 30,

F. RAZİ,
E'T-TEFSİRU'L-KEBİR, 43. sayfa

Tahrim Suresi'nin 3. ayetinin başındaki "Peygamber'in karılarından kimine gizlice sır olarak bir söz söylemişti" anlamındaki parçanın yorumu: "Yani Peygamber'in cariyeyi (Marya'yı) artık kendisine yasakladığını, Hafsa'ya sır olarak söylemişti ve bu sırrı saklamasını da kendisine bildirmişti. Denir ki Peygamber, Hafsa'nın gözünde kıskançlık belirtisini görünce O'nu iki gizli şey söyleyerek memnun etmek istemişti. Bunlardan (birincisi) cariyeyi kendisine yasaklaması ve (ikincisi de) kendisinden sonra Halifeliğin Ebubekir'e ve Hafsa'nın babası Ömer'e geçeceğine ilişkin müjdesiydi.

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

Şişli V. D. K.N. - 44517

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

T.C.
Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkatip
Hasan Aydın

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

57 64 9

التفسير الكبير

للإمام

الفخر الرازي

الجزء التاسع والعشرون

الطبعة الثالثة

دار إحياء التراث العربي
بيروت

ŞTİ.
Dolapdere 245
nbul
Tel: 45 95
Şişli V. D. KA - 44517
T.C.

عَرَّفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَـٰذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ «٣»

وأعرض عن بعض فلما نبأها به قالت من انبأك هذا قال نبأنى العليم الخبير) (قد فرض الله لكم) قال مقاتل : قد بين الله ، كما فى قوله تعالى : (سورة أنزلناها وفرضناها) وقال الباقون قد أوجب ، قال صاحب النظم إذا وصل بعلى لم يحتمل غير الإيجاب كما فى قوله تعالى (قد علمنا مافرضنا عليهم) وإذا وصل باللام احتمل الوجهين ، وقوله تعالى (تحلة أيمانكم) أى تحليلها بالكفارة وتحلة على وزن تفعلة وأصله تحللة وتحلة القسم على وجهين (أحدهما) تحليله بالكفارة كالذى فى هذه الآية (وثانيهما) أن يستعمل بمعنى الشىء القليل ، وهذا هو الأكثر كما روى فى الحديث «لن يلج النار إلا تحلة القسم» بمعنى زماناً يسيراً ، وقرئ كفارة أيمانكم ، ونقل جماعة من المفسرين أن النبى صلى الله عليه وسلم حلف أن لا يطأ جاريته فذكر الله له ماأوجب من كفارة اليمين ، روى سعيد بن جبير عن ابن عباس أن الحرام يمين ، يعنى إذا قال أنت على حرام ولم ينو طلاقاً ولا ظهاراً كان هذا اللفظ موجباً لكفارة يمين والله مولاكم ، أى وليكم وناصركم وهو العليم بخلقه الحكيم فيما فرض من حكمه ، وقوله تعالى (وإذ أسر النبى إلى بعض ازواجه حديثاً) يعنى ما أسر إلى حفصة من تحريم الجارية على نفسه واستكتمها ذلك : وقيل لما رأى النبى صلى الله عليه وسلم الغيرة فى وجه حفصة أراد أن يترضاها فأسر إليها بشيئين تحريم الأمة على نفسه والبشارة بأن الخلافة بعده فى أبى بكر وأبيها عمر ، قاله ابن عباس وقوله (فلما نبأت به) أى أخبرت به عائشة وأظهره الله عليه أطلع نبيه على قول حفصة لعائشة فأخبر النبى صلى الله عليه وسلم حفصة عند ذلك ببعض ما قالت وهو قوله تعالى (عرف بعضه) حفصة (وأعرض عن بعض) لم يخبرها أنك أخبرت عائشة على وجه التكرم والإغضاء ، والذى أعرض عنه ذكر خلافة أبى بكر وعمر ، وقرئ عرف مخففاً أى جازى عليه من قولك للمسىء لأعرفن لك ذلك وقد عرفت ما صنعت قال تعالى (أولئك الذين يعلم الله ما فى قلوبهم) أى يجازيهم وهو يعلم مافى قلوب الخلق أجمعين وقوله تعالى (فلما نبأها به قالت) حفصة (من أنبأك هذا قال نبأنى العليم الخبير) وصفه بكونه خبيراً بعد ما وصفه بكونه عليماً لما أن فى الخبير من المبالغة ما ليس فى العليم ، وفى الآية مباحث :

(البحث الأول) كيف يناسب قوله (قد فرض الله لكم تحلة أيمانكم) إلى قوله (لم تحرم ما أحل الله لك) ؟ نقول يناسبه لما كان تحريم المرأة يميناً حتى إذا قال لامرأته أنت على حرام فهو يمين ويصير مولياً بذكره من بعد ويكفر .

(البحث الثانى) ظاهر قوله تعالى (قد فرض الله لكم تحلة أيمانكم) إنه كانت منه يمين

T.C.
245
1517

BELGE 8

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No.: 57641

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Bakkal Sokak Noter Han No. 1 Kat 1 Şişli - İstanbul

Tel.: 147 88 53 - 148 84 36 130 62 76 - 188 48 47

(Çeviri)

TABERİ TEFSİRİ,
28. Cilt, Sayfa 101 ve 102

101. Hafsa'yla Aişe birbirlerini severlerdi, ikisi de peygamberin karısıydı. Hafsa babasının evine gitmişti.(.........) Peygamber'e cariyesi gönderildi ve Peygamber Hafsa'nın evinde bu cariye ile birlikte oldu. O gün Peygamber'in Aişe'yle birlikte olması gereken gündü. (Çev. Notu: Başka hadislerde de o günün Hafsa'anın günü olduğu belirtilir.) Hafsa dönünce evinde Peygamber'le cariyesini birlikte buldu. Hafsa cariyenin evden çıkması için bekledi ve son derece kıskançlığa kapıldı. Peygamber cariyesini çıkardı, sonra Hafsa içeri girdi ve şöyle konuştu: "Senin yanında kim vardı gördüm. Tanrı'ya ant içerim ki sen beni çok kötü duruma soktun. Peygamber şöyle konuştu: "Tanrı'ya ant içerim ki seni memnun edeceğim ve sana bir sır vermek istiyorum. Bu sırrı sakla" dedi. Hafsa "nedir o sır" dedi. Peygamber "seni tanık tutarım ki bu cariye artık bana yasaktır. Sırf seni hoşnut etmek için". Hafsa ile Aişe Peygamber'in öteki karılarına karşı dayanışıyorlardı. Hafsa Aişe'ye gitti. Sırrı ona açıkladı. Ve "müjde Peygamber artık cariyesini kendisine yasakladı" dedi. O Peygamber'in sırrını açığa vurunca Allah'da onun açığa vurmasını açığa vurdu

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkatip
Hasan Aydın Tufan

2 EKİM 1987

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No.: 57641

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Saksı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul

Tel.: 147 66 53 - 148 84 36
130 62 76 - 130 62 47

ve Peygamber'ine onların kendisine karşı dayanışmalarından ötürü "Ey Peygamber, Allah'ın sana helal kıldığını, sırf karılarını memnun edeceksin diye neden kendine haram kılasın........" anlamındaki ayetini indirdi.

102. Hafsa'nın tepkisi: "Tanrı'ya yemin ederim ki sen bu cariyeyle cinsel birleşimde bulunduğun için beni çok güç durumda bıraktın."

(Başka bir anlatımla-Çev.Notu) "Ey Tanrı Peygamberi, elçisi, Bana öyle bir şey yaptın ki, benzerini karılarından hiçbirine yapmış değilsin. Benim günümde, benim evimde ve benim yatağımda yaptın...................."

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

Şişli V. D. KA - 44517

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

22 EKİM 1997

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

57641

جَامِع البيَان في تَفسِير القُرآن

تَأليف

الإمام الكبير والمحدث الشهير من أطبقت
الأمة على تقدمه في التفسير

أبي جعفر محمد بن جرير الطبري

المتوفي سنة ٣١٠ هجرية رحمه الله وأثابه
رضاه آمين

دار المعرفة
للطباعة والنشر
بيروت ـ لبنان

22 EKIM 1987
C...
...TEVIRI LTD. STI.

١٠١

57641

حرمها عليه وحلف لا يقربها فعوتب في التحريم وجاءت الكفارة في اليمين حدثنا ابن
عبد الأعلى قال ثنا ابن ثور عن معمر عن قتادة وعامر الشعبي أن النبي صلى الله عليه وسلم حرم
جاريته قال الشعبي حلف بيمين مع التحريم فعاتبه الله في التحريم وجعل له كفارة اليمين حدثنا
يونس قال أخبرنا ابن وهب قال قال ابن زيد في قوله يا أيها النبي لم تحرم ما أحل الله لك قال انه
وجدت امرأة من نساء رسول الله صلى الله عليه وسلم رسول الله صلى الله عليه وسلم مع جاريته
في بيتها فقالت يا رسول الله أنى كان هذا الأمر وكنت أهونهن عليك فقال لها رسول الله صلى الله
عليه وسلم اسكتي لا تذكري هذا الأمر. هي علي حرام ان قربتها بعد هذا أبدا فقالت يا رسول الله
وكيف تحرم عليك ما أحل الله لك حين تقول هي علي حرام أبدا فقال والله لا آتيها أبدا فقال الله
يا أيها النبي لم تحرم ما أحل الله لك الآية قد غفرت هذا لك وقولك والله قد فرض الله لكم تحلة أيمانكم
والله مولاكم وهو العليم الحكيم حدثت عن الحسين قال سمعت أبا معاذ يقول ثنا عبيد
قال سمعت الضحاك يقول في قوله يا أيها النبي لم تحرم ما أحل الله لك كانت لرسول الله صلى الله عليه
وسلم فتاة فغشيها فبصرت به حفصة وكان اليوم يوم عائشة وكانتا متظاهرتين فقال رسول الله
صلى الله عليه وسلم اكتمي علي ولا تذكري لعائشة ما رأيت فذكرت حفصة لعائشة فغضبت
عائشة فلم تزل بنبي الله صلى الله عليه وسلم حتى حلف أن لا يقربها أبدا فأنزل الله هذه الآية وأمره
أن يكفر يمينه ويأتي جاريته حدثنا ابن حميد قال ثنا جرير عن عامر في قول الله يا أيها النبي
لم تحرم ما أحل الله لك في جارية أتاها فاطلعت عليه حفصة فقال هي علي حرام فاكتمي ذلك
ولا تخبري به أحدا فذكرت ذلك ❊ وقال آخرون بل حرم رسول الله صلى الله عليه وسلم جاريته
فجعل الله عز وجل تحريمه اياها بمنزلة اليمين فأوجب فيها من الكفارة مثل ما أوجب في اليمين اذا
حنث فيها صاحبها ذكر من قال ذلك حدثني علي قال ثنا أبو صالح قال ثني معاوية
عن علي عن ابن عباس في قوله قد فرض الله لكم تحلة أيمانكم أمر الله النبي صلى الله عليه وسلم
والمؤمنين اذا حرموا شيئا مما أحل الله لهم أن يكفروا أيمانهم باطعام عشرة مساكين أو كسوتهم
أو تحرير رقبة وليس يدخل ذلك في طلاق حدثني محمد بن سعد قال ثني أبي قال ثني عمي
قال ثني أبي عن أبيه عن ابن عباس قوله يا أيها النبي لم تحرم ما أحل الله لك الى قوله وهو العليم
الحكيم قال كانت حفصة وعائشة متحابتين وكانتا زوجتي النبي صلى الله عليه وسلم فذهبت
حفصة الى أبيها فتحدثت عنده فأرسل النبي صلى الله عليه وسلم الى جاريته فظلت معه في بيت
حفصة وكان اليوم الذي يأتي فيه عائشة فرجعت حفصة فوجدتهما في بيتها فجعلت تنتظر خروجها
وغارت غيرة شديدة فأخرج رسول الله صلى الله عليه وسلم جاريته ودخلت حفصة فقالت قد
رأيت من كان عندك والله لقد سؤتني فقال النبي صلى الله عليه وسلم والله لأرضينك فاني مسر اليك
سرا فاحفظيه قالت ما هو قال اني أشهدك أن سريتي هذه علي حرام رضا لك وكانت حفصة
وعائشة تظاهران على نساء النبي صلى الله عليه وسلم فانطلقت حفصة الى عائشة فأسرت اليها
أن أبشري ان النبي صلى الله عليه وسلم قد حرم عليه فتاته فلما أخبرت بسر النبي صلى الله عليه وسلم
أظهر الله عز وجل النبي صلى الله عليه وسلم عليه فأنزل الله على رسوله لما تظاهرتا عليه يا أيها النبي
لم تحرم ما أحل الله لك تبتغي مرضاة أزواجك الى قوله وهو العليم الحكيم حدثني يعقوب
ابن ابراهيم قال ثنا ابن علية قال ثنا هشام الدستوائي قال كتب الى يحيى يحدث عن يعلى
ابن حكيم عن سعيد بن جبير أن ابن عباس كان يقول في الحرام يمين تكفرها وقال ابن عباس

مغفور له ما تقدم من ذنبه وما تأخر
وانما هو تعليم للمؤمنين وعن مقاتل
أنه أعتق رقبة في تحريم مارية وما
حكم تحريم الحلال قال أبو حنيفة
هو يمين على الامتناع من الانتفاع
المقصود فلو حرم طعاما فهو يمين
على الامتناع من أكله أو امرأة فعلى
الامتناع من وطئها أو زوجة
فمحمول على ما نوى فان نوى الظهار
فظهار أو الطلاق فطلاق بائن وان لم
ينو شيئا فعلى الايلاء وان قال كل
حلال عليه حرام فعلى الطعام
والشراب اذا لم ينو والا فعلى ما نوى
وعن أبي بكر وعمر وابن عباس
وابن مسعود وزيد أن الحرام يمين
وقال الشافعي هو في النساء من
صرائح ألفاظ الطلاق وعن عمر اذا
نوى الطلاق فرجعي وعن علي رضي
الله عنه ثلاث وعن عثمان ظهار
وعن مسروق والشعبي أنه ليس
بشيء فما لم يحرمه الله ليس لأحد
أن يحرمه (والله مولاكم) متولي
أموركم وقيل أولى بكم من أنفسكم
ونصيحته أنفع لكم من نصائحكم

İstanbul
E.A - 44517
T.C.

TABERÎ TEFSİRİ, 28/101-102

57641

لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة يعني أن النبي صلى الله عليه وسلم حرّم جاريته فقال الله جل ثناؤه يا أيها النبي لم تحرم ما أحل الله لك الى قوله قد فرض الله لكم تحلة أيمانكم فكفر يمينه فصيّر الحرام يمينا حدثنا ابن عبد الأعلى قال ثنا المعتمر عن أبيه قال أنبأنا أبو عثمان أن النبي صلى الله عليه وسلم دخل بيت حفصة فاذا هي ليست ثم فجاءته فتاته فألقى عليها سترا فجاءت حفصة فقعدت على الباب حتى قضى رسول الله صلى الله عليه وسلم حاجته فقالت والله لقد سئتني جامعتها في بيتي أو كما قالت قال وحرمها النبي صلى الله عليه وسلم أو كما قال حدثنا بشر قال ثنا يزيد قال ثنا سعيد عن قتادة يا أيها النبي لم تحرم ما أحل الله لك الآية قال كان حرّم فتاته القبطية أم ولده ابراهيم يقال لها مارية في يوم حفصة وأسرّ ذلك اليها فأطلعت عليه عائشة وكانتا تظاهران على نساء النبي صلى الله عليه وسلم فأحل الله له ما حرم على نفسه فأمر أن يكفر عن يمينه وعوتب في ذلك فقال قد فرض الله لكم تحلة أيمانكم والله مولاكم وهو العليم الحكيم قال قتادة وكان الحسن يقول حرمها عليه فجعل الله فيها كفارة يمين حدثنا ابن عبد الأعلى قال ثنا ابن ثور عن معمر عن قتادة أن النبي صلى الله عليه وسلم حرمها يعني جاريته فكانت يمينا حدثنا سعيد بن يحيى قال ثنا أبي قال ثنا محمد بن اسحق عن الزهري عن عبيد الله بن عبد الله عن ابن عباس قال قلت لعمر بن الخطاب رضي الله عنه من المرأتان قال عائشة وحفصة وكان بدء الحديث في شأن أم ابراهيم القبطية أصابها النبي صلى الله عليه وسلم في بيت حفصة في يومها فوجدته حفصة فقالت يا نبي الله لقد جئت الي شيئا ما جئت الى أحد من أزواجك بمثله في يومي وفي دوري وعلى فراشي قال ألا ترضين أن أحرمها فلا أقربها قالت بلى فحرمها وقال لا تذكري ذلك لأحد فذكرته لعائشة فأظهره الله عز وجل عليه فأنزل الله يا أيها النبي لم تحرم ما أحل الله لك تبتغي مرضاة أزواجك الآيات كلها فبلغنا أن نبي الله صلى الله عليه وسلم كفر يمينه وأصاب جاريته * وقال آخرون كان ذلك شرابا يشربه كان يعجبه ذلك ذكر من قال ذلك حدثنا ابن المثنى قال ثنا أبو داود قال ثنا شعبة عن قيس بن مسلم عن عبد الله بن شداد بن الهاد قال نزلت هذه الآية في شراب يا أيها النبي لم تحرم ما أحل الله لك تبتغي مرضاة أزواجك حدثنا ابن المثنى قال ثنا أبو قطن البغدادي عمرو بن الهيثم قال ثنا شعبة عن قيس بن مسلم عن عبد الله بن شداد مثله * قال ثنا أبو قطن قال ثنا يزيد بن ابراهيم عن ابن أبي مليكة قال نزلت في شراب * والصواب من القول في ذلك أن يقال كان الذي حرمه النبي صلى الله عليه وسلم على نفسه شيئا كان الله قد أحله له وجائز أن يكون ذلك كان جاريته وجائز أن يكون كان شرابا من الأشربة وجائز أن يكون كان غير ذلك غير أنه أيّ ذلك كان فانه كان تحريم شيء كان له حلالا فعاتبه الله على تحريمه على نفسه ما كان له قد أحله وبين له تحلة يمينه في يمين كان حلف بها مع تحريمه ما حرم على نفسه فان قال قائل وما برهانك على أنه صلى الله عليه وسلم كان حلف مع تحريمه ما حرم فقد علمت قول من قال لم يكن من النبي صلى الله عليه وسلم في ذلك غير التحريم وأن التحريم هو اليمين قيل البرهان على ذلك واضح وهو أنه لا يعقل في لغة عربية ولا عجمية أن قول القائل لجاريته أو لطعام أو شراب هذا عليّ حرام يمين فاذا كان ذلك غير معقول فمعلوم أن اليمين غير قول القائل للشيء الحلال له هو عليّ حرام واذا كان ذلك كذلك صح ما قلنا وفسد ما خالفه وبعد فجائز أن يكون تحريم النبي صلى الله عليه وسلم ما حرم على نفسه من الحلال الذي كان الله تعالى ذكره أحله له بيمين فيكون قوله لم تحرم ما أحل الله معناه لم تحلف على الشيء الذي قد أحله الله

أن

لأنفسكم (وهو العليم) بما يصلحكم (الحكيم) فيما يأمركم به وينهاكم عنه (و) اذكر (اذ أسرّ النبي الى بعض أزواجه) وهي حفصة (حديثا) هو حديث مارية وامامة الشيخين (فلما نبأت به) حفصة عائشة (وأظهره الله) على نبيه أي أطلعه على افشائه على لسان جبريل وقيل أظهر الله الحديث على النبي فيكون من الظهور (عرّف بعضه) أعلم ببعض الحديث ومن قرأ بالتخفيف من العرفان فمعناه المجازاة من قولك للمسيء لأعرفن لك ذلك وكان جزاؤه تطليقه اياها وقيل المعرف حديث الامامة والمعرض عنه حديث مارية وانما أعرض عن البعض تكرما قال سفيان مازال التغافل من فعل الكرام وروى أنه قال لها ألم أقل لك اكتمي عليّ قالت والذي بعثك بالحق ما ملكت نفسي فرحا بالكرامة التي خص الله بها أباها وانما ترك المعمول ولم يقل في فلما نبأت به بعضهن وعرفها بعضه لأن ذلك ليس بمقصود وانما الغرض ذكر جناية حفصة في

Türkiye Cumhuriyet

Y. No.: ....
C. No.: №57647

BEYOĞLU
SEKİZİNCİ
NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Saksı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 66 53 - 146 04 36
130 82 76 - 180 42 47

(Çağdaş)

SABUNİ TEFSİRİ-BAL ŞERBETİ,
Cilt 3, Sayfa 406

Ayetin nüzul sebebi olarak Kuran yorumcularının katında en ünlü olan 1. olarak gösterdiğimizdir. Bu da Peygamber'in Kıbti Marya'yı kendisine yasaklamış olmasıdır. Darukutni İbni Abbas'tan aktarmıştır. Sebebi nüzul olarak belirtilen 2. ise Buhari ve Müslim'de yer almaktadır. (...........) 1.sinden daha geniş bir yaygınlıkta ve yine dayanak olarak 1.sinden daha sağlamdır. Ama bu 2.sinin sebebi nüzul olma olasılığı çok uzaktır. Birçok kanıt 1. rivayetin sebebi nüzul olması gerektiğini göstermektedir. (...........)

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

EKİM 1987

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkâtip
Hasan Aydın Türkmen

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

№57 647

صفوة التفاسير

تفسير للقرآن الكريم، جامع بين المأثور والمعقول، مستمد من أوثق كتب التفسير
«الطبري، الكشاف، القرطبي، الألوسي، ابن كثير، البحر المحيط» وغيرها
بأسلوب ميسر، وتنظيم حديث، مع العناية بالوجوه البيانية واللغوية

المجلد الثالث

تأليف

محمد علي الصابوني

الأستاذ بكلية الشريعة والدراسات الإسلامية
مكة المكرمة - جامعة الملك عبد العزيز

درسعادت

ÇA... ŞTİ.
... Dolapdere ... 243
Tel. ... 45 75 İstanbul
... V. D. ... 44517

2 EKİM 1987
T.C.

57 647

لي عندك بيتاً في الجنة . . ﴾ الآيات . وهو ختم رائع يتناسق مع جو السورة وهدفها في ترسيخ دعائم الفضيلة والإيمان .

• • •

قال الله تعالى : ﴿يا أيها النبي لم تحرمُ ما أحلَّ الله لك . . إلى . . وكانت من القانتين﴾ من آية (١) إلى آية (١٢) نهاية السورة

اللغَــة : ﴿تَحِلَّة﴾ تحليل اليمين بالكفارة ﴿صغت﴾ مالت عن الحقّ وزاغت ، وأصغى الإناء أماله ﴿قانتات﴾ مطيعات من القنوت وهو ملازمة الطاعة مع الخضوع ﴿نصوحاً﴾ خالصة صادقة ، والتوبةُ النَّصوح هي التي لا عودة بعدها إلى الذنب ، سميت نصوحاً لما فيها من الصدق والإخلاص يقال : هذا عسلٌ ناصح إذا خلص من الشمع[1] ﴿أغلظ﴾ من الغلظة وهي الشدة ﴿أحصنت﴾ عفّت وصانت نفسها عن مقارفة الفاحشة .

سَبَبُ النّزول : أ ـ روي أنّ النبي ﷺ كان يقسم بين نسائه . فلما كان يوم حفصة استأذنت رسول الله ﷺ في زيارة أبويها فأذن لها . فلما خرجت أرسل إلى جاريته « مارية القبطية » فعاشرها في بيت حفصة ، فرجعت فوجدتها في بيتها ، فغارت غيرةً شديدة . وقالت : أدخلتها بيتي في غيابي وعاشرتها على فراشي ؟ ! ما أراك فعلت هذا إلا لهواني عليك ! فقال لها رسول الله ﷺ مسترضياً لها : إني حرمتها عليّ ولا تخبري بذلك أحداً . فلما خرج من عندها قرعت حفصة الجدار الذي بينها وبين عائشة ـ وكانتا متصافيتين ـ وأخبرتها بسرِّ النبي ﷺ فغضب رسول الله وحلف ألا يدخل على نسائه شهراً واعتزلهن فأنزل الله ﴿يا أيها النبي لم تحرم ما أحل الله لك . . ﴾ الآية[2] .

ب ـ وروي أن رسول الله ﷺ كان يدخل على زوجه « زينب » رضي الله عنها فيشرب عندها عسلاً ، فاتفقت عائشة وحفصة على أن تقول له كل واحدة إذا دنا منها : أكلتَ مغافير ـ وهو طعام حلوٌ كريه الريح ـ فلما مرَّ على حفصة قالت له ذلك ، ثم دخل على عائشة فقالت له مثل ذلك ـ وكان ﷺ يكره أن توجد منه رائحة كريهة ـ فقال عليه السلام : لا ولكني شربت عسلاً عند زينب ولن أعود له وحلف فنزلت ﴿يا أيها النبي لم تُحرم ما أحل اللهُ لك . . ﴾[3] الآيات .

---

(١) القرطبي ١٨/ ١٩٩ . (٢) انظر تفسير الطبري ٢٨/ ١٠١ وحاشية الصاوي ٤/ ٢١٩

(٣) الرواية الأولى عند المفسرين أشهر في سبب النزول ، وهي أن الرسول ﷺ حرَّم عليه « مارية القبطية » وقد أخرجها الدارقطني عن ابن عباس ، والرواية الثانية ذكرت في الصحيحين بأوسع من هذا وهي أصح إسناداً من الأولى ، ولكن كونها سبباً للنزول مستبعد ، والذي يرجح الرواية الأولى أمور : أن مثل تحريم بعض النساء مما ينتهي به مرضاة بعض الزوجات لا شرب العسل أو عدمه . ثانياً أن الاهتمام بإنزال سورة فيها الوعيد والتهديد لأزواج رسول الله بالطلاق واستبدالهن نساء خيراً منهن . وأن الله وملائكته وصالح المؤمنين عونٌ لرسول الله ﷺ ، يدل على وجود تنافس شديد وغيرة بعضهن من بعض ، مما أدى إلى إيذاء رسول الله ﷺ فعلاً حتى حرَّم بعض جواريه إرضاء لهن ، واستكتم البعض منهن الأمر فلم تكتم السرّ وهذا يرجح ما ذكرناه وقد قال العلامة ابن كثير : وكون قصة شرب العسل سبباً للنزول فيه نظر . والله أعلم .

Solapdere … İstanbul
15 75 … 44517
T.C. EKİM 1987

BELGE 10-A

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: [redacted]57652
C. No.: ....

BEYOĞLU
SEKİZİNCİ
NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Saksı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 66 53 - 148 04 36
130 62 76 - 130 42 47

(Çeviri)

MÜSLİM NİKAH-
69, HADİS NO: 1422

"Aişe anlatıyor. Ben 6 yaşımdayken evlendi ve ben 9 yaşımdayken benimle cinsel birleşti.(.......) Ve beni Ümmüruman aldı ve ben salıncakta bulunuyordum, arkadaşlarımla birlikteydim.(...) Nerdeyse canım çıkacaktı. Beni eve koydular. O sırada Medineli kadınlar vardı. Bana hayır, bereket senin üzerine olsun, uğurlu olsun dediler. (Ümmüruman) beni onlara teslim etti. Başımı yıkadılar, beni düzelttiler. Peygamberin benimle kuşluklamasından başka beni korkutan bir şey yoktu."

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yemin...
Hasan Aydın ...

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

MÜSLİM, NİKAH, HADİS 1422

(١٠) باب تزويج الأب البكر الصغيرة

٦٩ – (١٤٢٢) حدثنا أبو كُرَيبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاءِ. حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِي عَنْ أَبِي أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ. قَالَتْ: تَزَوَّجَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِسِتِّ سِنِينَ. وَبَنَى بِي[1] وَأَنَا بِنْتُ تِسْعِ سِنِينَ.

قَالَتْ: فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَوُعِكْتُ[2] شَهْرًا. فَوَفَى شَعْرِي جُمَيْمَةً[3]. فَأَتَتْنِي أُمُّ رُومَانَ[4]، وَأَنَا عَلَى أُرْجُوحَةٍ[5]، وَمَعِي صَوَاحِبِي. فَصَرَخَتْ بِي فَأَتَيْتُهَا. وَمَا أَدْرِي مَا تُرِيدُ بِي. فَأَخَذَتْ بِيَدِي. فَأَوْقَفَتْنِي عَلَى الْبَابِ. فَقُلْتُ: هَهْ هَهْ[6]. حَتَّى ذَهَبَ نَفَسِي[7]. فَأَدْخَلَتْنِي بَيْتًا. فَإِذَا نِسْوَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ. فَقُلْنَ: عَلَى الْخَيْرِ وَالْبَرَكَةِ. وَعَلَى خَيْرِ طَائِرٍ[8]. فَأَسْلَمَتْنِي إِلَيْهِنَّ. فَغَسَلْنَ رَأْسِي وَأَصْلَحْنَنِي. فَلَمْ يَرُعْنِي[9] إِلَّا وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ ضُحًى. فَأَسْلَمْنَنِي إِلَيْهِ.

* * *

(١) (وبنى بي) أي زفت إليه ودخلت إلى بيته. يقال: بنى عليها وبنى بها. والأول أفصح. وأصله أن الرجل كان، إذا تزوج، بنى للعرس خباء جديدا. أو عمره بما يحتاج إليه. ثم كثر حتى كني به عن الدخول.

(٢) (فوعكت) أي أخذني ألم الحمى. وفي الكلام حذف تقديره: فتساقط شعري بسبب الحمى، فلما شفيت تربى شعري فكثر. وهو معنى قولها: فوفى شعري.

(٣) (جميمة) تصغير جمة. وهي الشعر النازل إلى الأذنين ونحوهما. أي صار إلى هذا الحد بعد أن كان قد ذهب بالمرض.

(٤) (أم رومان) هي أمها.

(٥) (أرجوحة) هي خشبة يلعب عليها الصبيان والجواري الصغار. يكون وسطها على مكان مرتفع. ويجلسون على طرفيها ويحركونها. فيرتفع جانب منها وينزل جانب.

(٦) (هه هه) كلمة يقولها المبهور حتى يتراجع إلى حال سكونه. وهي بإسكان الهاء الثانية، فهي هاء السكت. والبهر انقطاع النفس وتتابعه، من الإعياء كالانبهار.

(٧) (حتى ذهب نفسي) أي زال عني ذلك النفس العالي الحاصل من الإعياء.

(٨) (طائر) الطائر الحظ. يطلق على الحظ من الخير والشر. والمراد هنا على أفضل حظ وبركة.

(٩) (لم يرعني) أي لم يفجأني ويأتني بغتة إلا هذا.

T.C.

BELGE 10-B

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....
C. No.: 57656

BEYOĞLU
SEKİZİNCİ
NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Bakkal Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 68 53 - 148 04 38
130 02 78 - 180 42 47

(Çeviri)

BUHARİ,
KİTABU TEFSİR'İL KUR'AN,
MENAKIBUL ENSAR 44

Ben altı yaşında bir kız iken Madine'ye Geldik.

Dokuz yaşında bir kız iken beni kendisine teslim etti.

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

22 EKİM 1987

T.C.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Baş...
Hasan Aydın

Harç, Damga Vergisi ve
Değerli Kâğıt Bedeli
Makbuzla Tahsil Edilmiştir.

57 656

كتاب مناقب الأنصار ﴿٢٥١﴾ باب (٤٤ - ٤٣)

أخبرنا يعقوب بن إبراهيم حدثنا ابن أخي ابن شهاب عن عمه قال أخبرني أبو
إدريس عائذ الله بن عبد الله أن عبادة بن الصامت من الذين شهدوا بدرا مع
رسول الله صلى الله عليه وسلم ومن أصحابه ليلة العقبة أخبره أن رسول الله
صلى الله عليه وسلم قال وحوله عصابة من أصحابه تعالوا بايعوني على أن لا تشركوا
بالله شيئا ولا تسرقوا ولا تزنوا ولا تقتلوا أولادكم ولا تأتوا ببهتان تفترونه بين
أيديكم وأرجلكم ولا تعصوني في معروف فمن وفى منكم فأجره على الله ومن
أصاب من ذلك شيئا فعوقب به في الدنيا فهو له كفارة ومن أصاب من ذلك شيئا
فستره الله فأمره إلى الله إن شاء عاقبه وإن شاء عفا عنه قال فبايعته على ذلك
حدثنا قتيبة حدثنا الليث عن يزيد بن أبي حبيب عن أبي الخير عن الصنابحي
عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه أنه قال إني من النقباء الذين بايعوا رسول الله
صلى الله عليه وسلم وقال بايعناه على أن لا نشرك بالله شيئا ولا نسرق ولا نزني
ولا نقتل النفس التي حرم الله إلا بالحق ولا ننتهب ولا نعصي بالجنة إن فعلنا
ذلك فإن غشينا من ذلك شيئا كان قضاء ذلك إلى الله **باب ٤٤** تزويج النبي
صلى الله عليه وسلم عائشة وقدومها المدينة وبنائه بها **حدثنا** فروة بن أبي
المغراء حدثنا علي بن مسهر عن هشام عن أبيه عن عائشة رضي الله عنها قالت
تزوجني النبي صلى الله عليه وسلم وأنا بنت ست سنين فقدمنا المدينة فنزلنا
في بني الحارث بن خزرج فوعكت فتمرق شعري فوفى جميمة فأتتني أمي أم رومان
وإني لفي أرجوحة ومعي صواحب لي فصرخت بي فأتيتها لا أدري ما تريد بي
فأخذت بيدي حتى أوقفتني على باب الدار وإني لأنهج حتى سكن بعض نفسي ثم
أخذت شيئا من ماء فمسحت به وجهي ورأسي ثم أدخلتني الدار فإذا نسوة من
الأنصار في البيت فقلن على الخير والبركة وعلى خير طائر فأسلمتني إليهن فأصلحن
من شأني فلم يرعني إلا رسول الله صلى الله عليه وسلم ضحى فأسلمتني إليه وأنا

قوله ولا ننتهب ولأبي
ذر ولا ننهب
قوله بالجنة متعلق
بقوله بايعناه أي
بمقابلة الجنة وقوله
غشينا أي أصبنا
قوله فتمرق بالراء
المهملة أي انتتف
وروى فتمزق بالزاي
أي انقطع
قوله فوفى أي كثر
وفيه حذف تقديره
ثم صلحت من الوعك
فتربى شعري فكثر
وقوله جميمة بالرفع
على الفاعلية وروى
بالنصب وهي مصغر
جمة مجتمع شعر
الرأس ساقط على
المنكبين
قوله لأنهج بفتح
الهمزة والهاء وضم
الهاء بكسرها أي
أتنفس نفسا عاليا من
الإعياء
قوله على خير طائر أي
[illegible]
([illegible])

T.C.

57656

BUHARİ,
KİTABU TEFSİR'İL KUR'AN' MENAKIBUL ENSAR, 44

كتاب مناقب الأنصار ﴿٢٠٢﴾ باب (٤٥ - ٤٤)

(2)

يَوْمَئِذٍ بِنْتُ تِسْعِ سِنِينَ حدثنا مُعَلَّى حدثنا وُهَيْبٌ عن هشام بن عروة عن
أبيه عن عائشة رضي الله عنها أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لها أُرِيتُكِ في المنام
مرتين أرى أنك في سَرَقَةٍ من حرير ويقول هذه امرأتك فاكشف فإذا
هي أنت فأقول إن يك هذا من عند الله يمضه حدثنا عبيد بن إسماعيل حدثنا
أبو أسامة عن هشام عن أبيه قال توفيت خديجة قبل مخرج النبي صلى الله عليه
وسلم إلى المدينة بثلاث سنين فلبث سنتين أو قريبا من ذلك ونكح عائشة
وهي بنت ست سنين ثم بنى بها وهي بنت تسع سنين باب 45 هجرة النبي
صلى الله عليه وسلم وأصحابه إلى المدينة وقال عبد الله بن زيد وأبو هريرة رضي الله
عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم لولا الهجرة لكنت امرأ من الأنصار ●
وقال أبو موسى عن النبي صلى الله عليه وسلم رأيت في المنام أني أهاجر من مكة
إلى أرض بها نخل فذهب وهلي إلى أنها اليمامة أو هجر فإذا هي المدينة يثرب
حدثنا الحميدي حدثنا سفيان حدثنا الأعمش قال سمعت أبا وائل يقول عدنا
خبابا فقال هاجرنا مع النبي صلى الله عليه وسلم نريد وجه الله فوقع أجرنا على الله
فمنا من مضى لم يأخذ من أجره شيئا منهم مصعب بن عمير قتل يوم أحد وترك
نمرة فكنا إذا غطينا بها رأسه بدت رجلاه وإذا غطينا رجليه بدا رأسه فأمرنا
رسول الله صلى الله عليه وسلم أن نغطي رأسه ونجعل على رجليه شيئا من الإذخر
ومنا من أينعت له ثمرته فهو يهدبها حدثنا مسدد حدثنا حماد هو ابن زيد
عن يحيى عن محمد بن إبراهيم عن علقمة بن وقاص قال سمعت عمر رضي الله عنه
قال سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول الأعمال بالنية فمن كانت هجرته
إلى دنيا يصيبها أو امرأة يتزوجها فهجرته إلى ما هاجر إليه ومن كانت هجرته
إلى الله ورسوله فهجرته إلى الله ورسوله صلى الله عليه وسلم حدثني إسحاق
بن يزيد الدمشقي حدثنا يحيى بن حمزة قال حدثني أبو عمرو الأوزاعي عن عبدة

ابن

قوله وهل أي ظني

قوله نمرة أي كساء
مخططا

قوله يهدبها بكسر
الدال وضمها يجتنيها

T.C. 22 EKİM

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....
C. 57 64 ....

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Sakızı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 66 53 - 148 04 38
130 82 76 - [illegible]

(Çeviri)

BUHARİ,

KİTABU TEFSİR'İL KUR'AN, İTK 13

Beni Mustalık Gaznesi'nde Cüveyriye'yi elde etmişti.

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

...26 73 ...stanbul
... V. D. KA - 44517

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkâtip
Hasan Aydın [illegible]

22 Ekim 1997

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

#57646

كتاب العتق — ١٢٢ — باب (١٣)

قولها استأنيت بهم أي أخرت قسم السبي ليحضروا (شرح)

وأحب الحديث إلي أصدقه فاختاروا إحدى الطائفتين إما المال وإما السبي
وقد كنت استأنيت بهم وكان النبي صلى الله عليه وسلم انتظرهم بضع عشرة
ليلة حين قفل من الطائف فلما تبين لهم أن النبي صلى الله عليه وسلم غير راد
إليهم إلا إحدى الطائفتين قالوا فإنا نختار سبينا فقام النبي صلى الله عليه وسلم
في الناس فأثنى على الله بما هو أهله ثم قال أما بعد فإن إخوانكم جاؤنا تائبين وإني
رأيت أن أرد إليهم سبيهم فمن أحب منكم أن يطيب ذلك فليفعل ومن أحب أن
يكون على حظه حتى نعطيه إياه من أول ما يفيء الله علينا فليفعل فقال الناس
طيبنا ذلك قال إنا لا ندري من أذن منكم ممن لم يأذن فارجعوا حتى يرفع إلينا
عرفاؤكم أمركم فرجع الناس فكلمهم عرفاؤهم ثم رجعوا إلى النبي صلى الله
عليه وسلم فأخبروه أنهم طيبوا وأذنوا فهذا الذي بلغنا عن سبي هوازن *
وقال أنس قال عباس للنبي صلى الله عليه وسلم فاديت نفسي وفاديت عقيلا
حدثنا علي بن الحسن أخبرنا عبد الله أخبرنا ابن عون قال كتبت إلى نافع
فكتب إلي أن النبي صلى الله عليه وسلم أغار على بني المصطلق وهم غارون
وأنعامهم تسقى على الماء فقتل مقاتلتهم وسبى ذراريهم وأصاب يومئذ جويرية
حدثني به عبد الله بن عمر وكان في ذلك الجيش حدثنا عبد الله بن يوسف
أخبرنا مالك عن ربيعة بن أبي عبد الرحمن عن محمد بن يحيى بن حبان عن ابن محيريز
قال رأيت أبا سعيد رضي الله عنه فسألته فقال خرجنا مع رسول الله صلى الله
عليه وسلم في غزوة بني المصطلق فأصبنا سبيا من سبي العرب فاشتهينا النساء
فاشتدت علينا العزبة وأحببنا العزل فسألنا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال
ما عليكم أن لا تفعلوا ما من نسمة كائنة إلى يوم القيامة إلا وهي كائنة حدثنا
زهير بن حرب حدثنا جرير عن عمارة بن القعقاع عن أبي زرعة عن أبي هريرة
رضي الله عنه قال لا أزال أحب بني تميم * وحدثني ابن سلام أخبرنا جرير بن

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....
C. No.: 57 643

BEYOĞLU
SEKİZİNCİ
NOTERİ

METİN TAYMAN
Osmanbey Saksı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul
Tel.: 147 56 53 - 148 04 36
130 62 76 - 130 42 47

(Çeviri)

TABAKAT-ÜL KEBİR,
TABAKATÜ İBNİ SAAD,
Sayfa 87

Enes bin Malik anlatıyor:........
"Hayy kızı Safiyye Duhye-til Kelbi'nin payına düşmüştü. Resul Allah (SAV) yedi Ars karşılığı satın aldı ve Üm Selim'e Safiye'yi temizleyip süslemesi ve kendisi için hazırlaması için ödeme yaptı..

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkatip
Hasan Aydın T...

Harç, Damga Vergisi ve
Değerli Kâğıt Bedeli
Nakden Tahsil Edilmiştir.

57 64 3

الجزء الثامن

من

كتاب الطبقات الكبير

في النساء

عنى بتصحيحه وطبعه

البروفسور الدكتور بروكلمن أستاذ اللغات الشرقية بكلية

كونشسبرغ

22 Ekim 1987

T.C.

NOTERLİĞİ

طبع في مدينة ليدن المحروسة بمطبعة بريل

سنة ١٣٢١ هجرية

57 643

حضر عرس رسول الله صلعم بصفيّة مشّطناها وعطّرناها وكانت جارية تأخذ الزينة من اوضأ ما تكون من النساء وما وُجدت رائحة طيب كان اطيب من ليلتئذ وما شعرنا حتّى قيل رسول الله يدخل على اهله وقد نمّصناها ونحن تحت دومة وأقبل رسول الله صلعم يمشى اليها فقامت اليه وكذلك أمرناها فخرجنا من عندها وأعرس بها رسول الله هناك وبات عندها وغدونا عليها وهي تريد ان تغتسل فذهبنا بها حتّى توارينا من العسكر فقضت حاجتها واغتسلت فسألتها عمّا رأت من رسول الله صلعم فذكرت انه سُرّ بها ولم ينم تلك الليلة ولم يزل يتحدّث معها وقال لها ما حملك على الذي صنعت حين اردت ان انزل المنزل الأوّل فتحوّلت به فقالت خشيت عليك قرب يهود فزادها ذلك عند رسول الله وأصبح رسول الله فأولم عليها هناك وما كانت وليمته الّا الحيس وما كانت قصاعهم الّا الأنطاع فتغدّى القوم يومئذ ثمّ راح رسول الله فنزل بالصُّهيبة وهي على ستّة عشر ميلا ن أخبرنا عمرو بن عاصم الكلابي حدّثنا سليمان بن المغيرة عن حميد بن هلال قال قالت صفيّة بنت حييّ • رأيتني وهذا الذي يزعم أنّ الله ارسله وملك يسترنا بجناحه قال فردّوا عليها رؤياها وقالوا لها في ذلك قولا شديدا ن أخبرنا يزيد بن هارون ومسلم ابو الوليد الطيالسي قالا حدّثنا حمّاد ابن سلمة عن ثابت البناني عن انس بن مالك • أنّ صفيّة بنت حييّ وقعت في سهم دحية الكلبي فقيل لرسول الله صلعم انه قد وقع في سهم دحية الكلبي جارية جميلة فاشتراها رسول الله صلعم بسبعة أرؤس ودفعها الى أمّ سليم حتّى تهيّئها وتصنعها وتعتدّ عندها ن قال ابو الوليد في حديثه • فكانت وليمة رسول الله صلعم السمن والاقط والتمر قال فُحِصت الأرض أفاحيص فجعل فيها الأنطاع ثمّ جعل فيها السمن والاقط والتمر ن وقال يزيد بن هارون في حديثه • فقال الناس والله ما ندرى أتزوّجها رسول الله ام تسرّى بها فلمّا حملها سترها وأردفها خلفه فعرف الناس انه قد تزوّجها فلمّا دنوا من المدينة اوضع الناس وأوضع رسول الله كذلك كانوا يصنعون فعثرت الناقة فخرّ رسول الله وخرّت معه وأزواج رسول الله ينظرن فقلن ابعد الله اليهوديّة وفعل بها وفعل فقام رسول الله فسترها وأردفها أخبرنا محمد بن عمر حدّثني ابراهيم بن جعفر عن ابيه قال

[illegible] LTD. ŞTİ.
[illegible] Tel. [illegible] İstanbul
Şişli V. D. KA - [illegible]517

BELGE 12-B

Türkiye Cumhuriyeti

V. No: ....

C. No: 57.642

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Saksı Sokak

Noter Han No. 1 Kat 1

Şişli - İstanbul

Tel.: 147 66 53 - 146 04 36

130 82 76 - 180 42 47

(Çeviri)

BUHARİ, KİTABU TEFSİR'İL KUR'AN,

EL MAGAZİ 38, Sayfa 73 ve 74

Ve tutsaklar arasında Safiye'de bulunuyordu. Safiye Dıhyetul Kelbi'ye düşmüştü. Sonra Peygamber'in oldu ve Peygamber onu azat etmeyi ona verilmesi gereken mehir sayarak kendine aldı.

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkâtip
Hasan Aydın Tüzün

22 EKİM

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

الكلبي ثم صارت إلى النبي صلى الله عليه وسلم فجعل عتقها صداقها فقال عبد
العزيز بن صهيب لثابت يا أبا محمد آنت قلت لأنس ما أصدقها فحرك ثابت رأسه
تصديقا له حدثنا آدم حدثنا شعبة عن عبد العزيز بن صهيب قال سمعت أنس
ابن مالك رضي الله عنه يقول سبى النبي صلى الله عليه وسلم صفية فأعتقها
وتزوجها فقال ثابت لأنس ما أصدقها قال أصدقها نفسها فأعتقها حدثنا
قتيبة حدثنا يعقوب عن أبي حازم عن سهل بن سعد الساعدي رضي الله عنه
أن رسول الله صلى الله عليه وسلم التقى هو والمشركون فاقتتلوا فلما مال رسول الله
صلى الله عليه وسلم إلى عسكره ومال الآخرون إلى عسكرهم وفي أصحاب
رسول الله صلى الله عليه وسلم رجل لا يدع لهم شاذة ولا فاذة إلا اتبعها يضربها
بسيفه فقيل ما أجزأ منا اليوم أحد كما أجزأ فلان فقال رسول الله صلى الله عليه
وسلم أما إنه من أهل النار فقال رجل من القوم أنا صاحبه قال فخرج معه كلما
وقف وقف معه وإذا أسرع أسرع معه قال فجرح الرجل جرحا شديدا فاستعجل
الموت فوضع سيفه بالأرض وذبابه بين ثدييه ثم تحامل على سيفه فقتل نفسه
فخرج الرجل إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال أشهد أنك رسول الله
قال وما ذاك قال الرجل الذي ذكرت آنفا أنه من أهل النار فأعظم الناس
ذلك فقلت أنا لكم به فخرجت في طلبه ثم جرح جرحا شديدا فاستعجل الموت
فوضع نصل سيفه في الأرض وذبابه بين ثدييه ثم تحامل عليه فقتل نفسه فقال
رسول الله صلى الله عليه وسلم عند ذلك إن الرجل ليعمل عمل أهل الجنة فيما
يبدو للناس وهو من أهل النار وإن الرجل ليعمل عمل أهل النار فيما يبدو
للناس وهو من أهل الجنة حدثنا أبو اليمان أخبرنا شعيب عن الزهري قال
أخبرني سعيد بن المسيب أن أبا هريرة رضي الله عنه قال شهدنا خيبر فقال
رسول الله صلى الله عليه وسلم لرجل ممن معه يدعي الإسلام هذا من أهل النار

قوله لا يدع لهم أي لا يترك ليهود نسمة (شاذة) انفردت عنهم بعد أن كانت معهم (ولا فاذة) منفردة لم تكن معهم قبل اه من الشارح عند الرواية الآتية في ص ٧٦ قوله ما أجزأ أي ما أغنى

(١٠)

T.C. 22 EKİM 1997

BUHARİ,
KİTABU TEFSİR'İL KUR'AN,
EL MAGAZİ 38

57 642

وهو جاهد يمشي قال مات قلت له فداك أبي وأمي زعموا أن عامرا حبط عمله
قال النبي صلى الله عليه وسلم كذب من قاله إن له لأجرين وجمع بين إصبعيه
إنه لجاهد مجاهد قل عربي مشى بها مثله ❁ حدثنا قتيبة حدثنا حاتم قال نشأ بها
حدثنا عبد الله بن يوسف أخبرنا مالك عن حميد الطويل عن أنس رضي الله
عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم أتى خيبر ليلا وكان إذا أتى قوما بليل
لم يغز بهم حتى يصبح فلما أصبح خرجت اليهود بمساحيهم ومكاتلهم فلما رأوه
قالوا محمد والله محمد والخميس فقال النبي صلى الله عليه وسلم خربت خيبر إنا إذا
نزلنا بساحة قوم فساء صباح المنذرين ❁ أخبرنا صدقة بن الفضل أخبرنا ابن
عيينة حدثنا أيوب عن محمد بن سيرين عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال صبحنا
خيبر بكرة فخرج أهلها بالمساحي فلما بصروا بالنبي صلى الله عليه وسلم قالوا
محمد والله محمد والخميس فقال النبي صلى الله عليه وسلم الله أكبر خربت خيبر
إنا إذا نزلنا بساحة قوم فساء صباح المنذرين فأصبنا من لحوم الحمر فنادى
منادي النبي صلى الله عليه وسلم إن الله ورسوله ينهيانكم عن لحوم الحمر فإنها
رجس **حدثنا** عبد الله بن عبد الوهاب حدثنا عبد الوهاب حدثنا أيوب عن
محمد عن أنس بن مالك رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم جاءه
جاء فقال أكلت الحمر فسكت ثم أتاه الثانية فقال أكلت الحمر فسكت ثم أتاه
الثالثة فقال أفنيت الحمر فأمر مناديا فنادى في الناس إن الله ورسوله ينهيانكم
عن لحوم الحمر الأهلية فأكفئت القدور وإنها لتفور باللحم **حدثنا** سليمان
ابن حرب حدثنا حماد بن زيد عن ثابت عن أنس رضي الله عنه قال صلى النبي
صلى الله عليه وسلم الصبح قريبا من خيبر بغلس ثم قال الله أكبر خربت خيبر إنا
إذا نزلنا بساحة قوم فساء صباح المنذرين فخرجوا يسعون في السكك فقتل النبي
صلى الله عليه وسلم المقاتلة وسبى الذرية وكان في السبي صفية فصارت إلى دحية

قوله قل عربي مشى بها مثله أي قل من العرب من مشى مثله بهذه الخصلة الحميدة التي هي الجهاد في سبيل الله مع الجهد والجد هذا وعلى رواية (نشأ) بدل (مشى) بهمز فالضمير (بها) إلى أرض المدينة

قوله فأكفئت القدور أي قلبت يقال كفأته وأكفأته كما في القاموس فمن قال صوابه فكفئت لم يصب (مصحح)

خا ـ ى ـ ١٠

45 75
81611 Y. D. KA - 44517

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No.: 57 654

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Saksı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul

Tel.: 147 66 53 - 148 04 38
130 62 76 - 180 42 47

(Çeviri)

Gazali-İHYAU ULUMİDDİN
Kitabun Nikah, Cilt 2, Sayfa 29

1. Kadınlarla (başka kadınlarla) düşüp kalkmak üzüntüyü giderip kalpleri rahatlatmaz. (Erkeklerin) kendilerine mübah (olan kadınlarla)larla istirahat etmesi gerekir. Allah-ü Teala "Onlarda kendinizi sukuna kavuşturun" demiştir. Hz.Ali (Allah kendisinden razı olsun) "Nefsiniz köreldiği ve kerholduğu zaman, onu rahatlatın" demiştir. Yine Hz. Ali'nin şöyle dediği rivayet edilir: "Akıllı kişinin üç (ayrı) saati olmalıdır: Rabbine yalvardığı saati, kendisinin muhasebesini yaptığı saat, yemesine ve içmesine ayırdığı saati. "İşte bu saat (nefsini dinlendirdiği saat), O saatlerin bir yardımcı saatidir. Diğer bir deyimle "Akıllı kişinin üç saate göz dikmelidir.................. haram olmayandan zevk almak........"

2. Allah'ın Resulü (SAS) hakkındaki bilgilerden (şöyle) söylediği bildirildi: "Cinsel birleşmedeki güçsüzlüğüm (zayıflığım) konusunda Cebrail Aleyhisselam'a şikayette bulundum (yakındım) ve bana Herise'yi* salık verdi....".......

Beyoğlu 8. Noteri
Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkâtip
Hasan Aydın Tüzün

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No.: ....

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Saksı Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul

Tel.: 147 66 53 - 148 84 30
120 62 78 - 180 42 47

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

57654

Eğer doğruysa, bunun istirahat etmeye hazırlık olmaktan başka bir anlamı yoktur. Bu şehvet itkisine (güdüsüne) gerekçe gösterilemez. Ancak şehvet duygularıyla bu tür duyguların artırılmaması anlamını taşır. Aleyhiselam şöyle derdi: "Dünyanızda benim için en çok sevilen üç şey var: Hoş koku, kadın ve namazda gözaydınlatıcı bir haber..........."

Not: Parantez içindekiler çevirmene aittir.

x : Herise; şeker, un ve sade yağdan yapılan bir tür keşkek

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

Şişli V. D. KA - 44517

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

T.C.

GAZALI, 57765
İHYAU ULUMİDDİN,
Kitabun Nikah

(٣٩)

النفس وإيناسها بالمجالسة والنظر والملاعبة اراحة للقلب وتقوية له على العبادة فان
النفس ملول وهي عن الحق نفور لانه على خلاف طبعها فلو كلفت المداومة بالاكراه
على ما يخالفها جمحت وثابت واذا روحت باللذات في بعض الاوقات قويت ونشطت
وفي الاستئناس بالنساء من الاستراحة ما يزيل الكرب ويروح القلب وينبغي ان يكون
لنفوس المتقين استراحات بالمباحات ولذلك قال الله تعالى ليسكن اليها وقال علي رضي
الله عنه روحوا القلوب ساعة فانها اذا اكرهت عميت وفي الخبر على العاقل ان يكون له
ثلاث ساعات ساعة يناجي فيها ربه وساعة يحاسب فيها نفسه وساعة يخلو فيها بمطعمه
ومشربه فان في هذه الساعة عونا على تلك الساعات ومثله بلفظ آخر لا يكون العاقل
ظاعنا الا في ثلاث تزود لمعاد او مرمة لمعاش او لذة في غير محرم وقال عليه الصلاة والسلام
لكل عامل شرة ولكل شرة فترة فمن كانت فترته الى سنتي فقد اهتدى والشرة الجد
والمكابدة بحدة وقوة وذلك في ابتداء الارادة والفترة الوقوف للاستراحة وكان ابو الدرداء
يقول اني لاستجم نفسي بشيء من اللهو لاتقوى بذلك فيما بعد على الحق وفي بعض
الاخبار عن رسول الله صلى الله عليه وسلم انه قال شكوت الى جبريل عليه السلام
قلة الوقاع فدلني على الهريسة وهذا ان صح لا محمل له الا الاستعداد للاستراحة
ولا يمكن تعليله بدفع الشهوة فانه استثارة للشهوة ومن عدم الشهوة عدم الاكثر من
هذا الانس وقال عليه الصلاة والسلام حبب الي من دنياكم ثلاث الطيب والنساء وقرة
عيني في الصلاة فهذه ايضا فائدة لا ينكرها من جرب اتعاب نفسه في الافكار والاذكار
وصنوف الاعمال وهي خارجة عن الفائدتين السابقتين حتى انها تطرد في حق الممسوح
ومن لا شهوة له الا ان هذه الفائدة تجعل للنكاح فضيلة بالاضافة الى هذه النية وقل من
يقصد بالنكاح ذلك واما قصد الولد وقصد دفع الشهوة وامثالها فهو مما يكثر ثم رب شخص
يستأنس بالنظر الى الماء الجاري والخضرة وامثالها ولا يحتاج الى ترويح النفس بمحادثة
النساء وملاعبتهن فيختلف هذا باختلاف الاحوال والاشخاص فليتنبه له (الفائدة
الرابعة) تفريغ القلب عن تدبير المنزل والتكفل بشغل الطبخ والكنس والفرش وتنظيف
الاواني وتهيئة اسباب المعيشة فان الانسان لو لم يكن له شهوة الوقاع لتعذر عليه
العيش في منزله وحده اذ لو تكفل بجميع اشغال المنزل لضاع اكثر اوقاته ولم يتفرغ
للعلم والعمل فالمرأة الصالحة المصلحة للمنزل عون على الدين بهذه الطريق واختلال هذه
الاسباب شواغل ومشوشات للقلب ومنغصات للعيش ولذلك قال ابو سليمان الداراني
رحمه الله الزوجة الصالحة ليست من الدنيا فانها تفرغك للآخرة وانما تفريغها بتدبير
المنزل وبقضاء الشهوة جميعا وقال محمد بن كعب القرظي في معنى قوله تعالى ربنا آتنا
في الدنيا حسنة قال المرأة الصالحة وقال عليه الصلاة والسلام ليتخذ احدكم قلبا شاكرا
ولسانا ذاكرا وزوجة مؤمنة صالحة تعينه على آخرته فانظر كيف جمع بينها وبين الذكر
[illegible] في قوله تعالى فلنحيينه حياة طيبة قال الزوجة الصالحة وكان

22 EKİM

T.C.

BELGE 14

Türkiye Cumhuriyet

Y. No.: ....

C. No. 57653

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Saksı Sokak

Noter Han No. 1 Kat 1

Şişli - İstanbul

Tel.: 147 68 53 - 148 04 86

130 82 76 - 180 48 47

(Çeviri)

FAHRÜDDİN-İ RAZİ,
TEFSİR, 25. Cilt, 123. Sayfa

1. "Allah'ın emirleri takdir edilmiş kaderdir." bunun bir ön yasası (tasarısı/hazırlığı) anlamındadır. Eskiden Peygamberler birçok kadınla (bakire ve boşanmış) evlenirlerdi. "Allah'ın buyrukları takdir edilmiş kaderlerdir." Yani herşey takdirle, önceden yazılmış alın yazısı ve kaderdir..........

....

2. "Allah'ın buyruğu uygulanmalıdır" ibaresinde. "Zeyneb'in seninle evlendirmemiz (Allah tarafından) amaçlıydı, izlenmesi gereken, yerine getirilmesi ve gözetlenmesi gereken bir buyruktu......................Davud (Aleyhisselam)un (Hitti)Urya'nın karısına gönlünü kaptırması hikayesine işaret etti ve (Peygamber) şöyle dedi: "Allah'ın buyruğu önceden takdir edilmiş, bir kaderdi." Yani uyulması gereken bir hükümdü. (Yani mutlaka uyulması gereken bağlayıcı bir hükümdü.)..

Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kâğıt Bedeli Nakden Tahsil Edilmiştir.

57653

وَكَانَ أَمْرُ ٱللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا «٣٨» ٱلَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ ٱللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا ٱللَّهَ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ حَسِيبًا «٣٩»

قدراً مقدوراً) يعني كان شرع من تقدمه كذلك ، كان يتزوج الأنبياء بنسوة كثيرة أبكار ومطلقات الغير (وكان أمر الله قدراً مقدوراً) أى كل شيء بقضاء وقدر والقدر التقدير وبين المقبول والمقدور فرق مقول بين القضاء والقدر ، فالقضاء ما كان مقصوداً فى الأصل والقدر مايكون تابعاً له ، مثاله من كان يقصد مدينة فنزل بطريق تلك المدينة بخان أو قرية يصح منه فى العرف أن يقول فى جواب من يقول لم جئت إلى هذه القرية ؟ إنى ماجئت إلى هذه وإنما قصدت المدينة الفلانيه وهذه وقعت فى طريق وإن كان قد جاءها ودخلها ، إذا عرفت هذا فان الخير كله بقضاء وما فى العالم من الضرر بقدر ، فالله تعالى خلق المكلف بحيث يشتهى ويغضب ، ليكون اجتهاده فى تغليب العقل والدين عليهما مثاباً عليه بأبلغ وجه فأفضى ذلك فى البعض إلى أن زنى وقتل فالله لم يخلقهما فيه مقصوداً منه القتل والزنا وإن كان ذلك بقدر الله إذا علمت هذا ففى قوله تعالى أولا (وكان أمر الله مفعولا) وقوله ثانياً (وكان أمر الله قدراً مقدوراً) لطيفة وهى أنه تعالى لما قال (زوجناكها) قال (وكان أمر الله مفعولا) أى تزويجنا زينب إياك كان مقصوداً متبوعا مقضياً مراعى ، ولما قال (سنة الله فى الذين خلوا) إشارة إلى قصة داود عليه السلام حيث افتتن بامرأة أوريا قال (وكان أمر الله قدراً مقدوراً) أى كان ذلك حكما تبعياً . فلو قال قائل هذا قول المعتزلة بالتوليد والفلاسفة بوجوب كون الأشياء على وجوه مثل كون النار تحرق حيث قالوا الله تعالى أراد أن يخلق ما ينضج الأشياء وهو لا يكون إلا محرقاً بالطبع فخلق النار للنفع فوقع اتفاق أسباب أوجبت احتراق دار زيد أو دار عمرو ، فنقول معاذ الله أن نقول بأن الله غير مختار فى أفعاله أو يقع شيء لا باختياره ، ولكن أهل السنة يقولون أجرى الله عادته بكذا أى وله أن يخلق النار بحيث عند حاجة إنضاج اللحم تنضج وعند مساس ثوب العجوز لا تحرق ، ألا ترى أنها لم تحرق إبراهيم عليه السلام مع قوتها وكثرتها لكن خلقها على غير ذلك الوجه بمحض إرادته أو لحكمة خفية ولا يسأل عما يفعل ، فنقول ما كان فى مجرى عادته تعالى على وجه تدركه العقول البشرية نقول بقضاء ، وما يكون على وجه يقع لعقل قاصر أن يقول لم كان ولماذا لم يكن على خلافه نقول بقدر . ثم بين الذين خلوا بقوله :

﴿ الذين يبلغون رسالات الله ويخشونه ولا يخشون أحداً إلا الله وكفى بالله حسيباً ﴾

يعني كانوا هم أيضاً مثلك رسلا ، ثم ذكره بحالهم أنهم جردوا الخشية ووحدوها بقوله (ولا يخشون أحداً إلا الله) صار كقوله (فبهداهم اقتده) وقوله (وكفى بالله حسيباً) أى محاسباً

…LTD. ŞTİ.

BELGE 16

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No.: ....

C. No. 57655

BEYOĞLU

SEKİZİNCİ

NOTERİ

METİN TAYMAN

Osmanbey Sakal Sokak
Noter Han No. 1 Kat 1
Şişli - İstanbul

Tel.: 147 68 53 - 148 04 38
130 62 76 - 130 42 47

(Çeviri)

BUHARİ,
KİTABU TEFSİR'İL KUR'AN,
HAC 81

Peygamber arkadaşlarıyla birlikte Hac için tehlilde bulundular ve Peygamber'in ve Talha'nın dışında hiçbirinin kurbanlığı yoktu. Ve Peygamber arkadaşlarına Umre yapmalarını ve tavafta bulunmalarını sonra da namazı kısa (seferi namaz) kılmalarını buyurdu. İhramdan çıkmalarını da emretti sadece kurbanlık yanında olanlar bunun dışında kalacaktı. Peygamber'in arkadaşları şöyle dediler: "Biz Mina'ya giderken herbirimizin zekerinden meni damlıyordu."

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin münferiden temsile yetkili bulunduğum Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. adına tarafımdan yaptırıldığını onaylarım.

Tülay ÖZDEŞ

İşaretli yerlerinin Arapçasından Türkçeye yapılmış olan bu çevirinin dairem yeminli çevirmeni olup Çağdaş Çeviri ve Büro Hizmetleri Tic.Ltd.Şti.'ni münferiden temsile yetkili adı yukarıda yazılı kişi tarafından yaptırıldığını onaylarım.

22 EKİM

Metin Tayman
Vekili Yeminli Başkâtip
Hasan Aydın Tatlıbağ

Harç, Damga Vergisi ve
Değerli Kâğıt Bedeli
Nakden Tahsil Edilmiştir.

BUHÂRÎ, KİTABU TEFSİR'İL KUR'AN, HAC 81

57655

كتاب الحج ﴿ ١٧١ ﴾ باب (٨٠ - ٨١)

عمرو بن دينار قال سمعت ابن عمر رضي الله عنه قال قدم النبي صلى الله عليه
وسلم مكة فطاف بالبيت ثم صلى ركعتين ثم سعى بين الصفا والمروة ثم تلا
لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة حدثنا أحمد بن محمد أخبرنا عبد الله
أخبرنا عاصم قال قلت لأنس بن مالك رضي الله عنه أكنتم تكرهون السعي
بين الصفا والمروة قال نعم لأنها كانت من شعائر الجاهلية حتى أنزل الله إن
الصفا والمروة من شعائر الله فمن حج البيت أو اعتمر فلا جناح عليه أن يطوف
بهما حدثنا علي بن عبد الله حدثنا سفيان عن عمرو عن عطاء عن ابن عباس
رضي الله عنهما قال إنما سعى رسول الله صلى الله عليه وسلم بالبيت وبين الصفا
والمروة ليري المشركين قوته ● زاد الحميدي حدثنا سفيان حدثنا عمرو
قال سمعت عطاء عن ابن عباس مثله باب ٨١ تقضي الحائض المناسك كلها
إلا الطواف بالبيت وإذا سعى على غير وضوء بين الصفا والمروة حدثنا
عبد الله بن يوسف أخبرنا مالك عن عبد الرحمن بن القاسم عن أبيه عن عائشة
رضي الله عنها أنها قالت قدمت مكة وأنا حائض ولم أطف بالبيت ولا بين
الصفا والمروة قالت فشكوت ذلك إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم قال افعلي
كما يفعل الحاج غير أن لا تطوفي بالبيت حتى تطهري حدثنا محمد بن المثنى
حدثنا عبد الوهاب ح وقال لي خليفة حدثنا عبد الوهاب حدثنا حبيب المعلم
عن عطاء عن جابر بن عبد الله رضي الله عنهما قال أهل النبي صلى الله عليه وسلم
هو وأصحابه بالحج وليس مع أحد منهم هدي غير النبي صلى الله عليه وسلم
وطلحة وقدم علي من اليمن ومعه هدي فقال أهللت بما أهل به النبي صلى الله
عليه وسلم فأمر النبي صلى الله عليه وسلم أصحابه أن يجعلوها عمرة ويطوفوا ثم
يقصروا ويحلوا إلا من كان معه الهدي فقالوا ننطلق إلى منى وذكر أحدنا يقطر
منيا فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه وسلم فقال لو استقبلت من أمري ما استدبرت

قوله ابن عمر رضي الله عنه كذا في المتن الذي عليه الشرح المطبوع وفي بعض النسخ رضي الله عنهما

قوله منيا ساقط في بعض النسخ

22 EKİM 1987

PEYGAMBER'İN KARILARI VE CARİYELERİ*

Muhammed'in birden fazla kadınla evlenmesi Medine dönemine ve yaşlılık günlerine rastlar. Hatice'den sonra, Hicret'e kadar yalnız Zem'a kızı Sevde ile evli kalmıştır. Hatice ile evlendiği sırada kendisi 25 yaşında, o ise 40 yaşında, iki kocadan dul kalmış bir kadındı. 15 yıl birlikte yaşadılar. Hatice, Hicret'ten 3 yıl önce 65 yaşında öldü. Peygamber'in hayatını evlilikler açısından birkaç dönemde görmek gerekir:

25 yaşına kadar bekâr;

25-50 yaş arasında tek evlilik hayatı;

50-60 yaş arasında çok evlilik hayatı;

60 yaşından sonra hiç evlenmedi.

Diğer yapıtlarında ileri sürüldüğüne göre Muhammed aynı anda dokuz kadınla evli olmuş. Taberî gibi bazı tarihçiler 15 kadınla evli olduğunu söylerler. Bu doğrulanmış değildir. Rivayetlerden şu bilgiler çıkarılabiliyor: Zifaf olduğu 11, olmadığı 2 karısı olmuştur. Bunlara 2 cariyeyi de eklersek 15 eder. Prof. Ulvan'a göre "doğrusunu Allah bilir".

Taberî ve başkaları Âişe'den rivayet ederler: "Peygamber evde ne yapardı?" diye sorulmuş. "Sizin yaptığınız gibi" demiş; "şunu indirir, bunu kaldırır; ailelerinin işlerini görür; etlerini doğrar, evi süpürür, uşağa yardım eder". Şöyle bir sözü vardır karılarını döven erkekler için: "Hem karılarını köle döver gibi döverler, hem de utanmadan onlara sarılır yatarlar."[1]

Arkadaşlarından Enes anlatır: "Peygamber 9 ya da 11 karısı varken, günün belirli saatlerinde bütün karılarını dolaşır, hepsi ile cinsel ilişkide bulunurdu."

Enes'e sordular: "Peki, Peygamber buna nasıl güç yetirebiliyordu?"

Enes şöyle dedi: "Biz aramızda Peygamber'in cinsel yönden otuz erkek gücünde olduğunu konuşurduk."[2]

Muhammed karılarına eşit süre ayırır; aynı gece hepsini dolaşır, sıra kimdeyse onun yanında kalırdı.[3]

* Bu yazı, Turan Dursun'un verdiği notlara dayanarak Cemal Süreya tarafından kaleme alındı. Turan Dursun'un notları için bkz. bu kitapta s.383.

1 İbnü Sa'd, c.8, s.148.

2 Buhârî, *Tecrîd*/192.

3 *Müsned*, c.6, s.108.

Yolculuğa çıkmak istediğinde aralarında kura çeker, hangisi çıkmışsa, onunla giderdi. Hac için hepsini yanında götürdü.[4]

Sevde

Hazreti Muhammed'in Hatice'den sonra, Hicret'e kadar birlikte olduğu tek kadın Zem'a kızı Sevde'dir. İbnü Sa'd *Tabakat* adlı yapıtında, yaşlı olan Sevde'den bir ara Muhammed'in ayrılmak istediğinin ileri sürüldüğünü, ama bunun doğru olmadığını söyler. Sevde bir tarihten sonra Peygamber'e olan sırasını genç Âişe'ye devrederek bir özveri gösterecektir. Böylece Âişe de iki kişilik sıra elde eder.

Âişe

Ebubekir'in kızı Âişe ile evlendiği zaman kendisi 49, kız 6 yaşındaydı. Âişe 9 yaşına gelene kadar onunla beraber olmadığı kabul edilir. Bebek oynarmış onunla.

Âişe'nin, eşleri arasında ayrı bir yeri vardır. Zaten kendisiyle zaman içinde en uzun süre beraber olmuş karısı da odur. Onunla ilişkisi herhangi bir basit düşkünlük ya da anlık istek olayını her zaman aşmıştır. Muhammed'in, kendisinden 15 yaş büyük Hatice'den (ve yine yaşlı Sevde'den) sonra, 43 yaş küçük Âişe'ye bağlanması ilginçtir. Hatice ile Âişe arasında ise 59 yaş fark var. Nerdeyse Muhammed'in bütün hayat süresi...

Muhammed'in hayatında ayrı bir yeri vardır Âişe'nin. Yalnız şimdiki zamanı değil, geleceği de; yalnız karı-kocalığı değil, politikayı da temsil eder. Bir çeşit doğal mirasçısı, Müslümanlığın mirasçısı (Ebubekir) odur. Bundan alınırsa, Âişe'nin Peygamber karşısında, demokratik denebilecek bir söz ve eleştiri bağımsızlığı da oluşmuştur.

Âişe, Ahzâb Suresi'nin 50. ayetine tepki gösterdi. Bilindiği gibi, o ayetin içeriği şöyledir:

"Mehirlerini verdiğin eşlerini; Allah'ın sana ganimet olarak nasip ettiği cariyeleri; seninle birlikte göç eden amca, hala, dayı, teyze kızlarını; seninle evlenmek istiyorlarsa, salt sana özgü bir durum olarak, hepsini helal kıldık. Onlar mehirlerini Peygamber'e bağışlayabilirler. Bu konuda güçlük çekmeyesin diye onların da üzerlerine neyi farz kıldığımızı bildirdik; Allah bağışlayandır, acıyandır."

Âişe'nin ayet konusundaki tepkisi şu noktada olmuş: "Bir kadın kendini Peygamber'e armağan mı edermiş? Ne kadınlar varmış şu dünyada!"

Âişe'nin, sıra konusunda, Peygamber'in dilediği karısının yanında daha fazla kalması konusunda da soruları olmuş. Ne var ki, tam o soruların yöneltildiği sırada bir ayet daha gelir: Ahzâb Suresi'nin 51. ayeti. Şöyle:

4 İbnü Sa'd, *Tabakat*.

"Ey Peygamber, bunlardan kimi dilersen geri bırakır, dilediğini alabilirsin. Boşadığını yeniden almanda da bir vebal yoktur sana..."

Âişe bu ayet üzerine kendini tutamamış:

"Görüyorum ki, demiş, senin Allah'ın yalnız senin şeyinin keyfi için koşturuyor."[5]

Âişe, daha öncede de değinildiği gibi, şeri hükümlerde çok bilgiliydi. İmam Zerkeşi, bu hükümlerin onda birinin Âişe kanalıyla geldiğini söyler. Ayrıca, Âişe'nin şiir, eski Arap tarihi, gökbilim ve tıp alanlarında derinleştiği kabul edilmiştir. Eşi üzerindeki etki gücü bu niteliklerinden de ileri geliyor olsa gerektir.

Zeynep

Cahş'ın kızı Esedli Zeynep'le evlenmesi bir yönden ayrıca çok ilginçtir. Araplarda, cahiliyye devrinde, yaygın bir uygulama vardı: Oğlan çocuklarını evlat edinme, onları özoğul gibi nesebine bağlama, miras verme... Bunun sonucu olarak, baba ile oğulluk birbirinin karısı ve kızını nikâhlama hakkına sahip değildir. Tıpkı baba-oğul hukukundaki gibi.

Muhammed bu uygulamayı yıktı, oğulluğu ve azadlı kölesi olan Zeyd'in karısı Zeynep'le evlendi. Zeynep aynı zamanda Peygamber'in halasının kızı. Ve zaten, baştan, Zeyd'le evlenmek istememiş. Peygamber'e bir gönül yakınlığı var. Ama yine de onun uygun görmesi sonucu Zeyd'le evlenmiştir.

Muhammed bir gün Zeyd'le görüşmek için onun evine gider. Zeyd yoktur. O sırada Zeynep içerde çamaşır yıkamaktadır. Duygular coşar. Muhammed şu sözleri söylemekten kendini alamayarak evden çıkar: "Ya mukallibel kulum!" (Ey kalpleri evirip çeviren Allahım, gönlümü çeviriverdin!)

Zeyd eve gelince Zeynep olayı ona anlatır. Zeyd, içinde karısını yitireceği gibi bir önseziyle Peygamber'e koşar.

"Zeynep'i sevdinse, hemen boşayayım, sen al" der.

Muhammed'in karşılığı:

"O nasıl söz? Karını boşama. Allah'tan kork!"

Ancak, içten içe, boşamasını da istemektedir. Bu istek Ahzâb Suresi'nin 51. ayetinde ortaya çıkar. (Kaynak: bu ayetle ilgili tefsirler ve Taberî tefsiri)

Zeyd, Zeynep'i boşar. Böylece Ahzâb Suresi'ndeki (37. ayet) şu sözler de açıklık kazanmış olur: "Şimdi mademki Zeyd onunla ilişiğini kesti; biz onu sana eş yaptık."

Zeynep'le Muhammed arasındaki ilişkide cinselliğin çok ağır bastığı söylenebilir: "Bir kadın gördüğü zaman hemen eve gelir, Zeynep'le cinsel ilişkide bulunurdu."[6]

5 Kaynak: Buhârî, Tefsir/7; *Tecrîd*, hadis no: 1721; Müslim, Rıda/49, 50, hadis no: 1464; İbni Mace, Nikâh/57, hadis no: 200; Ahmet İbn-i Hanbel, 6/134, 158, 261.

6 *Kitabün Nikâh*, s.127.

O günlerin cinsellik yönünden ortamını Peygamber'in arkadaşlarından Cabir şöyle anlatır: "Biz Mina'ya giderken zekerlerimizden meni damlıyordu."[7]

Hafsa

Hicret'in 2. yılında Ebubekir'in kızı Âişe ile evlenen Muhammed, bir yıl sonra da Ömer'in kızı Hafsa'yı karıları arasına katar.

Hafsa, Huzeyfe oğlu Hanis'le evliydi. Kocası Uhud Savaşı'nda aldığı yaralarla daha fazla yaşayamadı. Muhammed, dul kalan Hafsa'yı önce bir başkasıyla evlendirmeyi düşündü. Bu konuda Ebubekir'i ve Osman'ı yokladı; onlarda belirli bir istek görmedi. Olaydan haberli olan Ömer çok üzülmüş gibiydi. Daha sonra, Hicret'in 3. yılında Muhammed Hafsa ile kendisi evlendi. Ömer'in yüreğine de su serpildi.

Ümmü Habibe

Ebu Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe Ramle.

Peygamber onunla Hicret'in 7. yılında evlendi. Ümmü Habibe, kocası Ubeydullah bin Cahş el-Esedi ile birlikte Müslüman olmuştu. Daha sonra Habeşistan'a gittiler; kocası orada din değiştirip Hıristiyan olunca ondan ayrıldı. Peygamber, Habeşistan Kralı Necaşi'ye haber göndererek Ümmü Habibe'yi istedi. Necaşi, kadına, Resulullah'ın yerine 400 dinar mehir ve birçok değerli hediye verdi. Muhammed, Ümmü Habibe Medine'ye gelince onunla evlendi. Bu akrabalık bağı Ebu Süfyan'ı duygulandırmıştı: bir yıl sonra o da Müslüman olacak.

Ümmü Seleme

Mahzumoğullarından Ümmü Seleme Hind de, kocası Ubeydullah bin Cahş el-Esedi ile birlikte Habeşistan'a gitmişti. Kocası Uhud Savaşı'ndan sonra öldü.

Peygamber, Medine'ye dönen Ümmü Seleme'ye şöyle buyurdu:

"Allah'a yalvar, felaketine karşılık seni ödüllendirsin; ondan daha iyi bir eş versin sana."

Sonra da ona evlenme teklifinde bulundu.

Kadın, yaşlı ve kıskanç olduğunu, yetim çocukları bulunduğunu söyleyerek özür dilemeye kalkınca, Peygamber, kendisinin daha yaşlı olduğunu; Allah'ın o kıskançlık duygusunu mutlaka gidereceğini; yetimlere gelince, onlar için hiç merak etmemesini, onların Allah'a ve Resulü'ne kaldığını söyledi.

Evlenme gerçekleşti.

7 Buhârî, Hac/81; Umre/6; Şirket/27; Müslim, Hac/141; Hadis/ 1216; Neşe-i Menasik/77; İbn-i Mace, Menasik/77, Hadis/2980; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, 3/317-366.

Peygamber'in eşlerinin rivayet ettikleri hadis sayısının 3 bini aştığı bilinir. En çok hadis rivayeti Âişe'ye aittir (2210 hadis). Peygamber'in karıları arasında Ümmü Seleme ondan sonra gelir: 378 hadis.

Muhammed'in karıları iki grup oluşturmaktaydı. Birinci grupta Âişe, Hafsa, Safiye ve Sevde vardı. İkinci grubun başını Ümmü Seleme çekmekteydi.

Müslümanlar, Peygamber'in Âişe'ye karşı büyük sevgisini bildikleri için, sözgelimi bir armağan vereceklerse, bunu mutlaka Muhammed'in onunla birlikte olacağı güne rastlatırlardı. Yaygınlık ve düzenlilik kazanan bu olayın öbür eşler arasında dedikodulara yol açmaması, tepkiler uyandırmaması olanaksızdı. Özellikle Ümmü Seleme grubundan "annelerimiz" ona, gidip durumu Resulullah'a anlatmasını istediler: Armağanlar mı sunulacak, hediyeler mi söz konusu, bu, karılar arasında hiçbir ayrım gözetilmeksizin yapılmalıydı.

Ümmü Seleme, kendi nöbet gününde, olayı ve kumalarının dileğini Peygamber'e iletti. Ancak Peygamber'in ağzından bu konuda tek sözcük çıkmadı.

Ertesi gün öbür eşler Ümmü Seleme'den bir açıklama beklediler. O da olanı biteni, Peygamber'in o konuda konuşmadığını anlattı. Şöyle bir ortak karara varıldı: Peygamber'den bir karşılık alıncaya kadar Ümmü Seleme olayı tekrar tekrar gündeme getirecek...

Ümmü Seleme'nin üst üste yeni birkaç girişimi de sonuçsuz kaldı. Resulullah gülümsüyordu; yine de tek sözcük almak olanaksızdı ağzından. Ümmü Seleme misyonu gereği sorması gereken soruları sürdürdü.

Sonunda Peygamber konuşacaktı:

"Âişe'yi söz konusu ederek beni üzmeyin. İşte söylüyorum: Vahiy, yalnız onun günündeyken gelir bana!"

Ümmü Seleme şaşırmıştı: "Seni üzdüğüm için Allah bu günahımı bağışlasın" demekle yetindi.

Ama ortaklar aynı konuda bu kez Peygamber'in kızı Fatıma'ya başvuracaklardı. Fatıma babasına durumu anlattı.

"Karıların", dedi, "Allah'ı tanık göstererek, Ebubekir'in kızı konusunda senden adalet diliyorlar."

Peygamber karşılık verdi:

"Kızım, doğru söyle, sen beni seviyor musun?"

"O nasıl söz! Nasıl sevmem?"

"Öyleyse benim sevdiğimi de sev!"[8]

Cüveyriyye

Peygamber, Kureyş'in ileri gelenlerinden Hâris'in kızı Cüveyriyye ile Hicret'in 5. yılında evlendi. Mustalik Savaşı'nda ailesinin üyeleriyle birlikte tutsak düşen

8 Buhârî, Hibe/8; *Tecrîd*/1130.

Cüveyriyye, 13 yaşında, dünya güzeli bir kızdı. Peygamber'le görüşme isteğinde bulundu. Tutsak olarak, Sabit bin Kays'ın payına düştüğünü; azat olabilmek için onunla anlaşmış bulunduğunu; bu konuda kendisine kolaylık gösterilmesini diledi.

Peygamber'in ona şöyle dediği yazılmıştır:

"Daha iyi bir teklifim var."

"Nedir ya Resulullah?"

"Sabit'e vereceğini ödeyeyim; seni ben alayım?"

(Cüveyriyye sevincinden uçarak):

"Tamam, ya Resulullah, kabul!"[9]

Nikâhtan hemen sonra Müslümanların ellerindeki bütün Beni Mustalik tutsakları (700 kişi) salıverildi.[10]

Safiye

Ahtap bin Huyeyy'in kızı Safiye, Hicret'in 7. yılında Muhammed'in karıları arasına girdi. Safiye Beni Nadîr Yahudilerindendir. Kocası Hayber Savaşı'nda öldürülmüş; kendisi tutsak olmuştu. Dihyet'ül Kelbi'nin payına düştü. Ahsab tarafından hemen Peygamber'e yetiştirildi; Safiye öylesine dilber bir kadındı ki, ancak Resulullah'a yakışırdı; ayrıca, kavminin hanımefendisi olan bu kadına kendinden aşağı gördüğü bir kişinin yanında cariye işlemi uygulanmasının engellenmesi gerekirdi.

Sonuçta Muhammed onunla evlendi.[11]

Zeynep bir keresinde Safiye'ye "Yahudi karı!" diye seslenmişti. Peygamber bu saldırıyı cezalandırdı: bir ay Zeynep'e yaklaşmadı. Âişe'nin Safiye için "boyu da pek kısa, yere çok yakın" demesi üzerine de şu karşılığı vermiş: "Bir laf ettin ki koca denizi bulandırır."[12]

Anlaşılıyor ki, Safiye'nin eşsiz güzelliği ve Yahudi kökenli oluşu zaman zaman öbür ortakların kendisine karşı birleşmelerine yol açmış. Tirmizî rivayet eder: Âişe ve Hafsa "Biz Resulullah'ın yanında Safiye'den daha değerliyiz" demişler. Bu söz Safiye'nin kulağına gitmiş. Peygamber'e söylemiş. Peygamber'in verdiği karşılıkta onun Yahudiliğiyle ilgili çok zarif bir ima da var: "Şöyle diyemez miydin, benden nasıl daha değerli olabilirsiniz ki, eşim Muhammed, babam Harun, amcam Musa!"

Bir keresinde de Peygamber ve Safiye sözleştiler; öbür kadınlara örnek olsun, hatta bir bakıma ders olsun diye, bir ay boyunca hiç beraber olmayacaklardı. Bu söz tutuldu.[13]

9 *İslamda Çok Evlilik ve Rasulullah*, Prof. Abdullah Ulvan, çeviri İsmail Hakkı Sezer.
10 Kaynak: Buhârî, *İtkr*, 13.
11 Buhârî, El Meğazi/ 38, Asab Suresi, 30-32. ayetler; Hucurât Suresi, 11. ayet; Talak Suresi, 1. ayet.
12 Buhârî, Ebu Davud ve Tirmizî.
13 Buhârî ve Müslim; Taberî tefsirinde Tahrim Suresi.

Haris'in Kızı Meymune, Huzeyme Kızı Zeynep

Peygamber'in son iki karısı Haris'in kızı Meymune ile Huzeyme kızı Zeynep'tir. Meymune ile Hicret'in 7. yılında evlendi. Huzeyme kızı Zeynep'i Esedli Zeynep'ten ayırmak gerekir.

Peygamber'in hayatında olay yaratan karısı ikincisidir. Huzeyme kızı Zeynep Peygamber'den önce ölmüştür.

Esma ve Amre

Muhammed'in nikâh kıyıp da karı-koca olmadan ayrıldığı iki karısı daha var: Kindeoğulları'ndan Numan'ın kızı Esma ve Kilab kabilesinden Zeyd'in kızı Amre. Peygamber, Esma'nın, zifaf sırasında alaca illetine tutulmuş olduğunu fark etti ve mut'asını (bedelini) vererek baba evine yolladı. Amre ise daha yeni Müslüman olmuştu. Peygamber'in yanına girince onu pek istemez birtakım tavırlar takındı. Ona da bedeli ödendi ve ailesine geri gönderildi.

İki Cariye: Marya ve Reyhane

Şem'un kızı Marya, Kıpti kökenli ve Hıristiyandır. Muhammed'e Mısır Mukavkıs'ı (piskopos) dört cariye armağan eder. Marya bunlardan biri. Peygamber'in ona karşı özel bir düşkünlüğü olduğu anlaşılıyor. Aşağıdaki olay bunu göstermekte:

Muhammed bir gün karılarından Hafsa'nın odasına girer. Odada Hafsa değil, Marya bulunmaktadır. O sırada Hafsa babasının evine gitmiş. Muhammed ve Marya, Hafsa'nın yatağında birleşirler. Tam o sırada Hafsa içeri girer. Muhammed henüz işini bitirmemiştir. Hafsa'ya biraz beklemesini söyler. Bazı açıklamalarda bulunacaktır ona. Sonunda Hafsa kendini tutamaz, şöyle konuşur: "Nasıl iştir bu? Bir köle ile benim günümde ve benim yatağımda birleşiyorsun?" Peygamber kendisine bir müjdesi olduğunu söyler ve hemen ekler: Kendisinden sonra Ebubekir, daha sonra da babası Ömer Halife olacaktır. Ne var ki Hafsa hiç oralı olmayacak, tepkisini sürdürecektir. Peygamber bu kez yemin verir: "Vallahi billahi bir daha onunla beraber olmayacağım, ama sen de olayı kimseye söyleme." Ne var ki Muhammed Marya'yı bir türlü unutamamaktadır. İmdadına bir ayet yetişir: Şu sözlerle başlayan bir ayet: "Ya Muhammed, karıların memnun olacak diye, helal şeyden niçin kendini yoksun bırakırsın; Allah çok bağışlayan ve acıyandır."

Öbür cariye Reyhane Yahudiydi. (Tahrîm Suresi, 1. ayet.)

Sözkonusu ayetin gelişi konusunda bir de bal şerbeti öyküsü ileri sürülür; ama ayetin asıl dayanağı yukardaki öyküdür.[14]

14 Kaynak tefsirler: Örneğin Taberî tefsiri 28/100 öt.; F. Râzî, 29/41 öt.; Sabunî'de bal şerbeti öyküsünün ayetin iniş nedeni gösterildiği, ancak asıl nedenin Marya olayı olduğu vurgulanır, 3/406.

MUHAMMED'İN DOKTORLUĞU

I

Sıcaklar bastırınca sağlık daha bir önem kazanır. Çeşitli hastalıklara karşı daha duyarlı olunur ve önlemler alınmaya çalışılır. Bu arada hastalıkların "tedavi"si de önemlidir kuşkusuz. "Önlem"-"doktor"-"ilaç"...

Her dalda olduğu gibi, "tıp" alanında da gelişmeler olmuş ve çağımızda ileri, olağanüstü noktalara ulaşılmıştır. Her gün, her saat, biraz daha şaşırtıcı, umut verici gelişmeler, boyutlar sergilenmekte.

Bir de "Muhammed'in doktorluğu" var. Buna, hadis kitaplarında başlı başına bir ana bölüm ayrılmış; adına da "peygamberin doktorluğu, sağlık öğütleri, hastalıkları tedavileri, tedavi için gösterdiği yollar" demek olan "peygamberce tıp" anlamında "e't-Tıbbu'n-Nebevî" ya da "tıp kitabı (bölümü)" anlamında "Kitabu't-Tıbb" denmiştir.

Önce Muhammed'in hastalıklara nasıl baktığını görelim:

Muhammed'in Hastalıklara Bakışı

Muhammed'in öğüdüne göre, en önemli olan, "Tanrı'nın takdiri"dir. İslam kelamındaki genel inanç doğrultusunda: "Tanrı'nın takdir ettiği, değişmez."

Söz konusu olan bulaşıcı hastalıklar mı?

Muhammed, kesin biçimde açıklıyor:

- "Lâ advâ"... Yani; "Hastalığın bulaşması olmaz" ya da "bulaşıcı hastalık yok."[1]

Bu hadisin açıklamasında Kâmil Miras, "Tanrı'nın takdirini düşünmeden, hastalığın bulaşıcı olabileceği"ne ilişkin inancın, "Cahiliyyet (bilgisizlik)" döneminde, yani İslam öncesi dönemde bulunduğunu açıklıyor.[2]

Buhârî'nin de yer verdiği hadiste, Muhammed'in "hastalıkta bulaşma olmaz" sözü üzerine bir köylü Arap'ın karşı çıktığı ve Muhammed'le bu Arap arasında şu tartışma olduğu anlatılır:

- Bulaşıcı hastalık diye bir şey yok.

1 Bkz. Buhâri, Kitabu't-Tıbb/19, 25, 43-46; *Tecrîd*, hadis no: 1927; Müslim, Kitabu's Selâm/111-116, hadis no: 2224-2225 ve öteki hadis kitapları.
2 Bkz. *Tecrîd*, hadis no: 1927, c.12, s.84.

- Nasıl olmaz ey Tanrı elçisi? Bulaşıcı hastalık diye bir şey yoksa, benim kumluktaki develerime ne oldu? Birer geyik gibi (güzel ve sağlıklı) idiler. Sonra uyuz develer katıldı aralarına ve develerimi de uyuz ettiler.

- Ya ilk uyuz deveye hastalık nereden geçti? Kim geçirdi?[3]

Muhammed köylü Arap'a, "Ya ilk uyuz deveye hastalığı kim geçirdi?" derken ne demek istiyordu?

Kâmil Miras şu karşılığı veriyor:

- "İlk uyuz hastalığına tutulan devenin bu hastalığının başkasından, başka bir yerden geçmediği, Allah'ın takdiriyle olduğu kuşkusuz. Senin develerine uyuz geçmesi de Yüce Allah'ın takdiriyledir." Böyle demek istemiştir.[4]

Hadisi çevirin Kâmil Miras, zorlamalı bir yorumla –tıp gerçekleri karşısında– durumu kurtarmaya çabalıyor. Gerçekte Muhammed'in şunu demek istediği belli:

- "Senin develerine uyuz hastalığı, başka develerden geçmiş olamaz. Öyle olsa, bu hastalığın ilk görüldüğü develere nereden geçtiğini açıklayamazsın. Demek ki hastalık bulaşmayla filan değil, Tanrı'nın takdiriyle olmuştur."

Muhammed'in; "Hastalıklı deve sağlıklı devenin yanına sakın yaklaştırılmasın" dediği de aktarılır.[5]

Ne var ki, buradaki çelişki, hadisi aktaran Ebu Hüreyre'ye anımsatıldığı zaman, Ebu Hüreyre şaşırır, kızar, bocalar ve anlaşılmaz sözler söyler. (Bkz. aynı kaynaklar, aynı yerler.)

Muhammed'in "arslandan kaçar gibi cüzzamlıdan da kaç!" dediği de aktarılır.[6]

Buradaki çelişkiyi giderme çabası da görülür yorumcularda. Muhammed böyle bir şey söylemişse, "cüzzam"dan, "cüzzamlı"dan çok ürkmüş olmalı. Korkunçluğu, çok eskilerden sürüp geldiği için... Ama ne olursa olsun; Muhammed'in "lâ advâ", yani "hastalık bulaşması diye bir şey yok!" dediği bir gerçek. Çünkü bu, Ebu Hüreyre'den başka "sahâbi"lerden de aktarılıyor. Enes, Câbir gibi.[7]

Sonuç: Muhammed'in hastalığa bakışı, en başta "Tanrı'nın takdiri" açısından "hastalık bulaşması diye bir şey yok" ya da "bulaşıcı hastalık yok" demesi de bundan.

II

Muhammed'in doktorluğunun hadis kitaplarında "e't-Tıbbu'n Nebevî (Peygamberce tıp ya da Peygamber'in tıbbı)", "kitabu't-Tıbb (tıp bölümü)" başlıkları altında sunulduğunu daha önce belirtmiş ve bu bölümden hadis aktararak "Mu-

3 Bkz. Buhâri, Kitabu't-Tıbb/25; *Tecrîd,* hadis no: 1928; Müslim, Kitabu's-Selâm/101, hadis no: 2220. Ve öteki hadis kitapları.

4 *Tecrîd,* Diyanet Yayınları, 1928 no.lu hadis, dipnot 1, c.12, s.86.

5 Bkz. Buhâri, Kitabu't-Tıbb/53; Müslim, Kitabu's-Selâm/104-105, hadis no: 2221.

6 Bkz. *Tecrîd,* hadis no: 1927.

7 Bkz. Aclunî, *Keşfü'l-Hafa,* hadis no: 3078, c.2, s.492.

hammed'in hastalığa nasıl baktığı" üzerinde durmuştuk. Aktardığımız ve kesinlikle sağlam kabul edilen hadise göre Muhammed, "lâ advâ=hastalık bulaşması diye bir şey yok!" diyor. Şimdi Muhammed'in hastalıkları nasıl "tedavi" ettiğine ve ettirdiğine ilişkin hadislerden sunulacak.

Tükürükle Tedavi

Muhammed'in, birçoklarını "tükürük"le tedavi ettiği anlatılır. Böyle tedavi ettikleri arasında, damadı Ali de bulunmakta:

Muhammed: Ali nerede?

Sahâbe: Gözleri ağrıyor (hasta).

Muhammed: Bana gelsin!

Bu konuşmadan sonra Ali Muhammed'e gelir. Ve Muhammed, Ali'nin gözlerine tükürür; tedavi eder. Hadiste, aynen şu anlamdaki sözler yer alır:

"Peygamber Ali'nin gözlerine tükürdü ve gözler hemen orada iyileşti. Öylesine ki, gözlerde hiç ağrı bulunmamış gibiydi."[8]

Üfürükle Tedavi

Hadislerde pek çok örnek verilir. Ve iki türü vardır: Tedavide tükürüksüz üfürük, tükürüklü üfürük.

Tükürüksüz Üfürük

Hadislere göre Muhammed, bu yöntemle kırıkları, yaraları, kılıç yaralarını bile tedavi ediyordu. Yani okuyup üfürerek:

Ekva' Oğlu Seleme Hayber'de bacağından vurulur. Muhammed'e gelir. Muhammed "üç nefes" eder, yani okuyup "üç kez üfürür". Seleme'nin sorunu, ağrısı, acısı kalmamıştır.[9]

Tükürüklü Üfürük

Ali'nin gözlerinin tedavisinde görüldüğü gibi pek çok olayda bu yöntem uygulanırdı. İlkellerde de bu tedavi yöntemi çok geçerli ve yaygındır. Prof. Dr. Veyis Örnek şunları yazar:

"Tükürük (ilkellerde) hastalık tedavisinde kullanılır. Tüküren kimsenin mistik ve majik (büyüsel) gücünü karşısındakine geçirdiğine inanılır. Ayrıca nazar inancının yaygın olduğu yerlerde, kötülüğü uzaklaştırıcı pratiklerde kullanılır."[10]

8 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kutabu'l-Cihad/102, 143; *Tecrîd*, hadis no: 1236; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Cihâd/132, hadis no: 1807 ve öteki hadis kitapları.

9 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Meğâzî/38; *Tecrîd*, hadis no: 1611; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu't-Tıbb/19, hadis no: 3894 ve öteki hadis kitapları.

10 Bkz. Sedat Veyis Örnek, *Etnoloji Sözlüğü*, "Tükürük" maddesi.

Üfürükle Tedavinin Alanına Giren Hastalıklar

Yukarıda da belirtildiği gibi hadislerde, bu tedavi yönteminin pek çok olayda kullanıldığı anlatılır.

"Nazar"a (Göz Değmesine) Karşı Üfürük

Yüzünde sarılık belirtisi görülen bir kız görür Muhammed. Ve hemen buyurur:

- "Bu kızcağızı okutup üfletin. Çünkü buna göz değmiştir (nazar var)."[11]

Muhammed'in karılarından Âişe anlatıyor:

"Peygamber, göz değmesine karşı (tedavi için) okuyup üfürmeyi buyurmuştur."[12]

Yılan, Akrep, Böcek Sokmalarında Üfürük

Malik Oğlu Enes anlatıyor:

"Peygamber, böcek, akrep, yılan zehirlenmelerinde ve kulak ağrısında tedavi için okuyup üflemeye izin verdi."[13]

Aynı şeyi Âişe de anlatıyor.[14]

Üfürükle Tedavi Ücreti ve Muhammed'in Payı

Hadiste anlatıldığına göre: Ebu Said ve Peygamber'in öteki arkadaşlarından bir kalabalık, bir kısım yeri ele geçirmek için yola çıkar. Yolları bir kabileye düşer. Kabile başkanını akrep sokmuştur. "Peygamber'in arkadaşları"na başvurulur. Tedavi için bir şey bilen olup olmadığı sorulur. Ebu Said Hudri atılıp, başkanı tedavi edebileceğini söyler. Ücret pazarlığından sonra tedaviye girişir. Fatiha Suresi'ni okuyup üfürür. Başkan kurtulmuştur. *Ücret: Bir sürü koyun.* Yani akrep zehirini okumayla, üfürükle tedavinin karşılığı. Bu arada, sürünün Ebu Said ve arkadaşları arasında bölüştürülmesi söz konusu olunca sorun çıkar. Çözüm için Peygamber'e götürülür konu. Olay ve tedavi anlatılır. Alınan ücret de... Bunun üzerine Muhammed'in verdiği karşılık şu olur:

- "Çok iyi etmişsiniz (bu tedavi ve ücret işinde). Koyunları şimdi paylaştırın ve *benim payımı da ayırın...*"[15]

11 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kutabu't-Tıbb/35; *Tecrîd*, hadis no: 1933; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu's-Selâm/59, hadis no: 2197 ve öteki hadis kitapları.

12 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu't-Tıbb/35; *Tecrîd*, hadis no: 1932; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu's-Selâm/55-56, hadis no: 2195 ve öteki hadis kitapları.

13 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu't-Tıbb/26; *Tecrîd*, hadis no: 1929; Müslim, Kitabu's-Selâm/57-58, hadis no: 2196 ve öteki kitaplar.

14 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu't-Tıbb/35; *Tecrîd*, hadis no: 1934; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu's-Selâm/52-53, hadis no: 2193.

15 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kutabu't-Tıbb/39; *Tecrîd*, hadis no: 1031; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu's-Selâm/65-66, hadis no. 2201.

III

Muhammed'in doktorluğu konusu öyle kolay bitmez, ama bu yazıyla şimdilik bitecek.

Üfürükle Tedavide El Sürme, Okşama

Vücudun ağrıyan, acıyan yerine el sürerek okunur; üflenir. Muhammed de böyle yapardı hastalarına. Muhammed'in karılarından Âişe anlatıyor: "Hastaya Peygamber şunu diyerek tevadi ederdi:

- Kimimizin tükürüğüyle yöremizin toprağıdır bu. Efendimizin (Tanrımızın) izniyle hastamız iyileşir bununla."[16]

Âişe, Muhammed'in başlangıçta "Bismillah (Tanrı adıyla)" dediğini de anlatır aynı hadiste.

Ve bu hadisin açıklaması şöyle yapılır:

"Peygamber, *tükürüğünden* işaretparmağına bulaştırır ve bu parmağı toprağa sürerdi. Tükürüklü ve topraklı parmağıyla da hastayı sıvazlar, elini (parmağını) hastanın hastalıklı yerinin üzerinde gezdirirdi."[17]

Yine Âişe anlatıyor:

"Bizden bir insan, hastalığından şikâyette bulunduğunda Peygamber, eliyle hastalıklı yere dokunurdu (elini ağrıyan, acıyan yer üzerinde gezdirip okşardı)..."[18]

Âişe Muhammed'in bu sırada hangi "dua"yı okuyup üfürdüğünü de aynı hadiste açıklar.

Yukarıdaki ve daha birçok hadislerde anlatıldığına göre, Muhammed tükürüklü ya da tükürüksüz üfürükle tedavi ederken değişik şeyler mırıldanır ve elini hasta üzerinde gezdirirdi. Din etnolojisi alanındaki inceleme ve araştırmalar ortaya koymuştur ki, ilkellerde de bu tedavi yöntemi vardır ve son derece önemlidir. Tükürük, dua, üfürük, el sürüp okşama... Hepsinde büyüsel etki görülür. O nedenle ilkellerde "büyücü", aynı zamanda hastalara bakan bir tür doktordur.

Muhammed, kendi uyguladığı tedavi yöntemini arkadaşlarına da uygulatırdı. Arkadaşları da "tükürük"le ve "üfürük"le hasta tedavi ederlerdi zaman zaman. Ve hastalıklı yerde el gezdirerek...

Ebu'l-Âs Oğlu Osman anlatıyor:

16 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu't-Tıbb/38; *Tecrîd*, hadis no: 1935; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu's-Selâm/54, hadis no: 2194; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu't-Tıbb/19, hadis no: 3895 ve öteki hadis kitapları.

17 Kâmil Miras, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*, 12/92, hadis no: 1935; Müslim, yukarıdaki hadis, 2/1724.

18 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kutabu't-Tıbb/38; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu's-Selâm/46, hadis no: 2191 ve öteki hadisler.

Bu Osman'da bir ağrı-acı vardır. Gelip Muhammed'e anlatır. Muhammed de hemen şunu söyler:

- "Elini, vücudunun o ağrıyan yerine koy ve şunları oku..." Üç kez "bismillah" demesini, yedi kez de başka bir dua okuyup üfürmesini bildirir. [19]

Deliliğin Üfürükle Tedavisi

Temim kabilesinden Salt Oğlu Hârice'nin amcası Ilâka yeni Müslüman olmuştur. Müslüman olup Muhammed'in yanından ayrıldıktan sonra yolu bir kabileye düşer. Bu kabilede demir zincire vurulup bağlanmış bir deli adam vardır. Ailesi, yeni Müslüman Ilâka'yla konuşur:

- Duyduğumuza göre, sizin sahibiniz (Muhammed), Tanrı'dan yararlı şeyler getirmiş. Sen de onun arkadaşı olduğuna göre, bu hastamızı (deliyi) iyiliğe kavuşturacak bir şey biliyor musun?

- Evet...

Yeni Müslüman (nasılsa öğrendiği) Fâtiha Suresi'ni okuyup üfler deliye. Zincirle bağlı deli iyileşir. Ve yeni Müslüman (Ilâka), tedavisinin karşılığında, delinin ailesinden *yüz koyun* alır. Muhammed'e geldiğinde olayı anlatır. Muhammed'le şöyle konuşurlar:

- O deliyi tedavi ederken Fâtiha'dan başka bir şey okumadın değil mi?

- Hayır.

- Canım üstüne ant içerek söylerim ki, sen öyle başkaları gibi bâtıl bir tedavinin karşılığını alıp yemiyorsun; hak olan bir üfürükle tedavinin karşılığını alıp yiyorsun. (Yani üfürüğünün karşılığında aldığın yüz koyun sana helaldir, hak ettin bunu.)

Bu hadise, en sağlam altı kitaptan üçüncüsü olan Ebu Davud'un *"Sünen"*i ve Ahmed İbn Hanbel'in *"Müsned"*i de yer vermiştir.[20]

Üfürüğün Hastalığa Karşı Koruyuculuğu

Hadislerde, üfürük, tedavi yöntemi olarak yer aldığı gibi, hastalıklara, tehlikelere karşı koruyucu olarak da yer alır. Örneğin yılan, akrep sokmalarına karşı bir önlem diye öğütlenir. Akrep sokmuş, zehirlenmiş olan birinin başvurduğu Muhammed, şunları söyler: "Sen yatarken şunları okuyup üfürmüş olsaydın, akrep seni sokmayacaktı. Soksa da zarar veremeyecekti."[21] Üfürük, cinlere, şeytanlara karşı da bir önlem olarak gösterilir.[22]

19 Müslim, *e's-Sahîh*, Kutabu's-Selâm/67, hadis no: 2202.
20 Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu't-Tıbb/19, hadis no: 3896; Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, 5/211.
21 Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'z-Zikr, hadis no: 2709; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu't-Tıbb/19, hadis no: 3898.
22 Ebu Davud, *Sünen*, hadis no: 3893.

Hastalığa Karşı Temizlik

Hadiste, bir temizlik örneği ve önemli bir önlem:

"Herhangi birinizin yiyecek kabına bir sinek düşse (sineğin tümü batmış değilse) tümünü iyice batırsın kaba. Çünkü sineğin bir kanadında zehir, öbür kanadında zehire karşı şifa vardır."[23]

İslamdaki temizlik, öteki dinlerde olduğu gibi, daha çok "tapınma" anlamlıdır. "Teyemmüm" gibi. O nedenle olayımızdaki önlem (sinek batırma öğüdü) şaşılası olmamalı.

Muhammed'in doktorluğunda daha birçok şey var.

2000'e Doğru
30 Temmuz 1989, yıl 3, sayı 31;
6 Ağustos 1989, yıl 3, sayı 32;
13 Ağustos 1989, yıl 3, sayı 33

23 Buhârî'de de yer alan hadis için, bkz. Diyanet Yayınları, *Tecrîd-i Sarîh*'e, 1941 no.lu hadis.

ŞEYTANIN ELİ MUHAMMED'İN ELİNDE

Muhammed'e göre, "CİN" ve "ŞEYTAN" da yer ve içer. Bunu anlatan birçok hadis vardır. Bu hadisler üzerinde dururken, Müslüman hadis yorumcular şöyle derler:

- "Cin-Şeytan, gerçek anlamda yer-içebilir. Nass (burada demek istenen 'hadis'tir) bunu dile getirir. Akılsa bunun için 'olamaz' demez. Demez çünkü, cin-şeytan da üreyen, gelişen, istemiyle hareket eden cisimli bir varlıktır..."[1]

Muhammed, Şeytanın Elini, Yemekte Yakaladığına Ant İçiyor

Huzeyfe anlatıyor:

- "Yemekte, Peygamberle birlikte bulunduğumuz zaman, Peygamber (yemeğe) elini uzatmaya başlamadan biz elimizi uzatmazdık. Bir kez de onunla birlikte yemekte hazır bulunmuştuk. Bir kız geldi; yemeğe itilir gibiydi. Elini yemeğe uzatmaya koyuldu. Hemen Peygamber onun elini tuttu. Sonra bir köylü Arap geldi. O da yemeğe doğru itiliyor gibiydi. O da elini uzattı; Peygamber onun elini de tuttu hemen. Ve şöyle konuştu: 'Kuşku yok ki, Şeytan, Tanrı adı anılmadan (besmele çekilmeden) yemeği kendisine helâl yapar. Bu kız geldi, Tanrı adı anılmadan yemeyi ona helâlmış gibi yedirmek istedi. O nedenle kızın elini tuttum. Sonra bu köylü Arap geldi, Şeytan ona da, Tanrı adı anılmadan yemeyi helâlmış gibi sunmak istedi. Onun için onun da elini tuttum. Canım elinde olan Tanrı'ya ant içerek söylerim ki, kızın eliyle birlikte ŞEYTANIN ELİ ELİMDEDİR."[2]

Bu hadiste, "Şeytan"ın "besmelesiz" yemek yemeğe başladığı, yemeğe gelen kızı ve köylü Arap'ı da arkadan itip kendisi gibi besmelesiz yemeye yönelttiği, ama Muhammed'in buna engel olduğu ve bu arada, onların eliyle birlikte ŞEYTANIN ELİNİ DE YAKALAYIP elinde tuttuğu anlatılıyor.

Ancak burada bir terslik göze çarpar: Bu hadisten anlaşıldığına göre, "Şeytan, insanların yiyeceklerinden" yiyor.[3] Oysa, Muhammed başka yerde "cin"lerin besinlerini açıklıyor: Dışkı (hayvan tersi), kemik ve kömür. Bunlar da (ke-

1 İbn Melek, *Mebâriku'l-Ezhâr fi Şerhi Meşârıkı'l-Envâr,* İstanbul, 1309, 1/100.
2 Müslim, *e's-Sahîh,* Kutabu'l-Eşribe/102, hadis no: 2017; Ebu Davud, *Sünen,* Kitabu'l-Et'ıme/16, hadis no: 3766.
3 İbn Melek, *agy.*

miğin dışında) Muhammed'in sofrasında bulunamayacağına göre, Kur'an'da "cin soyundan olduğu" anlatılan (bkz. Kehf Suresi, 50. ayet) şeytanın Muhammed'in sofrasında işi ne? Buna ilişkin bir açıklama bulunmamakta.

Muhammed, Şeytanın "Sol" Elle Yediğini Açıklıyor

Muhammed'in anlattıklarına göre, "şeytan"lar "solak"tırlar.

Şöyle diyor:

- "Herhangi biriniz, bir şey yediği zaman, sağ eliyle yesin. Bir şey içtiği zaman da yine sağ eliyle içsin. Çünkü Şeytan, sol eliyle yer ve sol eliyle içer."[4]

Çünkü "sol"un hangi türü olursa olsun, İslamda "uğursuzluk" öğesidir.

Cinlerin ve Hayvanlarının Yiyecekleri

Muhammed bir gün "ayakyolu"na gitmeye yönelir. Büyük abdestini yapacaktır. Ebu Hureyre de onun arkasına düşer. Muhammed arkasına dönüp bakmadan seslenir ve Ebu Hureyre'yle konuşur:

- Kim o?

- Ben, Ebu Hureyre.

- Temizlenmem için bana birkaç taş bul, getir. Ama sakın kemik, tezek getirme.

Ebu Hureyre topladığı taşları eteğine koyup götürür ve onun yanına koyduktan sonra çekilir.

Muhammed işini bitirir, taşlarla da temizlenir. Sonra Ebu Hureyre'nin sorduğu bir soruya karşılık verir:

- Ey Tanrı Elçisi! Kemik ve tezek istemedin, neden?

- Çünkü bunlar cinlerin yiyecekleridir. Bana Nasibin cinlerinden bir KURUL geldi. Ne GÜZEL CİNLERDİ bunlar! Benden yiyecek (besin maddeleri) istediler. Ben de onlar için Tanrı'ya, uğradıkları her kemikte ve tezekte yiyecekleri şey bulsunlar diye dua ettim.[5]

Muhammed burada, cinlerin "hayvanları" olduğunu da, gerek kendileri, gerek hayvanları için "besin" olarak "kemik" ve "tezek" belirlendiğini, yani tümünün bu iki şeyle beslendiklerini anlatıyor açıkça.

Yine Muhammed, Sâbit Oğlu Ruveyfi' adında birine, kendisinden sonra yaşarsa tüm insanlara, sakalla ilgili bir öğüdüyle birlikte şunu da duyurmasını ister:

4 Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Eşribe/105, hadis no: 2020; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu'l-Et'ıme/20, hadis no: 3776.

5 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kutabu Menâkıbi'l-Ensâr/32; *Tecrîd*, hadis no: 123, 1546. Benzer şeylerin anlatıldığı bir hadis için bkz. Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu's-Selât/150, hadis no: 450; Tirmizî, *Sünen*, Kitabu Tefsiri'l-Kur'an/47, hadis no: 3258.

- "Ve kim hayvan tersiyle ya da kemikle kıçını temizlerse, bilsin ki Muhammed ondan uzaktır."[6]

Bir başka hadiste, cinlerin beslendikleri iki besin maddesine, kemiğe ve tezeğe, bir de "kömür"ün eklendiğini görüyoruz.

Abdullah İbn Mes'ud anlatıyor:

- "Cinlerden bir KURUL Peygamber'e geldi. 'Ey Muhammed! Ümmetin, kemikle, tezekle ve kömürle kıçlarını temizlemesinler. Çünkü Tanrı bunları bize Rızık (yiyecek) yaptı!' Bunun üzerine Peygamber, bu şeylerle temizlenmeyi yasakladı."[7]

2000'e Doğru
29 Nisan 1990, yıl 4, sayı 16

6 Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu't-Tahâre/20, hadis no: 36.
7 Ebu Davud, *age*, hadis no: 39.

MUHAMMED'İN "ŞEYTANI DİREĞE BAĞLAMAKTAN VAZGEÇMESİ"

A'râf Suresi'nin 27. ayetinde, "ŞEYTAN"dan söz edilirken, "...Sizin onları görmeyeceğiniz yerlerden, o ve topluluğundan olanlar, sizi görürler" deniyor.

Bundan şu çıkıyor açıkça:

- Şeytan ve topluluğundan olanlar, insanları görürler.
- İnsanlarsa ne şeytanı, ne de onun topluluğundan olanları görebilirler.

"Şeytan ve topluluğu (huve ve kabiluhû)" anlatımının kapsamı içinde, Kur'an yorumcuları, "cin"leri de var görürler.[1]

Böyleyken, Elmalılı Hamdi Yazır, "müfessirîn (Kur'an yorumcuları) demişlerdir ki bundan, insanın şeytanı hiç göremeyeceği zannedilmemelidir..." diyor.[2] Oysa, ayetteki açık anlatım nedeniyle, "Kur'an yorumcuları"nın tümü bu görüşü paylaşmaz.[3]

Fahruddin Râzî, şu nedenlerle "cin"lerin, "şeytan"ların insanlara görünmemesi gerektiğini yazar:[4]

Başka kılıklara bürünerek bile olsa "cin-şeytan" insana gözükür olsa:

- İnsan örneğin karısının, çocuğunun, gerçekte "CİN" olduğunu düşünebilir.
- İnsan her gördüğü kimse için de bu sanıya (cin olduğu sanısına) kapılabilir.
- Ve böylece kimseye güven kalmaz.
- ...

Gelin görün ki, Muhammed, "ŞEYTAN"ı, "CİN"i, hem de somut bir biçimde gördüğünü söyler.

"Şeytanı Yere Yatırdım, Boğuyordum"

Neseî'nin Âişe'den aktardığı bir hadise göre Muhammed şöyle der:

"Namaz kılarken şeytan geldi. Hemen yakaladım, yere yatırdım, boğuyordum onu. O denli ki, onun dilinin soğukluğunu elimin üzerinde duydum." İbn Tey-

1 Taberî, *Camiu'l-Beyân*, 8/113, F. Râzi, *e't-Tefsîrü'l-Kebir*, 13/54.
2 *Hak Dini Kur'an Dili*, 3/2147.
3 Taberî *aynı yer;* F. Râzî, *aynı yer;* Celaleyn, 1/132; *Tefsiru'n-Nesefî*, 2/50.
4 F. Râzî, *aynı yer.*

miyye, bu hadisin sağlamlıkta, Buhârî'nin koşullarını taşıdığını belirtir.[5] Şeytanın "yatırılması", "boğulması" ve "dilindeki soğukluk, bu soğukluğun elde duyulması", "beş duyu" içine giren, somut durumlardır. Muhammed'in, "şeytanı boğarken onun salyasının eline bulaştığını, elinde bunu duyduğunu (hissettiğini)" anlattığı da aktarılır.[6]

Cinin, Şeytanın Direğe Bağlanması

Aynı hadiste, Muhammed'in "şeytanı yakaladığında, bir direğe bağlamak istediğini, buna güç yetirebildiğini, ama bu tür şeylerin Süleyman Peygamber'e özgü kalması gerektiğini düşünüp direğe bağlamaktan vazgeçtiğini" anlattığı belirtilir. Yine bu hadiste Muhammed'in "...Direğe bağlardım ve Medine çocukları onunla oynarlardı yoksa" dediği de aktarılır.[7]

Bu hadis, Buhârî'nin ve Müslim'in *e's-Sahîh*'lerinde de –biraz değişikliklerle– yer alıyor.

Müslim'deki bir aktarmaya göre Muhammed şöyle anlatmakta:

- "Tanrı düşmanı İblis, yüzümü yakmak amacıyla, bir ateş aleviyle geldi. Bu nedenle ben üç kez: 'Senden Tanrı'ya sığınırım!' dedim. Sonra 'Tanrı'nın tam lanetiyle seni lanetlerim!' diye ekledim. Yine üç kez. Geriye gitmedi. Yakalamak istedim sonra. Tanrı'ya ant içerek söylerim ki, kardeşimiz Süleyman'ın (bu tür şeyleri yapmanın kendisine özgü kılınmasına ilişkin) isteği olmasaydı bağlanacaktı o. Ve Medine halkının çocukları onunla oynayacaklardı."[8]

Bir başka aktarmaya da, Buhârî ve Müslim, birlikte şöyle yer verirler:

"Dün gece, CİNLERDEN İFRİT, namazımı bozdurmak için bana ansızın saldırdı. Tanrı, bana, onu yakalama olanağını verdi. Ve onu, Mescid'in direklerinden bir direğe bağlamak istedim. Sabah olunca, tümünüz ona bakıp seyredesiniz diye... Ne var ki, kardeşim Süleyman'ın, 'Tanrım beni bağışla, Bana, benden sonra kimsenin uluşamayacağı bir egemenlik ver!' (Sâd Suresi, 35. ayet) biçimindeki sözünü anımsadım (ve onu direğe bağlamaktan vazgeçtim)."[9]

"Cin-Şeytan" için, hadislerde başka somut şeyler de anlatılır. Örneğin "Şeytan"ın "zart" diye "sesli olarak yellenmesi".

5 Takıyyuddin İbn Teymiyye, *İzâhu'd-Delâle fi Umûmi'r-Risale*, Mısır, 1369, s.41. Bu hadis için ayrıca bkz. Kâmil Miras, *Tecrîd-i Sarîh Ter.*, 288 no.lu hadisin "İzah"ındaki 2 no.lu not.

6 Ahmet İbn Hanbel, *Müsned*, 3/82.

7 Bkz. aynı kaynaklar.

8 Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Mesâcid/40, hadis no: 542.

9 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu's-Selât/75; *Tecrîd*, hadis no: 288; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Mesâcid/39, hadis no: 541.

"Şeytan Zart Diye Ses Çıkararak Yellenir"

Muhammed'in şöyle dediği aktarılır:

"Namaza çağrıldığında (ezan), ŞEYTAN geri geri gidip uzaklaşır. Ve ZART (zurat) diye sesli yellenerek gider. Ezan sesini işitemeyeceği yere değin uzaklaşır...[10]

Kimileri bunun bir "temsil" olduğu görüşünde.[11] Ne var ki, "temsil" için "Şeytan"ın yellenirken ZART diye ses çıkardığını" söylemeye gerek olmadığı düşünülebilir. Şu da var: Muhammed, "cinin-şeytanın, yemesinden-içmesinden" söz eder.[12] İbn Melek de Nevevî'ye dayandırarak bu "yeme-içmenin gerçek anlamdaki bir yeme-içme olduğunu" savunur.[13] "Yemesi-içmesi" olanın, "sesli olarak yellenmesi" de doğal değil mi? Yani Muhammed'in sözlerini "tevil" etmeye gerek bulunmamakta.

Sonuç: Muhammed, "CİN"i, "ŞEYTAN"ı "yakalamak"tan, "yere yatırmak"tan, "boğmak"tan, "direğe bağlamak"tan ve bunların "dil"inden, "salya"sından, "yiyip içiyor" olmasından ve "zart diye ses çıkararak yellenme"sinden inanırlarına söz ederken, sözcükleri "gerçek" anlamlarında kullanıyor.

2000'e Doğru
8 Nisan 1990, yıl 4, sayı 15

10 Buhârî, *e's-Sahîh*, Ezan/4; *Tecrîd*, hadis no: 360; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu's-Selât/16-19, hadis no: 389.
11 Kâmil Miras, bu hadisin "İzahı"ndaki 2 no.lu not.
12 Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Eşribe/102-106; hadis no: 2017-2020.
13 *Mebâkiru'l-Ezhâr fi Şerhi Meşârıkı'l-Envâr*, 1/100.

MUHAMMED'İN CİN ÇIKARMASI

7 Mart 1990'da televizyonda yayımlanan "Hodri Meydan"a hodri meydan!

Bilindiği gibi Muhammed'i "cin" çok ilgilendirmiştir. Kur'an'daki 72. sure, "Cin Suresi"dir. Kendisiyle karşılaştığı anlatılan cinlerden uzun uzun söz edilir. Başka surelerde de "melek-cin savaşları", "Peygamber Süleyman" zamanında "cin"lerin "ordu"ya "asker" olarak alınmış oldukları, ayrıca ağır işlerde ve kimi ustalık gerektiren alanlarda çalıştırıldıkları, kimilerinin de "demir halkalara", yani zincirlere vuruldukları... anlatılır.

"İnanmazlar", Muhammed'e "mecnûn" da demişlerdir (bkz. Sâffât Suresi, 36. ayet; Duhân Suresi, 14. ayet; Nûr Suresi, 51. ayet). Kur'an da onun "mecnûn" olmadığını duyurur (bkz. Nûr Suresi, 2. ayet; Tekvîr Suresi, 22. ayet). Öteki "peygamber"lere de inanmazların "mecnûn" dedikleri bildirilir (bkz. Hicr Suresi, 6. ayet; Şuarâ Suresi, 27. ayet; Zâriyât Suresi, 39. ayet; Kamer Suresi, 9. ayet).

"Mecnûn", Türkçemize "deli" diye çevrilir. Asıl anlamındaysa "cinlenmiş" demektir. Duhân Suresi'nde, inanmazların Muhammed'e "muallemun mecnûn" dedikleri açıklanır. Bunun anlamı "Cinlerin öğrettiği, cinlerden bilgi almış kişi"dir. Arapçada "cin", "beş duyuya kapalı olan ruhsal varlıklar" anlamındadır. Bu kapsam içine, "melekler ve şeytanlar" da girdiği için, "Her melek bir cindir, ama her cin, bir melek değildir" denir. Kimiyse, "meleklerin tümü, birer cindir" demiştir. Ama genellikle (Kur'an ve hadislerdeki anlatımlardan da kaynaklanmış olarak) şöyle inanılır: "Ruhsal varlıklar üç türlüdür: İyi olanlar. Bunlar meleklerdir. Kötüler, zararlılar. Bunlar da şeytanlardır. İçlerinde iyi de kötü de bulunanlar. Bunlarsa cinlerdir."[1]

Demek ki, Muhammed'e, "cin"lerle çok uğraştığı ve "cinlerden bilgi alma" yoluna giden biri olarak görüldüğü için, inanmazlarınca "mecnûn", yani "cinlenmiş" denmiştir.

"Ey Cin! Gel Bu Gövdeden Çık!"

Bunun karşılığında Arapçada "çık!" demek olan "uhruc" sözcüğü kullanılır. Kimi kitap satış yerlerinde, camilerde, orada burada satılan bir "uhruc duası" vardır. "Uhruc" sözcüğünün çok sık geçtiği bu dua, delide ya da saralı hastada bu-

1 Bu paragraftaki bilgiler için özellikle bkz. Râğıb, *el-Müfredât*, "C-N-N" maddesi.

lunduğuna inanılan "cin"lerin "hastadan çıkarılması" (!) işinde kullanılır. Yani okunur. "Cinci"lerce, bugün bile Anadolu'da çok yaygın olarak uygulanır bu. Büyük kentlerde bile var. Bu nedenle "uhruc duası" çok ünlüdür. Çağımızdaki gelişmeler ne olursa olsun, cinciliğin yok olduğu söylenemez. Kimi hastaların, günümüzde bile, "doktor" yerine, "hoca"ya, "büyücü"ye, "cinci"ye "tedavi" (!) için götürüldüğüne birçok yerde tanık olunabiliyor.

Dayakla "Cin Çıkarma"

"Cin çıkarma" eylemi için deli ya da saralı hasta dövülür. Kimi zaman bağlanır, öyle dayak atılır. "Vur, ha vur..."

Hastanın dövülmesinin gerekçesi: "Cinin çıkmamak için direnmesi."

İslam dünyasının ileri gelen önemli "ulema"sından İbn Kayyimi'l-Cevziyye (ölm. 1350), "cin"in kimi zaman "inatçı" (mârid) olacağını, cini çıkarılacak hastanın bunun için dövülmesi gerektiğini yazar.[2] Kur'an'da da "şeytanın, cinin inatçılığı"ndan söz edilir (bkz. Sâffât Suresi, 7. ayet). Yine İslam ulemasından ve önemlilerinden Takıyyuddin Ahmed İbn Teymiyye (ölm. 1328), "saralı bir hastadan cini çıkarmak için, kimi zaman hastayı çok dövmek gerekeceğini", kimi zaman, örneğin "ayaklara vurulan sopa sayısının 300-400'ü bulduğunu" açıklar.[3]

- "Hastanın cini çıkarılırken canı çıkarılmaz mı bu denli dayakla?" diye bir soru sorulabilir. "İslam uleması" bunun karşılığını da veriyor:

- "Hayır, hastanın canı çıkmaz. Çünkü dayaklar, hastanın gövdesine vurulursa gerçekte o gövdeye değil, cinin gövdesine olur ve cini etkiler. Bu, birçok kimsenin önünde, deneyimlerle belirlenmiştir."[4]

İbn Kayyimi'l-Cevziyye, bir saralının olayında, "cin"le nasıl konuşulduğunu, saralıdan çıkarılması için nasıl uğraşıldığını ve sonuçta nasıl başarıldığını bir örnek olarak anlatır.[5] İslam dünyasında "allâme (çok bilgili, ileri ölçüde bilgin)" diye nitelenen bu yazara göre, "saralı bir hastada KÖTÜ RUH, yani CİN bulunmadığını savunarak tıbbi açıklamalar yapan düşünür ve doktorlar birer dinsiz ve câhildir".[6] Ve Takıyyuddin İbn Teymiyye'ye göre de "cin çıkarma, işi yapılan işlerin en üstünü, en sevaplısıdır. Çünkü peygamberler de bu alanda uğraş vermişlerdir."[7]

2 İbn Kayyimi'l-Cevziyye, e't-*Tıbbu'n-Nebevî*, tahkik: Dr. Abdulmu'tî, Kahire, 1982, s.138.
3 Takıyyuddin İbn Teymiyye, *İzahu'd-Delâle fi Umûmi'r-Risâle*, Mısır, 1369, s.48.
4 Takıyyuddin İbn Teymiyye, *aynı yer;* İbn Kayyimi'l-Cevziyye, *age*, s.138 ve ötekiler.
5 İbn Kayyimi'l-Cevziyye, *age*, s.137-139.
6 *Age*, s.136.
7 Takıyyuddin İbn Teymiyye, *age*, s.45.

Muhammed'in Cin Çıkarması

Deliden, saralı hastadan "cin çıkarma" işinin, hastanın bu yolla "tedavi"sinin, Muhammed'den, "Muhammed'in doktorluğu"ndan ("et-Tıbbu'n-Nebevî"den) kaynaklandığı, çok açık biçimde belirtilir ve örnekler verilir.[8]

Muhammed de, "Uhruc!", yani "gel çık bu hastadan ey cin!" diyordu ve kendisinin de "Peygamber" olduğunu anımsatıyordu "cin"e (bkz. yukarıdaki kaynaklar, *aynı yerler.* Ayrıca bkz. aşağıdaki örnek için gösterilen hadis kaynakları).

Bir örnek:

Bir kadın, elinden tuttuğu çocuğuyla Muhammed'e gelir. Çocuğu "cin tuttuğu"na inanılmakta. Muhammed hasta çocuğa yanaşır. "Cinini-şeytanını çıkarma"ya koyulur:

- "Uhruc aduvellah! Ene Resûllullah!" Yani: "Gel çık ey Tanrı'nın düşmanı (cin)! Ben Tanrı'nın Peygamberiyim!"

Muhammed, çocuğu iyileştirir. Kadın da ücretini verir: İki koç ve biraz kurutulmuş yoğurtla, biraz yağ. Muhammed, koçlardan birini alır, öbürlerini geri verir.[9]

Çocuk iyileşmiş miydi? Bir sav olmaktan ileri gitmiyor kuşkusuz.

"İslamda hurafe yoktur, İslam akıl, mantık dinidir" diyenlerin biraz düşünmeleri gerekmez mi?

2000'e Doğru
18 Mart 1990, yıl 4, sayı 12

8 İbn Kayyimi'l-Cevziyye, *age*, s. 136-137; Takıyyuddin İbn Teymiyye, *age*, s.45-47.
9 Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, 4/171, 17; Dârimî, *Sünen*, Mukaddime/4.

BÜYÜ VE MUHAMMED'İN BÜYÜLENMİŞLİĞİ

"İslamda boş inanç (hurafe) yoktur" derler. Oysa var olduğu bir gerçek. İşte bir örnek: İslamda "BÜYÜ" ve "büyüyle insanların etkilenebilecekleri" inancı var. Hem de Kur'an'da ve en sağlam kabul edilen hadislerde:

Bakara Suresi'nin 102. ayetinde, Babil'de, Hârût ve Mârût adlı iki meleğe, (gökten) büyüyle ilgili bir şeyler indirildiği, bu iki meleğin "büyü öğrettikleri", öğretilen büyüler arasında, "karıkocayı birbirinden ayıracak türden olanın da bulunduğu" anlatılır.

Ayetin anlamı şöyledir:

"Süleyman'ın krallığına ilişkin olarak şeytanların söylediklerine uydular. Oysa Süleyman kâfir olmadı. Ama şeytanlar kâfir oldular. Çünkü insanlara büyüyü öğretiyorlardı. Ve Babil'deki iki meleğe, Hârût ve Mârût'a indirileni. Bu iki melek de, 'biz fitneyiz! kâfir olma!' demedikçe, kimseye (büyüyü) öğretmiyorlardı. (İnsanlar), bu iki melekten, *KİŞİYLE KARISININ ARASINI AYIRACAKLARI TÜRDEN* (büyü) öğreniyorlardı. Onlar, Tanrı'nın izni olmadan kimseye zarar veremezler. Kendilerine zararı olan, yararı olmayan şeyi öğreniyorlardı. Kesinlikle bildiler ki, onu satın alanın Ahirette bir payı yoktur. Karşılığında kendilerini sattıkları şey ne kötüdür. Bir bilebilseler." (Bakara Suresi, 102. ayet.)

"Babil'de büyü öğretmenliği" yaptıkları bildirilen Hârût ve Mârût adlı iki melek, büyüyü öğrettikleri herkese, "biz fitneyiz, kâfir olma!" diyorlarmış. Yani "uyarı"da bulunuyorlarmış.

"Fitne"ye "sınav" anlamı verilir. Ve buna dayandırılarak iki meleğin "biz sınav olarak gönderildik" demiş oldukları ileri sürülür. Aslında "fitne", "bir şeyin iyi kötü yönüyle ortaya çıkması"dır.[1] Buna göre büyü öğretmeni iki melek, "biz birer gerçeğiz!" demiş oluyorlar.

Her neyse, önemli olan, *iki meleğin, "büyü öğrettikleri"nin açıkça anlatılıyor olması.*

Ve öğretilen "büyü"ler arasında, *"karı kocayı ayıracak türden" etkili* olanının da bulunduğunun açıklanması.

Bu arada, "büyünün etkisi" hangi türden olursa olsun, "Tanrı'nın dilemesi"ne bağlanıyor. Ama bunun önemi yok. Çünkü bu, "büyü"nün resmen tanındığı ve "etkisinin varlığının kabul edildiği" gerçeğini değiştirmiyor.

1 Cessas, Ahkâmu'l-Kur'an, 1/57; F. Râzî, 3/221.

Felak Suresi'nin 4. ayetinin anlamı:

"(Ey Muhammed!) Düğümlere çokça üfüren büyücü kadınların kötülüğünden de ('Tanrı'ya sığınırım!' de)."

Görülüyor ki, "Tanrı", Muhammed'e (dolayısıyla inanırlarına), "büyücü kadınlar"ın yapabilecekleri büyülerle başına getirebilecekleri kötülükten kendisine sığınmasını buyuruyor!

Demek ki bu ayette de, "büyü" ve "etkisi" kabul ediliyor.

Muhammed'e, "büyücülerin kötülüğünden Tanrı'ya sığınması" buyuruluyor. Ama hadiste anlatıldığına göre Muhammed yine de kendini kurtaramıyor "büyünün zararı"ndan! Hadiste, *kendisine büyü yapıldığı ve "hastalandığı"* bildiriliyor.

Buhârî'nin de yer verdiği bir hadiste, Muhammed'in karılarından Âişe şunları anlatıyor:

"Peygamber'e büyü yapılmıştı. Öylesine ki, Peygamber, yapmadığı şeyi yaptığını sanıyordu. Sonunda bir gün dua etti, bir daha, bir daha... Ve konuştu:

- Âişe! Biliyor musun, neyle iyileşeceğimi Tanrı bana bildirdi. İki kişi (iki melek, Cebrail ve Mikâil) geldi bana. Biri başucumda, öbürüyse ayakucumda durdu. Biri öbürüne, 'Bu adamın hastalığı nedir?' diye sordu. Öbürü, 'Buna büyü yapılmış!' diye karşılık verdi. Beriki sordu: 'Bu adama büyüyü yapan kim?' Öbürü karşılık verdi: 'A'sam Oğlu Lebib.' Beriki sordu: 'Büyü nasıl yapılmış (neyle)?' Öbürü karşılık verdi: 'Bir tarakla saç ve sakaldan alınan kıllarla yapılmış. Ve erkek hurmanın kurumuş çiçek kapçığıyla...' Beriki sordu: 'Büyü nerede yapılmış?' Öbürü karşılık verdi: 'Zervan Kuyusu'nda.'

Peygamber çıkıp kuyuya gitti. Sonra dönüp geldi. Ve şunları söyledi:

- Âişe! Kuyunun yanındaki hurma ağacının uçları, şeytan başları gibi..."[2]

Hadiste, "Peygamber"in, bu "büyü"nün etkisinden, "Tanrı'nın verdiği şifa" ile kurtulduğu da anlatılır.

Bu durum karşısında şöyle sorulabilir:

- "Peygamber", Felak Suresi'ndeki uyarıya kulak asmamış mı acaba? Yani "büyünün, başına bir kötülük getirmesinden Tanrı'ya sığınmamış" mı? Yoksa Tanrı'ya sığınmış da, "büyünün etkisi" karşısında, onun Tanrı'ya sığınmasının etkisi bir şeye yaramamış mı?

Yukarıdaki ayet ve hadislere ve benzeri kanıtlara dayanılarak, "İslam uleması"nın "cumhur"unca, "büyünün etkisi"nin gerçek olduğu savunulur.[3]

"İslamda hurafe yoktur!" diyenlerin bilgilerine...

2000'e Doğru
2 Temmuz 1989, yıl 3, sayı 27

2 Buhârî, *e's-Sahîh*, Bed'ül-Halk/11, Tıb/47, 49; *Tecrîd*, hadis no. 1352. Ve öteki hadis kitapları.
3 Muhammed Ali Sabunî, *Revayiu'l-Beyân*, 1/77, 80.

HEVÂ'NIN ANLAMI

Muhammed'in Cinsel Hayatı/ Eleştirilere Yanıtlar

Bizim çevirimiz

"Görüyorum ki senin Allah'ın yalnızca senin şeyinin keyfini yerine getirmek için koşuyor."[1]

• • •

٤٩ – (١٤٦٤) حدثنا أبو كريب محمد بن العلاء. حدثنا أبو أسامة، عن هشام، عن أبيه،
عن عائشة. قالت: كنت أغار على اللاتي وهبن أنفسهن لرسول الله ﷺ. وأقول: وتهب المرأة
نفسها؟ فلما أنزل الله عز وجل: ترجي من تشاء منهن وتؤوي إليك من تشاء[(١)] ومن ابتغيت ممن
عزلت [٣٣/الأحزاب/٥١] قالت قلت: والله! ما أرى ربك إلا يسارع لك في هواك[(٢)].

• • •

Yeni Nesil'in başvurduğu üç çeviri

"Vallahi Rabbinin senin arzunu hemen yerine getirdiğini görüyorum."[2]

"Rabbin şüphesiz senin dilek ve arzunu geciktirmeden derhal gerçekleştirir." (Sünen-i İbn-i Mâce Tercemesi ve Şerhi'nin 5. cildinin 495. sayfası. Haydar Hatiboğlu)

"Rabbin Teala (kadınlarının değil) ancak senin arzunun tahakkukuna müsaraat ediyor."[3]

Geçen sayımızda açıkladığımız gibi, Hz. Muhammed'le ilgili yazımıza gelen cevapları bu sayımızdan itibaren yayımlamaya başlıyoruz. Ayrıca her sayıda kendi cevaplarımız da yer alacak. Bu sayımızda *Yeni Nesil* gazetesi yazarlarından Bünyamin Ateş ve Mehmet Paksu'nun cevaplarını yayımlıyoruz. Bunun yanında Hz. Muhammed'le ilgili yazımızda üzerinde en çok durulan ve Peygamber'e dil uzatıldığı iddiasına neden olan bir cümleyi açıklığa kavuşturmaya çalıştık.

1 Buhârî, Tefsir/7; *Tecrîd*, hadis no. 1721; Müslim Rıdâ/49, 50, hadis no. 1464; İbn Mâce, Nikâh/57, hadis no. 200; Ahmed İbn Hanbel, 6/134, 158, 261.

2 *Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi*'nin 7. cildinin 402. sayfasında Ahmed Davudoğlu.

3 *Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*'nin 11. cildi, 152. sayfası. Ord. Prof. Kâmil Mirâs.

Bu cümlenin orijinalinin yanı sıra, bizim çevirimiz ve *Yeni Nesil* gazetesinin, bu iddiayı ileri sürmesine dayanak gösterdiği çevirileri de veriyoruz.

Yeni Nesil yazarları tercüme ile alınan kaynakların "doğru" olduğunu kabul etmektedirler. Ancak yazarların iddiası, "tercüme edilen ibare tamamıyla saptırma ve yanıltma mahsulü"dür. Bu iddianın hemen ardından *Yeni Nesil,* yazıda verilmek istenen temaya mutabık olduklarını onaylıyorlar.

Öyle ise tartışılan nedir?

Bünyamin Ateş ve Mehmet Paksu hadisin "doğru" saydıkları tercümelerini aktarmışlar.

"Vallahi Rabbinin senin arzunu hemen yerine getirdiğini görüyorum."

Bu çeviri eksiktir. Çünkü hadiste yer alan "koşuyor" ya da "koşar" anlamına gelen "Yüsârîu" sözcüğünün karşılığına yer verilmemiştir. Üzerinde durulan "hevâ" sözcüğüne de "arzu" anlamı verildiği görülüyor. Arzu, Farsça bir sözcüktür. "İstek" anlamını içerir. Ama burada söz konusu olan istek herhangi bir şeyi yeme içme türünden bir istek değildir. Burada Muhammed'in karılarına yönelik isteği söz konusudur. Karılarıyla cinsel ilişkisindeki sıradır. Öyleyse buradaki "arzu" şehevi istektir. "Hevâ" bu anlamda kullanılmıştır.

Diğer çevirilerde ise:

"Rabbin şüphesiz senin dilek ve arzunu geciktirmeden derhal gerçekleştirir."

"Rabbin Teâlâ (kadınların değil) ancak senin arzunun tahakkukuna müsâraat ediyor."

Bu iki çeviride de "hevâ" sözcüğüne "dilek" ve "arzu" anlamı verildiği görülüyor. Demek ki, bizim çevirimizle "hevâ" sözcüğüne verilen anlam arasında temelde bir ayrılık yok. Biz buradaki "hevâ"yı keyif diye almış bulunuyoruz. Ama ne tür bir keyif? Burada söz konusu olan Peygamber'in cinsel keyfi olduğuna göre Âişe'nin "Senin şeyinin keyfine" derken, cinsel organının keyfine demek istediği çok açıktır. Nitekim İslam kaynakları arasında önemli bir yeri olan Râğıb'ın *el-Müfredat'*ında "Hevâ"ya aynen şu anlam verilir: "Meylu'n-Nefsi ilaş-Şehveti: Nefsin şehvete meylidir."

Ayrıca esas kaynak olan Kur'an'da hevâ sözcüğü sadece gösterilen ayette değil, on ayette arzu ve isteğin konusuna göre değişik anlamlarda yer alıyor.

Kur'an'da hevâ'nın geçtiği ayetler:

Nisâ Suresi, 135. ayet; A'râf Suresi, 176. ayet; Keyf Suresi, 28. ayet; Tâ-Hâ Suresi, 16. ayet; Furkan Suresi, 43. ayet; Kasas Suresi, 50. ayet; Sâd Suresi, 26. ayet; Câsiye Suresi, 23. ayet; Necm Suresi, 3. ayet; Nâziât Suresi, 40. ayet. Ama hepsinin ortak anlamı istektir, arzudur. Biz burada "cinsel" (şehevi) isteğin amaçlandığını belirtiyoruz ki, ne denli tepki gösterilse de bu yadsınamayacak bir gerçektir.

Âişe'nin sözünün söylenmesine neden olan konu (Muhammed'in karılarıyla yatmasındaki sıra) bunun tanığıdır. Yazarlar da bizimle bu konuda mutabık olduklarını belirtiyorlar.

Ayrıca *Yeni Nesil* gazetesinin yazarları Bünyamin Ateş ve Mehmet Paksu diyorlar ki, "Tecrîd'i de bu hadiste kaynak gösterdiği halde tercümede Tecrîd'in ifadesine itibar etmiyor."

Biz açıkça Arapça kaynaklardan çeviri yaptığımızı belirtmiştik. *Tecrîd* de kaynaklarımız arasındadır. Sözünü ettiğimiz cümle gerçekten *Tecrîd*'de de vardır. Hadisi kendimiz çevirdik ve bizim çevirimiz yorumsuz çeviridir.

Yeni Nesil yazarlarının iddia ettiği gibi bizim çevirimiz "değişik ve kasıtlı" olmadığı gibi, yazarların başvurduğu çevirilerden daha aslına sadık ve uygundur.

2000'e Doğru
19 Nisan 1987, yıl 1, sayı 16

MUHAMMED'İN ÖĞRETMENLERİ Mİ? BEL'AM, YAİŞ, ADDAS, YESSAR, CEBR, İRANLI SELMAN...*

Konuya İlişkin Kur'an Ne Diyor?

Kur'an'daki "Tanrı", her zamanki gibi ant içerek açıklama yapıyor:

- "And olsun ki biz, onların: 'Ona (Muhammed'e) bir insan öğretiyor kesinlikle' dediklerini biliyoruz. Savlarını dayandırdıkları kimsenin dili yabancıdır. Buysa (Kur'an), apaçık bir Arapça'dır." (Nahl Suresi, 103. ayet.)

Bundan sonraki ayetlerde, "inanmayanlar", korkutuluyor, "yalancı, iftiracı" olarak niteleniyor ve "işkenceli bir ceza"yla cezalandırılacakları bildiriliyor.

Yukarıdaki ayette, Muhammed'e öğreticilik ettiği söylenen kimsenin, "Arap olmadığı, yabancı olduğu" belirtiliyor.

- Yunanlı BEL'AM, YAİŞ...

Kimilerine göre, Muhammed'in öğretmeni, bir Yunanlı köleydi. Bel'am adında bir köle.

İbn Abbas anlatıyor:

"Peygamber, Mekke'de köle olan birine öğretimde bulunuyordu. Yabancıydı. Adı da Bel'am'dı. Peygamber'in yanına girişinde ve çıkışında putataparlar görüyorlardı.' – Muhammed'e (her şeyi) öğreten Bel'am'dır...' diye konuştular."[1]

Ya da "Yaiş"ti üzerinde durulan köle. Bel'am için söylenen, Yaiş için de söyleniyordu: "Yaiş, Muhammed'e öğretmenlik yapıyor" deniyordu.[2]

Ya da Muhammed'e öğreticilik eden köle, Cebr'di.[3]

- Ya da Yemenli CEBR, YESSAR, ADDAS.

"Hadramî'lerin iki genç köleleri vardı. Yemen halkından olan bu iki köleden birinin adı Yessar, öbürünün adı Cebr'di" diye aktarılır. Bu kölelerin sahiplerinin tanıklığı şöyle:

"Bizim iki genç kölemiz vardı. *Kendi dilleriyle kitaplarını okurlardı. Peygamber de bunlara uğrar, durup bunları dinlerdi.* İşte bunun için putataparlar, 'Muhammed bunlardan öğreniyor...' dediler.[4]

* *Teori* dergisinin Eylül 1991 tarihli 21. sayısında "Muhammed'in Öğretmenleri" başlığıyla yayımlandı. Elimizdeki özgün metni yayımlıyoruz.

1 Taberî, *Câmiü'l-Beyân*, 14/119.

2 Bkz. *age*.

3 Bkz. *age*.

4 Taberî, 14/119.

F. Râzî'nin yer verdiği aktarmada, bunların yanında bir üçüncü köle daha var: Huvaytıb'ın kölesi Addas.[5]

Görülüyor ki, ister Yunanlı, ister Yemenli olsunlar kölelerin Muhammed'le ilişkilerine bakışlar değişik açılardan:

Müslümanların bakışları ve savları başka; "putatapar" dedikleri inanmazların bakışları ve savları başka.

Müslümanlardan kimine göre: Muhammed'le köleler arasında bir "öğretme ve öğrenme ilişkisi" vardı, ama öğreten Muhammed'di, öğrenense köleler. İnanmayanlara göreyse bunun tersi gerçekti. Yani öğreten, kölelerdi. Muhammed'se öğreniyordu bunlardan.

Müslümanlardan kimine göre de, aradaki ilişki, "okuma ve dinleme ilişkisi"ni geçmiyordu. Köleler, kutsal kitaplarını *kendi dillerinden* okuyorlar; "peygamber" de "dinliyordu" yalnızca.

Müslümanların bu savları karşısında şu soru yanıtsız kalıyor:

- "Dillerini bilmiyordu'ysa Muhammed'in bu köleler yanında sürekli işi neydi? Ve kendi dilleriyle okuduklarını Muhammed'in dinlemesinin ne yararı oluyordu?

Kısacası, Müslümanların savları, akla sığacak türden değil.

İman Nereli?

Muhammed'in kendisinin bir açıklaması bu konuda oldukça ışık tutucu:

- " İMAN, YEMENLİDİR."

Bu hadis, Buhârî'nin *"e's-Sahîh"*inin de içinde bulunduğu en sağlam kabul edilen hadis kitaplarında yer almıştır. Hadise göre, "hikmet (bilgi, bilgelik) de Yemenlidir." Dahası, "Fıkıh da Yemenlidir" hadise göre.[6]

Bu hadis, incelemecilere göre, sağlamlığın en yüksek basamağında olan "mutevâtır hadis"ler arasındadır. Ve Peygamber'in arkadaşlarından 11 kişi tarafından aktarılmıştır.[7]

Kimi yorumcu, buradaki "YEMEN"i, birtakım zorlamalı yorumlarla "Mekke ve Medine" diye göstermeye çabalar.[8] Ne var ki, hadisin kimi aktarılışında "Yemenliler"den de açıkça söz edilir. Yani buradaki Yemen, coğrafyada herkesin bildiği Yemen'dir.

Demek ki, bu hadise göre "iman"ıyla, "hikmet"iyle ve "fıkh"ıyla (buradaki "fıkıh" sözlük anlamındaki olmalı) İslam, "yabancı kökenli"dir, "YEMENLİ"dir.

5 F. Râzî, tefsir, 24/50.

6 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Meğâzi/74; *Tecrîd*, hadis no. 1362; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-İmân/81-91, hadis no. 51-52. Ve öteki hadis kitapları.

7 Ebu'l-Feyz Muhammed, *Lukatu'l-Lâi'l-Mütenâsire Fi Ahâdisi'l-Mutevâtıre*, Beyrut, 1985, s.41-43, hadis no. 10.

8 *Tecrîd*, hadis no. 1362, Kâmil Miras'ın İzahı.

- Muhammed'e öğreten, İranlı Selman'dır ya da (Selman Fârisî).

Kimileri de, Nahl Suresi'nin 103. ayetinde sözü edilen "yabancı"nın, İranlı Selman olduğu görüşünde.[9]

Sonradan "Müslüman" kimliğiyle ortaya çıkan ve Müslümanlar arasında büyük ün kazanan Selman'ın, Muhammed'le son derece sıkı bir ilişki ve işbirliği içinde bulunduğu herkesçe biliniyor. "Müslüman" olması, Selman'a çok şey sağlamıştır. En başta, özgürlüğü, yani "kölelikten kurtulma"yı. Sonra da ünü, saygınlığı ve maddi, manevi çıkarları...

- Ya da sözü edilen "yabancı", önce Müslüman olup sonra İslamı bırakan bir "vahiy kâtibi"dir.

Bunu ileri sürenler de var.[10]

"Vahiy kâtibi"nin başına gelenler:

Adam önce "Müslüman" olmuştur. Selman gibi o da Muhammed'le işbirliği içindedir. Ama sonra ne olursa olur; bırakır İslamı. Ve bir açıklama yapar:

- "Muhammed'e ben öğretiyordum. Ve benim öğrettiklerim Kur'an'a vahiy diye yazılıyordu..."

Sonra adam öldü ya da öldürüldü. Ölüsüne gelince: Bir türlü, gömüldüğü yerde kalmıyordu:

Muhammed'in adamları şunu yayıyordu:

- "Bu olay, 'Tanrı'nın gazabı'nın bir yansımasıdır. Adam Tanrı'yı çok öfkelendirdi. Şimdi durum ortada. Gömülüyor, toprak da kabul etmiyor, edemiyor, Tanrı'dan korkuyor. Onun için de kâfiri, mezarının dışına fırlatıyor. 'İbret' almak gerek..."

Gerçekten de adam mezarına gömülüyordu; ama bir gün sonra, sabahleyin bakılıyordu ki adam mezarın dışında. Birkaç kez olmuştu bu.

Muhammed'in arkadaşlarından Enes (Mâlik Oğlu), çok sonra, şöyle anlatacaktır olayı:

- "Bir adam vardı. Neccaroğulları'ndan. Hıristiyandı; Müslüman olmuştu. Bakara ve Âl-i İmran Surelerini okumuştu. Peygamber'e de vahiy yazıyordu. Sonra yeniden Hıristiyan oldu ve kaçıp Hıristiyanlara katıldı. *'Ben ne öğretip kendisi için yazdımsa, Muhammed yalnızca onu bilir, başka bir şey bilmez'* demeye başladı..."[11]

Enes'in anlattığına göre, Tanrı adama öfkelenmiş, boynunu kopararak öldürmüş. Hıristiyanlar gömmüşler adamı. Ama sabah bakmışlar ölüsü ortada. Ve kefensiz. Hıristiyanlar, "Muhammed ve adamları kefenini soymuş, kendisini de işte böyle ortada bırakmışlar..." diye konuşmuşlar. Adamı bir daha gömmüşler. Bu kez biraz daha derince. Ertesi gün sabah yine aynı durum. Sonra aynı konuşmalar. Sonra yeniden ve daha derince gömme. Sonra aynı durum ve aynı yorumlar.

9 Taberî, *aynı yerde.*
10 Taberî, *aynı yer.*
11 Buhârî, *e's-Sahîh,* Kitabu'l-Menâkıb/25, c.4, s.181-182; *Tecrîd,* hadis no. 1477.

Bir kez daha ve derince gömme. Aynı durum. Bakmışlar ki, bu böyle sürüp gidecek. Adamı gömmekten vazgeçmişler artık.

Bu adamın söylediğini söylemiş, yani "ben ne diyorsam, ne yazıyorsam o vahiy oluyor..." demiş. Muhammed'in "Tanrı'dan vahiy filan almadığını" söyleyerek İslamı bırakmış biri daha vardı: Ebu Serh Oğlu Sa'd Oğlu Abdullah. Ama onun başına yukarıdaki olay gelmedi nedense. Muhammed tarafından idamına karar verilmişti. Ne var ki, Halife Osman'ın süt kardeşiydi. Ve Osman'ın araya girmesiyle bağışlandı. Sonra Mısır Valisi bile oldu (ölm. 656-657).[12]

Ayetteki Cevap

- "Muhammed'e öğreten Tanrı değil, insandır..." diyenlere, ayette verilen cevap ne ölçüde doyurucu?

Cevap, yukarıda verilen ayetin anlamında da görüleceği gibi şöyle:

1- Muhammed'e öğrettiği söylenen kişi, Arap değildir, yabancı biridir.

2- Kur'an'sa apaçık bir Arapçadır.

3- Öyleyse Muhammed'e, sözü edilen kimse öğretmiş olamaz.

Oysa Arapçayı bilen yabancı biri de Muhammed'e "eskilerin söylencesi"nden, "Tevrat"tan, "İncil"den, başka "kutsal metin"lerden birtakım "bilgiler" verebilirdi. İleri sürülen de bu. Muhammed, aldığı bilgileri, Arapça kalıplara döküp kendi "üslubu" içinde sunmuş olamaz mıydı? Kaldı ki "apaçık Arapça" diye nitelenen Kur'an'da, Yunanca, Süryanice, İbranice, Koptça... gibi dillerden birçok sözcük bulunduğunu, Müslüman incelemeciler bile örnekleriyle yazıyor.[13]

Kur'an'da bu denli değişik yabancı sözcüklerin bulunması da, "Muhammed'e yabancının (ya da yabancıların) bilgi verdiği, öğrettiği" yolundaki savı desteklemez mi?

Muhammed'e bir "yabancı"nın ya da yabancıların yanında, bir ya da birkaç Arap da öğretmiş olabilir.

- İslam için çok önemli bir kaynak "Müseylime".

"Müseylime", "Müslimcik" demektir. Müslümanlar, onu küçümsemek için böyle demişler, ayrıca da "Kezzâb", yani "çok yalancı" demeyi uygun görmüşlerdir. Müslümanların bir sövgüsüdür bu. Anlaşılıyor ki onun kendi adı "Müslim"di. Bu adı taşımış olması çok önemlidir. "İslam" ve "müslim" sözcüklerinin kaynağına götürür niteliktedir.

Müslümanlarca sövülen, aşağılanan bu kişiye, "Rahman", "Yemame Rahmanı (Yemameli Rahman)" da deniyordu. Yani adam aslında böyle ünlüydü. Bu da çok ilginç.

12 Bkz. *İslam Ansiklopedisi.*
13 Süyuti, *el-İtkan fi Ulumü'l-Kur'an,* Arapça, Mısır, 1978, 1/178-185.

Bir başka ilginç olan da, Mekkelilerin Muhammed'e söyledikleri şu sözler:

- "Bize ulaşan bilgiye göre, sana öğreten (Tanrı değil), Yemame'deki şu adamdır. Rahman denen adam, Tanrı'ya ant içerek söyleriz ki biz Rahman'a inanmayız."[14]

Mekkelilerin bu söyledikleri nedensiz miydi?

Müseylime, daha doğrusu "Müslim" ve bir başka adıyla "Rahman", Yemame'nin Hanifeoğulları kabilesindendi.

İlginç üç ad: "Müslim", "Hanife", "Rahman". Bu adlar, hele ilk ikisi bir araya gelince daha da ilginçlik kazanıyor: Kur'an'da "İslam" inanırlarının, "müslim"lerin "ad babası" olarak tanıtılan İbrahim (bkz. Hac Suresi, ayet 78) için hem "HANİF", hem de "MÜSLİM" denir (bkz. Bakara Suresi, ayet 135; Âl-i İmrân Suresi, 67 ve 95. ayetler; Nisâ Suresi, 125. ayet; En'âm Suresi, 161. ayet; Nahl Suresi, 120 ve 123. ayetler). "Peygamber" olarak yer alan İbrahim, kısa anlamıyla "yıldız tapımı" demek olan Sâbiîlik dininin "peygamberi"ydi. İslam kaynaklarından da yaptığım incelemelerden vardığım sonuç bu. Muhammed de ilk ortaya çıktığında, "Sâbiî" diye niteleniyordu.[15] Sâbiîliğin dili, Süryaniceydi. "Allah", "Kur'an", "Furkan", "kitab", "melek" ve daha birçok sözcük gibi "İslam", "müslim", "hanif" ve "Rahman" da bu dilden geliyordu.[16] Yine benim incelemelerimden vardığım sonuca göre, Yıldız tapımı, "Sâbiîlik" adı altında, Yahudilik ve Hıristiyanlık dinlerine de kaynaklık eden bir din olarak kurumlaşırken, özellikle Ortadoğu'da "Müslimler"i ve "Hanifler"i içine alıyordu. Önce "Müslimler" vardı, sonra "Hanifler" kolu meydana geldi. İbrahim, bu kolun "peygamber"iydi. İşte "Yemame Rahmanı" diye ünlü "Müslim (Müseylime)" ve ondan çok şey öğrendiği anlaşılan Muhammed de bu kola bağlıydı.[17]

Yemame Rahmanı, Muhammed'in yararlandığı kaynaklardan yalnızca biri olabilir.

Yukarıda adları geçenler ve daha başkaları tek tek de, tümü birden de "Muhammed'in öğretmenleri" olabilirler. Furkan Suresi'nin 4. ayetine göre, Muhammed'in "yardımcıları"ndan, yani öğretmenlerinden "kavm", yani bir "topluluk" diye söz edilmiştir. Bu ve bunu izleyen iki ayetin anlamı şöyle (Diyanet'in resmî çevirisi):

- "İnkâr edenler, 'Bu Kur'an, Muhammed'in uydurmasıdır. Ona başka bir *topluluk* yardım etmiştir' diyerek haksız ve asılsız bir söz uydurdular. 'Kur'an, öncekilerin masallarıdır. Başkalarına yazdırılıp sabah akşam ona okunmaktadır' dediler. Ey Muhammed! De ki: 'Onu göklerin ve yerin sırrını Bilen indirmiştir. Şüphesiz O, Bağışlayan'dır, merhamet edendir.'" (Furkan Suresi, ayet 4-6.)

14 İbn İshak, *Siyer*, tahkik ve ta'lîk: Muhammed Hamidullah, Arapça, Konya, 1981, s.180, fıkra: 254.
15 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu't-Teyemmüm/6, c.1, s.89.
16 Aziz Günel, *Türk Süryaniler Tarihi*, Diyarbakır, 1970, s.46-48; Süyuti, *el-İtkan*, 1/180-184; doğubilimci Arthur Jeffery, *The Foreign Vocabulary of The Quran*, Kahire, 1938, s.12 ve ötekiler.
17 Sâbiîlik konusunda geniş bilgi için bkz. Eren Kutsuz-Turan Dursun, *Saçak Dergisi*, Şubat 1988, sayı 49.

Buna göre, Kur'an'ın "uydurma" olduğunu söyleyenler şunları da söylüyorlar:

1) Muhammed'e bir topluluk yardımcı oluyor.

2) Muhammed, Kur'an ayetlerini başkalarından alıp yazdırıyor.

3) Muhammed'e sabah akşam okunuyor.

4) Ayetler, "eskilerin masalları"ndan oluşuyor.

Buna karşılık, Kur'an'ın cevabı şudur:

"Yalan ve haksızca iddia. Kur'an ayetlerini Tanrı indirmiştir. O, göklerin ve yerin gizlerini bilir..."

Hars Oğlu Nadr, Muhammed'in kendisini "Tanrı'nın elçisi", yani Tanrı'yla insanlar arasında yer almış, Tanrı'nın bildirilerini insanlara iletme görevini üstlenmiş biri olarak tanıtmaya yöneldiğinde ve "Kur'an ayetlerini" sunması karşısında Mekkelileri uyarma yoluna gitmişti. Ve şöyle demişti:

- "Sakın inanmayın bu adama. 'Tanrı'dandır' diye ileri sürdüklerinin tümü, eskilerin masallarıdır. Ben size onunkilerden çok daha güzellerini söyliyebilirim..." İran krallarına, İranlı masal kahramanlarına ait söylencelerden örnekler aktarabileceğini söylüyor, anlatıp duruyordu Nadr.[18]

Nadr haklı mıydı, "eskilerin masalları"ndan var mıydı Kur'an'da?

Bilindiği gibi Kur'an'da "kıssa" denen birçok "öykü" var. Birçoğu; başta Tevrat, Yahudi kaynaklarında, kimileri de İncil'lerde yer alır. İncelendiğinde görülür ki, bunların bir kesimi, Tevrat'tan da çok önceki çağların söylencelerinde aynen var. Örneğin "Nuh Tufanı"na ilişkin öykü, "Gılgamış Destanı"nda hemen hemen aynıdır. Daha başka örnekler de verilebilir.

Mekke'de, Medine'de ve çevrelerinde çeşitli din ve inançların inanırları vardı. Çeşitli toplumların söylencelerini, "kutsal metinler"ini bilenler de az değildi. Muhammed'in özgürlüklerini söz verdiği ve işbirliği yoluna gittiği kölelerden de bu nitelikte olanlar bulunduğu biliniyor. Daha önce adlarına yer verilenler, Bel'am, Yaiş, Yessar, Addas, Cebr, İranlı Selman... da bunlardan.

Bunların ya da başkalarının, Kur'an'ın oluşması için Muhammed'e yardım etmiş, öğretmenlik etmiş olmalarını düşünmek akla uzak değil. Aklın ve mantığın kabul edemeyeceği şey, "Tanrı'nın, insanlara gökten mesaj göndermesi" ve bunun için şu ya da bu insanı aracı olarak seçmesidir. Bunu insan aklı değil, ancak akılla ilgisi olmayan "iman" kabul eder.

Teori
Eylül 1991, sayı 21

18 Taberî, *Camiü'l-Beyân*, 18/137-138.

MUHAMMED'İN İSTİHBARAT TEŞKİLATI

Ramazanla birlikte *Milli Gazete*'de yeni bir dizi başladı: Muhammed'in İstihbarat Teşkilatı. Diziyi Ş. Ali Minaz hazırlamış. Yazar 6. yüzyıl Arap Yarımadası'nda kabileciliğin, kan davalarının ve huzursuzluğun egemen olduğu çağda, garip ve saçma sapan geleneklerin yaygın olduğunu vurguluyor; bu nedenle Peygamber'in Medine'de Site Devleti kurduğunu belirtiyor.

"Bu devleti yıkmak Peygamber'i bir avuç suda boğmak isteyenler vardı. Bunlar Müslümanlara karşı sıcak ve soğuk harbin her çeşidini uygulayarak mücadele veriyorlardı. Ben, rahmet Peygamberi olduğum kadar da savaş Peygamberiyim diyen sevgili Peygamber ise, İslam düşmanlarıyla en güzel şekilde savaşıyordu. Peygamber'in kurduğu İslam Devleti'nin sınırları 10 yılda 2 milyon kilometrekareye ulaştı."

Ş. Ali Minaz şöyle devam ediyor:

"Allah'ın Resulü 23 yıllık Mekke ve Medine hayatında düşmanla, şer ve egemen güçlerle mücadele etmenin en mantıklı ve en güzel örneğini veriyor."

Böylece Peygamber haber alma ve casusluk teşkilatını çalıştırarak, kutsal savaşında çok sayıda insanın kanının dökülmesine engel oluyordu.

Bu yazı dizisinde yazar, Muhammed'in İstihbarat Teşkilatı'nın üyelerini tanıtıyor ve "Bu üyelerin bir kısmının hayatını heyecan ve ibretle okuyacaksınız" diyor.

Ebu Süfyan Cezasını Bulmalıydı

Peygamber'in istihbaratçılarından Amr b. Ümmeye, henüz İslama girmiş değildi. Ama Peygamber'e büyük saygı ve sempatisi vardı. Mekkeliler Bedir Savaşı'nda yenildiler. Ticaret kervanları Müslümanlarca baskına uğruyordu. Ebu Süfyan Muhammed'i öldürmek için, kiralık katil tutup Medine'ye gönderdi. Katil mescide geldi. Peygamber namaz kılıyordu. Namaz bitince saldırdı. Bu arada ashabtan Seleme, katili sırtından yakaladı. Gizlediği kılıcı belinden çekip aldı. Ebu Süfyan bu yaptığının cezasını bulmalıydı. Dünyadan Allah Resulü değil, o gitmeliydi. Onun başı uçmalıydı. İşte bu amaçla Peygamber Mekke'ye iki kişi gönderdi. Biri Amr diğeri de yardımcı arkadaşı Seleme.

Amr ve arkadaşı Mekke'ye yaklaştılar. Amr, arkadaşına "Seleme, şimdi doğru Ebu Süfyan'a gidiyoruz. İşini bitiriverelim hemen" dedi. Seleme cevap verdi: "Amr, sabırsızlanma. Buraya kadar gelmişken Kâbe'yi de ziyaret edelim; İkişer rekât namaz kılalım. Sonra işimizi hallederiz..." Bu fikir cazip gelmişti. Doğru Kâbe'ye gittiler. Fakat Süfyan'ın oğlu Muaviye, Amr'ı tanıyınca oradan uzaklaşıp Medine'ye dönmek zorunda kaldılar. Yolda Mekkeli iki kişiyle karşılaştılar. Oturup sohbet ettiler. Bunlar Mekkeliler tarafından Medine'ye gönderilen casuslardı. Amr birini öldürdü. Öbürünün ellerini bağlayıp Medine'ye getirdi. Resulullah'a gidip olayı anlattı.

Soğuk Savaş Sürdürenler

Hicret'in 2. yılı Mekke'deki casus Medine'ye bir haber gönderdi. Haber görünürde pek önemli değil: "Mekkeli putperestler Şam'a büyük bir kervan gönderiyor." Ama haberin altında büyük bir uyarı olduğu anlaşılıyordu. Mekke'deki casus bu kervandan elde edilecek gelirlerle silah alınıp asker kiralanarak Müslümanlara saldırılacağına işaret ediyordu. Kervan Şam'a bu amaçla gönderilmişti. Resulullah haberi alır almaz hemen harekete geçti. Önce kervanın gözlenmesi için iki izci görevlendirdi. Bu izciler Talha ve Said bin Zeyd idi. İki izci, kavurucu çöl sıcağında gece gündüz demeden günlerce yürüdüler; sonunda kervanı yakaladılar. Uzaktan uzağa izlemeye başladılar onu. Topladıkları bilgileri de bir haberciyle gizlice Resulullah'a bildirdiler. Bu kervan takibi Bedir Savaşı sırasında İslam için sürdürülen soğuk savaşın bir parçasıydı.

Ebu Rafi ilk Müslüman olanlardandı. Mekke'ye Mısır'dan getirilmişti. Peygamber'in amcası Abbas'ın kölesiydi. Abbas'ın iman etmediği sıralarda evinde iki mümin vardı. Biri hanımı Lübabe, öbürü bu Ebu Rafi. İkisi de gece gündüz çalışıyorlar, çevrelerinde İslamın yayılması için mücadele veriyorlardı. Görüp duyduklarını da hemen Resulullah'a iletiyorlardı. Haber alma teşkilatının önde gelen elemanlarıydılar.

Mekke Casusu

Peygamber'in amcası Abbas da istihbaratçıydı. Bedir Savaşı'nda müşriklerle birlikteydi. Savaş sonucu Müslümanlara esir düştü. Peygamber, kurtulması için fidye ödemeliydi. Fidyesini ödeyerek Abbas İslama girdi. Ama Mekkelilerin onun imana gelişinden haberleri yoktu. Abbas başka düşman tutsaklar gibi Mekke'ye döndü. Mekke Casusu görevini üstlendi. Peygamber ona bu görevinin sıcak savaştan daha kutsal olduğunu söyledi.

Hicret'in 3. yılında Abbas'tan bir mektup geldi. İşte mektuptan bazı cümleler: "Kureyş, büyük hazırlık içinde bütün güçleriyle saldırıp sizi yok etmek niyetin-

deler. Bedir'in öcünü mutlaka almalıyız diyorlar. Sayıları 3 bin kadar..." Peygamber hemen Medine'ye döndü ve gerekenler yapıldı.

Yahudi Kabilesi'nin ileri gelenlerinden Ka'b bin Eşref, hem zengin hem edipti; bu iki gücünü sürekli İslama karşı kullanıyordu. Özellikle Bedir Savaşı'ndan sonra, ateşli şiirleriyle Kureyş'lileri coşturup kışkırtıyordu. "Müslümanlardan intikam alın, ben arkanızdayım" diyordu. Ama yaptıklarından Medine habersizdi. İşte yine Mekke Casusu sahnede. Hemen bir haberci kiraladı. Yahudi şairin yaptıklarını bir bir anlatan mektubu, Resulullah'a postaladı.

Peygamber'in Sağ Kolu

Peygamber ashabıyla toplantı halinde. Politik konular konuşuluyor. Musevi toplumun Müslümanlara karşı eylemlerinden söz ediliyor. Peygamber bir ara sözü büyük Yahudi şairine getirdi ve buyurdu ki: "Ka'b bin Eşref'i kim öldürür? Şu Allah'ı ve Resulünü inciten Ka'b'ı?" Sahabelerden biri hemen yerinden kalktı: "Ya Resulullah! Bu işi benim yapmamı kabul buyurur musunuz?" dedi. Bin Mesleme'ydi bu. Görev ona verildi. Yanına dört fedai seçti. Birlikte yaptıkları planı Peygamber'e onaylattılar ve Ka'b bin Eşref'e layık olduğu cezayı verdiler.

Muhammed Bin Seleme, Peygamber güneşinin çevresindeki yıldızların en parlaklarındandı. Birçok savaşta kılıcıyla boy gösterdi. Peygamber yokken idari işlere o bakardı. Bazı savaşlarda ordunun önünde gider, keşif ve öncü kuvvet görevlerini gerçekleştirirdi.

"Savaş, Hile Yapma Sanatıdır"

Yıl Miladi 627, aylardan Ocak, Medine 10 bin kişilik düşman ordusu tarafından kuşatılmış. Ancak mücahitler kentin çevresine hendek kazdıkları için, bir türlü içeri giremiyorlar. Medine'de "Kureyza oğulları" diye bilinen Yahudiler de kenti savunmak için Müslümanlarla anlaşma yapmışlardı. Peygamber, onların anlaşmayı bozduklarını; dahası düşmanla gizlice anlaştıklarını haber aldı. Durum çok nazik ve tehlikeliydi. Düşman bütün gücüyle üç bin Müslümana saldırırken, Yahudiler de içerden, arkadan vuracak. Tam o sırada Eşça kabilesinden biri çıkageldi. Müslüman olmak istediğini bildirdi. Bu kişi Nuaym İbni Mesud'du.

Nuaym'ın yapacağı iş konuşuldu ve Allah Resulü ona "Nuaym! Savaş bir çeşit plan ve hile yapma sanatıdır. Sen de bizim için bir hile yap bakalım" dedi. Nuaym hemen göreve başladı. İki tarafı birbirine düşürecek bir plan hazırladı. Müslümanlar için büyük bir tehlikeyi önledi.

Hendek Savaşı'nda Medine'nin kuşatılması 20 gün sürdü. Düşmanın yiyecek sıkıntısı çektiği ve moralinin çok bozuk olduğu haberleri geliyordu. Resulullah bir toplantı yaptı. Müşriklerin arasına bir casus göndermek istedi. "Huzeyfe! Git

şu adamlar ne âlemdeler, bir kontrol et. Bu arada kesinlikle taş atma, okunu ve kılıcını kullanma" dedi.

Huzeyfe ustaca düşmanın içine sızarak, savaştan çekileceğini öğrendi. Huzeyfe, Peygamber'in hem özel kâtibi, hem de sırdaşıydı.

Hendek Savaşı belasını Müslümanların başına saran Yahudi bir lider vardı: Ebu Rafi, çevre kabileleri sürekli olarak Müslümanlara karşı kışkırtıyor, kiralık katiller tutuyordu. Hicret'in 6. yılında Peygamber, Ebu Rafi'nin dersini verecek serdengeçti grubunu Hayber'e gönderdi. Dört kişiydiler. Grup başkanı Abdullah, Ebu Rafi'nin muhkem kalesine girmeyi başardı ve onu yatak odasında öldürdü.

Bişr, Ani Bir Baskını Önledi

Mekke, Müslümanların gözünde tütmeye başlamıştı. Herkes doğup büyüdüğü o kenti özlüyordu. Sonunda Peygamber'den buyruk çıktı: "Hazırlanın, Kâbe'yi tavaf için Mekke'ye yürüyoruz."

Hicret'in 6. yılının sonları Peygamber 1 500 sahabeyle birlikte Mekke'ye doğru yola çıktı. Mekkeli müşrikler haberi almışlardı. "Ölürüz de Müslümanları kente sokmayız" diyorlardı. Peygamber'in önceden Mekke'ye gönderdiği casus da, gerekli haberlerle geriye dönmüştü. Bu casus Bişr İbn-i Ka'b idi. Onun getirdiği haberler üzerine Rahmet Peygamberi, yeni strateji saptadı. Ordunun hedefini değiştirdi; yolun sağ yanındaki bir tepenin arkasına doğru ilerlemesini buyurdu.

Böylece Bişr, ani bir baskını ve Müslümanların bu baskında telef olmalarını önlemiş oldu.

Huzur Kaçmıştı

Hicret'in 11. yılında İslam dünyasının bazı yerlerinde yalancı peygamberler türedi. Bunlardan biri de Yemen bölgesinin San'a kentinde oturan Esved-i Ansi'ydi. Esved tam anlamıyla bir hokkabazdı. Zorba ve zalimdi. Soytarıca hareketleriyle "Bana da melekler gelip haber veriyor" gibi saçma sapan sözleriyle, ne gariptir ki, çeveresine adam toplamayı da becermişti. Üzücü haber Medine'ye gelince, Resulullah hemen gerekli önlemleri aldı. Bu küstah zorbanın ortadan kaldırılmasını buyurdu. Bunun için Firuz Bin Deylem'i görevlendirdi. O da kendisine iki yardımcı seçti. Yalancı peygambere yaklaşmak, muhafızlarını aşıp onu öldürmek çok güçtü. Firuz bu işi ustaca halletti. Esved'i, hanımı Azade'nin yardımıyla yatak odasında boğarak öldürdü.

2000'e Doğru
15 Mayıs 1988, yıl 2, sayı 21

İSLAMIN İBADET KAYNAĞI: GÜNEŞ KÜLTÜ

ATATÜRK'E GÖNDERİLEN SOLUK KESİCİ BİR RAPOR

Raporun adı: *Güneş kültü*
Yazıp gönderen: Tahsin Mayatepek. Meksiko Maslahatgüzarı
Raporun alıcısı: Atatürk
Tarih: 12 K.evvel 1937
Sayısı: 14. Rapor
Sayfa sayısı: 40

Bu raporla yıllar önce tanıştım. Şimdi ilk yayına sunan ve değerlendiren kişi olmanın coşkusunu taşıyorum.

Ya Ötekiler?

Birinci rapor, ikinci rapor, üçüncü rapor nerede? Nerede dördüncüsü, beşincisi, altıncısı? Ve nerede yedincisi, sekizincisi, dokuzuncusu? Daha da var: Onuncusu, on birincisi, on ikincisi, on üçüncüsü. Belki de on dördüncüden sonrası da vardı. Ama on dördüncüye kadar bulunduğu kesin. Yoksa bu rapor için "14. Rapor" denir miydi? Peki nerede öbürleri? "14. Rapor", Cumhurbaşkanlığı arşivinde. Her nasılsa kalabilmiş. Öbürlerinin de burada bulunması doğaldı. Dahası gerekliydi. Ama ne bu "doğal"lık, ne de bu "gerek"lilik o raporların bu arşivde bulunmasına yetmiştir. Hiç değilse sorulması da doğal değil mi? Nerede Mayatepek'in Atatürk'e gönderdiği kesin olan öteki raporlar? Eğer Atatürk'ün arşivine önem verilmişse, eğer bu arşivdeki belgeleri kimi eller çekip almamışsa, bunlar kimilerinin keyfine ya da çıkarına uygun biçimde yok edilmemişse, yağmalanmamışsa, alınıp satılmamışsa... Nerede bu raporlar? Evet, neredeler? Yok, yok, yok. "Var" diyen varsa, beri gelsin, açıklasın, anlatsın. Ve aydınlatsın araştırmacıları.

"Araştırmacılar" ... Bunlar, asıl yetkilileri, tepede bulunanları ilgilendiriyor mu dersiniz? Araştırmacılar, hele sıradan olanlar ya da sıradan görülenler, ilgililerin ölçülerine uyabilecekleri kesin olmayanlar o kapıları açabilirler mi? Örneğin, Atatürk'e ait elyazmaları arşivinde bulunan, Ruşeni'nin son derece önemli ki-

tabı, Atatürk'ün de övgülerini taşıyan *Din Yok Milliyet Var* adlı kitaba ulaşmak kolay mı? Dahası, mümkün mü? Bunun için çok sıkı biçimde "dinli ve imanlı" olmak gerek. Hem de ilgililerin, yetkililerin ölçüleri içinde "dinli imanlı" olmak... Başka türlü o kapılar açılmaz. Araştırmacıya yol yok. Ya bulduğuyla "fikir"leri ve de "inanç"ları bulandırırsa? "Yağma yok" öyle...

Peki "yağma" yok da ve olmamışsa, söz konusu arşivdeki belgeler niye tamam değil? Bulunması gereken belgeler bulunmuyorsa, "yağma"; yalnızca belirli kesim için "mubah" görülmüş olmuyor mu? O belgelerin yok edilmesinde bu kesimin payı bulunduğu düşünülemez mi?

Şimdi bir düşünün: "Dinli imanlı" görünen ya da öyle olan bir kimse, bu niteliğine ve ilgililerin yasa üstü ölçütlerine uyma noktasındaki güvenilirliğine bağlı olarak güven sağlayıp, söz konusu arşive dalıyor. Dilediğini alma, sözüm ona inceleme rahatlığına sahip. Ve karşısına Tahsin Mayatepek'in Atatürk'e gönderdiği raporlar türünden belgeler çıkıyor. "Amanınnnn!!! Bunlar hep imansızca şeyler! Yok edilmeli bunlar!" diye düşünmez mi?

Belgelerin yok olmasında "din, iman" mı, yoksa "çıkarlar" mı, yoksa her ikisi mi rol oynamıştır? Hiçbirinin "günah"ı yoksa, bir kez daha sormalı: Nerede bu belgeler? Niye olmaları gereken yerlerinde değiller?

Raporun İçeriği: İslamdaki İbadetler "Güneş Tapımı" Kaynaklı

Orta Asya'daki ecdadımız gibi Güneş Kültüne sâlik olan Meksika yerlilerinin Güneşe tazim ayinlerini ne suretle yapmakta oldukları ve Ezan, Abdest ve secde gibi müslümanlığa aid oldukları zan olunan hususatın müslümanlığa güneş dininden girdiği ve islam dininde vazıh bir manası olmayan secdenin Güneş Kültünde çok derin bir manası olduğuna ve saireye dair mühim malumat ve izahatı havi rapor.

En başta, böyle sunuluyor rapor.

"Güneş Kültü" deniyor.

"Kült" (Alm. kult, Fr. culte, İng. cult) nedir?

Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek şöyle tanımlıyor:

"Yüce ve kutsal olarak bilinen varlıklara karşı gösterilen saygı, onlara tapınış."[1]

Kısaca "tapım" denebilir.

Öyleyse "güneş kültü", "güneş tapımı" demektir.

Rapor, İslamın öz ibadetleri olduğu sanılan ibadetlerin, gerçekte hangi kaynaktan geldiğini örnekleri ve kanıtlarıyla sergiliyor. Bir bir..!

İlk kez yayımlanacak olan bu raporu, eksiksiz, olduğu gibi yayımlamadan önce bir-iki nokta üzerinde duralım:

1 Sedat Veyis Örnek, *Etnoloji Sözlüğü*, "kült" maddesi.

Bu ve benzeri raporlara o dönemlerde neden gerek duyuluyordu?

Atatürk neden istiyordu? Bu raporun kapsadığı alanda aydınlara, araştırmacılara neden görevler yüklemişti? Ve aydınlar, araştırmacılar, bu alanı neden bu denli iş edinmişler ve çabalara girişmişlerdi?

Noktalardan biri de bu.

Raporda ileri sürülenler alanında Kur'an da neler var? İslam ve İslam araştırmacıları ne diyor? Başka dinlerin ve efsanelerin "kutsal yapıtları" ne diyor?

Noktalardan biri de bu.

Bu noktalar üzerinde önce özet olarak durulacak. Rapor tümüyle sunulduktan sonra da yer yer açıklamalar ve ayrıntılarla kimi kesimlere daha çok açıklık getirmeye çalışılacaktır.

Birinci nokta: Raporun yöneldiği amaç.

Bu amacı, Atatürk'e rapor, daha doğrusu raporlar yazıp gönderen Tahsin Mayatepek'in, raporda çok açık biçimde yansıyan coşkusunu anlayabilmek için, genç cumhuriyetin yöneldiği amacı, temel taşlarını, hangi dünyaya, uygarlığa yönelik olduğunu anımsamak gerekir. Ve iki yolu birbirinden ayırdıktan sonra hangi yolu seçmek gerektiğinin bilincinde olmak:

İki Yol

İki yolu var:

- Bilim yolu.
- Bilim dışı yol.

Birincisinde gözlem var, deney var, değerlendirme var, nesnel gerçekler var, sorunları gerçeklerin yasalarına göre açıklama, çözümleme var, bir sağlam sonuçtan, bilinmeyenden bir başka sağlam sonuca ulaşma var, bilinmeyenleri bilinen durumuna getirme var, dinamiklik var, değişmeler ve gelişmeler var, sürekli ilerlemeler var, kapısı hep ileriye doğru açık uygarlık var, insan var, insanların toplumlar yararına girişilmiş buluşları var, insanca düşünülüp konulan ve her zaman değiştirilebilen yasalar ve yönetimler var, açıklık var. Kısa söylenecekse, "din ve iman"la, "çıkara dayalı saptırma amaçlı yorumlar"la ırzına geçilmediği zaman güvenilirliği olan akıl var, bilim var.

İkincisindeyse, binlerce yıllık ilkellikler var, "din" var, inançlar var, düş var, büyü var ve olayları bunlara, bunlar kullanılarak oluşturulan kalıplara göre çözümleme, daha doğrusu çözümleyememe var, içinden çıkılmaz kurallar, karanlıklar var, karanlık kaynaklı yasalar var, Mahmut Esat Bozkurt'un Türk Medeni Kanunu'nun gerekçesinde belirttiği gibi durağanlık var, donukluk var, değişmezlik var, gerilik var, karanlığa teslim olma var. Kısacası, insanı kendi dışın-

daki korku, umut ve türlü hastalıklar ürünü uydurma bir güce ya da güçlere bağlama var, görünmezler adına tutuklama, "hapsetme", çürütme, insanı mallaştırma, toplumları sürüleştirme, uyutma, uyuşturma ya da gözlerini döndürüp özgürlüklere, özgür düşünceye, özgür insana, çağdaş uygarlık yolunun yolcularına, akla, bilime saldırtma var.

Bu yollardan hangisi seçilmeli?

Cumhuriyet'in kurucusu ulu önder, toplumu için bu yollardan hangisinin seçilmesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Cumhuriyet'in kuruluşundan çok önceleri de seçimini yapmıştı. Birinci yolu seçmişti ve güçlü kişiliğiyle seçtirmişti.

Ulu önderin birinci yolu seçtiğine o denli kanıtlar var ki, saymakla bitmez.

Birinci yolu seçtiği için ilkelerini, devrimlerini art arda sıralayıp gerçekleştirmişti. "En gerçek yol gösterici BİLİM'dir" ünlü sözünü söylemiş olması bundandı. Ve "devlet yönetimini, bu yönetimdeki politikasını, 'gökten' indiği sanılan kitaplara dayandırmadığını, bu kitaplardan 'esin' (ilham) almadığını, yaşamın gerçeklerinden güç ve esin aldığını" özenle belirtmiş olması da bu nedenleydi.

Ulu önder, "din"le "akıl ve bilim"i "bağdaştırma", bu yolla bir "sentez" (Türk İslam sentezi) yapma yoluna da gitmemişti. Bunun bir çıkmaz olduğunu biliyordu çünkü. Biliyordu ki, eğer "ırzına geçilmemiş"se, "akıl ve bilim"le hiçbir "din" bağdaşmaz. Bu, açık ve net olarak ortaya konmalıydı. Atatürk bunu yaptı.

İşte bu ulu önder, "ümmetlik"ten, "reâya (sürüler)" olmaktan çıkarıp, önüne çağdaş uygarlık yolunu açtığı, "ulus" olma bilincini vererek, sağlıklı kişilik ve kimlik kazandırdığı toplumun aydınlarına görevler yüklemişti: "Araştırmalar yapılsın, akla, bilime dayalı olarak toplum aydınlatılsın." Yeteneği olanları bu yöne yöneltmişti. Rapordan çok iyi anlaşılıyor ki, Tahsin Mayatepek de, bu yolda Atatürk'ün güvenini kazananlardan ve bu yönde görev yüklenmiş olanlardandı.

Rapor açıklıkla ortaya koyuyor ki, "İslam"ın "benim" dedikleri bile kendisinin değildir, "çok eskilere giden efsaneler"dir. Toplumların, bu arada Türk toplumunun çok eskiden yarattığı ve çağdaş ilkellerin yaşamlarında da tanık olunan, inanıldığı bilinen efsaneler... İşte bunlardır yüzyıllar boyu "Tanrı'dan gelme vahiylerin eseri" diye yutturulanlar. Ve kullanılarak kitleler, Türk toplumu üzerinde (Arap ağırlıklı) baskı aracı yapılanlar...

İkinci noktaya gelelim:

Raporda ileri sürülenlerin gerçeği yansıttığına, "Kur'an"dan, ilkellerin "kutsal yapıt"larından, Müslüman, Doğu ve Batı araştırmacıların araştırma ürünlerinden, açıklamalarından da "ipuçları" ve kanıtlar bulunabilir. Hem de bolca...

İşte Kur'an ayetleri:

Kur'an "Güneş Tapımı"nın da İçinde Bulunduğu "Yıldız Tapımı"nı Resmen Tanıyor

Kur'an'da "Sâbiîler"den söz edilir. Bunlar, "kitap ehli" arasında yer alır:

- Bakara Suresi'nin 62., Mâide Suresi'nin 69. ve Hac Suresi'nin 17. ayetlerinde...

İşte Bakara suresi'nin 62. ayeti:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَىٰ وَالصَّابِئِينَ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٦٢

Diyanet'in yayınladığı resmî "Türkçe anlamı"nda bu ayete şu anlam veriliyor:

"Şüphesiz, inananlar, Yahudiler, Hıristiyanlar ve Sâbiîlerden Allah'a ve ahiret gününe inanıp, yararlı iş yapanların ecirleri rablerinin katındadır. Onlar için artık korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir."

- Bu ayette, birinci sıra "iman edenler"e, yani "Muhammed dinine inananlar"a (Müslümanlara) veriliyor. İkinci sıra "Yahudiler"in, üçüncüsü "Hıristiyanlar"ın, dördüncüsüyse "Sâbiîler"in. Oysa gerçekten birinci sıranın, "Sâbiîler"in olması gerekir. Çünkü Sâbiîlik, sayılan dinlerin tümünden önce gelen, hepsinden eski bir dindir. Her neyse...

Ayette açıkta görüldüğü gibi, Müslümanlık, Yahudilik, Hıristiyanlık ve Sâbiîlik inanırları sıralanıyor ve bunların, "Tanrı'ya ve âhiret gününe inanmaları" durumunda "Rablerinin katında ECR, yani sevap alacakları ve korkudan, üzüntüden kurtulacakları", kısacası "cennete girecekleri" bildiriliyor. Müslümanlar, "Tanrı"ya ve ahiret gününe inanırlar. Ötekiler de... O zaman bütün bu sayılan din inanırlarının "Rablerinden karşılık olarak kurtuluşa erecekleri", yani "cennete girecekleri" bildirilmiş oluyor. Bu İslam Peygamberi'nin ve arkadaşlarının "mümaşât" yaptıkları, yani öteki dinlerin inanırlarıyla "barış içinde birlikte yürüme" politikası güttükleri, iyi

geçinmeye çabaladıkları döneme rastlayan ayetlerdendir. Müslümanlar, kimi "mevzi"ler elde etmek için zaman zaman böyle politika izlemişler ya da izler görünmüşlerdir. Fırsat bulup, güçlenince de karşılarındaki dinlerin inanırlarını, "kitap ehli" filan demeden vurmuşlardır. Aslında dinler bunu hep yapmışlardır birbirlerine.

Konumuz nedeniyle bizi burada ilgilendiren, ayette, "kitap ehli" arasında yer verildiği görülen "Sâbiîler"dir.

- Kimdir bunlar?

Müslüman Kur'an yorumcularına, din ve tarih araştırmacılarına göre:

- Yıldızlara ("güneş", "ay" da "yıldız" sayılmıştır) tapanlar.
- Meleklere tapanlar.
- Nuh Peygamber'in dininde olanlar.
- Yahudilerle Hıristiyanlar arasında kalan bir dine inananlar.
- Yahudilerle Mecûsiler (Zerdüştçüler) arasında kalan bir dine inananlar.
- Hıristiyanlarla Mecûsiler (Zerdüştçüler) arasında kalan bir dine inananlar.
- Bir dinden öbürüne geçen, din değiştirenler.
- Bir kesim Yahudiler.
- Bir kesim Hıristiyanlar.
- Dinsizler.

Yukarıdaki ayette, "Sâbiîler", Yahudilerden ve Hıristiyanlardan ayrı yer aldığına göre, bunlara "bir kesim Yahudiler" ya da "bir kesim Hıristiyanlar" demek, Kur'an açısından mümkün değildi. "Dinsizler" demek de. Çünkü bunlar, belirli dinlerin arasında, bir din inanırları olarak yer alıyor. Bunlar için "din değiştirenler" demek de, ayetteki anlatıma uymaz. Çünkü ayette, din değiştirenlerden söz edilmiyor. Ayette anlatılana uyması için "Sâbiîler", öyle bir dine inanmalılar ki, o din, Yahudilikten, Hıristiyanlıktan, Hac Suresi'ndeki ayette yer verilen Mecûsilikten ve dahası Arap putataparlığından daha başka başlıbaşına bir din olsun. Bu din, kimilerinin ileri sürdüğü gibi, "Nuh Peygamber'in dini" olabilir mi? İsfehânlı Râğıp, *el-Müfredât*'ında, bu görüşü benimsediğini belirtiyor.[2] Ama inandıkları neydi, neye tapınıyorlardı? Kimilerinin ileri sürdüğüne göre, "meleklere" tapınıyorlardı. Genellikle benimsenen görüşe göreyse, *"yıldızlar"*ın tapınırlarıydı. Bu "yıldız"ların içinde ve başında da, bir zamanlar birer yıldız sayılan "güneş ve ay" bulunuyordu. Fahruddin Râzî gibi ünlü Kur'an yorumcuları da bu görüşü benimserler.[3] İbn Hazm (994-1063), Şehrestani (1076-1153), Fadullah el Ümerî (1301-1349) gibi Müslüman dinler tarihi yazar ve araştırmacılarının benimseyerek belirttikleri görüş de budur ve ayrıca, "Sâbiîlik" dininin, *"dinlerin en eskisi olduğu"* yolundadır.[4] Yine bu yazarların yapıtlarında belirtilir ki, Sâbiîlik inanırlarından Kurre Oğlu Sâbit (836-910) ve oğlu Sinan (ölm. 943) gibi çok ünlü dü-

2 Bkz. *el-Müfredât*, "s-b-v".

3 Bkz. F. Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, 3/105.

4 Bu yazarların yazdıklarını özet olarak bir arada görmek için bkz. Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, 1960, 3/1750-1769.

şünürler yetişmiş, bunlar, çeşitli dallarda verdikleri yapıtları yanında, Sâbiîlik dinine, inançlarına, ibadetlerine ilişkin kitaplar yazmışlardır. Sâbiîlikten çok şey almış bulunan Yahudilik dininin ikinci ve yeni baştan kurucusu sayılan ünlü filozof ve din adamı Musa İbn Meymun (1135-1205) da, "Sâbiîlik"te, yalnızca *"yıldızlar"*ın *"tanrı" sayıldığını*, en başta, "GÜNEŞ"e, sonra "AY"a inanıldığını, güneşi simgelesin diye onun için "altından put" yapıldığını, ay simgesi olarak yapılan putun da, gümüşten olduğunu yazar, Sâbiîlikteki "güneş peygamberi"nden, "ay peygamberleri"nden ve bunların kitaplarından söz eder.[5] İbn Meymun, kendi zamanında Sâbiîlik dinine inanan toplumları anlatırken, en başta "kâfir Türkler"e yer veriyor, yani Sâbiîlik dininden oldukları için Türk toplumunu "kâfir" diye niteliyor.[6] Aynı kaynaklarda, Sâbiîlik dininin en yoğun olarak "Kaldeliler"de (Kıldâniler) bulunduğu, dünyanın öteki toplumlarına daha çok bunlardan yayıldığı da belirtiliyor.[7]

Sonuç:

- Sâbiîlik, Kur'an'da resmen "din" olarak tanınıyor. (Çünkü birçok alıntısı bu dindendir.)

- Kur'an'da, Sâbiîler, "kitaplılar" arasında sayılıyor.

Kur'an'da Sâbiîler, "kitap ehli" arasında sayıldığı içindir ki, birçokları gibi, ünlü İslam fıkıhçısı ve Hanefi mezhebinin başı olan Ebu Hanife, Sâbiîlerin "kitap ehli" arasında sayılması gerektiğini belirtmiş, *onların kadınlarıyla evlenilebileceğine ve kestiklerinin yenilebileceğine fetva vermiştir.*[8] Hanefi fıkıh kitaplarında da, bu yönde fetva verilmiştir. Ne var ki, "eğer bir kitaba inanıyorlar, bir peygamberi kabul ediyorlar ve yıldızlara tapınmıyorlarsa..." diye de bir "kayıt" konulduğu görülür.[9] Ama bu kaydın, sonradan eklendiği, birtakım polemikler nedeniyle bunu ekleme gereğinin duyulduğu anlaşılıyor. Çünkü, "Sâbiîlik" dininden olanlar, ayetlere dayalı olarak "kitap ehli" sayıldıktan sonra böyle bir koşulun artık anlamı olamaz.

- Sâbiîlikte, "yıldızlar"a, en başta da "güneş"e, "ay"a tapınma vardır.

- Ve çok açık biçimde belli oluyor ki, Sâbiîlikte, Tahsin Mayatepek'in raporunun içeriğini oluşturan "güneş kültü", yani "güneş tapımı" ağırlıklıdır.

Sâbiîlikteki inanç bilindiği gibi, bu dindeki "ibadet" biçimleri de bilinir.

- Nedir Sâbiîlikteki "ibadet"ler?

5 Musâ İbn Meymun, *Delâletu'l-Hâirîn*, Arapça, yayımlayan Prof. Dr. Hüseyin Atay, İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1974, s.584-595.
6 İbn Meymun, *aynı kitap*, s.585.
7 Ayrıca bkz. İbn Nedim, *el Fihrist*, Arapça, Beyrut, s.442-456, Prof. Dr. Philip Hitti, *Tarihu Suriye ve Lübnan ve Filistin*, Arapça, s.155 ve öt.; Dr. Muhammed Cabir Abdulâl, *Fi'l-Akâid ve'l-Edyân*, Arapça, Mısır, 1971, s.85 ve öt.; Muhammed Abdulmuid Han, *el Esatiru'l-Arabiyye Kable'l-İslâm*, Arapça, Kahire, 1937, s.110 ve öt.; Prof. Dr. Neşet Çağatay, *İslam Öncesi Arap Tarihi*, İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1971, s.142 ve öt.
8 Kurtubî, tefsir 1/370.
9 *Hidaye*, Arapça, 2/290; *Mecmaul'l-Enhür*, Arapça, 1/267.

Bu sorunun kitaplardaki karşılığına bakıldığı zaman, İslamdaki birçok ibadetin tümüne yakın bölümünün (bir anlamda tümünün), İslama –doğrudan ya da dolaylı yollardan– Sâbiîlikten geçtiği ve dolayısıyla, Mayatepek'in anlattıklarının, gözlemlerinin, değerlendirmelerinin doğru olduğu açık seçik görülür.

Karşılaştıralım:

- Müslümanlıkta namaz abdestiyle, boy abdestiyle "taharet" var.
- Sâbiîlikte de bu var.
- Müslümanlıkta "vakit"leriyle "namaz" var. "Beş vakit."
- Sâbiîlikte de bu var. Aynı saatlerde, "üçü farz" altı vakit.
- Müslümanlıktaki "namazlar", cenaze namazının dışında, "rükû"lu, "secde"lidir, "rekât"lar vardır.
- Sâbiîlikteki "namazlar" da böyledir.
- Müslümanlıktaki namazlardan "cenaze namazı", dua sayıldığı için "rükû"suz "secde"sizdir.
- Sâbiîlikte de cenaze namazı böyledir.
- Müslümanlıkta oruç vardır.
- Sâbiîlikte de vardır.
- Müslümanlıkta "farz" oruçlar "bir ay"dır. Bu ay da kimi zaman 29, kimi zaman 30 gün çeker.
- Sâbiîlikte de böyledir.
- Müslümanlıkta "farz oruç"larının yanında, isteğe bağlı ve "nafile" adı verilen oruçlar vardır.
- Sâbiîlikte de böyledir.
- Müslümanlıkta "fıtr bayramı" adı verilen "ramazan bayramı" vardır.
- Sâbiîlikte de bu ad ve nitelikte bayram vardır.
- Müslümanlıkta "kurban" vardır.
- Sâbiîlikte de vardır.
- Müslümanlıkta "hac" vardır.
- Sâbiîlikte de vardır.
- Müslümanlıkta Kâbe, "Tanrı'nın evi"dir ve "kutsal"dır.
- Sâbiîlikte de böyledir.
- Müslümanlıkta ibadet için "tapınak"lar (camiler, mescidler) vardır.
- Sâbiîlikte de…
- Müslümanlıkta "kutsal kitap" vardır.
- Sâbiîlikte de…
- Müslümanlıkta "peygamber", peygamberler vardır.
- Sâbiîlikte de…

Ve böyle gider. Bütün bunların kanıtlarını ileride ve raporun sonundaki belgelerde bulacaksınız.

İslam da, Tıpkı Güneş ve Ay Kültlerinde (Sâbiîlikte) Olduğu Gibi Güneşe, Aya Ayarlı

Dikkat edilmeli: Güneş bir yere geldiğinde bir namaz, bir başka yere geldiğinde bir başka namaz, doğması yaklaştığında bir namaz, battığında bir başka namaz kılınır. Oruç da, güneş ışınları yokken (tanyeri ağarmadan önce) tutulur, güneş batınca bozulur. Yine oruç, hadisteki buyruğa göre, "ay görülünce (ramazanın başında) başlar, ay görülünce (izleyen ayın başında) bitirilir (bayram edilir)." Ay 29 çekerse ramazan orucu 29, ay 30 çekerse ramazan orucu 30 gün olarak tutulur.

Güneş ve ay kültlerinde ("Sâbiîlik"te) de bu ibadetler böyledir, güneşe ve aya göre düzenlenmiştir. Bu da, İslamdaki ibadetlerin nereden kaynaklandığını çok açık biçimde ortaya koyan kanıtlardandır.

Şu ayete bakın:

"Güneşin Kaymaya-Kıpırdamaya Başlaması Zamanı ve Nedeniyle Namaza Başla"

اَقِمِ الصَّلٰوةَ
لِدُلُوكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِؕ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ
كَانَ مَشْهُودًا ٧٨

Bu ayete Diyanet'in resmî çevirisinde, biraz eksik, biraz da yanlış olarak şu anlam verilir:

"Güneşin batıya yönelmesinden, gecenin karanlığına kadar namaz kıl. Sabah vakti de namaz kıl. Zira sabah namazı, görülmesi gerekli bir namazdır." (İsrâ Suresi, ayet 78.)

Bu ayetin başına, daha doğru olarak şu anlamı vermek gerekir:

"Güneşin kayma-kıpırdama zamanında ve bu nedenle namaz kıl ve gecenin karanlığına değin (vakit vakit) sürdür..."

Ayette, bir "dülûkü'ş-şems" deyimi geçiyor. Bunun sözlük anlamı, "güneşin kıpırdaması (delk'ten) ve kayması"dır. Bu deyimin başında da bir "li" yer alıyor. Bu "lâm" ile "vakit" ve "neden" bildirilir. Dolayısıyla, bu "lâm" için Kur'an yorumcuları ve dilbilimcileri "sebep lâmı", "vakit lâmı" derler. Yani bu "lâm" ile "vakit" ve "neden" bildirilir. Dolayısıyla, bu "lâm"dan, "namaz"ların, "hangi zaman" ve "hangi neden"le kılınacağı bildiriliyor. Fıkıhta da bu hüküm çıkarılır. F. Râzî, bu ayet nedeniyle, "Üçüncü Mes'ele" anlamındaki başlık altında şu bilgiyi veriyor:

(المسألة الثالثة) قال الواحدي: اللام في قوله لدلوك الشمس لام الأجل والسبب
وذلك لأن الصلاة إنما تجب بزوال الشمس فيجب على المصلي اقامتها لأجل دلوك الشمس

Bu Arapça sözlerin anlamı şudur:

"Vâhidî şöyle diyor: 'Li dülûki'ş-şemsi'deki *lâm, ecl ve sebep (neden) lâmıdır.* Bu böyledir çünkü, *namaz güneşin kaymasıyla vâcib (farz) olur. Öyleyse namaz kılana, namazı yerine getirmesi, güneşin kaymaya başlaması nedeniyle gerekli (farz) olmuştur."*[10]

Her şey çok açık değil mi?

Demek ki temel İslam kaynakları da, "namaz"ın, *"güneşin kıpırdamasına-kaymaya başlamasına bağlı olarak"* insanlara "buyrulduğu"nu kabul ediyor. "Güneş Kültü"nün, yani "Güneş Tapımı"nın bunda rol oynamadığı söylenebilir mi?

Orucun "farz" olduğunu ve nasıl yerine getirilmesi gerektiğini bildiren ayetler, Bakara Suresi'nin 182'den 187'ye değin olan ayetleri de, oruç ibadetinde "ay"ın ve "güneş"in rol oynadığını dile getirir niteliktedir. Örneğin, 185. ayette, "sizden kim *AY'a tanık olursa* (ayı görürse, aya, ramazan ayına erişirse) *hemen oruç tutsun..."* deniyor. 187. ayetinde de orucun, "Tan yerinde ak ipliğin kara iplikten ayırt edildiği", yani "tan yeri ağardığı" zamandan önce başlayıp, "gece"ye dek süreceği, yani "güneşin batmasıyla sona ereceği" bildirilir.

Şöyle bir soru sormayın:

- Peki kutuplarda, gecenin ve gündüzün günlerce, aylarca sürdüğü, örneğin altı ay gece, altı ay gündüz olduğu yerlerde oruç nasıl tutulacak?

Böyle bir soru sormayın, çünkü "Aklı ve bilimi dine araç yapan güruh", birtakım yorumlara çabalamış olsalar da, kimse bu konuda doyurucu bir cevap verebilmiş değildir. Ve siz de kimseden doyurucu bir karşılık alamazsınız.

"İbadet"lerin "güneş" ve "ay"a göre düzenlendiği ve düzenleyicilerinin de "gündüz"ün, "gece"nin o denli uzun olduğu yerlerde yaşamadıkları, öyle durumlar olabileceğini bilemeyecekleri göz önünde tutulduğundaysa, sorunun karşılığı kendiliğinden ortaya çıkmış olur. "İlkel insan"lar, "Güneş Tapımı"nın, "Ay Tapımı"nın kurucuları ve inanırları dünyanın o yörelerini, yani gündüzün ve gecenin o denli uzun olduğu kesimlerini nereden bilebilirlerdi?

10 F. Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, 21/26.

Kur'an'da, İbrâhim Peygamber'in de "Yıldız"a, "Ay"a ve "Güneş"e "Tanrım" Dediği Belirtilir

En'âm Suresi'nin 76, 77 ve 78. ayetlerine göre, İbrâhim, "yıldız"ı görür, "yıldız"a; "ay"ı görür, "ay"a; "güneş"i görür "güneş"e "tanrım" der. Bu gök cisimlerinden "güneş"i daha büyük ve daha parlak görünce, "Tanrım budur işte, bu daha büyüktür" diye konuşur. Ne var ki "Tanrı" dedikleri yerlerinde kalmayıp batınca, bunlara "Tanrı" demekten vazgeçer. Önce "yıldız"dan, sonra "ay"dan, sonra da "güneş"ten vazgeçer İbrâhim. Artık bunları "Tanrı" saymaz ve "asıl Tanrı"ya döner.

Kur'an, İbrâhim'in "Tanrı"yı nasıl arayıp bulduğunu kendince anlatırken çok önemli bir ipucunu da açığa vuruyor: Demek ki, İbrâhim de, süresi ne olursa olsun; "yıldız"a, "ay"a ve "güneş"e "Tanrım" demiştir. Sonradan "vazgeçtiği"yse Kur'an'ın "iddia"sıdır. İstediği sonuca ulaşmak için bu savda bulunması doğal.

Ayetlerin anlattıklarına bakılacak olursa, İbrâhim'in sözü edilen gök cisimlerini "Tanrı" sayma olayı, bir gün içinde olup bitmiştir. Oysa akla, mantığa vurulursa bunun olabilirliği yok. İbrâhim bu gök cisimlerine, biraz düşünmeye başladığı zaman "Tanrım" demiş olabilir. Diyelim ki erginlik çağında... Peki bunlara "Tanrım" dediği "gün"den önce, "yıldız"ı, "ay"ı ve "güneş"i hiç görmemiş midir? Bu, nasıl ileri sürülebilir? Olay, olup bitmişse, bu bir evre içinde olmalı.

Kaldı ki, İbrâhim'in "yıldızlar"ı ve o zamanlar birer yıldız sayılan "güneş"i, "ay"ı birer "Tanrı" saymaktan "vazgeçtiği"ne ilişkin değil; yıldız, ay ve güneş tapımcılarının, yani "Güneş Kültü"nün, "Ay Kültü"nün, bir başka deyişle "Sâbiîlik" dininin inanırlarının peygamberliğini yaptığına ilişkin "kayıt"lar ve "aktarma"lar vardır.

Üç Dinin Paylaşamadığı İbrâhim, Bir "Sâbiî'ydi

Âl-i İmrân Suresi'nin 65., 66., 67. ve 68. ayetlerinde, İbrâhim'in "Yahudi" mi, "Hıristiyan" mı, yoksa "müslim" mi olduğu tartışması yer alıyor ve kesip atılıyor:

- "İbrâhim ne 'yahudi'ydi, ne de 'hıristiyan'dı. O, bir 'hanif' ve 'müslim'di."

Ardından da İbrâhim'e en yakın olanların, Muhammed ile inanırları olduğu ileri sürülüyor.

Gerçekten de, İbrâhim paylaşılamayan bir "peygamber". Özellikle Yahudilerle Müslümanlar paylaşamıyor. Yahudiler de, Müslümanlar da onu kendi "ata"ları sayıyor.

Eğer sözü edilen İbrâhim tarihte yaşamışsa, yazılanlara, araştırmalara ve aktarılagelenlere bakılarak rahatlıkla şu söylenebilir:

İbrâhim, bir "sâbiî"ydi ve Sâbiîlik dininin "peygamber" diye inandığı bir kişiydi.

Kur'an ve hadis yorumcularından kimileri, kimi hadisler, İbrâhim'in toplumunun "Sâbiî" olduğunu, ama onun, bu toplumla savaştığını, onları "doğru yol"a çağırmak ve sokmak için "peygamber" olarak gönderildiğini ileri sürerlerse de bu, öteden beri alışılagelen bir yutturmacadır. Müslümanların uydurmasıdır. Nice yalan ve uydurmalar arasında bu da sergilenir. İbrâhim ile "Sâbiîler"in ayrı ve birbirlerine "karşı" olduğu ileri sürülüp işlenir. Bununla birlikte çıkarlarının da gereği olarak İslamı savunmak için kalemlerini ve olanca güçlerini kullanan Müslümanlardan birçokları da, Sâbiîlerin, İbrâhim'e, "peygamber" olarak inandıklarını belirtmekten kendilerini alamazlar. Bunlardan, ilahiyatçı (tefsir hocası) Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu şunları yazar: "Sâbiîler, Âdem, *İbrâhim*, Musa, Yahya gibi peygamberlere gönderilmiş olan kitapların suretlerine sahip olduklarını söylerler..." [11] İbn Nedim'in *El Fihrist*'inde "Haniflerin" bir "kitab"ından, öteki kitaplar gibi bu kitabın da Arapçaya nasıl çevrildiğinden söz edilirken, "Hanifler" şöyle tanıtılıyor:

قال أحمد بن

عبد الله بن سلام مولى أمير المؤمنين هارون أحسبه الرشيد ترجمت هذا الكتاب

من كتاب الحنفاء وهم الصابئون الإبراهيمية الذين آمنوا بإبراهيم عليه السلام

وحملوا عنه الصحف التي أنزلها الله عليه وهو كتاب فيه طول إلا أني اختصرت

منه ما لا بد منه ليعرف به سبب ما ذكرت من اختلافهم وتفرقهم وأدخلت

فيه ما يحتاج إليه من الحجة في ذلك من القرآن والآثار التي جاءت عن الرسول

صلى الله عليه وسلم وعن أصحابه وعن من أسلم من أهل الكتاب منهم عبد الله

ابن سلام ويامين بن يامين ووهب بن منبه وكعب الأحبار وابن التيهان وبحير الراهب

Türkçesi aynen şöyledir:

"Müminlerin Emiri Harun'un –sanırım Reşid'in– azadlısı Abelullah ibn Selâm oğlu Ahmet diyor ki: Hanefiler'in kitaplarından olan bu kitabı tercüme ettim. *Hanifler, İbrâhimci (el İbrahimiyye) sâbiîlerin ta kendileridir. Bunlar, İbrâhim Peygambere inanmışlardır."* (Bkz. İbn Nedim, *El Fihrist*, s.32. İbn Nedim'in bu kitabından, Mayatepek'in raporunun sonunda Sâbiîlere ilişkin önemli bilgileri içeren açıklamalar sunulmaktadır, bkz.)

Kur'an'da İbrahim için ne deniyor?

- "Hanif."

11 Mayatepek'in raporundan sonra, bkz. Cerrahoğlu'nun "Kur'an-ı Kerim ve Sâbiîler" başlıklı yazısı, s.111.

Burada ne deniyor?

- "Hanifler, İbrâhimci ve İbrâhim'e peygamber olarak inanan Sâbiîlerdir."

"Hanifler"le "Sâbiîler"i birbirine karşıt gösterme çabaları vardır. İslam propagandacılarınca, bu da önemle işlenir. Ama araştırmalar ve temel kaynaklardan birçoğunda, bunların birbirinden temelde ayrı olmadığı, hatta birbirlerinin aynı oldukları yansıtılır. Şu denebilir: "Hanifler, Sâbiîlerin bir koludur."

Sâbiîlerin İbrâhim dinine inandıkları, kimi tefsirlerde de belirtilir. Bu nedenle, Ömer Nasuhi Bilmen de, "tefsir"inde, Sâbiîleri tanıtırken şöyle der: "Sabie: Hazreti Nuh'un veya Hazreti İbrâhim'in dini üzerine (üzerinde) bulunmuş kimselerdir.[12]

Bütün bunlar ve daha nice kanıtlar varken, "İbrâhim Peygamber Sâbiîlere karşıydı, onları yola getirsin diye Tanrı tarafından gönderilmişti, onlarla mücadele ediyordu" denebilir mi?

Ve dahası:

Muhammed de, İlk Zamanlar "Sâbiî" Diye Tanınıyordu

Buhârî ve Müslim'in "e's-Sahîh"lerinde de yer alan, Muhammed'in ilk zamanlarda, "Sâbiî" diye tanındığını açıklayan hadis anlatımlarına, aktarmalarına tanık oluyoruz:

İşte bir-iki örnek:

فقالا لها أين الماء قالت عهدي بالماء أمس هذه الساعة ونفرنا خلوفا قالا
لها انطلقي إذا قالت إلى أين قالا إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم قالت الذي
يقال له الصابئ قالا هو الذي تعنين فانطلقي فجاءا بها إلى النبي صلى الله عليه

- Bu parça, Buhârî'nin yer verdiği bir hadiste yer alıyor.[13] Ve altı çizili yerlerin Türkçesi şudur:

"(Peygamberin arkadaşlarından iki kişi bir kadınla konuşuyorlar:)

- Haydi yürü gidelim! dediler.
- Nereye? diye sordu kadın.
- Tanrı'nın Elçisi'ne diye karşılık verdiler.
- Haa şu kendisine *"sâbiî"* denen kimseye mi? diye sordu kadın.
- Evet, işte o senin söylediğin kimseye diye karşılık verdiler."

12 Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'an'ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, İstanbul, 1/63.

13 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu't Teyemmüm/6, c.1, s.89.

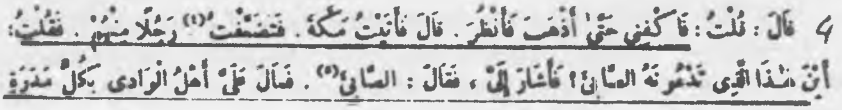

قال: قلتُ: فاكفني حتى أذهبَ فأنظرَ. قال فأتيتُ مكةَ. فتضعّفتُ(٤) رجلاً منهم. فقلتُ:
أين هذا الذي تدعونَهُ الصابئ؟ فأشارَ إليّ، فقال: الصابئ(٥). فمالَ عليّ أهلُ الوادي بكلِّ مدرةٍ

- Bu parçanın bulunduğu hadise, hem Buhârî, hem Müslim yer verir.[14] Türkçesi de şudur:

"Dedim ki: 'Şimdi sen bana izin ver de ben gidip şu adama (Muhammed'e) bir bakayım' dedi. (Ebu Zerr.) Ve anlattı: 'Mekke'ye gittim. Halkından güçsüz bulup gözüme kestirdiğim bir kişiye yanaşıp: *Şu sizin Sâbiî diye çağırdığınız kimse* nerede? diye sordum. O kişi beni (halkına) işaretle göstererek: İşte bir Sâbiî (daha)! dedi. Bunun üzerine, vâdi halkı, kesek ve kemiklerle üzerime üşüştü."

İlk zamanlar "Müslüman" olanlara da "Sâbiî" deniyordu. Hadislerde bir olay aktarılır:

Birçoklarına yapıldığı gibi Cezîme halkına da baskı yapılarak tümünün Müslüman olmaları istenir kabileden. Baskıyı yapan, zorbalığı ve zulmüyle ünlü, Halid İbn Velid'dir. Cezîmeoğulları da ister istemez İslamı kabul ederler. Ama "Müslüman olduk" demeyi beceremezler de, aynı anlama geldiğine düşünüp, "Biz de Sâbiî olduk, Sâbiî olduk" derler. Halid'se bunu yeterli bulmaz, kılıca sarılıp kimilerini kılıçtan geçirir, kimilerini de tutsak alır.

كتاب المغازي ﴿١٠٧﴾ باب (٦٠ - ٥٧)

(٥٨) باب

سهمانا اثني عشر بعيراً ونفّلنا بعيراً بعيراً فرجعنا بثلاثة عشر بعيراً باب ٥٨
بعث النبي صلى الله عليه وسلم خالد بن الوليد إلى بني جذيمة حدثنا محمود
حدثنا عبد الرزاق أخبرنا معمر ح وحدثني نعيم أخبرنا عبد الله أخبرنا معمر
عن الزهري عن سالم عن أبيه قال بعث النبي صلى الله عليه وسلم خالد بن الوليد إلى
بني جذيمة فدعاهم إلى الإسلام فلم يحسنوا أن يقولوا أسلمنا فجعلوا يقولون صبأنا
صبأنا فجعل خالد يقتل منهم ويأسر ودفع إلى كل رجل منا أسيره حتى إذا كان
يوم أمر خالد أن يقتل كل رجل منا أسيره فقلت والله لا أقتل أسيري ولا يقتل
رجل من أصحابي أسيره حتى قدمنا على النبي صلى الله عليه وسلم فذكرناه له فرفع
النبي صلى الله عليه وسلم يده فقال اللهم إني أبرأ إليك مما صنع خالد مرتين

14 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Menâkıb/6, c.4, s.158-159; *Tecrîd-i Sarîh*, hadis no. 1436; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu Fedâili's-Sahabe/132, hadis no. 2473, c.2, s.1919-1920. Hadis, Müslim'de daha geniş yer alır. Buradaki parça, Müslim'in metninden alınmıştır.

- Olay, Buhâri'de de yer alıyor.[15]

Altı çizili parçanın Türkçesi:

"Peygamber Halid İbn Velid'i Cezîmeoğulları'na gönderdi. Halid varıp İslama çağırdı onları. Onlar da, 'Müslüman olduk' demeyi beceremediler, yerine 'sabe'nâ (sâbiî olduk, sâbiî olduk)' dediler. Halid'se başladı onlardan kimilerini öldürmeye ve kimilerini tutsak yapmaya..."

Bu "Müslüman zulmü"nü burada bir yana bırakıp, konu üzerinde duralım:

Mekke çevresinde, ilk zamanlar, Muhammed'e neden "Sâbiî" deniyordu? Ve sonra "Müslümanlar"a da "Sâbiî"ler denmesi nedendi?

Konuyu saptırmak için genellikle, "Sâbiî"nin sözlük anlamına başvurulur. Bu sözcüğün sözlük anlamlarından biri, "dinden çıkan, dinden dönen"dir. İleri sürülür ki, "Muhammed Peygamber olarak ortaya çıktığında, Kureyş putataparları, onun için: 'Sâbiî' diyerek, onun 'dinden döndüğünü' anlatmak istiyorlardı. Öteki Müslümanlara 'Sâbiî' denmesi de bundandı..."

Ünlü bir saptırmacadır bu.

Sormalı:

- Muhammed hangi "dinden dönmüştü?" "Putataparlık"tan mı dönmüştü?

Bu soruya "evet" diye karşılık veremiyorlar.

Gerçek şu ki; Muhammed'e ve inanırlarına "Sâbiî" diyenler, ne dediklerini çok iyi biliyorlardı. Yani sözcüğü, yalnızca "sözlük" anlamıyla söylemiyorlardı. Sâbiîlik diye bir din vardı ve bu biliniyordu. Bakılıyordu ki, Muhammed'in savundukları "Sâbiîlik"de de var. İnancıyla, ibadetleriyle... Mekke putataparlığında da, "Güneş Kültü" ve "Ay Kültü" ve "yıldızlara tapınma"lar, birçok etkinlikleriyle vardı. Ama Sâbiîlik ya da "Haniflik" adı altında kurumlaşmamıştı. Sâbiîleri ayrı görmelerinin nedeni de buydu. Ve inançlarıyla birlikte ibadetlerini de, tümüne yakın kesimiyle Sâbiîlik'te buldukları Muhammed'i ve inanırlarını "Sâbiî" diye nitelemeleri doğaldı.

İslamın İnanç ve İbadetlerindeki Birçok Sözcük de, Sâbiîliğin Temel Dili Olan "Süryanice", "Aramice" Kaynaklıdır

Sâbiîlik kaynaklı olan, İslamın yalnızca inanç ve ibadetleri değildir. Bunlarla birlikte, inanç ve ibadetlerde kullanılan sözcüklerin çoğu da, Sâbiîlik dininin temel dili olan "Süryanice"den, "Aramice"den gelmedir. Kur'an'daki "Yunanca" sözcüklerin de, "Helenizm"le çok yakından tanışıp ilişkileri olan "Süryaniler" aracılığıyla Kur'an'a geçtiği söylenebilir.

15 Buhâri, *e's-Sahîh,* Kitabu'l-Meğazi/58, c.5, 107, *Buhâri*'nin başka bölümlerinde de var. Ayrıca bkz. *Tecrîd,* hadis no. 1636.

Kur'an'da yer aldığı görülen temel, anahtar sözcüklerden Süryanice olanlar arasında şunlar da var:

"Allah", "Rahman", "Kur'an", "Furkan", "kitab", "melek", "insan", "Âdem", "Havva", Nebi (peygamber)", "savm (oruç)", "salat (namaz, dua)", "âlem"... Bunlar Süryani kaynaklarda belirtildiği gibi, Müslüman yazarların, örneğin Süyuti'nin ünlü kitabı *el-İtkan'*ı gibi kaynak kitaplarında da yer alır.[16]

Kur'an'daki temel ve anahtar "inanç, ibadet sözcükleri"nin Sâbiîlik kaynaklı oluşu, "İslam"ın yapısını oluşturan neler varsa, tümüne yakın bir kesiminin, kaynağını "Güneş Kültü" ağırlıklı Sâbiîlik'ten aldığını ortaya koyan kanıtlardandır.

- Tersine, İslam Sâbiîliği etkilemiş olamaz mı? İnanç ve ibadetlerdeki benzerliğin bundan ileri geldiği düşünülemez mi?

Bir yutturmaca olarak bunu ileri sürmüş ve savunmuş olanlar vardır kuşkusuz. Ve olacaktır da.

Ama bu, olanaksız. Üzerinde yeterince düşünülüp, araştırmalara, verilere de bakılarak değerlendirme yapılırsa, asıl kaynağın İslam olamayacağı kolayca anlaşılır.

Asıl Kaynak Neden "İslam" Değil de, Sâbiîliktir?

Bu sorunun karşılığı için şu bir iki kanıt bile yeterlidir:

- Asıl kaynak İslam değil Sâbiîliktir; çünkü Sâbiîlik yanında İslam, daha dünkü bir olaydır.

- Asıl kaynak Sâbiîliktir; çünkü önemli Müslüman yazarların da kabul edip belirttikleri gibi, Sâbiîlik, görülen dinlerin en eskisidir.

Bu da doğaldır, çünkü Sâbiîlikte bulunan "yıldız" tapımı, özellikle de "ay" ve "güneş" tapımları ("yıldız", "ay" ve "güneş", asıl inanılan gücün, Tanrı'nın simgeleri olarak görülmüştür). Batılı araştırmacıların savunduklarına göre de, gelişmiş dinlerin, kimine göreyse, "tüm dinler"in "en eskisi"ni oluşturur.

"Yıldız Tapımı", "Güneş Tapımı", "Ay Tapımı" ve Bunlardan Oluşan "Sâbiîlik", Dinlerin En Eskisidir

Cahit Beğenç'in Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Devlet Kitapları" arasında yayımlanan *Anadolu Mitolojisi* adlı kitabında şunları okuyoruz:

16 Aziz Günel, *Türk Süryaniler Tarihi*, Diyarbakır, 1970, s.46-48; Süyuti, *el-İtkan*, 1/180-184. Doğubilimci Arthur Jeffery de *The Foreigen Vocabulary of The Qura'an* adlı kitabında, Kur'an'ın yabancı dil kaynaklarını gösterirken Süryaniceyi de gösterir. Bkz. Kahire, 1938, s.12. Yazarın verdiği örnekler arasında, Süryanice kaynaklı olarak Kur'an'a geçmiş birçok temel sözcük görülür. Geniş bilgi için bu kitaptaki listelere ve çeşitli açıklamalara bkz.

"Alman okuluna göre, dinler bir tek sembolden çıkmıştır. Max Miller'e göre bu sembol, *güneştir.* Taylor'a göre, gök kubbesidir. Sieche'e göre fırtınadır. Hillebrant'a göre *aydır.* Dinler tarihine göre sembollerin *en eski tipleri*, gökyüzü, güneş, ay, su, kutsal taşlar, arz (toprak), kadın, yeşerme (vejtasyon) ve ziraattır."[17]

Kitabı temel kaynaklar arasında yer alan, ateşli İslam propagandacısı görünen, bu yüzden konuları İslam uğruna savunmaktan çekinmeyen yazarlardan İbn Hazm (994-1063) bile şöyle diyor:[18]

[illegible] وكان الذي ينتحله
الصابئون أقدم الأديان على وجه الدهر [illegible]
[illegible]

Altı çizili yerlerin Türkçesi şöyle:

"Sâbiîlerin inandıkları din (Sâbiîlik), dinlerin çağlar içindeki en eskisidir."

Böyleyken, "asıl kaynak", Sâbiîlik değil de, İslam olabilir mi? Yani Sâbiîliğin ibadetlerini, inançlarını İslamdan aldığı düşünülebilir mi, bu durum karşısında?

- Sonra yukarıda da belirtildiği gibi, temel inanç ve ibadet sözcüklerinin "İslam"ın olmayıp, Sâbiîlikteki temel dile ait oluşu da, kaynağı yeterince belirler niteliktedir.

"Sâbiîlik de Münzel (Gökten İnme) Bir Dindi Ama Bozulmuştu" Yutturmacası

Kimi İslam propagandacıları, öteden beri şunu ileri sürüp işlerler:

"Tanrı, Âdem'den başlayarak birçok peygamber göndermiş, bunlarla birlikte de kitaplar indirmiştir. Ama, İslam gelinceye kadar bunlar bozulmuşlar, asılları da unutulmuştur. Sâbiîlik de bunlardan biridir. Bozulmuştur. İslam gelince, aslı yitirilmiş olan dinleri, inançları düzeltmiştir."

Genellikle öne getirilen bu.

Peki "asıl" ortada yoksa ve karşılaştırma olanağı bulunamıyorsa, İslamın savlarına nasıl inanılır? Tümüyle havada kalan ve bir sürü yalana dayalı "mucize" denen boş inancın dışında dayanağı nedir?

Kaldı ki, dinlerin "kutsal kitapları" ve "temel ibadet" gelenekleri, inanırlarınca "Tanrı'dan"dır. Öyle olmasa da, öyle inanılır. Bunlar yerleştikten, yaygınlık kazandıktan sonra ve hele bir sürü de elyazması yapıtlara, yazıtlara geçmişken,

17 Cahit Beğenç, *Anadolu Mitolojisi*, İstanbul, 1974, s.66.
18 İbn Hazm, *el Faslu Fi'l-Milel Ve'l-Ahvai Ve'n-Nihal*, tahkik: Dr. Muhammed İbrâhim, Dr. Abdurrahman Umeyre, 1/88.

değişmiş ya da değiştirilmiş olabilir mi? Kimler, nasıl değiştirmiş ya da bozmuş olabilirler? Vardıysa, aslına neden hiçbir yerde rastlanamıyor? Yitirilmişse neden toplumlar yitirdiklerini hiç anımsayamıyorlar?

Ayrıca şu da sorulabilir:

Hicr Suresi'nin 9. ayetinde, Tanrı'ya şöyle söylettirilir:

"Kuşkusuz 'zikr'i (Kur'an'ı) biz indirdik. Onu kesinlikle koruyanlar da biziz." Demek ki Tanrı kendi indirdiğine "sahip çıkıyor" ve onu koruyor. Anlatılan bu. Peki öteki "kitap"ları da indirdiğine göre, onlara niçin sahip çıkmamış ve onları neden korumamış? Onlar da kendi kitabı değil miydi?! Sonra "düzeltici" olsun diye İslamı göndermek için onca yüzyıl niye beklemiş?

Tabii, "Tanrı'nın hikmetinden sorulmaz" denir, konu kapatılır bu gibi durumlarda. Kaçma yolu.

Kuşkusuz her şeyde değişme olur. İnançlarda, dinlerde de... İslamda da olmuştur ve olacaktır. Böyledir diye "yeni bir din" geleceğini kabul eder mi İslam? Değişme ve gelişmeler olur, ama birtakım temeller, yazılı belgeler kalır da... nasıl ki en ilkel dönemlerden, binlerce yıl öncesinden birçok "kalıp"lar, "boş inanç"lar bugüne dek sürüp gelmiştir. "Melek", "cin", "şeytan", "cennet", "cehennem", "kader", "ecel"... türünden inançlar böyle sürüp gelmemiş midir? Bunlar, kitlelerin tapınma geleneklerinde, "kutsal metin"lerinde, "kutsal kitap"larında, şu ya da bu kitapta, yazıda, yazıtta, yerleştiği kafalarda, dillerde yaşayıp gelmişlerdir yazık ki. Akıl ve bilimin, "ırzına geçilmemiş" olanı, bunlara zaman zaman öldürücü darbeler vurmakta. Ama karanlığa karşı aydınlık yeterli değil. Şimdilik. Çıkarcılar, politikacılar da, tarih boyu en etkili rol oynamış olan bu silahı ellerinden kaçırmak istemiyorlar. Kullandıkça kullanıyorlar...

Kısacası, Sâbiîlikteki inançlar da, kendinden öncekilerden kaynaklanmakta. Kurumlaşmış ya da daha kurumlaşmamış olanlardan, "totemcilik"ten, "canlıcılık"tan (animizm) nice yansımalar olmuştur bu dine. Çeşitli süreçler, gelişmeler, değişmeler içinde...

Ama, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam gibi dinler söz konusu olunca, temel kaynak "Sâbiîlik"tir. Demek istenen de bu, gerçek de bu.

Sâbiîlikten İslama Geçenlerin Kimi Doğrudan, Kimi de Yahudilik, Hıristiyanlık Yoluyladır

Sâbiîliğin temel inanç ve ibadetleri, kimi sözcükleriyle birlikte, Yahudilikte de bulunuyor. Yahudi toplumunun yaşamında, dilinde, kafasında, "kutsal kitabı"nda, yani Tevrat'ta ve öteki kaynaklarında... Hem de çok yoğun ve ağırlıklı olarak görülüyor. Neden? Çünkü Yahudiler, gözlenebildiği ölçüde, birçok top-

lumdan çok daha fazla "toplayıcı" olmuşlardır. Voltaire, *Felsefe Sözlüğü*'nün Eyüb (job) maddesinde, Tevrat'ın Eyüb bölümünün Yahudilerin olamayacağını kanıtlamaya çalışırken, Eyüb bölümünde, "Ayı", "Orion" ve "Hyad'lar" adı verilen "takımyıldızları"ndan söz ediliyor oluşuna dikkat çekiyor, şöyle diyor: "İbranilerin astronomi hakkında hiçbir zaman hiçbir bilgileri olmamıştır. Hatta dillerinde bu bilimi belirleyecek bir sözcük bile yoktur." Sâbiîlerin, "yıldız", "ay" ve "güneş" kültleri inanırlarınınsa, gökbiliminde çok ileri düzeye ulaştıkları, çok çaplı bilgileri olduğu, bugün araştırmalarla yeterince biliniyor. Voltaire'in sözünü ettiği bölüm, hiç değilse bu bölümdeki anlatımların bir kesimi, Sâbiî çevrelerinden alınmış olabilir. Voltaire yukarıdaki yargısına, aynı maddede, şunu ekliyor: "Yahudiler bu işte de, her şeyde yaptıkları gibi, başkalarının yapıtlarını kendilerine maletmekten başka bir şey yapmamışlardır."[19] Voltaire'nin yargısına göre, Yahudiler, "Tanrı"larını bile, "başkalarından aşırmışlar"dır.[20]

Yahudilerin, Tanrı, Tanrı'nın nitelikleri, Peygamber, ruh, "kutsal kitap", tapınak, kurban, tapınma gibi konularda, Sâbiîliği verimli bir kaynak olarak buldukları ve bu kaynaktan bol bol alıp yararlandıkları anlaşılıyor.

Hıristiyanlık da, kendinden önceki bu iki kaynaktan da almıştır. Yahudilikten almış olması doğal. Çünkü peygamberleri de (İsa), aslında (eğer yaşamışsa) bir Yahudiydi. Sâbiîlikten almamış olmaları da düşünülemez. Çünkü birçok yerde, iç içe bulunuyorlardı.

Félicien Challaye, Hıristiyanlığın, Doğu mistisizminin, Yahudi mesihçiliğinin, Yunan düşüncesinin ve Roma evrenselciliğinin kavşak yerinde ortaya çıktığını yazıyor. Roma kesiminde, "Roma'nın resmî dini"ni anlatırken şunları da yazıyor:

"Kibele ve Attis kültü, Oziris (Osiris), İzis, daha sonra Serapis kültü, *Suriye'den gelme Güneş Kültü* (bu kült özellikle Suriyeli imparatorlar tahta çıktıkları zaman yayıldı. Aurellianus, yenilmez *Güneş için bir tapınak yaptırdı*). Mithra kültü. Çoğu zaman bu tapınışlar, birbirleri içinde eriyerek bir çeşit mistik sinkretizm meydana getirdi." [21]

Burada geçen "Mithra Kültü"yle de Hıristiyanlık arasında büyük bir benzerlik bulunuyor. "Mithra", inançlarda bir *"Güneş Tanrı"*ydı.[22] "Mithra Dini"yle "Hıristiyanlık" dininin benzerliği konusundaysa şu ilginç yargıya yer veriliyor:

"Eğer Hıristiyanlığın gelişmesi, öldürücü bir hastalık yüzünden dursaydı, bütün dünya Mithra dinini benimseyecekti. Kendi inancına pek fazla benzediği için, Hıristiyan kilisesi, bu dinle bilhassa, enerjik bir şekilde savaşmıştır. V. yüzyılın başında da bunu ezmeyi başarmıştır."[23]

19 Voltaire, *Felsefe Sözlüğü*, çeviren Lütfi Ay, İstanbul, 1977, 2/125-126.
20 Bkz. *aynı yerde*.
21 Félicien Challaye, *Dinler Tarihi*, çeviren Semih Tiryakioğlu, Varlık Yayınları, İstanbul, 1972, s.234.
22 Bkz. *age*, s.141.
23 *Age*, s.142.

Hıristiyanlıkta "Güneş Kültü" gibi, "Ay Kültü" de çok büyük ölçüde etkin olmuştur. "Bâkire Meryem", daha önceki inançlardan kalma bir "Ay Ana"ydı ve "bakireyken çocuk doğurduğu" yolundaki efsane de –ki bu efsane Kur'an'da da (özellikle Meryem Suresi'nde) uzun uzun yer alır– "Ay Ana" diye inanılmış olmasından kaynaklanıyordu. "Ay Ana"lar ve "bakireyken çocuk doğurmaları" konusunda, Cahit Beğenç, şu güzel özeti yapıyor:

"Anadolu'da *Cybele Ana, bâkiredir, babasız oğlu,* hem de âşığı Attis'tir.

Babil ülkesinin Koca-Anası: *İştar Ana Bâkiredir. Babasız doğan oğlunun* adı Tammuz'dur (Bizim temmuz adı ile damızlık kelimesi bu sözden kalmıştır.)

Mısır ülkesinin Koca-Anası: *İsis Ana'dır. Bâkiredir. Babasız doğan oğlunun,* aynı zamanda sevgilisinin adı, Osiris'tir.

Batı Anadolu ve Güney Anadolu bölgesinin Koca Anası, *Artemis'tir, bâkiredir. Babasız oğlu* aynı zamanda sevgilisinin adı, Adonis'tir.

(...)

(...) *Hazreti Meryem de Koca Ana'dır, bâkiredir. Oğlu İsa babasızdır. Adına Meryem-Ana derler.*

Koca-Ana'lar, Ay-Ana'lardır. Bereket mabudeleridir. Hıristiyanlar, Meryem Ana'ya 'nutre lune', yani "Bizim ay" derler.[24]

"Güneş", "ay" ve eskiden "yıldız" da denen gezegenlerin tapımlarından nasıl yansımalar bulunduğunu, haftanın günlerinin adlarına bakarak da anlayabiliriz:

"Sunday": Pazar. "Sun": "Güneş", "day": "Ay" olduğuna göre "Sunday", "Güneş günü" demektir.

"Monday": Pazartesi. Bu da "ay" anlamındaki "mon" ile "gün" anlamındaki "day"dan oluştuğu için "Ay günü" demektir.

"Saturday": Cumartesi. Bu da "Satürn günü" demek.

Bu günlere neden bu anlamlar verilmiştir?

Çünkü her gün, hangi "yıldız"ın, gezegenin adıyla anılıyorsa onun "ibadeti"ne ayrılmıştı.[25]

Peki haftanın her bir gününü, her bir "yıldız"a, gezegene ayıran hangi dindi?

Birçok kaynakta olduğu gibi İbn Nedim'in *el Fihrist*'inde de bu sorunun karşılığını bulabiliyoruz: Sâbiîlik dini.

"Sâbiîlikte; Pazar: Güneş ibadetine, Pazartesi: Ay ibadetine, Salı: Mars ibadetine, Çarşamba: Merkür ibadetine, Perşembe: Jüpiter ibadetine, Cuma: Venüs ibadetine ve Cumartesi: Satürn ibadetine ayrılmıştı."[26]

24 Beğenç, *Anadolu Mitolojisi*, s.70-71.

25 Prof. Dr. Philip Hitti, *Tarihu Suriye ve Lübnan ve Filistin*, Beyrut, 1958, s.156; Dr. Muhammed Cabir Abdullal, *Fil Akâidi ve'l-Edyân*, Mısır, 1971, s.85.

26 İbn Nedim, *el Fihrist*, s.447.

Bunun açıklandığı Arapça metinse şu (altı çizili):

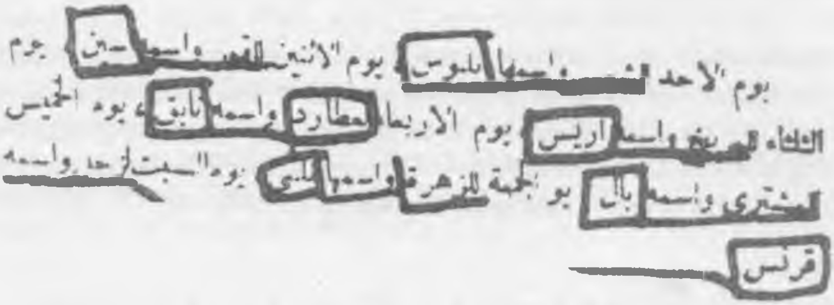

- İslama gelince. İslamın önünde daha bol ve hazır kaynak var. Sâbiîliğin inançlarını, ibadetlerini, tapınma biçimlerini ve Sâbiîlik kaynaklı öteki yansımaları, hem doğrudan asıl kaynağından, yani Sâbiîlikten, hem de Hıristiyanlıktan, Yahudilikten (daha çok da bu sonuncusundan) almıştır. Başta Peygamberleri olmak üzere Müslümanlar, hemen her dalda, topladıkça toplamışlardır bu çevrelerden. Alıp kendilerine, İslama mal etmişlerdir. Alıp yararlandıkları kaynakları da, ellerinden geldiğince yok etme çabasını göstermişlerdir. Birçok kitap, kütüphane yakmışlardır. Halife Ömer'in "İskenderiye Kütüphanesi"ni nasıl yaktırdığını anımsayın.[27] Burada, bugün de kitap yakma alışkanlığının, kaynak yok etme geleneğinin nasıl sürdüğü açık seçik sergileniyor.

Kısacası, Sâbiîliğe, daha önceki ilkel inançlar, tapınmalar kaynaklık etmiştir. Sâbiîlik ise, tarihin derinliklerinden taşıyıp getirdiği binlerce yıllık bu inançları, yeni biçim ve kalıplar içinde yoğurarak ve yenilerini de ekleyerek, kendisinden sonraki "din"lere, Yahudiliğe, Hıristiyanlığa ve Müslümanlığa boşaltmıştır. "Güneş Tapımı"ndakilerle, "Ay Tapımı"ndakiler ve başka gök cisimleri için oluşturulmuş tapımlarıyla birlikte... Ortak inanç ve tapımlarının, Yahudilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık etkisiyle Sâbiîlik dininde oluştuğu söylenemez. Çünkü, yukarıda da belirtildiği gibi, en eski olan ve en eski geleneğe sahip bulunan din, Sâbiîliktir. Sonra Tahsin Mayatepek'in raporunda da görüleceği gibi, "Güneş Kültü", "Ay Kültü", Meksika yerlilerinde, bu yerlilerin binlerce yıllık inanç ve ibadet geleneğinde de bulunuyor. Oralara da, Yahudilikten, Hıristiyanlık ve Müslümanlıktan gittiği düşünülebilir mi? Sâbiîlikle bu yerlilerin ortak inanç ve ibadetlerini açıklamak o denli güç değil. Çünkü Sâbiîlik demek, aynı zamanda "Yıldız Kültü", "Güneş Kültü", "Ay Kültü" demektir. Ortadoğu'da, kimi Anadolu illerinde kurumlaştığı görülmekteyse de, ileride de üzerinde durulacağı gibi bu dinin içine aldığı kültlerin asıl yurdu buralar olmayabilir.

27 Bu konuya ilişkin geniş bilgi için bkz. Eren Kutsuz, "Nasıl Yakıldım?", *Martı Yayın Tanıtım Dergisi,* Kasım 1987, sayı 1, s.55-58.

Sâbiîliğin Tapınakları, Kur'an'da, "Tanrı Adının Çok Anıldığı Tapınaklar" Arasında Anılıyor

Sâbiîlik nasıl "kitap ehli"lerin inandıkları dinler arasında anılıyorsa, Sâbiîlerin tapınakları da, "Tanrı'nın adının çok anıldığı tapınaklar" arasında anılıyor Kur'an'da. Böylece hem öteki dinlerle bir süre birlikte yaşama –ki ezici güç sağlanıncaya dek bu politika izlenmişti– hedeflenmekte, hem de kendini öteki dinlere, inanırlarına kabul ettirme amaçlanmaktaydı bir zamanlar.

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِم بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا
أَن يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ
لَّهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا
اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ
عَزِيزٌ

- Bu ayet, Diyanet'in resmî çevirisinde, kimi yerlerine yanlış anlam verilen ayetlerdendir. Anlamı şöyle:

"Onlar (müslümanlar) haksız yere ve yalnızca 'Rabbimiz (efendimiz) Tanrı'dır dediler diye yurtlarından çıkarılmışlardır. Eğer Tanrı insanlardan kimileriyle (kimilerini kullanarak) kimilerini savmasaydı (yani müslümanları kullanıp putataparları savmasaydı), Tanrı'nın adının çokça anıldığı 'savmaa'lar (sâbiî tapınakları), 'biy'alar (Hıristiyan kiliseleri), 'salûta'lar ('saluta', İbranicede: Tapınak, Yahudi tapınağı. Süryanicede de tapınak ya da namaz anlamında) ve 'mescid'ler (Müslüman camileri, mescidleri) hep yıkılırdı. Elbette ki Tanrı, kendisine yardım edene yardım eder. Kuşku yok ki, Tanrı, 'kuvvetli'dir (güçlüdür), 'aziz'dir (bu da 'güçlü' anlamında)." (Hac Suresi, ayet 40.)

Müslümanların, Mekkelilere karşı silaha sarılmaları, burada bir gerekçeye bağlanıyor. "Müslümanlar, yalnızca 'Rabbimiz (efendimiz) Tanrı'dır' dedikleri

için 'yurtlarından çıkarıldılar'" demekle de Mekkeliler kınanmış oluyor. Oysa, Müslümanlar da birçok din inanırını, örneğin Kurayzaoğulları'nı "yurtlarından çıkarmışlar"dı. Üstelik "Peygamber"in önderliğinde, üstelik aradaki "antlaşma"yı da tek yanlı bozarak ve üstelik kimi insanlarını hayvan gibi boğazlayarak... Bunu belgelere bağlardık. Ama burada konumuz bu değil.

Bu ayette geçen "savâmi", "savmaa" sözcüğünün çoğuludur. Bu sözcük, Müslüman Kur'an yorumcusu ve Arap dilbilimcilerinden birçokları da kabul eder ki, "Süryanice"dir ve "Sâbiî tapınağı"na verilen addır. İbn Kuteybe'nin "Te'vilu Müşkili'l-Kur'an"ında şöyle denir:[28]

وقوله سبحانه: {هُدِّمَتْ صَوَامِعُ وبِيَعٌ وصَلَوَاتٌ ومَسَاجِدُ} (*)
فالصلوات لا تُهدَّم، وإنما أراد بيوت الصلوات.
قال المفسرون: الصوامع للصابئين، والبِيَع للنصارى، والصلوات:
١٠ كنائس اليهود، والمساجد للمسلمين.

Altı çizili kesimin Türkçesi şöyledir:

"Kur'an yorumcuları derler ki: *"'Savâmi' ('savmaa'lar) 'sâbiîler'in, 'biya' ('biy'a'lar) 'Hıristiyanlar'ındır (yani tapınakları). 'Salavat', 'Yahudi kiliseleri (havraları, tapınakları), 'mesâcid (mescidler) de 'Müslümanlar'ındır."*

Süyuti de, "savmaa"nın, "ibadet yeri" demek olduğunu belirttikten sonra, *bu ibadet yerlerinin "Sâbiîlerin"* olduğunu yazıyor.[29] Kurtubî de, "savmaa"nın, "yüksek bina" anlamında olduğunu ve bu adın verildiği tapınakların, İslam öncesi dönemde, Hıristiyan rahiplerine ve "Sâbiî ibadeti"ne ayrılmış bulunduğunu belirtir. Ve bunu, "Katade"nin görüşüne dayandırır.[30] F. Râzî de, bu görüşle birlikte "salavat"ın, "Sâbiîlere ait tapınaklar" olduğu yolundaki görüşe de yer veriyor.[31]

Bu, şunu açıkça ortaya koyuyor: *Kur'an da, "Güneş Kültü"nün ağırlıklı olduğu "Sâbiîlik" dininin "tapınak"larını (bu dinle birlikte) tanıyor ve bu tapınaklarda da "Tanrı"nın adının çok anıldığını" açıklıyor.* Ve bunu, Müslüman Kur'an yorumcuları da kabul etmek zorunda kalıyorlar. Dolayısıyla Kur'an, "Güneş Tapı-

28 E's-Seyyid Ahmad Sakar'ın notlarıyla, Kahire, 1973, Babu'l Hazf Ve'l-İhtisar.
29 Süyuti, *Mu'tereku'l-ekran Fi İ'cazi'l-Kur'an*, Daru'l-Fikri'l-Arabi Yayınları, 2/605.
30 *El Camiu Li Ahkâmı'l-Kur'an*, Kahire, 1967, 11/71.
31 F. Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, 23/40.

mı"nın da içinde yer aldığı, ağırlıklı olduğu dini; "Sâbiîler"in geçtiği ayetlerle olduğu gibi bu ayetle de tanımış, dahası "Tanrısal" bulmuştur.

Kâbe Bir "Güneş Tapınağı" Olarak Yapılıp Kullanılmıştır

Tahsin Mayatepek'in raporunda, Kabe'nin yapısı, başka yapılarla, Meksika'daki ve başka yerlerdeki "güneş tapınakları"yla karşılaştırılmakta ve Kâbe'nin de "Güneş Tapınağı" olarak yapıldığı sonucuna varılıyor.

Bu sonucu destekleyen bilgiler, Müslüman yazarların, Mes'ûdî gibi ünlülerinin kitaplarında vardır.

Mes'ûdî (ölm. 956) *Mürûcu'z-Zeheb* adlı kitabında, "dünyanın büyük tapınakları"nı, "7 yıldız (Güneş, Ay ve öteki beş gezegen) adına yapılmış 7 büyük tapınak"ı anlatırken şunları da yazıyor:[32]

عقيدتهم في بيت الله الحرام

وقد ذهب قوم إلى أن البيت الحرام على مرور الدهور معظم في سائر الأعصار
لأنه بيت زحل، وأن زحل تولاه، ولأن زحل من شأنه البقاء والثبوت، فما
كان له فغير زائل ولا داثر، وعن التعظيم غير حائل، وذكروا أمورا أعرضنا عن
ذكرها لشناعة وصفها.

بوداسف متنبي الهند مدعى ال.

ولما طال عليهم العهد عبدوا الأصنام على أنها تقربهم إلى الله، وألهوا عبادة
الكواكب، فلم يزالوا على ذلك حتى ظهر بوداسف بأرض الهند، وكان هنديا

Altı çizili yerlerin Türkçesi:

"Bir kavm (toplum, topluluk) şunu ileri sürdü ki: *'El Beytü'l-Harâm (Ka'be), geçen çağlar boyu, çeşitli yüzyıllar içinde hep saygı görmüştür. Çünkü o, Zühâl (Satürn) Evi'dir.* Zühâl onu sürekli edinip tutmuştur. Çünkü Zühâl, sürekli kalıcılık da ister. Onun olan bir şey ne yitip gider, ne de dönüp dönüşür. Ve saygı görmekten geri kalmaz.' Sonra kötü nitelikler taşıdığı için burada anlatmaktan kaçındığımız şeyler de söylediler.

"Aradan uzun zaman geçince, *Tanrı*'ya *yaklaştırsınlar* diye putlara tapar oldular. Yıldızlara tapınma yoluna gittiler." (1/135.)

32 Mes'ûdî, *Mürûcu'z-Zeheb*, Kahire, 1938, 1/135-136.

البيوت السبعة المعظمة

وقد قال هؤلاء: إن البيت الحرام من البيوت السبعة المعظمة المتخذة على أسماء الكواكب من النيرين والخمسة.

وبيت ثان معظم على رأس جبل بأصبهان يقال له مارس، وكانت فيه

Altı çizili yerin Türkçesi:

"Bunlar dediler ki: *'El Beytü'l-Harâm (Ka'be) 5 (gezegen) ile birlikte iki ışık verenden (Güneş ve Ay'dan) oluşan 7 yıldız adına yapılma 7 saygın (kutsal) tapınaktan biridir."* (1/136.)

Mes'ûdî, Sâbiîlerin tapınaklarını da anlatıyor. Geniş açıklamaları içinde şunları da yazıp açıklıyor:[33]

هياكل الكواكب

ومن هياكل الصابئة هيكل السنبلة، وهيكل الصورة، وهيكل النفس، وهذه مدورات الشكل، وهيكل زحل مسدس، وهيكل المشتري مثلث، وهيكل المريخ مستطيل، وهيكل الشمس مربع، وهيكل عطارد مثلث الشكل في جوف مربع مستطيل، وهيكل الزهرة مثلث في جوف مربع، وهيكل القمر مثمن الشكل

قرابينهم

وقد حكى رجل من ملكية النصارى من أهل حران يعرف بالحرث بن سنبطاط الصابئة الحرانية أشياء ...

Altı çizili yerin Türkçesi:

"Sâbiîlerin tapınakları içinde şunlar da var: Başak tapınağı, sûret (?) tapınağı, nefs (ruh) tapınağı. Bunlar dörtgendirler. Zühâl tapınağı: Altıgendir. Müşteri (Jüpiter) tapınağı: Üçgendir. Merih (Mars) tapınağı: Dikdörtgendir. *Güneş tapınağı: Dörtgendir.* Utarit (Merkür) tapınağı: Dikdörtgen içinde bir üçgendir. Zühre (Venüs) tapınağı: Dörtgen içinde üçgendir. Ve Ay tapınağı: Sekizgendir." (1/142.)

Buradaki bilgiye göre, "7 yıldız"dan biri için yapılmış olduğu daha önceden belirtilen, ama kimilerince Zühâl (Satürn) için yapıldığı ileri sürülen *Kabe'nin, "Güneş tapınağı" olması gerekir. Çünkü burada, "Güneş tapınağı"*nın "dörtgen", "Zühâl tapınağı"nınsa "altıgen" olduğu belirtiliyor. Kâbe, "dörtgen"dir.

33 Mes'ûdî, *Mürûcu'z-Zeheb*, 1/142.

Mes'ûdî'nin burada verdiği bilgi, birçok kaynakta yer aldığı gibi, Şehrestani'nin *el Milel ve'n-Nihal*'inde de aynen yer alıyor.[34]

Ne olursa olsun, Kâbe'nin, "7 yıldız"dan biri adına yapıldığı ve tapınmaların nice zamanlar (yüzyıllar boyu) o yıldız için olduğu üzerinde birçok tarihçi, din tarihçisi ve araştırmacısı birleşiyor. Ve açıkça ortaya çıkıyor ki, "Kâbe", bir "sâbiî tapınağı"ydı başlangıçta.

Birçokları gibi İbn Hazm'ın da, sâbiîlerden, tapınaklarından, ibadetlerinden söz ederken yazdıkları arasında şunlar da var:[35]

٨٨ — الفصل في الملل والأهواء والنحل

وقد يضاف إلى جملة من قال إن مدبّر العالم أكثر من واحد الصابئون(٨٣)، وهم يقولون بقدم الأصلين(٨٤) على ما قدمنا من نحو(٨٥) قول المجوس، إلا أنهم يقولون بتعظيم الكواكب السبعة، والبروج الإثني عشر(٨٦)، ويصورونها في هياكلهم ويقولون بقدمها(٨٧)، ويقربون الذبائح، والدخن(٨٨)، ولهم صلوات خمس في اليوم والليلة تقرب من صلوات المسلمين، ويصومون شهر رمضان، ويستقبلون في صلاتهم الكعبة والبيت الحرام، ويعظمون مكة والكعبة، ويحرمون الميتة، والدّم، ولحم الخنزير، ويحرمون من القرائب ما يحرم على المسلمين، وعلى نحو هذه الطريقة تفعل الهند بالبذدة(٨٩) في تصويرها على أسماء الكواكب وتعظيمها، وهو كان أصل الأوثان في العرب.

Altı çizili metnin Türkçesi:

"Ancak onlar (Sâbiîler), 7 yıldıza ve 12 burca saygı göstermek gerektiğini söylerler ve bunların suretlerini (resimlerini, heykellerini) tapınaklarında yapıp bulundururlar. Bunlara kadîm (öncesiz ve sonrasız) olduklarını da söylerler. Bunlara kurbanlıklarla ve darıyla yakınlaşmaya çabalarlar. Bir gündüz ve gece içinde, Müslümanların namazlarına benzer 5 vakit namazları vardır. Ramazan ayında da oruç tutarlar. *Namazlarında, Ka'be'ye, el Beytü'l-Haram'a dönerler (kıbleleri Ka'be'dir). Mekke'ye ve Ka'be'ye saygı gösterirler.* Ölü etini, kanı, domuz etini haram sayarlar. Müslümanlara haram sayılan kurbanları onlar da haram sayarlar. Hindistanlılar da Buda'ya (ya da putlara) yıldızlar adına tasvir (res, heykel) ve saygı anlamında buna benzer bir yol izlerler. Arap toplumundaki putların kökenini de bu oluşturur. (1/88.)

Her şeyi ortaya koymuyor mu yazılar?

Şu gerçekten inanıp ibadet eden Müslümanlar birtakım şeylerin içyüzünü bilseler ne iyi olur! Bilseler ki namazları, oruçları aslında "yıldız" tapımından, Güneş tapımından, Ay tapımından, yani bu gök cisimleri SİMGE yapılarak yapılan tapımdan, kısacası Sâbiîlikten kaynaklanıyor; o zaman bunları yerine getirmek için zamanlarını ve kendilerini tüketirler mi? Bilseler ki 5 vakit namazda yönel-

34 Şehrestani, *el Milel ve'n-Nihal*, tahkik: Abdülaziz el Vekîl, Kahire, 2/115.
35 İbn Hazm, *el Fasl...*, 1/88.

dikleri Kâbe, aslında simgesel de olsa, falanca "yıldız"a, "Güneş"e tapınma için yapılıp kullanılmıştır; o zaman "Tanrı'nın evi" (Beytullah) sayıp, oraya yönelirler mi? Ve bunu ülkemizin insanları bilse; yok "farz hac"dır, yok "Umre"dir deyip, Mekke yollarına düşerler mi, yılda milyarlarca lira o yollara harcanır mı? Kimileri de çoluk çocuğunun yiyeceğini, varını yoğunu alıp götürür mü oralara? Ah bir bilebilseler! Ama sayıları hızla artırılan din okullarında üretilen "din adamları", ayrıca Anayasaya da sokulan "zorunlu din eğitimi (daha doğrusu İslam eğitimi)" buna yol verir mi? Ve de çıkarcı politikacı kesim?..

Yukarıdaki açıklamada, Sâbiîlikteki tapınma biçimlerinin Hindistan kesimlerinde de bulunduğu dile getiriliyor.

Bu tapınma biçimlerinin asıl yurdu neredir acaba?

Sâbiîliğin Öteki Dinlere de Geçen İbadetlerinin Asıl Yurdu Neredir?

Araştırmacıların ileri sürdükleri çeşitli.

Tahsin Mayatepek'in raporunda belirtilenlere göre, bu tapınma biçimlerinin asıl yurdu, Orta Asya.

Anıtkabir'de bulunan ve çok yerini Atatürk'ün altını çizmiş ve incelemecilerin dikkatlerini çekmiş olması nedeniyle, Atatürkçü ve çok değerli bilim adamı, araştırmacı olan Gürbüz Tüfekçi'nin *Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar* adlı kitabında da (Ankara, 1983, İş Bankası Yayınları) önemli bir kesimi yer alan bir araştırmaya göreyse: "Ana yurt: Kaybolmuş Mu Kıtasıdır."

Bu araştırmanın Önsöz'ünden, Tüfekçi'nin kitabında yayımlananlardan bir kesim şöyle:

> "Bu eserlerdeki bütün ilmî hakikatler iki kısım eski tabletlerin tercümeleri üzerine istinad etmektedir. Bunlar *birçok sene evvel Hindistan'da bulduğum Naacal tabletleri ve yakın zamanlarda Meksika'da Will Niven tarafından bulunan 2500'den fazla büyük bir taş tablet koleksiyonlarıdır.*
>
> "Bu iki kısım aynı orijine maliktir; zira her ikisi de Mu'nun mukaddes esrarlı yazılarından alınmadır.
>
> "Naacal tabletleri *Naga* sembol ve harfleriyle yazılmıştır; menkabelerin söylediğine göre ana vatanda yazılmış, ilk defa olarak *Burma* ve sonra *Hindistan*'a getirilmiştir. Naacal'ların Burma'yı *1500* sene evvel bırakmış olmalarına, tarihin şahadeti bu tabletlerin fevkalade eskiliğini ispat etmektedir.
>
> "Bu Amerikan tabletlerinin şâmil olduğu bazı mevzular şunlardır:

"*Hılkatin hayat ve orijininin* en küçük noktalarına kadar tarifi 'Dört büyük kozmik kuvvetin' orijin ve harekâtı, 1000'den fazla tablet bu mevzua hasredilmiş ve sonuncusu olmakla beraber haizi ehemmiye olan *–Kadının yaradılışı.*

"Şarkta tesadüf ettiğim Naacal tabletleri muhtelif mevzular üzerine noksan parçalardan ibaretti. Meksika tabletleri Naacal'dakileri yalnız teyit etmiyor, fakat birçok noksan yerlerini de tamamlıyor.

"Bu tabletlerin ileri sürdüğü vakaların doğruluğunu, mümkün olduğu kadar ispat için birçok seneler çalıştım. Şayanı alaka olan bu Naacal tabletlerindeki yazıların ispatına araştırma ve tetkikat ve tetebbula elli seneden fazla bir zaman sarfettim. Elân hiçbir yanlışa tesadüf etmedim.

"Meksikadakiler, Naacaldakiler gibi, arzın bir zamanlar birçok hususlarda bizimkine faik, tasavvuru imkânsız eski bir medeniyete malik ve modern dünyanın tanımaya yeni başladığı mühim bazı esaslarda daha ileri olduğu kanaatini bana mutlak surette veriyor. Bu tabletler, diğer eski vesikalarla beraber *Hindistan, Babil, İran, Mısır* ve *Yucatan* medeniyetlerinin, ilk büyük medeniyetin sönen korları olduğuna dair şayanı hayret hakikatlerin şahitliğini yapmaktadırlar.

"Bu kitabın ilk tabının esasını teşkil eden şark *Naacal* tabletleri eski insanlara dair hayretengiz bir tarihtir."[36]

Araştırmanın bir başka sayfasından (s.16):

"Adn (cennet) bahçesi Asya'da değil, şimdi Pasifik Okyanusuna batmış olan bir kıta idi. Mukaddes kitaptaki hilkat hikâyesi –yedi gün ve yedi gece kıssası– en önce Nil halkından yahut Fırat vadisinden değil, şimdi bu yok olmuş kıtadan. Mu'da insanın ana yurdunda gelmiştir.

"Bu izahlar, Hindistan'da uzun zamanlardan beri unutulmuş olduğu halde benim keşfettiğim mukaddes kitabelerdeki kayıtlar başka memleketlerdeki birtakım tarihi kayıtlar üzerinde tahkik olunabilir. Bütün bu kaynaklar, bundan elli bin yıl önce 64 milyon nüfus barındıran bu acaip memleketin o zaman, bugün medeniyetinden daha yüksek bir medeniyete sahip olduğunu söylemektedir. Bunlar, anlattıkları başka şeylerin yanında, esrarengiz *Mu* topraklarında ilk insanın yaradılışını da hikâye etmektedirler.

"Bu kitabelerde yazılı olan şeyleri, yazılı eski vesikalardan, tarihöncesi harabelerinden ve jeolojik hadiselerden çıkarılan eski medeniyetler hakkındaki bilgilerimizle kıyaslayıp anladım ki bütün bu medeniyet merkezleri kültürlerini müşterek kaynaktan, Mu'dan almışlardır."

36 Bkz. Tüfekçi'nin söz konusu kitabı, s.376.

Buradaki üçüncü paragrafın bir bölümü, Tüfekçi'nin kitabında (bkz. s.377) yer almamakta.

Araştırmanın, Tüfekçi'nin kitabında yer almayan sayfalarından bir resim:

Colonel James Churchward tarafından çizilmiştir

"Bilkatin ve hâlukin sembolü olan yedi başlı yılan Narayana *'Nara* ilâhı; *yana'*, her şeyin hâliki, Naacals yedi yüksek idrâk; Vedanta yedi zihnî müstevi demektir."

- Bu resimdeki yılanın "7 baş"ına "7 yüksek idrak (akıl, algı)" anlamının veriliyor oluşu düşündürücü. Bu, eskilerin "7 yıldız" dedikleri ve içlerinde "Güneş"in, "Ay"ın da bulunduğu gök cisimlerini anımsatıyor. Araştırmanın "Üçüncü Fasıl: Ulûhiyet Sembolleri ve Vasıfları" başlıklı bölümünden (s.150):

"Ulûhiyet sembolleri –Güneş, ulûhiyetin Monotheistic sembolü idi. Monotheistic veya müşterek sembol olarak o RA tesmiye olunurdu ve Monotheistic sembol olması itibariyle ona bütün Mukaddes sembollerin en Mukaddesi nazariyle bakılırdı.

"Ulûhiyetin her bir vasfı, müteaddit hallerde, onu temsil eden muhtelif semboller haiz olduğu halde müşterek veya Monotheistic yalnız bir sembol vardı.

"İnsaniyet tarihinin başlangıcında Allahlar yoktu. Yalnız 'bir büyük namütenahî' vardı.

"Âlim ve arkeologlar, eski yazı şekillerini ve sembolizmleri anlamadıklarından, maalesef *eskilerin güneşe taptıkları hakkında yanlış bir şayia çıkarmışlardır. Hakikatta eskiler güneşi yalnız bir sembol olarak kabul ederlerdi;* ve güneşe bir mâbet ithaf ettikleri zaman o ya yegâne sahip Allah, Ulûhiyet olarak yahut da onun yaradılışta erkek eşi olarak kadını mutlaka ithaf ediliyor demektir."

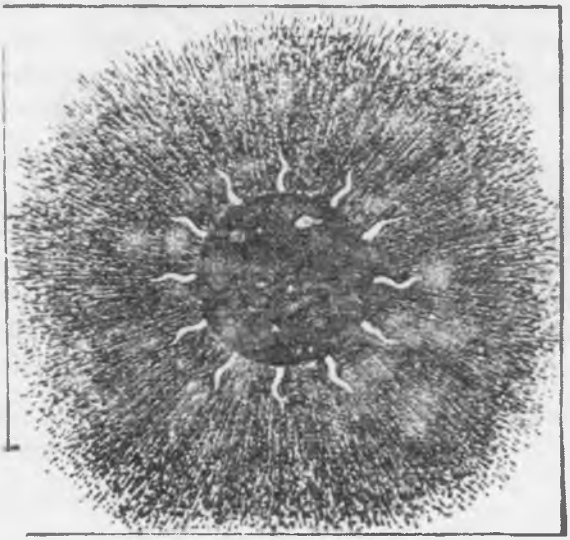

Güneş

- Bu resim de Tüfekçi'nin kitabında bulunmamakta.

Kuşkusuz "Güneş Tapımı", "Ay Tapımı", "Yıldız Tapımı" vardır. Ama yukarıda da belirtildiği gibi, bu tapımlardaki "Güneş", "Ay" ve "yıldız"lar, birer "sembol"dür (simge). Yani asıl amaç, hepsinde saklı olduğuna inanılan "Yüceler Yücesi Güç"e yakınlaşmak, ulaşmaktır. "Putatapar" sayılanların "tapım"ları da bu niteliktedir. Kur'an'da, "putatapar"lara, "put"lara neden taptıkları sorulduğunda, onların, "Bizi Tanrı'ya yaklaştırsınlar diye bunlara tapınıyoruz" (bkz. Zümer Suresi, ayet 3) dedikleri anlatılır. Ama Kur'an ve İslam dini, sanki "temelden yeni, tümüyle başka" bir şey getirmiş gibi, "putatapar"ların "Tanrı'ya ortak koşmaları"nı kabul etmiyor. Oysa "bir çeşit Tanrı ortakları" olarak, "put"ların yerini "melek"ler almıştır İslamda. Daha önceki "din"lerde olduğu gibi. Adların ve söyleyiş biçimlerinin dışında değişen bir şey yok. "Tektanrı"ysa "putatapar" denen kesimde de vardı, "çoktanrı"ysa, "tektanrıcı" diye ortaya çıkmış olan "din"lerde de (melekler ve bunlara verilen etkinlikler anımsanırsa) vardır.

TAHSİN MAYATEPEK'İN ATATÜRK'E RAPORU

Orta Asya'daki ecdadımız gibi Güneş Kültü'ne sâlik olan Meksika yerlilerinin Güneşe tazim ayinlerini ne suretle yapmakda oldukları ve Ezan, Abdest ve secde gibi müslümanlığa ait oldukları zan olunan hususatın müslümanlığa Güneş dininden girdiği ve islam dininde vazıh bir manası olmayan Secdenin Güneş Kültü'nde çok derin bir manası olduğuna ve saireye dair mühim malumat ve izahatı havi rapor.

Bu raporda kırmızı renkli numaralarla yanlarına işaret edilen (15) adet fotografinin agrandismanları ayrıca sunulmuştur.

Orta Asya'da iken sayın ecdadımızın binlerce sene amil oldukları Güneş Kültü'nün şimalî orta ve Cenubî Amerika kıtalarında İspanyol ve Anglosaksonların dinî ve harsî nüfuz ve tesiratından uzakta yaşayan yerliler arasında ve bilhassa Meksika'da hemen hemen aslî safiyetinde olarak mevcut ve berdevam olduğunu buraya geldikten sonra memnuniyetle istihbar etmiş ve ecdadımızın ömrümde görmediğim ve tarifini de kimseden işitmediğim güneş ayinlerini burada göreceğimden pek memnun olarak yerlilerin yapacakları ilk güneş ayinine sabırsızlıkla intizarda bulunmuş idim.

Nihayet bu arzu ve emelime şu vesile ile nail oldum:

1935 senesindeki kongrelerini yapmak üzere intihap ettikleri Meksiko şehrine gelmiş olan Rotary adındaki şimalî Amerika Kültür Cemiyeti üyelerinden 3000 kişinin şerefine tertip edilen birtakım toplantılar ve şenlikler arasında Meksika Hükümeti yerli kabilelerden bazılarının rakıslarını ve bu meyanda güneşe tazim ayinlerini de göstermek için mezkûr üyeleri Çapul Tepek parkına davet etmiş ve hürmetkârınız da Heyeti Süfera ile birlikte meduvven hazır bulunarak nice seneden beri merak etmekte olduğum güneşe tazim ayinini mükemmelen temaşa ve tetkike muvaffak olmuş idim.

Başta ULU önderimiz olduğu halde bütün münevverlerimizin şiddetle alakasını celp edeceğinde şüphe olmayan güneş ayininin ne suretle yapıldığı hakkın-

daki malumat ve müşahedatımı bu baptaki fotografiler ile birlikte bervechi ati arza başlıyorum:

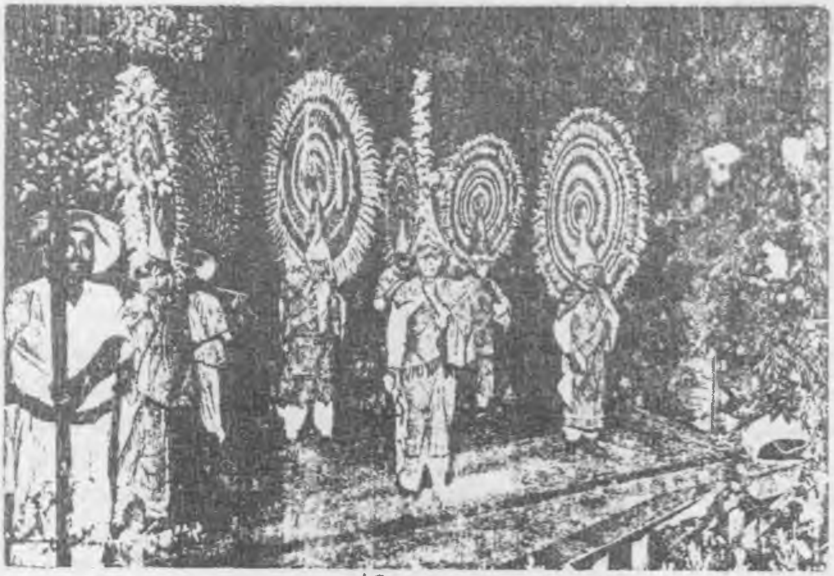

№ 1.

Bu fotografi Tlaşkaltek namındaki yerli kabilesine mensup on kişilik grubun güneşe tazim ayinini icraya başlamadan evvelki vaziyetlerini göstermektedir.

Yukarıdaki fotografide görülen toparlak şekiller güneşin timsalleri olup Tlaşkaltekler bu timsalleri güneşe tazimen başlarında taşımakda oldukları halde çiçeklerle müzeyyen sallar içinde olarak Amerikalılarla Heyeti Süferanın bulundukları Tribün önüne geldiler ve kollarını tıpkı mevlevîler gibi vecdü istigrak halinde yukarıya uzatıp 2 nısfiye ve 2 kudüm refaketinde olarak 10 dakika zarfında vakurane bir surette deveranlar yapdılar.

Bunların aynen mevlevîler gibi birbirine dokunmamaya itina ederek dönmeleri ve nısfiyelerin hüseyni ve hicazkârı kürdî çeşnisinde nameler çalmaları ve kudümlerin de mevlevî temposu ile çalınması pek ziyade hayretimi mucib olmakla mevlevî ayininin bütün teferruatına kadar Güneş Kültünden alınmış olduğundan şüphem kalmadı.

Bu ayini gördükten sonra derhal Mevlana Celaleddini Rumi'yi hatırlayarak bundan 800 yıl önce Horasan'da doğmuş olan müşarünileyhin eski zamanlarda Orta Asya vesair müslüman memleketlerindeki ilim ve tefekkür merkezlerine ilmî maksadla seyahatler yapmak itiyadında olan Arap ve Türk alim ve mütefekkirleri gibi orta Asya ve bilhassa Horasan'dan uzak olmayan Hindistan ve Tibet havalisine yapmış olması muhtemel bulunan seyahatleri esnasında güneşe tazim ayinini

görmüş fakat İslamiyetin güneşe mabud veya mabudün maddî timsali sıfatile ibadet ve tazim edilmesini tecviz etmediğini nazarı dikkate alarak Güneş Kültü'nde ney ve kudüm refakatile güneşe mabud veya mabudun timsali sıfatı ile yapılan deveranları, müslümanlığın tanıdığı Allah'a karşı yapılan bir ibadet şekline ifrag ederek kurduğu mevlevî tarikatına idhal etmiş olduğu netice ve kanaatine vardım.

Mevlana'nın Mevlevî Külahını da Güneş Kültü'nden Aldığı Anlaşılıyor

Burada yapılan güneş ayininde, güneş timsallerinin tahtadan yapılmış mahrutu nakıs şeklinde mesnedler üzerine bindirilmiş olduklarını görünce Orta Asya'daki ayinlerde de güneş timsalinin kalın keçeden yapılmış mesnedler, yani külahlar üzerine bindirilmiş olmasını göz önüne getirerek Mevlana'nın bunları İslam dininin icabatına tevfikan mesnedlik vazifesinden iskat edip mevlevî tarikatının zahiri bir alameti olarak kabul etmiş olduğundan şüphem kalmadı.

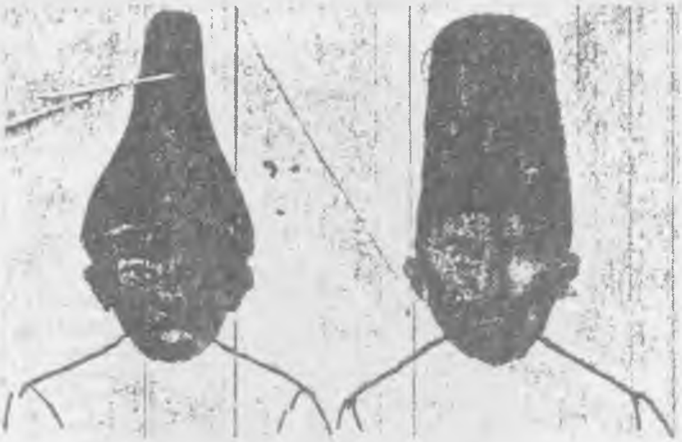

Nitekim işbu mukayeseli iki resimde görüldüğü üzere, Tlaşkalteklerin güneş timsalini başlarında taşımak için kullandıkları tahta mesnede şeklen pek benzeyen mevlevî külahının vaktiyle Orta Asya'da veyahut Tibet ve Hindistan'da yapılan Güneş Kültü ayinlerinde güneş timsalini taşımak için kullanıldığı ve iki karış yüksekliğinde ve iki santimetro kalınlığında olmasının sebep ve hikmeti de, aglebi ihtimal güneş timsalinin haiz olduğu az çok ağırlığın kafayı tazyik etmemesi maksadına müstenid olduğu ve bu acib evsafın başka türlü izahına imkân olmadığı kanaatinde bulunmaktayım.

Mevlevîlerin (Kudüm) dedikleri aletin aslen KuTun şeklinde olarak kişe (kişi demektir) ve Kakşikel dillerinde mevcud ve bervechi ati mana ifade etmekde olduğuna dair izahat:

Brasseur de Bourbourg'un (Quatre lettres sur el Mexique) adındaki eserinin 94. sayfasında münderic bulunan:

(J'ai moi-méme été témoin plus d'une fois de l'importance que les indigénes, quichés ou cakchiquels, attachaient à l'exécution de leurs ballets nationaux et du respect dont ils environnaient les maîtres duTUN ou tambour sacré, leur cédant en toute circonstance la première place, dans les festins, comme à l'église.)

İşbu izahat üzerine, Yukatan ve Guatemala kıtalarında yaşayan ve ırk itibariyle Maya milletine mensup olan Kişe ve Kakşikel kabilelerinin (Kişe kişi demektir) gerek millî rakslarında ve gerek güneşe tazimen yaptıkları ayin esnasında Tun namında mukaddes bir dünbelek kullandıkları ve bunu çalanlara karşı derin bir hörmet gösterdikleri hakkındaki malumata muttali olduktan sonra dünbelek sözümüzün başındaki "DÜN" ve Kudüm kelimesinin sonundaki DÜM lahikasının, Kişe ve Kakşikel dillerinde mübarek dünbelek manasına gelen TUN sözünün aynı olduğu göze çarpmakta ve bu suretle Kudüm sözünün, hem eski Türkçede ve hem de Kişe ve Kakşikel dillerinde mübarek mukaddes manasına olan "KU" ve Kişe, Kakşikel dillerinde dünbelek anlamında olan "TUN" yani mübarek dünbelek demek olan "KUTUN" sözünden çıkmış olduğunda şüphe kalmamaktadır.

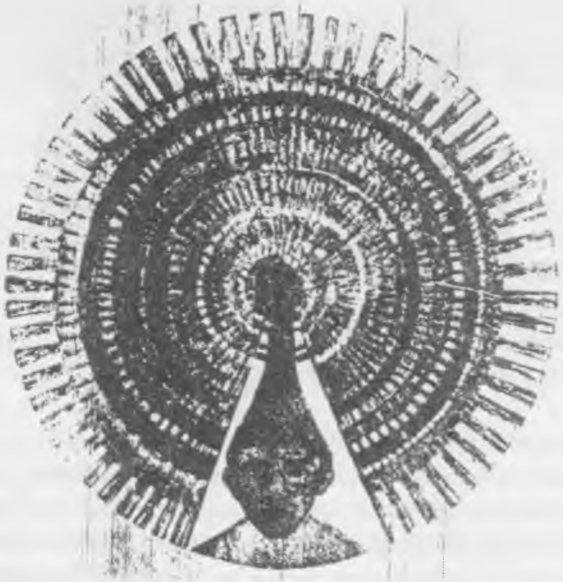

Çapul Tepek (Aztek dilinde "Çapul" çekirge ve "Tepek" de tepe, yani çekirge tepesi demektir. Çekirgelerin mezruatı tahrip, yani yağma ettiği malum olduğundan eski Türklerin aslen Aztekçede çekirge anlamında olan bu Çapul sözünün mecazî bir surette "yağma" manasında kullanmış olmaları muhtemel bulunduğunu istitraden arz eylerim) parkındaki ayin esnasında Tlaşkaltek namındaki yerlilerin güneşe tazimen başlarında taşıdıkları güneş timsalleri yukarıdaki resimde görüldüğü

üzere, merkezden muhite doğru nısıf kuturları takiben uzadılmış müteaddid ince çıbıklar üzerine güneşin şuağlarını temsilen muhtelif renkli parlak kâğıtların concentrique bir surette geçirilmesile vücuda getirilmiştir.

Meksika'da Oahaka eyaletinde yaşayan birtakım yerli kabileler bu fotoğrafta görüldüğü üzere güneşe tazim ayinlerinde başka çeşit bir güneş timsalini başlarında taşımakta ve sağ ellerinde güneş ve sol ellerinde ay'ı temsil eden globlar tutarak ayinlerini icra etmektedirler.

Güneşten başka Ay'a da tazimde bulunan Meksika yerlilerinden bazıları Ay'a tazim ayini esnasında bu fotoda görüldüğü üzere, başlarında hilal şeklini taşımaktadırlar. Bu yerlilerin ayin esnasında iktisa ettikleri mavi renkli cübbenin bir zamanlar memleketimizde kullanılan cübbelere benzemesi hayrete şayandır.

Lands and Peoples adındaki eserin 7. cildinden istinsah edilmiş olan bu fotografı, Bolivya ve Peru kıtalarında pek eski zamanlardan beri yaşamakta olan Kişua (Kişua dilinde "kişua" kişi, adam demektir) ve Aymara namındaki yerlilerin Hıristiyanlığı 4 asır önce cebren kabul etmiş olmalarına rağmen ecdadlarından tevarüs ettikleri Güneş Kültü'nü muayyen zamanlarda icra ettikleri esnada güneşe tazimen davul kasnağı şeklindeki güneş timsallerini başlarında taşıdıklarını göstermektedir.

Azteklerin Güneş Ayini

Tlaşkaltekleri Çapul Tepek'deki ayinlerinden bir müddet sonra yani 20 teşrinievvel 935 tarihinde Azteklerin yaptıkları güneşe tazim ayininde de hazır bulunmuş idim.

Bu ayin hakkındaki malumat ve müşahedatımı aşağıda arz ediyorum:

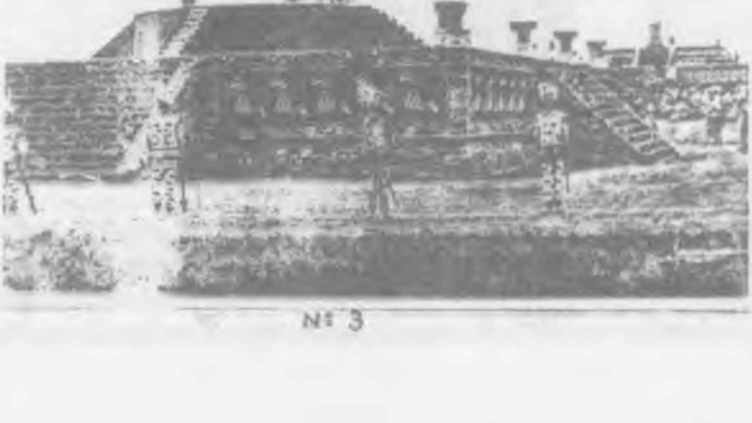

№ 3

Bu fotografi, Aztek kabilesine mensup 7 kişilik bir grubun güneşe tazim ayinini göstermektedir.

Meksiko şehrine 52 kilometre mesafede kâin Teotihuakan güneş piramidi civarında 200 000 kişiyi istiab edecek derecede geniş ve etrafı duvarlarla çevrilmiş sahanın ortasında bulunan paviyonun merkezinde yanan mukaddes ateş etrafında kollarını güneşe doğru uzatarak tıpkı mevlevîler gibi deveranlar yaptılar.

Bu ayini de gördükten sonra mevlevî ayininin Güneş Kültü'nden alınmış olduğuna tamamen kanaat hasıl ettim.

Paviyondan 100 metre uzakta duran birtakım Aztekler de (toponatzli) yani kös ve (Çiremiya) yani zurnaya çok benzeyen aletler çalarak bu ayine refaket etmekte idiler.

N: 4

Teotihuakan güneş piramidi civarında Azteklerin güneşe tazim ayininde kollarını yukarıya uzatarak deveranlar yaptıklarını gösteren bu fotograf ile aşağıda mevlevîlerin kollarını aynı surette kaldırarak Allah'a tazimen deveranlar yaptıklarını gösteren fotografı karşılaştırılınca mevlevî ayininin, manası Müslümanlığa göre değiştirilmiş güneş ayininden başka bir şey olmadığında şüphe kalmamaktadır.

Yukarıdaki resimde Azteklerin sırtlarında görülen siyah renkli pelerinlerin aşağıdaki resimde mevlevîlerin sırtında görülen siyah renkli tennurelerin tamamen aynı olmaları da ayrıca dikkat ve hayrete şayan bulunmaktadır.

N: 5

Bu fotoda görüldüğü üzere mevlevîlerin tıpkı yukarıdaki Aztekler gibi kollarını yukarı uzatarak deveran yapmaları, her iki ibadet arasında sıkı bir münasebet ve müşabehet olduğunu göstermekte ve bu da mevlevîliğin doğrudan doğruya Güneş Kültü'nden alınmış olduğu hakkındaki fikir ve kanaatimi teyid ve takviye etmektedir.

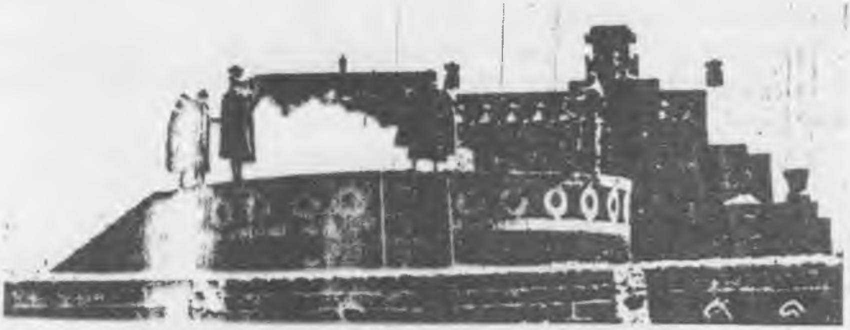

N: 6

Bu foto, Azteklerin güneşe tazimen yaptıkları ayin esnasında müdevver platformanın ortasındaki çukur içinde mukaddes ateşin yanmakta olduğunu göstermektedir.

Bu foto, Azteklerin ayin sonunda güneşe tazimen eğildiklerini yani müslümanlarca (rükû) denilen reverans jestini yapmakta olduklarını göstermektedir. Mevlevîlerin de ayin sonunda, ayakta duran şeyhlerin etrafında halka teşkil ederek çok müessir bir ses ve tavırla (Esselamüaleyküm ve rahmetullahi ve berekâtuhuuuuu...) hitabında bulundukları sırada rükû şeklinde eğilerek şeyhlerine ta-

zim ettikleri göz önüne getirilince, Azteklerin güneşe tazimen ayin sonunda yaptıkları reveransı yani rükû, jestini mevlevîlerin şeyhlerine karşı yapmakta olduklarrı anlaşılmaktadır. Bu suretle rükû jestinin hem müslümanlığa ve hem de mevlevîliğe, Güneş Kültü'nden girmiş olduğunda şüphe olmadığı gibi, Güneş Kültü'nde derin manası olan secdenin de Muhammed Mustafa tarafından Güneş Kültü'nden iktibas edilip müslümanlığa idhal edilmiş olduğu biraz ileride arz edeceğim izahatla tebarüz edecektir.

No 7

Teotihuakan'daki güneş ayini esnasında kös ve çiremiya çalarak ayine uzaktan refaket eden Azteklerden bir grubun bu fotoda görüldüğü üzere başlarında ikişer tane beyaz burma sarıklar taşımakta olduklarını hayretle gördükten sonra ayinin bitmesini müteakip yanlarına giderek tetkikatta bulundum. Bu insanlardan her birinin başında birbirinden müstakil olarak oturtulmuş ikişer tane beyaz burma sarık bulunduğunu ve bu sarıkların gayet ince ve birçok beyaz gaytanlardan müteşekkil olduklarını gördükten sonra bunları ayin esnasında ne maksatla başlarında taşıdıklarını ve ince beyaz gaytanların bir mana ifade edip etmediklerini sordum. Bunlar cevaben: üstteki sarığı güneşe ve alttakini de aya tazimen başlarında taşıdıklarını ve sarıkları teşkil eden ince gaytanların da güneş ve ayın şualarını temsil ettiklerini izah etmeleri üzerine müslümanlarca hiçbir vazıh manası olmayan fakat Güneş Kültü'nden derin bir mana ifade etmekte olan sarığın yalnız müslümanlara değil, hatta müslüman olmayan birtakım Hindli kavimlere ve Siyam, Kamboç, Tonkin, Tibet ve daha sair kıtalardaki insanlara Güneş Kültü'nden intikal etmiş olduğunda şüphem kalmadı. Nitekim aşağıdaki 2 fotografide görülen Suriyeli iki Arap ile Sudanlı bir Arap dervişinin Güneş Kültü'ne ait ol-

duklarından haberleri olmaksızın Ay ve Güneş'in şualarını temsil eden ince siyah gaytanlardan yapılmış burma sarıklar taşımaları da bu baptaki kanaatimi teyid ve takviye etmektedir.

SYRIAN ARABS IN THEIR LOOSE ROBES

Bu foto, *Lands and Peoples* namındaki İngilizce resimli eserin 3. cildinin 293. sayfasından alınmıştır.

İşbu fotografide, iki Suriyeli Arabın başlarında görülen ikişer tane burma siyah sarıklar, Teotihuakan'daki güneş ayininde kös ve çiremiye çalan Azteklerin başlarında taşıdıkları ince beyaz gaytanlardan müteşekkil burma sarıkların aynıdır. Siyah renkte olmaları çabuk kirlenmemeleri maksadına müstenid olsa gerektir.

Asya ve Afrika'daki birçok kavimler gibi eski zamanlarda Yemen, Hicaz, Suriye ve Irak Araplarının Güneş Kültü ile amil oldukları ve Muhammed'in pek eski cedlerinden birinin "güneşin kulu" manasına gelen (Abdüşşems) adını taşımış olması ve en az 3-4 000 sene önce inşa edilmiş olan Kâbe binasının bidayeten Güneş Kültü için kullanıldığı göz önüne getirilince yukarıdaki iki arabın 2-3 000 sene evvelki ecdadlarının salik oldukları Güneş Kültü'nde derin manası olan burma sarıkları alelade bir baş sargısı veya Araplığın zahirî bir alameti olarak taşıdıklarında şüphe yoktur.

Bu foto, *Lands and Peoples* adındaki İngilizce resimli eserin 5. cildinin 165. sayfasından alınmıştır.

Bu Sudanlı Arap dervişinin başına geçirdiği ince gaytanların Güneş Kültü'ne ait olduğundan haberi olmaksızın bunları ihtimal ki tarikatının alameti veya bir ziynet olarak taşımakta olması pek muhtemeldir.

Ancak bu sarığın bildiğimiz sarıklar gibi yekpare bezden yapılmış olmayıp birçok ince siyah gaytanlardan müteşekkil olması pek eski zamanlarda Araplar arasında Güneş Kültü'nün mevcud bulunduğunda ve bu çeşid sarıkların da bugünkü Araplara mezkûr kültden intikal etmiş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Yukarıdaki fotoda görüldüğü üzere, Hindistan'da Butan Maharacası muhafızlarının, Hindistan'a binlerce kilometre uzakta olan Azteklerin Teotihuakan Piramidi civarındaki ayin esnasında başlarına geçirdikleri beyaz burma iki sarıktan yalnız bir tanesini taşımaları ve tıpkı Aztekler gibi kulakları üzerinde birer muhafazalık bulunması hayrete şayandır.

Bu foto, *Lands and Peoples* adındaki İngilizce resimli eserin 4. cildinin 131. sayfasından alınmıştır.

Yukarıdaki fotoda, Butanlı muhafızların kalkanlarında görülen "hilal" şeklinin aşağıdaki fotoda görülen Azteklerin kalkanlarında aynen mevcut olması, şimdiki Butanlıların veyahud bunların eski ecdadlarının Aztekler gibi güneşten başka Ay kültü ile âmil olduklarına delalet etmektedir.

Butanlıların başlarında Azteklerin iki burma sarıklarından yalnız bir tanesini taşımaları bilhassa aya tazim maksadına müstenid olsa gerektir.

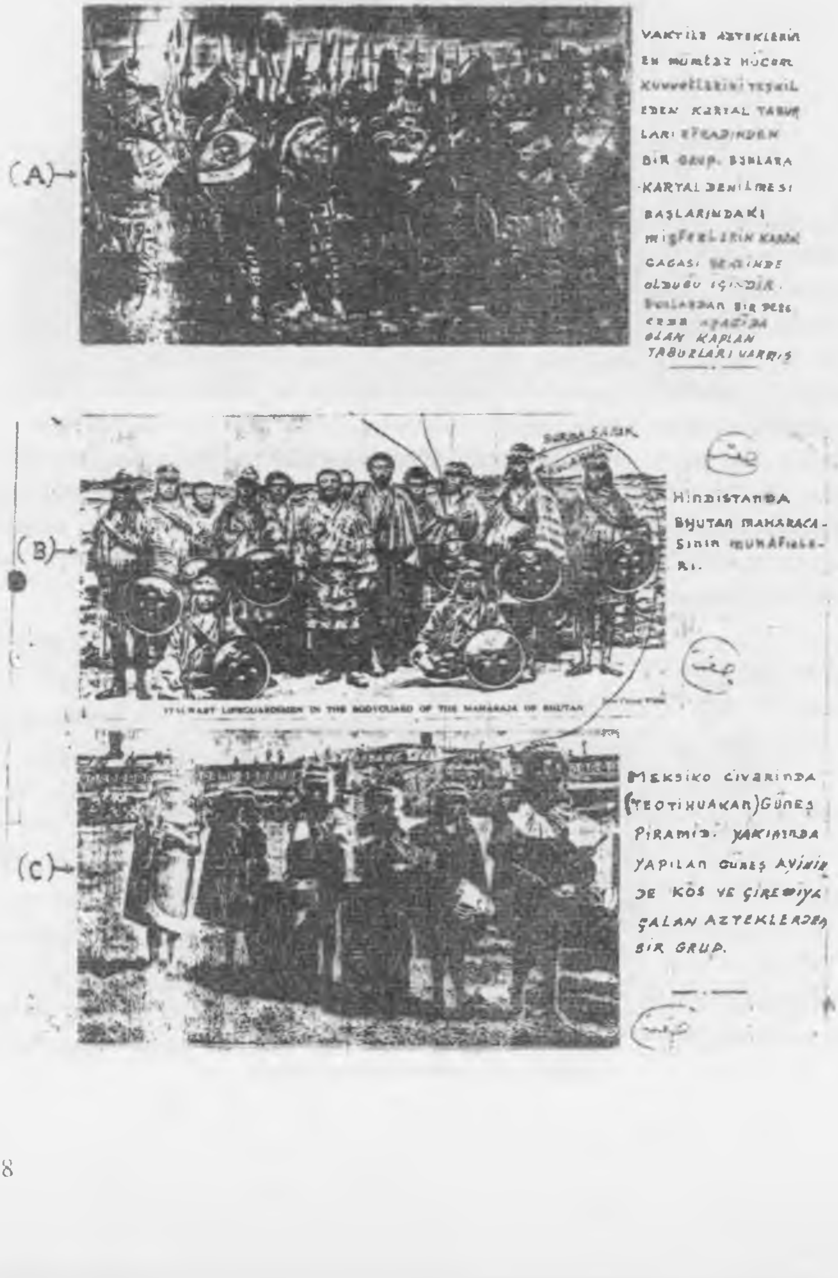

Yukarıda A, B, C harfleriyle işaret ettiğim 3 kıta fotografide görüldüğü vechile, Azteklerle Butanlıların başlarında aynı şekilde beyaz burma sarıklar ve kulaklıklar taşımaları ve kalkanlarında hilal şeklinin bulunmasından istidlalen Butanlıların da Aztekler gibi Güneş ve Ay kültü ile âmil olduklarına kuvvetle ihtimal vermekteyim.

Bayraklarımızda bulunan (hilal) şeklinin, Meksika yerlileri gibi Orta Asya'da güneş ve aya tazimde bulundukları malum olan ecdadımız tarafından aya tazimen kabul edilerek pek eski zamanlarda millî bayraklarımıza konulmuş olması pek muhtemeldir.

Bayrağımızın kırmızı renkli olmasındaki maksad ve mana:

Bu raporumun 37. sayfasındaki izahatımdan müsteban olacağı üzere şimdi Amerika'da Dakota Eyaletinde yaşayan ve ecdadlarından tevarüs ettikleri Güneş Kültü ile hâlâ âmil olan Sioux namındaki yerli kabileler arasında muhtelif renkte bayraklar kullanıldığını ve her rengin birer manası olduğu gibi kırmızı rengin (honneur) manasını ifade ettiğini *The Saturday Evening Post* adındaki resimli ve haftalık Amerikan mecmuasının 76. sayfasındaki izahattan anlamaklığım üzerine Orta Asya'da ecdadımızın şeref ve haysiyet manasını tezammun eden kırmızı rengi bayrakları için intihap ve kabul etmiş olduklarına kuvvetle ihtimal verdim.

Esasen bayrağımızın kırmızı olmasının sebep ve hikmetini memleketimizde izah edene tesadüf etmediğim için yukarıda adı geçen mecmuada tesadüf ettiğim malumat bayrağımızın kırmızı renkli olmasının sebep ve hikmetini izaha kâfidir zannındayım.

Güneş ve Ay Piramidleri

Tlaşkalteklerle Azteklerin ecdadlarının âmil oldukları Güneş Kültü'ne tevfikan Güneş'e tazim ayinlerini ne suretle yaptıkları ve Mevlevîliği kuran Mevlana Celaleddini Rumi'nin mevlevî ayinini aglebi ihtimal Asya kıtasında yapıldığını gördüğü Güneş Kültü'nden almış olduğu hakkında yukarıdan beri devam eden izahatıma burada nihayet vererek burada güneş ayininin yapıldığı mukaddes Teotihuakan sahasında binlerce seneden beri ayakta duran ve arkeoloji bakımından ziyadesiyle şayanı ehemmiyet olan güneş ve ay piramidlerine ait muhtasar malumat ve izahatı bu piramidleri gösteren fotografilerle birlikte bervechi ati arza başlıyorum:

Teotihuakan Güneş ve Ay piramitleri.

Meksika kıtasının 4 asır önce İspanyollar tarafından zapt ve işgalinden bu ana kadar binlerce Evropalı ve Amerikalı arkeologların ve turistlerin büyük bir hayretle temaşa ve tetkik ettikleri Teotihuakan Güneş ve Ay piramidlerinin ne zaman ve kimler tarafından inşa edildiği bugüne kadar meçhul bulunmaktadır. Bazı arkeologlar bu piramidlerin İsa'dan birkaç asır önce ve bazıları da birkaç asır sonra ve birtakımları da Mısır'daki pramidlerle aynı zamanda inşa edilmiş olduklarını söylemişler ise de, bu meçhul şimdiye kadar müsbet ve kati bir surette hal edilememiştir. Son zamanlarda ileri sürülen faraziye ve iddialara göre meçhul zamanlarda buralara gelmiş yüksek medeniyet sahibi ve mimaride son derece mahir meçhul bir ırka mensup insanlar tarafından inşa edilmiş olduklarına hükmedilmektedir. Bu meçhul ihtimal ki ileride hal olunabilecektir.

Güneş piramidinin cepheden görünüşü.

Meksiko şehrine otomobille 52 kilometre mesafede ve bütün Meksika yerlilerince çok mukaddes ad olunan Teotihuakan sahasında kâin olan güneş piramidi çok eyi muhafaza edilmiş bir halde bulunmaktadır. 66 metre yüksekliğinde olan bu piramidin murabba olan kaidesi 40.000 metre murabbaındaki cesim sahayı işgal etmekte ve birbiri üzerine oturtulmuş 4 kattan müteşekkil bulunmaktadır. 4 cephesi irili ufaklı muntazaman yontulmuş düz satıhlı sert ve siyah volkanik taşlarla örülmüş ve iç tarafı zeminden zirveye kadar büyükçe ve muntazam kerpiçlerden vücuda getirilmiştir. Bu kerpiçlerin tehaccür etmiş olmaları da güneş piramidinin birkaç bin sene önce inşa edilmiş olduğuna delalet etmektedir. Cepheleri teşkil eden taşlar o derecede mükemmel ve mukavemetli harçlarla birbirine bitiştirilmiştir ki, bunca asırlar geçtiği halde hiçbir taş yerinden oynamamıştır.

İspanyollar gelmeden evvel güneş piramidinin zirvesindeki mustatil platform üzerinde çok cesîm ve yekpare taştan yapılmış Güneş mabudü var imiş. Bu muazzam heykelin göğsünde Güneş'i temsil eden cesîm ve müdevver altın olak ve Ay'ı temsil eden gümüş plak kilometrelerce uzaklara kadar Güneş'in şualarını aks ettirmekte imiş.

Bir taraftan para hırsı ve diğer cihetten teassup hislerile meşbu olan İspanyollar güneş mabudünün heykelini parçalamışlar ve güneşle ayı temsil eden altın ve gümüş plakları da tahrip ve yağma etmişlerdir. O zamandan beri çıplak bir halde bulunan platformu, kilometrelerce yeşillik ve ormanlıktan müteşekkil Teotihuakan ovasının turistler tarafından temaşasına hizmet eden bir cihannüma vazifesini ifa etmektedir.

Bazı arkeologlar, bütün dünyada piramidlerin yalnız Mısır ve Meksika'da bulunmalarından istidlalen Mısır ve Meksika medeniyetleri arasında büyük bir karabet ve müşabehet bulunduğunu söylemekte ve Teotihuakan piramidinin Kahire civarındaki Medum Piramidi gibi 5 kattan müteşekkil olmasından istidlalen her iki kıtadaki piramidlerin aynı tarzı mimariyi takip etmiş olan insanlar tarafından yapılmış olduklarına kani bulunmaktadırlar.

Aşağıda yan yana görülecek olan her iki piramidin fotoları tetkik edilince bu arkeologların iddialarına esassız nazarile bakmak kabil değildir.

Meksiko şehrine 52 kilometre mesafede kâin Teotihuakan GÜNEŞ Piramidi.

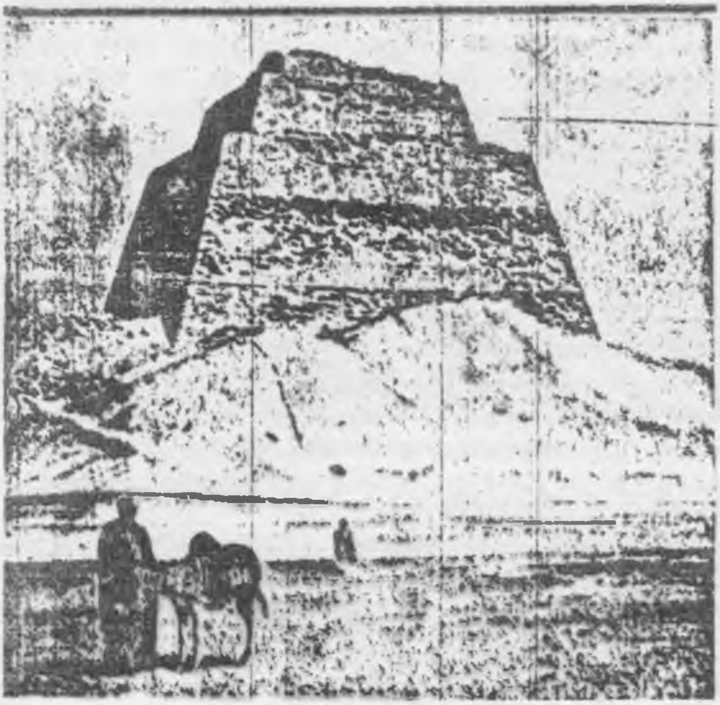

İşbu foto *Lands and Peoples* adındaki eserin 5. cildinin 84. sayfasından iktibas edilmiştir. Kahire'ye 40 mil mesafede kâin olup 3. dinastiye mensup Senefru adındaki firavun tarafından inşa ettirilen 5 katlı Medum Piramidi üçte bir kısmı kuma gömülmüştür.

TEOTİHUAKAN Güneş Piramidinin Meksika Yerlileri Nazarında Haiz Olduğu Ehemmiyet ve Kudsiyet

Bütün dünyadaki dindar Müslümanlar Kâbe binası ile bu binanın bulunduğu sahaya ne derecede ehemmiyet ve kudsiyet atf ediyorlar ise, bütün Meksika yerlileri de ecdadlarından tevarüs ettikleri ananeye göre Teotihuakan Piramidlerine ve bunların bulundukları sahaya aynı vechile ehemmiyet ve kudsiyet atf etmektedirler. Hıristiyanlığı 4 asır evvel cebren kabul etmiş olan birçok yerli kavimler bu mukaddes piramitlere ve Teotihuakan namındaki mübarek sahaya içlerinden hörmet ve tazim göstermekte berdevamdırlar.

(Aztek diline ait olan Teotihuakan sözünün manası):

Aztekçe Teotl: Tanrı ve Teteo: Tanrılar demektir. Hua: var, mevcud (Anadolu halkının bir kısmı tarafından "var" sözümüzün va şeklinde telaffuz edildiği göz önüne getirilince, Aztekçedeki Hua sözünün mana ve telaffuz basımından va şeklindeki var sözümüze benzemesi dikkate değer). Kan: mekân, mahal, mevki demektir.

Bu suretle (Teoti-Hua-Kan) 3 kelimeden mürekkep olup "Tanrıların bulundukları mahal" veyahut "Tanrılara ibadet edilen mevki" anlamında olduğu Meksika kıtasına aid *Terry'se Guide To Mexico* adındaki İngilizce rehberin 425. sayfasında izah edilmektedir. Bu vechile Teotihuakan sözü mana itibarile Arapçada Kâbe'nin diğer adı olan "Beytullah" sözüne tekabül etmektedir.

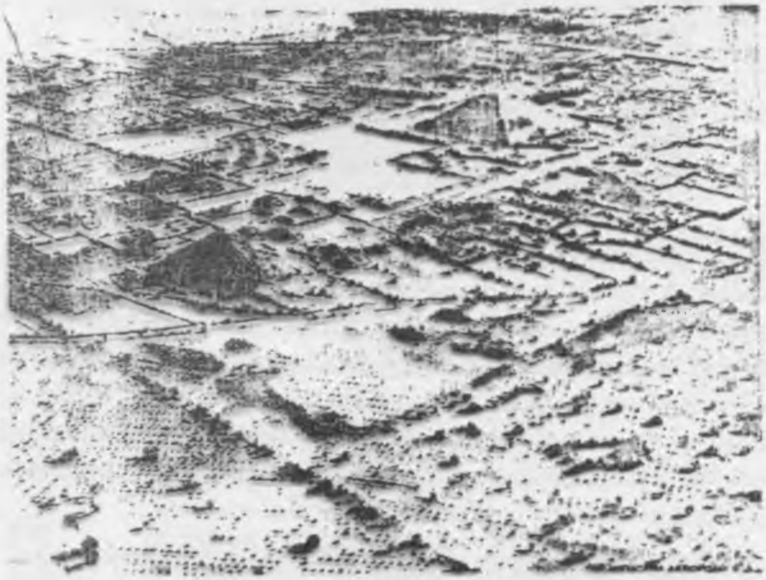

Ay piramidi Güneş piramidi

Teotihuakan Ay Piramidi Hakkında İzahat

Tayyare ile alınmış yukarıdaki fotoda görüldüğü üzere mukaddes Teotihuakan sahasındaki güneş piramidinden 800 metre uzakta bir de ay piramidi vardır. Harap bir halde bulunan ay piramidi 42 metre yüksekliğinde olup murabba olan kaidesi, 16.000 metro murabbaındaki sahayı işgal etmektedir.

Güneş piramidi gibi ay piramidinin de ne zaman ve kimler tarafından inşa edilmiş olduğu müsbet bir surette malum değildir. Meksika yerlileri asırlardan beri güneşe tazim eden teabbüd ayinlerini hep Güneş piramidi civarında İspanyolların Ciutadella namını verdikleri cesîm sahada yapmakta ve ay piramidi bazı arkeologlar tarafından temaşa ve tetkik edilmektedir.

İşbu foto, Güneş piramidine 10 dakika mesafede kâin olan ve () işaret ile gösterilen muazzam Ciutadella ayin sahasını göstermektedir.

Tayyare ile alınmış olan bu foto, Aztek ve diğer Meksika yerlilerinin güneşe tazimen yaptıkları ayin sahasını daha büyükçe göstermektedir, () işareti güneşe tazim ayinin yapıldığı paviyonu göstermektedir.

Meksika'nın yakın ve uzak havalisinden tıpkı hacca giden Müslümanlar gibi mukaddes Teotihuakan sahasında toplanan yerliler burada toplu bir surette güneşe teabbüd ettikten sonra memleketlerine avdet etmektedirler.

200.000 kişiyi ferah ferah istiab edecek derecede geniş olan bu saha 160.000 metro murabbaı mesahai sathiyesindedir.

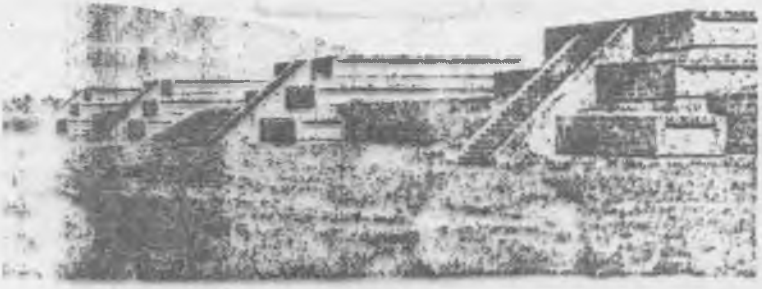

184 TEMPLO DE QUETZALCOATL - TEOTIHUACAN MEXICO.

Bu foto, yukarıda arz ettiğim cesîm ibadet sahasını 4 taraftan ihata eden 8 metro yüksekliğinde ve 15 metro kalınlığındaki duvarlar üzerinde 50'şer metro fasıla ile birbirini takip eden 3'er katdan müteşekkil olarak 3 duvarın üzerinde bulunan ceman 12 piramidin 4'ünü göstermektedir.

Bu küçük piramidlerin vaktile ne maksatla inşa edilmiş oldukları tesbit edilememiştir.

Kâbe Binasının Vaktiyle Güneş Kültü İçin İnşa Edildiği ve Kâbe'nin Duvarında Bulunan Hacerülesved Namındaki Siyah Volkanik Taş ile Tavaf Denilen Hareketin de Güneş Kültü'ne Ait Olduklarına Dair İzahat

MECCA'S GREAT MOSQUE is the holiest place on earth to a Mohammedan. He turns [illegible] when he prays, no matter in what part of the world he may be. The [illegible] cube-shaped structure in the center of the courtyard of the mosque is the Ka'ba, or Holy House, the chief sanctuary of the town of Mecca even long before Mohammed. It is covered [illegible] Pilgrims must [illegible] their first duty, walk or run around the Ka'ba seven times [illegible] the while. In the courtyard [illegible] well in which [illegible] later made into [illegible]

Bu fotoda görüldüğü üzere Mekke'deki Kâbe binası Haremi Şerif denilen cesîm avlunun merkezinde bulunmakta ve bu avlunun 4 tarafı revvaklarla muhat bulunmaktadır.

Tıpkı Kâbe gibi Teotihuakan sahasındaki güneşe tazim paviyonu bu sahanın merkezinde olup revvaklar yerine çok uzun ve geniş duvarlarla muhat bulunmaktadır.

İsmi hatırımda kalmayan Arapça bir eserde Kâbe'nin vaktile çatısız ve penceresiz ve ancak bir kapudan ibaret olarak inşa edilmiş olduğunu okumuş idim.

Gerek Meksika'daki Güneş mabedlerinin ve gerek Peru'daki emsalinin mukaddes güneş ışıklarının mebzulen girmesi maksadı ile çatısız olarak yapılmış oldukları ve Kâbe'nin aynı tarzda çatısız ve penceresiz olarak pek eski zamanlarda inşa edilmiş olduğu göz önüne getirilince Kâbe'nin bidayeten Güneş Kültü'ne aid bulunmuş bir mabed olduğunda şüphe kalmamaktadır.

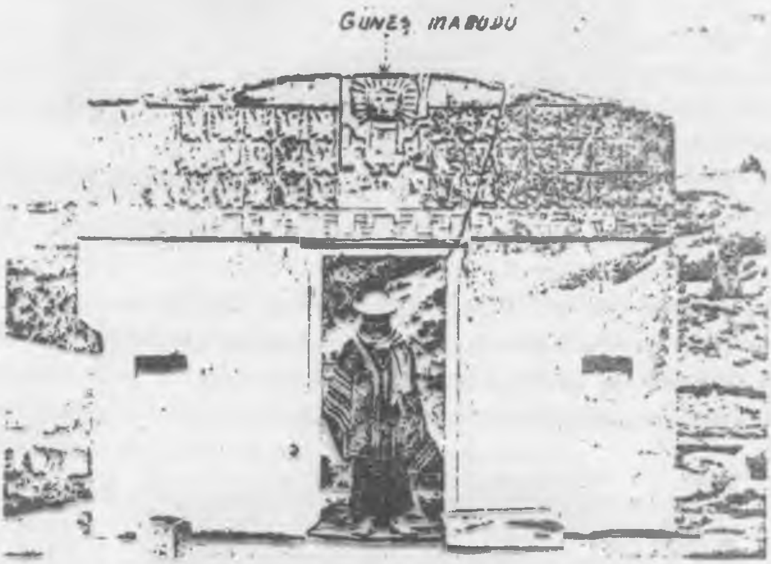

NO ONE KNOWS HOW OLD IS THE GATEWAY OF THE SUN

Near the southern end of Lake Titicaca are the ruins of a very ancient city called Tiahuanaco built long before the time of the Incas. This great gateway stands in the Temple of the Sun, and one archæologist describes it as "the most remarkable ruin in America." The central figure is the carved image of the Sun God.

Bolivya ile Peru sınırları üzerinde bulunan Titikaka gölünün cenubunda kain olup İnkalardan pek çok zaman önce kimler tarafından inşa edildiği malum olmayan Tiahuanako güneş mabedinin yekpare taştan mamül kapısı.

Bundan evvelki sayfada, Peru'da kâin olan (Tiahuanaco= Tiahuanako) Güneş mabedinin yekpare taştan mamul olup Güneş mabudünün kabartma resmini taşıyan kapusunu ve gene Peru'da bulunan Pisac=pizak Güneş mabedini gösteren 2 kıta fotoğrafı ile Kâbe binasının fotografisi karşılaştırılınca her üç mabed arasında yapılmış ve saire bakımından göze çarpan benzerlik Kâbe'nin de pek eski zamanlarda Hicaz'da mevcut bulunmuş olan Güneş Kültü için inşa edilmiş olduğu hakkındaki zan ve tahminimin esasdan âri olmadığını tebarüz ettirmektedir.

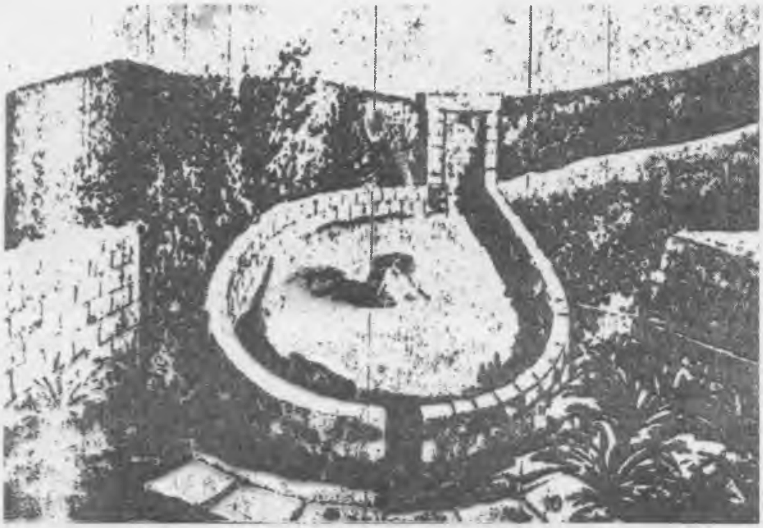

Çatısız ve penceresiz ve yanlız iki küçük kapıdan ibaret olarak Peru'da hâlâ mevcut bulunan (Pisac=Pizak) güneş mabedi.

Bundan başka Kâbe'nin duvarına İslamiyetten pek çok zaman önce konulmuş olan ve Müslümanlar nazarında kudsî bir mahiyeti haiz bulunan "Hacerü'l Esved" namındaki siyah ve volkanik taş dahi Güneş Kültü'ne aid bir iz teşkil etmekte ve bu külte mühim bir mana ifade etmektedir.

Malum olduğu üzere Güneş Kültü'nde bilumum ateşler güneşin ziya ve hareketini temsil ettikleri için takdis edilmekte ve bilhassa arzın merkezinden gelip volkan ağızlarından fışkıran ateşler daha ziyade kudsî mahiyet haiz bulunmakta ve bundan dolayı volkanların yeryüzüne attığı siyah taşlar diğer cins taşlara tercihan piramid vesair güneş mabedlerinde kullanılmışlardır. Nitekim Teotihuakan Güneş ve Ay piramidlerinin cephelerinin hep bu türlü siyah volkanik taşlardan vücuda getirilmiş olmaları da vaktile Yemen, Mısır, Suriye ve Mezopotamiya'da olduğu gibi Hicaz kıtasında da mevcut bulunmuş olan Güneş Kültü zamanında Hacerü'i Esved'in Kâbe duvarına konulmuş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Hicaz'da vaktile Güneş Kültü'nün mevcudiyetini gösteren bir delil de Muhammed'in pek eski cedlerinden birinin (Abdüşşems) yani güneşin kulu adını taşımış olmasıdır. Yemen Arapları içinde de bazı meşhur zatların da Abduşşems ismini taşımış olmaları da Hicaz gibi Yemen'de de Güneş Kültü'nün vaktile mevcut olduğunu göstermektedir.

Teotihuakan piramidi civarındaki cesîm sahada Azteklerle diğer yerli kabilelere mensup yürlerce kız ve delikanlılar yeşil mısır dalları tutarak birbirinin ardı sıra ağır hatvelerle yürümekte ve güneşe tazim ve şükranlarını arz ve iblağ etmek üzere kendi dillerinde ilahiler teganni ederek ayinin yapıldığı paviyon etrafında tavaf etmekte idiler.

Bunu da gördükten sonra Kâbe etrafında hacıların yaptıkları tavaf hareketi hiçbir mana ifade etmediği halde burada yapılan tavafın mahza güneşe tazim ve şükranda bulunmak maksadile yapılan manidar bir jest olduğunu anlayarak hacıların ne maksadla icra ettiklerinden haberleri olmayan tavaf hareketinin de müslümanlığa Güneş Kültü'nden girmiş olduğundan şüphem kalmadı.

Bu foto, bundan önceki fotoda ellerinde yeşil mısır dalları tutarak ayinin yapıldığı paviyonun etrafında ağır hatvelerle devr eden yani tavaf eden yüzlerce

Aztek ve sair yerli kabilelere mensup genç kız ve delikanlılardan başka daha birçok yerlilerin mezkûr paviyon etrafında tavaf etmekde olduklarını göstermekde ve bunun da hac zamanında müslümanların Kâbe etrafında yapdıkları tavaf yürüyüşünün aynı olması hayret ve dikkate şayan bulunmaktadır.

Kâbe Binasının Her Sene Hac Zamanında Cesîm Siyah Bir Puşide ile Örtülmesi Gibi Dünyanın Hiçbir Yerinde Görülmeyen Garabetin Sebeb ve Hikmeti

Mekke'de Arapların "Beytullah" yani "Allah'ın evi" namını verdikleri alelade çamur ve taşla örülmüş 4 duvardan müteşekkil basit bir binanın başdan aşağı cesim bir puşide ile örtülmesi, Türkiye, Mısır, Suriye, Irak ve Hindistan gibi muhteşem ve zarif mabed ve binaları olan memleketlerden hacca gelen müslümanlara Beytullah denilen fakat hakikatte "Beytulfakir" demeye bile layık olmayan Kâbe binasının basitliğini ve çıplaklığını setr etmek maksadile zeki bir Arap tarafından düşünülmüş bir tedbir olsa gerekdir. Bir mabedin çatısından temeline kadar örtü ile örtülmesi gibi dünyada misline tesadüf edilmeyen bu garabetin başka türlü izah ve tefsirine imkân yoktur zannındayım.

Müslümanlıkta Vazıh Bir Manası Olmayıp Güneş Kültü'nde Derin Bir Manası Olan (SECDE) Jestinin Aslındaki Derin Manadan Tecerrüd Ederek Müslümanlığa Girmiş Olduğuna Dair İzahat

Müslümanlar günde 5 vakit kıldıkları namazlarda yere kapanarak yapdıkları secde jestinin manasından haberdar değillerdir. Müslümanların secdeyi tazim maksadile Allahın ayaklarına kapanmak suretile yaptıklarını tasavvura bile imkan yoktur. Çünkü müslümanların tanıdıkları Allah el ve ayak ve vücuddan münezzehdir.

Halbuki şimdi aşağıda arz edeceğim izahatla secdenin aslen Güneş Kültü'ne aid bir jest olduğu ve bu kültteki derin manasını zayi ederek müslüman dinine girmiş olduğu tezahur edecektir:

Fransa'da Dijon Hukuk Fakültesi Profesörlerinden Louis Baudın'in 1928 senesinde Paris'te neşr ettiği "L'Empire Socialiste des İnka" adındaki eserinin 223'üncü sayfasında Peru yerlilerinin en eski siyasî, içtimaî, dinî vaziyet vesairesi hakkında bundan 4 asır önce telifatta bulunmuş olan Garcilaso ve Las Casas gibi namdar müverrihlerin eserlerinden alıp derc ettiği mühim malumatı bervechi ati arz ediyorum:

(Sur ce chapitre des fêtes, les chroniqueurs sont inépuisables. La grande fête du Soleil (Raymi), qui avait lieu probablement vers le mois de juin, ne durait pas moins de neuf jours, les grans, fonctionnaire venaient à Cuzko de toutes les régions de l'Empire poury pertieiper.

Ce devait etre un fort beau spectacle que celui de touts ces Indiens portant les coiffures et ınsignes distinctifs de leurs tribus, se pressant autorur des musiciens et des danseurs couverts de peau de puma et ornès de plumes d'oiseau ou saluant de leurs cris enthousiastes le passage du souverain, monté sur sa chaise en or massif, tout couvert d'or garnie de plumes sur la tête et un disque d'or sur la poitrine, précédéde serviteurs portant les armes royales et entouré d'une multitude de guerrier aux vêtements multicolores.

Mais plus impressionnante encore devait être la première de toutes ces cérémonies du Raymi: le salut au Soleil. Le monarque, les princes et un grand nombre d'habitants, pieds nus, se rassamblaient avant l'aurore sur une des places de Cuzco et, au moment où l'astre du jour paraissait au delà des montagnes, la multitude s'accroupissait et baisait les rayons lumineux, tandis que l'Inka, levant un vase d'or, off rait a boire à son père le Soleil.)

Tercemesi:

(Vaktile Peru yerlilerinin yaptıkları bayramlar hakkında müverrihler pek çok malumat ve izahat vermektedirler. Aglebi ihtimal Haziran ayına doğru vuku bulan ve "Raymi" namile güneşe karşı yapılan büyük bayram 9 günden az sürmez idi. Bu bayrama iştirak etmek üzere büyük memurlar imparatorluğun her cihetinden Cuzco=Kuzko şehrine gelirler idi.

Kendi kabilelerine mahsus serpuş ve alametleri başlarında taşıyan yerlilerin Puma derisi iktisa etmiş ve başları kuş tüylerile süslenmiş müzisyenlerin ve rakkasların etrafında seğirtmeleri veyahud elbisesi serapa altın ve mücevheratla kaplı ve başında kuş tüylerile müzeyyen altın taç ve göğüsünde altın plak bulunan Hükümdarın önünde imparatorluk armalarını taşıyan hademeler ve yanında muhtelif renkli elbiseler iktisa etmiş muhariplerin refakatında olarak massif altın sandalya içinde geçdiği esnada kendisini şevkli ve coşkun seslerle selamlamaları çok güzel bir manzara teşkil eder idi.

Fakat bu seremoniler içinde insanda en ziyade intiba hasıl eden, Raymi yani güneşi selamlamak merasimi idi:

Hükümdar, prensler ve ehaliden müteşekkil büyük bir heyet ayakları çıplak olarak fecir zamanından önce Kuzko meydanlarından birinde toplanır ve dağların üzerinde güneşin ilk şuaları görününce bu cemaat yere çöküp bu şuaları öperler ve bu esnada İnka elindeki altın kabı yukarıya kaldırarak babası olan Güneşe içki takdim eder idi.)

İşbu tercemenin son fıkrasından anlaşıldığı vechile İspanyollar gelmeden evvel Güneş Kültü ile amil olan Peru yerlilerinin başlarında Hükümdarları ve prensleri olduğu halde güneş doğmadan önce Kuzko şehrindeki meydanlardan birinde toplanarak güneşin ilk şuaları yere değer değmez yere kapanıp bu şuaları öpmeleri müslümanlarca manası bilinmeyen secdenin çok derin manası olduğunu göstermekte ve secdenin de mana ve hikmetini zayi etmiş olarak müslümanlığa Güneş Kültü'nden girmiş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Bu cümleden olarak müslümanların her gün beş vakıtta kıldıkları sabah, öğlen, ikindi, akşam ve yatsı namazlarının hep güneşe göre tanzim edilmiş olması da müslüman dinine Güneş Kültü'nden birçok hususatın girmiş olduğu hakkındaki kanaatimi teyid ve takviye etmektedir.

Yüksek Bir Yerden Nida Ederek İbadete Çağırmak Yani Ezan Okumak Dahi İspanyollar Gelmeden Buralarda Mevcud İmiş

Meksika ve Guatemala yerli kavimlerinin dil ve tarihleri hakkında bundan 80 sene önce mühim tetkikatta bulunmuş olan Brasseur de Bourbourg adındaki Fransız aliminin *Quatre lettres sur le Mexuque* adlı eserinin müteaddid sayfalarında, Azteklerin Güneş'e ibadete gelmeleri için (Tsatsi Tepetl) yani (sesli tepeler) ve tabiri diğerle seslenilen, nida edilen manasına gelen tepe vesair yüksek yerlerden nida edildiği izah edilmekte olması üzerine müslümanların da aynı surette müezzinler tarafından ibadete çağırılmaları arasında tam bir müşabehet olmasına binaen ezan usulünün de müslümanlığa Güneş Kültü'nden girmiş olduğundan şüphem kalmadı. Remi Siméon adındaki Fransızın 1885 senesinde Paris'te neşr ettiği *Dictionnare de la langue Nahuatl* namındaki lugatın 660. sayfasında "Tzatzi Tepetl" sözünün (Montagne voisine de Tollan, où se tenait un cireur public afın d'appeler les habitants des villes et des villages pour le culte dû à Quetzalcoatl) yani (Tzatzitepetl, Tollan şehri civarında bir dağın ismidir. Bu tepede hazır bulunan umumî bir münadi Quetzalkoatl mabudüne karşı yapılacak ibadete şehirler ve kasabalar ehalisini davet eder idi) diye izah edilmekde olması da ezan okunarak ibadete çağırılıp usulünün müslümanlığa Güneş Kültü'nden girmiş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Müslümanların namazdan önce abdest almaları İslamiyete aid bir usul olmayıp binlerce seneden beri PERU kıtasında Güneş Kültü ile amil bulunan Peru yerlileri arasında mevcud bulunduğunu gösteren malumat:

Meksiko'da her gün çıkan *Excelsior* adındaki İspanyolca gatezenin 11 Ağustos 1937 tarihli nüshasında Peru kıtasının tarih vesairesi hakkında ve ilen çok uzun malumat arasında: Peru'da kâin olup İnkalardan evvelki zamanlardan başlayarak bugünkü Peru yerlilerinin de büyük bir kudsiyet atf etmekde berdevam oldukları (Titikaka) namındaki mukaddes gölü hac maksadile ziyarete gelen yerlilerin dinî ziyaretlerine başlamadan evvel bu mübarek gölün suları ile dinî bir tarzda abdest almak mecburiyetinde berdevam oldukları izah edilmektedir ki abdest almak usulünün de müslümanlığa Güneş Kültü'nden girmiş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Meksika Yerlilerinin Vaktile Oruç Tuttukları Hakkında İzahat

Eski Meksikalıların din vesaireleri hakkında burada tetkik ettiğim müteaddid eserlerde bundan 4 asır önce İspanyollar tarafından cebren Hıristiyan edilmiş olan yerli kavimlerin ve bilhassa Azteklerin günahlarını af ettirmek, hacetlerini tervici veya sadece Güneş'e ubudiyet ve tazim maksadile hiçbir şey yememek ve içmemek üzere 3 gün bilâ fasıla oruç tutduklarına muttali oldukdan sonra müslümanların daha kolay şeraitte olarak 30 gün zarfında tuttukları oruçların da diğer birçok hususat gibi müslümanlığa Güneş Kültü'nden girmiş olmasına kuvvetle ihtimal vermekteyim.

Meksika Yerli Kabilelerinden Bazılarının Ölülerini Yıkamakta Olduklarına Dair Malumat

Meksiko'da her gün çıkan *Excelsior* gazetesinin 31 teşrinievvel 1937 tarihli nüshasında Meksika'daki yerli akvamın ölülerini nasıl tedfin ettikleri vesaire hakkında intişar eden ilmî bir makalede Yukatan'ın İspanyol nüfuz ve tesiratından mehma emken azade kalabilmiş olan uzak havalisindeki mayaların eski zamanlardaki ecdadları gibi bugün dahi ölülerini yıkamakta oldukları hakkındaki malumata muttali oldukdan sonra ölüleri yıkamak adetinin de yahudiliğe ve müslümanlığa dünyanın en eski ve ilk dini olan yüksek Güneş Kültü'nden girmiş olduğunda şüphem kalmadı.

Azteklerin Güneşe Tazimen Vücudlarından Bir Miktar Kan Akıtmaları ile Rifai Dervişlerinin Yanaklarına, Dillerine, Kollarına Şiş Sokmaları Arasında Sıkı Bir Münasebet Bulunduğuna Dair İzahat

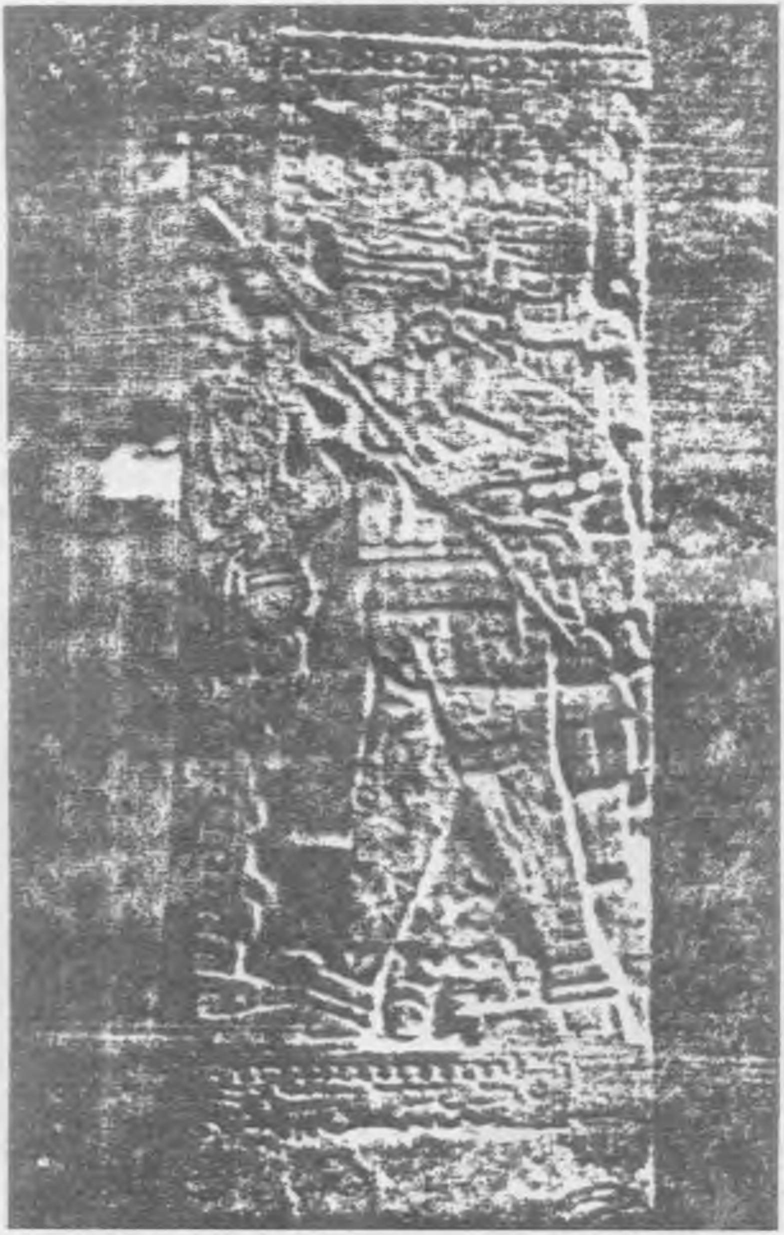

Meksiko'daki Arkeoloji Müzesi'nde Aztekler devrine aid yekpare taşdan mamul bir haut-relief'in işbu fotografisinde güneşe tazimen bir Aztek'in diline sivri bir ağaç dalını sokarak kanını akıttığı görülmektedir.

Bundan başka, Aztekler, ekseriyetle (maguey = magey) namındaki nebatın keskin dikenlerini dudaklarına veya kulak memelerine sokarak Güneş'e tazimen kanlarını akıtırlarmış. Bir vakitler memleketimizde de rifaî dervişlerinin, dil, yanak, kol ve bacaklarına sivri demir şişler sokarak kanlarını akıtmak ve Güneş Kültü'nde mukaddes olan ateş parçalarını ağızlarına sokmak suretiyle Güneş Kültü'nde birer manası olan jestleri yapdıkları göz önüne getirilince bu garip hususatın da rifaî tarikatına Güneş Kültü'nden girmiş olduğuna hükm edilebilir.

Meksika'daki Yerli Kabilelerden Bazıları Arasında Sünnet Olmak Adeti

Meksika ve Guatemala yerlilerinin dil ve tarihleri hakkında bundan 80 sene önce uzun tetkikatta bulunmuş olan Fransız âlimlerinden Brasseur de Bourbourg'un *L'Histoire de Mexuque* adındaki 4 ciltlik eserinin birçok yerlerinde Meksika'nın İspanyollar tarafından zaptından evvel bu memleket yerlileri arasında sünnet olmak âdetinin mevcut bulunmuş olduğunu hayretle kayd ve beyan etmekde olmasına binaen Müslümanlarla Musevilere aid olduğu zan olunan bu adetin pek eski zamanlarda beşeriyetin ilk dini olan Güneş Kültü'nden mezkûr dinlere geçmiş olması pek muhtemel olduğunu arz eylerim.

İşbu iki kıta foto Azteklerin Güneş Kültü'ne tevfikan güneşi derin ihtiramla selamladıklarını göstermektedir.

Meksiko şehrindeki arkeoloji müzesinde Nahua ve tabiri diğerle Aztekler devrine aid 2 haut-relief'in yukarıdaki fotoları İspanyollar gelmeden önce Azteklerin kollarını çaprazvari tutarak ayin esnasında güneşi hörmetle selamladıklarını göstermektedir. Bir zamanlar memleketimizde mevcud bulunmuş olan Bektaşilerin de gülbanklerini okudukları esnada tarikatlerine mahsus olan selamı tıpkı Aztekler tarzında yapmış oldukları göz önüne getirilince Güneş Kültü'ne aid selam jestinin Bektaşiler arasında da bulunmasına hayret etmemek mümkün değildir.

Meksiko'daki Arkeoloji Müzesi'nde Aztekler zamanına aid olarak mevcud bulunan 2 kıta haut-relief'in yukarıdaki fotolarında görüldüğü üzere vaktile Azteklerin taşıdıkları dilimli ve etrafı sarıkla sarılmış kavukların bir zamanlar yeniçerilerin taşımış oldukları dilimli ve sarıkla sarılmış kavuklara pek ziyade benzemesi cidden hayrete şayandır.

Aşağıdaki fotoğrafide görüldüğü üzere Meksika'da salib şeklinde yapılmış pek eski mezarların bulunmasının hayreti mucib olacağında şüphe yoktur. Buralarda bu işaretin bulunmasının sebeb ve hikmetine gelince:

İlk beşeriyetin dini ve vahdaniyet prensibine dayanan bütün dinlerin anası bundan 11500 yıl önce Pasifik denizine batmış olan Mu kıtasındaki güneş dini olduğu Şimalî Amerika alimlerinden Colonel James Churchward'ın müteaddit eserlerinde beyan edilmekde ve salib işaretinin Hıristiyanlıktan binlerce yıl önce Mu kıtasında vücuda getirilen yüksek Güneş Kültü'nde derin bir mana ifade eden

Dilimli ve etrafına sarık sarılmış Aztek serpuşu.

Üst kısmı kartal tüyleriyle süslenmiş ve etrafına sarık sarılmış Aztek serpuşu.

bir senbol olarak kullanıldığı ve salibi teşkil eden 4 kolun, Allah'ın kainatı vasitalarile idare etmekde olduğu ilk muazzam 4 kuvveti senbolize ettiği ve bu suretle Hıristiyan dinile hiçbir rabıta ve alakası olmayan salibin Güneş Kültü'ndekinden büsbütün başka bir manada olarak İsa'nın salb edildiğine delalet eden bir senbol olarak iseviliğe girmiş olduğu izah edilmektedir.

Maya medeniyetinin 3000 yıl önce bırakdığı çok mühim arkeolojik eserleri ihtiva eden Palenque=Palenke harabelerinden çıkarılıp Meksiko'daki arkeoloji müzesine nakledilmiş olan ve her iki tarafında henüz deşifre edilmemiş Maya hieroglifleri bulunan işbu tarihî eserin ortasında görülen salib işareti bundan evvelki sayfada mevcud salib işaretindeki mezar gibi Hıristiyanlıkla hiçbir münasebeti olmayan ve münhasıran Güneş Kültü'ne aid bir senboldür. Bu suretle müslümanlığa Güneş Kültü'nden giren birçok husasat gibi salibin de bambaşka bir manada olarak isevî dinine mezkûr kültden girmiş olduğundan şüphe olmadığını arz eylerim.

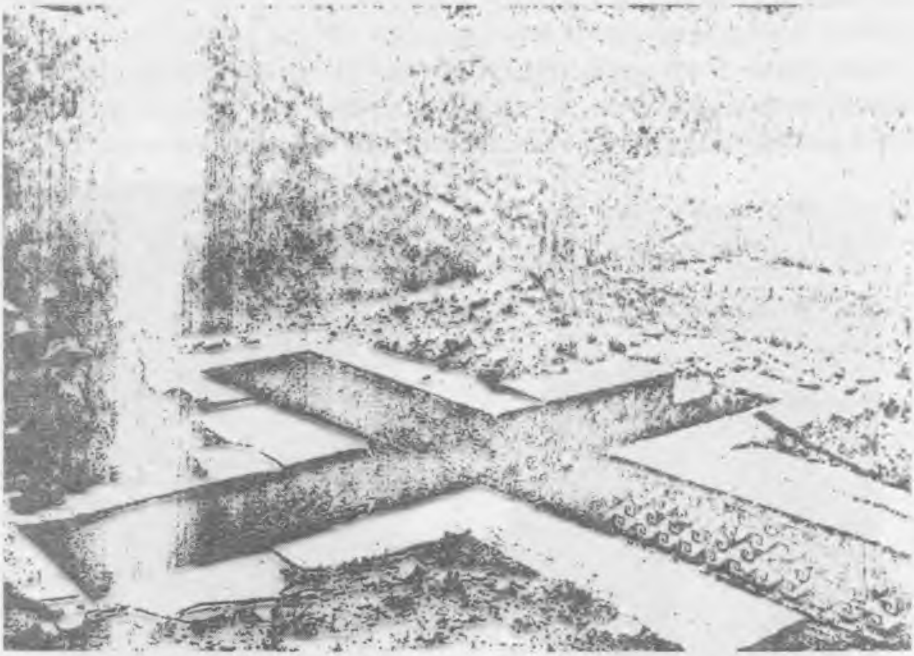

Meksika'nın muhtelif yerlerinde ve bilhassa Oahaka eyaletinde bulunan salib şeklindeki mezarlardan biri.

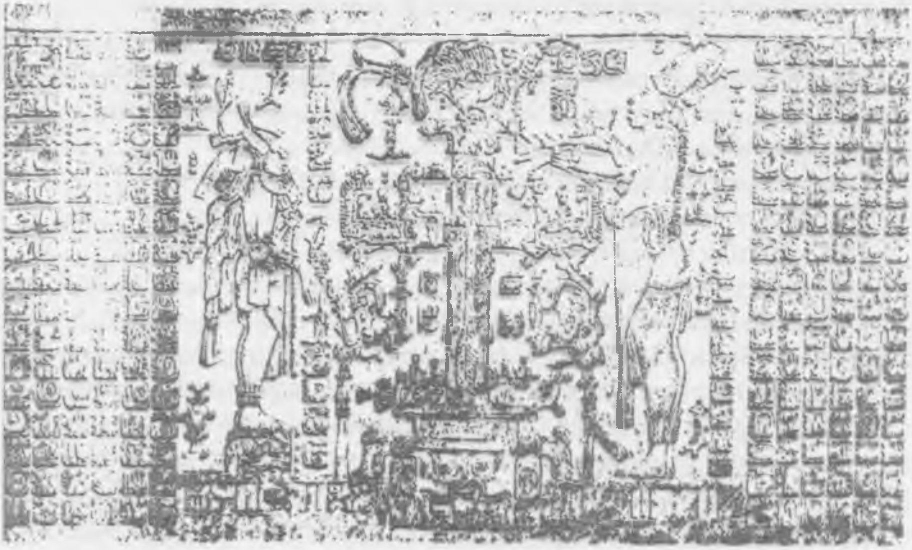

Bu foto, Maya medeniyetinden kalmış olan mühim bir eserin ortasında salib işaretinin mahkuk bulunduğunu göstermektedir.

Şimalî Amerika'daki Sioux Yerli Kabilesinin Yaptığı Yağmur Duası

Filadelfiya'da çıkan *The Saturday Evening Post* adındaki resimli ve haftalık mecmuanın 4 Eylül 1937 tarihli nüshasında, şimalî Amerika'da Dakota eyaletinde yaşayan ve ecdadlarından müntakil Güneş Kültü ile amil bulunan SIOUX adındaki yerli kabilenin ecdadları gibi yağmur duasını yapmak için geçen haziranın birinci ve ikinci günü Cannon Ball denilen yerde toplanarak bol gıda ve yağmura nail olmak için dualar edip oruç tuttukları ve kabilenin geçmişdeki muzafferiyetleri için Güneşe şükranlarını sunarak kabilenin müstakbel nimet ve seadetlere nail olması ve akıl ve fetanet, perhizkârlık, rahmü şefkat gibi hassaların kabile efradı arasında ızdiyad ve temadisi için güneşe karşı münacatta bulundukları hakkındaki izahatı muttali oldukdan sonra, yağmur duasının da diğer müteaddid hususat gibi müslümanlığa Güneş Kültü'nden girmiş olduğundan şüphem kalmadı.

Bayrağımızın Kırmızı Renkli Olmasının Tezammun Ettiği Mana

Yukarıda adı geçen mecmuanın 76. sayfasında: yağmur duasına iştirak etmek üzere Montana ve Dakota eyaletlerinden gelmiş olan binden ziyade kırmızı derililerin ellerinde taşıdıkları muhtelif renkli bayraklardan:

Düz kırmızı renkli bayrağın = Güneş Kültü'nde honneur'ü,

Düz siyah renkli bayrağın = Güneş Kültü'nde harb ve cidali,

Düz sarı renkli bayrağın = Kudsiyeti, mübarekliği,

Düz yeşil renkli bayrağın = küre-i arzı

Düz mavi renkli bayrağın = kâinatı,

Düz beyaz renkli bayrağın = elem ve ıztırabı, senbolize ettikleri hakkındaki izahatı gördükten sonra Sioux'lar gibi vaktile Güneş Kültü'ne sâlik olan ecdadımızın Türk bayrağı için kabul ettikleri kırmızı rengin: şeref, haysiyet, honneur manasını ifade ettiğini anlayarak, öteden beri mechulüm olan bu muammayı da halle muvaffak olarak ziyadesile memnun oldum.

Şimalî Amerika, Peru ve bilhassa Meksika yerlilerinin binlerce yıl önceki ecdadlarından tevarüs ettikleri Güneş Kültü'ne tevfikan güneşe tazim ayinlerini ne suretle yapmakda oldukları ve Güneş Kültü'nde mevcud bulunan birçok hususatın kısmen tamamen ve kısmen az çok değişmiş bir halde olarak müslüman dinine girmiş olduğu vesaire hakkındaki malumat ve azahatı havi olan işbu 14üncü raporumla Meksiko'da 3 seneye yakın bir zamandan beri devam eden tetkikatımın nihayete ermiş olduğunu arz eyler ve bundan böyle burada fazla kalmakdan hiçbir fayda hasıl olmayacağı cihetle Meksika'da dil ve tarihimiz hakkında elde ettiğim mühim ve esaslı netayici cenubî Amerika'da bulacağıma emin olduğum lenguistik ve istorik malumatla itmam ve ikmal etmekliğim zımnında elyevm açık bulunan Rio de Janeiro Maslahatgüzarlığına tayin ve izamıma lütuf ve inayet buyurmalarını derin tazimlerimle mübarek ellerini öperek Velinimetim yüksek Önderimiz Ulu Atamız'dan istirham eylerim.

Meksiko-12 Birinci Kânun 1937.
Tahsin Mayatepek

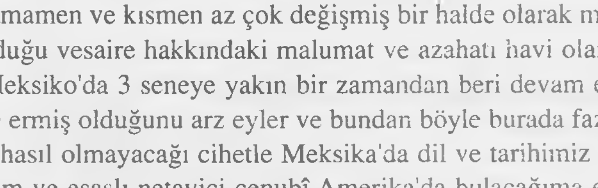

İLGİLİ YAZILAR VE AÇIKLAYICI NOTLAR

Raporu okudunuz. Rapordan önce yazılanlarla karşılaştırma yapmış ve üzerinde düşünmüşsünüzdür. Şimdi biraz daha karşılaştırma yapmanız ve değerlendirmeniz için "Güneş Kültü"nü, "Ay Kültü"nü ve "Yıldız" kültlerini içine alan Sâbiîlikle ilgili yazılar sunulacaktır. Görüleceği gibi bu yazıların kimi Türkçe, kimi de Arapçadır. Arapça olanlar, burada yayımlanırken ya olduğu gibi dilimize çevrilmiştir ya da yayınlanan metinlerle ne anlatılmak istendiği anlatılmıştır. Türkçe olanlara ilişkin de açıklayıcı not ve değerlendirmeler yer almaktadır.

***

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ'NDEKİ "SÂBİÎLER" MADDESİ

Maddenin yazarı: B. Canne De Vaux

SÂBİÎLER. AL-ŞÂBİA, bu isim çok ayrı iki dini fırkaya delâlet eder: 1. mandeîler veya subbaler olup, Elcezîre'nin Yahyâ yahudi-hristiyan (vaftizci Yahya hristiyanları) fırkası; 2. Harrân sâbiîleri ki, uzun zaman islâm hakimiyeti altında yaşamış müşrik bir fırka olup, akîdesi itibarı ile dikkate değer ve yetiştirmiş olduğu âlimler bakımından mühimdir.

Kur'an'da üç defa yahudi ve hristiyanlar arasında "kitab ehli", yani vahyedilmiş kitaba sâhip kimseler olarak gösterilen sâbiîler açık bir şekilde mandeîlerdir. İsim ş-b-' (ibrânî) "batırmak, daldırmak" kökünden, 'ayn'ın düşmesi ile türemiş ve "vaftiz edenler, daldırmak sûreti ile vaftiz ameliyesini yapanlar" mânasına gelmiş olmalıdır. Bu menâsiki hiç tanımayan müşrik sâbiîler, Kur'an'ın yahudi ve hristiyanlara gösterdiği müsamahadan istiâde edebilmek için, bu ismi ihtiyâten almış olabilirler.

Arap müellifleri, IV. (h.) asırdan beri, Harrân sâbiîlerinden dâima alaka ile çok sık bahsetmişlerdir. al-Şahrastânî onlara çok uzun bir bölüm ayırmış olup, burada akîdelerini izâh ve beyân etmekte ve bunları rûhânî cevherleri kabul edenler, al-rûhânîyân, bilhassa yıldızların büyük rûhlarını kabûl edenler arasına sokmaktadır. Menşe'de, onların üstâdları olarak, iki peygamber-feylesûf, 'Azimun (agathodaimon, yâni iyi demon=şeytan) ve Hermes'i tanır ki, bunlar sırası ile, Şis ve İdris peygamberler ile aynı sayılır. Orpheus da onların peygamberlerinden biridir. Bunlar hakîm, mukaddes, muhdes olmayan, celâl ve azametine

ulaşılması imkânsız, fakat rûhlar vâsıtası ile kendisine yaklaşılabilen bir yaratıcıya inanırlar. Rûhlar cevherde, hareket ve durumda, temiz ve azizdirler. Cevher olarak, cismânî maddelerden ve cismânî melekelerden münezzehtirler; mekân içinde hareketleri, zaman içinde değişmeleri yoktur. Bunlar efendi, ilâh ve en yüksek ilahî nezdinde şefâatçidirler: rûhu temizlemek, ihtirasları yenmek ve ezmek sûreti ile, bunlarla münâsebete girilir. Fiilde bunlar eşyâyı meydana getirir, yenileştirir ve bir halden diğer hâle değiştirirler; ilahî azâmetin kuvvetini süflî varlıklara doğru akıtırlar ve bunların her birini başlangıcından itibâren kemâline kadar sevkederler. 7 seyyârenin idarecileri bunlardan olup, seyyareler onların mâbedleri gibidir. Her ruhûn bir mâbedi, her mâbedin bir küresi vardır ve rûh, rûhun vücutta bulunması gibi, mâbedinde bulunur. Bâzan seyyârelere –baba ve unsurlara– anne derler. İşleri bu küreleri hareket ettirmekten, onlar vâsıtası ile unsurlar ve madde âlemine de te'sir etmekten ibârettir; mürekkebâttâki karışmalar ve sonra cismânî kuvvetler bundan meydana çıkar. Küllî varlıklar küllî ruhlardan, cüz'î olanlar da cüz'î ruhlardan hâsıl olur; nitekim umûmiyetle yağmurun bir meleği, bir müekkel rûhu ve her yağmur damlasının da bir meleği vardır. Dünya hadiselerini, rüzgârları, fırtınaları, zelzeleleri onlar îdâre eder ve her varlığa kuvvet ve kanûnlarını onlar dağıtırlar; mevcûdiyetleri tamamen rûhtan ibâret olup, melekler gibidirler.

al-Şahrastânî doğrudan-doğruya mâbedler (hayâkil) denilen yıldızlara tapan sâbiîler ile insan eli ile yapılmış mâbedler içindeki yıldızları temsil eden yapma putlara (aşhâş=şahıslar) tapanları biribirlerinden ayırmaktadır. al-Dimaşkî'nin Nuhbat al-dahr'inde sâbiîlerin mâbedleri ve putları ile dinî merâsimleri hakkında çok alâka çekici bir parça vardır; mâbedlerin şekli, basamak sayısı süslerin renkleri, putların maddesi, kurbanların mâhiyeti seyyârelere göre de değişiyordu. Bunlar dinî merâsimler tarihi bakımından alâka çekicidir. Bu parçada ve başka yerlerde, şüphesiz doğru olmayan, insanların kurban edildiği ithamı vardır. Yahudi feylesûf İbn Maymûn al-Dimaşkî'nin bahsettiği putlara benzer putlar gördüğünü söyler. al-Şahrâstanî ayrıca şöyle ilave etmektedir: Bütün sâbiîlerin üç duâsı vardır. Bir ölünün cesedine temâs ettikten sonra gusl ederler; domuzun, köpeğin, pençeli yırtıcı kuşların ve güvercinin eti haramdır. Sünnet yaptırmazlar; boşanmaya ancak hâkim kararı ile müsâade ederler ve iki kadın ile evlenmeği kabul etmezler.

Sâbiîler önce Elcezîre'nin şimâlinde yayılmışlardı ve merkezleri eski Harrân'da idi; dinî merasim dilleri Süryânîce idi. Halîfe al-Ma'mûn onları takip ve mahvetmek istedi; fakat fikrî meziyetleri kendilerine müsâmaha gösterilmesini te'min etti. 259 (872)'a doğru, meşhûr Sâbit b. Kurra [b.bk.], dindaşları ile mücâdele ettiğinden, Harrân'da cemâatten kovuldu ve Bagdad'a gelip sâbiîliğin bir kolunu te'sis etti. Bagdad sâbiî cemâati bir müddet sükûn içinde yaşadı: fakat halife al-Kâhir onları tazyik etmeğe başladı ve Sâbit'in oğlu Sinân'ı islâmiyeti ka-

bûle zorladı. Aş.yk.364 (975)'te, halîfe Mutî ile Tâ'i'in kâtibi olan Abû İshâk b. Hilâl al-Şâbî, Harrân, Rakka ve Diyâr-Muzar'da bulunan dindaşları lehinde, bir müsâmaha fermânı çıkarttı ve Bagdad sâbiîlerini himâye etti. XI. (m. asırda Bagdad ve Harrân'da hâlâ pek çok sâbiî var idi. 424 (1033)'te, Harrân'da bir kale gibi olan bir ay mâbedinden başka, bir şey yok idi; bu mâbed zikredilen tarihte Mısır Fâtımîleri tarafından zaptedildi. XI. (m.) asrın ortasından sonra Harrân sâbiîlerinin izleri kaybolmaktadır; bu asrın sonuna kadar, Bagdad'da bunlara tesâdüf olunuyordu.

Bu dinî fırkanın meşhûr şahsiyetleri şunlardır: mümtaz bir hendese âlimi, benzeri az bulunur bir hey'et âlimi, mütercim ve feylesûf olan Sâbit b. Kurra; tabîp ve meteoroloji âlimi olan Sinan b. Sâbit; aynı âileden diğer tabîp ve hey'et âlimleri, müverrih olan Sâbit b. Sinan ve Hilâl b. Muhassin; vezir Abû İshâk b. Hilâl ve bu âilenin diğer uzuvları; meşhûr hey'et âlimi al-Battânî (Albategnus); riyâziyeci Abû Ca'far al-Hâzin; al-Falahât al-nabatîya *müellifi İbn Vahşîya, kendisinin müslüman olduğunu söylerse de, tamâmiyle sâbiî mezhebine mensûptur. Hakkında kat'î pek az şey bilinen meşhûr elkimyâcı Câbir (Geber), muhtemel olarak, sâbiîdir. Bu âlimler al-Dimaşkî'nin mâdenler kısmında zihredilmişlerdir.*

Bibliyografya- Mandeîler hakkında bk. W. Brandt, Die Mandäische Religion *(Leibzig, 1889); ayn. mll.,* Mandäische Schriften *(Göttingen, 1893); ayn. mll.,* Die Mandäer *(Verh. Ak. Amst. Letterk., yeni seri, XVI, nr.3); F. Scheftelowitz,* Die Entstehung der manichäischen Religion und des Erlösungsmystriums *(Giessen, 1922); H.H. Schaeder,* Der Islam, *(1923, XIII, 320-333); Pedersen,* The Sabians (Acab-nâma), *Cambridge, 1922. Harrân sabiîleri hakkında: D. Chwolson,* Die Ssabier und der Ssabismus *(2 cilt; Petersburg, 1856); de Goeje,* Mémoire posthume de Dozy contenant de nouveaux documents pour l'étude de la religion des Harrâniens *(1883'te Leiden'de toplanan milletler-arası şarkiyatçılar kongresinin 6. toplantısı çalışmaları, II, 291-366); Muhammed al-Şahrastânî,* Kitâb almilâl va 'l-nihal (Book of Religions and Philosophical Sect, nşr. Cureton, *London, 1846, II, 202-251); al-Dimaşkî,* Cosmographie *(nşr. A.F. Mehren, Petersburg, 1866, s.39-48); al-Mas'ûdî,* Murûc *(Paris tab., IV 61-71.)*

(B. CARRA DE VAUX)

***

Maddenin Değerlendirilmesi

Carre De Vaux, burada klasik İslam kaynakları üzerinde duruyor. kimi yerleri açıklıyor, kimi yerlerde de kendi görüşünü belirtiyor. Kabul etmek gerekir ki, bu yazarın konuyu kavraması, bundan sonra sunulacak olan İlahiyatçı Profe-

sör Cerrahoğlu'nunkinden çok daha yeterlice. Öbür Türkçe yazıların sahiplerininkinden de... Örnek: Şehrestani'nin kitabındaki "heyâkil" sözcüğü "heykel"in çoğuludur. "Heykeller" demektir. Ama burdaki "heykel", Türkçemizdeki "heykel (taş, tunç, pişmiş toprak gibi dayanıklı maddelerden yapılmış insan, hayvan... betisi)" değildir; "tapınak" anlamındadır. Aslı "hekallu"dur ve "Yaratış" öyküsü, "Tufan" öyküsü gibi öykü ve inançlarla birlikte, birçok sözcük gibi Akadça yoluyla Sümerceden Yahudi ve Hıristiyan kaynaklarına geçmiştir. (Bkz. Prof. Dr. Philip Hitti, *Tarihu Suriye ve Lübnan ve Filistin,* Arapça, Beyrut, 1958, s.149, not:2.) Sonra da İslam kaynaklarında yer almıştır. Niceleri gibi... Carre De Vaux, sözcüğü doğru anlamış ve "tapınak" anlamını vermiştir. Cerrahoğlu ise sözcüğü Türkçedeki anlamında düşünmüş olduğunu belli ediyor. Carre De Vaux, "Şehrestani, doğrudan doruya mâbedler-heyâkil denilen yıldızlara tapan Sâbiîler ile insan eliyle yapılmış mabedler içindeki yıldızları temsil eden yapma putlara tapanları birbirlerinden ayırmaktadır" diyerek doğru açıklamada bulunuyor. "Mabedler denilen yıldızlara tapan Sâbiîler", Şehrestani'nin kitabındaki "Ashabu'l-Heyâkil"in karşılığıdır.

Bununla birlikte Carre De Vaux'nun da, birçoklarının düştüğü bir yanlışa düştüğü görülüyor: Yazar, Kur'an'da sözü edilen "Sâbiîler"in "Vaftizci Yahya Hıristiyanları (Mandéenler)" olduğu görüşüne eğilimli. Batı'daki doğubilimcilerin birçoğunun bu görüşü işlemelerindeki nedenin; Hıristiyanlık eğilimleri yüzünden, Sâbiîliği Hıristiyanlıktan doğmuş ya da bu dinin etkisinde yapılanmış gösterme çabasıdır. Bu yanılgı, bizim yazarlarımızdan kimilerini de alanı içine sürüklemiş görünüyor. Örneğin Orhan Hançerlioğlu. *İnanç Sözlüğü*'nde, Sâbiîlik maddesinde, bir ayraç içinde "Hıristiyan" demiş ve böylece, Sâbiîliği, Hıristiyanlıktan bir kesim diye sunmuştur. Ve "Bir Hıristiyan mezhebi" diyor. Hançerlioğlu bu arada bir çelişkiye düşmüştür: Aynı maddede, "Kimilerine göre de bir Yahudi mezhebidir. İbrâhim Peygamber'in dinine bağlıdırlar. Ve öğretilerine Mandeizm denir" diyor. Ekliyor: "Elcezire bölgesinde yaşayanlara Mandeenler, Harran'da yaşayanlara Sâbiîler." Oysa doğubilimcilerin "Vaftizci Yahya Hıristiyanları" dediği kesim, "Mandeenler"dir. "Vaftizci Yahya Hıristiyanları" amaçlanıyor gerekçesiyle Sâbiîliği "bir Hıristiyan mezhebi" diye nitelemişken, kalkıp, bu kesimle eşanlamlı olan "Mandeenler"i "Yahudilik"ten bir kesim olarak göstermesi çelişkidir. Hançerlioğlu bu çelişkisini, "Mandeizm" maddesinde, "Yahudilerce sapkınlık sayılan bir Yahudi tarikatı" diyerek de göstermiştir. Esasen bilmediği başka örneklerle de belli olan Hançerlioğlu'nun bu konularda yazmaması gerekir. Ya da çok dikkatli olmalı.

Gerçek o ki, Sâbiîlik, ne Hıristiyanlıktan ne de Yahudilikten bir koldur. "Vaftizci Yahya Hıristiyanları" da denen "Mandeenler" ya da başkaları ele alındığında, bunlarda, "Hıristiyanlık"taki ve "Yahudilik"teki inanç ve ibadet biçimlerine tanık olunabilir. Ama bu, Sâbiîliğin, Hıristiyanlıktan ya da Yahudilikten bir kol

olduğunu göstermez. Daha önce de belirtildiği ve Tahsin Mayatepek'in raporuyla da ortaya konulduğu gibi, bu dinler birçok şeyini Sâbiîlikten, "Güneş Kültü"nden, "Ay Kültü"nden almıştır. Değerlendirme yapılırken, söz konusu kültleri içine alan Sâbiîliğin, bütün bu dinlerden daha eski olduğunu unutmamak gerekir. Sâbiîlik, Muhammed döneminde de köklü bir geleneğe sahipti. Yöredeki tüm dinleri etkisi altında tutagelmiş büyük bir dindi. O nedenle Kur'an'daki "Sâbiîler"le, belirli bir mezhep değil, birçok yöreyi kaplamış, kurumlaşmış, geniş çaplı bir dinin inanırları amaçlanıyor. Bunların inandıkları din Yahudilik ya da Yahudilikten bir kesim de olamaz. Eğer öyle olsaydı, Yahudiliğin ikinci kurucusu sayılan Musa İbn Meymun, ileride kitabının bir bölümünden alınma yazılarında da görüleceği gibi, olanca gücüyle Sâbiîliğin karşısına çıkmaz ve savaşmazdı. Kısacası: İleri sürülen kimi görüşlerin tersine, Sâbiîlik herhangi bir dinin kolu, "mezheb"i değildir, birçok din kendisine kol ve dal olmuş bir bağımsız dindir.

KUR'AN'I KERİM VE SÂBİÎLER

Dr. İsmail Cerrahoğlu
(AÜ İlahiyat Fak. Dergisi, cilt: X, yıl: 1962, s.103-104)

a- Kur'an'da Sâbiîler:

Kur'an'ı Kerim'de Sâbiîlerden üç yerde bahsedilir. Bakara suresinin 62. ayetinde, "İman edenlerle, Musa dinini kabul edenler, Nasraniler, Sâbiîler içinde Allaha ve ahiret gününe inananlar ve yararlı işler işleyenler, nezdi İlâhideki mükâfatlarına erecekler ve hiçbir korkuya uğramıyacaklar, hiç de mahzun olmıyacaklardır". Mâide suresinin 72. ayeti de, yukarki ayetle aynı anlamdadır. Yalnız "Sabiiler" kelimesi "vav" harfi ile merfu ve "nasraniler" kelimesile yer değiştirmiştir. Hac suresinin 17. ayetinde, "İman edenler, Yahudi olanlar, Sâbiîler, Nasraniler, Mecûsiler, Müşrikler yok mu, Hak Taâla her şeye hakkile şahittir" diye buyrulmaktadır.

Acaba bu Sâbiîler kimlerdir? Bunların, iman edenler, Yahudiler, Nasraniler ve Müşrikler arasındaki yeri nedir?

Bakara ve Mâide surelerindeki ayetlerde, İman edenler, Yahudiler, Sâbiîler, Nasara diye dört sınıf zikredilmiştir. İman edenlerin, diğer üç gurubla zikredilmesi ayrı bir hususiyet arzetmektedir. Burada iman edenlerden maksat, hakiki ve samimi müslümanlar olmayıp, görünüşte mü'min hakikatte ise münafık olan kimselerdir.[1] Çünkü, Müslümanlık, zâhiren iman etmekten ibaret değildir. Zâhiri bir müslümanlığın, Yahudi, Nasara ve Sâbiîlerden büyük bir farkı olamaz. Hakiki iman olmadan, yapılan iyi işler dünya için faydalı olsa bile, âhiret için müfid olamaz. Devletin idaresi altında, müslim ve gayrı müslimler bulunabilir. İslam devletinde, herkes mensub olduğu diyanetle tanınır yani din hürriyetine büyük ehemmiyet verilirdi. Bunlar, İslama girmeleri için zorlanamaz, akidelerine karışılamaz ve kendi diyanetlerine karşı mes'ul addedilirlerdi. Bu suretle vazifesini yapan bir gayrı müslim, bir mü'min gibi ve hatta ondan daha ziyade dünya nimetine sahip olabilirdi. Fakat İslamın vâdettiği saadet yalnız bu yönden değildir, bundan başka âhiret ciheti de mevzu bahistir. Bu iki suredeki ayetler, iki bölümde mülahaza edilebilir. Birinci bölüm, Yahudi, Sâbiî ve Nasaraya dünyada, müslümanlarla beraber adalet ve hürriyet vâdeden bir müjde ile, zahiri müslümanlara ise bir tehdidi ifade etmektedir. İkinci bölüm, hakiki müslümanlara mutlak bir tebşiri ihtiva etmektedir. Kısacası, birinci kısım, İslam şeriatının dünyaya ta-

1 Ez-Zamahşeri, *el-Keşşaf an hakaiki gavamizi't-Tenzil*, Kahire, 1373/1953, I.109.

alluk eden hükümlerini, ikinci kısım ise hakiki imana sahip olanların âhiretteki dini ahkâmını ıfade etmektedir.

Kur'an'ı Kerimin bahsettiği Sâbiîlerin kimler olduğu hususunda gerek müslim gerekse gayrı müslim müelleflerin vermiş oldukları haberler çok çeşitlidir. Biz bunların hangi din sâliki olduğunu tetkike geçmeden evvel, Araplar indinde "Sâbiî" kelimesinin delalet ettiği manâyı araştırmamız lüzumludur.

b- Sâbiî kelimesinin anlamı:

Arapçada, "Sabee" kökü, "bir dinden çıkıp diğer bir dine girme" veya "haktan batıla meyletme"[2] *yahut Ebu Hayyan (654-746/1256-1345)'nın ifadesine göre "meşhur bir dinden çıkıp, diğer bir dine girmeye" denir.*[3] *Kureyşliler, gerek Hazreti Peygambere, gerek sahabeye Mekke'nin müşrik dinini kabul etmeyip, yeni bir din olan İslamiyete girdikleri için, onlara "Sâbiî" demişlerdi. Benû Cezîme kabilesi müslüman oldukları zaman, İslam olduk manasına "saba'nâ, saba'nâ" diye bağırmışlardı.*[4] *Peygamber zamanında müslüman olan kimselere, müslüman oldu mânasına "kad sabee" diyorlardı.*[5] *Keza Ebu Zer el-Gıfârî (Ö. 32/652)'nin Müslüman oluşunu bildiren haberde aynı kelimenin kullanıldığı görülür.*[6]

Fakat bu "Sâbiî" kelimesinin, Müslümanlar tarafından iyi karşılanmadığını ve bu lafzı reddettiklerini müşahade etmekteyiz. Kureyş müşrikleri, müslümanlarla alay etmek ve onları rencide etmek için bu kelimeyi kullanıyorlardı. Cemil b. Ma'mer el-Cumahi, Hazreti Ömer (Ö. 23/644)'in müslüman oluşunu, Kureyşe "Ey Kureyş bakınız, Ömer İbnu'l-Hattab Sâbiî olmuş" diye bildirince, Ömer, yalan söylüyorsun "ben Müslüman oldum" demiş ve bu lafzı reddetmişti.[7] *Benû Hanife reisi, Sumame b. Asal müslüman olunca, ona Sâbiî mi oldun diye sorulmuş,*

2 Fahruddin er-Râzî, *Mefatihü'l-Gayb*, İstanbul, 1307, c.I, s.548; İbn Manzur, *Lisanu'l-Arab*, Beyrut, 1374/1955, c.I, s.108; Ebu's-Suud, *İrşadu'l-Akli's-Selim, (Mefatihu'l-Gayb hâmişinde)*, c.I, s.550; Ahmed b. Muhammed el-Feyyumi, *Kitabu'l-Misbahi'l-Munir*, Mısır, 1316, c.I, s.152; el-Cevheri, *es-Sıhah*, Mekke, 1376/1956, c.I, s.59; ez-Zehibi, *Tâcu'l-Arus*, Mısır, 1306, c.I, s.86; Ebu Ubeyde, *Mecazu'l-Kur'an*, Mısır, 1374/1955, c.I, s.43; ez-Zamahşeri, *Esasu'l-Belağa*, Mısır, c.II, s.2; *El-Keşşaf*, c.I, s.109.

3 Ebu Hayyan el-endelusi, *Tefsiru Bahri'l-Muhit*, Mısır, 1328, c.I, s.239.

4 *Lisanu'l-Arab*, c.I, s.108; İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, Mısır, 1376/1956, c.I, s.104; Ahmet ibn Hanbel, *Musned*, Mısır, 1313, c.III, s.492 ve c.IV, s.341; Mefatihu'l-Gayb, c.I, s.549; et-Taberî, *Camiü'l-Beyân*, Mısır, 1374, c.II, s.146; *Tâcu'l-Arus*, c.I, s.86; Cevat Ali, *Tarihu'l-Arab Kable'l-İslam*, Bağdad, 1377/1957, c.V, s.368-369; *Encyclopaedia Britannica*, c.XXIX, s.790. (Makalemizde adı geçen İngilizce eserlerden, Asistan Esad Coşan'ın yapmak lutfunda bulundukları terceme ile faydalandık. Kendilerine burada teşekkür ederiz.)

5 *Lisanu'l-Arab*, c.I, s.108.

6 El-Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh*, Mısır, 1345, c.IV, s.221-222.

7 İbn Hacer, *el'-Isabe fi Temyizi's-Sahabe*, Mısır, 1358/1939, c.I, s.246; Mahmud Esad, *Tarih-i Dini İslam*, İstanbul, 1327-1329, c.III, s.205.

o da cevaben "hayır, fakat Müslüman oldum" demişti.[8] *Yukarıda zikrettiğimiz Benû Cezîme kabilesinin, hangi hal ve şartlar altında, islam olduk manasına "saba'na saba'na" dediklerini bilemiyoruz. Onların "saba'na" demeleri, herhalde eski dinimizden yeni dine meylettik mânasında olsa gerektir.*

c- Sâbiîlerin menşei:

Sâbiîlerin menşe'lerinin ne olduğu üzerinde ihtilaf edilmiş. Onları Hazreti Nuh'a, Şit'e ve İbrahim Peygamber'e ulaştıranlar olduğu gibi, yine onları kitabîlerden olan yahudi ve hristiyanlığa intisab ettirenler de vardır. Fakat hakikat olan şey, onların çok eski bir diyanete sahib olmalarıdır. Kur'anı Kerimin ifadesinden de anlaşıldığına göre, Sâbiîler hususi dinleri olan bir cemaattir. Zira onlar, orada müstakil din sahibleri arasında zikredilmişlerdir. Eş-Şehristani (469-548/1071-1153) Sâbiîleri, İbrahim Peygambere tâbi olan Hunefanın mukabili olduğunu söyler.[9] *İbn Hazm (383-456/993-1064) da, onlar, Hazreti İbrahimin peygamberliğini kabul etmezler demektedir...*[10] *El-Mes'udi (Ö. 346/957)'nin ifadesinden de anlaşıldığına göre Harran Sâbiîlerinin heykelleri arasında, İbrahimin babası Âzer'in de bulunması, onların, İbrahime muhalefet ettiklerini gösterir.*[11] *Yine aynı müellif, bu mezhebi ihdas edenin de ismini vermektedir.*[12] *Sâbiîlerin, Hazreti Âdem, Nûh, Hermes = İdris, Azimun = Şis, Yahya gibi zevatı peygamber addettikleri zikredilmektedir.*[13]

8 Musnedu Ahmed, c.II, s.452.

9 Ferid Vecdi, *Dâiretu'l-Maarif*, c.V, s.426; *el-Milel ve'n-Nihal* (el-Fasl haşiyesinde), c.II, s.76.

10 İbn Hazm, *el-Fasl*, Mısır, 1347, c.I, s.84; El-Mes'udi, *et-Tenbih ve'l-İşraf* adlı eserinde Sâbiîliğin, Hunefa karşılığı olduğunu ve Bizans'ın Hıristiyanlığı kabul etmeden evvel 374 sene 3 ay müddetle Sâbiî hükümdarlar tarafından idare edildiğini zikreder (s.106). İbnu'n-Nedim, Halife Hârun er-Reşid'e tercüme edilen münzel kitaplardan biri dolayısıyla, bu kitabın salikleri, İbrahim Peygamber'e inanan ve ondan suhuflar alan sâbiîlerdir, demektedir (bkz. *el-Fihrist*, s.32). Müsteşriklerden bazısının hunefa hakkındaki görüşleri başkadır. Onlara göre hunefa, Hıristiyan dinine girip, bu dinin esaslarını eski âdet ve itikadlar ile karıştıran bir nevi nasrani şiasıdır. Onlar aslında Hıristiyanlığa muhalefet edip, bir Allah'a inanırlar ve Allah için bir evlat kabul etmezler (bkz. Cevad Ali, *Tarihu'l-Arap Kable'l-İslam*, Bağdad, 1377, c.IV, s.291). Bu hanif kelimesinin Aramiceden geldiğini ve yıldızlara tapan Sâbiî ve müşrikliği ifade ettiğini söyleyenler olmasına rağmen, Kur'an'ı Kerim'de geçen hanif ve hunefa lafızlarının daima tevhid ve Müslüman kelimesinin mûradifi olarak kullanıldığını görmekteyiz. (Bkz. Bakara Suresi, ayet 135; Âl-i İmrân Suresi, ayet 67; Yunus Suresi, ayet 105; Nahl Suresi, ayet 120; Hac Suresi, ayet 3; Beyyine Suresi, ayet 5.)

11 El-Mes'udi, *Murucu'z-Zeheb*, Mısır, 1367/1948, c.II, s.247.

12 *Aynı eser*, c.I, s.223.

13 Fazla malumat için bkz. Es-Seyyid Abdu'r-Razzak el-Haseni, *es-Sâbiûn fi Hâdirihim ve Mâdihim*, Sayda, 1374/1955; Abdu'l-Kahir el-Bağdadi, *el-Farku Beyne'l-Fırak*, Mısır. 1376/1948, s.177; *el Milel ve'n-Nihal*, c.II, s.112; *Encyclopédie de l'İslam*, c.IV, s.22-23.

Anlaşılıyor ki, Sâbiîlik, esas itibarile münzel olması melhuz ve fakat zamanın geçmesile muhtelif dinî, felsefî ve siyasî tesirler altında kalarak değişikliğe uğramış ve gizlilik iktisab etmiş bir mezhebdir. Bu bakımdan mezheb tarihçileri onları incelerken ilk ve sonraki Sâbiîler diye ele almaktadırlar. İlk Sâbiîler daha ziyade Keldaniler ve Süryanilerdir. Muhammed Hamidullah da onların menşeinin Babilonyalı olduğunu ifade etmektedir.[14] *Sonraki Sâbiîler ise, Yunan, Yahudi, İran, Roma ve İslam tesiri altında kalmış Mezopotamya kavimlerinin enkazıdır. İslâm idaresi altında iken, bunların toplu olarak bulundukları yerler, Harran ile Basra civarındaki Betayih mıntıkasıdır.*

Ekseri müsteşrikler, Kur'anda geçen Sâbiîlerin, Hazreti Yahya'ya tâbi olan Mandêenler olduklarını ileri sürmektedirler. Carra De Vaux, İslâm Ansiklopedisindeki makalesinde, "Sâbiî isminin birbirinden farklı iki fırkaya işaret edildiğini zikrettikten sonra, Kur'an'da geçen Sâbiîler, vahyedilmiş bir kitaba mâlik olan Yahudiler ve Hristiyanlar arasında temsil edilmiştir, görünüşe göre bunlar Mandéenlerdir" demektedir. Bunu teyid için de sabiî kökünün "s-b," olduğunu, bunun da daldırma "vaftiz" mânasına geldiğini iddia etmektedir.[15]

Yukarıda, Bakara ve Mâide surelerindeki Sâbiîler kelimesinin birinde "ya" ile mansub, diğerinde ise "vav" ile merfu olduğunu söylemiştik. M. Kasımırski'nin Kur'an tercümesine, giriş ve notlar ilâve eden G.H. Bousquet, bu iki ayetteki irab farkını bir nisbet farkı addederek Sebéenler mutaassıb Hristiyanlardır. Bunları yıldızlara tapan ve müşrik olan Sabéit'lerle karıştırmamak icab eder diye ihtarda bulunmuştur.[16] *Gerçi ileride görüleceği gibi, Sâbiîler adı altında biri ehli kitab, diğeri müşrik iki sınıf bulunduğu zikredileceğine göre, bu ihtar pek esassız değilse de, bu iki kelimeyi farklı anlamlarda göstermek de doğru değildir. Bu, her iki ayetteki Yahudi veya Nasara lafızlarını ayrı ayrı göstermek gibi bir şey olur.*

Adı geçen Kasımırski tercümesi esas alınarak meydana getirilen "Le Koran Analysé" adlı eserde, bu iki ayet, tolérance bölümüne konulmuş ve altına da şöyle bir hâşiye ilâve edilmiştir: "Eski Müslüman müctehidleri Bakara ayetinin, Mâide ayetile nesh edilmesini istiyorlar. Bu ise mezheb taassubunu her mikyasın haricine çıkarmaktadır..."[17] *Edouard Montet de, Nesh teorisinin, Kur'andaki tenakuzları göstermemek için, müslüman ilâhiyatcılar tarafından ihdas edildiğini ve bu ayetin de nesh edilmiş olduğu fikrinde olduklarını zikreder.*[18]

14 Muhammed Hamidullah, *Le Coran*, Paris, 1959, p.13.

15 *Encyclopédie de l'İslam*, c.IV, s.22. (Kur'an'daki Sâbiîlerin, Mandéenler olduğu hususunda fazla malumat için bkz. *Encyclopaedia of Religon and Ethics*, c.VIII, s.390 ve c.VI, s.519; *Encyclopaedia Britannica*, c.XXIX, s.790; Edouard Montet, *le Coran*, Paris, 1949, p.82. 198.)

16 M. Kasımırski, *Le Coran* (Bibliothèque Charpentier), c.II, s.600.

17 Fazla tafsilat için bkz. Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, 1935, c.II, s.1744. (Jules la Beaume'ın *le Koran Analysé* adlı eseri, Muhammed Fuad Abdu'l-Bâki tarafından Tafsilu Ayati'l-Kur'an adıyla Arapçaya çevrilmiş, fakat Fransızca aslındaki haşiyeler nakledilmemiştir.)

18 Edouard Montet, *Le Coran*, Paris, 1949, p.198 (haşiye).

Burada şunu söylemeliyiz ki, ne eski ne de yeni İslam âlimlerinden hiçbiri, bu iki ayetin birbirile nesh edilmiş olmasını ne istiyorlar ve ne de tasavvur ediyorlar. İslâm âlimleri, iman esaslarında nesh mümkün olmadığına ittifak etmişlerdir. İman hususundaki Kur'an'ın bir ayeti, diğerini nesh değil, bilakis tasdik eder. İslâmda neshin mevzuu, zaman ve mekan ihtilaflarile değişmesi icab eden fer'i hükümlere âid olur. Halbuki bu iki ayet furuattan değildir. Sonra bu iki ayette ayrı iki hüküm de yoktur. Hangisi hangisini nesh edecek. Burada neshin mevcudiyetini ilan etmek, garezkârlık ifade etmekten başka bir şey değildir.

d- Akideleri:

Muhtelif ceryanlar altında kalmış olan Sâbiîlerin akideleri hakkında denilenler çok çeşitlidir. Bu husustaki rivayetler daha ziyade deliller ikame edilmeden zikredilmiştir. Ebu'l-Ferec (623-685/1226-1286) onlar hakkında "Sâbiîliği tetkik ettik, onların daveti eski Keldanilerinki ile aynıdır" demektedir.[19] *Bu hususta daha geniş malûmatı, eş-Şehristani şöyle anlatmaktadır:*[20] *"Hazreti İbrahim zamanında insanlar Hunefa ve Sâbiî diye iki guruba ayrılıyordu. Sâbiîler, hakim, sânî, müdebbir bir Allahın, âlemleri yarattığına inanırlar. Fakat böyle bir Allaha ulaşmak çok zordur, ona ancak mutavassıt olan ruhanilerle ulaşılır derler. Çünkü ruhaniler temiz ve mukaddes olduklarından Allaha daha yakındırlar. Hunefa ile Sâbiîler arasında, beşeri nübüvvetle, ruhani nübüvvetin efdaliyeti meselesi üzerinde münakaşalar yapılmıştır. Hunefa, Allahla bizim aramızda, beşerden bir mutavassıta ihtiyacımız olduğunu söyler. Bu, öyle bir beşer ki, ismet ve hikmet derecesi ruhaniyettekinden üstün, beşeriyeti bakımından bize benzer, ruhaniyet cihetile bizim fevkimizde olsun, vahiy alsın ve bu aldıklarını insanlara telkin eylesin demişlerdir. Sâbiîler ise, insan nevi, şehvet ve gadabdan hali değildir. Bu iki vasıf, insanî hased ve fenalığa sevkeder. Bu hallerle muttasıf olan cismaniyet, bunlardan münezzeh olan ruhaniyetin sıfatlarile bir olabilir mi? diye cevap vermişlerdir. Hunefa ise, Onlar, insanın sadece şehvet ve gadab gibi nefsaniyetten teşekkül etmediğini bilmiyorlar mı? Onların bu iddiaları mugalâtadan ibarettir, derler."*

Sâbiîler aradıklarını yerde ve insanlıkta değil, semada ve gökteki cisimlerde bulmak istemişlerdi. Cismaniyeti ezerek ondan alâkayı kesmek istiyorlar. Halbuki ruhaniyet ve cismaniyetin kıymetli yönleri olduğunu düşünmüyorlar. Cisim ruhtan müteessir olduğu gibi, ruh da cisimden müteessir olur. Ruh da, cisim de Allah'ın eseridir. Cismaniyet haddizatında ve fıtratına nazaran fenalık mebdei değildir. Cismaniyette öyle faziletler var ki, onlar ruhanilerde bulunamaz. Ruha-

19 Ebu'l-Ferec, *Tarihu Muhtasari'd-Duvel*, Beyrut, 1890, s.266.
20 El-Milel, c.II, s.76-83 (el-Fasl haşiyesinde) keza bkz. Dâiretu'l-Maarif'li Ferid Vecdi, c.V, s.426-429; *Encyclopédie de l'İslam*, c.IV, c.22.

niyet ve cismaniyeti toplayan insanoğlu, mücerret ruhaniyete nisbetle Allaha daha yakındır. Bu bakımdan melekler, insanların hizmetindedir. O halde cisim hakir görülmemelidir. Sâbiîler, beşerden melek yapmağa kalkışarak itidalden uzaklaşmışlardır, ruhaniyet etrafında dolaşırken, ruhsuz cisimlerden medet ummaya kadar tenezzül etmiş vahdet ararken kesret ve şirt içinde yuvarlanmışlardır. Yalnız ruhani tavassut isteyen Sâbiîler onlardan doğrudan doğruya yardım almaya çare bulamayınca, ruhaniyet heykelleri diye, yedi gezegene ve yıldızlara iltica etmişler, hatta onları, mabedlerine ve evlerine indirip duvarlarına nakşederek onlara ibadet etmişlerdir.

Zamanın geçmesile, nasıl diğer dinlerde fırkalaşmalar olmuşsa, Sâbiî diyanetinde de ayrılıklar olmuştur. İtikad bakımından, Sâbiîlerin başlıca dört fırkaya ayrıldığı zikredilir.[21]

1.si, Eshabı ruhaniyât: Bu alemin mukaddes, hâkim bir yaratıcısı vardır. Ona mutavassıtlar vasıtasıile ulaşılır. Bu mutavassıtlar da temiz ve mukaddes olan ruhaniyundur.

2.si, Eshabı heyakil: Allahla kendileri arasında mutavassıt olan temiz ve mukaddes ruhani varlıkların görünür bir şey olması lâzım geleceğini hissetmişler ve yedi gezegeni ruhaniyet heykelleri addederek onlara iltica etmişlerdir. Onlara göre bu alanda, hayır ve şerri, sıhhat ve hastalığı meydana getiren yıldızlardır. Bundan dolayı, insanların yıldızları ta'zim etmesi vâciptir. Zira onlar şu alemin düzenini temin etmektedirler.[22]

3.sü, Eshabı eşhas: Bunlar da mutavassıta kâildirler. Gezegenlerin ve yıldızların bazen görünüp bazen kaybolduklarını görmüşler. Onların yerine kâim olacak ve dâim göz önünde bulunacak heykellerini yapmışlar, sonra onlara tapmağa başlamışlardır.

4.sü, el-Hululiyye: Ecram ve âfakı yaratan bir Allah vardır. O zatında birdir, yedi gezegende ve şahıslarda tekessür eder. Bu çokluk, Onun zatındaki vahdeti iptal etmez derler. İbn Batuta (703-771/1304-1369) ve diğer bazı tarihçiler, bunları Harraniler diye tavsif etmişlerdir.[23]

Bu bilgilerden, Sâbiîler hakkında şöyle kronolojik bir netice elde edebiliriz.

1- Aslında bir münzel dinden iktibas ve inhiraf,

2- Melaikeye (ruhaniyete) ibadet

3- Yıldızlara ibadet

21 Sâbiî fırkaları hakkında fazla malumat için bkz. *el-Milel ve'n-Nihal*, c.II, s.116; Es-Seyyid Abdurrazzak el-Haseni, *es-Sâbiatu Kadîmen ve Hadîsen*, Mısır, 1931, s.16-22; *es-Sâbiûn fi Hâdırihim ve Mâdihim*, s.23-27; *Hak Dini Kur'an Dili*, c.II, s.1757-1770.

22 *Metafîhu'l-Gayb*, c.I, s.549; *Encyclopédie de l'İslam*, c.IV, s.23.

23 *Es-Sâbietu Kadîmen ve Hadîsen*, s.20.

4- Putlara ibadet

Şimdi biraz da, haklarında en fazla malûmat sahibi olduğumuz Harran Sâbiîleri ile Mandéenler üzerinde duracağız.

e- Harran Sâbiîleri:

Harran, putperest olan Süryanilerin merkezi idi. İslâm devrinde bile burası, veseni diyanetle Yunan Kültürünün merkezi olarak kalmış, orada felsefe, riyaziye ve astronomi tedris edilmişti. Sâbiîler hakkında, İslâm yazarlarının en çok bahsettikleri de bunlardır. Halbuki bu bölge halkının Sâbiî ismini alması Me'mun (170-218/786-833) zamanına tesadüf eder [24]

Harran Sâbiîleri hakkında, İbnu'n-Nedim (Ö. 385/995) şu bilgileri vermektedir:[25] *Ebu Yusuf en-Nasrani, Fi'l-Keşfi an mezahibi'l-Har-raniyyin adlı eserinde, zamanımızda Sâbiî diye maruf olan sınıf şudur: Me'mun Bizanslılarla muharebe için Mudar*[26] *diyarından geçerken Harrani ve Harranilerden bir grupla karşılaşır. Onların saçları uzun ve elbiseleri başka idi. Me'mun onlara, ehli zimmet misiniz diye sorduğunda, Harraniyiz diye cevap verirler. Bunun üzerine, Nasrani, Yahudi, Mecusi misiniz diye sorduğunda, hayır cevabını alınca, onlara, Kitabınız ve Nebiniz var mıdır, sualini tevcih eder. Bu suale de müsbet bir cevap veremezler. Me'mun, onlara, o halde siz putlara tapan zındıklarsınız, sizi öldürmek helaldir der. Kendilerinin cizye verdiklerini söyleyince, Me'mun, cizye, Allah'ın, Kur'an-ı Kerim'de gösterdiği ehli kitabdan alınır, o halde sizin yapacağınız şey, ya Kur'anda adı geçen ehli kitabdan birini seçecek veya ölümü tercih edeceksiniz, size dönünceye kadar müsaade ediyorum dedi. Onlar saçlarını kesip, elbiselerini değiştirdiler, birçoğu Hristiyan oldu. Bir kısmı da müslüman oldular, pek azı da eski hallerinde kaldılar. Diğer bir rivayette de onlar, Me'muna "biz Sâbiîyiz, bu bir din ismidir, Kur'anda da adı geçmektedir" dediler. Me'munun ölümünden sonra ekserisi irtidat edip saçlarını uzattılar. İşte o zamandan beri kendilerine Sâbiî denir.*

Demek oluyor ki, Harran Sâbiîleri, Me'mun zamanında imtiyaz elde etmek ve bekalarını temin için Sâbiîyiz demişlerdi.[27] *İslâm yazarları gibi Avrupalı müsteşrikler de onların putperest olduğunu söylerler.*[28] *Abdu'l-Kâhir el-Bağdadi (Ö. 429/1038), "Harran Sâbiîleri, dinlerini gizlerler ve onu, ancak kendilerinden olanlara izhar ederlerdi" demektedir.*[29] *El-Mes'udi (Ö. 346/957) ise "Harran Sa-*

24 Ahmed Emin, *Fecru'l-İslam*. Mısır, 1374/1955, s.130; *Duha'l-İslam*, Mısır, 1357/1938, c.I, s.270.

25 İbnu'n-Nedim, *el-Fihrist*, s.445; bkz. *Encyclopédie de l'Islam*, c.IV, s.23; *es-Sâbietu Kadîmen ve Hadîsen*, s.22-24.

26 Diyarbakır civarı.

27 *Es-Sâbietu Kadîmen ve Hadîsen*, s.22-23; *es-Sâbiûn fi Hâdirihim ve Mâdihim*, s.31; *Encyclopaedia of Religion*, c.IV, s.519; *Encyclopedie de l'Islam*, c.IV, s.22.

28 *Encyclopdia of Religion*, c.IV, s.519; *Encyclopédie de l'Islam*, c.IV, s.22.

29 Abdu'l-Kâhir el-Bağdadi, *el-Farku Beynel Fırak*, Mısır, 1376/1948, s.177.

biîleri, Yunanlıların avam tabakasıdır ve felsefeleri ise Mütekaddimun felsefesinin haşeviyye kısmı olduğunu" söylemektedir.[30] *Ebu Bekr el-Cassas (Ö. 370/980), "kendilerine Sâbiî adı veren bir grup vardır ki onlar Harran bölgesinde otururlar. Putperesttirler, hiçbir peygambere intisab ve Allahın kitabından hiçbirini intihab etmezler, ehli kitab değillerdir. Kestikleri yenmez ve kadınları nikah edilmez" demektedir.*[31] *Bunların dua dilleri Süryanice idi.*[32] *İbadetleri hakkında bize kadar ulaşan malûmat şöyledir: "Her gün üç vakitte namaz kılarlar. Birincisi, her rekatta üç secde ile, 8 rekatlık bir namaz, güneş doğmadan önce; ikinci, her rekatta üç secde ile, beş rekat, zeval vaktinde; üçüncüsü, güneş battıktan sonra beş rekattır. Bunlardan başka ayrıca nafile namazları da vardır. Namaz taharetle Sahîh olur. Onlar 30 gün oruç tutarlar, kurban keserler. Ekseri kurban ettikleri hayvan horozdur. Kurbanlarını yemezler, yakarlar. Onlar, domuz, köpek, eşek, yırtıcı kuş, fasulye, lahana, mercimek gibi şeyleri yemekten men olunmuşlardır. Sünnet olmazlar, boşanma ancak hâkim kararile olur".*[33] *İbn Nedim'in, bu hususları Harran Sâbiîlerine tahsis etmesi pek doğru olmasa gerek, çünkü onlar, oruç âdetini terketmişlerdi. Müslümanlarla komşu olmalarından dolayı, Ramazanın ilk gününde oruç tutarlardı. Hatta onlardan meşhur bir zat olan Ebû İshak, (Ö. 384/994), Halifenin zoru ile oruç tutardı denilmektedir.*[34]

Carra De Vaux, Miladi XI inci asırda Harran ve Bağdat'ta, Sâbiîlerin epeyce fazla olduğunu, XI inci asrın ortalarından sonra, Harran Sâbiîlerinin izlerinin kaybolmağa başladığını söylemektedir.[35] *Onlar arasında geometri, astronomi, matematik, tarih ve tıb sahasında, meşhur şahsiyetler yetişmiştir. Mesela, Sâbit b. Kurra (221-288/846-901), yüksek geometrici, örnek bir astronom, mütercim ve filozoftur. Sinan b. Sabit (Ö. 331/942), tabib, meteorolojist; Ebu İshak b. Hilal (313-384/925-994), tarihçi; el-Battani (224-317/858-929), astronom; Ebu Ca'fer el-Hâzin, matematikçi idi. Meşhur kimyacı, Câbir de Sâbiî idi. O, bazı metafizik meseleler üzerinde, tamamen Sâbiîlerin görüşüne iştirak etmiştir.*[36] *Ca'd b. Dirhem, el-cehm b. safvan-Ahmed b. Hanbel'e göre, fikirlerini sâbiî akidesinden almışlar, Farabî de onlardan istifade etmiştir.**

30 *Murucu'z-Zeheb*, c.I. s.95.
31 Ebu Bekr el-Cessas, *Ahkâmu'l-Kur'an*, İstanbul, 1335, c.III, s.91.
32 *Encyclopédie de l'Islam*, c.IV, s.23.
33 *El-Fihrist*, s.442-444; *Encyclopédie de l'Islam*, c.IV, s.23; *Tefsiru İbn Kesir*, c.I, s.104.
34 *Dâiretu'l-Maarif*. c.V, s.432; *es-Sâbietu Kadîmen ve Hadisen*, s.38; *Tarihu Muhtasarı'd-Duvel*, s.266.
35 *Encyclopédie de l'Islam*, c.IV, s.23.
36 Fazla tafsilat için bkz. *Encyclopédie de l'Islam*, c.IV, s.23; *Duhal-İslam*, c.I, s.272.
* *Mecelletu'l-Menar*, c.VIII, s.616.

f- Mandéenler:

Güney Irak'ta, itikad ve âdetlerile temayüz etmiş bir grup insan yaşamaktadır. Bunlar eski Sâbiî adetlerini icra ettiklerinden, asıl Sâbiîlerden oldukları kanaati hasıl olmuştur. Bunlara "Mandéen" "Nazoréen"[37] veya "Soubba"[38] diye ad verilir. Mandéenler, Jean Babtist Hristiyanlarıdır ki, Vaftizci Yahya'ya tâbi olmuşlardır. Buradan anlaşılıyor ki Mandéenler Hristiyanlığın doğuşundan daha evvel mevcud idi. Fakat bunlar sonradan Hazreti İsa'ya da ittiba etmişlerdir. Mandéenlerin Yahudilikten yüz çeviren bir Yahudi fırkası olduğu da söylenmektedir. Kitabı Mukaddesin tefsirinde, Mandéenlerin nasıl zuhur ettiğine ve onlara verilen muhtelif isimlerin neler olduğuna dâir uzunca bir haber zikredilmektedir.[39]

Avrupalı müsteşriklerin ekserisi, Mandéenleri bir Hristiyan tarikatı olarak göstermektedirler. Bu bakımdan, Kur'anda adı geçen Sâbiîler, Mandéenler olarak gösterilirken bazıları da Sâbiîler tamamen Mandéenler demek değildir diyorlar.[40]

Carra De Vaux, "Arab yazarları, Mandéenlerden hemen hemen bahsetmezler, ima ile onlara temas etseler de, ayrı iki isim altında incelememektedirler" demektedir.[41] Hakikaten İslâm yazarları, onları Mandéenler diye zikretmemişler, fakat Betayih ve Kesker Sâbiîleri diye onlardan epeyce bahsetmişlerdir. İslâm fakihlerinin bazısının, Sâbiîleri ehli kitabdan addetmeleri, Mandéenlerden bahsetmiş olmalarına bir delil değil midir? Mesela el-Cessas "Sâbiîler iki kısımdır. Birincisi, Kesker ve Betayih nahiyesinde oturanlardır. Onların diyanetlerinin pek çok kısmı Nasaraya muhalif olmakla beraber yine Nasara sınıfındandırlar. Zira Nasara fırkaları çoktur. Onlardan Markuniyye, Aryusiyye, Maruniyye gibi fırkalar, Nasturiyye, Melkiyye ve Yakubiyye gibi yine Nasara olan fırkalar tarafından iyi karşılanmazlar. Bu sâbiîler Yahya b. Zakeriyya'ya ve Şit'e intisab ederler. Şit'e ve Yahya'ya aid olduğunu söyledikleri bazı kitabları vardır. Nasara onlara Yuhannasiyye adını verir. Ebu Hanifenin, ehli kitabdan sayıp, kestiklerini yemeğe ve kadınlarile evlenmeğe müsaade ettiği Sâbiîler işte bu grubdur" demektedir.[42]

Harran ve Betayihdeki Sâbiîlerin, aynı menşe'den olmadıkları onlar arasında bir isim benzerliğinden başka bir münasebet bulunmadığı ve onlar itikad bakımından da mübayenet halinde bulundukları, kaynaklarda zikredilmektedir.[43]

37 E. Royston Pike, *Dictionnaire des Religions* (adaptation Farançaise de Serge Hutin), Paris, 1954, p.202.
38 *Encyclopédie de l'Islam*, c.IV, s.22; *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, c.VIII, s.390.
39 *Es-Sâbiun, fi Hâdirihim ve Mâdihim*, s.37.
40 *Encyclopaedia Britannica*, c.XXIX, s.790.
41 *Encyclopédie de l'Islam*, c.IV, s.1212.
42 *Ahkamu'l-Kur'an*. c.III, s.91.
43 *Mürucü'z-Zeheb*, c.I, s.223; *es-Shabiun fi Hâdirihim ve Mâdihim*, s.37-38.

Mandeenler, bugün halen Irak'ın güneyinde ve İran'da yaşamaktadırlar. Irak hükümetinin beyanına göre, bunlar 6468 kişidir. Bunlara İrandakiler de ilave edilirse adetleri 6597 olur.[44]

Şimdi burada, biraz da Mandeenlerin itikad ve ibadetlerinden bahsedelim.[45]

1- Hâlik fikri:

Mandeenler, madde âleminden münezzeh, doğmamış ve doğurmamış ezeli ve ebedi bir Allah'ın varlığına inanırlar.

2- Âlemin yaratılışı:

Allah, evvela ruhani bir şahıs olan aklı evveli, sonra da mukaddes nefislerle dolu olarak âlemleri yarattı. Arzın yaratılışı tamam olduktan sonra, nur âleminden melekler indirildi. Bunlar diğer âlemlerle irtibat temin ederler. Arz onlara göre sâbittir. Sema yedi tabakadan teşekkül eder. Güneş dördüncü, ay ise yedinci tabakadadır. Bütün kâinat, su ve ateşten meydana gelmiştir. Her olan şey, aleni ve sır gibi iki asılla vücud bulur. Vücudu sırrıyi vücudu aleniye mümtaz kılarlar. Sır âlemi gizlidir, sağlığımızda onu müşahede edemeyiz. Şu âlemin sakinleri ölüm ve fenadan hâli değillerdir. Onlar nur alemine giderler. Hayır ve şerrin faili insandır. Bu bakımdan Allah huzurunda mes'uldürler.

3- Ölüm:

Sâbiîler, ölümün fena bulmak için bir intikal olduğuna inanırlar. Bu âlemde, ruh çıktıktan sonra, başka bir alem olan nur âlemine ulaşır. Eğer ruh temiz ise ebedi olarak bu nimet âleminde kalır. Eğer ruh kötü olursa azaba duçar olur. Azab, ruhu günah kirlerinden temizlemektedir. Ruh bedenden çıkmadan evvel yapılan merasimler vardır. İtikadlarına göre ruh, temiz bir bedenden çıkmadıkça temiz olamaz. Bundan dolayı ruh bedenden çıkmadan vücud yıkanır ve kefenlenir. Eğer yıkanmadan ruh çıkacak olursa, ceset necis olur, ona dokunmak haramdır. Ölü arkasından ağlanmaz, onlara göre her göz yaşı damlası, nur alemi yolu üzerinde büyük bir nehir olup geçmesine mani olur. İnsan öldükten sonra, ruhunu iki melek karşılar. Bunlar, o şahsın dünyadaki amelini kontrol ederler. İyi amel sahibi ise, nur âlemine götürülürler, fena amel sahibi ise, günahlarından kurtuluncaya kadar azaba duçar ederler.

44 Mandeenlerin bulundukları yerler hakkında fazla malumat için bkz. *es-Sâbieti Kadîmen ve Hadîsen*, s.62-63; *es-Sâbiûn fi Hâdırihim ve Mâdihim*, s.114-115.

45 Bu husustaki malumat, Abdurrazak el-Haseni'nin, Sâbiîler hakkında yazmış olduğu (yukarıda adı geçen) iki eserinden istifade edilmiştir.

4- İbadetleri:

Oruç: Tarihi kalıntılardan elde edilen neticelere göre oruç, eskiden beri insanlığın bir âdeti olarak görülmektedir. Sâbiîlerdeki orucu, İbn'u'n-Nedim'in Harran Sâbiîlerine tahsis etmiş olduğunun zikri yukarıda geçmişti. Bugünkü Mandeenler ise orucu kendilerine haram etmektedirler.

Namaz: Sâbiîlerde, taharetsiz namaz câiz olmaz, meselâ cünub iken namaz kılınamaz. Temizlenmek için akar suya dalmak şarttır. Bevl, gâit, rîh, hayızlı veya nifaslıya dokunmak, ecnebiye temas, burundan gelen kan abdesti bozar. Her namaz için abdest almak vâcibtir. Namazları, kıyam, rukû ve secdesiz olarak toprak üzerinde oturmaktan ibarettir. Namaz vakitleri, sabah öğle ve güneş batmadan önce üç vakittir. Namazları, Mandeen zikirlerden ibaret olan ezanla başlar. Namaz kılan kimse Cedi burcuna yönelir. Onlara göre, Namaz Âdem Peygambere yedi vakit farz kılınmıştır. Âdem şeriatı, Yahya Peygamber zamanına kadar devam etmiştir. Yahya Peygamber, bu yedi vakti neshederek, namaz vakitlerini üç vakte indirmiştir.

5- Evlilik:

Evlenmek için hususi merasimleri vardır. Alacakları kadınları müsavi tutmak şartile taaddüdü zevcat câiz olduğu gibi, talak da câizdir. İki kız kardeşi cem etmeğe müsaade etmezler. Bir Sâbiî, Sâbiî bir ana ve babadan doğmadıkça Sâbiî sıfatını kazanamaz. Kanlarının karışmaması ve neseblerinin zâyi olmaması için yabancılarla evlenemezler. Ecnebilerle evlenenler dinlerinden çıkmış addelirler. Zinanın sübutu, hayız halinden yıkanmamak, namazı terk ve hırsızlığın sabit olması gibi dört sebeb boşanmaya cevaz verir. Onlara göre hayız müddeti en az 3, ortası 5, sonu 7 gündür. Nıfas müddeti ise 30 gündür. Bu iki halde de erkek kadına yaklaşamaz. Kadın, bu hallerden, elbiselerile akar suya üç defa dalıp çıkmakla temizlenmiş olur.

6- İtiraf:

Mandeenlerde de Hristiyanlarda olduğu gibi, günahları itiraf etme vardır. Fakat bu gizli bir şekilde yapılır. Buğday unundan tuzsuz ve şarapsız hamur yapılır, inceltilerek tandırda pişirilir. Kâhin onu takdis eder. Takdisle o ekmek semavi bir kudret kazanır. Orada bulunanlara bu ekmekten takdim edilir.

7- Kâhinleri, dereceleri ve vazifeleri:

Her milletin, dinî işlerini tedvir eden şahsiyetleri vardır. Bunlar, medeni milletlerde, mabedlerdeki dinî merasimleri idare ederler. Geri olan milletlerde ise,

insanların bütün hareketleri onların ruhsat ve iznine bağlıdır. Dinî sultanın hüküm sürdüğü Sâbiîlerde de, doğumdan ölüme kadar olan her şey, kâhinler önünde tamam olur. Din işlerine bakan kimseler 5 kısma ayrılırlar. Bugün ise ilk üç derece mevcuttur, 4 üncü ve 5 inci derecelere şartların ağırlığından dolayı kimse ulaşamamaktadır. Şimdiye kadar, 5 inci derece Yahya (A.S.) dan başka kimseye nasib olmamıştır.

8- Suya daldırma vaftız (Baptême):

Bu hususî bir merasimdir. Merasimle suya daldırılan şey, mukaddeslik vasfını kazanır. Yiyecekler suya saldırıldıktan sonra helal, çocuk temizlenmiş, günahkâr ise, mağfireti kazanmış olur. Sâbiîlerde bu suya saldırma dört nev'e inhisar eder.

a- Evlenme daldırması: Evlenme merasimi icra edilirken yapılır.

b- Doğum (veladet) daldırması: Çocuğu doğan, Kâhine verip çocuğun yıldız, burc ve menzilesini tayin ettirmek lâzımdır. Doğumdan kırk gün sonra çocuğu suya daldırmak vâcib olur.

c- Cünub olanın suya dalması: Cenabet olmakla Sâbiî pis olur. Ölüye, hayız ve nifaslıya, şeriatlarına muhalif olarak kesilmiş hayvana dokunmak veya akreb, yılan ve diğer haşeratın sokmasile Sâbiî cünub olur. Cünub olan Sâbiî suya dalıp çıkmadıkça temizlenmiş olmaz. Bu husus yaz ve kış için müsavidir.

d- Cemaatle dalma: Bayramlarda topluca suya dalmaları lâzımdır. Bunun kadın ve erkeklere teşmili müsavidir. Bu iş günahlardan mağfiret olunmak için yapılır.

9- Bayramları:

Sâbiîlere göre sene 360 gündür ve 12 aya taksim edilir. Sene başlangıcı nisan ayıdır. Bunlar da, Hristiyanlar gibi, pazar gününü takdis edip işlerini tatil ederler. Ağustos ayının 9 uncu günü başlayan ve 36 saat devam eden Nur meliki bayramları vardır. Bu bayramlarda Sâbiî evinden dışarı çıkmaz. Beş gün devam eden Punjo bayramı, yine 3 gün devam eden küçük bayramları vardır ki mayıs ayının 18 inden 21 ine kadar devam eder. Bu bayramlarda kurban kesilir.

10- Mukaddes kitapları:

Sâbiîler, Âdem (S.A.), İbrahim (S.A.), Musa (S.A.), Yahya (S.A.) gibi Peygamberlere gönderilmiş olan kitabların suretlerine sahib olduklarını söylerler. Onların bugüne kadar ellerinde bulunan kitaplar şunlardır:

a- el-Kinza Rabba: Bu kitab Âdem (S.A.)'e indirilmiştir. Eserin tarihi hususunda Sâbiîler ihtilaf etmektedirler. Bu kitabdaki bahisler mahlukatın yaratılışına kadar varır.

b- Yahya (S.A.')nın talimatını ihtiva eden kitab: Bu kitab Yahya Peygamberin hayatını ihtiva eder. Bugün elimizde mevcud olan İncillere benzer. Gezegen ve yıldızlardan da bahisler vardır.

c- Ferah kitabı: Nikah esnasında ve evlenme merasimlerinde kullanılan bir kitabdır.

d- Nefisler kitabı: Cenaze merasimi ve ölülere telkin kitabıdır. Defnin keyfiyeti, ağlamanın haram olmasının sebebleri ve meada aid meselelerden bahseder.

e- Zor sefer kitabı: Bazı ruhanilerin kıssalarından bahseder.

f- Burçlar hakkındaki kitab: Şahısların doğumlarile alakalıdır. Her şahıs doğduğu burca göre isim alır ve bu isim onlar indinde gizli kalır.

g- Dinî neşîde ve zikirler kitabı: Namaz ve diğer ibadetlerinde okudukları zikirleri ihtiva eder.

h- İnsan vücudunun terkib ve teşrihinden bahseden bir kitaba da maliktirler. Bunlardan başka içtimaî adabları ve mabedleri hakkında bilgi veren kitablara da sahip oldukları söylenmektedir. Onlar, kitablarını yabancılara göstermeği haram sayarlar.

11- Yasaklar (Haramlar):

Mandeenler için yapılması yasak olan şeylerin başlıcaları şunlardır:

- *Nefsi müdafaadan gayrı öldürmeler.*
- *Zina ve livata*
- *Sarhoş oluncaya kadar içki içmek ve kumar oynamak*
- *Sünnet olmak*
- *Yeminden dönmek*
- *Diğer dinlere mensup olanlarla yemek yeme*
- *Cenabet halinde iken yemek, içmekle meşgul olmak*
- *Mavi elbise giymek*
- *Yol kesmek*
- *Temiz bir kadına iftira etme*
- *Bayramlarda ve pazar günleri iş yapmak*
- *Yalancı şahitlik*
- *Fitne, gıybet ve koğuculuk yapmak*
- *Riba ve riba kazancı*
- *Müddeti geçtiği halde borcunu vermemek*
- *Emanete ihanet etmek*
- *Sakal ve bıyığı kesmek (Bazıları baştaki saçı kısaltmaya müsaade ederler)*

g- Müslüman âlimlerine göre Sâbiîler:

Sâbiîlerin hangi dine mensub olduklarına dair rivayetlerin çok çeşitli olduğunu yukarıda zikretmiştik. Eski müfessirlerin bu husustaki görüşleri şöyledir: Mücahid (Ö. 103/721), Hasan el-Basri (Ö. 110/728) ve İbn Ebi Necih (Ö. 131/748), onlar Mecusilerle Yahudiler arasında bir taifedir,[46] Katade (Ö. 117/735) onlar meleklere ibadet ederler günde beş vakit namaz kılarlar.[47] el-Leys (Ö. 175/791) ise, onların dini Sâbiî dinine benzer, yalnız kıbleleri cenub rüzgârının estiği yerdir.[48] Et-Taberî (Ö. 310/922) tefsirinde Sâbiîler hakkındaki ihtilafı üç rivayette toplamıştır.[49] "Birincisi, Sâbiîler, Yahudi ve Nasara değildirler, onların dini de yoktur veya onlar Yahudilerle Nasara arasındadır. Diğer bir rivayette ise, onlar dinlerden bir dine saliktirler, Musul civarında otururlar. Lâilaheillallah derler, ibadetleri, kitabları ve peygamberleri yoktur, ancak tevhid kelimesini söylerler. İkincisi, Sâbiîler meleklere idabet ederler, kıbleye teveccüh edip namaz kılarlar ve zebur okurlar. Üçüncüsü ise, Onlar ehli kitabdırlar." Süddi (Ö. 127/744) ve İshak b. Râhuye (Ö. 238/852), Sâbiîler ehli kitabdan bir fırkadır derken, Halil, onların dininin Nasaraya benzediğini söylemektedir.[50] Sıhah sahibi ise, Sâbiîlerin ehli kitabdan bir cins olduğunu zikretmektedir.[51] Bazı müellifler, kendilerini Nuh (S.A.) dini üzere olduklarını zanneden Sâbiîlerin, yanılmış olduklarını zikrederler.[52] Sâbiîlerin, Nuhun kardeşi Sâbi b. Lâmek'e[53] veya İbrahim (S.A.) devrinde yaşayan Sâbi b. Mari'ye veya İdris (S.A.)'in torunu Sâbi'ye[54] nisbet edildiğine dair rivayetler de vardır.

Ez-Zamahşeri (Ö. 538/1143), Sâbiîlerin iki sınıf olduğunu söyler: Onlardan bir kısmı Zebur okur ve meleklere ibadet ederler. Diğer kısmı ise, kitap okumazlar, yıldızlara ibadet ederler. İşte bunlar ehli kitab değillerdir.[55] El-Hâzin (Ö. 741/1340) tefsirinde, onlar Yahudi ve Nasara arasındadırlar, başlarının yarısını traş ederler. Allahı tasdik edip Zebur okuduklarını, meleklere ibadet ettiklerini, namaz kıldıklarını ve her dinden bir şeyler almış olduklarını anlatır.[56] Kâdi Beydavi (Ö. 685, 691, 716/1282, 1291, 1116), "Sabiîler, Nasara ve Mecus arasında bir kavimdir, onların meleklere ve yıldızlara taptığı söylenir" demektedir.[57] İbn Kesir (Ö, 774/1372) ise, muhtelif rivayetleri şöyle tadad eder:[58] "Mücahidden

46 el-Kurtubî, *el-Câmi'li Ahkami'l-Kur'an*, Mısır, 1354-1369, c.I, s.434; *Mefatihu'l-Gayb*, c.I, s.549.
47 *Mefatihu'l-Gayb*, c.I, s.549.
48 *Lisanu'l-Arab*, c.I, s.107.
49 *Tefsiru't-Taberî*, c.I, s.145-147.
50 *Tefsiru'l-Kurtubî*, c.I, s.434; *Tefsiru b. Kesir*, c.I, s.104; *Tefsiru Ebi Hayyan*, c.I, s.239.
51 *Es-Sıhah*, c.I, s.59.
52 *Tacu'l-Arus*, c.I, s.86-87; *Lusanu'l-Arab*, c.I, s.107.
53 *Tacu'l-Arus*, c.I, s.87.
54 El-Mes'udi, *et-Tenbih ve'l-İşraf*, Kahire, 1357/1938, s.79-80,
55 *El-Keşşaf*, c.I, s.87.
56 El-Hâzin, *Lubabu't-Te'vil fi Maani't-Tenzil*, İstanbul, 1317, c.I, s.52.
57 el-Beydâvi, *Envâru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil*, İstanbul, 1296, c.I, s.86.
58 *Tefsiru ibn Kesir*, c.I, s.104.

gelen rivayette, onlar Mecusi ve Yahudiler arasında bir kavim idi. Vehb b. Münebbih (Ö. 114/732) ise, onlar Allahı tevhid ederler, fakat amel edecekleri bir şeriatları yoktur demektedir. Vehb ve Mücahidden gelen diğer rivayetlerde, onlar, Yahudi, Nasara, Mecus, Müşrif dini üzerine olmayıp, fıtratları üzerine kalmış, tâbi olacakları dinleri olmayan bir kavimdir, denilmektedir. Bazıları, onlara, peygamber daveti ulaşmıyan kimseler gözü ile bakmışlardır."

Ebu Hayyan, tefsirinde[59] "Hasan ve Süddinin, onları Yahudi ve Mecusiler arasına, Katade ve Kelbi (Ö. 146/763) ise, Yahudi ve Nasara arasına koyduklarını, başlarının yarısını traş ettiklerini, Mücahid onların dini yoktur, Nasara ve Yahudi de değillerdir. İbn Ebi Necih, dinleri Yahudilik ve Mecusilikten terekküb etmiştir dediğini ve İbn Zeyd onların 'Lâilahe illallah' diyen bir kavim olduğunu, kitabları ve ibadetleri olmadığını, Hasan ve Katade ise, onlar meleklere ibadet ederler, beş vakit namaz kılarlar, Zebur okurlar, Ebu'l-Âliye, onlar ehli kitabdandır" dediklerini nakletmiştir.

Yukarıda görüldüğü üzere, Sâbiîler hakkında müfessirlerin dedikleri çok karışık, bazen aynı şahıslardan birbirine zıt fikirlerin çıkmış olduğunu görürüz. Buradaki karışık fikirleri şu şekilde hülasa edebiliriz:

a- Sâbiîler, Yahudilerle Mecusiler arasında, Yahudilerle Nasara arasında veya Nasara ile Mecus arasında bir taifedir.

b- Meleklere ibadet eden bir kavimdir.

c- Yıldızlara tapan bir cemaattır.

Üç maddede topladığımız Sâbiîlerin hem ehli kitab denilebilecek cihetleri, hem de putperest ve müşrik yönleri vardır. Bu hususiyetlerinden dolayı, İslam devleti içindeki Sâbiîler, İslam hukuku yönünden çeşitli durumlar arzetmişlerdir. Bu hususta, Ebu Bekr el-Cassas kıymetli malûmat vermektedir;[60] şöyle ki: "Sâbiîlerin ehli kitap olup olmadığına ihtilaf olunmuştur. Ebu Hanife (Ö. 150/767)'den nakledilen rivayete göre, onlar ehli kitabdır. Talebeleri Ebu Yusuf (Ö. 182/798) ve Muhammed eş-Şeybani (Ö. 189/804) ise, onlar ehli kitab değildir diyorlar. Ebu'l-Hasen el-Kerhi (260-340/874-951), Ebu Hanife indinde ehli kitabdan olan Sâbiîler, İsa (S.A.) dinini kabul etmiş ve İncil okuyanlardır. Yıldızlara taabbüd eden Sâbiîler, yani Harranda oturanlar, ehli kitab değildirler. Ebu Bekr ise, şu zamanda ehli kitab olarak tanınan Sâbiîler yoktur. Betayih ve Harran bölgesinde oturanların asıl itibarile milletleri birdir. Hepsinin itikadlarının aslı, yedi gezegene ta'zim, taabbüd ve onları ilah ittihaz etmektir. Bunlar asıl itibarile abedei evsan idi. Fakat İranlıların Irak'ı işgal etmelerile, onlar açıktan açığa putlara ibadet edemez oldular, çünkü İranlılar onları bundan men etmişlerdi. Rumlar da Şam ve Cezireyi işgal etmişler. Konstantin Hristiyanlığı kabul

59 *Tefsiru Ebi Hayyan*, c.I, s.239.
60 *Ahkamu'l-Kur'an*, c.II, s.328.

edince, o bölgedeki Sâbiîleri kılıçla Hristiyanlığa sevketmişti. Bunlar zahirde Hristiyan olmuş gibi görünmüşlerse de, hakikatte çoğu putlara ibadete devam etmişlerdir. Sonradan İslam hakimiyeti altına giren Sâbiîleri, müslümanlar, Nasaradan tefrik etmediler. Onlar, putlara yaptıkları ibadetleri ve itikadlarını gizliyorlardı. Bu gizleme işinde onlar çok mahir kimselerdi. Onlar, çocuklarına, aklı ermeğe başlamasından itibaren, dinlerini gizlemeleri hususunda yapılacak birçok işleri ve hileleri öğretirlerdi. İsmailiyye mezhebi de gizliliği bunlardan almıştır. Sâbiîlerin hepsinin itikadının aslı, yedi gezegeni ilah ittihaz edip taabbüd etmek ve onların adına birer sanem edinmektir. Bu hususta aralarında ihtilaf yoktur. Harran'dakilerle Betayih'dekiler arasındaki muhalefet ancak şeriatlarındaki bazı şeylerdedir... Zannıma göre, Ebu Hanife, Sâbiîlerden nasraniyetini izhar edip, İncil okuyan ve bu dini din olarak kabul eden bir grubu müşahede etti. Halbuki ekseri fukaha onlardan cizye almayı uygun görmüyor. Ancak onların ya müslüman olmalarını veya katledilmelerini isterler. Onlar ehli kitab değillerdir, kestikleri yenmez ve kadınlar nikah edilemez diyorlar."

Demek oluyor ki, Ebu Hanifenin ehli kitab olarak kabul ettiği Sâbiîler Betayih civarındakilerdir. Ebu Yusuf ve Muhammed ise, bu mıntıkadakilerle, Harran'dakileri ayırt etmeksizin, onların ehli kitab olmadıklarını söylemişlerdir. Hasan el-Basri'ye göre, Sâbiîler Mecus menzilesindedir. Mücahid ise, onlar Yahudiler ve Nasara beyninde müşriklerdir, demekte ve bu fikri el-Evzâi (88-157/707-774) ve Mâlik b. Enes (Ö. 179/795) de kabul etmektedirler. Câbir b. Zeyd (Ö. 93 veya 103/711 ve 721)'e, Sâbiîler ehli kitab mıdır, yemekleri ve kadınları müslümanlara helal olur mu? diye sorulduğunda "Evet" cevabını vermiştir.[61] Ömer, onların kestikleri ehli kitabın kestikleri gibidir derken, İbn Abbas (Ö. 68/687) ise kestikleri yenmez ve kadınları nikah edilmez demektedir. [62] Ebu Hanife ve Ishak, onların kestiklerini yemekte ve kadınlarını nikahlamakta bir beis yoktur diyorlar.[63] Mücahid, Hasan, İbn Ebi Necih, onların kestikleri yenmez demektedirler.[64] Ebu Said el-Istahri (244-328/858-940), onların kâfir olduklarına dair fetva vermiştir.[65] Ebu'l-Âliye de onların kestikleri Ehli kitabın kestikleri gibi olduğunu söylemiştir. Fakihler, Sâbiîlerin kâfir olup olmadıklarında ihtilâf etmişlerdir.[66] Bunların ekserisi, hayvan kesme, kadın ve cizyedeki hükümleri, Nasarada olduğu gibi demişlerdir.[67] İslâm âlimlerinin, daha ziyade Sâbiî kadınlarla evlenme meselesi üzerinde durmalarının en mühim sebebi, Kur'an-ı Kerimde, müşrik olmayan veya ehli kitab olduğundan şüphe edilen kadınlarla evlenmenin meskut geçilmiş olmasıdır.[68]

61 *Ahkamu'l-Kur'an*, c.III, s.91.
62 *Lübabü't-Te'vil*, c.I, s.52; *Bahru'l-Muhit*, c.I, s.239.
63 *Tefsiru İbn Kesir*, c.I, s.104; *Tefsiru'l-Kurtubî*, c.I, s.434; el-Keşşaf, c.I, s.472.
64 *Tefsiru'l-Kurtubî*, c.I, s.434.
65 *Aynı yerde*, Tefsiru İbn Kesir, c.I, s.104; *Bahru'l-Muhit*, c.I, s.239.
66 *Bahru'l-Muhit*, c.I, s.239.
67 *El-Farku Beyne'l-Fırak*, s.215.
68 *Mecelletu'l-Menar*, c.XVI, s.510.

Netice olarak denilir ki, İslam alimlerinin, bir kısmı Sâbiîleri ehli kitab olarak kabul ederken, diğer bir kısmı ise, onları müşrik addetmektedirler.

h- Netice:

Yukarıda, Kur'anı Kerimin üç ayetinde Sâbiîlerden bahsedildiğini görmüştük. Sâbiîler hakkındaki çeşitli ve karışık malûmattan sonra, Kur'an'ın işaret ettiği Sâbiîlerin kimler olduğunu tesbit etmeğe çalışalım.

Régis Blachére, Bakara suresindeki ayet için "Bu ayet dört dinin eşitlik prensibini ortaya koyuyor" demektedir.[69] *Bu hüküm zahiri ve siyasi noktai nazardan doğrudur. İslam idaresi altındaki gayrı müslimlerin her biri mensub oldukları diyanetle tanınır ve onların din hürriyetlerine riayet olunurdu. Fakat ayetin ikinci bölümünü teşkil eden "her kim Allaha ve Ahirete tam olarak iman eder ve iyi işler yaparsa onlara korku ve hüzün yoktur" hükmü, öyle bir esasdır ki, bu dört sınıfın haricinde olan dinli dinsiz, mecus, zındık, müşrik gibi herhangi bir sınıf veya herhangi bir ferd tam olarak iman edip, iyi işler yaparsa saadete erişeceklerini beyan etmiştir. Burada, Cenabı Hak, Zahiri mü'minlere, Yahudi, Nasara ve Sâbiîlerle bir arada zikretmiş, kat'i va'dini ise, Allaha ve Ahirete tam olarak iman edip, iyi iş işleyen hakiki mü'minlere tahsis eylemiştir. Demek oluyor ki iş mü'min görünmekle bitmiyor, olgun bir mü'min olup, iman ile çalışıp zafere ulaşmak icabediyor.*

Kur'an'ın, Sâbiîleri diğer dinlerin mensubları arasında sayması, onları ehli kitab arasına dahil etmek için değildir. Eğer onları ehli kitabdan addedersek, Mecus ve Müşrikleri de tereddütsüz olarak ehli kitab arasına sokmamız icabeder. Bu ayetlerdeki tadâd, Arapların tanımış oldukları milletlerin dinlerini, isimlerini bildirmekten ibarettir. Yoksa, Kur'an henüz Arapların tanımamış oldukları Hind ve Çinlilerin dinlerinden bahsedecek değildir.

Bakara ve Mâide suresindeki ayetlere bakılır ve Sâbiî kelimesinin lûgat manası da göz önüne getirilirse, Sâbiîler, "İslam, Yahudi ve Nasara dinlerinden hariç olanlar" manasını ifade etmiş olur. Hac suresindeki ayet dikkatle mülahaza edilirse, Sâbiîlerin, Mecus ve Müşriklerden de ayrı olduğu görülür. O halde bunlar kimlerdir?

Müelliflerin bahsettiği Harran Sâbiîlerile, Kur'andaki Sâbiîlerin alâkası yoktur. Zira onların Sâbiî ismini, zor karşısında almış olduklarını yukarıda söylemiştik.

Kur'anda geçen Sâbiî lafzının delalet ettiği kimseler, Mandéenlerdir diyenlerin fikrine iştirak edemiyeceğiz. Çünkü, Mandéenleri bir Hristiyan mezhebi gös-

69 Régis Blachère, *Le Coran*, Paris, 1957, s.36-37.

teren yazarlar, Nasara kelimesinin bütün Hristiyan fırkalarına şâmil olduğunu bilmiyorlar mı? Mandeenler, Kur'an ayetlerinde geçen Nasara läfzının içinde mevcuttur. Artık, ayetlerde Nasara kelimesi geçtikten sonra, Sâbiîlerin, Mandeenler olduğunu söylemek yersizdir.

Bana göre, Kur'anı Kerimin muhatab olarak karşısına aldığı Sâbiîler, yine Kur'an'ın ifadesinden anlaşılacağı üzere, hususi dinleri olan bir cemaattır ve bunlar inkiraz bulmuşlardır.

***

- Denebilir ki: Cerrahoğlu bu yazısında, iyi bir incelemeci değilse de, iyi bir derleyici olmuş; ama iyi bir değerlendirici olamamıştır. Ve denebilir ki, Cerrahoğlu'nun değerlendirmelerindeki yetersizliği, "İslam"ı "kahramanca" savunmaya kendini vermiş görünme gereğini duyuyor olmasından kaynaklanmıştır. Yazısının başlarında genişçe, kimi yerlerinde de araya sokuşturarak İslamı, İslam yönetimini nasıl savunuyor görüyorsunuz. İslam yönetiminde, İslama girmesi için kimse zorlanmazmış, baskı yapılmazmış! Bu propaganda böyle hep yapılır. Çok imanlı "zevat" ya da öyle görünmek isteyenler, gerçekler ne olursa olsun, bu propaganda alanında birbirleriyle yarışırlar. Oysa Kur'an'daki "cihâd" ayetleri, ayrıca "kâfirlerle dost olunamayacağı"nı, "kardeş, ana, baba, oğul, kız..." bile olsa kimsenin "kâfir"lerle dost olmayı kendine hak göremeyeceğini anlatan ayetler ve "şiddet"in, "acımasız"lığın bin bir türlüsünü yansıtan hadisler söz konusu propagandayı yalanlıyor olsa da...

Cerrahoğlu, Bakara ve Mâide surelerinde, "Sâbiîler"in de yer aldığı ayetleri ele alırken, bu ayetteki "iman edenler (inananlar)" demek olan "âmenû"ya "te'vil"li anlam verenlerin yolunu seçerek şöyle diyor: "Buradaki iman edenlerden maksat, hakiki ve samimi müslümanlar olmayıp, görünüşte mümin hakikatte ise münafık kimselerdir." Oysa böyle bir "maksat" güdüldüğünü anlatan hiçbir şey yok ayette. Ve tabii bu, özel sözcüğüyle "indî" ve "keyfî" bir yorumdur. "Mecaz" yolu seçiliyor. Oysa, uzmanlarınca benimsenen bir kuraldır ki "hakikat" anlamı "mümkün"ken "mecaz" yoluna gidilemez (sayruret edilemez).

Cerrahoğlu, "taassup (bağnazlık)" yüzünden bu ayetin (Muhammed'e inanma koşulu konmaksızın Yahudilere, Hıristiyanlara ve Sâbiîlere de "salih amel" yani iyi işler işlerlerse korkulardan kurtulma, cennete gitme hakkını tanımış olması nedeniyle) "nesh" edildiğini, yani hükmünün yürürlükten kaldırıldığını savunan "müctehidler" bulunduğundan söz eden yabancı yazarlara çatıyor. Ve şu karşılığı veriyor:

"Burada şunu söylemeliyiz ki, ne eski, ne de yeni İslam âlimlerinden *hiçbiri*, bu iki ayetin birbiriyle neshedilmiş olmasını ne istiyorlar ve ne de tasavvur ediyorlar. İslam âlimleri, iman esaslarında neshin mümkün olmadığında ittifak etmişlerdir. İman hususundaki Kur'an'ın bir ayeti diğerini nesh değil, bilakis tasdik eder..."

Tefsirlerdeki açıklamalarsa, Cerrahoğlu'nu bu "kahramanca" savunmasında desteklemiyor, tersine yalanlıyor.

Bakara Suresi'nin 62. ayeti, İslam dini inanırlarından başkalarına cennete girme olanağı tanımasın diye, Âl-i İmrân Suresi'nin 85. ayetiyle nasıl "nesh" edilmiş sayılıyor, görelim:

Ebu'l-Ferec Cemaluddin Abdurrah İbnü'l-Cevzî'nin, *Zâdu'l-Mesîr Fi İlmi't-Tefsir* adlı ünlü Kur'an yorumunda, Bakara Suresi'nin bu ayetiyle ilgili şu bilgi veriliyor:

"Bu ayet, muhkem mi (hükmü yürürlükte mi), yoksa mensuh mu (hükmü yürürlükten kaldırılmış mı)? Bu konuda iki görüş var:

"Birinci görüşe göre: Ayet 'muhkem'dir. Mücahid ve Dahhâk bu görüştedir. (...)

"İkinci görüşe göreyse, bu ayet, 'mensuh'tur, *'Kim İslamdan başka bir dine istekli olursa* onun bu isteği kabul edilmeyecektir' (Âl-i İmrân Suresi, ayet 85) diyen ayetle neshedilmiştir. Bu görüşüyse, müfessirlerden bir *cemaat* (topluluk) belirtmiştir." (Bkz. İbnü'l-Cevzî, *Zadu'l-Mesîr* 1/92.)

Bu görüş başka tefsirlerde de, örneğin Tâberî tefsirinde de yer alır. (Bkz. Taberî, *Cemiü'l-Beyân fi Tefsirü'l-Kur'an* 1/257.)

Cerrahoğlu bu yazısında doğru görüş de savunuyor. Örneğin şu gözlem ve değerlendirme doğrudur: "Fakat hakikat olan şey, onların (Sâbiîlerin) *çok eski bir diyanete sahip olmalarıdır.* Kur'an'ı Kerim'in ifadesinden de anlaşıldığına göre, Sâbiîler, *hususi dinleri olan* bir cemaattir. Zira onlar, orada, müstakil din sahipleri olarak zikredilmişlerdir." (S.104. Verilen numaralar *İlahiyat* dergisine ait.) Bunu başka yerde de tekrarlıyor. (Örneğin s.116'da.)

Ne var ki, bir başka yerde belirttiği görüş bu görüşe ters konumda yer alıyor ve çelişkiye düşüyor: "Sâbiîlik" için "...bir mezheptir" diyor (s.105). Yani bir yandan "hususi ve müstakil (üstelik çok eski) bir din" sayarken, öbür yandan da "bir mezhep" diye niteliyor.

Bir de artık iyice çürük bir sakız durumuna gelen bir savı ileri sürüyor: "Anlaşılıyor ki, Sâbiîlik, esas itibarıyla münzel olması melhuz ve fakat zamanın geçmesiyle muhtelif felsefi ve siyasi tesirler altında kalarak değişikliğe uğramış..." diyor. Yani, Sâbiîliği de "Tanrı indirmiş" olabilir. Ama "zamanla çeşitli etkilerle bozulmuş"tur. Peki İslam da zamanla "değişikliğe uğramamış" mıdır? Buna tabii hayır diyecektir. İslamın "kitabının nasıl indirildiyse ve nasıl yazıldıysa harfi bile değişmeden sürüp geldiği" yolundaki ünlü savı ileri sürecektir. Bu sav, kitleler arasında yankı buluyor ve tutuyor da... İslamın sözü edilen "kutsal kitabı"nın orijinallerinin birkaç kez yakıldığını, hem de bunun İslam büyükleri eliyle yapıldığını, Kur'an'ın orijinallerinin hiçbir yerde bulunmadığını bilenlerin sayısı ne kadar ki?..

SÂBİÎLİK

Dr. Günay Dümer
(Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini, Ankara, 1975, Diyanet Yayınları, s.126-128.)

Sâbiîlik

Kur'an-ı Kerim'de üç yerde zikredilen Sâbiîlerin kim olduğu, tartışılan bir konudur.[169] *İslâm öncesi Arabistan'ında böyle bir topluluk görünmüyor. Bu durumda Arabistan'ın kuzeyindeki kabîle ve milletlerin târihini incelemek gerekmektedir.*

Bîrûnî'nin bu konuda önemli bilgiler verdiğini görüyoruz. Konu Mes'ûdi, Şehristânî vb. bilginlerce de ele alınmışsa da Bîrûnî'nin daha tatmin edici bilgiler verdiğini anlıyoruz.[170]

Bîrûnî, Sâbiî kelimesinin birkaç yöne çekilebileceğinin açıkça farkındaydı. Çünkü Sâbiîlikle beraber onunla ilgili bir başka kelime daha vardı: Harranîlik. Yunanlılar Hristiyan olduktan sonra eski Yunan dinindeki özellikleri kendilerinde devam ettiren putlara tapıcı bir grup sadece Abbâsîler zamanında bu ismi kendileri için kullanmışlardı.[171]

Agathodaimon, Hermes, Pythagoras, Wâlis, Mâbâ, Savar ve bazı filozofları peygamber bilen bu grup için "Harrâni" ismi başkalarından çok daha fazla kullanılagelmiştir. Abbâsîler zamanında bu isimle isimlenmeleri 228/842'de oldu. Daha önceleri bunlara "Veseniyye", "Hunefû", "Harrâniyye" isimleri verilmekteydi.[172] *Bîrûnî, bunlardan bazan "Sâbiî diye bilinen Harrânîler" şeklinde de bahseder.*[173] *Fakat kıblelerinden bahsederken her ikisini kesin olarak ayırır. Harrânîler'in Güney Kutbu'nu kıble edindiklerini söyler.*[174] *Oruç ve bayramları ile ilgili olarak verdiği bilgiler arasında onların yıldızlara taptığından, "Belit" dedikleri Venüs'ün Mars, Satürn, Mercury, Hermes, Güneş ve Ay'ın heykellerini diktiklerinden bahsediyor.*[175] *Onlar, Hermes'in kitaplarına başvuruyorlardı. Hermes'in sistemlerinde önemli bir yeri vardı. Çünkü bazıları onun Kur'an'daki*

167 *el-Âsâr*, s.209.
168 *et-Tahkik*, c.220, 320.
169 Bkz. İsmail Cerrahoğlu, *Kur'ân-ı Kerim ve Sâbiîler*, İlahiyat Fakültesi Der., c.X, s.103-117.
170 Bkz. Şehristânî, *el-Milel ve'n-Nihâl*, s.76-83; Mescûdih, *Mürücu'z-Zeheb*, c.II, s.247.
171 *el-Âsâr*, s.318.
172 *Age*, s.318.
173 *Tahdîd*, s.230.
174 *Age*, s.200.
175 *el-Âsâr*, s.318-323.

İdris, Eski Ahid'deki Enos olduğunu, yine bazıları onun Hindistan'a peygamber olarak gönderilmiş olan Budda (Budhasaf) olduğunu ileri sürüyorlardı.[176]

Yine bazı kimseler Harrânî ismini Harrân'da oturmalarına izafe ederken diğer bazıları da bu ismin Hz. İbrahim'in kardeşi Hârân'dan geldiğini ileri sürmekteydiler.[177] *Bîrûnî, ibn Singelâ (Syncellus)'ya dayanarak Hz. İbrahim'in Harrânîlerle ilgisi konusunda bilgi veriyor.*[178] *Abdu'l-Mesih b. İshak el-Kindî en-Nasrânî'den de bu konuda özetle bunların insan kurban etmekle tanındıkları, halbuki bunun açıkça yapılmasının mümkün olamayacağı, onları tevhit ehli olarak bildikleri, Allah'ı eksiklikten tenzih ettikleri hakkında nakilde bulunuyor.*[179] *Bunların, 3 vakit namazları olup temiz, abdestli ve gusletmiş olarak ibadet ettiklerini, emrolunmadıkları için sünnet olmadıklarını söylediklerini, nikah, hudut vb. hükümlerinde Müslümanlarınkine yakın olduklarını ölüye dokunmakla necis olma gibi şeylerde Tevrat ehline benzediklerini, yıldızlar, putlar ve heykelleriyle ilgili kurbanları bulunduğunu, bunu kâhinlerinin yönettiğini söylüyor.*[180]

Bunlara ait olup Şam, Baalbek, Harran ve Selemsin gibi yerlerde bulunan eski ibadethanelerinin harabelerine hâlâ tesadüf edilmekte olduğunu, bazı kimselerin hatta Kabe'nin çok eski zamanlarda bunların kutsal yerlerinden olduğunu söylediğini zikrediyor.[181]

Bütün bunlarla beraber Harrânîlerin gerçek Sâbiîler olmadığı, çünkü onların kitaplarda "Hunefa", "Veseniyye" diye isimlendirildikleri, esas Sâbiîler'in Kurus geri dönmelerine izin verdiğinde Babil'de kalıp kendi asli inançlarını Mecûsilik ve bazı eski Bâbil dinleriyle karıştırıp, Şam'daki Sâbiîler gibi, yeni bir din ortaya çıkaran kimseler olduğunun da söylendiğini hatırlatıyor.[182] *Bunlara göre Sabiîler'in çoğu Vasıt ve Mezopotamya bölgesinde bulunur. Enoş'un neslinden gelirler. Metusaleh'in oğlu Sâbi'den gelir diyenler de vardır. Bunlar Harrânî olduklarını kabul etmezler. Bazı konularda değişik uygulamaları vardır. Mesela ibadette Kuzey'e dönerler (Harrânîler'in kıblesine zıt).*[183]

Bîrûnî, bunların yerini Güney Irak'ta gösterdiğinden bunların Sâbiîler'in bakiyesi olduğu kabul edilen Mandeenler olduğu düşünülebilir.[184]

Bîrûnî, "el-Kanun" adlı kitabında bunların üç çeşit oruçlarını zikredip Tufan'la ilgili inançların Tevrat'a uyduğunu göstermektedir.[185]

***

Günay Tümer'in, Bîrûnî'nin kitaplarını oldukça iyi incelediği anlaşılıyor. Bu bakımdan, kimi yerleri tartışılır olsa da Bîrûnî'nin Sâbiîlikle ilgili yazdıklarının

177 *Age*, s.204.
178 *Age*, s.204.
179 *Age*, s.205.
180 *Age*, s.206.
181 *Age*, s.205.

özetini veren bu bölüm okunmaya değer. Burada, "Sâbiîler" için "nunefâ" yani "Hanifler" de dendiğinin belirtiliyor oluşu çok önemlidir. Demek ki, Bîrûnî de daha sonra kollara ayrılmış olsa da Sâbiîlik dininin büyük bir çatıyı oluşturduğunu, bu nedenle Sâbiîlik içinde ayrı bir çığıra yönelmiş bulunan "Hanifler"in de "Sâbiîler" adıyla söylendiğini gözlemlemişti. Bu durumda, Kur'an'da İbrahim Peygamber'e "Hanif" dendiğine göre, İbrahim'in de "Sâbiî" olduğu ortaya çıkmıyor mu? Bîrûnî'nin Sâbiîliğe ilişkin yazdıklarının buradaki özeti, "inanç" ve "ibadet"ler (özellikle namaz, abdest gusül, yani boy aptesi) yönünden de önemlidir.

ESSABİİN ESSABİUN

Elmalı Hamdi Yazır

(Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili adlı tefsirindeki bu başlık altında yazdıklarından bir kesim, c.3, s.1750-1753.)

Sabie, Sâbiîn, Sâbiûn veya sâbîn ve sâbûn eski bir din veya mezhebi mahsusa mensub bir taifeye, bir millete isim olarak ıtlak edilir ki bu ma'naca kelimenin aslı Arabî olub olmadığı muhtelefün fihtir. Arabî olduğuna göre zikrolunan طالع *veya Sâbi ma'nâlarının birinde me'huzdur. Arabî olmayıb Süryani gibi diğer bir lisandan me'huz olduğuna göre ise aslı Sâbidir. Şit aleyhisselâmın ikinci oğlu veya İdris aleyhisselamın oğlu olduğu iddia edilmiştir. Bu ıhtilafın hasılına göre anlaşılıyor ki bunlar kendilerine sabiy demişlerdir. Arab da gerek bunlara ve gerek müşabihlerine sapık veya nücum perest manasına sabiî veya sabi ıtlak etmişlerdir.*

Bunlar kimlerdir? Ve bu nasıl bir mezheb veya dindir? Kamusta: "sabiûn Nuh aleyhisselamın dini üzere bulunduklarını zu'mederler ve kıbleleri nısfı nehar sırasında Şimal rüzgârının estiği yerdir" diyor. Tehzibde ise "sabiûn bir kavmdir ki dinleri Nesârâ dinine benzer. Ancak kıbleleri Cenub rüzgârının estiği yerdir. Ve Nuh aleyhisselamın dininde olduklarını söylerler. Ilh." Müfessirînin hulâsai beyanlarına göre bunlar Yehud ile Nesârâ veya Yehud ile Mecus veya Nesârâ ile Mecus beyninde bir taifedir ki hem Ehli kitab denebilecek cihetleri veya sınfı hem de müşrik veya putperest denecek cihetleri veya sınfı vardır. Diyanetlerinin aslı, İdris veya Nuh aleyhisselam dini olduğu da söylenmiş, esasında Melâike veya nücuma teabbüd ettikleri ve abedevi evsan oldukları da söylenmiştir. Anlaşılıyor ki sâbilik esas itibariyle münzel olması melhuz ve fakat mürurı zaman ile felsefî ve siyasî te'sirat altında birçok inhırafat ve tahavvülata ma'ruz olarak bir siriyyet veya batınîlik iktisab etmiş eski bir mezhebdir. Ve lâekal bunları sabiei ûlâ ve sabiei ahire olmak üzere mülâhaza ederek yerine göre aralarındaki müşterek ve mütemayiz cihetleri bulunabilecektir. Tarihi noktai nazarla sabiei ûlâ Hindde ve eski Mısrîlerde Süryani ve Gıldanilerde az çok bir tefavüt ile cari olmuş bir mezhebdir. Ve maamafih bu mezhebi en ziyade temsil edenler Süryani ve Gildanilerdir. Eski Yunan ve Rum dinleri de bunların bir inikâsıdır. Sâbiei ahire dahi Beni İsrail, İran, Yunan, Roma ve saire gibi muhtelif harsler altında kalmış olan Süryanî ve Gildanî enkazıdır ki bakıyyeleri Elcezire ve Musul taraflarındaki Nabatîler olmuştur. Abbasiye devrinde Yunan asârını Arabçaya tercüme eden Sabit İbni Kurre gibi feylesof ve mütercimler bunlardan idi. عيون الانبا في طبقات الاطباء *da: "Ebülhasen Sabit ibni kurretelharranî Harran'da ikamet eden Sabieden idi. Mezhebine müteallık olarak rüsum ve furuz ve sünene dair, mevtanın tekfin'ü defnine dair*

ve sabiîlerin itikadına dair, taharet ü necasete dair risaleleri vardır. Oğlu Sinan ibni Sabit Hürmüsün nevamisini Arabiye nakletmiştir. Ve deniliyor ku, sabiûnun nisbeti [illegible] *adıdır. Bu da İdris aleyhisselamın oğlu* [illegible] *tır. Ilh. diye mezkûrdur.*

Sinabüddin Ahmed ibni Fazlullahilomeri Mesalikülebsarında [1] ve Ebülfida tarihinde Ebülısalmağribinin kitabında nakledildiğine göre "ümmeti Süryan akdemülümemdir. Ve bunların milletleri sabiîn milletidir. Bunlar dinlerini Şit ve İdris aleyhisselamdan ahzettiklerini söylerler. Şite azveyledikleri bir kitabları vardır. Buna suhufı Şit derler. Bunda kerem, şecaat, sıdk, garibe tarafdarlık gibi mekarim ve mehasini ahlak zikr-ü emredilmiş ve rezail zikrolunub ictinabı emrolunmuştur. Sabiînin bir takım ibadetleri de vardır. Ezcümle yedi vakit namazları vardır ki beş vakti müslümanlarınkine tevafuk eder. Altıncısı kuşluk yedincisi de gecenin tam altıncı saatindedir. Namazları niyyet ve bir de başka bir şey karıştırılmamak i'tibariyle müsliman namazına benzer. Rükû'suz ve sücudsuz cenaze namazları da vardır. Otuz ve yirmi dokuz gün oruc da tutarlar ve savm ve fıtırlarında hilâle riayet ederlerdi o suretle ki fıtırlarında Şems, hamel burcuna dahil olmuş bulunurdu ve gecenin rub'ı ahirinden kursı Şemsin gurubuna kadar oruc tutarlardı ve hamsei mütehayyire denilen kevakibin büyuti şereflerine nüzullerinde bir takım bayramları vardır. Ve hamsei mütehayyire: Zuhal, Müşteri, Mirrih, Zühre, Utariddir. Beyti Mekke'ye ta'zim dahi ederler. Fakat Harran zahirinde bir yerleri vardır ki oraya haccederler ve Mısır Ehramına da ta'zim ederler. Ve bunların biri Şit ibni Âdemin kabri, diğer biri Uhnuhun (İdrisin) kabri, biri de nisbet olundukları Sabi bini İdrisin kabri olduğu zu'mündedirler. Ve Şemsin burcu şerefine duhulü gününe ta'zim ederler. İbn Hazm demişti ki sabilerin mensub oldukları din, edyanın en eskisi ve bir zamana kadar Dünyada galib olanıdır. Nihayet bir takım muhdesat ihdas ettiler ve bunun üzerine Cenabı Allah bunlara Hazreti İbrahimi ba's buyurdu. ilh."

***

- Hamdi Yazır'ın, Bakara Suresi'nin 62. ayetini tefsir ederken yazdığı bu başlık Essabiin Essabiun altındaki yazı uzundur. Yazının, en baştaki "Sâbiî" sözcüğünün nereden, nasıl geldiğine ilişkin Arap dili ve edebiyatı uzmanlarını ilgilendiren kesim dışında, başından bir bölüme burada yer verilmiştir. Yazı ağdalıysa da, konuya ilişkin ilginç aktarmaları içeriyor.

M. Sadeddin Evrin
(Çağımızın Kur'an Bilgisi,
Ankara, 1973, c.2, s.917-918.)

KISIM-II
ÇELİŞKİDEN DÖNME

85- Sâbiîlik

Âdem'den, Şit'ten, İdris'den (s.866) ve Nuh'dan (s.772) gelen Allah'a bağlılık yolu. O'na yürekten yönelme yeteneği az olanlarda gittikçe dışa, somuta dönük bir hal almış ve doğada (O'nun çeşitli kudret ve yaratış belirimlerine dikkatini vermişti. Bu eğilim, dinin mutlak birliğe yönelten niteliğinden başka türlü inanışlara yol açmıştı. İşte bu eğilim Kur'an'da (Sâbiîlik) diye tanımlanır ve Arapçada (sabê) sözcüğü böyle bir oluşumu anlatır. (En'âm/75-80) وكذلك نري إبراهيم

"Biz İbrahim'e göklerin ve yerin hükümranlığını şöyle gösteriyorduk ki gerçeğe erenlerden olsun: Gece karanlık basınca bir yıldız gördü: Rabbim bu imiş! dedi. Yıldız batınca, ben öyle batanları (tanrı diye) sevmem, dedi. Sonra Ay'ı doğarken gördü ve Rabbim bu imiş! dedi. O da ufalıp sönünce, Rabbim beni doğruya eriştirmeseydi sapmışlardan olurdum, dedi. Sonra güneşi doğarken gördü. Tanrım bu imiş! bu daha büyük, dedi. Fakat güneş de battı. O zaman: Ey milletim, Allah'a ortak koştuğunuz şeylerin hepsinden uzağım. Ben yüzümü gökleri ve yeri yaratana yönelttim, ben müşriklerden değilim, deyiverdi."

Burada ilk değinilen Venüs yıldızı Babil'de mabutların anası ve gök tanrıçası diye anılan İştar'dır. Sonra Ay'dan bahsedilmesi Akkad'larda güneş mabûdunun anası Sin'i; daha sonra güneşten söz edilmesi de ona bağlanmış mabût adı olan Şamaş'ı hatırlatır. Nihayet, gökleri ve yeri yaratana yönelmek suretiyle, gök ilâhı sanılan Ano ve yer ilâhı denilen Bel gibi iğreti isimlerden yüz çevirmenin gereği belirtilir.

Suriye ve Mısır'da güneş adına kurulmuş Helliopolis kentleri güneşin zihinlerde yarattığı etkiyi gösterir. Yemen'de Sebê Saba'lıların Süleyman Peygamber zamanına kadar güneşe taptıkları (Neml/24-36 ve 43-44) âyetlerinden anlaşılmaktadır (s.639-641).

Başında güneş disk'ini taşıyan bir aldam şeklinde gösterilen Mısır mabudu Ra, daha sonra Aton adıyle tek Tanrının, güneşten Arz'a en verimli bir halde gücünü yansıtması fikrine ulaşıldı. Doktor Prinches tarafından meydana çıkarılan bir Babil yazıtında tanrı nuru olan Morduk, Babil'in bütün ilâhlarını şahsında topladığı ve hepsi onun tecellileri diye belirtiliyordu. Önceki çoktanrıcılıktan bu tektanrıcılığa dönülmesiyle Hamurabi'nin yönetimi ve öte yandan İbrahim Peygamberin mücadelesi ilgilidir.

Babil'de melek huylu Harût ve Maruût (s.260) gözlem (rasat) kulesinin teleskop yerine kullanılan derin kuyusu içine, bilim uğrunda hayatlarını bağlamışlardı. Bu biçim çalışma ile, gün ışığının etkisini azaltarak yıldızların hareketlerini saptarlarken manevi değerlerini biteviye maddi hesaplara dalmakla köreltmişler ve öğrencilerine yıldız falı ve büyü yolunu açmışlardı. Nitekim, şimdi bile, her gün dünyanın birçok gazetesinde yıldız falı görülür ve buna inananlar bulunur.

Mevlana bu konuda şunu söyler: "Akıl ona derler ki, Tanrı yaylasında yayılmış, tanrı nimetlerini yemiş olsun... Utarit (Merkür)'den gelen akla akıl denmez!" (Mesnevi, IV, 3310.)

(Bakara/62 ve Mâide/69) âyetleri, Yahudi ve Hristiyanlardan ve Sabiilerden Allah'a ve ahiret gününe inanan dürüst hareket edenler için Allah katında mükafat verileceği ve onlar için korku olmadığını müjdeler (Bahis-94).

Yahya Peygamber zamanına kadar varlığını devam ettirmiş ve Basra Körfezi dolaylarında yaşamış Mendait denilen halkın mezhebi de Sabiîlerin bu türden olanlarıydı.

***

- Bu yazı içinde gösterilen s.'lar, *Kur'an Bilgisi* adlı kitabın s. numaralarıdır. Yazı, öteki Türkçe yazılardan biraz değişik öğeler içeriyor. Yararlanılabilir. Ancak belirtmek yerinde olur ki, yazıda, "din"le "akıl ve bilim"i zorlamalı yorumlarla bağdaştırma çabaları yer alıyor.

İBRAHİMCİ SÂBİÎ HANİFLERİN BİR KİTABI

İbn Nedim
(El Fihrist, Arapça, Beyrut, s.32-33)

— ٣٢ —

والحجار وفى الحرير الابيض فاما الورق الخراسانى فيعمل من الكتان ويقال
انه حدث فى أيام بنى أمية وقيل فى الدولة العباسية وقيل انه قديم العمل وقيل
انه حديث وقيل ان صناعا من الصين عملوه بخراسان على مثال الورق الصينى
فاما أنواعه السليمانى الطلحى النوحى الفرعونى الجعفرى الطاهرى أقام الناس
ببغداد سنين لايكتبون الا فى الطروس لان الدواوين نهبت فى أيام محمد بن

﴿ فى أسماء كتب الشرائع المنزلة على مذهب المسلمين ومذاهب أهلها ﴾

قال محمد بن اسحق قرأت فى كتاب وقع الى قديم النسخ يشبه أن يكون
من خزانة المأمون ذكر ناقله فيه أسماء الصحف وعددها والكتب المنزلة
ومنزليها وأكثر الحشوية والعوام يصدقون به ويعتقدونه فذكرت منه ماتعلق
بكتابى هذا وهذه حكاية ما يحتاج اليه منه على لفظ الكتاب قال أحمد بن
عبد الله بن سلام مولى أمير المؤمنين هارون أحسبه الرشيد ترجمت هذا الكتاب
من كتاب الحنفاء وهم الصابئون الابراهيمية الذين آمنوا بابراهيم عليه السلام
وحملوا عنه الصحف التى أنزلها الله عليه وهو كتاب فيه طول الا انى اختصرت
منه مالا بد منه ليعرف به سبب ماذكرت من اختلافهم وتفرقهم وأدخلت
فيه ما يحتاج اليه من الحجة فى ذلك من القرآن والآثار التى جاءت عن الرسول
صلى الله عليه وسلم وعن أصحابه وعن من أسلم من أهل الكتاب منهم عبد الله
بن سلام ويامين بن يامين ووهب بن منبه وكعب الاحبار وابن التيهان وبحير الراهب

— ٣٣ —

قال أحمد بن عبد الله بن سلام ترجمت صدر هذا الكتاب والصحف
والتوراة والانجيل وكتب الانبياء والتلامذة من لغة العبرانية واليونانية
والصابية وهى لغة أهل كل كتاب الى لغة العربية حرفا حرفا ولم أبتغ فى ذلك
تحسين لفظ ولا تزيينه مخافة التحريف ولم أزد على ماوجدته فى الكتاب
الذى ترجمته ولم أنقص الا أن يكون فى بعض ذلك من الكلام ماهو مقدم

زبيدة وكانت في جلود فكانت نمطا ويكتب فيها قال وكانت الكتب في جلود
دباغ النورة وهي شديدة الجفاف ثم كانت الدباغة الكوفية تدبغ بالتمر وفيها لين

- تم الفن الأول من المقالة الأولى من كتاب الفهرست
في أخبار العلماء والحمد لله وحده -

الفن الثاني من المقالة الاولى

بلغة أهل ذلك الكتاب فلا يستقصي لفظه في النقل إلى العربية إلا أن يؤخر
ومنه ما هو مؤخر لا يستقيم إلا أن يقدم ليستقيم ذلك بالعربية وهو مثل قول
من يقول "اب مايه تاز" وجهه بالعربية "ماء هات" فأخرت منه وقدمت هات
وكذلك اللغات فيما يستقيم إذا نقل إلى العربية وأعوذ بالله أن أزيد في ذلك أو
أنقص منه إلا على هذا الوجه الذي ذكرته وبينته في هذا الكتاب وقال في موضع
آخر من الكتاب جميع الانبياء مائة ألف نبي وأربعة وعشرون ألف نبي منهم
المرسلون بالوحي ثلثمائة وخمسة عشر نبيا وجميع ما أنزل الله تعالى من
الكتب مائة كتاب وأربعة كتب من ذلك مائة صحيفة أنزلها الله تعالى فيما بين
آدم وموسى فأول كتاب منها أنزله جل اسمه صحف آدم عليه السلام وهي إحدى
وعشرون صحيفة والكتاب الثاني أنزله الله على شيث عليه السلام وهو تسع
وعشرون صحيفة والكتاب الثالث الذي أنزله الله على أخنوخ وهو دريس عليه
السلام وهو ثلاثون صحيفة والكتاب الرابع أنزله جل اسمه على ابرهيم عليه السلام
وهو عشر صحائف والكتاب الخامس على موسى وهو عشر صحائف فذلك خمسة كتب
مائة صحيفة ثم أنزل تبارك وتعالى التوراة على موسى عليه السلام بعد الصحف بزمان
في عشرة ألواح وذكر أحمد بن عبد الله ان الالواح خضر وكتابتها حمرة في مثل
شعاع الشمس قال أحمد ابن اسحاق اليهود لا تعرف هذه الصفة قال احمد فلما
نزل موسى من الجبل ووجد أصحابه قد عبدوا العجل رمى بها فتكسرت ثم
ندم فسأل الله عز وجل أن يردها عليه فأوحى الله جل اسمه أني أردها في

- ٣ -

Bu yazı, İbn Nedim'in, *El Fihrist* adlı ünlü kaynak kitabından alınmıştır. Bölüm: İkinci Fen Birinci Makale:

Burada, İbn Nedim bir kitaptan söz ediyor: "Çok eski nüsha bir kitapta okudum. Me'mun (Halife) kitaplığından alınmışa benzer. Bu kitap SUHUF'un (pey-

gamberlere indirildiğine inanılan kitapçıklar, sayfalar) adları, sayısı (gökten) indirilme (büyük kutsal) kitaplar, iletenleri (peygamberleri) aktarılıp anlatılıyor. Çoğu Haşevyye (yoruma karşı olan bir mezhep) ve halk bunları doğruluyor, bunlara inanıyorlar. Şimdi ben, söz konusu kitabın, benim bu kitabımı ilgilendiren kesimine yer vereceğim. O kitabın sözleriyle (metniyle) anlatılanlardan gereksinim duyulup başvurulabilecek olanlar şöyle:" diye başlıyor. Sonra; "Mü'minlerin emiri Harun'un –sanırım Reşid'in– azadlısı Abdullah İbn Selam Oğlu Ahmed diyor ki" deyip sözü, kitabın çevirmenine bırakıyor. Bu çevirmen Abdullah İbn Selam Oğlu Ahmed de şu açıklamayı yapıyor:

"Ben bu kitabı Hanifler'in kitaplarından (alıp) tercüme etim. *Hanifler, İbrahimci (İbrahimiyye) Sâbiîlerin ta kendileridir. İbrahim Peygambere inanmışlar, Tanrı'nın İbrahim'e indirdiklerini ondan alıp taşımışlardır."*

Ahmet daha sonra *"Hanifler"*den, kendi deyimiyle *"İbrahimci Sâbiîler"*den tercüme ettiği kitabın "çok uzun olduğunu, gereksiz yerlerini atıp onu kısalttığını" anlatıyor. Bu kısaltmada da "Kur'an'ın, hadislerin ve kitap ehlinden Müslüman olmuş olan Abdullah İbn Selam, Veheb İbn Münebbih, Ka'bu'l-Ahbar... gibi kimselerin tanıklığına kanıt sayılabilecek kesimleri temel aldığını" belirtiyor. (*El Fihrist*, s.32.)

Abdullah İbn Selam Oğlu Ahmed bu kitapla birlikte "SUHUF"u, Tevrat'ı, İncil'i, Peygamberler (Nebiler) Kitabı'nı da, İbraniceden, Yunancadan ve *Sâbiîlerin dilinden* (Süryaniceden) Arapçaya, "harfi harfine çevirdiğini, çevirirken de, aslını bozma girişimine yol açar kaygısıyla, yazının iyi olmasına ve süslemeye önem vermediğini, çevirdiği kitaba bir şey eklemediğini, tekrarları önlemenin dışında kitaptan bir şey de eksiltmediğini, önce olanlardan kimini sonraya, sonra olanlardan kimini öne aldığını (takdim-tehir yaptığını)" yazıyor. Kimi örnekler vererek bunu anlatıyor. "Sâbiîlerin dili'ne değindiği yerde: *"Bu dil, bütün kitap ehlinin (ortak) dilidir"* diyor. (*El Fihrist*, s.33.)

SÂBİÎLERİN İNANÇ VE İBADETLERİ

İbn Nedim
(El Fihrist, s.442-445.)

١٦١

-٤٤٢-

الفن الأول من المقالة التاسعة

في أخبار العلماء وأسماء ما صنفوه من الكتب

﴿ ويحتوي على وصف مذاهب الحرنانية الكلدانيين المعروفين بالصابة
[redacted]
ومذاهب الثنوية الكلدانيين ﴾

حكاية من خط أحمد بن الطيب في أمرهم ، حكاها عن الكندي : اجتماع القوم على أن للعالم علة لم تزل ، واحد لا يتكثر ، لا تلحقه صفة شيء من المعلولات . كلف أهل التمييز من خلقه الاقرار بربوبيته . وأوضح لهم السبيل ، وبعث رسلا للدلالة ، وتثبيتا للحجة ، أمرهم أن يدعوا إلى رضوانه ، ويحذروا غضبه ، ووعدوا من أطاع نعيما لا يزول ، وأوعدوا من عصى عذابا وقصاصا بقدر استحقاقه ، ثم ينقطع ذلك . وقد حكى عن بعض وكلهم انه قال : يعذب الله تسعة آلف دور ، ثم يصير إلى رحمة الله ، وان بعض هؤلاء القوم الذين دعوا إلى الله وإلى الحنيفية التي يتسمون بها ، وان مشهوريهم وأعلامهم أراني وأغاثاذيمون وهرميس . وبعضهم يذكر سولون جد فلاطون الفيلسوف لامه ، ودعوة هؤلاء القوم كلهم واحدة وسنتهم وشرائعهم غير مختلفة . جعلوا قبلتهم واحدة ، بأن صيروها القطب الشمالي في سمت العقلاء ، فقصدوا بذلك البحث عن الحكمة ، ودفعوا ما ناقض الفطر ، ولزموا فضائل النفس الاربع ، وأخذوا بالفضائل الجزئية ، وتجنبوا الرذائل الجزئية ، وقالوا ان السماء متحركة حركة اختيارية وعقلية ، المفترض عليهم من الصلاة في كل يوم ثلاث ، أولها قبل طلوع الشمس بنصف ساعة أو أقل ، لتنقضي مع طلوع الشمس ، وهي ثمان ركعات وثلاث سجدات في كل ركعة ، الثانية انقضاؤها مع زوال الشمس ، وهي خمس ركعات وثلاث سجدات في كل ركعة ، الثالثة مثل الثانية ، انقضاؤها عند غروب الشمس . وإنما ألزمت هذه الاوقات لمواضع الاوتاد الثلاثة التي هي وتد المشرق ، ووتد وسط

-٤٤٣-

السماء ، ووتد المغرب ولم يذكر أحد منهم ان من الفرض صلاة لوقت وتد الارض . وصلواتهم النافلة التي هي بمنزلة الوتر في لزومه لهم من ثلاث في كل يوم : الاولى في الساعة الثانية من النهار ، والثانية في الساعة التاسعة من النهار والثالثة في الساعة الثالثة من الليل . ولا صلاة عندهم الا على طهر ، والمفترض عليهم من الصيام ثلاثون يوما ، أولها لثمان مضين من اجتماع آذار ، وتسعة أخر أولها لتسع بقين من اجتماع كانون الاول ، وسبعة أيام أخر أولها لثمان مضين من شباط ، وهي أعظمها ، ولهم تنفل من صيامهم ، وهو ستة عشر وسبعة وعشرون يوما ، ولهم قربان يتقربون به ، وانما يدعون الكواكب . ويقول بعضهم إنه إذا قرب باسم الباري كانت دلالة القربان ردية ، لانه عندهم كتاب النفس . وقولهم في الرؤيا الصادقة وعبرها ، والحس والمحسوس ، كما قال في كتاب الحس والمحسوس . وقولهم في أن الله واحد لا تلحقه صفة ولا يجوز عليه خبر موجب ، وأنه لذلك لا يلحقه سؤال وجسوس . كما قال في كتاب ماطاطافوسيقا ، وقولهم في برهان الاشياء ، على ما شرط في كتاب أبوديقطيقا .

يتدلى في أمر عظيم وأنه أمر دونه لما جعله متوسطا في التدبير ، والذي
يذبح للقربان الذكور من البقر والضأن والمعز وسائر ذوي الاربع غير الجزور
مما ليس له أسنان في الحنكين جميعا ، ومن الطير غير الحمام مما لا مخلب له
والذبيحة عندهم من قطع الاوداج والحلقوم . والتذكية متصلة مع الذبيحة
لا انفصال بينهما . وأكثر ذبائحهم الديوك . ولا يؤكل القربان ، ويحرق ولا يبدعا
إلى أن كان ذلك اليوم . والقربان أربعة أوقات في الشهر : الاجتماع . والاستقبال
وسبعة عشر . وثمانية وعشرين . وأعيادهم : عيد يسمى عيد فطر السبعة
وفطر الشهر . وقبل فطر الثلاثين يوما . وبعد هذا الفطر بخمسة أيام . وبعد
هذا الفطر بثمانية عشر يوما ، وهو يوم ستة وعشرين من الشهر ، وعيد الحبل .
وهو في خمسة وعشرين من تشرين الاول . وعيد الميلاد وهو في ثلاثة
وعشرين من كانون ، وعيد في تسعة وعشرين من تموز ، وعليهم الغسل من
الجنابة ، وتطهير الثياب ، ومن مس الطامث ، وتطهير الثياب ، ويعتزل الطامث
البتة . وعند بغسل من الجنابة ومس الطامث بالغسل والنطرون ، ولا ذبيحة
عندهم الا لما له رئة وتم ، وقد نهوا عن أكل الجزور وما لم يذبح . وكل ماله
أسنان في الحنكين جميعا كالخنزير والكلب والحمار ، ومن الطير غير الحمام وما

- ٤٤٤ -

له مخلب ، ومن النبات غير الباقلى والثوم ، ويتعدى بعضهم اللوبيا والقنبيط
والكرنب والعدس ، ويفرطون في كراهة الجلي ، حتى يقولون أن من مشى تحت
خطام بعير لم تقض حاجته ذلك ، ويجتنبون كل من به مرض الوضح والجذام
وسائر الامراض التي تعدي ، ويتركون الاختتان ، ولا يحدثون على فعل الطبيعة
حدثا . ويتزوجون بشهود لا من قريب القرابة ، وفريضة الذكر والانثى
سواء ، ولا طلاق الا بحجة بينة عن فاحشة ظاهرة ولا يراجع المطلقة . ولا
يجمع بين امرأتين ، ولا يطأهن الا لطلب الولد
وعندهم أن الثواب والعقاب إنما يلحق الارواح ، وليس يؤخر ذلك عندهم
إلى أجل معلوم ، ويقولون إن الذي هو البريء من المذمومات في النفس : والآفات
في الجسم ، والتكامل في كل محمود . وأن لا يقصر عن الاجابة بصواب كل
مسئلة . ويخبر بتلك الاوهام ويجاب في دعوته في انزال الغيث ، ودفع الآفات
عن النبات والحيوان . ويكون مذهبه ما يصلح به العالم . ويكثر به عامره ،
وقولهم في الهيولى والعنصر والصورة والعدم والزمان والمكان والحركة كما قال
أرسطاطاليس في سمع الكيان . وقولهم في السماء إنها طبيعة خامسة ، ليست
مركبة من العناصر الاربعة ، لا تضمحل ولا تفسد كما قال في كتاب السماء ،
وقولهم في الطبائع الاربع وفسادها إلى الحرث والنسل ، وكون الحرث والنسل
منها ، وكونها منه ، كما قال في كتاب الكون والفساد . وقولهم في الآثار العلوية
والاحداث تحت جرم القمر كما قال في كتاب العلوية ، وقولهم في النفس إنها
مدركة لا تبيد . وإنها جوهر ليست بجسم ، ولا يلحقها لواحق الجسم ، كما قال في
وقال الكندي إنه نظر في كتاب يقر به هؤلاء القوم ، وهو مقالات لهرمس

- ٤٤٥ -

في التوحيد . كتبها لابنه ، على غاية من المتانة في التوحيد . لا يجد الفيلسوف
إذا أتعب نفسه ، مندوحة عنها والقول بها

Bu yazının, İbn Nedim'in *El Fihrist*'inden alındığı yerde: Birinci Fen Dokuzuncu Makale:

Harran'lı, Kalde'li (Keldânî) Sâbiîlerin inanç ve ibadetlerine ilişkin, Ahmed İbn e't-Tayyib'in, el Kindî'den alıp aktardığı bilgileri içeriyor. Bu, başta belirtiliyor.

Anlatılanlar:

Sâbiîlerin "Tanrı" inançları konusunda:

- "Sâbiîler, Tanrı'yı şöyle tanımakta birleşirler: Evrenin, öncesiz ve sonrasız olan bir meydana getiricisi vardır. O, Çoğalmayan Bır'dir. Meydana getirdiklerinden hiçbirinin niteliği onda bulunmaz (yani O'na hiçbir yaratık benzemez). Yaratıklarından aklı erenlere, Tanrılığını kabul ettirme yükümlülüğünü yüklemiştir. Kendilerine doğru yolu açıklamış, yol göstersinler diye de peygamberler göndermiştir. Kendilerine, hoşnutluğunu kazanmaya ve gazabından kurtulmaya çalışmaya (herkesi) çağırmalarını, buyruklara boyun eğenlerin, sonsuz nimete (yani cennete) ereceklerini, başkaldıranlarınsa hak ettikleri oranda azaba uğrayacaklarını bildirmelerini buyurmuştur."

- "Sâbiîlerin eskileri, Tanrı'nın azabının (yani cehennemin) 9 bin yıl süreceğini, onun yerini Tanrı'nın rahmetinin alacağını ve Tanrı'nın rahmetinin Tanrı'ya ve Hanifliğe çağıranlara özgü olduğunu söylerler."

Sâbiîlerin "ünlüleri, ileri gelenleri" (büyükleri, peygamberleri) konusunda:

- Bunların arasında şunların yer aldığı anlatılıyor: "ağazimun (=Azimun = agathodaimon = İyi Demon-Şis = Şit Peygamber), Hermis (= Hermer = İdris Peygamber)". Kimilerine göre, Solon'un da bunlar arasında yer aldığı belirtiliyor.

Sâbiîlerin davalarında, yol ve yöntemlerinde, kıblelerinde bir ve bütün oldukları konusunda:

- "Bu toplumun tümünün çağrısı (daveti, davası) birdir. Yani hepsi aynı Tanrı'ya, aynı dine, aynı yola çağırır. Yolları (sünnetleri) ve yasaları (şeriatları) değişmez. Kıblelerini de bir yapmışlardır: Kuzey Kutbuna çevirmişlerdir..." Bunda (kıblenin böyle yapılmasında) da, bir "hikmet" (yani felsefi bir amaç) güdüldüğü belirtiliyor.

Sâbiîlerin ahlaklarına, felsefelerine ilişkin:

- "Nefsin (yani insan ruhunun, karakterinin) temel dört erdemini gerekli görmüşlerdir. (İslam hukukçu, kelamcı ve ahlakçılarının kitaplarında bu dört temel erdem, tabii İslama maledilmiş olarak şu adlarda geçer: Hikmet, iffet, şecaet, adalet. Bkz. Sadudin Teftazâni, *Telvih,* Arapça, İstanbul, 1310, c.2, s.510-512.) Bunların ayrıntıları olan erdemleri de benimsemişlerdir. Erdemlerin karşıtlarından (rezilliklerden = erdeme aykırı durumlardan) kaçınmışlardır."

Göğün hareketi konusunda:

- "Gök, kendi istemiyle ve bilinçli (akıllı) olarak hareket eder, derler."

Sâbiîlerin ibadetlerine ilişkin:

- "Üzerlerine FARZ OLAN NAMAZ, günde üç vakittir: *Birincisi:* Güneşin doğuşundan önce. Güneşin doğuşuyla birlikte bitsin diye yarım saat ya da daha az (bir süre içinde kılınır). Bu namaz, her rekâtı üç secdeli sekiz rekâttır. *ikincisi:* Güneşin zevaliyle (orta yerden kaymasıyla, yani öğleyin) sona eren (yani ze-

valden önce kılınan) namazdır. (Müslümanların sabah namazları birinciye, öğle namazları da ikinci namaza karşılıktır.) Bu da her rekâtı üç secdeli beş rekâttır. *Üçüncüsü:* İkincisi gibidir. Ve Güneşin batmasıyla vakti geçer. (Yani biraz önce kılınır. Müslümanların akşam namazları da bu namaza karşılıktır.)"

- Sâbiîlerin, bu "farz namazlar"ı için neden bu vakitleri seçtikleri de anlatılıyor.

Eskiden gökbilimde, 12 burç içinde dört temel nokta gözetilirdi. Her birine de "çivi, kazık" anlamına gelen "veted" denirdi: "Veted'l-meşrik (Vetedü't-tâli)" yani "doğuş noktası", "vetedü vasati's-semâ", yani "göğün orta yeri", "vetedü'l-mağrib", yani "Güneşin batış noktası" ve "vetedü'l-ard" yani "dünya noktası". İşte Sâbiîlerin, farz namazları için seçtikleri üç vakti, bu dört noktadan üçünden dolayı seçmiş oldukları anlatılıyor. "Dördüncü nokta"ya (dünya noktasına) gelince: Şöyle deniyor: "Sâbiîlerin hiçbirinden, 'vetedü'l-ard (yani dünya noktası)' için bir vakit farz namaz seçtiklerine ilişkin bir bilgi aktarılmamıştır."

- Sâbiîlerin farz olmayan (nâfile) namazlarına da değiniliyor. Bu namazlarının, müslümanların üç rekâtlı vitir namazı türünden olduğu anlatılıyor. Ve bu namazın da günde üç vakit olduğu açıklanıyor. "Birincisi, gündüzün ikinci saatinde; ikincisi gündüzün dokuzuncu saatinde, üçüncüsü de gecenin üçüncü saatindedir" deniyor.

- Sâbiîlerin namazlarını taharetsiz (yani abdestsiz) caiz görmedikleri de (yani namazların kesinlikle abdestli olarak kılınması gerektiği inancında oldukları) açıklanıyor. *"Bunlara göre namaz, yalnızca taharetle kılınabilir"* deniyor.

- Sâbiîlerin FARZ OLAN ORUÇLARI'nın otuz gün olduğu da açıklanıyor.

Bu farz orucun başlangıcının 8 Mart olduğu; bunun dışında, 9 Aralık'ta başlayan 9 günlük, bir de 8 Şubat'ta başlayan 7 günlük çok önemli oruçları bulunduğu anlatılıyor. Ayrıca bir 16, bir de 27 günlük "nâfile (çok önemli olmayan)" oruçlarından söz ediliyor.

Sâbiîlerin "kurban"larına ilişkin:

- "Sâbiîlerin, yakınlaşma amacıyla sundukları kurbanları da vardır. Bu kurbanları yıldızlar için keserler. Bunlardan kimileri şöyle der: Bir kimse kurbanı Tanrı adıyla kesmiş olsa, o kurban geri çevrilir (reddedilir, kabul edilmez). Çünkü onlara göre, bu kimse çok büyük bir işe girişmiş, Tanrı'nın daha berisinde, O'nun yönetiminde aracı, ortak basamak yaptığı bir kesimi bırakıp atlamıştır. Kestikleri kurbanlar: Sığır, koyun, keçi türünden ve öteki, domuz dışındaki dört ayaklı, çenelerinin iki kesiminde de dişleri tamam olarak bulunmayan hayvanların erkekleri; kuşlardan, güvercinin dışında kalan, pençeli olmayanlar. Kurban, onlara göre, şahdamarlar ve boğaz kesilerek olur. Kesmeyle birlikte, kurbanın temiz olması gerçekleşir. Biri ötekinden ayrı olmaz. Kestiklerinin çoğu, horozlar-

dır. Onlara göre kurban yenmez, yakılır. Ve o gün (kurban kesildiği gün), tapınaklara girilmez. Kurban için her ay, toplanma ve karşılama için dört vakit belirlenmiştir..." deniyor.

Sâbiîlerin "bayram"larına ilişkin:

- "Sâbiîlerin, 'îdu fıtr' (oruç bozma, Ramazan bayramı) adını verdikleri bir bayramları vardır, 7 gündür. (...) Bir bayramları da 'ahid bayramı'dır. 25 Ekim'de. 'Doğum (yılbaşı) bayramı' da var. 23 Aralık'ta. Bir de 27 Temmuz'da bayramları var" deniyor.

Sâbiîlerin "boy abdestleri"ne (gusül) ilişkin:

- Sâbiîlerin, cinsel birleşimden sonra boy abdesti aldıkları, elbise değiştirdikleri, bunu vazgeçilmez gördükleri anlatılıyor. Ayrıca, aybaşılı kadına dokunduktan sonra da boy abdesti almak ve elbise değiştirmek gerektiği inancında bulundukları anlatılıyor. Sonra "Aybaşılı kadının kesinlikle erkekten uzaklaşıp ayrı kalması gerekir onlarca" deniyor.

Yenmesi yasak olan ve olmayan hayvan ve bitkiler:

- "Yırtıcı hayvanlarca parçalanmış, kesilmemiş olan hayvanların, iki çenesinde de dişleri olan *domuz*, köpek, eşek gibi hayvanların, güvercin dışındaki pençeli kuşların etlerinin, baklagillerden ve sarmısaktan başka bitkilerin yenmesini yasaklar. Kimileri bitkileri, bitkilerden fasulyeyi, karnabaharı, lahanayı ve mercimeği de yenebilecekler arasına katar. Kimileri, deveyi 'mekruh' (uğursuz) görmekte çok ileri gider. (...)" deniyor.

Hastalıklara karşı tutumlarına ilişkin:

- "Abraş yani alaca hastalığından, cüzzamdan ve öteki bulaşıcı hastalıklardan sakınırlar" deniyor.

"Sünnet":

- "Sünnet olmayı bırakırlar. Doğanın yaptığının (doğal görünümün) üstüne değişik bir şey yapmazlar. (Yani doğada, doğuşta nasılsalar öyle kalırlar)" deniyor.

Evlilik ve boşanmalarına ilişkin:

- "Yakın akraba olmayanların tanıklığıyla evlenirler. Evlilikte, erkek ve kadının (mali) yükümlülükleri eşittir. Açık bir zinayı kanıtlayan bir belge olmaksızın boşama yoktur. Boşanmış olana da sonradan dönülmez. Bir nikahta iki kadın birleştirilemez. (Yani evlilik bir kadınla olur.) Kadınlarla cinsel ilişki de yalnız çocuk isteğiyle olabilir" deniyor.

Sevap karşılığı olan ödül ve günah karşılığı olan ceza, yalnızca "ruh"a:

- "Sâbiîlere göre, sevap karşılığı olan ödül ve günah karşılığı olan ceza, yalnızca 'ruh'a olur. Ve bu, belirli bir zamana ertelenemez" deniyor.

Peygamberin nasıl olması gerektiği konusunda:

- "Peygamber, ruhsal yönden bütün kınanası (aşağılık) şeylerden uzak kalabilmiş kişidir. Bedeninde de sakatlıklar yoktur. Her tür övülesi şeylerde eksik-

siz durumdadır. Ayrıca onun, her konuda en doğru olanla karşılık vermesi, kafalardaki düşsel şeyleri, kuruntuları bilip bildirmesi gerekir. Dua ettiği zaman yağmur yağmalı, bitki ve hayvan hastalıkları, felaketleri önlenip yokolmalıdır. Dünyanın iyiliğine, daha çok bayındır olmasına yarayacak görüşler taşımalıdır... diyorlar" deniyor.

Madde (heyula), toprak, su, hava, ateş (dört unsur), biçim (suret), yokluk, zaman, mekân, hareket konularında:

- Sâbiîlerin bu konularda Aristo'nun kitaplarındaki görüşlerine uygun görüşler taşıdıkları anlatılıyor ve bu kitapların adları veriliyor. "Tevhit" (Tanrı'nın birliği inancı) konusunda da Hermes'in (İdris'in) görüşlerine önem verdikleri, onun görüşlerini içeren bir kitap okudukları Arap filozof el Kindi'den aktarılarak anlatılıyor.

İbn Nedim
(El Fihrist, s.445-446)

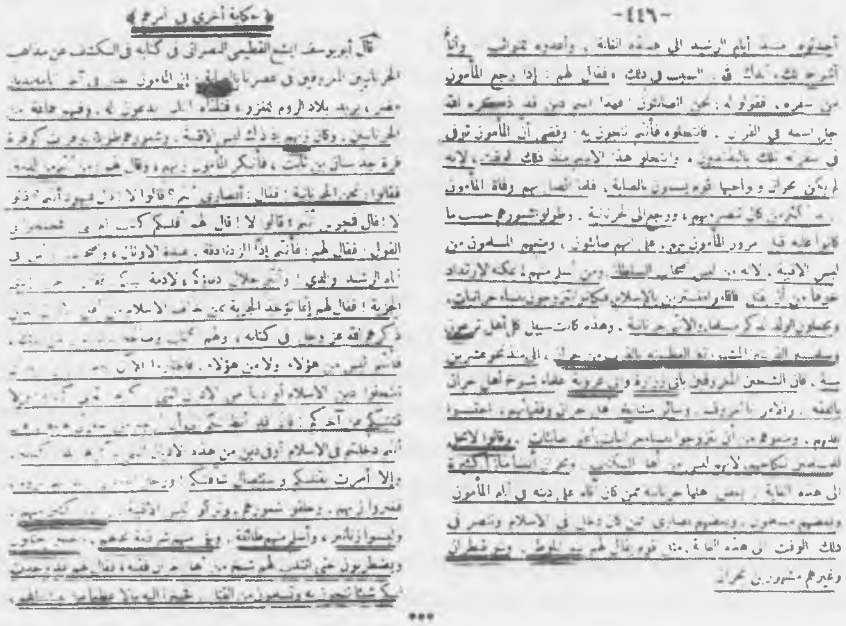

- Bu yazıda, Abbasi halifelerinden Me'mun'un (halifeliği 813-833) Harranlı ve İbn Nedim zamanında da "Sâbiîler" diye bilinen halkla nasıl karşılaştığına ilişkin bir öykü, "e' n-Nasrâni" (Hıristiyan) diye de bilinen Ebu Yusuf Yeşu el Katimî adlı bir yazarın kitabından aktarılarak anlatılıyor. Anlatıldığına göre, Halife Me'mun, Rum illerine (Anadolu'ya) "gaza" için çıktığında, kendisini karşılayan halk arasında Harranlılardan da bir topluluk (cemaat) buluyor. Değişik kılıkta, uzun giysili, uzun saçlı bir topluluk. Sabit oğlu Sinan'ın (babası gibi ünlü düşünür) dedesi olan Kurre'nin uzun saçları gibiydi saçları. Me'mun bu kılığı yadırgar ve kendileriyle şöyle konuşur:

- Azınlıklar içinde hangi kesimdensiniz siz?
- Harranlıyız.
- Siz Hıristiyan mısınız?
- Hayır.

- Yahudi misiniz?
- Hayır!
- Mecusi misiniz?
- Hayır.
- Sizin bir kitabınız ve peygamberiniz var mı?
- Hık mık...
- O zaman siz birer "zındık"sınız (dinsiz), putataparsınız, Harun Reşid dönemindeki "baş (gövdesi Merkür'e benzeyen insan başı) inançlıları"sınız ("ashabu'r-re's")... Sizin kanlarınız helaldir. Size azınlık işlemi yapılmaz.
- İyi ama biz "cizye (azınlıklardan alınan vergi)" ödüyoruz.
- Biz bu "cizye"yi, Tanrı'nın kitabında (Kur'an'da) sözünü ettiği dinlerin inanırlarından İslama girmemiş bulunanlardan alırız. Onlarınsa kitapları vardır ve müslümanlarla bir anlaşma olmuştur aralarında. Siz ne onlardan, ne onlardan, ne onlardansınız. Şimdi iki yoldan birini seçmek zorundasınız: 'Ya Müslüman olursunuz, ya da Tanrı'nın kitabında sözünü ettiği dinlerden birine girersiniz (böylece birinci yolu tutmuş olursunuz) ya da (ikinci yolu seçip bulunduğunuz durumda kalırsınız) sonunuza kadar hepinizi öldürürüm. Bu çıktığım 'sefer'imden dönünceye dek bekleyeceğim. O zaman eğer İslama ya da Tanrı'nın kitabında sözünü ettiği dinlerden birine sizi girmiş bulursam iyi, yoksa sizin öldürülmeniz ve kökünüzün kazınması için buyruk vereceğim.

Anlatıldığına göre Me'mun gidince, o karşılaştığı kesim, yani Harranlılar kılıklarını düzeltirler, saçlarını kestirirler, o uzun giysilerini bırakırlar. Birçoğu Hıristiyan olur, Hıristiyanların bağladıkları kemerden (zünnar) bağlarlar. Bir kesimi de Müslüman olur. Ama bir kesim de eski durumlarında kalır. Bu kesimdekiler bocalarlar, sıkıntı çekerler, sızlanırlar. Sonunda Harranlı bir fıkıhçı hoca, kendilerine bir kurtuluş yolu gösterir:

- Sizin için bir kurtuluş yolu buldum. Bu yolu tutarsanız, öldürülmekten kurtulursunuz... der önce.

Onlar da Harun Reşid döneminden beri bu tür amaç için kurdukları ve sıkıntılı günler, ihtiyaçlar için hazırladıkları "Beytü-Mal"lerinden (devlet hazinesi) o adama çokça mal verirler. (...)

Hocanın gösterdiği yol şu:

- Me'mun, seferinden dönünce, ona, "Biz Sâbiîleriz" deyin. Bu ad, Yüce Tanrı'nın Kur'an'da andığı bir dinin adıdır. Bu dine girin, o zaman kurtulursunuz.

Onlar da öğüde uyup bu dine (Sâbiîliğe) girerler.

Me'mun'sa çıktığı o seferde, Bezendun'da (burasının şimdiki adı: Pozantı. Tarsus'un kuzeyinde) ölür. (Me'mun, Pozantı'da 833 yılında ölmüştür.)

Bu öykünün anlatıldığı yukardaki yazıda şu yargı yer alır:

"İşte bunlar (Harranlılar), bu adı (Sâbiîler adını) o zamandan başlayarak aldılar. Çünkü o zamana değin, Harran ve çevresinde 'Sâbiîler' adıyla söylenen bir toplum yoktu."

(Bu yargı inandırıcı değildir. Çünkü, "Sâbiîlik" dinini kabul eden Harranlıların, başka dinlerden birini değil de bu dini seçmeleri için bir neden gösterilemez. Kurtulmak için başka dinlere girdikleri belirtilen öteki Harranlılar gibi onlar da başka dinlerden birini, örneğin Hıristiyanlığı, Yahudiliği, İslamı kabul edebilirlerdi kurtuluş için. Çevrede hiç "Sâbiî" yoksa, Sâbiîlik dinini onlara kim öğretecekti? "Sâbiî olun da kurtulun" öğüdünün de bir anlamı yoktu. Ve durup dururken adını sanını duymadıkları bir dini kabul etmezlerdi.)

Yine yukarıdaki yazıda anlatılanlara göre, söz konusu Harranlılar, Me'mun'un öldüğünü öğrenince tutum değiştirmişler ve birçoğu Hıristiyanlıktan dönmüş, ama Müslümanlığa girmiş olanlar, öldürülme korkusuyla görünüşte Müslüman kalmış.

SÜRYAN TOPLUMU VE SÂBİÎLER

Zeynüddin Ömer İbnü'l-Verdi
(Tetümmetü'l-Muhtasar Fi Ahbâri'l-Beşer,
Beyrut, 1970, 1/113-115)

- İbnü'l-Verdi'nin bu Arapça yazılarının Türkçesi şudur:

"Süryan Toplumu ve Sâbiîler"

"Süryan toplumu, toplumların en eskisidir. Âdem ve oğulları, Süryanice konuşmuşlardır. *Ve dinleri (millet), Sâbiîlerin dinidir.*

Sâbiîlerin kendileri, dinlerini, Şit ve İdris'ten (bu peygamberlerden) aldıklarını söylerler. Şit'in Sunufu (kutsal kitapçıkları) adını verdikleri ve içinde, doğruluk, yüreklilik-yiğitlik, yabancıya hizmet düşkünlüğü gibi güzel ahlak ve rezilliklerden (kötü huylardan) kaçınma gibi öğütler yer alır. Ben belirtmeliyim ki,

Sâbiîlerin kutsal kitapçıklarından iki kutsal kitapçık (sahife) gördüm. Ama bu iki kutsal kitapçık, İdris'ten (İdris Peygamber'den) aktarılmaydı. Bunlardan birincisi, namaz-dua kitapçığıydı: Onda olanlardan kiminde şöyle deniyor:

(Ulu Tanrı) başların bağlı bulunduğu Ezeli'sin (öncesiz ve sonrasızsın) Sen! Akıl-düşünce ve gözlem alanına giren tüm varlıkların Tanrı'sısın! Ülkelerin başı, dünyaların çobanı, meleklerin ve başkalarının efendisisin (Rabb). Yeryüzünü yönetenlerin akılları senden iner. Çünkü sen, ilk nedensin. Gücün her şeyi kaplamıştır. Sen, sınırı olmayan ve algıyla ulaşılmaz bir birliksin. Göklerin egemenlerinin yöneticisisin. Işığı sürekli olan kaynakların da. Sensin, krallar kralı. Tüm iyi olanların buyuranı. Her şeyi vahiyle, işaretle önceden bildiren. Yaratıklar senden üremiştir. Tüm evren senin bir işaretinle düzenini bulur. Işık sendedir. Her şeyden önce gelen öncesiz neden sensin. Ruhlarımızı arıtmanı, Senin nimetine hak kazanmayı, şimdi ve sonsuza dek bunu isteriz senden. Ey akıllarımıza giren her tür kirden uzak olan açık! (Zâhir). Ve bizi tüm hastalıklardan kurtarıp iyileştir, üzüntülerimizi sevince çevir. Yalnızca senden korunmayı dileriz ve yalnızca senden korkarız. Senin işaret edilen ama kimsenin senden ötürü sözle dile getiremeyeceği yüceliğine uygun doğrultuda olmayı başarmayı dileriz. Herkes seninle başarıya ulaşır. Tüm dünyaların umudu sensin. Ve tüm insanların yardımcısısın sen.

Bu kitapçıkta ('Sahife'de), dinimiz yönünden yüce Tanrı için söylenmesi doğru olmayan. O'nun yüceliğine yaraşmayacak türden felsefi anlatımlar da var.

İkincisi ahlak (namus) kitapçığıydı. Bu kitapçıkta yazılı olanlardan kimi şöyle:

İçinizden hiçbiriniz, kendisinin karşılaşmaktan hoşlanmayacağı türden bir iş ve davranışta bulunmasın bir kardeşine. Sakın övünmeyin, erdemlerinizi abartmayın. Yalan yere Tanrı'ya andiçmeyin. Esasen Tanrı'ya andiçmeye (antiçirmeye) yoğunlaşmayın hemen. Doğru söze güvenin. Sözlerinizdeki 'evet' (gerçekten) 'evet'; 'hayır' (gerçekten) 'hayır' olsun. Yalancılara, Yüce Tanrı'ya andiçirmekten titizlikle sakının. Çünkü öylelerine, antlarını bozacaklarını bile bile and içirirseniz, siz de günahta onlara ortak olursunuz. Kendinizdeki bütün gücünüz, tüm gizlilikleri bilen Tanrı'ya güvenmenizden kaynaklansın. Adaleti yerine getiren bir yargıç, iyiyi-kötüyü açık seçik dile getiren bir konuşmacı olarak o size yeter. Atıp tutmalar ve kötü sözlerle ona buna dil uzatmayın. Sapıklarla, yanlış yolda olanlarla anlaşmayın, dost olmayın. Çok şaka yapmayın, çok gülmeyin, çok dedikodu yapmayın, söz götürüp getirmeyin, çekiştirmeyin, alay etmeyin. Öfke anında kötü söz çıkmasın sizden. Çünkü bu size onursuzluk ve eksiklik getirir. Utanç ve eksiklik verir. Ve sizi suçlara, cezalara sürükler. Öfkesini yenen, dilini tutan, sözlerini, mantığını temizleyen ve ruhunu arındıran kimse, bütün kötülükleri yener. Bilgi-felsefe öğrenin. Dindarlığı arayın. Ağırbaşlılık ve huzur kazandırın ruhunuza. Ve ruhunuzu güzel edeplerle süsleyin. İşlerinizde doyurucu olun. İvedilik göstermeyin. Özellikle suçluyu cezalandırmada bunu yapmayın. İçinizden biri-

niz bir yanlış yapar, bir kötülük işlerse, hemen ondan sıyrılmaya baksın. Alışkanlık durumuna getirerek ondan kurtuluş olmaz. Çünkü diyelim ki kötülük bu dünyada gizli kaldı; öbür dünyada herkesin gözü önünde açığa çıkar, sahibi onunla rezil olur.

İki kitapçık da çok uzundu. Tanrı daha iyisini bilir.

Sâbiîlerin ibadetleri de vardır. Kimi şöyle: Yedi vakit namaz. *Beşi, bizim beş vakit namazımıza denk düşüyor.* Altıncısı: Kuşluk namazı. Yedinci vakit: Gecenin altıncı saatinin bitiminde. Namazlarında *niyet* vardır. Namaz kılan kimse, namazdan başka bir şeyi ona karıştıramaz. *Rükusuz, secdesiz cenaze namazları da vardır. Otuz gün oruç da tutarlar. Ay eksik olup da 29 çektiğinde 29 gün tutarlar.* Oruç bırakırken (bayram ederken) de, orucu tutarken (Ramazana başlarken) de Ay'a bakarlar. Öyle olur ki, bayram olduğunda, Güneş de Oğlak burcuna girmiş olur. *Gecenin son çeyreğinde oruca başlarlar, güneşin batımına dek sürdürürler.* Beş gezegen, (gök bilimdeki) en 'şeref'li yerlerini ('beyt') aldıklarında da bayramları olur. Bu beş gezegen şunlar: Zühal (Satürn), Müşteri (Jüpiter), Merih (Mars), Zühre (Venüs) ve Utarit (Merkür). *Mekke'deki Beyt'e (Kabe'ye) çok saygı gösterirler.* Harran açıklarında hac niteliğinde ziyaret ettikleri yerleri vardır. Mısır ehramlarından birinin Âdem oğlu Şit'in bir başkasının da İdris'in yani Uhnuh'un, bir başkasınınsa İdris Oğlu Sabi'nin –ki adlarını (Sâbiî adını) bundan alırlar– mezarları olduğunu söylerler. Güneş Oğlak burcuna girdiğinde bunu önem verip kutluyorlar. O gün süslenirler ve birbirlerine armağanlar verirler."

Bu yazı, İslamın kaynağını açıkça ortaya koymuyor mu?

SÂBİÎLER VE İNANÇLARI

Musa İbn Meymun
Delâletü-'l-Hâfirîn, Ankara, 1974,
AÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları, s.584-586.)

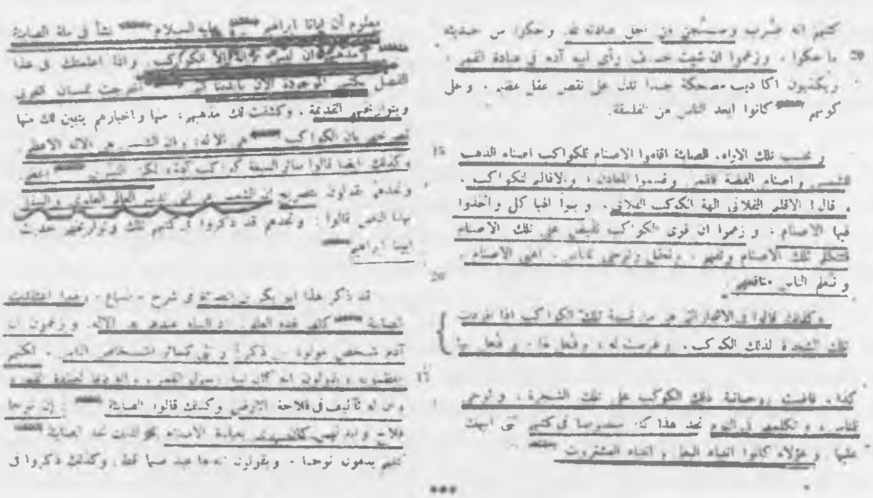

***

- Bu yazı, İbn Meymun'un, *Delâletü-l-Hâfirîn* adlı ve Prof. Dr. Hüseyin Atay tarafından Arapça olarak yayımlanan kitabından.

İbn Meymun (1135-1205) daha önce de belirtildiği gibi, Yahudilikte son derece önemli bir kişidir, bu dinin ikinci kurucusu sayılır. İbn Meymun Sâbiîlik dininde olanları nasıl kınamaya çalışıyor, onlarla nasıl savaşıyor; belli oluyor bu yazısında da. Ve açıkça görülüyor ki, Sâbiîleri "Yahudilik"te gösterenler yanılmışlardı.

Yazının Türkçesi şu:

"Bilindiği gibi *babamız İbrahim* Peygamber, Sâbiî toplumu içinde doğdu. Onların inançlarına göre, 'yıldızlardan başka Tanrı yoktur.' (Sâbiîlerin inançlarının böyle olmadığı daha önceki belge ve açıklamalardan pek açık olarak anlaşılır. Çünkü Sâbiîler yıldızlara tapınıyorlardı, ama tapınmaları gerçekte Tanrı'yaydı. Yıldızlarsa birer simgeydi, Yahudi İbn Meymun, bunları kötülemek için böyle yazıyor. -E.K.) Bu bölümde, sana, onların şimdi elimizde bulunan ve Arapçaya çevrilmiş olan kitapları, eski olan tarihlerini öğrettiğim ve buralardan onların inançlarını sana açıkladığım, onlar hakkında sana bilgi verdiğim zaman açıkça

anlayacaksın ki, onlar açıkça şu inançtadırlar: 'Tanrı, yıldızlardır. (Yıldızlar, birer tanrıdır). Ve *Güneş, en büyük tanrıdır.'* Şunu da söylerler: 'Yedi yıldızın her biri tanrıdır. Ama Güneş ile Ay, hepsinden büyüktür.' Şunu da açıkça söyler bulursun onları: Yüceler alemini de, aşağı alemi de (yani gökleri de, dünyayı da) yöneten, Güneş'tir. Aynen bu sözü söylerler. Onları, kitaplarında ve tarihlerinde, babamız İbrahim olayını anlatır bulursun..."

"Bunu, Ebu Bekr İbn'i's-Sâiğ, *Şerhu's-Semâ* adlı kitabında anlatmıştır; 'İşte bu nedenledir ki, Sâbiîlerin tümü, evrenin kadim (öncesiz ve sonrasız) olduğuna inanırlar. Çünkü onlara göre Gök, Tanrı'nın kendisidir. Bir de ileri sürerler ki, Âdem de, insanlardan herhangi bir kimse gibi, bir erkek ve bir dişiden olmuştur (doğmuştur). Bununla birlikte Âdem'e büyük saygı gösterirler. *Ve derler ki, o, Ay (Kültü) peygamberiydi. Ve Ay tapımına çağırmıştı* (insanları). Onun toprak işlemeye (tarımcılığa) ilişkin birtakım kitapları vardır. Yine Sâbiîler derler ki, Nuh da bir çiftçiydi (fellah). Ve o putataparlığı benimsememişti. Bundan dolayı, Sâbiîlerin tümünü, onu kınar bulursunuz. (Oysa başka aktarmalara göre, Sâbiîler, Nuh'u peygamber kabul etmişlerdir. -E.K.) Ve derler ki, Nuh, hiç puta tapmamıştır. Yine kitaplarında anlatırlar ki, Nuh, Tanrı'ya taptığı için dövüldü, hapse atıldı ve daha başka şeyler anlatırlar onunla ilgili olarak. Yine ileri sürerler ki, Şit, babasının Ay tapımına ilişkin görüşüne (inancına) karşı çıkmıştı. Sâbiîler daha birçok yalanlar uydururlar. *Gerçekten akıllarının eksik olduğunu ve felsefede bütün insanlardan daha geri bulunduklarını gösterir nitelikte güldürücü yalanlar.* (İbn Meymun'un bir Yahudi olarak Sâbiîlere ne denli kızdığını bu sözler de açıkça gösteriyor. -E.K.)"

"Bu görüşlere uygun olarak Sâbiîler, YILDIZLAR için putlar dikmişlerdir. Altından putları Güneş için, gümüşten putları da Ay için... Madenleri ve iklimleri de yıldızlara ayırmışlardır. 'Filanca iklim filanca yıldızı tanrının' demişlerdi. Ve tapınaklar yapmışlardır (yıldızlar için). Tapınaklarda da (yıldızlar adına) putlar dikmişlerdir. Ve şunu ileri sürmüşlerdir ki: *Yıldızların güçleri, o putlara akar. O nedenle de putlar konuşurlar, anlarlar, akıllı biçimde kavrarlar ve insanlara vahyederler.* Yani putlar! *Ve insanlara, yararları neyse onu bildirirler.*

Ve yıldızlara bölünerek ayrılmış olan ağaçlar konusunda da şunu söylerler: *Şu ağaç şu yıldıza özellikle ayrılır, onun için dikilir, şöyle yapılır, böyle yapılırsa, o yıldızın ruhu, o ağaca akar ve o ağaç, insanlara uykularında vahiylerde bulunur (bilgiler verir).* Bütün bunları, senin dikkatini çektiği kitaplarında açıkça yazılı bulursun. İste Ba'l (Fenikelilerin en büyük Tanrısı) Peygamberleri, Aşterut (İştar) Peygamberleri de bunlardır."

المجوس [illegible] بهذا الاسم قوم لا دين لهم ذكر من قال ذلك حدثنا محمد بن
بشار قال ثنا عبد الرحمن بن مهدى و حدثنا الحسن بن يحيى قال أخبرنا عبد الرزاق جميعا
عن سفيان عن ليث عن مجاهد قال الصابئون ليسوا بيهود ولا نصارى ولا دين لهم حدثنا ابن
بشار قال ثنا عبد الرحمن قال ثنا سفيان عن الحجاج بن أرطاة عن القاسم بن أبى بزة عن
مجاهد مثله حدثنا ابن حميد قال ثنا حكام عن عنبسة عن الحجاج عن مجاهد قال الصابئون
بين المجوس واليهود لا تؤكل ذبائحهم ولا تنكح نساؤهم حدثنا ابن حميد قال ثنا حكام عن
عنبسة عن حجاج عن قتادة عن الحسن مثل ذلك حدثني محمد بن عمرو قال ثنا أبو عاصم
قال ثنا عيسى عن ابن أبى نجيح الصابئين بين اليهود والمجوس لا دين لهم حدثني المثنى قال
حدثنا أبو حذيفة قال ثنا شبل عن ابن أبى نجيح عن مجاهد مثله حدثنا القاسم قال ثنا
حسين قال حدثني حجاج قال قال ابن جريج قال مجاهد الصابئين بين المجوس واليهود لا دين لهم
قال ابن جريج قلت لعطاء الصابئين زعموا أنها قبيلة من نحو السواد ليسوا بمجوس ولا يهود
ولا نصارى قال قد سمعنا ذلك وقد قال المشركون للنبى صلى الله عليه وسلم قد صبأ و حدثني
يونس بن عبد الأعلى قال أخبرنا ابن وهب قال قال ابن زيد فى قوله الصابئين قال الصابئون دين
من الأديان كانوا بجزيرة الموصل يقولون لا إله إلا الله وليس لهم عمل ولا كتاب ولا نبى إلا قول
لا إله إلا الله قال ولم يؤمنوا برسول الله فمن أجل ذلك كان المشركون يقولون للنبى صلى الله عليه
وسلم وأصحابه هؤلاء الصابئون يشبهونهم بهم • وقال آخرون هم قوم يعبدون الملائكة
ويصلون إلى القبلة ذكر من قال ذلك حدثنا محمد بن عبد الأعلى قال ثنا المعتمر بن سليمان
عن أبيه عن الحسن قال حدثني زياد أن الصابئين يصلون إلى القبلة ويصلون الخمس قال فأراد أن
يضع عنهم الجزية قال فخبر بعد أنهم يعبدون الملائكة و حدثنا بشر بن معاذ قال ثنا يزيد
قال ثنا سعيد عن قتادة قوله والصابئين قال الصابئون قوم يعبدون الملائكة ويصلون إلى
القبلة ويقرؤن الزبور حدثني المثنى قال ثنا آدم قال ثنا أبو جعفر عن الربيع عن
أبى العالية قال الصابئون فرقة من أهل الكتاب يقرؤن الزبور • قال أبو جعفر الرازى وبلغني
أيضا أن الصابئين قوم يعبدون الملائكة ويقرؤن الزبور ويصلون إلى القبلة • وقال آخرون
بل هم طائفة من أهل الكتاب ذكر من قال ذلك حدثنا سفيان بن وكيع قال حدثنا أبى
عن سفيان قال سئل السدى عن الصابئين فقال هم طائفة من أهل الكتاب ۞ القول فى
تأويل قوله تعالى ذكره (من آمن بالله واليوم الآخر وعمل صالحا فلهم أجرهم عند ربهم)
قال أبو جعفر يعنى بقوله من آمن بالله واليوم الآخر من صدق وأقر بالبعث بعد الممات يوم
القيامة وعمل صالحا فأطاع الله فلهم أجرهم عند ربهم يعنى بقوله فلهم أجرهم عند ربهم فلهم ثواب
عملهم الصالح عند ربهم فإن قال لنا قائل فأين تمام قوله إن الذين آمنوا والذين هادوا والنصارى
والصابئين قيل تمامه جملة قوله من آمن بالله واليوم الآخر لأن معناه من آمن منهم بالله واليوم

- Sâbiîlerden söz eden bu sayfada, altı çizili yerlerde aynen şöyle deniyor:

"Başkaları da derler ki, Sâbiîler, meleklere taparlar, kıbleye dönüp namaz kılarlar."

Ebu Cafer e'r-Râzî de diyor ki, "Bana yine şu bilgi ulaştı. Sâbiîler, meleklere taparlar, Zebur okurlar ve kıbleye dönüp namaz kılarlar. Başkaları da dediler ki, bunlar, kitap ehlinden bir taifedir." (Bkz. Taberî, Tefsir, 1/253.)

Bunlar, başka Kur'an yorumlarında, din kitaplarında, özellikle de fıkıh kitaplarında yer alır. İncelemeciler için sayfa olduğu gibi yayınlanmıştır.

Sonuç:

Bütün belgelerden, yazılanlardan, aktarılanlardan; özet olarak şu sonuçlara varılabilir:

1- Tahsin Mayatepek'in Atatürk'e yazıp gönderdiği rapor, İslamın da içinde bulunduğu dinlere, inanç ve ibadetler yönünden, "Güneş Kültü"nün, "Ay Kültü"nün ve "yıldızlar tapımı"nın kaynaklık ettiğini gösteren son derece önemli bir belge niteliğindedir. Açıkça ortaya konuluyor ki, "abdest"ten "namaz"a, "ezan"a, "oruç"tan "Ramazan Bayramı"na; "hac"tan "Kâbe'yi kutsal sayma"ya, "kurban"a, "adak"a; "Tanrı-Peygamber" inancından "kutsal kitap" inancına, "ahlak"tan "şeriat" kurallarına, ayrıca Mevlana ayinleri gibi kimi ayinlere değin, İslamda, İslam dünyasında neler varsa hemen hepsi, "Güneş Kültü"nden, "Ay Kültü"nden, yıldız kültlerinden (yani tapımlarından) ve bunları içine alan "Sâbiîlik" dininden alınmadır. Ya doğrudan ya da dolaylı yollardan...

2- Sâbiîlik dini inanırlarının Kur'an ayetlerinde "Kitap Ehli" sayılanlar arasında yer alması (birçok İslam fıkıhçısı da bu görüştedir. Ebu Hanife de bu yönde fetva vermiştir) boşuna değildir. Sâbiîlik dininin İslama kaynaklık eden bir din olmasındandır.

3- Gerek Yahudilikte gerek Hıristiyanlıkta ve gerekse İslamda, Sâbiîlik dininin çok kınanıyor oluşu, yeni türeyen bir dinin, türediği kaynağı "inkâr" etmesi geleneğindendir. İslamın Hıristiyanlık ve Yahudiliği, Hıristiyanlığın Yahudiliği kınaması gibi bir şey.

4- Sâbiîlik, Müslüman yazarların da kabul etmek zorunda kaldıkları gibi, tüm dinlerin en eskisidir.

Bugün kendilerini "aydın" sanan kimilerinin tutumlarının tersine, "karanlık"la "ittifak" yerine, "karanlığa karşı ittifak" oluşturulmalıdır. Yayıma ilk sunan ve değerlendiren olmakla onur duyduğum "Tahsin Mayatepek'in Raporu" bu alanda dayanılacak son derece önemli bir yol göstericidir.

Saçak
Şubat 1988, sayı 49

MAYATEPEK RAPORU'NA TEPKİLER

Yayınımız üzerine, *Tercüman* gazetesinin deyişiyle, "beklenen tepkiler", din çevrelerinden geldi. Öteki çevreler, genellikle suskun kaldı. Yine "beklendiği" gibi...

Tepkiler şöyle özetlenebilir:

Telaş-Panik

"Din elden gidiyor" kaygısı.

Çok önemli bir kaygıdır bu. "Din elden gidiyor" demek, bir başka anlamıyla "din"e ve "yutturmaca"lara dayalı "çıkarlar elden gidiyor" demektir.

"Karanlık" koyulaştıkça, "yalan"lar birer "gerçek" diye alınıp satılır. "Bezirgân"lar çok "iş görür" bu ortamda. Karanlığın beli "ışık"la kırılınca da, bu çevreler başlar "telaş"a, "gürültü"ye... Yayınımız üzerine, dinsel çevrelerde görülen, en başta bu oldu.

a) Diyanet'in Tepkisi

Diyanet İşleri Başkanı Mustafa Sait Yazıcıoğlu, *Hürriyet* gazetesinin deyişiyle "eski fetvaları andıran" bir "yazılı açıklama"da bulundu. Ve özet olarak şunu dedi:

"Bununla nereye varılmak isteniyor? Bu millete yeni bir din mi bulunacaktır? Bu millet dinsiz mi yapılmak isteniyor?"

Yani:

"Aman, yetişin, din elden gidiyor!"

Diyanet başka şey söyleyemez miydi? Yazılanlardakini ele alıp, ağır başlı olarak "cevaplandırma" yoluna gidemez miydi?

Bunu yapamazdı Diyanet. Yapacak güçte değildi. "Yaygara"nın, "gürültü"nün ötesinde bir şeye gücü yetemezdi. Tarihte, benzerlerinde görülen tutumu sergiledi yalnızca.

Yazıcıoğlu'nun "açıklaması", gazetelerde "manşet" olarak yer aldı.

Başkan Yazıcıoğlu'nun "açıklama" biçimine büründürülen "telaş" yansımasında; yayınımızla birlikte, karanlığa karşı olanca gücüyle savaşan, ölümlü yaşamını ölmezliğe ulaştırıcı yapıtlarıyla herkese ışık tutan Prof. Dr. İlhan Arsel'in,

yüzyılımızın kitabı olacak değerdeki *Şeriat ve Kadın* adlı kitabının rol oynadığı görülüyor.

b) Kimi Sağ Basındaki Tepkiler

Kimi sağ basında telaş oldukça büyük. Kimi, bütünüyle sövgü, gürültü ve sindirme amaçlı "tehdit"... Arada sırada, "bilgiçlik" taslamalar, bilgi ve düşünceden uzak boş laflar... "İslam polemikçileri"nin tarih boyunca yaptıkları da budur.

Örneğin, *Millî Gazete* (buradaki "millî"liğin alındığı "millet", Cumhuriyet öncesi "millet"tir, yani "din"le eşanlamlı olan. Yani "ümmet" anlamına uygun. Atatürk'ün "millet"i değil. Atatürk Türkiye'sinde, "millet", "din"den arındırılarak gerçek anlamına kavuşturulmak istenmiştir), 19.2.1988 günlü sayısında, birinci sayfada gösteriyor tepkisini.

Aynı gazetenin bir başka sayısında da (29.2.1988) "Saçak Dergisi Saçmalıyor" ve "Minyatür Beyinlerin İlim Anlayışı" başlıklarıyla, sözümona, "cevap" veriliyor. Abuk sabuk şeyler. Ve sövgüler. Aynı düzeye inip cevap vermeye değmez. Ancak, "Topal Tağut'unuza kulluk etmeyin" deniyor bir yerinde. Buna bir şeyler söyleme gereğini duyuyorum:

"Tağut" sözcüğü, Kur'an'da 8 kez geçer; Süryanicedir; "sapkınlık" anlamındaki "toyoto"dan geçmiştir.[1] Kur'an yorumcuları "şeytan" ve "put" anlamları veriyorlar. Yazıda "Topal Tağut" denerek sövülen kişi belli. Tepki gösterilen yayınımızla, bu kişiye "kulluk" edildiği ileri sürülmek isteniyor.

Belirteyim ki, "kulluk", en başta "din-şeriat" inanırlarının işi, özelliğidir. İslamcılarca "baş tacı"dır "kulluk". Yaşamlarında, kulluk içinde kulluk olur: "Tanrı kulluğu"-"Padişah kulluğu", "ağa, bey, paşa kulluğu"... Böyle nice kulluklar sıralanır. "Aile"ler bile "kulluk" düzeniyle, "efendi-köle ilişkileri" içinde yürütülür. Örneğin, "kadın", "erkeğinin bir kulu"dur. Erkekse, "efendi"dir. Cumhuriyet bu düzene son vermek istemiştir "devrim"leriyle.

Kısacası, "kulluk", din çevrelerine yakışır. Tepki gösterilen raporu sunan ve konuya ilişkin incelemelerle açıklık ve aydınlık getirmeye çalışan kişi olarak ben Eren Kutsuz, ne bu yazımla, ne de başka yazılarımla birilerine "kul" olma amacını gütmüşümdür. Hiç kimseye kulluk etmedim. "Kul" olmadığım ve "kulluk" edenleri de bir ölçüde olsun uyarıp aydınlatmayı amaçladığım için bu tür yazıları yazıyorum. Bu dergide ve başka yerlerde...

Dergiye Gönderilen Yazılar

Bu yazılar içinde, sövgüden uzak, oldukça ağırbaşlı olanlar da var. Örneğin, Edip Yüksel'in önceki sayfalarda yayımlanan rapor ve incelemeye gönderdiği cevabı.

1 Aziz Günel, *Türk Süryaniler Tarihi*, Diyarbakır, 1970, s.48.

Edip Yüksel'le paylaştığımız, buluştuğumuz noktalar vardır; paylaşmadığımız, buluşmadığımız noktalar da vardır.

Kimi Açılardan Paylaştığımız Noktalar

1- Edip Yüksel, "Kur'an dışındaki hadis kitapları çelişkili" diyor ve "hadis kitapları"na güvenilemeyeceğini anlatmaya çalışıyor.

Yüksel'in böyle bir şey ileri sürüyor oluşunu alkışlarım önce. Gerçekten de "hadis kitapları", en güçlü sayılanları bile, "uydurma hadisler"le doldurulmuştur. Ama neden "hadis uydurma" gereği duyulmuş ve bu uydurmalara başvurulmuştur? Bu çok önemli.

"Hadis uydurma" çabalarında ve uydurulanlara başvurmalarda, "maddi çıkarlar"ın başta geldiği kuşkusuz. Ama yine bu çıkarlara dayalı olsa da, bir başka şey daha var: "İslamı belirli bir yapı içinde oluşturup geliştirme." Yapı, türlü "sahtecilik"lerle ve "yalan"larla oluşturulup geliştirilmiştir. "Beyin"ler öyle "yıkanmış", daha doğrusu kirletilmiş, koşullandırılmış, uyuşturulmuştur. İnsanlar, kitleler öyle "sürü"leştirilmiş; istenen "hedef"e götürülmüşlerdir. Gerçekler öyle gözlerden kaçırılmış, ışık gelecek yerler kapatılabilmiştir. Yoksa karanlığın ömrü bu denli uzun olabilir miydi? İşte "hadis uydurma" çabaları ve "uydurulan hadislere başvurma"lar da bu alanda olanların bir parçası, ama çok önemli bir bölümdür.

"Hadisler"e "güvenilemeyeceğini" belirten Edip Yüksel'in unutmaması gereken yönlerden biri bu.

Yine unutulmamalı ki, "hadis"leri aradan çıkardığınız zaman, İslamın yapısından çok önemli bir kesimi gider. Dahası, çok şey kalmaz İslamdan: Düşünün ki, beş vakit namaz, nasıl namaz kılınacağı, nasıl oruç tutulacağı ve öteki ibadet biçimleri Kur'an ayetlerinde yok. "Hadis"ler kaldırıldığı zaman, "ibadet"ler dayanaksız kalır. Ya da çok büyük ölçüde dayanağını yitirir. "İslam hukuku" adı verilen kesimin dayanakları da elden gider önemli ölçüde.

Böyle olduğu içindir ki, İslamda, dört kaynak esas alınmıştır: "Kitab", yani "Kur'an"; "sünnet", yani "hadis", "icma", yani İslam yetkili dinbilirlerinin, ele aldıkları konuda vardıkları görüş birliği, "kıyas" yani "hakkında ayet ve hadis bulunmayan bir konunun, hakkında ayet ve hadis bulunan bir benzerine benzetilerek hükme bağlanması". Son ikisi, ilk ikisine bağlıdır. Yani asıl temel olan, "ayet" ve "hadis"tir. "Hadis" de, İslamın yapısında, "ayet"ten daha çok yer tuttuğuna göre, "hadis"i İslamdan nasıl çıkarabilirsiniz? Bunu, İslamı bırakmayı göze almadan ve "İslamcı" olarak nasıl yapabilirsiniz?

Bir başka önemli nokta:

"Kur'an'ın dışındaki hadis kitapları"na güvenilmez de "Kur'an"a güvenilir mi? Nasıl?

Kur'an'ın "nasıl derlendiği" ve zamanımıza dek "nasıl geldiği" hangi yollarla açıklanabilir? Hangi güvenilir kanıtlarla?

Sırası gelmişken değinmekte yarar var: Kur'an'ın "ilk orijinali", Muhammed'den sonra yakılmıştır. Ona dayandığı ileri sürülerek hazırlanmış olan da. Daha sonra "hazırlanmış", çoğaltılıp kimi "merkez"lere gönderilmiş olansa, orijinaliyle hiçbir yerde bulunmamakta.[2] Haydi gelin, "güvenin" bakalım! Eldeki "Kur'an"ın ne kadarı, hangi biçimiyle Muhammed tarafından yazılmış ya da yazdırılmıştır; kesin bir şey söylenebilir mi?

Edip Yüksel, "Hicri ikinci yüzyılda uydurulan hadis kaynaklarını ve bu kaynaklara dayanarak yorumlar yapan tefsirleri karşınıza alarak arzuladığınız sonuca varabilirsiniz. Ancak, sadece Kur'an'ı karşınıza aldığınız vakit, arzulamadığınız bir sonuçla karşılaşacaksınız" diyor.

Oysa, söz konusu yazımda, incelemede, ele aldığım kaynaklardan biri de, eldeki Kur'an'ın ayetleriydi. Ayetlerde, "GÜNEŞ"in, "AY"ın ve "yıldız"ların, "ibadet"lerde nasıl bir rol oynadığı açıkça görülmektedir.

2- Edip Yüksel, "Son Peygamber Bir Sâbiîydi" başlığı altında, "Peygamber"in "daha önce doğru yol üzerinde bulunduğu ve hiçbir zaman putlara tapmadığı" yolundaki "iddialar"ı doğru kabul etmiyor. Bu "iddialar"ın, Kur'an'da anlatılanlarla da çeliştiğini savunuyor. Yüksel, Muhammed'in daha önce "kavminin dininde", yani "putatapar" bulunduğu görüşündedir. Bunu açıkça belirtiyor.

Bu da alkışlanmalı bence. Hele bir "İslamcı"dan gelince...

3- Yüksel, Kur'an'da "Sâbiîler"in "kınanmadıklarını, tersine övüldüklerini" yazıyor.

"Sâbiîler"in, Kur'an'da "kınanmadıkları" da doğru. Dahası, "iman" ve "salih amel" yani dince geçerli sayılan "ibadet", iyi tutum ve davranış çizgisinden ayrılmadıkları sürece, "kendileri için korkulacak bir şey bulunmadığı", yani, "cennet yolu"nun kendilerine açık olduğu da anlatılıyor. İslamın "mümaşat", yani "başka din inanırlarıyla bir süre birlikte yürüme" politikasıdır bu. Putataparlara bile "sizin dininiz size, bizim dinimiz bize" denmiştir. Daha sonra neler olduysa biliniyor: "Ya müslüman olursunuz ya da kılıçtan geçirilir, öldürülürsünüz" denmiştir.

Paylaşmadığımız Noktalar

1- En başta, "Muhammed'in peygamberliği" konusundaki inancı paylaşmıyoruz. Tanrı varsa ve sınırsız bir güce sahipse, yapmak istedikleri için neden "aracı (peygamber)" kullansın? Bu, O'nun "Tanrılık" ve "Ululuk" niteliğiyle nasıl bağdaşır? Gözleri gerçeğe kapatan, kör eden "İMAN" tuzağına düşmedikçe, aşılanagelmiş olan "inanç" benimsenemez. Sonra neden "son peygamber" olarak da bir Arab'ı, Muhammed'i seçmiş olsun? Hem neden "son peygamber"? Bu konuda daha bir sürü sorular sorulabilir. Sorulmuştur da. Ama sorular ya karşılıksız kalmıştır ya da gürültülerle, "tehdit"lerle, saldırılarla bastırılmıştır.

2 Konuya ilişkin daha çok bilgi için bkz. Eren Kutsuz, "Nasıl Yakıldım", *Martı Yayın Tanıtım* dergisi, Kasım 1987, s.55-58.

2- Edip Yüksel'e göre "Sâbiîlik" diye bir din yok. Bunu savunuyor.

Neye göre savunuyor bunu?

"Kur'an'ın dışındaki hiçbir kaynağı tanımadığını" belirten bu kişinin, bu savını da "Kur'an ayetleri"yle kanıtlaması gerekmez miydi?

Evet, ama bu yola gitmiyor Yüksel. "Sâbiî"nin, kimilerince benimsenen bir "sözlük" anlamını alıyor. "Sâbiî 'din değiştiren' demektir" diyor. Gösterdiği tek kaynaksa, "Lisanu'l-Arab". Oysa bu sözlükte, aynı sözcüğün, başka anlamı ve sonraları hangi anlamda kullanıldığı yolundaki aktarmalar da yer alıyor. Dahası, bir "din" olarak da "Sâbiîlik"ten söz edildiği görülüyor. Yüksel, bunları görmezlikten geliyor.

Sonra varsayalım ki, kimi dilcilerin görüşlerine göre, "Sâbiî"nin sözlük anlamı "din değiştiren"dir. Daha sonra "Sâbiîlik" bir dinin adı ve "Sâbiî" de bu din inanırına verilen ad durumuna gelmiş olamaz mı? "İslam" ve "müslim" dendiğinde, bunların sözlük anlamları mı kullanılıyor? Yani ille de sözlük anlamında kullanıldığını düşünmek mi gerekiyor?

Yüksel'in kaynak olarak gösterdiği Lisanu'l-Arab'ın da içinde bulunduğu tüm sözlüklerde, ayrıca hadis, fıkıh, kelâm, tefsir kitaplarında ve ayrıca "siyer" tarih kaynaklarında "SÂBİÎLER" diye bir "din"in inanırlarından ve "SÂBİÎLİK" diye bir "din"den söz edildiği görülüyor. Kimilerine göre, bu "din"den olanlar, "meleklere", kimilerine göre "yıldızlara", kimilerine göre "hem meleklere, hem yıldızlara", kimilerine göre "putlara", kimilerine göreyse "hem meleklere, hem yıldızlara, hem de putlara" tapınıyorlardı. Ve Kur'an'ın tanıklığına göre de, "putlar"a tapınanlar, bu tapınmayla, "Tanrı'ya yakınlaşma" amacı güdüyorlardı. Yani, "putlar" birer "simge", "melek"ler ve "yıldız" adı verilen "GÜNEŞ", "AY" ve öteki gezegenler gibi gök cisimleri birer "aracı" niteliğinde görülüyordu.

Hepsi bir yana, Kur'an'da da, son derece açık ve seçik olarak, "Sâbiîler"; İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik gibi, başlıbaşına bir "din"in inanırları olarak yer alıyor. Hem de üç yerde (bkz. Bakara Suresi, ayet 62; Mâide Suresi, ayet 69 ve Hac Suresi, ayet 17.)

Kısacası: Muhammed'e "Sâbiî" denirken de, bu sözcüğün, kimilerince ileri sürülen sözlük anlamında, yani "din değiştiren" anlamında kullanıldığını düşünmek zorunda değiliz. Mademki, "Sâbiîlik" diye bir "din" vardır, mademki bu din Muhammed döneminde de, Arap illerinde vardı ve biliniyordu; ayrıca mademki, Kur'an'da da, öteki dinlerin arasında, belirli bir dinin inanırları sırasında yer alıyor; öyleyse, Muhammed için söylenen "SÂBİÎ" sözcüğünü, "SÂBİÎLİK DİNİNE İNANAN" anlamında almak, en doğrusudur ve akla en yakın olanıdır.

Edip Yüksel'in de –yukarıda görüldüğü üzere- kabul ettiği gibi, Muhammed "kavminin dini üzerinde bulunuyordu". Yani bir "putatapar"dı, peygamberlik savından önce. Ve "Sâbiîlik" dininin "putatapar"ıydı. Çünkü belirtildiği gibi "put"lar, "tapım" için birer "simge"den ibaretti. Çoğu, birer "gök cismi"ni simgeliyordu. Ki-

mi "Güneş"i, kimi "Ay"ı, kimi ötekileri. Gök cisimleriyse, yukarıda değinildiği gibi birer "aracı" kabul ediliyordu, "Tanrı"ya ulaşmak için. Putataparların bir kesimi, herhangi bir kurumlaşmış dine bağlı değildi. Kimileriyse, "Sâbiîlik" içinde yer alıyordu. Ve Muhammed, bunlardandı. İslamı da, Sâbiîlik'ten aldığı esaslar üzerine kurmuştur. İslamın öteki kurucularıyla birlikte yapmıştır bunu. Yani sanıldığı gibi, Muhammed, İslamın "tek kurucusu" bile değildir.

Sâbiîlikte de "peygamberlik" kurumu vardı. Dahası, "peygamberlik", öteki dinlere, yani Yahudiliğe, Hıristiyanlığa... da Sâbiîlikten göç etmiştir.

İslamın doğrudan ya da dolaylı kaynaklarından biri Sâbiîlik olduğu ve Sâbiîlikte de bugün İslamda görülen "ibadet" biçimleri bulunduğu için, "namaz"ın, "oruç"un, "hacc"ın ve öteki ibadetlerin kökeni, "GÜNEŞ TAPIMI"na, "AY TAPIMI"na, "YILDIZ TAPIMI"na dayanıyor, diyebiliyoruz rahatlıkla. İbadetlerin, bu gök cisimlerine göre ayarlı bulunuşu ve Kur'an'daki kimi ayetlerin anlatımı da, bu gerçeği açıkça ortaya koyar niteliktedir. (*Saçak*'ın Şubat sayısında, bunlar son derece açık bir biçimde anlatılmıştır.)

3- Edip Yüksel'e göre, Kur'an'da "dinî konularda her şey, açıkça ve detaylı (ayrıntılı) olarak" anlatılıyor. Daha doğrusu, Kur'an'ın böyle dediğini yazıyor. Doğal olarak kendisi de bu görüştedir.

Yüksel şu ayetleri kanıt gösteriyor:

En'âm Suresi (6. sure), ayet 97; Rûm Suresi (30. sure), ayet 28 ve Nahl Suresi (16. sure), ayet 89.

Bu ayetlerden sonuncusunda, "... Biz bu Kitab'ı (Kur'an'ı) her şeyi açıklasın, kılavuz rahmet ve müslümanlara müjde olsun diye sana indirdik" deniyor. İkincisinde; "... O Tanrı ki size Kitab'ı, MUFASSAL (ayrıntılı biçimde açıklanmış) olarak indirmiştir..." deniyor. Ötekilerde de, "ayetlerin", anlayan, bilen bir KAVM için, "tafsil" edildiği, yani "ayrıntı"yla, açık seçik bildirildiği anlatılıyor.

"Her şeyi açıklasın diye" indirildiğinin bildirildiği ayetine dayanılarak, Kur'an'da, "her şeyin ayrıntılı olarak açıklandığı"nın bildiriliyor olduğu söylenebilir gerçekten. Söylenmiştir de... Aynı savın, öteki ayetlerde de yer aldığı ileri sürülebilir. Ama, bakalım "gerçek"ler, bu sava uygun mu? Yani Kur'an'ın, "ben her şeyi açıklıyorum" demesi, gerçeği yansıtıyor mu? Önemli olan bu.

Bir düşünelim bakalım; Kur'an'da "her şey", hem de "açık seçik", hem de bütün "ayrıntıları"yla "anlatılıyor" mu?

Bu "her şey"in içinde "DİN"e ilişkin olanlar da, bunun dışında kalanlar da bulunmalı. Yani, kim ne ararsa, açık seçik ve ayrıntısıyla birlikte bulabilmeli. Böyle olabilmeli ki, yukarıdaki sav doğru olabilsin.

"İbadet" konularını bir yana bırakıp, öteki konuları ele alalım:

- "Dünya"mız, nasıl bir gezegendir? Oluşumu nasıl olmuş, nasıl gelişmiş, bugüne nasıl gelmiş? Bu gezegende, yaşam nasıl başlamış, nasıl gelişmiş? Bitkilerin, hayvanların zaman içindeki gelişmeleri nasıl olmuş? İnsanlar nasıl ortaya

çıkmış, hangi aşamalardan geçmiş? Toplumlar, yönetim biçimleri ne olmuş, nasıl olmuş, hangi çağlarda, hangi tarihlerde, hangi olaylar yaşanmış? Hangi ülkeler, hangi sınırlar içinde görülmüşler?

Bütün bunlar, "ayrıntı"larıyla, "yer" ve "zaman" gösterilerek, "açık ve seçik" olarak anlatılıyor mu "Kur'an"da?

Kur'an'ı bilen ve aklı başında olan kim bu soruya "evet" diyebilir?

- "Evren"deki öteki "dünya"lar? Öteki "Güneş sistemleri", öteki "galaksiler" ve bunlardaki üyeler, oluşumlar?

Kur'an'da bunlar da anlatılıyor mu? "Açık seçik, ayrıntılı olarak" bunlarla ilgili bilgiler de veriliyor mu? "Evren"in neresinde hangi yaşam türü var, neresinde yaşam yok; açıklanıyor mu?

Bütün bunlara da, insan, aklını "İMAN" torbasına koymadıkça "evet" diyemez.

Gerçi Kur'an'da "anlatılanlar" da var. Ama "efsaneler"de olduğu gibi. "Kıssa"larının, yani öykülerinin çoğu da, "Tevrat" kaynaklı. Tevrat'ınkilerse, o toplumun, bu toplumun efsanelerinden alınma.

Örneğin "evren"in "nasıl yaratıldığı" anlatılıyor:

- "Altı günde" yaratılmış!

Tevrat"ta anlatılan da bu.

Kur'an'da bu birkaç kez anlatılıyor. Bir yerde, ayrıntıya bile giriliyor: Üzerine "çivi gibi" çakıldığı bildirilen "dağlar"ıyla ve içindekilerle birlikte DÜNYA, "dört gün"de yaratılmış. Anlaşılan "dünya"nın yaratılması, evrenin tümünün yaratılmasından daha zor olmuş. Çünkü, bildirildiğine göre, dünya "dört günde" yaratılırken, evrenin öteki kesimleri, tüm "yedi kat gök"üyle birlikte "iki günde" yaratılmış. Toplamı, "altı gün" ediyor.

"Altı gün" denirken ne anlatılmak istendiği belli değil. Yine de "gün"le ilgili başka konu nedeniyle bir açıklama yer alıyor. Ama çelişkili. Çünkü, Tanrı katındaki "bir gün", Meâric Suresi'nin 4. ayetine göre, bizim bildiğimiz "yıl"lardan "elli bin yıl kadar"; Hac Suresi'nin 47. ve Secde Suresi'nin 5. ayetlerine göreyse, yalnızca "bin yıl kadar"dır. Hangisi doğru?

Kur'an'da anlatıldığına göre, "gök, direksiz durduruluyor"muş. Öyle yaratılmış. (Bkz. Ra'd Suresi, ayet 2; Lokman Suresi, ayet 10.) "Gök tavanı, yeryüzüne çökmesin diye, Tanrı, onu tutuyor"muş. (Bkz. Hac Suresi, ayet 65.) Bununla birlikte, Tanrı isterse, yani kullarını cezalandırmayı dilediğinde, "gökten bir parça koparıp yeryüzüne düşebilir"miş. (Bkz. Tûr Suresi, ayet 44; İsrâ Suresi, ayet 92; Şuarâ Suresi, ayet 187; Sebe' Suresi, ayet 9.)

"Gökten parça koparılıp insanların üzerine indirilmesi" ne demek? Gel de anla!

Bugünün insanının "İMAN"la saptırılmamış mantığına ve bilime sığması düşünülemeyecek türden daha ince neler anlatılıyor "Kur'an"da. "Göklerde cin-me-

lek kavgaları", "hakkından gelinmek istenen kimi cinler"in "nasıl taşlandıkları", kimi cinlerin de "nasıl zincire vuruldukları", "cumartesi yasağına uymadılar, geçinmek için balık tuttular diye Tanrı'nın hilesine gelen kasabalıların nasıl maymunlara çevrildikleri (sonuncusu için bkz. A'râf Suresi, ayet 163-166) ve daha neler, neler...

Ama bütün bunlar anlatılırken, "bilim" yöntemleri, bilim dalları, matematik, fizik, kimya, biyoloji... de anlatılıyor mu?

Arabistan'da var diye "deve" gibi kimi "hayvanlar" anlatılıyor. Ya dünyanın öteki yerlerindeki hayvanlar? Arabistan'da bulunan kimi bitkiler anlatılıyor. Ya başka yörelerde, başka ülkelerde bulunan bitkiler?

Demek ki, "evren"deki "her şey" şöyle dursun, "dünyada her şey" de anlatılmış değildir.

Ama yazık ki, "Kur'an'da her şeyin bilgisi vardır" yutturmacası, inanırlara öteden beri aşılanagelmiş ve birçok geri kalmaların temel kaynaklarından biri olmuştur.

Dünyamızdaki konuların tümü şöyle dursun, yalnızca bir kesimine ilişkin bilgiler bile, ciltlerle kitabın alamayacağı kapsamda olabilir.

Öyleyse, Kur'an'ın kendi iddiası bile olsa, "her şeyin Kur'an'da anlatıldığı" doğru kabul edilemez. Hele, her şeyin "ayrıntılarıyla birlikte, açık seçik anlatıldığı", hiçbir açıdan gerçeğe uymaz.

Gelelim "ibadet" konularına.

"İbadet" konularının da "tüm"ü, "ayrıntı"lı biçimde, "açık seçik" anlatılmış değildir Kur'an ayetlerinde.

Edip Yüksel, "oruç" demek olan "savm" sözcüğünü alıyor, "savm"ın ne demek olduğunu, yani "oruç"un nasıl tutulması gerektiğini İslam öncesi Arapların da bildiğini savunuyor ve "sabahtan (oysa 'sabah'tan değil, 'imsâk'tan –E.K.) akşama kadar yememek içmemek ve cinsel ilişkide bulunmamak anlamına geldiği herkesçe bilinen bir kelime niçin açıklansın?" diyor. Demek ki, Yüksel'e göre de, "savm", Kur'an'da "açıklanmış değildir".

Kur'an'da "savm" yalnızca bir yerde, Meryem Suresi'nin 26. ayetinde geçer; o da "herkesin bildiği oruç" anlamında değildir; "susmak, konuşmamak" anlamındadır. "Meryem'in başına gelen" anlatılırken yer alır. Ayetin anlamı şöyle: "(Meryem!) Ye, iç! Gözün aydın! İnsanlardan birini görürsen, 'Ben Rahman'a SAVM adadım; bugün hiçbir insanla konuşmayacağım de!"

Demek ki "savm" burada, bilinen anlamıyla "oruç" değil; Müslümanların bilmedikleri anlamıyla "konuşmamak"tır. Herkesin bildiği Kur'an'da "savm" diye geçerken, Abdullah İbn Mes'ud'un "Mushaf"ında (Kur'an derlemesinde) "susmak, konuşmamak" demek olan "samt (ya da sumt)" diye geçer aynı yerde.[3] Şimdi "elde-

3 F. Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, 21/206.

ki Kur'an'dan başka Kur'an'lar da mı var?" diyeceksiniz. "Evet, başka MUSHAF'lar da var" diyoruz. Bu "Mushaf"ların en ünlüsü de "İbn Mes'ud'un Mushafı"dır. Bu arada bunu da belirtmiş olayım.

"Savm", "oruç" anlamıyla "Süryanice"dir.[4]

Herkesin bildiği "oruç"un karşılığında, Kur'an'da "savm" değil; aynı kökten türeme "siyam" geçer. (Bkz. Bakara Suresi, ayet 183, 187, 196; Nisâ Suresi, ayet 92; Mâide Suresi, ayet 89, 95; Mücâdele Suresi, ayet 4.) Geçer ama, "ayrıntılarıyla, açık seçik" anlatılmaz. "Ayrıntı"lar, "hadis" ve "fıkıh" kitaplarındadır.

Yani "oruç" hakkında "ayrıntılı bilgi" isteyen kimse, bu bilgiyi "Kur'an"da bulamaz.

"Namaz" konusundaysa, Kur'an'da hemen hiçbir bilgi bulunmaz:

- "Beş vakit namaz" mı?

Kur'an'da açıkça belirtilmemiştir.

- "Her vakit namazın kaç rekât olduğu" mu?

Kur'an'da yok.

- "Bir namazın nelerden oluştuğu, nasıl kılınacağı" mı?

Kur'an'da yok.

"Namaz" karşılığında geçen, daha doğrusu bu anlam verilen "salat" sözlük anlamıyla "dua" demektir. Kimi Müslüman dilci ve araştırmacıların, bu arada Celaleddin Süyuti'nin aktarmasına göre, "İbranice"dir;[5] Süryani kaynaklarına göreyse, "Süryanice"dir.[6]

"Oruç" karşılığındaki sözcüğün de, "namaz" karşılığındaki sözcüğün de "Sâbiîler"in dili olan "Süryanice" oluşu ilginç değil mi? Araştırıldığı zaman, daha başka anahtar sözcüklerin de "Süryanice" ya da bu dilden geçme "İbranice" olduğu görülür.

Sözün özü: İleri sürüldüğü gibi, Kur'an'da "her şey" şöyle dursun, İslamdaki "temel ibadetler" bile "açık seçik ve ayrıntılarıyla" anlatılmış değildir.

Kur'an'da bir de, "Elif lâm Mim" gibi, "Tâhâ" gibi, "Yâsin" gibi ne anlama geldiği bilinmeyen, tartışılan "harf" ve sözcükler vardır ("el hurufu-l-mukattaa"). Bunlar da Kur'an'a başka kaynaklardan geçmedir. Örneğin, "Tâhâ"nın "Arapça" olmadığını Müslüman yazarlar da belirtirler: Bu sözcük, kimine göre, "Habeşçe", kimine göre "Nabatça"dır.[7]

Yani hangi yandan bakarsanız bakın, Kur'an'da yer alanların bile birçoğu net değildir. Kimi iyice açıklanmamıştır, kimiyse hiç açıklanmamıştır.

4- Edip Yüksel, "İslamın kurucusu" saydığı İbrahim "Peygamber"in, "gök cisimleri"ne ve "putlar"a tapanlarla "mücadele" ettiğini yazıyor.

4 Aziz Günel, *Türk Süryaniler Tarihi*, s.48.
5 Süyuti, *el-İtkan*, 1/182
7 Süyuti, *aynı yer.*

"İbrahim"in, "İslamın kurucusu" olduğunu, bir anlamda kabul edebilirim. Bir "Sâbiî peygamberi" olduğu ve İslam da birçok ibadetiyle "Sâbiîlik"ten kaynaklandığı için, İbrahim, "İslamın da bir tür kurucusu" sayılabilir. İleri sürülen "mücadele"ye gelince, bu, Kur'an'ın "iddia"sıdır. Ama Yüksel ne denli ciddiye almaz görünse de, İbrahim'in "gök cisimlerine tapındığı" yolunda da ipuçları bulunmaktadır. Bu, derginin Şubat sayısında, uzun uzun ve örnekleriyle anlatılmıştır.

5- Edip Yüksel, birçok ayeti de gereksiz yere gösteriyor. Bunların kendisini destekler, savını kanıtlar bir yanı yoktur. Tersine, birçoğu, bizim anlattıklarımızı kanıtlar niteliktedir.

Sonuç

Ne tür karşı çıkılırsa çıkılsın, gerçek ortada: İslam, tümüne yakın bir bölümüyle, "gök cisimlerine tapınma"yı içine alan SÂBİİLİK'ten kaynaklanmıştır. Bu kaynaktan kimini doğrudan, kimini de Yahudilik, Hıristiyanlık gibi dinler aracılığıyla almıştır. Ve kesinlikle, "vahy eseri" değildir. Yani, Tanrı, "gök"ten ve "Muhammed'i aracı (peygamber) kılarak indirmiş" değildir.

*Saçak**
Nisan 1988, sayı 51

* Turan Dursun'un bu çalışması Eren Kutsuz imzasıyla yayımlanmıştır.

"SENİ ÇAMURDAN YARATTIK"
–EFSANELERDEN İSLAMİYETE–

"And olsun ki Biz insanı süzme çamurdan yarattık. Sonra da onu nutfe halinde sağlam bir yere yerleştirdik. Sonra nutfeyi bir kan pıhtısı haline getirdik, derken o kan pıhtısını bir çiğnemlik et yaptık, bir çiğnemlik etten kemikler yarattık, kemiklere de et giydirdik. Ve sonra onu başka bir yaratık yaptık. Yaratanların en güzeli olan Allah'ın şanı ne yücedir." (Mü'minûn Suresi, 12-16. ayetler)

İslamın kutsal kitabı Kur'an ilk insanın yaratılışını böyle anlatır. Daha birçok surede aynı açıklamayı okuyoruz:

"Hakikat, Biz onları cıvık bir çamurdan yarattık." (Es-Sâffât Suresi, ayet 11)

"O, insanı bardak gibi çınlayan kupkuru bir balçıktan yarattı" (Er-Rahmân Suresi, ayet 14.)

Sâd Suresi'nde ise, insanın yaratılışından tedirginlik duyan Şeytan'la Allah tartışıyor:

"Rabbin o münazara zamanında meleklere demişti ki: 'Ben muhakkak çamurdan bir insan yaratacağım. Artık onu tamamlayıp içerisine de ruhumdan üfürdüğüm zaman kendisi için derhal ona secdeye kapanın.' Bütün melekler toptan secde etmişlerdi. İblise gelince o, büyüklük taslamış ve kâfirlerden olmuştur. Allah: 'Ey İblis, kudretimle yarattığıma secde etmekten seni men eden nedir? Böbürlendin mi? Yoksa gururlandın mı?' dedi. İblis: 'Ben ondan hayırlıyım. Beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın' dedi." (Sâd Suresi, 71-76. ayetler)

Kur'an'a göre Âdem çamurdan yaratılmıştır, sonra onun kaburga kemiğinden Havva, sonra ikisinin birleşmesinden Habil ile Kabil. Öykü uzar gider.

Sıtkı, Luksor Tapınağı'nda

Sıtkı dinine bağlı bir gençti. Namazını, orucunu hiç kaçırmazdı. İmam hatip mezunuydu. Bütün amacı daha da derinleşmekti. Süleymaniye'nin arka sokaklarında otururdu. Babası manifaturacıydı. Geceleri Kur'an'ı ve hadis kitaplarını okurdu. Meraklı bir gençti, felsefeyle ilgilenirdi. Bütün düşüncesi, Mısır'da El Ezher'de okumaktı.

Babası sonunda kararını verdi. Elindeki, avucundakiyle, Sıtkı'yı Mısır'a yollayacaktı. Oğlu, orada okuyacak, âlim olacaktı. Dünyalar Sıtkı'nın olmuştu.

Mısır Sıtkı'yı büyülemişti. Gezecek, görecek, araştıracaktı. Bir gün ünlü Luksor Tapınağı'nı gezmeye başladı. Elinde bir katalog vardı. Sayfalarını karıştırdı. O ne? Ne kadar ilginç bir kabartma resmiydi. Hemen altındaki yazıyı yutar gibi okudu:

Bir Mısır rölyefinde Tanrı Khnemu olarak tasvir edilmiş
Kral Amonhotap III çömlekçi çarkında çamurdan insan yaparken

"Kral Amonhotap III olarak betimlenen Tanrı Khnemu'yu çömlekçi çarkında erkek ve dişi iki insanı yaratırken görüyoruz."

Sıtkı'nın kafasında birden şimşekler çaktı. Soluğu kabartmanın önünde aldı. Aklına Kur'an'daki sureler gelmişti. Kur'an ilk insanın çamurdan yaratıldığını söylüyordu. İşte önündeki kabartmada öküz başlı Mısır Tanrısı Khnemu, bir çömlekçi ustalığıyla çamura biçim verip insanı yaratıyordu. Hem de Kur'an ayetlerinin inişinden yüzyıllar öncesine ait bir kabartmaydı bu. "Allah Allah" dedi.

Düşüncelere daldı Sıtkı. Acaba eski çağların, diğer uygarlıkların yaratılış öyküleri nasıldı? "Tanrılara sormalı" diye düşündü. Sonra kendi kendine kızdı. Ne biçim şeyler düşünüyordu. Mısır'da öğle sıcağı ne kadar bunaltıcıydı. Gevşedi. Luksor Tapınağı'nın loş bir köşesinde tatlı hayallere bırakmıştı kendisini. Birden silkelendi, araştıracaktı. Sıtkı, eski efsaneleri, mitoloji ve arkeoloji kitaplarını topladı. Durmadan okuyor, kitap sayfaları arasından tanrıları çağırıyor, onlarla konuşuyordu.

Zeus da Çamuru Kullanmış

"Ey yüce tanrı Zeus, in bakalım Olimpos Dağı'ndan. Yanına Prometheus'u da al gel bakalım." Böyle bağırıyordu Sıtkı Olimpos Dağı'na karşı. Zeus da şaşırmıştı. Aşağıda bir âdemoğlu kendisine emrediyordu. Olacak iş miydi? Vardır bir hikmeti diye düşündü Zeus. Prometheus'u yanına aldı. Merakla indi. Önce sen anlat Prometheus, anlat bakalım, insanı nasıl yarattın."

"Ey âdemoğlu, 2000 yılının adamı, anlatayım" dedi Prometheus. Falso vermemek için iyice düşündü ve söze başladı:

"Babam Titan Giapeto, Zeus ile savaş halindeydi. Ağabeylerim Menezius ve Atlas'ı gaddar Zeus cezalandırdı. Ben savaşa katılmamıştım. Fakat Zeus'u da hiç sevmedim. Çünkü evrenin dört köşesinde yaşanan acılara tatsızlıklara karşı çok ilgisiz davranırdı Zeus. Nefret ederdim ondan. Sonunda kararımı verdim. Kendim gibi duygulu varlıklar yaratmalıydım. Göz yaşlarımla toprağı çamur haline getirdim ve yoğurdum. Bir insan heykeli yaptım. Sonra bu heykele ruh verdim. İlk ölümlü yaratıklar oluştu böylece."

"Ey Prometheus, neden çamuru kullandın?" diye sordu Sıtkı.

"Bilmem ki" dedi Prometheus. "Ben önceki tanrılardan böyle gördüm. Böyle terbiye aldım. Örneğin Zeus da böyle yaratmıştı insanı."

Onlar nereden bileceklerdi Sıtkı'nın ne düşündüğünü? Kur'an'ı okumamışlardı ki? Elindeki mitoloji kitabına baktı. Prometheus doğru söylüyordu. Hışımla Zeus'a döndü:

"Sen anlat bakalım gaddar tanrı, sen nasıl yarattın insanı?"

"Namlı şanlı Hephaistos'u çağırdım hemen. 'Bir parça toprak al, suyla karıştır' dedim. 'İçine insan sesi koy, insan gücü koy. Bir varlık yap ki yüzü ölümsüz tanrıçalara benzesin.' Koca Hephaistos, topal tanrı hemen yaptı dediğimi. Bir kız biçimine soktu toprağı. Ses koydu içine. Ve Pandora adını koydu. İşte böyle yarattım insanı."

İyi terlemişti Sıtkı'nın karşısında Zeus. Koca Yunan tanrısı, yalan söyleyecek değildi ya. MÖ 8. yüzyılda yazılan Hesiodos destanı da aynen öyle anlatıyordu olayı.

"Ey Zeus, insanı yaratmak için çamurdan başka bir şey bulamadın mı?" diye sordu Sıtkı. Örneğin demirden veya taştan yaratılsa belki insanın mayası daha sağlam olurdu. "Bizde âdet böyledir" dedi Zeus. "Benden önce Marduk da böyle yaratmıştı insanı."

Sümerlerde İlk Harç

"Peki dönün bakalım yüce dağınıza" diye emretti Sıtkı. Bu sefer aklına Marduk takılmıştı. Sümer tanrısıydı Marduk. Mezopotamya'da yaşardı. Kitabına

baktı. İlk Sümer dönemine dayanan ve MÖ 7. yüzyıla ait olan tabletler 1914-1929 yılları arasındaki arkeolojik kazılarda bulunmuştu. Oluşma tarihi dört bin yıl öncesine uzanan Sümer efsanelerinden "Enuma-eliş Destanı"nda tanrı Marduk'tan söz ediliyordu.

Sayfaları karıştırdı Sıtkı. Karıştırırken, Dicle ile Fırat'ın birleştiği bereketli topraklarda buldu kendini. "Marduuuk" diye bağırdı. Marduk hemen gelmişti. "Söyle derdini âdemoğlu" dedi.

"Olimpos'un tanrısı Zeus senden söz etti. Anlat bakalım, insanı nasıl yarattığını" dedi Sıtkı.

"Bizim eski tanrılar yaptığım işlerden dolayı teşekkür etmişlerdi bana. Hallerinden çok memnun olduklarını, ancak kendilerine hizmet edecek tanrı niteliği taşımayan bir yaratığa ihtiyaçları olduğunu söylemişlerdi. Bunun üzerine ben de Ea'nın yardımını istedim. Toprağı Kingu'nun kanıyla yoğurdum. İlk insanı meydana getirdim."

Bu kadar da benzerlik olur mu diye düşündü Sıtkı. Yoksa Marduk palavra mı atıyordu? Kitabından Enuma-eliş Destanı'nı buldu. Okudu. Diğer Sümer destanlarını da okudu. Hayret!.. Sadece Enuma-eliş'te değil, Ullikumi, Sankhuniaton gibi diğer Sümer efsanelerinde de yaratılışın ilk harcı olarak çamur kullanılmıştı. Marduk'a teşekkür etti. "Kafamı iyice açtın sevgili Marduk" dedi.

Marduk da şaşırmıştı. Kimdi bu âdemoğlu? Nasıl olur da yüce tanrıları sorguya çekerdi? Zeus kendisine önceden haber vermişti. "Aman, dikkat et" demişti. "Bu Sıtkı dedikleri 2000 yılının adamı." Marduk, "Ben de Aruru'yu arayayım" diye düşündü. "Ne de olsa dayanışmak zorundayız bu devirde. Âdemoğulları iyice azıttı."

Gılgamış'ta da Yaratılış Çamurdan

Sıtkı okuyordu sürekli. Bir ara eline Gılgamış Destanı geçti. Daha önce okumuştu, fakat yaratılış açısından hiç incelememişti. "Okuyalım bakalım" dedi kendi kendine.

Birden karşısında Aruru belirdi Sıtkı'nın. Bulunmaz fırsattı. "Ey yüce Aruru" dedi Sıtkı, "Bir inceleme yapıyorum, tüm tanrılara soruyorum, insanı nasıl yarattınız diye". Aruru hazırlıklıydı. Marduk'tan bilgi almıştı. Karşısındakinin kül yutmayacağını biliyordu. "En iyisi doğruyu anlatmak" diye düşündü. Ve başladı konuşmaya:

"Büyük gök tanrısı Anu –ki kendisini ben yarattım– Uruk halkının ah ve figanlarını dinlemişti. Beni çağırdı. 'Sen' dedi, 'beni yarattın, şimdi de fikrimi yarat'. Bunu duyar duymaz, Anu'nun fikrini kalbimde yarattım. Ellerimi yıkadım. Bir parça çamur koparıp yazıya attım. Ve bu yazıda kahraman Engidu'yu yarat-

tım. Çamurdan yarattığım Engidu demir gibi serttir. Bütün gövdesi kıllardan simsiyahtır. Kadın gibi uzun saçları vardır."

"Doğru söylüyor" diye düşündü Sıtkı. Gılgamış Destanı'nı hatırlamıştı. Fakat şimdiye kadar çamur meselesi ilgisini çekmemişti. Şimdi her şey kafasında yerli yerine oturuyordu. Bereketli toprakların efsanelerinde ilk harç çamurdu.

Önce Böcekten, Olmayınca Çamurdan

Acaba uzak diyarların tanrıları da insanı çamurdan mı yaratmıştı? "Çinliler ilginçtir" diye düşündü Sıtkı. "Bir de onlara bakalım." Kitapları okumaya devam etti. Çin efsaneleri bölümünü buldu. Tanrı Pen-gu'dan bahsediliyordu. "Pen-gu" diye seslendi. Zümrüdü Anka'nın kanadına binerek geldi Pen-gu.

"Anlat bana yüce Pen-gu" diye sordu Sıtkı. "Sen nasıl yarattın insanı?"

"Ben çok kuvvetliydim" dedi Pen-gu. "Havayı toprak ve gökyüzü olarak ikiye böldüm. Sonra öldüm. Nefesimden rüzgârlar, sesimden gök gürültüsü, gözlerimden güneş ve ay, vücudumdan dağlar, kanımdan ırmaklar ve denizler, saçlarımdan yıldızlar, terimden de yağmur meydana gelmiş. Daha sonra çürüyen bedenimde kaynaşan böceklerden insanlar oluşmuş."

"Hah" diye haykırdı Sıtkı. "İşte şimdi değişik bir öykü buldum. Demek Çinliler böcekten geliyorlar."

"Daha bitmedi, sabırlı ol" diye seslendi yüce Pen-gu bilge bir tavırla. Ve devam etti:

"Zamanla gökyüzünün bir bölümü denizlere düşerek insanlığı yok etti. Bunun üzerine Tanrıça Ngüho yengeç elleriyle gökyüzünü yukarıya kaldırdı, denizleri yeniden sınırlarına itti ve çamurdan yeni bir insan türü yarattı."

"Hayret" dedi Sıtkı. "Demek Çin tanrıları da insanı çamurdan yaratmışlar." Pen-gu'ya teşekkür etti.

Tevrat'tan Kur'an'a

Nereye el atmışsa önüne çamurdan yaratılış çıkmıştı. "Evet, hepsi birbirinden kopya çekmişti."

Acaba Tevrat ne diyordu. İşte bulmuştu. Okudu:

"Ve Allah dedi: 'Suretimizde benzeyişimize göre insan yapalım'/ Ve Allah insanı kendi suretinde yarattı, onu Allah'ın suretinde yarattı./ Ve Rab Allah yerin toprağından Adam'ı yaptı ve onun burnuna hayat nefesini üfledi ve Adam yaşayan can oldu./ Fakat Adam için kendisine uygun yardımcı bulunmadı./ Ve Rab Allah Adam'ın üzerine derin bir uyku getirdi ve o uyudu ve onun kaburga kemik-

lerinden birini aldı ve yerini etle kapladı./ Ve Rab Allah Adam'dan aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı ve onu Adam'a getirdi./..."

Âdem ile Havva'nın ilk günahları ve cennetten kovuluşları ile devam eden bu yaratılış öyküsü, hemen hemen aynen Kur'an'a geçmişti.

Neden Çamur

"Neden çamur" diye düşündü Sıtkı. Kim bilir belki de atalarımız, kendilerine son derece gerekli olan, tüm ihtiyaçlarını karşılayan su ve toprağa özel bir önem vermişlerdi. Su ve toprak birleşince çamur oluyordu. Zaten günümüze değin gelen büyük efsaneler, soyut düşünce sistemleri, Dicle'nin, Fırat'ın, Nil'in, İndus'un sulak ve bol çamurlu topraklarından yeşermişti. Büyük uygarlıklar yaratan bu topraklar, zengin efsanelere de yataklık etmişti. Bin yıllar öncesinin insanlarının su ve toprağa olan bu şükran borçlarını anlamamak mümkün değildir.

Efsanelerde ve Kutsal Kitaplarda İlk Harç

"Ellerimi yıkadım. Bir parça çamur koparıp, yazıya attım. Ve bu yazıda kahraman Engidu'yu yarattım." (Gılgamış Destanı)

"Bunun üzerine ben de Ea'nın yardımını istedim. Toprağı Kingu'nun kanıyla yoğurdum. İlk insanı meydana getirdim." (Sümerlilerin Enuma-eliş Destanı)

"Bunun üzerine tanrıça Ngüho yengeç elleriyle gökyüzünü yukarıya kaldırdı, denizleri yeniden sınırlarına itti. Ve çamurdan yeni bir insan türü yarattı." (Çin efsanelerinden)

"Kral Amonhotap III olarak betimlenen Tanrı Khnemu çömlekçi çarkında erkek ve dişi iki insanı yaratıyor." (Mısır'da Luksor Tapınağı'nda bulunan bir kabartmadan görüyoruz.)

"Namlı, şanlı Hephaistos'u çağırdım hemen. 'Bir parça toprak al, suyla karıştır' dedim. 'İçine insan sesi koy, insan gücü koy." (Hesiodos Destanı'ndan)

"Göz yaşlarımla toprağı çamur haline getirdim ve yoğurdum. (Prometheus anlatıyor) Bir insan heykeli yaptım. Sonra bu heykele ruh verdim. İlk ölümlü yaratıklar oluştu böylece." (Yunan efsanelerinden)

"Ve Rab Allah yerin toprağından Adam'ı yaptı ve onun burnuna hayat nefesini üfledi ve Adam yaşayan can oldu." (Tevrat'tan)

"And olsun ki Biz insanı süzme çamurdan yarattık." (Kuran, Mü'minûn Suresi, 12-16. ayetler)

"Hakikat Biz onları cıvık bir çamurdan yarattık." (Kur'an, Es-Sâffât Suresi, 11. ayet)

"Ben muhakkak çamurdan bir insan yaratacağım. Artık onu tamamlayıp içerisine de ruhumdan üfürdüğüm zaman kendisi için derhal ona secdeye kapanın." (Kuran, Sâd Suresi, 71-76. ayetler)

Ortadoğu Tanrılarının Etimolojik Gelişimi

Ortadoğu'da çeşitli dönemlerde yaşayan halkların tanrılarının adları ilginç bir evrim gösterir.

İbranilerde kâh Yehova, kâh Elohim olur. Tevrat'taki bu iki tanrı adı Yehova ve Eloha'nın geçtiği satırlara dayanılarak metin ayrılıkları saptanmış. Aramice "elah" kelimesiyle ilgili Tevrat'taki bu "eloha" kelimesi İncil'de İsa'nın ağzından "Eloi, eloi. Lama sabachtani" (Tanrım, tanrım. Beni niçin bıraktın?) biçiminde görülür. İslam öncesi Araplarda erkek tanrı için kullanılmış olan "ilah" kelimesi de İslamiyetten sonra ufak bir gramer türetilmesiyle "Allah" olur. Kur'an'ın bazı surelerinde yer yer "ilah" kelimesine de rastlanır.

2000'e Doğru
3 Ocak 1988, yıl 2, sayı 54

ORUCUN KÖKENİ: GÜNEŞE TAPMA

Bütün yayın organları ramazan münasebetiyle ilaveler veriyor. Biz de onlardan geri kalamazdık. Okurlarımıza ne verebiliriz dedik. Ve orucun kökenini araştırdık. İşte bizim ramazan ilavemiz:

İbrahim Peygamber, yıldızı görür, yıldıza, "Tanrım" der; Ay'ı görür, Ay'a "Tanrım" der. Güneş'i görür, Güneş'e "Tanrım" der. Bu gökcisimlerinden Güneş'i daha büyük ve daha parlak görünce, "İşte Tanrım budur, bu daha büyüktür" diye konuşur. Ne var ki "Tanrı" dedikleri batınca, onlara "Tanrı" demekten vazgeçer. İbrahim Peygamber önce yıldızdan, sonra Ay'dan, en sonunda da Güneş'ten vazgeçer. Kur'an'ın En'âm Suresi'nin 76, 77 ve 78. ayetleri böyle anlatır, İbrahim Peygamber'in "asıl Tanrı"ya dönüşünü.

Yedi Yıldız ve 12 Burca Saygı

İbrahim Peygamber'i Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar paylaşamaz. Âl-i İmrân Suresi, O'nun için "hanif" ve "Müslim"di der. İbn Nedim'in ünlü *El Fihrist* adlı eserinde "Hanifler" şöyle tanıtılır: "Hanifler, İbrahimci (el İbrahimiyye) Sâbiîlerin ta kendileridir." (s.32.)

Sâbiîlik nedir?

Sâbiîler, Ortadoğu ve İslam kaynaklarına göre yıldızlara tapıyorlardı. Yıldızların içinde de en başta, Ay ve Güneş sayılıyordu. F. Râzî gibi ünlü Kur'an yorumcuları ve İbn Hazm, Şehrestani, Fadullah el Ümerî gibi yazarlar bu görüşü benimserler.

Abdest, namaz, cenaze namazı, fıtr bayramı, kurban, hac, Kâbe'nin kutsallığı gibi inançların hepsi, yıldızlara ve Güneş'e tapan Sâbiîlikte de var.

Evet, içinde bulunduğumuz ramazan ayında Müslümanların tuttuğu oruç da Sâbiîlikten geliyor. Müslümanlıkta "farz" oruçlar bir aydır. Bu ay da kimi zaman 29, kimi zaman 30 gün çeker. Sâbiîlikte de aynen böyle. İbn Nedim, *El Fihrist* adlı eserinde, Sâbiîlerdeki farz orucunun 8 Mart'ta başladığını belirtiyor. Bunun dışında 9 Aralık'ta başlayan 9 günlük bir oruç da var. Ayrıca 8 Şubat'ta başlayan

7 günlük bir oruca çok önem veriyorlar. 16 ve 27 günlük "nafile" oruçlara da değiniliyor (s.442-445).

İbn Hazm ise *El Fasl* adlı eserinde Sâbiîleri şöyle anlatıyor: "Yedi yıldıza ve 12 burca saygı göstermek gerektiğini söylerler ve bunların suretlerini (resimlerini, heykellerini) tapınaklarında bulundururlar... Ramazan ayında da oruç tutarlar. Namazlarında, Kâbe'ye, El Beyt'ül Haram'a dönerler. Mekke'ye ve Kâbe'ye saygı gösterirler."

Bilindiği gibi Kâbe bir Güneş tapınağı olarak yapılıp kullanılmıştı. 956 yılında ölen ünlü İslam hadisçisi Mes'ûdî *Mürucu'z Zehep* adlı eserinde, yedi yıldız adına yapılan dünyanın büyük tapınaklarını sayarken, Kâbe'nin de adını anar: "El Beyt'ül Haram (Kâbe), geçen çağlar boyu çeşitli yüzyıllar içinde hep saygı görmüştür, çünkü o Zühal (Satürn) Evi'dir." Ne var ki gene Mes'ûdî'nin verdiği bilgiye göre, Güneş tapınakları dörtgen olduğuna göre, Kâbe de Zühal yıldızı için değil, Güneş için yapılan bir tapınak olsa gerektir.

وللصابئين عبادات منها سبع صلوات منهن خمس توافق صلواتنا ، والسادسة
الضحى ، والسابعة في تمام الساعة السادسة من الليل ، وصلاتهم نية ، ولا
يخلطها المصلي بشيء ، من غيرها ، ولهم الصلاة على الميت بلا ركوع ولا سجود ،
ويصومون ثلاثين يوماً ، وإن نقص الهلال صاموا تسعة وعشرين ، ويراعون في

Sabiîlerin, 5 vakit namaz ve 29 ya da 30 gün oruç gibi ibadetleri de vardı. (İbnu'l Verdi, *Tetümmetül-Muhtasar F. Ahbari'l-Beşer*, s.115.)

قال ابن حزم : الدين الذي انتحلوه أقدم الأديان على وجه الدهر ، والغالب
على الدنيا الى أن أحدثوا فيه الحوادث ، فبعث الله إبراهيم خليله عليه
السلام بالدين الذي نحن عليه الآن .

İbn Hazm; "Sâbiîlerin bağlı oldukları din çağlar boyu yeryüzündeki dinlerin en eskisidir." (İbnu'l Verdi, *aynı eser.*)

Muhammed Peygamber de "Sâbiî" Olarak Tanınıyordu

Peygamber'in arkadaşlarından iki kişi bir kadınla konuşuyor:
- Haydi yürü gidelim! dediler.
- Nereye? diye sordu kadın.
- Tanrı'nın elçisine diye karşılık verdiler.
- Haaa şu kendine Sâbiî denilen kimseye mi? diye sordu kadın.
- Evet, işte o senin söylediğin kimseye.

Başka hadisler de aynı gerçeği doğrular.

Bu konunun *Saçak* dergisinin 49. sayısında çok geniş bir biçimde yer aldığını belirtelim.

İslamın yalnız inanç ve ibadetleri değil, bu inanç ve ibadetlerde kullanılan sözcüklerin de çoğu gene Sâbiîlik dininin temel dili olan Süryaniceden, Aramiceden gelir. Allah, Rahman, Kur'an, Furkan, kitab, melek, insan, Âdem, Havva, nebi, salat, âlem hep Süryanicedir. Ve bir sözcük daha Süryanicedir: Savm, yani oruç.

Kur'an'daki temel ve anahtar sözcüklerin Sâbiîlikten gelmesi bir gerçeği kanıtlıyor: İslamın yapısını oluşturan inanç ve ibadet biçimlerinin tümüne yakını "güneşe tapma" ağırlıklı Sâbiîlikten kaynaklandı.

"Oruç Öncekilere de Farzdı"

سعيد حدثنا الليث عن يزيد بن أبي حبيب أن عراك بن مالك حدثه أن عروة
أخبره عن عائشة رضي الله عنها أن قريشا كانت تصوم يوم عاشوراء في الجاهلية

İslam öncesi Mekke'de Kureyş Kabilesi'nde de oruç vardı.
(Buhârî, *e's Sahîh*, Kitabu's-Savm.)

İslam öncesinin Mekke'sinde, "putataparlar" diye adlandırılan bir topluluğun ibadetleri arasında da "oruç" vardı. Bunu, Buhârî'nin yer verdiği bir hadiste de açıkça görüyoruz:

"Âişe anlatıyor: İslam öncesinde Kureyş, Aşûre gününde oruç tutardı..."[1]

1 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu's Savm/1.

Burada sorulması gereken şu:

- "Putlara taptıkları" söylenen insanlar, "oruç" tutarlarken "hangi Tanrı" için tutuyorlardı?

Hiç kuşkusuz, yıldızlar için, en başta da "Güneş Tanrı" için. Yıldızları ve Güneş'i simgeleyen ve sonraları "put" diye nitelenen simgeler önünde. Elbet, asıl amaç da varlığına inanılan "görünmez Tanrı"ya yaklaşmaktı. Buna Kur'an da tanıklık ediyor. (Bkz. Zümer Suresi, ayet 3.) "Tanrı'ya yaklaşmak" için o zaman da "aracılar" vardı, İslamda da vardır. İslamda olduğu gibi, o zaman da, "ibadet"ler, en son hedef olarak Tanrı için yapılırdı. Oruç tutulurken de hedef, "Güneş Tanrı"ydı.

Bakara Suresi'nin 183. ayetinde, "Orucun daha öncekilere de farz kılındığı" açıklanır.

- "Daha öncekiler" kim?
- Daha önceki toplumlar.
- "Hangi toplumlar?"
- Araştırmalar şunu ortaya koymuştur:

"Orucun en başta gelen kaynağı, ilk kaynağı: "Güneş'e tapma"dır.

Güneş'e Ayarlı

Namaz gibi oruç da "Güneş"e ayarlı: "Güneşin dünyayı ışınlarıyla aydınlatmak üzere bulunduğu tanyerinin ağarmasıyla başlanıyor, battığı zamana değin sürdürülüyor. Tabii, gecenin ve gündüzün aylarca sürdüğü yerler, kutuplar hesaba katılmamış. O çağlarda, Arabistan'daki coğrafya bilgisiyle bu hesap nasıl yapılabilirdi ki?"

"İslam yenilikçileri", şimdi birtakım hesaplar yapıyorlar. "Altı ay gece, altı ay gündüz olan yerler"de ne yapılacak? Çözüm şöyle:

Oruç tutulabilecek en yakın yöredeki günlerin saat olarak uzunlukları esas alınıp, ona göre oruç tutulabilecek. Ama ne Kur'an'da, ne de hadislerde buna cevaz var. Ayetteki açıklama çok açık: Orucun başlangıcı, Kur'an'ın emrine göre tanyeri ağarmadan önce, sonu ise güneşin batması.

İlahiyatçı çevrelerden "kutuplarda nasıl oruç tutulacağına ilişkin nass, yani ayet ve hadis neden yok?" diye sorulduğunda. "mekasıt"la "vesâil"i, yani "amaçlar"la "araçlar"ı birbirine karıştırmamak gerek biçiminde bir karşılık alınıyor. "Bu konuda ayet ve hadisin bulunmamasının da bir önemi olmadığı" açıklanıyor. Bunu diyenler, şu soruya karşılık veremiyorlar:

- Eğer bir ibadetin "vakt"i, "vesail"den sayılıyorsa ve bunun da bir önemi yoksa, "namazlar" da "vakit"lerin dışında, örneğin vakit gelmeden kılınabilir mi?

Bu soruya evet diyebilecek hiçbir "fıkıhçı" bulunamaz.

Meksika Nere, Arabistan Nere?

Dr. İsmail Cerrahoğlu, *İlahiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlanan "Kur'an'ı Kerim ve Sâbiîler" başlıklı yazısında gerçeği belirtiyor: "Tarihi kalıntılardan elde gedilen neticelere göre oruç, eskiden beri insanlığın bir âdeti olarak görülmektedir. Sâbiîlerdeki orucu, İbn'u Nedim'in Harran Sâbiîlerine tahsis etmiş olduğunun zikri yukarda geçmişti."[2]

İnsanlar, inanç uğruna aç kalmaya, şu bizi ısıtan güneş için katlanmışlar.

Yalnız Ortadoğu'da mı? Güneş'e tapmanın geçerli olduğu birçok yerde Güneş'e ayarlı bir oruca rastlanıyor. "Meksika nere, Arabistan nere?" denecek, ama Meksika yerlileri içinde bile oruç var.

Kemalistler, dinlerin kökenini araştırırken karşılaşıyorlar bu gerçekle; biz de onlardan öğreniyoruz. Belgesi şu ünlü Cumhurbaşkanlığı Arşivi'nde. Arşivdeki birçok belgenin kopyasının *2000'e Doğru* kitaplığına girdiği de biliniyor. Meksika Maslahatgüzârı Tahsin Mayatepek'in 1937 yılında Atatürk'e gönderdiği 14. raporun başlığı şöyle:

"... Müslümanlığa ait olduğu sanılan hususların müslümanlığa Güneş Kültü'nden girdiğine... dair mühim malûmat ve izahati havi rapor."[3]

Bu raporda, orucun da içinde bulunduğu "ibadet"lerin, "Güneş Kültü"nden İslama girdiği, bir bir anlatılmış.

"Artık Girişin Karılarınıza"

Bakara Suresi, 187. ayeti okuyoruz. "Oruç gecesinde, kadınlarınıza cinsel yaklaşmanız size helal kılındı. Onlar sizin için giysidir, siz de onlar için giysisiniz. Tanrı anladı ki 'nefsinize' yeniliyorsunuz." Ramazan gecelerinde, "kadınlarla cinsel birleşmede bulunma yasağı"na aldırmamışlar, bu işi yapmışlardı. Aralarında Tanrı'nın özel sözcüsünün, yani Peygamber Muhammed'in en yakın arkadaşları da vardı. Örneğin daha sonra halife olan Hattaboğlu Ömer. O Ömer ki kimi sözleri, sonradan "Tanrı tarafından birer ayet olarak onaylanmış"tır.[4] Ömer yasağı çiğner de o yasak kaldırılmaz mı? "Nitekim", kaldırıldığını görüyoruz yasağın. Yani bu olay üzerine Tanrı'nın, "durumu anladığı", yasağı kaldırdığı ve "oruç gecelerinde kadınlarınıza cinsel yaklaşmanız helal kılındı" dediği, bununla da kalmadığı, "Artık şimdi girişin kadınlarınıza!" diye buyurduğu bildiriliyor.[5]

2 *AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1962, c.X, s.103 vd.
3 *Saçak* dergisi, Şubat 1988, sayı 49, s.18.
4 Süyuti, *el-İtkan*, 1/42.
5 Olayı görmek için bkz. *Tefsirler*, örneğin F. Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, 5/104; Taberî, *Camiü'l-Beyân*, 2/95-97; Celaleyn, 1/27; *Tefsiru'n-Nesefî*, 1/95. Hadisler, örneğin Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu's-Savm/1, hadis no. 2313-2314; *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*, 1939, 6/318. Ayrıca Süyuti, *Lübabu'n Nukûl Fi esbâbi'n-Nüzûl'*, Celaleyn Tefsiri'nin kenarı, 1/36-38.

Soru şudur:

Oruç, ilahi bir emir olarak kabul edilmektedir.

Oysa Meksika'dan Çin'e kadar tektanrılı dinlerin öncesinde de Güneş'e tapanlar, gün doğumundan batımına kadar oruç tutuyorlardı. O zaman bu ibadet nasıl açıklanıyor? Gene bir ilahi emirle mi?

Peygamber'in Hayatında 8 Ramazan Var

570'te ya da 571'de doğdu. 632'de öldü. 40 yaşında da "Tanrı'yla insanlar arasında aracılık" görevi aldığını açıkladı. 61-62 yıllık yaşamı ve 21-22 yıllık "Tanrı'nın özel sözcülüğü" içinde, topu topu 8 İslam ramazanı var.

Peygamber'in yaşamındaki ramazanlar:

1- Hicri 1 ramazan 2= Miladi 26 Şubat 624. Oruç buyruğu
2- Hicri 2 ramazan 3= Miladi 15 Şubat 625. Oruç buyruğu.
3- Hicri 3 ramazan 4= Miladi 4 Şubat 626. Oruç buyruğu
4- Hicri 4 ramazan 5= Miladi 24 Ocak 627. Oruç buyruğu
5- Hicri 5 ramazan 6= Miladi 14 Ocak 628. Oruç buyruğu
6- Hicri 6 ramazan 7= Miladi 2 Ocak 629. Oruç buyruğu
7- Hicri 7 ramazan 8= Miladi 22 Aralık 630. Oruç buyruğu
8- Hicri 8 ramazan 9= Miladi 12 Aralık 631. Oruç buyruğu

Peygamber, 53 ya da 54 yaşında oruç buyruğunu almış. 632 yılının ramazan ayına varmadan ölmüştür. 9. ramazan orucunu yaşamadan. Bu aya daha 5.5 aya yakın bir zaman varken. Hicri 13 Rebiulevvel 11= Miladi 8 Haziran 632 günü.

Görülüyor ki Muhammed Peygamber'in ramazanları hem 8'i geçmiyor; hem de kış aylarına rastlıyor. Günler kısa.

2000'e Doğru
16 Nisan 1989, yıl 3, sayı 16

İSLAM ULEMASI YÜZYILLARDIR TARTIŞIYOR

Caferi, 12 İmam mezhebinin temel hadis kitaplarından sayılan *El Usul Min El Kâfi*'nin Tahran'daki El Mektebe El İslamiyye tarafından yayımlanan 1. cildinin beşinci baskısından, şu anda İslam âleminin elinde bulunan resmî Kur'an'da fazlalıklar ve eksiklikler olduğu söylenmekte (derleyen Sıka-tul-İslam Ebi Ca'fer). Muhammed bin Yakub bin İshak El Kelini El Radayi, Hicri 329 yılında vefat etmişti.

Muhammed Bakar El Behdud ve Ali Ekber El Iffad isimli kişiler *El Kâfi*'yi düzeltip elyazmasıyla sunarlar.

Aşağıda Güngören'in kitabından yaptığımız alıntıyı aynen geçiyoruz:

(...) Peygamberimizden sonra Halife olan Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve diğer sahabiler Kur'an'ı Kerim'i değiştirmişler, tahrif etmişler. Güya esas Kur'an-ı Kerim'de Hz. Ali hakkında ayetler varmış. Onları Kur'an'dan çıkarmışlarmış. Gerçek Kur'an'ı Kerim Hz. Ali'nin ve evlatlarının elinde imiş. O da 12 İmam ile birlikte kaybolmuştur. Bu imam günün birinde Mehdi olarak tekrar gelecekmiş. Hakiki Kur'an-ı Kerim'i de birlikte getirecekmiş... Dolayısıyla bugün Müslümanların elindeki Kur'an, hakiki Kur'an değilmiş.

Fatıma'nın Kur'an'ı Bizim Kur'an'ımızın Üç Misliymiş

Ebi Yaser'den rivayet edildi:

Cafer Sadık alleyhisselam –Ebu Abdillah– yanlarında hepsini içinde toplayıcı bir Kur'an bulunduğunu, bunun sayfaları birleştirdiği takdirde Hz. Peygamber'in kulacı ile 70 kulaç olduğunu söyledikten ve Cifre ait bazı şeyler anlattıktan sonra Hz. Fatıma'nın Kur'an'ından söz etti.

Ravi dedi:

"Fatıma Mushafı-Kur'an'ı nedir?" dedim.

Cafer Sadık alleyhisselam buyurdu:

"O Fatıma aleyhisselamın mushafı bir Kur'an'dır, mushaftır. O sizin Kur'an'ınızın üç mislidir. Allaha yemin ederim ki O'nda sizin Kur'an'ınızdan bir harf bile yoktur."[1]

Cafer Sadık alleyhisselam buyurdu:

"Cebrail'in Hz. Muhammed'e (S) getirdiği Kur'an 17 bin ayettir."[2]

1 78/*El Usul Min El Kâfi*, c.1, s.456.
2 *El Kafi*, c.2, s.634.

Elimizdeki Kur'an-ı Kerim'in altı bin altı yüz küsur ayet-i Kerim'e olduğunu düşünürsek ne demek istediği daha iyi anlaşılır. Kısacası bu, 10 bin ayetin kaybolduğunu, Kur'an'dan çıkarıldığını iddia etmektir.

Salim b. Seleme dedi:

"Bir adam Cafer Sadık aleyhisselama bazı şeyler okudu. Ve Kur'an'dan bazı harfler –şeyler– okuduğunu duyuyordum. Fakat halkın okuduğu gibi değildir" dedi.

Ebu Abdillah –Cafer Sadık– aleyhisselam buyurdu:

"Bu okuyuşu bırak, halkın okuduğu gibi oku. Ta ki Mehdi kâim oluncaya, Mehdi zuhur edinceye kadar... Mehdi aleyhisselam kâim olunca –ayağa kalkınca, duruma hâkim olunca– Allahın kitabını kendi asli sınırı içinde okur ve Ali aleyhisselamın yazdığı Kur'an'ı ortaya çıkarır."

Ve Cafer Sadık aleyhisselam devam etti:

"O Kur'an'ı, Ali aleyhisselam hak kendisinden fariğ olduktan sonra yazdı ve çıkardı. Ve halka şöyle dedi: 'Allahın Muhammed'e indirdiği kitabı işte budur! Ben onu iki levhada topladım, cem ettim.'"

Halk O'na "O bizim yanımızdaki şu toplayıcı –câmi– dir. Kur'an ondadır. Senin dediğin Kur'an'a bizim ihtiyacımız yok!" dediler.

Bunun üzerine Ali aleyhisselam buyurdu:

"Evet, Allaha yemin ederim ki Onu –bendeki gerçek Kur'an'ı– bugünümüzden sonra ebediyen göremeyeceksiniz. Benim üzerime düşen, onu topladığım zaman okumanız için size haber vermektir."[3]

El Kâfi'nin birinci cildinin 441. sayfasında konu başlığı şöyledir:

"Bab: Kur'an'ın hepsini imamlardan başka kimse toplamadı. İmamlar bütün ilimleri bilirler."

Ebu Cafer aleyhisselam buyurdu:

"İnsanlardan hiçbir kimse, Kur'an'ı Allahın inzal eylediği –indirdiği– gibi topladığını iddia edemez. Ancak iddia eden yalancı olur. Kur'an'ı Allahın indirdiği gibi toplayan ve koruyan ancak Hz. Ali aleyhisselamdır ve ondan sonra gelen imamlardır. Üzerlerine selam olsun."[4]

Ebu Cafer aleyhisselam buyurdu:

"Hiç kimse Kur'an'ının ve bâtıni ile birlikte yanında bulunduğunu iddia edemez, vasilerden –imamlardan– başka!.."

Faslü'l Hitab Fi İsbat-ı Tahrif-i Kitab-ı Rabbil Erbab

Kur'an'da eksiklik ve fazlalık bulunduğuna dair iddialar sadece *El Kâfi* gibi temel Şii kitabında değil, onlara ait daha birçok eserlerde de aynı asılsız iddialar tekrarlanmıştır.

3 *El Kâfi*, c.2, s.633.
4 *El Kâfi*, c.I, s.441.

İşte bunlardan bir tanesi de Hicri 1320'de ölen Mirza Hüseyin Nuri Ettabarsî'nin kitabıdır. Kitabın adı *Faslü-l Hitab Fi İsbat-ı Tahrif-i Kitab-ı Rabbil Erbab*'dır. Türkçesi: Allah'ın kitabının tahrif olduğunu ispat etme hakkında tafsilatlı hitap...

Bu kitap İran'da Hicri 1389'da, 15 yıl önce basılmıştır.

Bu kitapta çeşitli asırlarda yaşamış Şii âlimlerinin sözlerinden deliller toplayıp Kur'an-ı Kerim'in tahrif edildiğini ispatlamaya çalışılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de eksiklik ve fazlalık bulunduğunu kendince belgelerle ispatlamak istemektedir.

Baştan sona sapık, yalan ve çirkin iddialarla, Kur'an-ı Kerim'e iftiralarla dolu olan bu kitabın yazarı Muhammed Nuri Ettabarsî, Hicri 1320'de Necef'de öldü. Cenazesini Necef'de Meşhed'de El murtadavi binasına, en muhterem mevkiye defneylediler. Şiiler dirisine olduğu gibi, ölüsüne de büyük hürmet ve saygı gösterdiler...

İşte Kur'an-ı Kerim'e bu derece ağır iftiralar eden Muhammed Nuri'ye Humeyni kitabında rahmet okuyor, onun adından saygı ve rahmetle söz ediyor. Yani Hümeyni, Kur'an-ı Kerim'e en adi iftiraları yapan ve bunu alenen bir kitapta toplayan Mirza Muhammed Nuri'yi tenkit etme, onu yalanlama, onun dinden çıktığını söyleme gibi bir davranışa girmesi gerekirken, ona rahmet okuması, onu saygı ve rahmetle anması, zımnen onu tasdik eylediğine işaret sayılmalıdır. Sadece takiyye olarak, yani Ehli Sünnetin nefretini üzerine çekmemek için, açık vermiş olmamak için, sükût etmektedirler. Sükûtun ikrar ve tasdik anlamına geldiğini bilenler için Humeyni ve mollaların gerçek inançlarını keşfetmek pek zor değildir...

İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'nın hazırlanışında Kur'an-ı Kerim'den neden yeteri kadar kaynak gösterilmediğini şimdi daha kolay anlamaktayız.

Neden kendilerine Ayetullah –Allahın ayeti– sıfatını verdiklerini de şimdi daha iyi anlıyoruz. Kur'an-ı Kerim'deki ayet-i kerimelere tahrif edilmiştir gözüyle bakılınca, başka türlü ayetler bulmak ihtiyacı tabii olarak doğmuş oluyor anlaşılan...

Kur'an-ı Kerim'de Müslümanlar arasında savaş yapılmaması konusunda birçok ayet-i kerime bulunmasına rağmen, beş yıldan beri Müslüman Irak ile ısrarla savaşa devam etmesinin temel sebebini de şimdi daha iyi anlamaktayız. Çünkü onlara göre, Kur'an tahrif olmuştur, Irak da Müslüman değildir...

Humeyni de Kur'an'ı Kerim'in Tahrif Edildiğini İddia Ediyor

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'in tahrif edildiğini iddia eden, mukaddes kitabımıza iftira eden kimselerin bu çirkin iddialarını reddetmeyen, aksine o iftiracıları rahmetle anan Humeyni, üstü kapalı olarak bizzat kendisi de aynı iddialara katılmaktadır. Evet Humeyni Kur'an-ı Kerim'in değişmiş olduğunu, birtakım

ayet-i kerimelerin Kur'an-ı Kerim'den çıkarılmış bulunduğunu dolaylı olarak aynen iddia etmektedir.

İmam Humeyni aynen şöyle diyor:

"Allah Resul-ü Ekrem'i insanlar arasında hak ile hüküm versin ve hevasına tabi olmasın diye, dünyaya Halife tayin etti. Ve Allah Resul-ü Ekrem'e vahiy ile insanlardan kimi kendi yerine Halife tayin edeceği kimse hakkında inzal eylediğini tebliğ eylemek üzere. Onunla vahiy ile konuştu. Bu emrin hükmü gereğince emrolunana uydu. Ve Emirülmümin Ali aleyhisselamı hilafet için tayin eyledi. O bu göreve akrabası olduğu için veya kahramanlığından dolayı veya büyük hizmetlerinden dolayı seçmedi. O sadece Allah'ın emri olduğu için seçti."

Humeyni, *El Hukumet El İslamiye*, s.42-43.

Yayımladığımız metinlerin orijinalleri

الأصول من الكافي

عن هذه القر... حتى يقوم القائم
(المهدي) فاذا ... كتاب الله عز
وجل على حده ... كتبه علي عليه
السلام ، وقال : أخرجه علي عليه السلام الى الناس
حين فرغ منه وكتبه ، فقال لهم : هذا كتاب الله عز
وجل كما انزله الله على محمد صلى الله عليه وآله ، وقد
جمعته من اللوحين، فقالوا : هو ذا عندنا مصحف جامع،
فيه القرآن لا حاجة لنا فيه ، فقال : أما والله ما ترونه
بعد يومكم هذا أبدا ، انما كان علي ان أخبركم حين
جمعته لتقرؤوه • الأصول من الكافي ٢/٦٣٣

2000'e Doğru
5 Haziran 1988, yıl 2, sayı 24

TEK YOL DUA

Başbakan'ın sözü değil, bir hadis: "Ey Tanrı!.. Günahtan ve borç yükü altında kalmaktan sana sığınırım!" Müslim ve Buhârî naklediyor bu duayı. Başbakan'ın sözü ise şöyle: "Allah'ın yardımıyla enflasyon düşecek." (23 Mart tarihli gazeteler.) Şu dua da Başbakan'ın kardeşi, ekonomi işlerinden sorumlu Devlet Bakanı Yusuf Bozkurt Özal'a ait: "İnşallah dar boğazdan çıkılacak, inşallah hiçbir firma batmayacak, inşallah enflasyon çekilecek." 16 Mart tarihli *Hürriyet,* Bakan'ın sözlerini spot olarak veriyor. Haberin başlığı ise şöyle: "Birader Özal'ın Umudu Allah'ta"

"İnşallah işçiler bir maceraya sürüklenmez, grevi kullanmadan haklarını alırlar." Bu da Çalışma Bakanı İmren Aykut'un "grev duası" oluyor. İşçilerin yemek boykotu karşısında Başbakan şöyle konuşmuştu: "Allah'ın verdiği nimetler reddedilmez."

Gazeteci, Başbakan'a iki Türk sporcusunun Belçika'da müsabaka sırasında tekbir getirmeleri konusunu soruyor. Cevap: "Seyirciler mi tekbir getirmiş, sporcular mı? Tekbir getirmek mahzurlu mudur?" 23 Mart tarihli *Güneş* gazetesinin spor sayfasında Galatasaray ve Beşiktaş'ın golcüleri Tanju ve Ali camide dua ediyorlar. Başlık: "Golcülerin gol duası."

Tercüman gazetesinin Filistinlileri ve Afganları desteklemek için yürüttüğü dua kampanyasını unutmamak gerekiyor. Yeşilay derneğinin sigarayı bırakma kampanyası dolayısıyla yayımladığı dualı yazılar geniş bir literatür oluşturuyor.

Bir de Turizm duası var. Turizm Bakanlığı'nın da katkılarıyla kurulan "Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı" TUGEV'in Mütevelli Heyeti geçtiğimiz günlerde bir vakıf duası benimsedi. Bakanların, bakanlıkların ve kurumların bu yöndeki dağınık çalışmaları yerine, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın her kurum için uygun birer dua oluşturması gibi kestirme bir yol niçin tutulmaz, anlamak mümkün değil.

Emel Sayın'ın söylediği şu ünlü "Yağdır Mevlam Su" şarkısı ise, İstiklal Marşımızı gölgede bırakan bir ikinci millî marş haline geldi.

Silahlı Müdahale Duası Yok mu?

Ekonomiden futbola, grevden turizme, başağrısından cinselliğe kadar, dualar toplumsal yaşamın her alanına alabildiğine girmiş. Devletin zirvelerinden her fırsatta duaların döküldüğü bugünkü koşullarda, *2000'e Doğru* İslami kaynakları titizlikle tarayarak dua konusunu araştırdı. Sayfalarımızda şüphesiz "turizm duası", "grev duası", "enflasyon duası" vb. yer alamayacak. Çünkü İslamın ortaya çıktığı çağda bu konular henüz gündemde yok. Silahlı müdahale duası da yok. Ancak, benzetme ve yorum yoluyla yetkililer gerekli gördüklerinde yeni dualar üretmekte sıkıntı çekmeyecekler. Yusuf Bozkurt Özal, "bugün hep inşallah diye konuşuyorsunuz?" diyen gazeteciye şu cevabı vermişti: "Allah'ın yardımı olmadan hiçbir şey olmaz."

Yalvarsınlar Diye

Öncelikle En'âm Suresi'nin 42 ve 43. ayetlerini hatırlamakta yarar var: "... Onlar *–yalvarsınlar diye–* darlık ve sıkıntıya sokmuştuk. Hiç değilse onlara *şiddetimiz* geldiğinde *yalvarıp yakarmalı* değil miydiler? Lakin kalpleri katılaştı, şeytan da yaptıklarını onlara güzel gösterdi."

Dua konusunda çeşitli kaynaklarda değişik tanımlar yer alıyor. Örneğin, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek ilkellerdeki "dua" hakkında şunları yazıyor: "Dua, basit haliyle yüce kudretlerin yardım ve merhametini kazanmak için, kişinin içinde bulunduğu duruma göre o anki seslenişidir." Ancak bugün, devleti sarmakta olan dua yönelişini en iyi açıklayan tanım herhalde *İslam Ansiklopedisi*'ndeki. Şöyle: "Kulun, tüm umutları kırıldıktan sonra Tanrı'ya sığınıp yalvarması ve O'nu TEK YARDIMCI tanımasıdır."

Cinsel Birleşme ve Açlık

İbn Abbas anlatıyor: Peygamber şunları söyledi: "Bir kimse karısıyla cinsel birleşimde bulunacağı sırada; 'Bismillahi allahümme cennibni'ş şeytane ve cennebi'ş-şeytane mâ rezaknâ: Tanrının adıyla başlarım. Ey Tanrı! Beni şeytandan uzaklaştır! Şeytanı da bize vereceğin şeyden (çocuktan) uzaklaştır!' derse, sonra ikisi arasındaki olayda takdir gerçekleşirse, aralarındaki ilişkinin bir çocukla sonuçlanmasının yazgısı ortaya çıkarsa, o çocuğa, şeytan hiçbir zaman zarar vermez." Hadis böyle söylüyor.

باب ما يقول إذا أتى أهله
حدثنا عثمان بن أبي شيبة حدثنا جرير عن منصور عن سالم عن كريب
عن ابن عباس رضي الله عنهما قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لو أن أحدهم إذا
أراد أن يأتي أهله قال بسم الله اللهم جنبنا الشيطان وجنب الشيطان ما رزقتنا
فإنه إن يقدر بينهما ولد في ذلك لم يضره شيطان أبدا

Cinsel birleşme sırasında okunacak.

Açlık güncel. Giderek de güncelleşiyor. Kendini asanlar, bu yüzden yıkılan yuvalar gazete sayfalarından eksik olmuyor. Hadis, Hazreti Muhammed'in bu konuda şöyle dua ettiğini söylüyor: "Allahım! açlıktan sana sığınırım; o, insanı kucaklayan ne fena arkadaştır."

Erkek Çocuk Doğurmak İçin

Şerhül Mefatih'de buyrulmuştur ki;

- Bir kimsenin hatunu yüklü iken elini zevcesinin karnı üzerine koyup: 'BİSMİLLAHİL EHADÜS SEMAD, ELLEZİ LEM YELİD VE LEMYÜ-LED, ALLAHÜMME SEMMEYTÜ MAFÎ HÂZEL BATNÎ MUHAMMED BİSMİ MUHAMMED SALLALAHÜ ALEYHİ VE SELLEM' diye ol karındaki yüklü çocuk erkek doğa dedikten sonra şu misaller sıralanır:

Kişi hatununun sağ yanına yatsa şol haysiyet ile ki sırası arka üzere erkek anın sağına düşüp avret erkeğin soluna düşe.

Cinsel ilişki mürad edince erkek sağ yanından kalkıp müşaberet etse ol ilişkiden Allah'ın izniyle erkek çocuk hasıl olur demişler.

Hatun, ay halinden pâk olup gust ettiği günde ilişki vaki olsa andan oğlan hasıl ola.

Kezâlik beş güne dek herhangi günde ilişki kurarsa, oğlan ola ve beşinci günden sonra ta sekizinci güne dek herhangi günde ilişki vaki olursa ondan kız doğar Allahın izniyle.

Cüzzama, Akrep Sokmasına Karşı

"Resûl-i Ekrem şöyle dua ederdi: "Ya Rabbi (bedene ârız olan) beras illetinden, aklın zevalinden, cüzzamdan ve kötü hastalıklardan sana sığınırım!" Hastane ücretlerinin dayanılmaz düzeye çıkarıldığı bugünlerde belki bu dua daha çok dikkat çekecektir.

Aslında sağlık konusunda çok dua var İslamda. Özellikle yılan ve akrep sokmasına karşı dualar geniş yer tutuyor. Hadis, Peygamber'in arkadaşlarından Ebu Said el-Hudri'nin akrep tarafından sokulmuş bir kabile reisini tedavi edişini anlatır. Ebu Said tedaviyi Fatiha Suresi'ni okuyarak yapmıştır. Reis ölmekten kurtulmuş, ipinden kurtulmuş hayvana dönmüştür. Başka bir hadiste, Peygamber'in yılan ve akrep sokmalarını okuma ve üfleme yoluyla tedavi etmeye izin verdiği belirtiliyor.

Gerçi Sayın Cumhurbaşkanı dinimizde okuma üfleme yoluyla tedavinin bulunmadığını, bunların sonradan uydurulduğunu birçok kez söylemişlerdi, ancak yanıldıkları anlaşılıyor. Hem okuyup üfleyerek tedaviye, hem de bu tedavi karşılığında ücret alınmasına ilişkin birçok hadis var.

Ebu Said, kabile reisini tedavi edince, söz verilen koyun sürüsü kendisine verilir. Sürüyü aralarında paylaşmadan önce gidip durumu Peygamber'e anlatırlar. Peygamber Ebu Said'e iltifatta bulunur sonra çözümünü açıklar: "İyi yapmışsınız. Şimdi, koyunları paylaştırın. Ve sizinle birlikte bana da bir pay verin." Buhârî bu hadisi aktardıktan sonra Peygamber'in, "dua ile tedavi karşısında ücret" alınabileceğini anlatmak için şöyle dediğine yer veriyor: "Karşılığında ücret aldığınız görevlerin ücretleri içinde en haklı olanı, Tanrı'nın Kitabı (Kur'an) karşılığında aldığınız ücrettir."

Gene akrep konusunda bir hadiste Ebi Hüreyre'nin şöyle anlattığı aktarılıyor: "Peygamber'in huzuruna akrep sokmuş biri getirilmişti. Onu görünce Peygamber şöyle konuştu: Eğer, yarattığı şeylerin şerrinden Allah'ın TAM OLAN KELİMELERİ (sözleriyle, ayetlerle) sığınırım (O'na)! demiş olsaydı, bunu akrep sokmazdı ya da soksa bile zarar vermezdi."

Haset ve Vesvese

Sarılığın okunarak iyileştirildiğini gene hadisten öğreniyoruz. "Ümmü Seleme Rediya'llâhu Anh'dan rivayete göre, Salla'llâhu aleyhi ve Sellem Ümmü Seleme'nin odasında yüzünde sarılık eseri bulunan bir kız çocuğu görmekte: Bu kızcağızı okutunuz, buna nazar değmiştir, buyurmuştur." Sadece sarılık açısından değil, sürekli kendisinin kıskanıldığından, muhaliflerinin hasetten çatladığından yakınan Başbakan için de bu hadisin uyarıcı olacağı düşünülebilir.

Haset konusunda ayrıca bir de ayet var: "Ey Muhammed! De ki: Hased ettiği zaman hasedçinin şerrinden, düğümlere nefes eden büyücülerin şerrinden, bastırdığı zaman karanlığın şerrinden, yaratıkların şerrinden tan yerini ağartan Rabbe vesvese sorunu ise sığınırım!" (Felak Suresi) Nâs Suresi'nde ise şöyle yer alıyor: "Ey Muhammed! De ki: İnsanlardan ve cinlerden ve insanların gönüllerine vesvese veren o sinsi vesvesecinin şerrinden, insanların Tanrısı, insanların Hükümranı ve insanların Rabbi olan Allah'a sığınırım!"

Çıldırmaya Karşı

SHP Genel Başkanı İnönü, geçenlerde "Özal çıldırdı" deyince, *2000'e Doğru* hadisleri araştırdı. Çünkü yoksulluktan, umarsızlıktan aklını yitirenler vardı. Çıldıranların iyileştirilmesinde duanın oynadığı rol hadiste şöyle anlatılıyor: Temim oymağından Salt Oğlu Hârice'nin amcası (İlâka) Peygamber'e gelip müslüman oldu, sonra dönüp gitti. Peygamber'den ayrıldıktan sonra gittiği yerde, bir kabileye uğradı. İçlerinde zincire vurulu deli bir adam vardı. Bu adamın ailesi gelip Hârice'nin amcasına: "Bize gelen habere göre, sizin şu sahibiniz (Peygamber) hayırlı şey getirmiş (Tanrı'dan). (Böyle bir kimsenin inanırı olarak) sen de hastamızı tedavi edebilecek bir şey (bir dua filan) var mı?" diye sordular.

Hârice'nin amcası (yeni Müslüman) anlatıyor: (Başvuru üzerine) ben de Fatiha Suresi'ni okuyarak tedavi ettim adamı. Adam iyileşti. Bana 100 koyun verdiler. Ben de Peygamber'e gelip durumu anlattım. Peygamber: "Yalnızca bu mu?" ya da "Başka bir şey söyledin mi?" dedi. Ben "Hayır!" deyince şöyle söyledi: "Al (ye o verilenleri)! Yaşamıma ant ile söylerim ki, batıl bir rukye karşılığında bir şey alıp yiyen bir yana, sen kesinlikle, hak olan bir rukye (hak olan ayetleri okuyup üfleme) karşılığında bir şey alıp yemiş olursun!"

Ağrılara Karşı

Ağrıların giderilmesi için okunması gerekli duaları açıklayan hadisler var. Ebu-Âs Oğlu Osman, müslüman olduğu günden başlayıp süren, vücudunda sürekli duyduğu bir ağrıdan gelip Peygamber'e yakındı. Peygamber de ona şunu söyledi: "Vücudunda duyduğun ağrının yerine elini koy ve üç kez; 'Tanrı'nın adıyla', yedi kez de, 'bulduğumu, karşılaştığım ürkünç, kötü durumların şerrinden Tanrı'ya ve O'nun gücüne sığınırım' de!" Aynı konuda Âişe'nin anlatımına

dayanan hadisler bulunuyor. Bu hadiste ise, Hazreti Muhammed'in bizzat dua ile ağrı tedavisi yaptığı anlatılıyor.

Felç ve Yaralanma

"Seleme bin Ekva Radiyallahü Anh'ten şöyle dediği rivayet olunmuştur: Hayber günü ben baldırımdan ağırca vurulmuştum. Hemen Nebi Sallâlahü Aleyhi ve Selleme geldim. Resûlullah üç defa nefes etti. O saatte ağrı ve ıstırap hissetmedim." Hadisler sadece yaralanmaların değil felcin de dua ile tedavi edilebildiğini açıklıyor.

İhmalcilik

Ancak, bütün bu dua ile tedavilerde ihmalci davranmamak, belirtilen usul ve biçimlere sadık kalmak gerekiyor. İşte Osman Oğlu Ebân'ın başına gelenler bu bakımdan da öğretici oluyor. Osman Oğlu Ebân, Peygamber'in şöyle dediğini, Affan Oğlu Osman'dan işittiğini anlatıyor: "Bir kul, her gün sabaha girerken ve her gecenin başlangıcında üç kez şöyle derse, *ona hiçbir şey zarar veremez:* 'O Tanrı'nın adıyla başlarım ki, O'nun adıyla birlikte bulunurken, ne yerde ne de gökte bir şey insana zarar verebilir.'"

Bu hadisi aktaran Ebân felce yakalanıyor. Bir adam, "madem ki, bu dua okunduğunda insana bir kötülük gelmez, nasıl olmuş da bu adamın başına böyle bir durum gelmiş" dercesine, Ebân'a bakıyor şaşkın şaşkın. Ebân bunu fark edince şöyle söylüyor: "Hadis aktardığım gibidir ve doğrudur. Ama ben felç olduğum gün, hadiste anlatılan duayı, tanrı benimle ilgili kaderi uygulasın diye okumamıştım!" Ebu Davud'daki metinde ise hadis biraz daha farklı anlatılıyor, şöyle: "Kim bu duayı gecenin başlangıcında üç kez okursa, sabah oluncaya dek onun başına bir belâ gelmez. Kim bu duayı sabahleyin üç kez okursa, akşam oluncaya dek başına bir belâ gelmez."

Üzüntülü Durumlar

Gerçi şimdi enflasyon, askerî müdahale tehlikesi, grevler vb. başka konularda düşünmeyi zorlaştırıyor, ama şu duayı hatırlatmak iktidar sahipleri için yararlı olabilir. Hadiste belirtildiğine göre Hazreti Muhammed şöyle dua ederdi: "İlahî! Fena huylar ve amellerden, nefsanî arzulardan da Sana sığınırım."

2150. عن ابن عباس رضي الله عنهما أن رسول الله
صلى الله عليه وسلم كان يقول عند الكرب لا إله إلا الله
العظيم الحليم لا إله إلا الله رب العرش العظيم لا إله إلا الله
رب السموات ورب الأرض ورب العرش الكريم.

Zamlara karşı

"Çocuğumun ayakkabısı delik" ve "ay sonunu nasıl getireceğim" diye sıkmayın canınızı. Üzüntülerden kurtulmak için yapılacak dua şöyle: "İbadete layık hiçbir ilah yoktur; ancak ezamet ve vekar sahibi Allah vardır. İbadete layık hiçbir ilah yoktur: Ancak Arş-ı A'zam sâhibi Allah vardır. İbadete layık hiçbir ilah yoktur; ancak göklerin ve yerin sâhibi ve arş-ı kerimin mâliki Allah vardır."

Kışkırtmalar

"Allahım! Kulağımın, gözümün, dilimin, kalbimin, fercimin şerrinden Sana sığınıyorum." ("Fercimin" sözcüğü "cinsel organımın" anlamına geliyor.) Bu dua iktidardan çok basınımız için uygun düşebilir. Bu konuda iktidar için bir dua aranacaksa Mü'minûn Suresi'nin 97. ve 98. ayetleri akla gelir. "De ki; Rabbim! Şeytanların kışkırtmalarından Sana sığınırım! Rabbim! Yanımda bulunmalarından Sana sığınırım!"

Horoz ve Merkep

İslamda dua, yaşamın her alanını, insanın her eylemini kapsıyor. "Dua" sözcüğü Kur'an'da 20 kez geçiyor. Ayrıca dua niteliğinde ayetler var. Örneğin horoz öttüğü veya eşek anırdığı zaman da dua okunması isteniyor. İlgili hadisin açıklaması Kâmil Miras'da şöyle yapılıyor: "Horoz sesinin güzelliği karşısında merkep avazı da o derece çirkindir ve istiazeye layıktır. Ebu Musel'isfehânî'nin Tergibinde Ebu Râfi'den tahricine göre Resûlullah Sellâllahü ve Sellem, merkep şeytan görmedikçe anırmaz. Merkep anırınca siz Allah tealâyı zikredin, bana da salavât getiriniz! buyurmuştur."

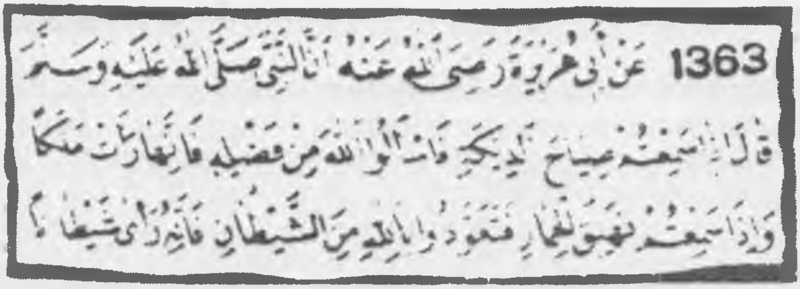

1363 عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم
قال: إذا سمعتم صياح الديكة فاسألوا الله من فضله فإنها رأت ملكا
وإذا سمعتم نهيق الحمار فتعوذوا بالله من الشيطان فإنه رأى شيطانا

Eşek anırmasına karşı.

Horoz öterken Tanrı'dan dilekte bulunulması öğütleniyor. Dilekte bulunmanın biçimi serbest bırakılmış. Eşek anırması sırasında esas olarak besmele çekmek gerekiyor. Ayrıca Felak ve Nâs Sureleri okunabiliyor.

Doğal Olaylarda Dua

Yeni ay (hilal) göründüğünde Peygamber'in şöyle dua ettiği anlatılıyor:

"Ey Tanrı! Bu ayı bize uğurlu yap. İman, esenlik ve İslam içinde bulunmayı kıl!"

Yel ve yağmur karşısında okunması öğütlenen dualar konusu hadislerde geniş yer tutuyor. Bu konudaki bir hadis Peygamber'in karılarından Âişe'nin anlatımına dayanıyor. Âişe şöyle anlatıyor: "Peygamber'i, küçük dilini göreceğim biçimde gülerken hiç görmedim. O yalnızca gülümserdi. Peygamber bir bulut ya da yel gördüğünde, etkilendiği yüzünden belli olurdu. Sordum: 'Ey Tanrı Elçisi! Herkes bulut görünce yağmur yağar umuduyla sevinir. Oysa sen bir bulut gördüğünde, senin yüzünde hoşnutsuzluk belirtisi görüyorum.' Anlattı: 'Âişe! Gördüğüm bulutun, yel (rüzgâr, fırtına) ile cezalandırılan bir topluma (burada amaçlanan Âd kavmidir) gönderilen türden olmadığına beni güvendirecek ne güvencem var? O toplumda azâb için gönderilen bulutu gördüğünde, bu bize yağmur getirecek bir buluttur' demişti!" Bulut ve rüzgâr konusunda okunacak dua şöyle: "Onun şerrinden Tanrı'ya sığınırım." Ayrıca bilindiği gibi bir de yağmur duası var.

Gök gürültüsü için Peygamber şu duayı okuyor: "Ey Tanrı! Bizi gazabınla öldürme! Bizi azabınla yok etme! Ondan önce bize afiyet ver!" Hadisler güneş ve ay tutulması gibi diğer doğal olaylar için de dualara yer veriyor.

Yatarken ve Yemekte

Yatağa girerken ve uykudan önce dualar okunduğunu herkes bilir. Peygamber'in yatağına geçtiği zaman okuduğu duanın Türkçesi şöyle: "(Tanrım!) Senin adınla ölürüm ve dirilirim!" Peygamber uykudan kalktığında ise, "Bizi öldükten sonra dirilten Tanrı'yadır övgüler! (Öbür dünyadaki) dirilişte de O'nun huzurunda olunacaktır." Uykuya geçerken başka duaların da yapılabileceğini gösteren hadisler söz konusu. Peygamber bu duaları okumanın yararını şöyle açıklıyor: "Bunu deyip uyuduktan sonra ölürsen imanlı olarak ölürsün." Yatmadan önce ayrıca "namaz abdesti türünden abdest alınması" ve "sağ yanına yatılması" öğütleniyor.

"Hamd (övgü) O Tanrı'yadır ki, bizi yedirdi, içirdi ve bizi birer müslüman yaptı." Bu dua ülkemizde de yemek duasının bir parçası olarak ünlüdür. Bu duanın Arapçası okunduktan sonra çoğu kez Türkçe olarak dilekler, dualar sunulur. Konuklukta bulunuluyorsa ev sahibi için dua edilir, "sofrasına bereket" dilenir. Öte yandan hadislerden Peygamber'e ait başka yemek duaları da bulunuyor.

Ürkütücü Yerler

"Girmek" fiilinin Türkçede (tabii bütün dillerde de) çok geniş bir kullanım alanı var: Hapse girmek, ihaleye girmek, AT'ye girmek, sınava girmek, denize girmek... Korkulacak, ürkülecek birçok yere isteyerek, istemeyerek her gün girip çıktığımız gibi, nerenin korkulacak yer olup olmadığını bilmek de mümkün değil. Bu konudaki hadise göre, "Kim bir yere girer de, sonra: 'Yarattıklarının şerrinden, Tanrı'nın eksiksiz olan kelimeleriyle (ayetlerle) sığınırım (Tanrı'ya)' derse, o yerden ayrılıncaya dek, ona hiçbir şey zarar veremez!"

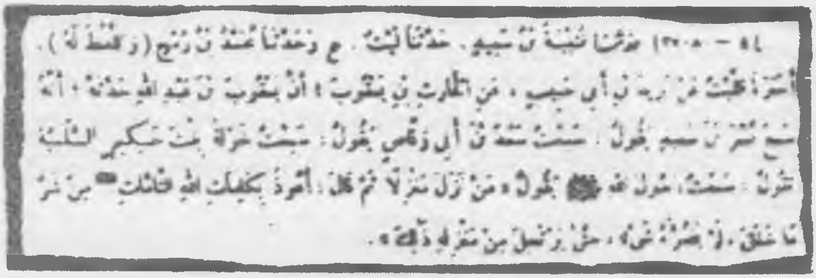
٥٤ - (٢٧٠٨) حدثنا قتيبة بن سعيد. حدثنا ليث. ح وحدثنا محمد بن رمح (واللفظ له).
أخبرنا الليث عن يزيد بن أبي حبيب، عن الحارث بن يعقوب؛ أن يعقوب بن عبد الله حدثه؛ أنه
سمع بسر بن سعيد يقول: سمعت سعد بن أبي وقاص يقول: سمعت خولة بنت حكيم السلمية
تقول: سمعت رسول الله ﷺ يقول «من نزل منزلا ثم قال: أعوذ بكلمات الله التامات من شر
ما خلق، لم يضره شيء، حتى يرتحل من منزله ذلك».

Karakollara ve nezarethanelere girerken okunacak.

Ayak Kayması

Şu günlerde belki Başbakan'ın özellikle işine yarayacaktır: "Ayağı kaydırmak" ve "ayağı kaydırılmak" konusunda da okunacak bir dua var. Peygamber'in karılarından Ümmü Seleme anlatıyor: "Peygamber, benim odamdan çıktığında her zaman, gözlerini göğe yöneltir ve: 'Ey Tanrı! Saptırmaktan ve saptırılmaktan, ayağı kaydırmaktan ve ayağı kaydırılmaktan, zulm etmekten ve zulmedilmekten, bilgisizce davranmaktan ve bana bilgisizce davranılmasından Sana sığınırım.'" Başka bir hadis ise insanın evinden çıkarken okuması gereken duayı açıklıyor: "Bir adam evinden çıktığında: 'Tanrı'nın adıyla. Tanrı'ya güvendim. Hareket ve güç, yalnızca Tanrı'ya olur' derse, o kimseye 'Sen amacına ulaştın, bol bol ve yeterli ölçüde karşılığını aldın demektir' denir. Şeytanlar ondan uzaklaşır. Şeytan bir başka şeytana şöyle der: 'Doğru yola erişip amacına ulaşan, yeterli ölçüde karşılığını alan adama sen ne yapabilirsin ki?!'"

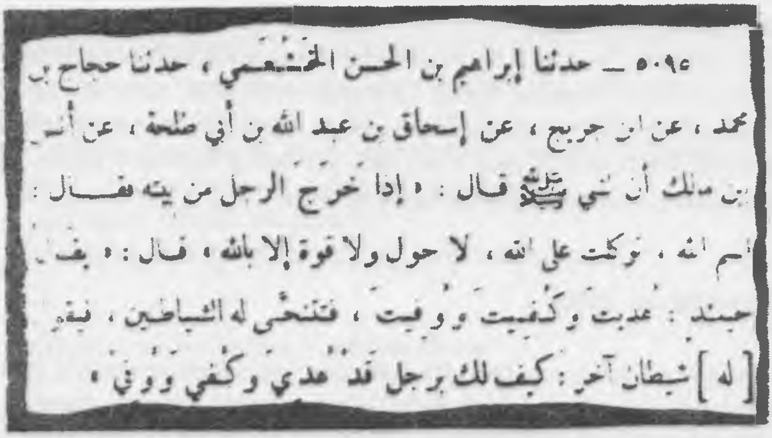
٥٠٩٤ — حدثنا إبراهيم بن الحسن الخثعمي، حدثنا حجاج بن
محمد، عن ابن جريج، عن إسحاق بن عبد الله بن أبي طلحة، عن أنس
بن مالك أن النبي ﷺ قال: «إذا خرج الرجل من بيته فقال:
بسم الله، توكلت على الله، لا حول ولا قوة إلا بالله، قال: «يقال
حينئذ: هديت وكفيت ووقيت، فتتنحى له الشياطين، فيقول
له [شيطان آخر: كيف لك برجل قد هدي وكفي ووقي».

Ayağı kaydırılmak istenenlerin okuyacağı dua.

"Senin Başına Gelen"

Şüphesiz şu hali bugünkü politik ve sosyal ortam içinde herkese çok çeşitli çağrışımlar yaptıracak: "Belaya uğramış birini gören kimse: 'Hamdolsun O Tanrı'ya ki senin başına getirdiği belayı benim başıma getirmedi ve beni yarattıklarının birçoğundan üstün yaptı!' diye (belaya uğramış olana duyurmadan, içinden) söylese, o kimse yaşadığı sürece o beladan uzak kalır."

Demirel'e rastladığı zaman Turgut Özal'ın asker muhtıralarıyla karşılaşmamak için bu duayı okuduğu rivayet edilmektedir.

Ödül İçin

Dualar sadece korunmak için okunmuyor. Bazı dualar da var ki karşılığında sevap vaat ediliyor. Bunlar daha çok, "Tanrı'nın birliğini", "yüceliğini" dile getiren, "tesbih", "hamd", "şükür", "tevbe", "istiğfar" içeren "zikirler" türünden dualar.

Bir örnek hadis şöyle söylüyor: "Allahım! Sen Rabbimsin, ibadete layık hiçbir ilah yoktur, yalnız Sen varsın; beni Sen yarattın, şüphesiz Senin kulunum ve gücüm yettiği kadar ezelde Sana verdiğim ahdü va'ad üzere sabitim. Allahım işlediğim kusurların şerrinden Sana sığınırım. Bana ihsan buyurduğun nimetini zât-ı uluhiyetine i'tiraf ederim. Günahımı da i'tiraf ederim. Binaenaleyh günahımı Sen yargılarsın! Çünkü günah yargılamak, kimsenin haddi değildir, ancak Sen yargılarsın!"

Belli duaların ne kadar sevap ve ne kadar günahın silinmesini sağladığı da hadislerde belirtiliyor. Örneğin, İsmail oğullarından bir köle azat etmiş olma sevabıyla birlikte *on sevap* yazılır. Onun *on günahı silinir* ve o kimsenin derecesi, *on basamak yükseltilir.* Ayrıca gece olana dek, şeytandan korunur o kimse. Bu sözleri eğer akşam söylemişse sabaha kadar korunur.

Alçakgönüllü ve Gizlice

Duanın da bir adabı var. Dua, Başbakanımız ve bakanlarımız gibi öyle basın toplantılarında, meydan mitinglerinde, televizyon ekranlarında yapılmayacak. A'râf Suresi'nin 55. ayeti şöyle diyor: "Tanrınıza alçakgönüllü ve gizlice (yavaşça, içinizden) yalvarın! Kuşku yok ki, O sınırı aşanları sevmez."

En'âm Suresi'nin 63. ayetinde aynı konuya değinilir: "O'na gizli gizli yalvarır ve yakarırsınız." Çeşitli İslam yorumcuları bu konu üzerinde duruyor, bunlardan İbn Abbas, "kendi duyacağın kadar bir sesle" diyor. Peygamber'den şu söz aktarılıyor: "Tanrı'yı tam bilen kişinin dili ağırlaşır-körelir."

Sorun tabii sadece sesin yüksek veya alçak olmasından ibaret değil. Kasım Kufralı, İmam Gazalî'ye dayanarak "duanın adabını" sıralıyor: Şerefli gün ve vakitleri gözetmek, şerefli ve mübarek durum gözetmek, yüzü kıbleye dönük olarak dua etmek, alçak sesle dua etmek, duanın uyaklı olmasına özel çaba harcamamak, alçakgönüllüce ve küçülerek dua etmek, duanın kabul edileceğine inanarak, Tanrı'nın yardımına güvenerek dua etmek, dileği direnerek ve üç kez sun-

mak, Tanrı'nın adıyla başlamak, dileği ise biraz arkalara bırakmak, tövbe ederek, bağışlanma dileyerek dua etmek. Bunlar duanın kabulü için gerekli görülen kurallar oluyor.

Sonumuzu Hayreyle!

İktidarın millî irade değil de, "takdiri ilahi" ile işbaşına gelip işbaşında kaldığına inandığı Türkiye gibi bir Cumhuriyette işlerin dua ile yürütülmeye çalışılması işin bir yönü. Diğer yönü ise, duanın anlamında belirtildiği gibi, *korku ve umutsuzluk*. Toplumsal yaşama giderek egemen olmaya başlayan korku ve umutsuzluk!

Bu incelemede beddua üzerinde de durmak gerekiyor. Yani ilenç! İsrâ Suresi'nin 11. ayeti şöyle diyor: "İnsan, iyilik için dua eder olduğu gibi, kötülük için de dua eder (ilenir). İnsan, pek ivecendir ('acûl')." F. Râzî, bu ayetin yorumu üzerinde dururken Peygamber'in şöyle dediğini aktarıyor: "Ailemden cezalandırılmayı haketmemiş olanlar hakkındaki bedduamı rahmete çevirmesini Tanrı'dan istedim. Çünkü, ben de bir insanım, siz nasıl öfkelenirseniz benim de öfkeye kapıldığım olur..." Bu konudaki hadislerden diğeri şöyle: "Peygamber, insanlarda (burada amaçlanan Kureyş'tir), ters tutum görünce şöyle dua etmişti: 'Ey Tanrı! Bunların başına, Yusuf'un yedi kıtlık yılı gibi yedi yıl kıtlık getir!' Haklarında beddua edilenleri öylesine bir kıtlık yılı yakaladı ki her şeyi silip süpürdü. O denli ki, diriler, ölü (leş), kokmuş et yemeye başladılar..."

Bu yazı duasız bitmez. Ne diyelim?

"Allah başımızdan Sayın Turgut Özal'ı eksik etmesin."

Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı'nın Duası

Sosyal gelişme ve yardımlaşmanın en güzel örneklerini sergileyen vakıflarımızın birçoğunun senetlerinde o vakfa has bir dua bulunmaktadır. Aşağıda sunulan "Dua" Mütevelli Heyetince benimsenmiş ve vakfı tanıtacak bir kitapta yer alması karara bağlanmıştır.

"Yarab,

"Tarih boyunca büyük devletler ve medeniyetler kurmuş, bugüne kadar hür ve müstakil yaşamış halen 'Yurtta Sulh, Cihanda Sulh' temennisi ile en medeni bir anlayış içinde bulunan aziz ve büyük Türk Milleti'ne bundan sonra da itibarlı ve şerefli bir hayat nas[illegible]yle.

"Dünyayı insanlığa [illegible]n etmek isteyen şer kuvvetler karşısında Türk'ü daima muzaffer kıl, elind[illegible]isbet ilim meşalesinden, yüreğindeki iman faziletinden bütün Türklüğü ve insa[illegible]lığı aydınlatmak gücünü ve yüceliğini her zaman bütün Türk Milleti'ne nas[illegible]e.

"Bu Vakfa maddi ve manevi yardımlarını esirgememiş olanlara her türlü hayırlı teşebbüslerde, başarı, özel hayatlarında mutluluk ve şeref nasip eyle.

"Bu Vakfın meydana getireceği imkânlardan faydalanacak olan gençleri kendilerinden esirgenmeyen fedakârlıkları takdir edecek ve büyük cedlerine layık olacak şuurdan ve heyecandan mahrum bırakma.

"Onlara üstün bilgileri ve güzel ahlaklarıyla, Türk Milleti'nin Dünya'nın en asil ve insan millet olduğunu, yeniden bütün Dünya'ya kabul ettirme şerefini ve yüceliğini nasip eyle yarabbi..."

Yararlanılan Kaynaklar

Ebu Davud
Tirmizî
İbn Mace
Sabunî
Celalleddin Süyuti
Müslim
Dârîmî
Buhârî
İbnü'l-Cevzî
Ali el Kârî
Seyyid Ahmet Asım
F. Râzî
İmam Gazalî
Kâmil Miras
Aclunî
İbn Arabî
Mehmet Zihni
M. Hamdi Yazır
Hak Dini Kur'an Dili
Dr. Alexis Carrel
İslam Ansiklopedisi
İbn'l-Kelbi
Veyis Örnek
Ümeyye İbn Ebi's-Salt

2000'e Doğru
3 Nisan 1988, yıl 2, sayı 15

İSLAMIN TEMELİNDEKİ YALANLAR

I

Bilindiği gibi İslamın 4 temeli var:

- "Kitab" yani "Kur'an".
- "Sünnet" yani "hadisler".
- "İcma" yani "Muhammed inanırlarından bir çağdaki yetkili hüküm üreticilerinin, ayet ya da hadisi göz önünde tutarak, bir konuda birleşmeleri, görüş birliği etmeleri".
- "Kıyas", kısacası "karşılaştırma". Buradaki anlamıyla da "ayette ve hadiste bulunmayanı, ayette ya da hadiste bulunanla karşılaştırıp hüküm çıkarma". Biraz daha uzun olarak; "ayette ve hadiste bulunmayan bir konuyu, ayette ya da hadiste bulunan benzeriyle karşılaştırıp berikinin hükmünü öbüründe de görme ve ona göre uygulama" diye tanımlanabilir. Ayet ya da hadiste bulunduğu için örnek alınan konunun hükmü hangi nedene dayanıyorsa, ayet ve hadiste bulunmayan benzerinde de aynı nedenin bulunması, "kıyas" için "şart" görülür.

Demek ki, gerçekte İslamın "ana temel"i 2'dir. "Ayet (Kur'an)" ile "hadis".

Bu iki temelde "yalan" var mı yok mu, varsa ne kadar var? Şimdi onu görelim:

Önce ikincisinden ("hadis"ten) başlayalım:

"Hadis Uydurmacılığı"

"Uydurma", Türkçe sözlükte: "Yalan olarak düzme."[1] "Hadis uydurmacılığı"ndaki "uydurma"nın anlamı da budur. (Yalana başvurarak hadis olmayanı hadis diye gösterme.)

Hadis uzmanlarının kitaplarında bu konu için başlı başına bölüm ayrılmıştır. Kimileri de bu konuda ayrı kitaplar yazmışlar, uydurma hadisleri sergilemişlerdir. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları arasında da bu konuda kitaplar var: Yaşar Kandemir'in *Mevzû (uydurma) Hadisler* adlı kitabı örnek olarak gösterilebilir.

Demek ki "hadis"lere "yalan" karışmış. Karıştığı kesin, ama ne kadar?

Bu sorunun karşılığını Diyanet Yayınları'ndan bir kitapta görmek, ülkemizdeki okurlar için ilginç olabilir:

Yaşar Kandemir'in kitabında da yer alan bilgilerden:

- "...Zâhit hadisçilerin hadise olan sevgilerinden şüphe edilemez. Maksatlarındaki samimiyet, kâbil-i inkâr değildir. Lâkin binlerce hadis uydurmak, onları Hz.

1 TDK Yayınları'ndan *Türkçe Sözlük.*

Muhammed'e (s.a.v.) isnâd etmek suretiyle –şüphesiz bilmeyerek– hadis ilmini öldürmeye çalışmışlardır."[2]

- "Bilhassa tergîb-terhib (özendirme, korkutma) maksadıyla binlerce hadis uyduran âbid ve zâhid kılıklı müslümanlar, bu hareketi İslama hizmet niyetiyle yaptıklarını ve bundan dolayı Allah'tan mükâfat beklediklerini istedikleri kadar söylesinler, şurası muhakkaktır ki İslama en büyük darbeyi onlar indirmişlerdir."[3]

- "... Bugün hadis takdim edilen uydurmaların çoğunu 'vazza'lar (hadis uydurucuları) icâd etmişlerdir. Hadis uyduranların itiraflarında da görüldüğü üzere ON BİNLERCE SÖZ, onlar tarafından belli bir maksadı ifade etmesi için bilfiil ortaya konmuştur."[4]

- "Müslümanları hayra ve iyi ameller yapmaya teşvik etmek ve dinin çirkin gördüğü kötü hareketlerden sakındırmak maksadıyla hadis diye uydurulmuş sözler, mevzû (uydurma) hadisler arasında hayli kabarık bir yekûn tutmaktadır."[5]

- "Tergîb (sevaba özendirme) için uydurulan haberlerin (hadislerin) çoğu namaz ve oruç hakkında olmakla beraber, bunlar dışında kalan diğer ibadet nevilerini de şumûlü içine alan uydurmacılık hareketinde, fezâilu'l-Kur'an'a (ayet ve surelerin okunuşlarındaki sevaplara) ayrı bir ehemmiyet verildiği âşikârdır. (...) Her sure hakkında ayrı ayrı hadis uydurmaya kalkmışlardır. Bu konuda hadis uyduranlardan biri de Meysere İbn Abdirabbih'dir. O'na: 'Kim şu sûreyi okursa bu kadar sevap kazanır' şeklindeki hadisi nereden aldığı sorulmuş, o da şu karşılığı vermiştir: Halkı, Kur'an okumaya teşvik etmek için ben uydurdum."[6]

- "Zâhidler bu mevzû (hadis uydurma) dışında yalan söyleyebilecek insanlar değillerdir. Onların hali, Yahya İbn Said el Kattan'ın (ölm. 198/813): 'Sâlih kişileri, hadiste olduğu kadar hiçbir yerde yalancı görmedik' sözünde en güzel ifadesini bulmuştur."[7]

- "Fakih Ebu Bişr Ahmed İbn Muhammed el Mervezî (ölm. 323/934), zamanında sünneti (hadisi) muhaliflerine karşı en çok müdafaa eden bir zât olarak bilinmektedir. Bununla beraber hadis uydurmaktan çekinmemiştir."[8]

- "Geceleri herkesten çok namaz kıldığı, gündüzleri herkesten çok oruç tuttuğu söylenen Ebu Davud Süleyman İbn Amr e'n-Neha'î (ölm. III. / IX. asr.) de bu haline rağmen hadis uydurucusu olmaktan kurtulamamıştır."[9]

2 M. Yaşar Kandemir, *Mevzû Hadisler,* Diyanet Yayınları, Ankara, 1975, s.60. Dayandığı kaynak: Sıddîkî, *Hadis Edebiyatı Tarihi,* s.67.
3 Kandemir, *age,* s.193. Dayandığı kaynak İbnu'l-Cevzî, *Kitabu'l-Mevzuât,* varak 6 b.
4 Kandemir, *age,* s.176.
5 Kandemir, *age,* s.56.
6 Kandemir, *age,* s.58. Dayandığı kaynaklar: Irâkî, *Fethu'l-Muğîs,* 1/131; Ali el Kârî, *Şerhu Nuhbeti'l-Fiker,* İstanbul, 1327, s.128; Şevkânî, *el Fevaidu'l-Mecmua,* s.315-317; İbnü'l-Cevzî, *Kitabu'l-Mevzuat,* varak 4 a; Zehebî, *Mizân,* 3/222.
7 Kandemir, *age,* s.59.
8 Kandemir, *age,* s.59.
9 Kandemir, *age,* s.59-60.

- "Yirmi sene hiç kimseyle konuşmadan inzivada kaldığı (köşesinde ibadet ettiği) rivayet edilen Veheb İbn Hafs (ölm. 250/864 civarı) fazilet ve takvasına rağmen hadis uydurmaktaydı."[10]

Konuyu kavramak için bu kadarı yeterli.

Şu kesin olarak ortaya çıkıyor: İslamın iki ana temelinden biri olan "hadisler", YALANLARLA dolu.

II

Geçen hafta Diyanet Yayınları'ndan M. Yaşar Kandemir'in *Mevzû Hadisler* adlı kitabından alıntılar sunulmuştu. Ve görülmüştü ki, "uydurma hadisler" az değil. "Binlercesi", İslam dinine "hizmet" amacıyla uydurulmuş. Hem de "Tanrı korkusu" taşıyan, günahlardan titizlikle sakınmalarıyla tanınan, gece gündüz ibadet ettikleri dillerde destan "zahit"lerce, yani koyu, çok koyu dindar Müslümanlarca uydurulmuş. İnsanları İslam dinine kazandırmak ve böylece Tanrı'dan "sevap" elde etmek düşüncesiyle... Kandemir'in kitabında da yer alan kimi açıklamalar ve örnekler alınıp sunulmuştu bu konuda. Aynı kitaptan yapılan alıntıda, "yalan"a başvurularak uydurulan "hadis"lerin "on binler"i bulduğunun anlatıldığı da görülmüştü.

İnsanları "İslama kazandırma amacıyla", dince yasaklanmış görüneni de yapmanın kapısı en başta "Müellefetü'l-Kulûb"la açılmıştır. "Müellefetü'l-Kulûb", "gönülleri İslama kazandırılmak istenenler" anlamında. "Gönüllerine İslam girmemiş ya da iyice girmemiş" olanlar. İslama destek vermeleri istenenler. Bunlara "ganimet"lerden fazla pay verilmesi Muhammed'in buyruğuyla gerçekleşiyor.[11] Ayrıca zengin olsalar da bunlara ZEKÂT verilmesi, Tevbe Suresi'nin 60. ayetinde hükme bağlanıyor. Bunun, tam anlamıyla bir "RÜŞVET" olduğunu, ünlü Kur'an yorumcularından Taberî bile yazıyor.[12] Muhammed, "rüşvet verene de, alana da Tanrı lanet etsin!" demişken[13] oluyor bu.[14] Demek ki "İslama hizmet" için "haram" olanlar bile "mubah" sayılıyor. Bu durumda, yine "İslama hizmet" için "yalan"a başvurulup "hadis uydurulması" doğal kabul edilebilir.

Ne var ki, "uydurma hadisler"in kimi, birçok konuda olduğu gibi, "zındık"ların, "dinsiz"lerin üstüne yıkılıyor.

Ünlü hadisçi İbn Hacer el-Askalanî (ölm. 1448) *Nuhbetü'l-Fiker* adlı kitabında ve onu "şerh" eden (açıklamalar, notlar yazan) Ali el Kârî (ölm. 1605) "şerh"inde, birçokları gibi, en başta "dinsiz"leri ("adimu'd-din"), "zındık"ları (zenâdika) suçluyorlar bu konuda.[15]

10 Kandemir, *age*, s.60.
11 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu Farzi'l-Humus/15, 19; Diyanet Yayınları, *Tecrîd*, hadis no. 1296, 1299-1303; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'z-Zekât/131-142, hadis no. 1059-1063...
12 Taberî, *Camiü'l-Beyân*, 10/113.
13 Ebu Davud, *Kitabu'l-Akdiyye*, hadis no. 3580
14 Bu konuya ilişkin daha çok bilgi için bkz. *2000'e Doğru*, 22-28 Kasım 1987, s.46-47.
15 *Şerhu Nuhbeti'l-Fiker Fi Mustalahâtı Ehli'l-Eser*, İstanbul, 1327, s.126-127.

İleri sürülüp aktarılanlardan bir kesimi şöyle:

- "Dinsizler-zındıklar, 14 bin hadis uydurmuştur."[16]

- "Muhammed İbn Süleyman'ın boynunu vurmasını buyurduğu (öldürttüğü) Abdu'l-Kerim İbnu'l-Evcâ, yakalandığı sırada şöyle demiştir:

- "Tanrı'ya ant içerek söylerim ki, içinizde dört bin hadis uydurdum. Bunlarla kimi şeyi haram, kimi şeyi de helâl yapıyordum."[17]

Yaşar Kandemir de "İslam düşmanlarının kasıtlı olarak hadis uydurmaları" başlığı altında aynı konuda ileri sürülen savlara yer veriyor.

Suçu "dinsizler"e yüklemek çok kolay bir şey. Üstelik, "mü'minler", buna kolay inanırlar da. "Kâfirler, dinsizler, zındıklar..." diye girildiği zaman iş kolaylaşır.

"Kâfir ve dinsizler"in yanında, savaşılan karşı inançtaki "mezhep"lere, "fırka"lara da suç yükleniyor. Özellikle de "Şiîler"e. Çünkü "Sünniler"in en büyük düşmanları "Şiîler".

Yaşar Kendemir şunları yazıyor:

- "Muhtelif fırkalar içerisinde en çok hadis uyduranların Şiiler olduğu bilinmektedir. Zira İranlı, Bizanslı, Yahudi ve diğer milletlere mensup birçok İslam aleyhtarının koyu bir şiî ve ehl-i beyt muhibbi (severi) olarak faaliyet göstermeyi durumlarına daha elverişli bulmaları sebebiyle bu rakkamların artmasında, büyük miktarda hisseleri mevcuttur..."[18]

Kandemir'in kaynaklar göstererek aktardıklarına göre, "Hanifîlik, Şafiîlik" gibi "fıkıh mezhepleri"nin bağlılarınca da, birbirlerine karşı "hadisler uydurulmuştur".[19]

Düşünün, "fıkh"a "uydurma hadisler" karışmış. Yani "ibadet"iyle, öteki hükümleriyle İslam hukuku da "uydurma hadisler"le hastalıklı. Bu durumda işin içinden nasıl çıkılır?

Fıkıh konularında "mezhep"lerin birbirlerine sıkça karşı çıkışlarını herkes bilir. Bu karşı çıkışların kimi, "hadis"lerden kaynaklanır. Kimi, "hadisin yorumu"ndan; kimiyse "hadisin kendisi"nden... Birinin öne sürdüğü hadisi öbürünün kabul etmediği görülür. Örneğin: "Abdest"li insanın vücudunun herhangi bir yerinden "kan çıkar ve çevresine yayılırsa" abdesti bozulur mu bozulmaz mı? Ya da insan ağız dolusu kussa bu kusma abdestini bozar mı bozmaz mı? Bu durumlarda, Hanefî mezhebi "evet!" derken, Şafiî mezhebi "hayır" diyor. İki mezhep de karşılıklı "hadis" ileri sürüyor kendi görüşüne kanıt olarak. Ve birinin ileri sürdüğü "hadis"i öbürü kabul etmiyor.[20] Burada gösterilen "hadis"ler "uydurma" olamaz mı? Ya da biri uy-

16 *Şerhu Nuhbeti'l-Fiker*, s.127.
17 *Şerhu Nuhbeti'l-Fiker*, aynı yer.
18 Kandemir, *Mevzû Hadisler*, Diyanet Yayınları, s.52.
19 Kandemir, *age*, s.47-48.
20 El Merğınânî, *el Hidâye Şerhu'l-Bidaye* 1/8 ve öteki fıkıh kitapları.

durma olup öteki uydurma değilse "Müslümanlar"ın "abdest" ve "ibadet"leri ne olur? En azından bir kesiminki bir "yalan", bir "uydurma" üstüne kurulu olmaz mı?

Dahası da var:

İslam hukukunda kimi "kural" çok geniş kapsamlı ve "genel" niteliktedir. Bu türden kurallara "el kavâidu'l-külliyye (genel kurallar)" denir. Bu kuralların kimi ayete, kimi de hadise dayandırılır. İşte bu tür hadislerden kiminin "uydurma" olduğunu düşünün. Yani bir "hadis" düşünün ki, ondan bir "genel kural" çıkarılmış ve "hukuk" onun üstüne kurulmuş olsun. Var mıdır böyle hadis?

- "Evet!"

İşte örneği: "E'z-zarûrât, tubîhu'l mahzûrât." Anlamı: "Zor durumlar, sakıncaları (haramları) mubah (sakıncasız) yapar." Bu, bir "hadis" olarak aktarılmış ve İslam hukukunun "genel ve temel kurallar"ından biri yapılmıştır.[21]

Uydurma hadisleri olabildiğince toplamaya çalışmış hadisçilerin kitaplarında bu hadis de yer alıyor ve "uydurma" olduğu belirtiliyor.[22]

"Yalan"lara dayalı "temel"ler...

III

"Yalan"a başvurularak "uydurulmuş" hadislerin ne denli yaygın olduğu, "müslüman hadis uzmanları"nın açıklamalarında da açık seçik görülüyor. "Binlerce, on binlerce..." Üstelik her kesime yayılmış: "İnanç" kesimine, "ahlâk" kesimine, "ibadet" kesimine, türlü "hukuk" kesimine... Kısacası: İslamın her dalına yayılmış "yalan"lar, "uydurma"lar. Çoğu da, "İslama hizmet" denerek...

Kime, Nasıl Güvenirsiniz?

İki örnek üzerinde duralım:

Kitabı, Diyanet'in yayınları arasında bulunan ve daha önce de alıntılar yaptığımız kitabın yazarı M. Yaşar Kandemir şunları yazar:

"Kıssacılar, aynı zamanda –ashâb devrindeki kıssacıların hilâfına– Allah rızasını katiyen hesaba katmayarak, ellerine geçecek birkaç kuruş veya ziftlenecekleri âdî dünyalık uğruna İslamın temellerini dinamitlemekten çekinmeyecek kadar menfaatperest insanlardır. Akıl almaz masallarıyla kıssacılar, esas gayesi halkı memnun etmek, onların keselerinden altın veya gümüş para sızdırmak olan efsane ticaretçisi durumuna düştüler. Bu hedeflerine varmak için de onlar, alelâde halka taalluk edecek hikâyelerin binlercesini uydurup Hz. Peygamber'e (s.a.v.) atfettiler ve onları dinleyicilerine anlattılar."

21 Genel kural yapıldığını görmek için bkz. Zeynu'l-Âbidin İbn İbrahim, *el Eşbâh ve'n-Nezâir*, Mısır, 1322, s.34.

22 Ali el Kârî, *el Mesnû'fi Hadis'il-Mevdû*, Kahire, 1984, s.121, no. 182.

Kandemir çeşitli kaynaklar göstererek bunları yazdıktan sonra şöyle der:

"Ahmed İbn Hanbel (ölm. 241/855) ile Yahya İbn Ma'în'in (ölm. 233/847) karşılaştıkları kıssacının davranışı, onların menfaatçı yönleriyle birlikte ne derece utanmaz olduklarını göstermesi bakımından ehemmiyetlidir."

Daha sonra da birçok kaynakta gördüğümüz bir öyküye yer verir.

Öykünün özeti şöyle:

- "Ünlü iki hadisçi, Ahmed İbn Hanbel'le Yahya İbn Ma'în, Bağdat'ta bir mescitte namaz kılmaktadırlar. O sırada öykülerini halka hadis diye yutturan biri, yine hadis diye bir söz aktarır. Buna da, 'Bize Ahmed İbn Hanbel ve Yahya İbn Ma'în haber verdiler. Dediler ki...' diyerek başlar. Öykücü uzun uzun anlatır öyküsünü. İki hadisçi de şaşkınlık içinde dinlerler. Sonra öykücüyü yanlarına çağırıp konuşurlar:

"Yahya- Bu anlattıklarını sana 'hadis' diye kim söyledi?

"Öykücü- Ahmed İbn Hanbel ile Yahya İbn Ma'în. Bunlar söylediler.

"Yahya- Yahya İbn Ma'în benim. Bu yanımdaki de Ahmed İbn Hanbel. İlle de yalan söylemek istiyorsan, buna bizim adımızı karıştırma!

"Öykücü- Yahya İbn Ma'în'in ahmak olduğunu çoktandır duyardım; şimdi inandım ki bu doğru. Bre ahmak! Dünyada sizden başka Yahya İbn Ma'în ve Ahmed İbn Hanbel yok mu ki bana böyle diyorsun? Bu adları taşıyan 17 kişiden hadis yazmışımdır ben!

"Ahmed İbn Hanbel de kendi yüzünü koluyla kapatarak arkadaşına: 'Bırak şunu gitsin!' der. Öykücü de onlarla alay ederek oradan uzaklaşır."[23]

Bu aktarma, konuyla ilgili olan hemen tüm kitaplarda var.

Ama ne ölçüde doğru?

İşte orası belli değil. Anlatılış biçimine bakılırsa böyle bir olayın gerçekten yaşandığı kuşkulu. Yani ünlü iki hadisçinin böyle bir durumla karşılaştıklarını "kesin" olarak söylemek güç. Çünkü bu iki hadisçi o zaman da tanınmış kimselerdi. Bu nedenle şu sorular akla geliyor:

- O denli tanınmış ve ünlü oldukları halde, olayın geçtiği ileri sürülen yerde onları tanıyan hiç kimse çıkmamış mı? Buna nasıl inanılır?

- İki ünlü hadisçi, "hadis" gibi çok önem verdikleri konuda, hadis uydurmacılarını her rastladıkları yerde rezil etme çabasında bulundukları ileri sürülüp dururken kendilerini neden savunmamışlardır? Öykücünün karşısında neden yılgınlık göstermişlerdir? Onu herkesin önünde rezil edecek biçimde kimliklerini neden kanıtlamamışlardır?

- "Uydurma" biçiminde de olsa işi, mesleği "hadis"le ilgili olan öykücü nasıl olmuş da bu ünlü iki hadisçiyi görür görmez tanımamış? Eğer tanımışsa, nasıl olmuş da onların adını kullanarak uydurma hadisi halka anlatabilmiş? Onların gözüne baka baka bunu nasıl yapabilmiş, buna nasıl cesaret edebilmiş?

23 Kandemir, *Mevzû Hadisler,* s.86.

Yine Kandemir, aynı kitapta, Yahya İbn Ma'în'den aktarılan bir söze yer verir. Aktarmaya göre bu ünlü hadisçi şöyle diyor:

- "Biz 30 ayrı tarikten (yoldan) yazmadığımız bir hadisi rivayet etmeyiz."[24]

Hadis uzmanları bilirler ki, böyle bir şey olamaz. Kandemir de "bu ifade mubalağalı dahi bulunacak olsa..." diyor[25] ve "mubalağalı" olduğunu düşünebiliyor. "Mubalağalı" olan, tam "gerçek" değildir, içinde "yalan" vardır. Demek ki, bu ünlü hadisçi, en azından bu sözünü "doğru" söylemiyor, dahası "yalan" söylüyor. Bir yerde, hem de önemli bir yerde "yalan" söyleyebilen bir kimsenin, bir başka yerde doğru söyleyebileceğine nasıl inanılır?

Bir başka örnek üzerinde düşünelim:

"Uydurma hadisler"i toplamak ve uydurmacılarla savaşmak alanında ünlü hadisçilerin kitaplarında yer alageldiğine göre:

- Abdulmelik İbn Mervan, yani ünlü Emevi Halifesi (halifeliği: 685-705) bir gün, Şam halkından birileriyle oturmaktadır. Yanındakilere sorar: "Irak halkının en bilgini (din bilgini) kimdir?" Onlar da birinin adını verirler. Abdulmelik o bilgine iletilmek üzere bir mektup yazar ve Şu'bî adında bir hadisçiyle gönderir. Şu'bî, Tedmür'e vardığında, orada, "Tanrı (kıyamet için) iki sur yaratmıştır..." diye başlayıp halka hadis anlatan biriyle karşılaşır. Şu'bî kendini tutamaz, karşı çıkar ve anlattığının uydurma olduğunu, Tanrı'nın "iki" değil, yalnızca "bir sur" yarattığını söyler. O sırada öğütçü ve çevresindekiler adama saldırırlar. Şu'bî diyor ki:

- "Vallahi yemin ederek: 'Evet Tanrı bir değil 30 sur yarattı!' dedim de ancak o zaman yakamı bıraktılar."[26]

Burada açıkça görülüyor ki "yalancı-uydurmacı"yla savaştığı bildirilen hadisçinin kendisi de, korkuyla da olsa "yalan söylüyor". Hem de "ant içerek" ve "Tanrı, iki falan da değil, 30 sur yarattı" diyerek... Öyleyse kime, nasıl güvenilebilir? Hangi "hadisçi"ye?

IV

Kimi hadisçiler, hadis uydurmacılarıyla savaşıyor görünmüşlerdir. Ama bu konuda ne ölçüde içtendirler? Bunun karşılığını vermek güç.

Hadis uydurmacılarıyla savaşıyor görünenler, "uydurma" diye nitelediklerini toplamışlardır da. Bugün elimizde "uydurma hadisler"in toplandığı kitaplar vardır. Ne var ki bunlara ne ölçüde güvenilebilir? Bu konuda da kesin bir şey söylemek kolay değil.

24 Kandemir, *age*, s.131.
25 Bkz. *agy*.
26 Celaleddin Süyuti, *Tahzîru'l-Havass*, Beyrut, 1984, s.203-204. Ve öteki ilgili kitaplar.

Yalancıyı Kovalayanın Yalancılığı

Yalanla savaşmak için yalandan kaçınmak gerekir. Yani savaşanın kendisinde de yalan bulunmamalı. Güvenilirlik için bu başta gelir.

Oysa biz neler görüyoruz?

1) En başta bakıyoruz ki "mevzûat" yani "uydurma hadisler" ile ilgili ve bunları toplamış olan kitaplar kimi hadislere ilişkin yargılarda birbirini tutmuyor. En azından bu var.

Yer yer alıntılar yaptığımız, Diyanet yayınlarından Kandemir'in kitabında da şu tür satırlar yer alabiliyor:

"Hâkim'in Müstedrek'inin zararı, Sahîh (sağlam) olmayan hadisleri Sahîh olarak takdim etmesi olduğu gibi, İbnu Cevziî'nin *Mevzûat*'ının zararı da, bunun aksine, mevzû (uydurma) olmayan hadisi, mevzû saymasıdır."[27] Bunu diyenin, ünlü hadisçi İbn Hacer el-Askalanî (ölm. 1448) olduğu da belirtiliyor.[28]

Yani bir hadis uzmanına (Askalanî) göre, yine önemli hadis uzmanı olan birinin (Hâkim) kitabında (*el Müstedrek*) SAĞLAM OLMAYAN HADİSLER, SAĞLAM DİYE GÖSTERİLMİŞ; bir başka uzman da (İbnü'l-Cevziî), uydurma hadisleri topladığı kitabında (*Kitabu'l-Mevzûat*), UYDURMA OLMAYAN HADİSLERİ UYDURMA DİYE GÖSTERMİŞTİR. Her ikisi de son derece düşündürücü.

Bu belirlemeye göre:

- "Sağlam olmayan"a "sağlam" denirken, "uydurma olmayan"a da "uydurma" deniyor.

Yine Kandemir'in kitabına aktardıklarından:

- "Süyuti (ölm. 1505), mevzû (uydurma) sayılmaması icab eden üç yüz kadar hadisin *Kitabu'l Mevzûat*'ta bulunduğunu söylemektedir."[29]

Demek ki "uydurma" olan "sağlam hadis", ayrıca "sağlam" olan da "uydurma hadis" diye gösterilegelmiş. Hem de ilgili uzmanların kitaplarında.

2) "Hadis avı"na çıkmış olanlar vardır. Kimi, avlayabildiği "hadis"i avlamış. Kimi de "uydurmuş". Bu yoldakilerin kimi de, "hadis uydurmacısı avı"nda. Kandemir'in kitabında yer alan deyimiyle "sünnet koruyucusu" (bkz. s.138), "hadislerin muhafızı" (bkz. s.129), aynı kitaptaki anlatımla "avının peşini bırakmayan azimli avcılar gibi..." (bkz. s.134) uydurma hadis üreticilerinin ardında görünmüş... Ama hangi "avcı"nın asıl avlamak istediği şey nedir? Orası pek belli değil. Çünkü ne denli "Allah", "Peygamber", "sevap-günah"... dense de tanık olunagelmiştir ki, işin içinde "çıkar" var, "itibar" var. Bu dizide, önceki haftalarda, Kandemir'in kitabından da alıntılarla örnekler sunulmuştu. Örnekler, "hadis uydurmacıları"na ilişkindi. Ama "avcıları" durumunda görünenlerin de aynı geçerli ölçüyle, yani "çıkar, itibar

27 Yaşar Kandemir, *Mevzû Hadisler*, s.142.
28 Kandemir'in dayanağı: Süyuti, *Tedrîbu'r-Râvî*, 1/279.
29 Kandemir, *aynı yer.* Dayanağı: Süyuti'nin aynı kitabı, *aynı yer.*

kazanma" amacıyla yola koyulmadıklarını kesin söyletebilecek bir kanıt yok. Kısacası: Bu alanda herkesin her şeyi yapabileceği ve yaptığı düşünülebilir.

3) "Hadis avcıları" kesiminde de, "hadis uydurmacılarının avcıları" görünenler kesiminde de "türlü çıkarlar"ın yanında "türlü eğilimler" de, ileri sürülenlerde etkin rol oynayagelmiştir. Bir çıkar kesiminden olan, öbür çıkar kesimine; bir eğilimden olan, öbür eğilime, bir "mezhep"ten olan, öbür "mezhep"ten olana iyi gözle bakmaz, bakmamıştır da. O onu, öbürü berikini karalamıştır. Örneğin "Sünnî (Ehl-i Sünnet'ten)" hadis toplayıcıları ve uzmanları, başka "fırka"lardan, örneğin "Şiî"lerden olanları genellikle sağlam bulmamışlardır. Dahası "karalamışlar"dır.

4) "Hadislerin bekçileri" diye nitelenen ve "uydurma hadis" üretenlerin "av"ına çıkmış görünen kimselerin kendileri de "yalan söz" söylemekten kurtulamamışlardır. Gerek "uydurma olmayan"a "uydurmadır" ya da "uydurma olan"a "uydurma değildir" diyerek; gerekse hadis belirlemelerinde gerçek olamayacak savlar ileri sürerek... Daha önce örnek sunulmuştu. Bir örnek daha:

Uydurma hadis üretenleri avlama yolunda görünen "hadislerin koruyucuları", kimi zaman "yalancı, uydurmacı" diye yakaladıkları kimseler için şöyle demişlerdir:

- "İnsanların en yalancısı (ekzebu'n-nâs)."
- "Hadis uydurmacılığında o, en son basamak (ileyhi'l-münteha fi'l-vaz')."

"O, yalanın direği (huve ruknu'l-kizb)."[30]

Herhangi bir kimse için bu türden sözler söylendiğinde, söylenen sözün "abartmalı" olduğu bilinir. Yani bilinir ki, o söz "yalan"la karışıktır. Çünkü hiç kimse "yalanın direği" olacak noktada değildir. Yine hiç kimse "hadis uydurmacılığında en son basamaktadır" diye nitelenemez. Ve hele "insanların en yalancısı" sözü hiçbir insan için söylenemez. "İnsanların en yalancısı"nın kim olduğu, nereden ve nasıl bilinebilir?

Demek ki "hadis uydurmacısı" olarak yakalanmış olan kimse için "yalancı" diyenin kendisi de yalan söyleyebiliyor. Öyleyse, hangisi "sağlam (sahîh)", hangisi "çürük" ya da "uydurma"; kesin olarak nasıl bilinebilir? İslam dünyasında bu konuda ölçüler var kuşkusuz. Ama bunlar ne denli sağlam? Sorun burada.

V

"İslama hizmet" deniliyor, "Tanrı hoşnutluğunu kazanmak" amacı güdülüp "hadis uyduruluyor". Kârlı-kazançlı bir yol diye görülüyor, "hadis uyduruluyor". Yalan söyleme bir alışkanlık durumuna gelmiştir, "hadis uyduruluyor." Şu neden, bu neden... Ve sonuçta "binlerce, onbinlerce uydurulmuş hadis". Müslüman ha-

30 Bu sözler için bkz. Kandemir, *age*, s.118.

dis uzmanlarının da belirledikleri böyle. Diyanet'in yayınlarından bir kitaptan sunduğumuz alıntılarla da bu açık seçik görülmüştür. Bir nokta daha var: Hadis uzmanlarından kimine göre "uydurma (mevzû)" olan hadis, kimine göre hiç de öyle değil. Karmakarışık bir durum. Kime, kimlere, ne ölçüde, nasıl güvenileceği kestirilemiyor. Yalan üstüne yalan. Yalanlar dizi dizi, iç içe. Onca "yalan" içinde, "gerçek" nasıl bulunabilir, kesin olarak nasıl bilinebilir?

Müslüman hadisçiler, yani bu işin uzmanları, "hadis"in "sağlam"ını "çürük" ya da "uydurma" olanından ayırmak için kendilerine göre yöntem belirleyip benimseyegelmişlerdir. "Sağlam" diye niteledikleri hadis için, yani bir hadisin böyle nitelenebilmesi için koşullar koymuşlardır. Bu koşullara bakalım:

Hadis uzmanları, bir hadise "sağlam (sahîh)" diyebilmek için üç koşul gösterirler:

1) Adalet

Buradaki "adalet"le anlatılmak istenen, "güvenilirliktir" denebilir. Ne var ki, bu güvenilirlik de "özel bir güvenilirlik"tir. Çünkü bunda, "takvâ" ve "mürüvvet" (el murûe) sahibi olmak koşulu aranır. "Takvâ"nın sözlük anlamı "korunma"dır. Din dilindeki anlamıysa, "âhirete zararlı olan şeylerden korunma"dır. Az da olabilir, çok da olabilir. En az derecesi, "Tanrı'ya ortak koşmaktan sakınıp korunma"dır. En yüksek basamağıysa, kişinin, "gönlünü, iç dünyasını meşgul edebilecek her şeyden kesip uzak tutması"dır. Takvâ sahibi olan kimse, Tanrı'ya ortak koşmaktan uzaklaşacağı gibi, haram işlemek, bir farzı, vacibi yerine getirmemek türünden kötü tutum ve davranışlarda da bulunmayacak; ayrıca da, sapık sayılan mezheplerden birine bağlı olmayacak. "Adalet" denen özel güvenilirliğin ikinci koşulu durumundaki "mürüvvet"e gelince: "Mürüvvet sahibi" olabilmenin gerekleri de vardır: "Düşük (hasis)" sayılabilecek tutum ve davranışlardan, aşağılık mesleklerden de uzak kalma koşulları aranır. Çarşıda-pazarda yiyen, içen herkesin gelip geçtiği yolda işeyen kimse "mürüvvet sahibi" sayılmaz. Ayak takımı durumundaki kimselerle arkadaşlık etmek, söyleşmek, çocuklarla oyun oynamak, güvercinle, kuşla uğraşıp eğlenmek, çok gülmek de "mürüvvet sahibi olma"ya aykırıdır. Eğer babadan kalma değilse kimi "meslek"ler, "zanaat"lar da bağdaşmaz "mürüvvet"le. Dericilik, hacamatçılık, dokumacılık eden kimse "mürüvvet sahibi" olarak görülmez. Eğer kötü karşılanıyorsa, erkek bile olsa açık baş gezen kimse de "mürüvvet sahibi" değildir.[31]

31 Bütün bunlar için bkz. Davudu'l-Karsî, *Şerhun Ala Metni Usûli'l-Hadis Li'l-Birgivî*, İstanbul, 1312, s.24-27; Ali el Kârî, *Şerhu Nuhbeti'l-Fiker*, İstanbul, 1327, s.51 ve öt.

2) Zabt

Sözlük anlamıyla "yakalama, ele geçirme, tutma, ezberleme" demek. Din dilinde "hadis ezberleme ya da not alma" anlamında kullanılır. "Râvî"de yani "hadis alıp aktaran kimse"de bu gücün bulunması da "şart" görülür. "Hadis iyi ezberlenmeli, iyi not alınmalı." (Bkz. aynı kaynaklar.)

Ne var ki, geçen haftalarda sunulan alıntılardaki örneklerde de görüldüğü gibi "adalet"in içerdiği "takvâ" ve "mürüvvet' sahibi olmak, "hadis uydurma"ya engel olamamış; tersine, kimi insanları da bu duruma sürüklemiştir. Kimi "takvâ ve mürüvvet sahibi" kişiler, yani en koyu anlamıyla "dindar" insanlar, "Tanrı'ya daha çok yaklaşmak" amacıyla, "İslama hizmet, adam kazandırmak" düşüncesiyle "hadis uydurma" yoluna gitmişlerdir.

3) Kesintisizlik

Hadisi kimin kimden aldığı belirtilirken, "falanca filancadan, o da şu kişiden, o ondan o ondan... aldı" denirken, "Peygamber"e ya da "sahabi"ye (Peygamber'in arkadaşına) değin hiç kesinti olmadan gidilmesi de hadisin sağlamlığı için şart. Sonuncu şarttır bu. (Bkz. aynı kaynaklar.)

Bu "şart"lardan her birinin yerine gelmiş sayılması için gerekli görülenler içinde öyleleri var ki, "sağlam hadis" elde etmeye yarayacağı yerde, tersine sonuç veriyor. Örneğin "takvâ" ve "mürüvvet". Kimi yerde tersine sonuç verdiği belirtildi. Bunlardan "mürüvvet"i düşünün. "Aşağılık meslek"tendir denip "mürüvvete aykırı" sayılarak; diyelim bir "dokumacı"dan, bir "kömürcü"den, bir "derici"den... hadis almamak, yani bunu gerekli görmek büyük bir sakatlık değil mi? "Ehli Sünnet dışı olmak", yani "Sünnî çığır"ın dışında kalan mezheplerden birinden olmamak da "adalet"in, yani "özel güvenilirliğin" koşulu sayılıyor. (Bkz. aynı kaynaklar.) Bu da bir başka sakatlık.

Kısacası; gerçekler ortaya koyuyor ki, hadisçilerin, "sağlam hadise ulaşabilme yöntemi" olarak sarılagelmiş göründükleri yöntem sağlam değil, sakat.

VI

İslamın "iki ana temeli"nden biri olan "hadis"e nasıl "yalan" girdiğini, hangi boyutlarda olduğunu dile getiren bilgilerden bir kesimini sunmaya çalıştık. Hadislerin "sağlam"ını, "çürük" ve "uydurma" olanından ayırmanın öyle kolay olmadığını da gördük bir ölçüde.

Hadisçilerin, bir hadisin "uydurma" olduğunun nasıl bilinebileceğine ilişkin ileri sürdükleri, pek net ve "kesin ölçü" niteliğinde değildir. Hadisin "sağlamlı-

ğı'na ilişkin koydukları kuralları da geçen hafta gördük; onlar da kesin sonuca götürecek nitelikte olmaktan uzak.

"Hadis Usûlü" uzmanlarına göre, bir hadisin "uydurma" olduğu şu durumlarda bilinebilir:

1) Hadisi uyduran, "itiraf" etmiştir. Yani "ikrar (suçu boynuna alma)" vardır. Ne var ki böyle bir durumda bile hadisin "uydurma olduğu yargısı"na kesin olarak varılamayacağı da kabul ediliyor uzmanlarınca.[32]

2) Birtakım "karineler (belirtiler, ipuçları)" hadisin "uydurma" olduğu sonucuna götürmüştür.

- Hadisi aktaranın durumundan, tutumundan anlaşılmıştır. Hadisi aktaran, kendi durumuna uygun bir şey ortaya atma çabasındadır. Adam şu uğraş, bu uğraş içindeyken hadis aktarmıştır. Adam sapık sayılan bir mezhebe bağlıdır.

Ama bu, kesin bir ölçüt olabilir mi?

- Hadis, Kur'an'ın kendisine ters düşüyordur. Örneğin, "Tanrı"nın bir "cisim" olduğunu anlatır gibidir. Anlaşılır ki, bunu aktaran, "el Mücessime (Tanrı'nın cisim olduğunu savunan)" mezhebe bağlıdır.[33]

Oysa Kur'an'ın da bir dediği bir dediğini tutmuyor çoğu kez. Ayet vardır ki, "Tanrı"nın "benzer"inin bulunmadığını anlatır (bkz. Şûrâ Suresi, ayet 11); ayet de vardır ki, "Tanrı"nın "iki el"inden (bkz. Mâide Suresi, ayet 64; Sâd Suresi, ayet 75), "yüz"ünden (pek çok ayet içinde, örneğin bkz. Bakara Suresi, ayet 115) söz eder. Yani "Tanrı"nın "cisim olmadığını" anlatan ayet bulunduğu gibi "cisim olduğunu" anlatan ayetler de var. Hangisi "ölçü" alınacak?

- Söz konusu hadis, "mutevâtır" (sağlamlığın en üst basamağından olan) bir hadise aykırıdır. Öteki türden hadislere aykırı olması yetmez.[34]

Ne var ki, "tevâtur" basamağına ulaşmış (mutevâtır) hadis sayısı pek azdır. Dolayısıyla bu ölçü de pek bir şeye yaramaz.

- Söz konusu hadis, eldeki güvenilir hadis kitaplarında bulunmamaktadır.[35]

"Güvenilir hadis kitapları"nda bulunmayan her hadise "uydurma" denemeyeceği açık.

- Söz konusu hadis, "kesin hüküm" veren "sözlü İcma"ya aykırıdır.

Bu türden "İcma" bulmak da kolay olmayacağına göre, bu ölçü de işe yarar durumda değil.

- Söz konusu hadis, açıkça "AKLA AYKIRI"dır. Ve bu aykırılık, yorumlarla da giderilememektedir.

Akıl ve bilim ölçüleri başkadır; din ölçüleri başkadır. Dindeki konular akıl ve bilim ölçülerine vurulduğunda işin içinden çıkılamaz. İslamın "âmentü"sünde

32 Ali el Kârî, *Şerhu Nuhbetu'l-Fiker,* s.123.
33 Ali el Kârî, *age,* s.125.
34 Ali el Kârî, *aynı yerde.*
35 Kandemir, *Mevzû Hadisler,* s.179.

yer alan "iman esasları"nı ele alalım. Hiçbiri, akıl ve bilim ölçülerine sığmaz. "Tanrı'ya inanç" da, "meleklere inanç" da, "Tanrı'dan inme kitaplara inanç" da, "Tanrı'yla insanlar arasına girmiş görünen Peygamberlere inanç" da, "âhiret gününe inanç" da, "kadere inanç" da... Öyleyse akla ve bilime aykırılık da, hadisin "uydurma" olup olmadığını belirleyemez.

Bu konuda Muhammed'den aktarılan bir ölçü var:

MUHAMMED'DEN AKTARILAN BİR ÖLÇÜYE GÖRE, KİMİ ARKADAŞLARI YALANCIDIR, HADİS UYDURMACISIDIR.

Muhammed'in şöyle dediği aktarılır:

- "Her işittiğini aktarıyor oluşu, bir adamın yalancılığı için yeterlidir."[36]

Muhammed'in arkadaşları içinde, kendisinden "işittiğini" söyleyerek "bin"den çok, "binlerce" hadis "rivayet" edenler vardır. Bunlara "çok rivayet edenler" anlamında "müksirûn" denir. Bir Ebu Hureyre 5 374 hadis rivayet etmiştir.[37] Şimdi bu Ebu Hureyre (Peygamber'in ileri gelen arkadaşlarından), "Peygamber'den her işittiğini mi rivayet etmiştir?" Muhammed'den aktarılan yukarıdaki hadise göre, bu adamın, bu durumuyla "yalancı" sayılması gerekiyor. Kaldı ki, bir insanın bu kadar hadisi "ezberlemiş" olması kolay kolay düşünülemez. Böyleyken, Muhammed'in tüm arkadaşları, aralarında hiç ayrım yapılmaksızın "adaletli", yani "güvenilir" sayılıyor Müslüman hadisçilerce. Yani güvenilmemesi gerekenler bile "güvenilir" gösteriliyor.

Ve bu durumda, hadislerden hangilerinin "uydurma" olduğunu belirlemiş görünen "Müslüman hadisçiler"in sözlerine, belirlemelerine güvenilebilir mi?

Demek ki "hadis"ler alanında "yalan"dan kurtuluş yok. Ya Kur'an'dakiler? İzleyin lütfen.

VII

İslamın "temel iki kaynağı"ndan biri olan "sünnet"in, yani "hadis"lerin nasıl "uydurma"larla, "yalan"larla dolu olduğunu, İslamın kendi kaynaklarındaki belgelerle gördük. Şimdi öbür temel kaynağında, "Kur'an"da –ki İslamın birinci temelidir– "yalan" var mı, yok mu onu göreceğiz:

Muhammed'in "Tanrı'dan indirilmedir, Tanrı'dan gelmedir" diye sunduğu Kur'an'a inanmayanlar, genellikle şöyle demişlerdir:

- "Bunlar, eskilerin masalları, eskilerin uydurmalarıdır."

İnanmayanların böyle diyerek, Kur'an'ın Tanrı'dan gelme olduğuna inanmadıkları Kur'an'da 9 yerde anlatılır. (Bkz. En'âm Suresi, ayet 25; Enfâl Suresi, ayet 31; Nahl Suresi, ayet 24; Mü'minûn Suresi, ayet 83; Furkan Suresi, ayet 5; Neml

36 Müslim, *e's-Sahîh*, el Mukaddime/5, hadis no. 5.

37 Dr. Subhî e's-Salih, *Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları*, çev. M. Yaşar Kandemir, Diyanet Yayınları, Ankara, 1981, s.304.

Suresi, ayet 68; Ahkâf Suresi, ayet 17; Kalem Suresi, ayet 15; Mutaffifîn Suresi, ayet 13.)

Kur'an'da "kıssa" denen pek çok öykü vardır. Bunların pek çoğunu da, çok eski toplumların söylencelerinden "kutsal kitaplar"a geçmiş olan "söylence"ler oluşturur. Kur'an inanmazlarının, yukarıdaki sözü söylerken bu nedenle söylediklerine kuşku yok.

Kur'an'ın aktardığına göre, "inanmaz"lar, Muhammed için; "yalan uyduruyor!" (bkz. Sebe' Suresi, ayet 8; Şûrâ Suresi, ayet 24) demişlerdir. Kur'an, benzer suçlamaların başka "peygamber"ler için de yapıldığını belirtir. Kamer Suresi'nin 26. ve 27. ayetlerinin Diyanet çevirisindeki anlamları şöyle:

- "'Kitap, aramızda ona mı verilmiş? Hayır. O pek yalancı ve şımarığın biridir' dediler. Yarın kimin pek yalancı ve şımarık olduğunu bileceklerdir." "Şemûd" toplumundan söz edilirken anlatılıyor bu.

"İnanırlar"a göreyse "Peygamber" yalan söylemez ve Kur'an'da da "yalan" yoktur.

Gerçekten de, Kur'an eğer "Tanrı sözü"yse, içinde, "gerçek" diye sunduğu hiçbir şeyin "yalan" olmaması gerekir. Bu türden bir şey yok mudur Kur'an'da?

Eğer "yoktur" denirse nasıl bir durumun meydana geleceğine bakalım:

Kur'an'ın her anlattığı için "gerçektir" denirse, ayetlerinde, "mucize" olarak "gerçekleştiği" anlatılanları da "gerçek" saymak gerekir. Örneğin:

- "Bir adam, eşeğiyle birlikte ölmüş, yüz yıl ölü olarak kaldıktan sonra dirilmiştir." Bakara Suresi'nin 259. ayetinde açıkça anlatılıyor bu. Ayetin anlamı daha önceki yazılarda (bu köşede) yer almıştı.

Peki bu mümkün mü? Böyle bir şey olabilir mi? Bir insan, bir hayvan ölecek, "yüz yıl" ölü olarak kalacak, sonra "dirilecek". Bunun olabileceği düşünülebilir mi?

"Kesinlikle" biliyoruz ki, "bilim"in hiçbir dalı, buna "evet!" demez.

- "Paramparça edilen dört kuş, parçaları alınıp dağlara konulduktan sonra, İbrahim'in çağırmasıyla dirilmişler, uçarak onun yanına gelmişlerdir." Bu da aynı surenin 260. ayetinde anlatılıyor. Yorumu morumu yok, açıkça... "Ayet"in anlattığını gerçek sayarsak, bunu da gerçek saymamız gerekir. Ne var ki, "bilim" hiçbir dalıyla buna "evet!" demez. Tüm bilim verileri, bu tür şeyler için "hayır!" der, "olamaz!" der.

- "İsâ, mucize olarak ölüyü diriltmiştir."

Ayetlerde bu da anlatıldığına göre (bkz. Âl-i İmrân Suresi, ayet 49; Mâide Suresi, ayet 110), "Kur'an'ın her anlattığı gerçektir" dendiğinde, bunun da, "gerçekten olduğunu, yaşandığını" kabul etmek gerekir. Gelin görün ki, hangi dalı olursa olsun, "bilim"in kabul edebileceği türden olmadığı ortada.

- "Nûh, toplumu içinde tam 950 yıl kalmıştır."

Kur'an'ın Tanrı'sı "ant içerek" bunun gerçekleştiğini bildiriyor. (Bkz. Ankebût Suresi, ayet 14.) Kur'an'ın anlatmasına göre, Nûh, en az bu kadar yıl yaşamıştır. Yani "fazlası" bile var. Olabilir mi bu?

Hiç kuşku duyulamaz ki tüm bilim dalları, buna da "hayır!" der.

- "İslam öncesi dönemde, Araplar, kız çocuklarını diri diri gömüyorlardı."

Yorumculara göre, Tekvîr Suresi'nin "hangi günahtan dolayı öldürüldüğü gömülene (dişi) sorulduğu zaman" anlamındaki 8. ve 9. ayetlerinde anlatılan budur.[38]

Bunun da "gerçek" olamayacağı kesin. Bu gerçek olmuş olsaydı Araplarda "kadın" bulunmazdı. O zaman o yörede insanlar üreyemezlerdi bile. Tersi düşünülebilir mi? Gerçeğe baktığımız zaman görürüz ki, Araplarda "kadın" yokluğu şöyle dursun, kadın çokluğu, nüfus yoğunluğu vardı. Yani "kız çocuklarının diri diri gömüldüğü", inanırlara sürülegelmiş ve yutturulagelmiş olan bir "yalan"dan başka bir şey değil.

Örnekler daha da sıralanabilir.

Ama gerek var mı?

Sonuç:

İslamın "ana temelleri"ne baktığımız zaman bir dolu "yalan" görürüz. Ancak bir şeyi görebilmek için "ışık" gereklidir. "Karanlık"ta bir şey görülemez ve kolay kolay bulunamaz. Ele aldığımız konuların "ışığı" da, kaynaklar ve belgelerdir. Bu ışık tutulduğu zaman her şey açığa çıkar. El verir ki, ışık kaynağının önüne engel konulmasın.

2000'e Doğru
20 Mayıs 1990, yıl 4, sayı 19;
27 Mayıs 1990, yıl 4, sayı 20;
3 Haziran 1990, yıl 4, sayı 21;
10 Haziran 1990, yıl 4, sayı 22;
17 Haziran 1990, yıl 4, sayı 23;
24 Haziran 1990, yıl 4, sayı 24;

Yüzyıl
5 Ağustos 1990, yıl 1, sayı 1

38 Tefsirler, örneğin, F. Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, 31/69.

İSLAM VE ŞİDDET

CİHAD

I) TANIMI

A- Sözlük Anlamı

Bir amaca yönelik olarak olanca gücü kullanmak. "Olanca çaba" anlamındaki "cehd"den gelir.

B- İslamda Yüklendiği Anlamı

1- "Tanrı Uğrunda Silahlı Savaş"

a) GENEL TANIMI: Tanrı yolunda ve din uğrunda kutsal savaş. Amacı: "İlây-ı kelimetü'llah" (Tanrı'nın sözünü yüceltmek), yani "Kur'an"ı ve hükümlerini "tüm düşünce, inanç ve din"lerin "üstü"ne "çıkarmak" ve karşı konulmaz biçimde egemen kılmak". Ayet ve hadislerdeki özel anlatımıyla "Tanrı yolunda, kâfirlere karşı İslamı üstün ve yenilmez duruma getirmek için canla ve malla birlikte savaşmak." "Tanrı yolunda savaşa, öldürmeye girişen inanırların canlarını ve mallarını, karşılığında CENNET'i vererek Tanrı SATIN ALMIŞTIR." (Tevbe Suresi, ayet 111.) Ayet ve hadislerde, çoğu yerde "cihad" bu anlamında, yani "Tanrı yolunda ve din uğrunda silahlı kutsal savaş" anlamında kullanılmıştır. Bu anlamda kullanıldığı da açıkça belirtilmiştir.

b) İSLAM HUKUKUNDAKİ TANIMI: "Kâfirlerle savaşmak, onları öldürmek, onların elinden mallarını, mülklerini almak, yağmalamak, tapınaklarını yıkmak, putlarını kırmak."[1]

2- Tanrı ve Din Uğrunda Manevî Savaş

"Silahlı savaş"la birlikte bu da istenir.

a) "İNSAN VE CİN ŞEYTANLARI"YLA SAVAŞMAK:

Her tür şeytanın oyununa karşı uyanık olmak, ödün vermemek, "şeytanı savaşta yenmeye çalışmak".

1 *Dâmâd*, c.1, s.494.

b) "NEFİS"LE SAVAŞ:

Dünyanın çekicilikleriyle, "nefis arzuları"yla savaşmak.

Kimi ayetlerdeki "cihad" bu anlamlarda yorumlanır.[2] "Cihad"ın bu anlamını benimseyen daha çok, İslam gizemcileridir (tasavvufçular).

II) SÜRESİ, KİMLERE KARŞI OLACAĞI VE "HÜKM"Ü

A- Süresi

1- Genel Olarak

Peygamber, "ümmet"inin "cihad"ının, "kesintisiz" olacağını ve Kıyametin "alâmet"lerinden olan "Deccâl öldürülünceye kadar" süreceğini bildirir.[3]

2- Özel Durumlarda

Devlet "cihad"a çağırır. Çağırılan "cihad", savaş durumuna göre sürer ya da sonuçlanır. Yani "süre", savaş durumuna ve savaşanların durumlarına, kararlarına bağlıdır.

B- "Cihad"ın Kimlere Karşı Olacağı

1- Genel Olarak Tüm Kâfirlere Karşı

Cihad'ın kimlere karşı olacağı, genel niteliğiyle kesin olarak belirlenmiştir:

Hadis:

"Tek Tanrı'dan başka Tanrı bulunmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve Peygamberi (elçisi) olduğuna inanıncaya, bizim kıblemize dönünceye, kestiklerimizi yiyinceye ve namazımızı kılıncaya kadar (bütün) insanlarla savaşıp öldürüşmem buyuruldu. İnsanlar ne zaman ki bunları yerine getirirler, o zaman kanlarını (canlarını) ve mallarını -kimi haklı nedenlerin dışında– kurtarmış olurlar."[4]

Kimi hadiste, yerine getirilmesi istenen koşullara, zekâtın da eklendiği görülür.[5]

2 Râğıb, *el-Müfredât*, "c-h-d".
3 Ebu Davud, *Kitabu'l-Cihad, 4-Babuun fi Devamı'l-Cihad*, hadis no. 2484, c.3, s.11.
4 Buhârî, Selât/28; Ebu Davud, Cihad/104, hadis no. 2641.
5 Buhârî, Zekât/1, *Buhârî Muhtasar-ı Tecrîd*, hadis no. 24; Müslim, İmân/32, 36, hadis no. 20, 22.

2- Durumlarına Göre Putataparlara ve "Kitap Ehli"ne Karşı

a) MÜSLÜMANLARLA ARALARINDA SALDIRMAZLIK ANTLAŞMASI BULUNMAYANLARIN DURUMU:

Bu durumda olanlar, iki şeyden birini seçmek zorundadırlar: Ya İslam ya da ölüm. Ya İslamı seçer, Müslüman olarak çatının altına girerler ya da öldürülürler. *"Bunları yakalayın, nerede bulursanız öldürün."* (Bakara Suresi, ayet 191; Nisâ Suresi, ayet 89, 91; Tevbe Suresi, ayet 5.)

Bu hüküm, dinden dönenler için de geçerlidir.

Arap olmayan putataparların bu hükmün dışında tutulması ve onlardan, İslamı kabul etmemeleri durumunda "cizye" (bir çeşit vergi) alınması yoluna gidilebileceği görüşü de vardır. Hanefî fıkhında bu görüşün benimsendiği de görülür.[6]

b) MÜSLÜMANLARLA ARALARINDA SALDIRMAZLIK ANTLAŞMASI BULUNANLARIN DURUMU:

"Antlaşma"nın gereğine uyulur. Ancak bu durum, Peygamber döneminde, İslamın güçlenmesine değin sürmüştür. Sonrası için söz konusu değildir. (Bkz. Tevbe Suresi, ayet 1-9.) Arada antlaşma olan putataparlara, "yeryüzünde dolaşabilmeleri için dört ay süre" verilmiştir. (Bkz. Tevbe Suresi, ayet 1.) Bu süre geçtikten sonra, onlara karşı Müslümanların ne yapmaları gerektiği bildirilmiştir:

"Nerede bulursanız öldürün, yakalayın, hapsedin, tüm gözetleme yerlerinde bekleyin yakalamak için. Eğer tevbe ederler, namaz kılarlar ve zekât verirlerse serbest bırakın. Tanrı bağışlayan ve acıyandır." (Tevbe Suresi, ayet 5.)

c) MÜSLÜMANLARLA ARALARINDA SALDIRMAZLIK ANTLAŞMASI BULUNMAYAN KİTAP EHLİ:

Bunların önlerinde üç seçenek var: Ya İslam, ya "cizye" (vergi) ya da ölüm.

d) MÜSLÜMANLARLA ARALARINDA ANTLAŞMA BULUNANLARIN DURUMU:

"Antlaşma hükümleri"ne uyulur.

Ne var ki, Peygamber döneminde, arada "saldırmazlık antlaşması" bulunan kimi kitap ehline "antlaşma hükümlerini bozuyorsunuz, kimileriniz gidip şurada burada aleyhimizde bulunuyor..." denerek saldırılmış ve çoğunluğuyla öldürülmüşlerdir. "Benû Kurayza (Kurayza Oğulları-Yahudiler)" bunlardandır. Bunlar kılıçtan geçirilirken, Peygamber de başlarında bulunmuş ve tüyler ürpertici durumlar sergilenmiştir.[7]

6 *Dâmâd*, c.1, s.496.

7 Buhârî, Kutabu'l-Meğâzî/30, *Tecrîd*, hadis no. 1590-1591; Müslim, Cihad/64, hadis no. 1768. Ayrıca bkz. *Siyer* kitapları.

C- "Cihad"ın Hükmü

Yani "cihad", "farz" mıdır, ne zaman farzdır, nasıl farzdır?

1- Düşmanın Saldırısı Söz Konusu Değilken: "Kifayeten Farz"

Başlangıçta, "barış" önerisi sunmak, "kâfir"lere düşer. Sunulduğunda görüşülebilir, görüşülmez, kabul edilebilir ya da edilmez. Bu, Müslümanların bileceği iştir. Barış önerisi gelmemişse ya da kabul edilmemişse, arada bir saldırmazlık antlaşması yoksa, "cihad" gereklidir. *"Farz"*dır. Ama bu "farz"lık, "kifayeten"dir, yani toplumdan bir kesimin bunu yerine getirmesi "yeterli"dir. Toplumun başındakiler, gerekli "cihad"ı açarlar. Gerektiğinde de güç toplarlar. İlgililer, "cihad"ı başlatmak ve gereğini yerine getirmek zorundadırlar. "Kâfirler"e seçenekleri göstermelidirler: Kâfirler, durumlarına göre seçeneklerden birini kabul etmek zorundadırlar. Kabul etmiyorlarsa, Müslüman ilgililere düşen, "cihad"dır. Eğer cihad hiç yapılmıyorsa, başka bir deyişle toplum "cihadsız" kalmışsa, o toplum, bütünüyle "sorumlu ve suçlu"dur. Çünkü kişilere değilse bile, toplumun tümüne yüklenmiş olan "farz" yerine getirilmemiştir.[8]

2- Kâfirlerin, İslam Ülkelerinden Herhangi Bir Kesime
Saldırmaları Durumunda

Bu durumda, "cihad", herkese ayrı ayrı "farz" (aynen farz) olur. "Kadın"lara ve "köle"lere bile bu farz yönelir. Kadın kocasının izni olmadan, köle de efendisinin izni olmadan bu cihada çıkabilir. Hiç kimse, İslamca geçerli bir gerekçesi olmadan bu cihadın dışında kalamaz.[9]

III) CİHAD SIRASINDA NELER OLUR?

A- Öldürme

1- Kimler Öldürülür?

a) ELİ SİLAH TUTAN TÜM ERKEKLER: "Savaşır durumda" olan herkes. Savaşır durumda olan ve daha "aklını-belleğini yitirmemiş" olan "yaşlı kişi"ler bile. "Deliler" bu hükmün dışında tutulur. Ama "deli", savaşır durumdaysa ya da "zengin"se ya da hükümdarlık makamında bulunuyorsa öldürülür.

Karşı tarafta olan "yakınlar-akrabalar", aileden kişiler de öldürülür. Ayetlerde, "iman"ı bırakıp kâfirlik yolunu seçen "baba"ların, "kardeş"lerin "dost" edinilemeyeceği, "cihad" söz konusu olduğunda da, "baba"ların, "oğul"ların, "kar-

8 *Dürer,* Arapça, Cihad, c.1, s.282; *Dâmâd,* c.1, s.494-495.
9 *Dürer,* c.1, s.282; *Dâmâd,* c.1, s.495-496.

deş"lerin, "eş"lerin (karı-kocanın) ve "aşiret" (kabile) üyelerinin artık Tanrı ve Peygamber karşısında önemlerini yitirecekleri, bunlara karşı savaşılması gerektiği bildirilir. (Bkz. Tevbe Suresi, ayet 23-24.) Ve hep böyle olmuştur: Baba oğulu, kardeş kardeşi öldürmüştür. Yalnız İslam hukukunda bir istisna göze çarpıyor: Cihadda karşı karşıya gelen baba-oğuldan oğul, babayı öldürmeye girişmemelidir. Ama baba oğlunu öldürmeye yönelmişse, Müslüman olan oğul artık babasını öldürme hakkını elde etmiştir. Baba Müslümansa kâfir olan oğlunu öldürebilir. Oğul Müslümansa kâfir olan babayı öldürmeye atılamaz, ama cihad sırasında, başkasının, onu öldürmesine engel olamaz, olmamak zorundadır.[10]

b) KİMİ DURUMLARDA, ÇOCUKLAR, KADINLAR, KÖRLER, KÖTÜRÜMLER, YATALAKLAR:

Bunlar genellikle öldürülmezlerse de bunlardan savaşır durumda olan, "görüş sahibi" olan, mal sahibi olan, yetki-hükümdarlık makamında olan *öldürülür.*[11]

Peygamber'in şöyle bir buyruğu var:

- "Putataparların yaşlılarını öldürün de, çocuklarını bırakın!"[12] Kurayza Yahudilerinin öldürülmesi sırasında bu buyruk verilmişti. "Çocuklar"ın "bırakılması" isteniyordu, çünkü elde bulunan çocuklar, köleler arasında yerlerini alacak ve işe yarayacaklardı. Hepsi ele geçirilmiş "değerli mal" türündendi. Kaldı ki, o sırada "yüzlerce kişi" öldürülürken Müslüman öldürücüler adamakıllı yorulmuştu. Öldürülecekler elleri bağlı, uzunca bir çukurun önünde öldürülmeye hazır bulundurulduklan halde... Herkes bitkin bir duruma gelmişti adam kesmekten. (Öldürücülerin arasında Peygamber'in damadı Ali de vardı. Peygamber de başlarındaydı.) Bu sırada Peygamber'e dil uzattı diye bir de kadın öldürülmüştü. Kadınların sağ bırakılmasına hükmedildiği halde...[13]

Gece baskınlarında, kâfirler toptan kılıçtan geçirildiğinde, evler yakılıp yıkıldığında öldürülenler arasında "kadınlar ve çocuklar" da bulunuyordu.[14]

Arkadaşlarından biriyle Peygamber arasında şöyle bir konuşma geçiyor:

- Ey Tanrı Elçisi! Evlere yapılan gece baskınlarında putataparların kadınları, çocukları da öldürülüyor. Ne dersin?

- Onlar da öbürlerindendir (kadın ve çocukların, öbürlerinden farkı yok, öldürülebilirler)![15]

10 *Dürer*, c.1, s.283-284; *Dâmâd*, c.1, s.497.
11 *Dürer, aynı yer; Dâmâd, aynı yer.*
12 Ebu Davud, Cihad/121, hadis no. 2670; Tirmizî, Siyer/29, hadis no. 1583.
13 Karar için bkz. Buhârî, Kitabu'l-Meğâzî/30, *Tecrîd*, hadis no. 1591, Müslim, Cihad/64, hadis no. 1768, Tirmizî, Siyer/29, hadis no. 1582. Söven kadının öldürülmesi olayı için bkz. Ebu Davud, Cihad/121, hadis no. 2671.
14 Davud, Cihad/102, hadis no. 2638, Cihad/121, hadis no. 2672; İbn Mace, Cihad, hadis no. 2840; Ahmet İbn Hanbel, 4/46; Tirmizî, Siyer/19, hadis no. 1570.
15 Hadis için bkz. Ebu Davud, Cihad/121, hadis no. 2672; Tirmizî, Siyer/19, hadis no 1570.

Peygamber böylece, bir yandan "kadın ve çocukların öldürülmemeleri için buyruk verirken, öbür yandan da "toplu kırım"larda bunların öldürülmesinde bir sakınca olmadığını bildiriyor.

2- Nasıl Öldürülür?

"Tanrı ve Peygamberiyle savaşanların ve yeryüzünde fesatlık çıkaranların cezası; boğazlanarak öldürülmek ya da asılmak ya da el ve ayaklarının çapraz olarak kesilmesi ya da bulundukları yerden sürülmeleridir. Bu onlar için dünyadaki rezilliktir. Ahiretteyse daha büyük azab hazırlanmıştır." (Mâide Suresi, ayet 33.)

Demek ki "boğazlama" var, "asma" var. Dahası "işkence" bile var. ("Ellerin ve ayakların çapraz olarak kesilmesi", kuşkusuz bir işkencedir.) Hadislerde daha başka öldürme biçimleri de yer alıyor: Tümü özetle şöyle sıralanabilir:

a) KILIÇLA ÖLDÜRME: Birden boğazlayarak... Ya da herhangi bir yere kılıcı sokarak... Keserek, parçalayarak...

b) ASARAK ÖLDÜRME.

c) İŞKENCEYLE ÖLDÜRME.

Peygamber'in "işkence (müsle)" yapılmamasını istediği aktarılır.[16] Burada sözü edilen "işkence"nin insanın orasını burasını örneğin burnunu, kulağını, kolunu, bacağını kesmek, gözlerini çıkarmak türünden olduğu açıklanıyor. (Bkz. aynı hadis, not: 3.)

İslam hukukunda da "işkence"nin yapılmaması yolunda hüküm var.[17]

Ne var ki, Peygamber'in kendisi işkence uygulatmıştır.

Peygamber'in Yaptırdığı İşkence:

Olayın özeti:

Ukül, Ureyne kabilelerinden birkaç kişi (kimilerinin yazdığına göre 7-8 kişi) Peygamber'e gelirler. Müslüman olduklarını bildirirler. Renkleri sararmıştır, hasta oldukları anlaşılmaktadır. Peygamber deve sütü ve "deve sidiği" içirerek bunları tedavi etme yoluna gider. Bir süre sonra iyileşmişlerdir. Medine'nin havasının kendilerine iyi gelmediğini ve havası uygun bir kesime çıkmak istediklerini Peygamber'e söylerler. Peygamber de gereksinimlerini karşılasın diye bir deve sürüsünü, başlarındaki çobanıyla birlikte bunların buyruğuna verir. Ve develerin bulundukları yere giderler. Bir süre, develerin sütüyle beslendikten sonra çobanı öldürürler; develeri de alıp götürürler. Olay öğrenilir, Medine'ye, Peygamber'e iletilir. Peygamber öfkelenmiştir. Adamların yakalanmaları için buyruğunu verir, tümünü yakalattırır. Suçlular Peygamber'in huzuruna getirilirler. Ve Peygamber'in kararı:

- "Elleri ayakları çapraz olarak kesilsin. Gözleri oyulup çıkarılsın!.."

16 Ebu Davud, Cihad/120, hadis no. 2667.
17 *Dürer*, c.1, s.283; *Dâmâd*, c.1, s.497.

Peygamber'in buyruğu uygulanır. Peygamber'in buyruğuyla:

- Suçluların elleri ayakları çapraz olarak kesilir.
- Gözleri oyulur.
- Medine dışında, güneşin altında ateş gibi yandığı için "harre" adı verilen yere götürülüp konurlar.
- Suçlular su isterler; su verilmez.
- Zavallılar "taşları kemirirler", "ağızlarıyla, dişleriyle toprağı kazarlar."
- Ölünceye dek öylece bırakılırlar.

Buhârî bu hadisi yedi yerde ve dokuz yolla, Müslim bir yerde ve yedi yolla, Ebu Davud bir yerde beş yolla, Neseî bir yerde dört yolla aktarıp yazmıştır. Bunu göz önünde tutan Ahmed Naim, hadisin sağlamlığı konusunda şöyle diyor:

"- Altı kitaptan sağlamlık derecelerine göre en sağlamları sayılan dördünde böyle yirmi beş yolla belirlenen, ayrıca Ebu Âvâne, İbn Sa'd, Taherî, Taberânî, Abdurrazzak, İbnü't-Talla', İbn İshak ve Vâkidî gibi birçokları tarafından başka birçok yollardan aktarılagelen bu hadis hakkında (gerçek midir, değil midir diyerek) kuşkuya kapılmak hiçbir Müslüman için düşünülemez."[18]

Görülüyor ki, olayı Ahmed Naim'in yazdığı gibi "altı kitabın (kütüb ü sitte) dördü" değil, "altısı" da yazmıştır.

Kimi aktarmalarda, suçluların, "çobanı, işkence yaparak öldürdükleri"nin de eklendiği görülüyor. Onlara da bu nedenle işkence uygulandığı açıklanıyor. Oysa aynı hadiste şu nedenler de belirtiliyor:

- Suçlulara ayetin hükmü uygulanmıştır.

(Sözü edilen ayet, anlamı yukarıda geçen, Mâide Suresi'nin 33. ayetidir.)

- Peygamber'in damızlık develerini alıp götürmeye yeltendikleri için bu ceza uygulanmıştır.

Şaşılası durumdur ki, kimi Müslüman yazar, bu olaydaki suçlulara uygulananı, "işkence" türünden saymamaktadır. Bu yazarlar arasında, *Tecrîd*'in "mütercim"i, Profesör Kâmil Miras da vardır.[19]

Oysa hadisi aktaranlar da, hadise kitaplarında yer verenlere, bunun "işkence" olduğunu açıkça belirtiyorlar. Yalnız, "Peygamber işkence yapılmamasını istediği halde kendisi nasıl işkence yapmış olabilir?" sorusuna uygun karşılık bulmaya çabalıyorlar. Kimileri, Peygamber'in bu işkenceyi, "işkence edilmesini yasaklamadan önce" uygulattırdığını ileri sürüyorlar. Kimi bunun, bir "kısas" olduğunu savunuyor. Bu görüşte olanlara göre, suçlular da, çobana işkence etmişlerdir. Kimileriyse (genellikle bu görüş benimseniyor), sözkonusu olayda iş-

18 *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*, c.1, hadis no. 172, not: 2. Hadisi, kaynakların bir kesiminde görmek için bkz. Buhârî, Zekât/68, Cihad/152, *Tecrîd*, Vudû', hadis no. 172; Müslim, Kesâme/9-14, hadis no. 1671; Ebu Davud, Hudûd/3, hadis no. 4364-4371; Tirmizî, Ebvâbu't-Tahâre (Taharet)/55, hadis no. 72-73; Neseî, Tahrimü'd-Dem/7; İbn Mace, Hudûd/20, hadis no. 2578-2579.

19 Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi, İstanbul. 1938, c.5, s.473.

kence uygulatırken, Peygamber'in, Mâide Suresi'nin 33. ayetinin hükmünü yerine getirdiğini savunmaktadırlar. Ne olursa olsun gerçek saklanamıyor: Peygamber, en acımasızların bile kolay kolay yapamayacakları türden bir işkence uygulatmıştır.

d) YAKARAK ÖLDÜRME:

Hamza Oğlu Muhammed aktarıyor: Peygamber bir gün Hamza'yı çağırır, bir savaş birliğinin başına komutan olarak atar ve şu buyruğu verir:

- "Falan kişiyi bulursanız, ateşe atıp yakın!"

Hamza birliğiyle birlikte yola çıkmak üzeredir. O sırada Peygamber Hamza'yı yine çağırır. Bu kez şöyle konuşur:

- "Falancayı bulursanız, ateşte yakın, dedim. Ama önce öldürün, sonra yakın. Çünkü ateşte yakma cezasını, yalnızca ateşi yaratan verebilir."[20]

Ebu Hureyre anlatıyor: "Bir gün Peygamber bizi, bir savaş birliği olarak düşmana gönderiyordu. O sırada, Kureyş'ten iki kişinin adlarını vererek: 'Bunları yakaladığınızda ateşte yakın, ikisini de!..' dedi. Bir süre sonra da dönüp şöyle dedi: "Size, onları bulursanız ikisini de yakın, dedim ama, yakmayın. Çünkü ateşte yakma cezasını yalnızca Tanrı verir. Siz bu iki kişiyi yakalayın öldürün yalnızca."[21]

Görülüyor ki, Peygamber'in "ateşle yakma" konusundaki tutumu duraksamalı.

Ne var ki, hadislerde anlatılanlardan anlaşıldığına göre, Peygamber'in kimi en yakın arkadaşları bile, "ateşte yakarak öldürme" cezasını uygulamışlar ve "fetva"yı Peygamber'den aldıklarını belirtmişlerdir:

Ebubekir, Peygamber'in ölümünden sonra başgösteren "dinden dönme" ("ridde") olayları sırasında komutanlarına "talimat" vermiştir:

- "Daha da direnirlerse demirle dağlayın, ateşte yakın!"[22]

Ve bu talimat tüyler ürpertici biçimde uygulanmıştı: *Halid İbn Velid* (ölm. 642. Mekke'nin fethinden bir süre önce Müslüman olmuştur) savaş sırasında, "ateş çukurları" açtırmış, yaktırdığı ateşin içine, birçok kimseyi diri diri attırıp yaktırmıştır. Kadın da vardır bunların içinde. Bir tutsak kadına, Müslüman olması önerildi. Kadın kabul etmedi. Önünde yanan ateşe atılacağı söylendi. Kadın, "Hoş geldin ölüm! Yazık ki başka kurtuluş yolum yok. O yüzden kendimi atıyorum ateşe" anlamındaki şiiri okuyarak kendini kaldırıp ateşe attı. Ve tabii cayır cayır yandı.[23]

Ebubekir'in "ateşte diri diri yakma cezası"nı nasıl verebildiği sorulduğunda Peygamber'in bu tür cezaya izin verdiği söylenerek karşılık verilir.

20 Ebu Davud. Cihad/122, hadis no. 2673.

21 Buhârî, Cihad/107, 149; Ebu Davud, *Cihad*/122, hadis no. 3674; Tirmizî, Siyer/20, hadis no. 1571.

22 Taberî, *Tarih*, 1/1881-1885; Leoni Caetani, *İslam Tarihi*, çeviren Hüseyin Cahid, İstanbul, 1926, 8/276.

23 Habiş, yaprak 28-34; Caetani, *aynı kitap*, 8/306.

İnsanları, inançlarını bırakmıyorlar diye, "ateş çukuru"na attırıp yaktıranlardan birinin de Ali olduğu aktarılır: Buhârî'nin de yer verdiği bir hadiste, Ali'nin "bir topluluğu ateşe attırıp yaktırdığı", İbn Abbas'a söylendiğinde İbn Abbas'ın şöyle dediği belirtilir:

- *"Ben olsaydım bunu yapmazdım. Çünkü Peygamber: 'Tanrı'nın verdiği ceza biçiminde ceza vermeyin!' demişti. Ben olsaydım öldürürdüm yalnızca."*[24]

Peygamber'in damadı olan Ali nereden fetva almış olabilirdi? Fetvanın kaynağı Peygamber'den başkası olabilir miydi?

Peygamber, kimi yerleşme bölgelerinin "yakılması"nı buyurmuştu.[25] Kuşkusuz Peygamber'in "yakılması"nı buyurduğu yerleşim yerinde "insanlar" da vardı. Zaten İslam hukukunda da böyle durumlarda, "insanları yakma"nın "mekruh" olmadığı açıklanır.[26]

B- Yakma-Yıkma ve Yağma

1- Evler, Mahalleler, Köyler, Kasabalar Yakılır, Yıkılır, Yağmalanır

Birçok örneği vardır bunun. Peygamber döneminde de, daha sonraki dönemlerde de...

Peygamber'in döneminde "gece baskınları" düzenlenirdi Peygamber'in buyruğuyla. "Öldür, öldür!" parolalı (şiar) olarak. Sonra da yağmaya girişilirdi.[27]

İşte bir başka hadis:

Filistin'de "Übnâ (sonraları 'Yübnâ')" denen bir yerleşim yeri. Peygamber buraya bir baskın düzenliyor. Baskını yapacaklara da buyruğu şöyle veriyor:

- "Sabahleyin Übnâ'ya (ansızın) baskın yap ve orayı yak!"

Buyruk yerine getiriliyor. Yani "Übnâ" köyü yakılıyor. İçindekilerle birlikte.[28]

İslam hukukunda da düşman evlerinin yakılması caiz görülmüştür.[29]

2- Düşmanın Bulunduğu Yerdeki Ağaçlar, Ürünler Yakılır ya da Kesilir

Örnek:

Peygamber, Benû Nadîr kabilesinin hurmalıklarını yaktırmıştı, ayrıca kestirmişti. Haşr Suresi'nin 5. ayetinde bu olaya kısaca değinilir. Bu ayetin, Diyanet çevirisindeki anlamı şöyledir: "İnkârcı kitap ehlinin yurtlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın izniyledir. Allah, yoldan çıkanları böylece rezilliğe uğratır."

24 Buhârî, Cihad/149; *Tecrîd*, hadis no. 1264; Neseî, *Tahrîmu'd-Dem*/14.
25 Ebu Davud, Cihad/91, hadis no. 2616; İbn Mace, Cihad, hadis no. 2843.
26 Ebu Davud, Cihad/122, 2673 no'lu hadis, not: 2, c.3, s.124-125.
27 Ebu Davud, Cihad/102, hadis no. 2638; İbn Mace, Cihad/30, hadis no. 2840.
28 Ebu Davud, Cihad/91, hadis no. 2616, c.3, s.88, ayrıca s.124'teki 2 no'lu not; İbn Mace, Cihad/31, hadis no. 2843, c.2, s.948.
29 Bkz. *Dâmâd*.

Bu ayette geçmeyen "yakma olayı", hadislerde yer alır.[30]

İslam hukukunda da, cihad sırasında, düşman kesimindeki yaş ağaçların kesilebileceği, kesilmeden yakılabileceği hükme bağlanmıştır.[31]

C- Yalan, Hile, Tuzak

Hadis:

- *"Savaş hilelidir!"*[32]

Yani "cihad" sırasında "her tür yalan, aldatma, hile, tuzak, mübahtır."

Buhârî, buna bir örnek olarak, Eşref Oğlu Ka'b'ın "hileyle öldürülüşü"nü gösteriyor.

Eşref Oğlu Ka'b (ölm. 625), genç bir şairdi. Peygamber'i ve inanırlarını eleştiriyordu.

Peygamber bir gün arkadaşlarına "bu adamı öldürebilecek kimse var mı?" diye sordu. Muhammed İbn Mesleme ortaya atıldı: "Ben varım!" dedi. Eşref Oğlu Ka'b'ın nasıl öldürülebileceği planlandı. "Yalan"lar uyduruldu, "tuzak" hazırlandı ve sonunda, bir gece, kalesinde bulunan şairin kafası kesilerek plan sonuçlandırıldı. Ve baş, Peygamber'e alınıp götürüldü.[33]

IV) CİHADIN "FAZİLETİ" (ÜSTÜNLÜĞÜ-SEVABI-ÖDÜLÜ)

Ayetlerde, hadislerde ve yorumcuların sözlerinde, "cihad"ın inanırlara neler sağlayacağı uzun uzun anlatılır. Bu konuda bir ayetle bir hadisi anımsatmak yeterlidir:

Ayet:

Yukarıda değinilmişti. Diyanet'in çevirisindeki anlamı şöyledir:

- *"Allah şüphesiz, Allah yolunda savaşıp öldüren ve öldürülen mü'minlerin canlarını ve mallarını* –Tevrat, İncil ve Kur'an'da söz verilmiş bir hak olarak– *cennete karşılık satın almıştır. Verdiği sözü, Allah'tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse yaptığınız alışverişe sevinin! Bu, büyük başarıdır."* (Tevbe Suresi, ayet 111.)

Hadis:

- *"Kâfirle öldüreni, Cehennemde birlikte bulunamaz."*[34]

30 Buhârî, Cihad/154, Hars/6, Meğazi/14, Tesir/59/2, *Tecrîd*, hadis no. 1576; Müslim, Cihad/29-31, hadis no. 1746; Ebu Davud, Cihad/91, hadis no. 2615, Tirmizî, Siyer/4, hadis no. 1552; İbn Mace, Cihad/31, hadis no. 2845; Dârimî, Siyer/22; Ahmed İbn Hanbel, 2/8, 52, 80.

31 *Dâmâd*, c.1, s.496.

32 Buhârî, Cihad/107, *Tecrîd*, hadis no. 1268; Müslim, hadis no. 1739; Ebu Davud, Cihad/101, hadis no. 2636-2637; İbn Mace, Cihad/28, hadis no. 2833, Ahmed İbn Hanbel, 1/81, 90.

33 Buhârî, Cihad/158/1, Rehn/3, *Tecrîd*, hadis no. 1578; Müslim, Cihad/119, hadis no. 1801; Ebu Davud, Cihad/169, hadis no. 2768.

Yani "kâfir" kesinlikle cehenneme gideceğine göre, onu öldüren Müslüman da kesinlikle cehenneme değil, cennete gidecektir. Öyleyse, Müslüman, "kâfir öldürme"ye bakmalıdır sürekli.

Yüzyıl
14 Ekim 1990, yıl 1, sayı 11

34 Müslim, İmaret/130-131, hadis no. 1891; Ebu Davud, Cihad/11, hadis no. 2495; Neseî, Cihad/9; Ahmed İbn Hanbel, 2/263, 340, 342...

İSLAM VE ŞİDDET

Kâfirler, nerede bulunsa yakalanmalı, öldürülmeliydi. Bozguncular ya boyunlarından vurularak öldürülmeli, ya asılmalı, ya ellerinden ayaklarından çapraz kesilmeli ya da sürülmeliydiler. Hıristiyan ve Yahudilerle dost olunmamalıydı. Şeyhülislam fetvalarına göre, Alevilerin kanları helaldi. Peygamberin dört halifesinden üçü Müslümanların bıçaklarıyla can vermişti. Şeriatın insanlığa vaat ettiği barış buydu.

Olay öğrenilir. Medine'ye, Peygamber'e haber verilir. Peygamber öfkelenmiştir. Adamların yakalanmaları için buyruk verir, hepsini yakalattırır. Suçluları, Hz. Muhammed'in huzuruna getirirler. Peygamber'in kararı kesindir:

- Elleri, ayakları çapraz olarak kesilsin. Gözleri oyulup çıkarılsın...

Emir uygulanır.

Suçluların elleri, ayakları çapraz olarak kesilir.

Gözleri oyulur.

Medine dışında, güneşin altında ateş gibi yandığı için "Harre" adı verilen yere götürülürler.

Suçlular su isterler, su verilmez.

"Taşları kemirirler", "ağızlarıyla, dişleriyle toprağı kazarlar".

Ölünceye kadar öyle bırakılırlar.[1]

Nedir suçları bu adamların ve öncelikle kimdir bunlar? Ukl veya Ureyne kabilelerindendirler. Peygamber'e gelmiş Müslüman olduklarını bildirmişlerdir. Renkleri sarıdır, hastadırlar. Peygamber, önce bütün sevecenliğiyle deve sütü ve "deve sidiği" içirerek, onları iyileştirir. Havadar bir yere gitmek isterler. Peygamber, bir deve sürüsü verir ve yanlarına bir çoban katar. "Herifler" çobanı öldürür ve Peygamber'in deve sürüsünü de alır götürürler.

"Peygamber, işkenceye karşı olduğu halde, bu olayda nasıl olmuştur da işkenceyle öldürülmelerini emretmiştir?" Bu soru hadis kaynaklarında tartışılır. Kimi-

1 Buhârî, Zekât/68, Cihad/52; *Tecrîd*, Vudû, hadis no. 172; Müslim, Kesâme/9-14, hadis no. 1671; Ebu Davud, Hudûd/3, hadis no. 4364-4371; Tirmizî, Ebvâbu't-Tahâre/55, hadis no. 72-73; Neseî, Tahrimü'd-Dem/7; İbn Mace, Hudûd/20, hadis no. 2578-2579. Buhârî, bu hadise yedi yerde ve dokuz yolla, Ebu Davud bir yerde beş yolla, Neseî bir yerde dört yolla gönderme yapmıştır.

leri, Peygamber'in bu infazı "işkenceyi yasaklamadan önce uygulattığını" öne sürerler. Kimisi, uygulamanın bir "kısas" olduğunu belirtir. Çünkü suçlular da Peygamber'in çobanına aynı işkenceyi yapmışlardır. Hâkim görüş ise Peygamber'in Mâide Suresi'nin 33. ayetini yerine getirdiği, yani Allah'ın buyruğuna göre hüküm verdiği yönündedir.

181

بلقاح. وأن يشربوا من أبوالها وألبانها. فانطلقوا. فلما
صحوا قتلوا راعي النبي صلى الله عليه وسلم واستاقوا النعم.
فجاء الخبر في أول النهار. فبعث في آثارهم. فلما ارتفع النهار
جيء بهم. فأمر بقطع أيديهم وأرجلهم. وسمرت أعينهم.
وألقوا في الحرة يستسقون فلا يسقون.

TERCEMESİ

Enes (b. Mâlik) *radiya'llāhu anh*'den:

Şöyle demiştir: Ukl veya Ureyne kabîlelerinden bâzı kimseler (Medîne'ye) geldiler. (Tutuldukları) mîde ağrısından (veya istiskā hastalığından) dolayı Medîne'de ikāmet etmek istemediler. Resûlu'llāh *salla'llāhu aleyhi ve sellem* (Beytü'l-mâl-i Müslimîne âid) sütlü develerin bulunduğu yere gidip develerin bevillerinden ve sütlerinden içmelerini emretti. (Oraya) gittiler. Sıhhat bulunca Nebiyy-i Ekrem *salla'llāhu aleyhi ve sellem*'in çobanını öldürüp ve develerini önlerine katıp götürdüler. Bu haber sabah vakti geldi. (Resûlu'llāh *salla'llāhu aleyhi ve sellem*) arkalarından (adam) koşturdu. [1] Gün yükselince herifleri getirdiler. (Resûlu'llāh *salla'llāhu aleyhi ve sellem* kısâs olarak) ellerinin, ayaklarının kesilmesini emretti. (Bu cânîlerin) gözleri de oyulup Harre [2] (denilen yere) atıldılar ki (ölünceye kadar) su istediler de kendilerine su verilmedi.[3]

BUHÂRÎ, *TECRÎD-İ SARÎH*'TEN "Ayaklarını kesin, gözlerini oyun"

El ve Ayakları Çapraz Kesin

Yeryüzünde bozgunculuk yapanlar, ölümlerden ölüm beğenmelidirler. Mâide Suresi'nin 33. ayetinde şu buyruk verilmiştir:

"Allah ve resûlüyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuk yapmaya çalışanların cezası, ya boyunları vurularak öldürülmeleri, ya asılmaları, ya ellerinin ayaklarının çapraz kesilmeleri ya da bulundukları yerden sürülmeleridir. Bu, onların dünyada çekecekleri rezilliktir. Ahirette ise onlara daha büyük azap hazırlanmıştır."

Aradan yüzyıllar geçer. Yıl Miladî 1974. Yer Türkiye, Kırıkkale'deyiz. Kamuoyunda MHP'nin "komando kampları" diye bilinen bir kamp. İslam öğretiliyor:

"Kırıkkale'deki Bozkurt obasında din düşmanlarının beyni çıkarılır, kâfirler telef edilir, itler boğazlanır."[2]

Dört yıl sonra, Aralık 1978. Öğreti, Allah adına Maraş'ta uygulanır. Kalaycı Şah İsmail'in baltayla kafasına vurup, beynini çıkartırlar. Kız kardeşinin ise memelerini kesip bir sürü işkenceden sonra hunharca öldürürler. Yürükselim Mahallesi'nde de kadınların bir kısmı memeleri kesilerek öldürülür. Altı aylık çocuklar, hamile kadınlar kurşunlanır. Gözlere şişler sokulur. Bir kısım infazlar ise "kol ve bacakların çapraz kesilmesiyle" yerine getirilmiştir.

Kanlarınızı ve Mallarınızı Kurtarmak İstiyorsanız

Peygamber diyor ki:

"Onlar, Allahtan başka Allah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna inanıncaya, bizim kıblemize dönünceye, kestiklerimizi yiyinceye ve namazımızı kılıncaya ve zekâtlarını verinceye kadar, insanlarla öldürüşmem (mukatele) emroldu. İnsanlar, bunları yerine getirdikleri zaman, benden kanlarını ve mallarını kurtarmış olurlar.[3]

Şirin Tekin henüz 17 yaşındaydı. Çevresinde çok sevilen bir gençti. Öğrencilerin demokratik haklarından söz ederdi. Oruç tutmuyordu. O gün (3 Mayıs 1987) Van 100. Yıl Üniversitesi'nin karşısındaki kahvede oturuyordu. Elli kadar bıçaklı sopalı geldiler. "İslamın Bekçileri"yiz diyorlardı. Kendilerine "mukatele" emrolunduğuna inanıyorlardı. Rektör de "Onlar İslam adına dövüşürler" dememiş miydi? Şirin Tekin, "kanını" saldırganlardan kurtaramamıştı.

2 Erdoğan Aslıyüce, Türk-Metal Seydişehir Şube Başkanı, *Her Yönüyle Kırıkkale*, 1974.
3 Buhârî, Selât/28; *Tecrîd*, hadis no. 24; Ebu Davud, Cihad/104, hadis no. 2641; Müslim, İmân/32, hadis no. 20, 22.

Komünist Öldürmek Yüz Kere Hicaz'a Gitmekten İyidir

Müşriklere "yeryüzünde dolaşabilmeleri için dört ay süre" verilmişti. Bu süre dolduktan sonra müminlerin onlara ne yapacakları bildirilmişti:

"Nerede bulursanız, öldürün, yakalayın, hapsedin, her gözetleme yerinde yakalamak için bekleyin. Eğer tevbe ederler, namaz kılarlar ve zekât verirlerse serbest bırakın. Allah bağışlayan ve esirgeyendir." (Tevbe Suresi, ayet 5; Bakara Suresi, ayet 191; Nisâ Suresi, ayet 89, 91.)

Ve Allah uğruna verilen bu savaş kıyamete kadar sürecekti. Müminler, Allah'ın ve İslamın hâkimiyeti için "canla ve malla" savaşmaya çağrılıyordu. Şeriat hükümlerini bütün düşünce, inanç ve dinlerin üstüne çıkarmak ve kayıtsız şartsız hâkim kılmak için kutsal savaş "Deccal öldürülünceye kadar" son bulmayacaktı.[4]

Şubat 1969. Camilerde günlerdir cihad namazları kılınıyor. "Komünistlerin kanını dökme çağrıları" yapılıyor. 16 Şubat 1969 günü Beyazıt, Dolmabahçe ve Fındıklı camilerinde cihad namazları kılındıktan sonra, topluluklar halinde Taksim'e çıkılıyor. O gün, meydana ABD 6. Filosu'na karşı antiemperyalist yürüyüş yapanlar gelecek. Amerika Müslümanın dostu mu ne? Yerde iki ölü yatıyor. Turgut Aytaç ve Duran Erdoğan. Yüzlerce yaralı. Gazeteler manşet atıyor: Kanlı Pazar...

Kâfirlerle ateşkes geçici olup cihad daimidir, sonuna kadar, herkes bizden olana kadar!..

1978 yılı Aralık ayı. Maraş'ı kış bastırıyor. Duvarlara, dükkânların camlarına sloganlar yazılıyor:

"Allah için savaşa!" Ve cihada kalkılıyor. TRT, 111. ölüyü de verdikten sonra, yeni saptanan ölümlerin bildirilmesini durduruyor. Bir küçük cihad denemesinin resmî bilançosu böylece yarım kalıyor.

Ocak 1979. Trabzon. Ülkücü Gençlik imzalı bildiri:

"Türkiye'deki çatışma, İslamla küfrün çatışmasıdır. Bugün Türkiye yeni bir Bedir Savaşı'nın öncesini yaşamaktadır. Müslümanlar, cihada çağrıldığınızda koşunuz. Bir komünisti öldürmek, yüz kere Hicaz'a gitmekten iyidir."

9 Temmuz 1979. Tokat'ta bir bildiri yayımlanıyor: "Allah rızası için başkoyduğun davadan hiçbir güç seni geri döndüremeyecektir... Sesimizin ulaşamadığı yere kurşunlarımız ulaşacaktır... Ya tam susturacağız, ya kan kusturacağız."

Cihad kesintisiz devam ediyor. Erzincan, Malatya, Sıvas... Ve kıyamete kadar... Çorum'a da sıra gelecek.

4 Ebu Davud, Kitabu'l-Cihad. 4, Babuun fi Devami'l-Cihad, hadis 2484, c.3, s.11.

16 Aralık 1979. Beşiktaş vapur iskelesi yanında Barbaros Kafeterya. Oturuyoruz. Sıcak bir söyleşi, büyük umutlar. Bir saatli bomba patlıyor. İmza Türk İslam Birliği. Bu da Allah'ın emri mi? Beş ölü, 22 yaralı.

Yaptığınız Alışverişe Sevinin!

"Allah şüphesiz, Allah yolunda savaşıp öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını –Tevrat, İncil ve Kur'an'da söz verilmiş bir hak olarak– cennet karşılığında satın almıştır. Verdiği sözü, Allah'tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse yaptığınız alışverişe sevinin! Bu büyük başarıdır." (Tevbe Suresi, ayet 111.)

Kâfir öldüren Müslümana cennet müjdelenmiştir.

2 Aralık 1978. Sıvas'ta "Müslüman Gençlik" başlığıyla bir bildiri dağıtılıyor: "Müslüman durma! Hiç durmadan ilerle. Ölüm seni şehit olarak bulsun." İmza, MHP... Ve MHP Davası İddianamesi, 682 cinayeti içeriyor. Demek ki, en az 682 yurttaşımız, bu dünyada büyük sıkıntılara, yokluklara, darlıklara katlanmış olsa da "Allah yolunda savaşıp öldürmekle" güzel bir "alışveriş yaptıkları" için sevinebiliyorlar.

Suçu, Eleştirmekti

Eşref oğlu Ka'b, genç bir şairdi. Peygamber'i ve ona inananları eleştiriyordu. Peygamber bir gün arkadaşlarına sordu:

- Bu adamı öldürebilecek kimse var mı?

Mesleme oğlu Muhammed, ortaya atıldı:

- Ben varım.

Eşref oğlu Ka'b nasıl öldürülecekti? Planlar yapıldı. Hadis kitaplarının yazdığına göre, "yalan"lar uyduruldu, "tuzak" hazırlandı. Bir gece, kalesinde bulunan şairin kafası kesilerek plan sonuçlandırıldı. Ve kesik baş, Peygamber'e alınıp götürüldü.[5]

Yıllardan 1978, 79, 80. Bedrettin Cömert, Abdi İpekçi, Cavit Orhan Tütengil, Bedri Karafakioğlu, Ümit Kaftancıoğlu, Ümit Doğanay, Sevinç Özgüner, Doğan Öz... Bunları Allah uğruna öldürecek bir mümin yok muydu? Bulundu, vardı. Pusular kuruldu. Herkes bizden olana kadar mukatele devam edecekti.

5 Buhârî, Cihad/15/1, Rehn/3, *Tecrîd*, hadis 1578; Müslim, Cihad/119, hadis 1801; Ebu Davud, Cihad/169, hadis 2768.

Kadınlar ve Çocuklar Onlardansa

Kimler öldürülebilirdi? "Eli silah tutan tüm erkekler öldürülebilirdi." Henüz aklını belleğini yitirmemiş olan yaşlılar da öldürülebilirdi. Ama deliler öldürülemezdi. Bu hükmün de istisnası vardı. Eğer deli, savaşır durumdaysa, zenginse ya da hükümdarlık makamındaysa öldürülürdü.

Peygamber şöyle emretmişti:

"Müşriklerin yaşlılarını öldürün de, çocuklarını bırakın!"[6]

Bu emir, Kurayza Yahudilerinin öldürülmesi sırasında verilmişti. Çocukların bırakılması isteniyordu. Çünkü onlar ele geçirilmiş değerli ganimetlerdi, köle yapılacaklardı. Bu katliamda, Peygamber'e dil uzattığı için bir kadın da öldürüldü.

Gene gece baskınlarında kâfirler toptan kılıçtan geçirilirken, evler yakılıp yıkılırken öldürülenler arasında "kadınlar ve çocuklar" da bulunuyordu.

Bunun üzerine Peygamber'e, arkadaşlarından biri şöyle sordu:

- Ya Resulallah! Evlere yapılan gece baskınlarında müşriklerin kadınları, çocukları da öldürülüyor ne dersin?

- Onlar da öbürlerindendir. Kadın ve çocuklar da onlardandır.[7]

Ya "bizden" olan kadınlar, Müslüman annelerimiz, eşlerimiz, kız kardeşlerimiz, arkadaşlarımız?

Onlar erkeklerin yönetimine boyun eğmeliydiler. Eğer uslu davranmazlarsa, "Öğüt verin, yataklarından ayrılın, yine de yola gelmezlerse, onları dövün" diyordu kutsal kitap. (Nisâ Suresi, ayet 34.)

Müslüman kadınının kısmeti de, şiddet idi.

Ateşte Yakmak Allah'a Ait Ama...

Peygamber, ateşe atarak öldürmeyi doğru bulmuyordu.

Hz. Muhammed, bir gün Muhammed oğlu Hamza'yı çağırır. Onu bir savaş birliğinin başına komutan olarak atar ve şu buyruğu verir:

- Falan kişiyi bulursanız, ateşe atıp yakın!

Hamza birliğiyle yola çıkmak üzeredir. O sırada Peygamber Hamza'yı yine çağırır. Bu kez şöyle konuşur:

- Falancayı bulursanız ateşte yakın, dedim. Ama önce öldürün, sonra yakın. Çünkü ateşte yakma cezasını, yalnızca ateşi yaratan verebilir."[8]

6 Ebu Davud, Cihad/121, hadis 2670; Tirmizî, Siyer/29, hadis 1583.
7 Ebu Davud, Cihad/102, hadis 2638; Cihad/121, hadis 2672; İbn Mace, Cihad, hadis 2840; Ahmed İbn Hanbel, 4/46; Tirmizî, Siyer/19, hadis 1570.
8 Ebu Davud, Cihad/122, hadis 2673.

Ebu Hureyre anlatıyor. Bir gün Peygamber bizi, bir savaş birliği olarak düşmana gönderiyordu. O sırada, Kureyş'ten iki kişinin adlarını vererek şöyle dedi:

- Bunları yakaladığınızda ateşte yakın, ikisini de!..

Peygamber bir süre sonra dönüp emrini şöyle düzeltti:

- Size, onları bulursanız ikisini de yakın, dedim, ama yakmayın. Çünkü ateşte yakma cezasını, yalnızca Allah verir. Siz bu iki kişiyi yakalayıp öldürün yalnızca.[9]

Peygamber'in tutumu buydu, ama O'nu izleyen halifeleri Allah'a mahsus olan ateşe atma cezasını pekâlâ uygulayabilmişlerdi. Hatta bunu yaparken, icazeti Peygamber'den aldıklarını bile söylemişlerdi. Ebubekir, Peygamber'in ölümünden sonra başgösteren dinden dönme (ridde) olayları sırasında komutanlarına şu talimatı vermişti:

- Daha da direnirlerse demirle dağlayın, ateşte yakın![10]

Ve bu talimat uygulanmıştı: Halid İbn Velid, savaş sırasında, "ateş çukurları" açtırmış, yaktırdığı ateşin içine, birçok kimseyi diri diri attırıp yaktırmıştı. Kadın da vardı bunların içinde. Bir tutsak kadına, Müslüman olması önerilir. Kadın kabul etmez. Bunun üzerine yanan ateşe atılacağı söylenir. Kadın, "Hoş geldin ölüm! Yazık ki başka kurtuluş yolum yok. O yüzden kendimi atıyorum ateşe" anlamındaki şiirini okuyarak kendini kaldırıp ateşe atar.[11]

Ebubekir'e "ateşte diri diri yakma cezası"nı nasıl verdiği sorulduğunda, Halife, Peygamber'in bu tür cezaya izin verdiğini söyler.

İnsanları, inançlarını bırakmıyorlar diye, "ateş çukuru"na attırıp yaktıranlardan birinin de Ali olduğu aktarılır: Buhârî'nin de yer verdiği bir hadiste, Ali'nin "bir topluluğu ateşe attırıp yaktırdığı" İbn Abbas'a söylendiğinde, İbn Abbas'ın şöyle dediği belirtilir:

- Ben olsaydım bunu yapmazdım. Çünkü Peygamber "Tanrı'nın verdiği biçimde ceza vermeyin!" demişti. Ben olsaydım öldürürdüm yalnızca.[12]

Günlerden 14 Mayıs 1987. Edirne Beypazarı'ndayız. Ertan Gökçen adındaki kişi, evi barkı olmadığı için bir arabada yatıp kalkan 56 yaşındaki Necmettin Yedikardeşler'in üzerine ispirto döküyor ve yakıyordu. Gerekçe, Necmettin'in Ramazan ayında içki içmesiydi.[13]

9 Buhârî, Cihad/107, 149; Ebu Davud, Cihad/122, hadis 2674; Tirmizî, Siyer/20, hadis 1571.
10 Taberî, *Tarih,* 1/1881-1885; Leoni Gaetani, *İslâm Tarihi*, çeviren Hüseyin Cahid, İstanbul, 1926, 8/276.
11 Habiş, yaprak 28-34; Caetani, *aynı kitap,* 8/306.
12 Buhârî, Cihad/149; *Tecrîd,* hadis 1264; Neseî, Tahrimu'd-Dem/14.
13 *Güneş,* 15 Mayıs 1987.

Evlerini, Ağaçlarını Yakın!

Peygamber'in döneminde "gece baskınları" düzenlenirdi. Peygamber'in emriyle "Öldür, öldür!" şiarları haykırılırdı. Sonra da yağmaya girişilirdi.[14]

Filistin'de "Übnâ (sonraları 'Yübnâ')" denen bir yere Peygamber bir baskın düzenlemişti. Baskını yapacaklara da şu buyruğu veriyordu:

- Sabahleyin Übnâ'ya (ansızın) baskın yap ve orayı yak! Ve "Übnâ" köyü yakılıyordu. İçindekilerle birlikte.[15]

Düşmanın bulunduğu yerdeki ağaçlar, ürünler de yakılır ya da kesilirdi.

Peygamber, Benû Nadîr kabilesinin hurmalıklarını yaktırmıştı, ayrıca kestirmişti. Haşr Suresi'nin 5. ayetinde bu olaya kısaca değiniliyordu: "İnkârcı kitap ehlinin yurtlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız, Allah'ın izniyledir. Allah, yoldan çıkanları böylece rezilliğe uğratır."

Bu ayette geçmeyen "yakma olayı" hadislerde yer alıyordu.[16]

İslam hukukunda, cihad sırasında, düşman kesimindeki yaş ağaçların kesilebileceği, kesilmeden yakılabileceği hükme bağlanmıştı.[17]

Hz. Ömer'in kılıcından kurtulamayan ise, insanlığın büyük bir kültür hazinesi, İskenderiye Kütüphanesi'ydi.

Vaat Edilen Ganimet

Kâfirlerin yalnız kanları değil, malları mülkleri de helaldi.[18]

Hz. Muhammed, Hicret'in 2. yılında bir Kureyş kervanını vurmak üzere sefer emretmemiş miydi? Bedr gazasına yol açan gelişmelerin başlangıcı, böyle bir kervan basma olayıydı.

Bugün Birleşmiş Milletler Anlaşması veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi veya Uluslararası Helsinki Belgesi ne derse desin, fetih hakkı Kur'an'da öngörülmüştü. Üstelik bunun için koskoca bir sure indirilmişti. Fetih Suresi dışında Enfâl Suresi de vardı. Ganimetler, Allah'ın ve Resulündü (Enfâl Suresi, ayet 1). Ayrıca Allah Müslümanlara "savaşta elde edecekleri birçok ganimetler vaat ediyordu".

14 Ebu Davud, Cihad/102, hadis 2638; İbn Mace, Cihad/30, hadis 2840.
15 Ebu Davud, Cihad/91, hadis 2616, c.3, s.88. Ayrıca s.124'teki 2 nolu not: İbn Mace, Cihad/31, hadis no. 2843, c.2, s.948.
16 Buhârî, Cihad/154, Hars/6, Meğazi/14, Tesir/59/2, *Tecrîd*, hadis 1576; Müslim, Cihad/29-31, hadis 1746; Ebu Davud, Cihad/91, hadis 2615; Tirmizî, Siyer/4, hadis 1552; İbn Mace, Cihad/31, hadis 2845; Dârimi, Siyer/22; Ahmed İbn Hanbel, 2/8, 52, 80.
17 *Dâmâd*, c.1, s.496.
18 *Dâmâd*, c.1, s.494.

Savaş esirleri dahi, Kur'an hükümlerine göre ganimet cümlesindendi. Köleliğin kaldırılmasına dair gelmiş geçmiş yasalar, böyle bir hükmü kaldırabilir miydi? Müminlerin eline düşen kâfirler, kadın ve çocuklar dahil savaşa katılan Müslümanlar arasında bölüşülecekti. Böylece daha önce Arap kabileleri arasındaki savaşlarda geçerli olan kurallar, İslamda da sürüp gidiyordu.

Yıl 1978. Aralık ayı, gene Maraş'tayız. Cami hoparlöründen yükselen ses şöyle bağırıyordu: "Sizler yoksulsunuz, kâfir Aleviler zengin, onların elindekiler, siz müminlerin hakkıdır."

Kısas Size Farz Kılındı

İslam, yeni bir dünya nizamı getiriyordu. Bu nizam, kuşkusuz Cahiliyye çağının anarşi ve zorbalığından daha ileriydi, belli bir uygarlaşmanın hukuki çerçevesi getirilmişti. İnsanlar yeni nizama uyacaklardı. Bunun yaptırımı, hem bu dünyada hem de öteki dünyada en ağır cezalardı.

Bu dünyadaki cezalar, özet olarak kısasa kısastı.

Bakara Suresi şöyle diyordu: "Ey inananlar, öldürmede kısas size farz kılındı. Hüre hür, köleye köle, kadına kadın." (Bakara Suresi, ayet 178.)

Bu şekilde kısas istemek ölenin velisinin hakkıydı. Eğer bir Müslüman erkek, kâfir erkeği öldürürse, kısas uygulanmazdı. Bakara Suresi, cezayı bireye değil, eski kabile hayatının bir kalıntısı olarak topluluğa vermiş oluyordu. Ölenin karşılığında kan bedelini, öldürenin topluluğundan bir eşidi oluşturabiliyordu. Kısas yerine bedel de ödenebilirdi. Kadın Müslümanın değeri, erkeğin yarısı kadardı.

Diğer cezalar da, yapılanın misliyle kısastı. "Eğer bir topluluğa azap edecekseniz, size yapılan azabın eşiyle azabedin." Nahl Suresi'nin 126. ayetinde böyle emrediliyordu.

Kısasa kısas uygulanarak organ kesme türünden cezalar yanında, kırbaçlamak gibi gene ezaya dayanan cezalar da vardı.

Zinanın cezası ise recm idi. Yani toprağa gömüp taşlamak.

Deriler Piştikçe Yenilenecek

Ahiret cezası ise şiddet, şiddet ve şiddetti.

Allah, "ayetlerini inkâr edenleri yakında bir ateşe sokacak, derileri piştikçe, onların azabı tatmaları için derilerini yenileyecek"ti (Nisâ Suresi, ayet 56). Altın gümüş biriktirip, bunları Allah yolunda harcamayanların alınları, yanları, sırtları, alevli cehennem ateşinde kızdırılan bu biriktirdikleri altın gümüşlerle dağlanacaktı. Günahkârlara cehennemde kanlı, irinli sular içirilecekti. Katrandan gömlekler giyecekler, yüzleri ateşlerde dağlanacaktı. Yardım diledikleri zaman, onlara erimiş maden gibi bir su verilecekti. Erimiş maden karınlarında kaynaya-

caktı. Tepelerinden aşağı kaynar sular dökülecekti. Onlar için demirden gürzler vardı. Ateşten döşeklerde yatacak, cehennemde yüzüstü sürünecek, üzerlerine ateşten örtüler örtülecekti.

Korku, korku, korku. Kutsal kitap, sık sık, "Allah korkusunu" vurguluyor, fakat "Allah sevgisi"ne çok az yer veriyordu. "Bu Kur'an, sizi ve ulaşılacak herkesi korkutmak için vahyolundu" deniyordu. (En'âm Suresi, ayet 19.) Allah, Peygamber'e "Bu kitap sana korkutman, insanları da öğütlemen için indirilmiştir" diyordu. (A'râf Suresi, ayet 1.) "Ey örtüsüne sarınmış kimse, kalk ve korkut." (Müddessir Suresi, ayet 1 ve 2). Allah'ın seslenişi buydu.

"Türkler İşkenceye Alışık"

Helsinki İzleme (Watch) Komitesi, 1985 Aralık ayında Türkiye'de insan haklarının zedelenmesine ilişkin bir rapor hazırlamıştı. Bu raporda, Ankara'daki ABD Elçiliği yetkililerinin görüşlerine de yer veriliyordu. Amerikalılar, "Türklerin şiddet eğilimli bir toplum oldukları için işkenceye alışkın bulundukları" kanısındaydılar. Başbakan Turgut Özal, ANAP grubunda yaptığı bir konuşmada, "Bu bir bakıma doğrudur" diyordu.[19] Başbakan'a göre "kavgacı" bir toplumduk. "Osmanlı döneminde cemiyetimiz hoşgörülüydü. Ancak zaman bizi daha sert hareket eden bir toplum haline getirmişti."

Toplumumuz işkenceye gerçekten alışık mıydı?

Anadolu halkının büyük acılar çektiği bir gerçekti. En büyük acıları ise Selçuklu ve Osmanlı sultanlarına borçlu olduğumuza tarih tanıklık ediyordu. Selçuklu Sultanı Sancar'ın yüz binlerce Türkmeni kırıp geçirmesi, tarih sayfalarında duruyordu. Melik Şah da Batınîlere karşı atalarını aratmamıştı. Yavuz Selim ise on binlerce Alevi köylüsünü kılıçtan geçiriyor ve Anadolu'yu kılıç zoruyla Sünnileştiriyordu. Celalî isyanlarını kaplayan bir yüzyıl, Osmanlı hoşgörüsünün başka bir sahnesiydi. Kuyucu Murat Paşa, kestiği insanların kellelerini kuyulara doldurtmakla tarihe nam salıyordu.

Dört Halifeden Üçünü Müslümanlar Bıçakladı

Bütün bu tarihsel olaylar bir yana, dinsel eğitim, ulaşabildiği insanlara, bir şiddet kültürü vermişti: Korkutmalar, cehennem azapları, yanmalar, ateşlere atılmalar. İnsanımız, yüzyıllar boyu günlük hayatında hacıdan hocadan, dedesinden atasından, anasından babasından bu şiddet kültürünü alıyordu. Trenlerin camlarına taş atan, sokak lambalarının fincanlarını kıran, şampiyonluğu kaybedince öf-

19 *Cumhuriyet*, 2 Nisan 1986.

keyle, kazanınca bu kez sevinçten ortalığı yıkıp geçen insan davranışlarında, o şiddet kültürünün bir etkisi yok muydu? Kan davası, Orta Asya kökenliydi, ama İslam kurallarıyla da pekişmiş ve bugünlere gelmemiş miydi?

Erzincanlı Müslüm Koca, 52 günlük oğlu Mirzap'ı diri diri keserek Allah'a kurban ediyordu. Müslüm Koca, 1962 yılında bir iftiraya uğramıştı ve kurtulunca ilk doğacak oğlunu Allah'a kurban adamıştı. Müslüm Koca, ilhamını acaba hangi kültürden almaktaydı?

Türkiye'de örülen Kur'an kursları ağı, imam hatip okulları, dinî vakıflar ve yurtlar, acaba Kur'an ve hadislerin günümüze ışık tutucu olduğunu yayarken, toplumumuzda hangi geleneği, hangi kültürel mirası besliyorlardı? Ve onlara karşı ayetlerle hadislerle cevap verme telaşındaki "laiklerimiz" hangi ideolojik ve kültürel zemine kaymışlardı?

Kâfirin kanı helal kılınmıştı.

Yahudiden Hıristiyandan dost edinmeyin denmiş, Osmanlı tarihinde onlar da "kâfir" kategorisine sokularak üzerlerine sefer edilmiş, toprakları fethedilmişti.

Türkler de İslamın kılıcından nasiplerini almışlardı. Emeviler, on yıllarca "kâfir" Türklerin kanını dökerek, Müslümanlığın gereğini yapmışlardı.

Alevi kılıçtan geçirilmiş, dağlara sürülmüştü. Şeyhülislam fetvaları, Alevi kanına "helaldir" diyordu.

Evet, çıkıp denebilir ki: "Bütün bunlar barış içindir, herkes Müslüman olunca insanlık da sonsuz bir barışa ulaşacaktır."

Bu sonsuz barışa nasıl inanılacaktı ki...

Peygamber'in dört halifesinden üçü bıçaklanarak öldürülmüştü. Ömer, Osman ve Ali'yi hançerleyenler de Müslüman değiller miydi?

İslamın barışında kim için can güvenliği vardı, Peygamber'in torunları bile zehirli kılıçla öldürüldükten sonra!

2000'e Doğru
7 Haziran, 1987, yıl 1, sayı 23

"DİYANET KUR'AN'INDA BÜYÜK YANLIŞ"

8 Ocak 1990 günlü *Sabah* gazetesinin birinci haberinin başlığı. İslam inanırlarını heyecana boğan ya da buna yönelik bir başlık. Altında da iki Kur'an sayfası ve çevirisinin fotokopisi. Birinin üzerinde "doğrusu", öbürünün üzerinde "hatalısı" diye yazılı. "Diyanet Kur'an'ı"... ve "büyük yanlış"... Düşünebiliyor musunuz? "Diyanet'in" bir "Kur'an'ı" olduğu ve bu "Kur'an'da" da "yanlış" hem de "büyük yanlış" bulunduğu "haber"i duyuruluyor kamuoyuna. Kamuoyu, *Sabah* gazetesi sayesinde "Diyanet Kur'an'ı" diye bir "Kur'an" bulunduğunu ilk kez duyup öğreniyordu. Ve öğreniyordu ki bu "Kur'an'da büyük yanlış" var.

9 Ocak günlü *Sabah*'ta da yine birinci haber: "Kur'an'daki Hata Vahim." Bir gün önceki haber de hemen altında gösteriliyor. Onuru *Sabah*'a ait bir buluş olduğunu görmemiş olanlar da görüp öğrensinler diye... Kamuoyuna bir kez daha duyuruluyor ki, "Kur'an'da vahim bir hata" var.

Orijinal Kur'an Yok

Bugün dünyanın hiçbir yerinde "Kur'an orijinal elyazması" yoktur. Birinci "aslı" da (beze, kâğıda, hurma dalına, yufka taşa, deriye, kürek kemiğine, kaburga kemiğine, ağaç kabuğuna yazılı olan), bundan alınıp oluşturulan ikincisi de (Hafsa'nın sandığındaki) ve bundan yararlanılarak birkaç nüsha yapılan üçüncüsü de bugün bulunmuyor. Birinci ve ikincisi "yakıldığı" için yok. Üçüncüsüyse ne "hikmet"se, bulunması gerekirken bulunmamakta. Bununla birlikte var gösterilmekte. Bugün eldeki Kur'an, Muhammed'in "vahy" diye yazdırdığı Kur'an'ın ne "aynı"sıdır; ne de "tamamı"dır. İbn Ömer, şunları söyler:

> "Hiçbiriniz Kur'an'ın tümünü elimde bulunduruyorum demesin. Biliyor mu ki, Kur'an'ın çoğu, yok olup gitmiştir..."[1]

Ne var ki, *Sabah,* "Kur'an'daki vahim hata"dan söz ederken, "Kur'an"ın kendisinden, "Kur'an'daki yanlışlardan, tutarsızlıklardan, çelişkilerden, akıl ve bilime aykırılıklardan" söz etmiyor. Edebilir mi hiç? *Sabah*'ın anlatmak istediği baş-

1 Bkz. Celaleddin Süyuti, *el-İtkan fi Ulumü'l-Kur'an,* Mısır, 1978, 2/32. Ayrıntılı bilgi için bkz. "Asıl Kur'an Yakıldı" başlıklı yazı.

ka. Bu sevgili gazete, "Kur'an"ın kendisindeki "yanlış"tan değil, Diyanet'in resmî çevirisinde "yanlış" bulduğu bir "anlam"dan söz etmek istiyor. "Kur'an çevirisindeki yanlış" diyecek yerde, "Kur'an'daki yanlış" diyor. Yani "Kur'an"la "çeviri"yi ("meal") birbirine karıştırıyor. 10 Ocak 1990 günlü sayısında da "Diyanet'in Hatalı Kur'an'ını Savcı İncelemeye Aldı" başlıklı (1. sayfada) haberiyle de bu karıştırmayı sürdürüyor. Sürdürecektir de... Ve böylece, "haber" için yaptığı "inceleme ve araştırma"nın ne denli "ciddi" (!) olduğunu bununla da bir güzel ortaya koyuyor.

İslamın "Namus"unu Kurtarmaya Soyunanlar

- *Sabah* gazetesi
- Diyanet İşleri Başkanlığı
- Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek
- Ve "ötekiler".

"Kurtarıcılar", büyük bir coşku içinde. İslamı savunmanın coşkusu... Bakara Suresi'nin 191., Nisa Suresi'nin 89., 91. ve Tevbe Suresi'nin 5. ayetlerinde, "inanmazlar" gösterilerek Müslümanlara; "...nerede bulursanız orada öldürün!" buyruğu verildiği, Muhammed'in yakın arkadaşlarının da içinde bulunduğu Cemel Olayı'nda (9 Aralık 656'da) Aişe kesiminden 13 bin, Ali yandaşlarından da 2 bin kişinin İslam adına hayvan boğazlanır gibi boğazlandıkları, yani Müslümanların bile birbirini kırdığı ve daha nice olaylarla İslam şeriatının "kan dökücülüğü" bilindiği halde; "dinimiz adam öldürün demez!" savıyla "kahramanca" ileri atılmanın coşkusu... Genç Türkiye Cumhuriyeti, lideri Atatürk, İslam şeriatını, en başta, bu şeriatın çağdışı bir hukuk anlayışı ve buna bağlı olarak kan dökücülüğü nedeniyle ortadan kaldırmamış mıydı? Şeriatın çağdışılığı, kan dökücülüğü, temel kitabı "Kur'an"dan değilse nereden kaynaklanıyordu? Bunları soran, araştıran kim? Kur'an'dakileri savunmak, "ŞERİAT"ı savunmakla eşanlamlı. "Dinimiz" denirken, anlatılmak istenen ne? "Şeriat özlemcileri", "DEVLET"i her bir yandan kuşatmış olarak "ha geldik, ha geleceğiz!" diyorlar. Ayak sesleri duyuluyor gibi. "Ümmet" ve "sürü (reâyâ)" niteliğinden uzaklaştırılıp "çağdaş uygarlık düzeyi"ne ulaşması sağlansın diye "kişilikli bir toplum (ulus)" yapısına kavuşturulmak istenen bir toplumda, Türkiye Cumhuriyeti'nde...

Sabah'ın çıplak bacaklarla öpüştürdüğü Kur'an'ın savunuculuğunu yapması yeni değil. Zaman zaman bunu yapar. Örneğin 12 Temmuz 1989 günlü sayısında, "Bir Kur'an Mucizesi Daha" başlıklı bir haber yayınlamıştı. Arka sayfada, sayfayı kaplar biçimde... "Prof. Dr. Cevat Babuna" adlı bir adamın, gülünç mü gülünç savlarına dayandırmıştı haberini. Bu derginin 30. sayısında, "Din Bilgisi" köşesinde, gerekli karşılığı almıştı.

Şimdiki de bir başka türlü.

Sabah İslamı, Kur'an'ı savunma alanındaki "ileri hamle"sini daha çok "RAMAZAN"larda yapar. Öteki gazeteler gibi...

"Bayram Değil Seyran Değil" Sabah'a Ne Oldu da Böylesine Bir Coşkuyla Ortaya Atıldı?

"Ramazan" olsa, bu tür şeyler için "olur, oluyor" denecek. Ya da daha rahat olağan karşılanacak. *Sabah*'ın, durup dururken böylesine bir "inceleme ve araştırma" (!) girişimiyle İslamın, Kur'an'ın "namus"unu kurtarma "heves"i nereden çıktı? Bir "gazetecilik" görevi mi yoksa bu? Eğer böyleyse, ortalığı "heyecan"a boğan "haber"i için köklü bir araştırma yapması gerekmez miydi? Öyle bir açmaza düştü ki, "yanlış" dediği "doğru"; "doğru" dediğiyse "yanlış". Sağlıklı bir inceleme olsaydı bu olmayacaktı.

Bilindiği gibi "namus" Yunanca "NOMOS"tan gelme. "Yasa", özellikle "dinsel yasa", "kural" anlamında. "Hadis"lerde de geçen bu sözcük, "din"de son derece önemlidir. Hadiste belirtilir ki, "Muhammed'e indirilen NAMUS, Musa'ya indirilen NAMUS'un aynı"dır.[2]

Sabah'ın "haber"ine konu olan Bakara Suresi'nin 54. ayetinde, Musa'nın ve İsrailoğulları'nın masalsı öyküsünün bir bölümü anlatılır. Yani sözkonusu olan, "Musa'nın NAMUS"udur. Bunu kurtarmak, İslamda, Muhammed'in de namusunu kurtarma anlamına gelir. Demek ki, kurtarma işini üstlenmiş görünenler, başarabilseler, "iki namus birden" kurtarmış olacaklar! Ama ileride de görülecektir ki, bunu başaramamaktalar. Yani ne "Tevrat"ın, ne de "Kur'an"ın anlattıklarını, akla, bilime, çağa uydurma girişimleri başarılı.

Yaratılan "Heyecan"la, Ayasofya'yı Cami Yapma Girişimleri, Dikkatlerden Uzaklaştırılmak İsteniyor Olmasın!

Kilise olarak birinci açılışı 360'ta, yangın nedeniyle yeniden yapıldıktan sonra ikinci açılışı 415'te, başka bir yangın (532'de) yüzünden yok olup yeniden yapılınca üçüncü açılışı 537'de olan Ayasofya, "Fatih"in İstanbul'u almasına değin KİLİSE olagelmiştir. Bu tarihden 1934'e değin de, İslamın kendinden başka dinlere nasıl baktığının sayılamayacak belgelerinden biri olarak "CAMİ" diye kullanılmıştır. Ve modern Türkiye'nin kurucusunun eliyle de "MÜZE" yapılıp uygarlığa armağan edilmiştir. Ama İslam şeriatı ve özlemcileri için "uygarlık" ne demek? "İslam"dan başka "uygarlık" olabilir mi? Dahası başka "din" olabilir mi? Kur'an'ın "Tanrı"sı soruyor: "Tanrı'nın dininden başka bir din mi istiyorlar?" (Âl-i İmrân Suresi, ayet

2 Bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Bed'ü'l-Vahy/3; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-İmân/252, hadis no: 160.

83.) Yani "Hiç olur mu?!" Ve açıkça duyuruyor: "Tanrı katında DİN, yalnızca İslamdır." (Âl-i İmrân Suresi, ayet 19.) Yine açıkça şunu diyor: "Kimi İslamdan başka bir dine yönelirse onunki kabul edilmeyecektir..." (Âl-i İmrân Suresi, ayet 85.)

Atatürk'ün Ayasofya'yı "MÜZE" yapmasını, ŞERİAT çevreleri bir türlü sindirememişlerdir. Zaman zaman seslerini yükseltmişlerdir:

"Ayasofya, cami olarak ibadete açılsın!" diye...

Şimdi daha büyük bir güç bulmuşa benziyorlar ve seslerini daha da yükseltiyorlar. ANAP Genel Başkan Yardımcısı Galip Demirel de, Cumhuriyet'e, laikliğe, Anayasa'ya bağlı kalacağına ilişkin "and"ını unutmuşçasına "Fatih tarafından camiye dönüştürüldü, ibadete açık kalması da Fatih'in vasiyetidir" diyor. (6 Ocak 1990 günlü *Cumhuriyet.*) Fatih'in böyle bir "vasiyet"te bulunmaya hakkı varmış gibi.

Basında yer alan haberlere göre, "Ayasofya'yı cami yapma girişimleri", oldukça ciddi boyutlarda. "Türbanın serbest bırakılması"nı sağlamakla nice adımlardan biri daha atılmıştı. Şimdiyse nice başka adımlar atılmak isteniyor. "Ayasofya'yı cami yapma", sonra "çifte standart, demokrasi, özgürlük..." türünden sözlerle, kimi çağdaş kesimin de kandırılıp içine çekildiği bir güçle Türk Ceza Yasası'nın 163. maddesini kaldırtma ve ötesi... İşte tam bu sırada, bir bakıyoruz ki, *Sabah* ortaya "haber" diye gerçekten uydurma bir sav atıyor ve seçtiği sözcüklerle de, haberi veriş biçimiyle de, kamuoyunu coşkulandırıyor.

Bunda, birtakım çabaların gözden kaçırılmak istendiği düşünülürse çok mu aşırı bir kuşkuculuk olur?

Şimdi asıl konuya dönelim ve *Sabah*'ın sözünü ettiği ayetin çevirisi yanlış mı, değil mi görelim:

Tüm Uzmanlar, Sabah'ın "Yanlış" Diye Sunduğu Çevirinin Doğru Olduğunu Belirtmekte Birleşiyor

Bakara Suresi'nin 54. ayetinin Diyanet çevirisindeki anlamı şöyledir:

"Musâ, milletine: 'Ey milletim! Buzağıyı TANRI olarak benimsemekle kendinize yazık ettiniz. Yaradanınıza tevbe edin, tevbe etmeyenlerinizi öldürün. Bu, yaradanınız katında sizin için hayırlı olur. O, dâima, tevbeleri kabul ve merhamet eden olduğu için tevbenizi kabul eder' demişti."

Sabah'ın haberinde üzerinde durulan nokta, "tevbe etmeyenlerinizi öldürün!"dür. Sabah, bunu yanlış buluyor.

Bu söz, ayetteki "fektulû enfüseküm" sözünün karşılığı olarak yer alıyor çeviride.

Burada, bir "NEFS", öbürü de "KATL" olmak üzere iki sözcük var. "Nefsinizi katledin" demek.

Sorulacak soru şu:

Buradaki "NEFS" ve "KATL" sözcüklerinin anlamı nedir?

٨٢ قوله تعالى: وإذ قال موسى لقومه . الآية

في قوله تعالى (ولا تلمزوا أنفسكم) أي إخوانكم من المؤمنين، وفي قوله (لولا إذ سمعتموه ظن
المؤمنون والمؤمنات بأنفسهم خيرا) أي بأمثالهم من المسلمين، وكقوله (فسلموا على أنفسكم) أي
ليسلم بعضكم على بعض. ثم قال المفسرون أولئك التائبون برزوا صفين فضرب بعضهم بعضاً إلى
الليل الوجه الثاني: أن الله تعالى أمر غيرأولئك التائبين بقتل أولئك التائبين فيكون المراد من قوله
(اقتلوا أنفسكم) أي استسلموا للقتل، وهذا الوجه الثاني أقرب لأن في الوجه الأول تزداد المشقة
لأن الجماعة إذا اشتركت في الذنب كان بعضهم أشد عطفاً على البعض من غيرهم عليهم فإذا كلفوا
بأن يقتل بعضهم بعضاً عظمت المشقة في ذلك ثم اختلفت الروايات على وجوه الأول: أنه أمر من لم يعبد العجل
من السبعين المختارين لحضور الميقات أن يقتل من عبد العجل منهم، وكان المقتولون سبعين ألفاً

Fahruddin-i Razi e't-Tefsiru'e-Kebir, Beyrut, 3/82.
İşte 54. ayetteki gerçek.

Sabah, buradaki "nefs"i, kimi zaman Türkçede kullanılan "nefsi ıslah etmek" ya da "nefsi temizlemek" deyimlerindeki nefs" anlamında alıyor. Başvurduğu "İslam bilginleri"nden (!) bu bilgiyi almış. Buna göre ayetteki "nefs", Türkçede kullandığımız "nefsi yenmek", "nefse uymak" gibi deyimlerde hangi anlamdaysa o anlamdadır. Buradaki "katl" de, "öldürmek" demekse de, gerçek anlamında değil, "soğanı tuzla ezip öldürmek"teki, "bu iş bizi öldürdü"deki, "bugünü, bu zamanı öldürdük"teki gibi "mecaz" anlamındadır.

Acaba gerçekten de, bu sözcüklerin, söz konusu ayetteki anlamları böyle midir?

Bunu öğrenmek için önce, Kur'an'daki hangi sözcüğün hangi anlamda ya da anlamlarda kullanıldığını incelemiş olan, İslam dünyasında da tam güvenilen uzmanların ("ulema") kitaplarına bakalım:

Râğıb'ın "Müfredât"ı

İsfahanlı Râğıb, tüm İslam dünyasında son derece önemli ve güvenilir bulunan ünlü *el-Müfredât fî Ğarîbi'l-Kur'an* adlı, Kur'an'daki sözcükleri tek tek ele alıp anlamlarını verdiği kitabında, bu ayetteki "NEFS"e "KİŞİ" anlamını veriyor. "KATL"i

de "mecaz" anlamıyla değil, kendi gerçek anlamıyla alıyor. Bu durumda ayetteki "nefsi katletmek", herkesin bildiği "adam öldürmek" anlamındadır. Râğıb, ayette yer alan, "fektulû enfüseküm"e, "li yaktül ba'daküm ba'dan", yani "kiminiz kiminizi öldürsün!" anlamını veriyor. Sonunda ayetteki sözcükleri "mecaz" anlamında kullanan da bulunduğunu belirtiyor.[3]

Kuşkusuz her sözcüğe, diledikleri türden "mecaz" anlamlar verenler her zaman bulunagelmiştir. "Sûfî"lerin "te'vilât"ı ünlüdür bu alanda. Ama ciddi incelemeciler, bu "te'vil"lere önem vermezler.

Kur'an'daki Çokanlamlı Sözcükleri İnceleyen Kitaplar

Kur'an'da, aynı sözcük bir yerde bir anlamda, bir başka yerde başka anlamda yer alır. En azından böyle görülür. Bunu inceleyen kitaplar da vardır. Bu konudaki bütün kitaplarda, Bakara Suresi'nin 54. ayetindeki "NEFS"e, bir toplumdaki ya da bir yöredeki "halk"ı (ahali) oluşturan "birey, kişi" anlamı veriliyor. Ve ayetteki "fektulû enfüseküm"ün de şu anlamda olduğu belirtiliyor:

"Buzağıya tapmamış olanlar, tapmış olanları öldürsünler. (Ya da buzağıya tapmamış olanlarınız, tapmış olanlarınızı öldürsün.)"[4] Bu kitaplarda, "tüm müfessirler"in şunda birleştikleri belirtilir: "Nefs", Kur'an'da 8 anlamda yer alıyor. 4. anlamı EHL'dir. Yani, halkı oluşturan bireyler. Bakara Suresi'nin 54. ayetindeki NEFS de, bu anlamdadır."[5]

Yani çok açık bir biçimde, "halktan suçlu olanların öldürülmeleri"nin "buyurulduğu" belirtiliyor.

Tüm Tefsirler de Aynı Anlamı Veriyor

20. yüzyılın ünlüleri de içinde olmak üzere, tüm ünlü "tefsir"ler, yani "Kur'an yorumcuları", *Sabah*'ın "yanlış" deyip ortalığı ayağa kaldırmaya yönelik yayın yaptığı anlamı veriyor söz konusu ayetteki sözlere. Bu "tefsir"lerin tümü de, söz konusu ayette, "kişilerin öldürülmeleri" için "Tanrı"nın İsrailoğulları'na seslendiğinin anlatıldığını yazmakta.

Tanrı seslenerek buyuruyor:

"...fektulû enfüseküm!"

Sözcük sözcük tam karşılığı şudur:

"... Hemen kendinizi öldürün!"

3 Bkz. *el-Müfredât*, "K-T-L" maddesi.

4 Abdurrahman İbnü'l-Cezvî, *Nüzhetü'l-A'yüni'n-Nevâzır*, Beyrut, 1985, s.596; Damığânî, *el Vücûh ve'n-Nezâir*, "Nefs"; Islâhu'l-Vücûh, "Nefs".

5 Abdurrahman İbnü'l-Cezvî, *aynı yer.*

"Hemen", "fektulû" sözcüğündeki "fe"nin; "kendinizi", "enfüseküm"ün, "öldürün" de; "fektulû"daki "uktulû"nun karşılığıdır. Kur'an yorumcuları, "hemen kendinizi öldürün!" denirken de, şunun demek istenmiş olabileceğini belirtirler:

"(Buzağıya taparak suç işlediğiniz için) kendinizi öldürün! İntihar edin."

"(Ey buzağıya taparak suç işlemiş olanlar!) Haydi birbirinizi öldürün!"

"(Ey buzağıya tapmamış olanlar ya da tevbe etmiş kişiler!) Kendi halkınızı (buzağıya tapmış ve tevbe etmemiş olanları) öldürün!"

Kur'an yorumlarında "nefsinizi ıslah edin (ya da temizleyin)" anlamı değil; bu anlamlar var. Diyanet'in resmî çevirisindeki anlam da Kur'an yorumlarındaki bu anlamlara uygun. Olmayabilirdi, ama uygun işte. Bu resmî çeviride, başka yerlerde bir dolu yanlış var, ama buradaki yanlış değil.

"Tefsir"lerin, "NEFS"e "KATL"e burada "mecaz" değil; gerçek (hakikat) anlamlarının verilerek, yukarıdaki biçimde anlam verilmesi gerektiğini yazmakta birleştiklerini görmek için kaynakları sunalım:

Arapça Tefsirler

1) Fahreddin Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir,* Beyrut, 3/81-82.

İslam dünyasında herhangi bir kimse çıkıp da, "Fahreddin Râzî de kim oluyormuş?" diyebilir mi?

2) Zemahşerî, *el-Keşşâf,* Kahire, 1977, 1/69.

3) Kâzî Beyzavî, 1/81.

4) Taberî, *Camiü'l-Beyan,* Beyrut, 1972, 1/226-229.

5) İbn Kesir, Beyrut, 1966, 1/161-162.

6) Celaleyn, 1/8.

7) Abdullah İbn Ahmed e'n-Nesefî, *Tefsiru'n-Nesefî,* İstanbul, 1/48-49.

8) Merâğî, Mısır, 1974, 1/120.

9) Kurtubî, 1/342-343.

10) Muhammed Reşid Rızâ, *Tefsiru'l-Menâr,* 1/319-320.

11) Âlûsî, 1/216.

12) Muhammed Ebu's-Suûd, Tefsiru Ebi's-Suûd (İrşadu'l-Akli's-Selîm İlâ Mezâya-l-Kur'an'il-Kerim), Mısır, 1928, 1/81-82.

13) Hâzin, *Lubâbu't-Te'vîl,* İstanbul, 1371, 1/48.

14) Tantavî, *el-Cevâhir fî Tefsirü'l-Kur'an,* Mısır, 1350, 1/72-73.

15) İsmail Hakkı (Bursalı), *Ruhu'l-Beyân,* İstanbul, 1306, 1/93-95.

16) Ebu't-Tayyib Sıddîk, *Fethu'l-Beyân,* Mısır, 1300, 1/111.

17) Muhammed Ali e's-Sabunî, *Safvetu't-Tefâsir,* 1/58.

Türkçe Tefsirler

İslam dünyasında saygı gören (muteber) Türkçe tefsir sayısı çok değil. En çok tutulan, ünlü olanlar ve başvurulup bakılacak yerleri de şöyle:

1) Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, 1960, 1/354.

"... fektulû enfüseküm"e "hemen kendinizi katlediniz" anlamı veriliyor. "Nefsinizi öldürünüz" de yer alıyor, ama aynı anlamda. Yani "kendinizi öldürün" anlamında. Yani "enfüseküm"e ("nefsiniz"e) "KENDİNİZ" anlamı verilmekte.

2) Mehmet Vehbi, *Hulasetu'l-Beyân*, 1/128-129.

3) Ayıntâbi Mehmet Efendi, *Tefsir-i Tibyan*, İstanbul, 1324, 1/39-40.

4) Ferah Efendi, *Tesfir-i Mevâkib*, Tefsir-i Tibyan'ın kenarı, 1/30-31.

5) Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâli Âlisi ve Tefsiri*, 1/54.

Bir de Arapçadan Türkçeye çevrilmiş olan bir "tefsir"i gösterelim: Prof. Seyyid Kutub, *fî Zılâli'l-Kur'an*, çev. Emin Saraç, İ. Hakkı Şengüler, Bekir Karlığa, İstanbul, 1970, 1/148-149.

Sabah'ın "yanlış" dediği anlamın, "yanlış" olmadığını ortaya koymak için bu kadar kaynak yetmez mi?

Dahası da var.

Asıl Kaynak Tevrat

Sabah tabii bunu da bilmiyor. Kur'an'ın birçok yerinin kaynağı gibi, Bakara Suresu'nun sözü edilen 54. ayetinin kaynağı da "TEVRAT"tır. Muhammed'in öğretmenleri (bunlar arasında en çok adlarından söz edilenler, Addas, Yessar, CEBR adlı kölelerdi.)[6] kendisine, birçok şey gibi buradaki öyküyü de Tevrat'tan aktarmışlardır. Ama eksik olarak ya da biraz değiştirerek, Tevrat'ta şöyle anlatılır:

"Ve dağdan inmek için Musa'nın geciktiğini kavm görünce, Harun'un yanına toplandı. Ona şöyle dediler: 'Bizin için ilah yap...'" (Tevrat, Çıkış, Bap 32: 1)

"Ve Rab (Efendi Tanrı), Musa'ya şöyle dedi: 'Git, aşağı in! Çünkü Mısır diyarından çıkardığın kavmın bozuldu. Onlara emrettiğim yoldan çabuk saptılar; kendileri için dökme bir buzağı yaptılar; ona secde kıldılar, ona kurban kestiler...'" (Tevrat, Çıkış, Bap 32: 7-8.)

"Ve Musa döndü." (Tevrat, Çıkış, Bap 32: 15.)

"Ve Musa'nın öfkesi alevlendi, elinden levhaları attı..." (Tevrat, Çıkış, Bap 32: 19.)

"Ve Musa, kavmın dizginsiz olduğunu gördü. Ordugâhın kapısında durup, şöyle dedi: 'Rab'den yana olan bana gelsin.'

6 Bkz. F. Râzî, 24/50.

"Bütün Levi oğulları, onun yanına toplandılar. Musa onlara şöyle dedi: 'Herkes kılıcını beline kuşansın; ordugâhta kapıdan kapıya dolaşsın! Ve herkes kendi kardeşini, kendi arkadaşını, kendi komşusunu öldürsün.'

"Levi oğulları, Musa'nın söylediği gibi yaptılar. Ve o gün kavmden 3 bin kadar kişi düştü (öldü)." (Tevrat, Çıkış, Bap 32: 27-28.)

Musa, "öldürün" buyruğunu, "Rab", yani Efendi Tanrı'sı adına veriyordu. Bakara Suresi'nin 54. ayetinde anlatılan da işte bu. Demek ki, "fektulû enfüseküm"ün anlamı, *Sabah*'ın ve "bilgin"lerinin ileri sürdüğü gibi "nefsinizi ıslah edin!" değil; "kendinizi (ya da içinizden suçlu olanları ya da tevbe etmeyenleri) öldürün!"dür.

Kur'an yorumlarından kiminde de, kaynağın Tevrat olduğu anlatılır.[7]

Sabah'ın Kaynağı Kimdir ve Nedir?

Bunca temel kaynak varken, *Sabah* ne yapıyor? "Nebioğlu Yayınları" Arapçayı, hele Kur'an ve hadis Arapçasını bilmeyen Abdulbaki Gölpınarlı'nın uydurma çevirisi, "Türkiye'nin en ünlü Kur'an tefsircisi" diye sunulan, aslında bir "tefsirci (müfessir)" olmayan Hasan Basri Çantay'ın "meal"idir.

Hasan Basri Çantay'ın Arapçayı bilmediği söylenemez kuşkusuz. Türkçe "meal"i de genellikle, Kur'an'ın aslına bağlı kalınarak yapılmış bir çeviridir. Bunu kabul etmek bir dürüstlük gereğidir. Ama, Hasan Basri Çantay bu alanda bir kaynak olamaz. Kimi yerde, akıl ve bilim karşısında, Kur'an'ın dediklerini "kurtarma" çabasını göstermiş, bu çabaları gösterdiği yerlerde de, söz konusu ayette olduğu gibi, zorlamalı yorumla yanlışa düşmüştür. Temel kaynaklar karşısında kesinlikle söylenebilir ki, bu bir gerçektir.

Sabah bir de Lütfi Doğan'ı kaynak gösteriyor. Diyanet İşleri Başkanlığı da yaptı diye. MSP eski Milletvekili olan Doğan'ın bir kaynak olabileceği düşünülebilir. Güngör Mengi de, köşesinde, bu kişiyi "din bilgini" diye niteliyor. Lütfi Doğan'ı ben de çok iyi tanırım. "Muhterem" bir kişidir. Kendisini "din bilginleri"nden sayacağı kuşkulu. Kendisini bir başvuru kaynağı sayacağı da... Temel kaynaklara karşı, Râzî gibi eski "müfessir"ler şöyle dursun; bir Hamdi Yazır, bir Ömer Nasuhi Bilmen karşısında bile "edeb" dışına çıkmak isteyeceği de...

Sabah'ın Hüseyin Hatemi'yi "ünlü dinbilimcisi" diye sunması ve bu konuda ona başvurması ise *kocaman bir ayıp*tır. Bu tür ayıbı, başlangıçta, Hatemi'yi "sol kesim"e de "din uzmanı" olarak sunup tanıtmış olan Murat Belge gibi "sosyalist"ler yapmıştır. Hatemi, bir zamanlar, *Cumhuriyet* gazetesinin sütunlarında da, kendisine başvurulan kişi olarak sık sık boy gösterirdi. Oysa bu adam, ne bir "tef-

7 Merağî, 1/120; Muhammed Reşid Rıza, *Tefsiru'l-Menâr,* 1/320; Tantavî, *el-Cevahir,* 1/73; Ömer Nasuhî Bilmen, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlisi ve Tefsiri,* 1/54.

sir" uzmanıdır, ne bir "hadis" uzmanıdır, ne bir "fıkıh" uzmanıdır, ne bir "kelam"cıdır, ne bir "dinler tarihçisi"dir, ne de herhangi bir İslami dalın uzmanlığını yapmış bir kişidir. Kaynaklara nasıl inebilir bu kişi? Hangi "dil"iyle, hangi "Arapça"sıyla? Farsçayı bildiği söylenir. Bu dili belki de iyi biliyordur. Ama "Farsça" bu alanda yeterli mi? Hatemi'nin İslam propagandacılığını üstlendiği biliniyor. İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'nı da Türkçeye çeviren kişi. Ülkemizde de İran'dakine benzer bir "Cumhuriyet" kurulmasını ister mi, bilemem. Ama bilinen odur ki, bir "İslam şeriatçısı". Kendi çağında bile insanların gereksinimlerini karşılayamamış olan şeriatı, şirin göstererek ve orasını burasını "yorumlar"la yamayarak insanlarımıza yeniden giydirmeye çabalar gibi bir durumu var. Her neyse... *Sabah* ortalığı "velvele"ye veren "haber"inin "doğruluğu"na bu kişiyi de kaynak olarak gösteriyor.

Sabah'ın "Güngör Mengü"sünün Kur'an Kurtarıcılığı

Kıyamet haberi verircesine inanırları ayaklandırmaya yönelik haberin yer aldığı 8 Ocak günlü *Sabah*'ta, fotokopilerin bir yanına "Sabah Diyor ki" sütunundan bir parça konmuş: Ve altındaki başlık, "Tövbe... Tövbe!" Bunun da altında şu sözler: "Devlete teslim edilen hangi değer sağlam kalıyor ki, Kur'an sağlam kalacaktı?"

Gelsin de, İslam inanırları coşkuya, paniğe kapılmasın?!

Bu da, "Kur'an Kurtarıcılığı"nın bir biçimi.

Bu yazının altında da, bu sütunda kurtarıcılığı üstlenen Mengü'nün yazısının 3. sayfada olduğu belirtilip okunması salık veriliyor.

Okuyalım, bakalım:

"İnsanlığın yüzyıllardır yolunu aydınlatan Kur'an'ı Kerim'in..."

Kur'an "yüzyıllardır" bir "yol aydınlatmış". Hem de "insanlığın yolunu"!!!

"... yüzbinlerce Türkçe meali, çok vahim bir çeviri ile halkımızın elinde, evinde..."

"Yanlış" dediği şeyden, nasıl da içi tutuşuyor yazarımızın!

"Bu kutsal kitap, Allah'a kulluğu, aileye saygıyı, insanlarla kardeş olmayı emreder."

Nasıl da biliyor!

Hoşgörülür umuduyla hemen bir ayet anlamını (hem de *Sabah*'ın güvenip kaynak gösterdiği Çantay'ın mealinden) sunalım:

- "Ey iman edenler! Babalarınızı, kardeşlerinizi –eğer küfrü (kâfirliği) sevip onu iman üzerine tercih ediyorlarsa– veliler (dostlar) edinmeyin. İçinizden kim onların velilikleri (dostlukları) altına girerse onlar, zâlimlerin ta kendileridir." (Tevbe Suresi, ayet 23.)

Güngör Mengü, görüyorsun ki, baban da, kardeşin de olsa, eğer "kâfir" sayılıyorsa, yani İslamın aradığı "inanmışlık" yoksa, "dost edinemeyeceksin". Daha sonraki ayette, "kâfirlik"leri yüzünden dost edinmeleri inananlara yasaklananlar arasında, "oğullar, eşler (karılar, kocalar) ve oymaklar" da sayılıyor. Kâfir olan yakınlarını "dost edinmek" şöyle dursun, bunlarla "cihad" edilmesini, sırası gelince bunların öldürülmesini de istiyor Kur'an.

Mengü'nün yazdıklarını okumayı sürdürelim:

"(Bu kutsal kitap) insanların barış ve istikrar içinde yaşamaları, ahirette de mutlu olmaları için gerekli olan HUKUK ve ahlak kurallarını bildirir."

Böyledir de, Türkiye Cumhuriyeti'nde "şeriat" ve "hukuku" niye kaldırıldı? Mengü, bilmem bilincinde misin, tam bir şeriatçı gibi savlar ileri sürüyorsun!

"Kur'an-ı Kerim'in sözünü ettiğimiz Türkçe mealinde, Bakara Suresi'nin 54. ayetinde bir bölüm: 'TEVBE ETMEYENLERİ ÖLDÜRÜN!' diye dilimize çevrilmiş.

"Yani Allah'ın kullarına, insanlarla kardeş olmalarını emreden Kur'an, 'ÖLDÜRÜN!' diye tahrif edilmiş."

Laflara bakın siz!

"Yaptığımız araştırma..."

"Araştırma"yı kim yapmış? Güngör Mengü mü? Oysa benim telefonla yaptığım görüşmede, *Sabah*'ın Ankara'daki çalışanlarından Bülent Eskinat, bu "velveleli" araştırmayı kendisinin yaptığını (10 gün bunun üzerinde durup çalıştığını) ve haberi de kendisinin yazdığını söylemişti. Benim "peki asıl çevirmeni olan Prof. Dr. Hüseyin Atay'a niçin sormadınız?" soruma da "bulamadık" karşılığını vermişti. Daha sonra gördüm ki, Hüseyin Atay'ın da görüşüne en sonunda, yani iş işten geçtikten sonra başvurulmuş. Eğer başlangıçta başvurulmuş olsaydı, sözkonusu "skandal" haber oluşmayacaktı.

"Yaptığımız araştırma, söz konusu ayette, 'TEVBE ETMEYENLERİ ÖLDÜRÜN'" denmediğini, 'hemen yaradanınıza tövbe edip nefsinizi öldürün!' dendiğini ortaya koydu."

"Araştırma" sözcüğünü bir "bilim" ve "düşünce" adamı kullansa, kuşkusuz böyle rastgele kullanmaz. Bilim ve düşünce saygısı, "araştırma" kavramına da gereken önemi vererek saygılı olmaya, titizlik göstermeye yöneltir insanı. Güngör Mengü'nün kaleminde, yani bu köşede ve bu konuda yer alan "araştırma"ysa içeriğini yitirmiş bir kavram durumunda. "Araştırma"ya bakın siz ki, "temel kaynak"lardan hiçbirine, ama hiçbirine başvurulmamış. Ve araştırmaya bakın ki, gazeteyi, belki de benzerine kolay kolay rastlanamayacak ölçüde bir "skandal"ın altına sokmuş! Güngör Mengü, sen bu "araştırma"nla, bilmem hangi "gazeteciler cemiyeti"nden "ödül" alabilirsin ancak!

Mengü, kendisiyle "İslamın namusunu kurtarma" işini paylaştığı halde, "Diyanet İşleri Başkanlığı"na da yükleniyor, saldırdıkça saldırıyor. Diyanet'imizse

kendini savunmak, daha doğrusu, yapılan çevirinin "yanlış olmadığını" savunmak yerine, *Sabah* gazetesinin "yanlış" dediğine, "Evet, yanlış" diyor.

Ve Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in Din-İslam Kurtarıcılığı

Bakın ne demiş Bakan Zeybek:

> "Dini yanlış anlatanlar kadar, dine zarar veren kimse olamaz. Kur'an'ı bilmeyen insanlara Kur'an'ın tercüme ettirilmemesi lazım. Bunu tercüme eden, demek ki NEFİS kelimesinin anlamını bilmiyor. Binlerce kitap basılmış. Şimdi, bu hata nasıl düzeltilecek? Bu tip tercümeleri, Kur'an'ı bilmeyenlere yaptırmak çok büyük hata."[8]

Prof. Dr. Hüseyin Atay, oku bunları! Oku da Bakan Zeybek'in neler söylediğini gör. Sen, ne "Kur'an"ı, ne de "NEFS" kelimesinin anlamını biliyormuşsun! Öğrenmek istiyorsan, işte kaynak, git öğren! Dostum, sen İlahiyat Fakültesi Dekanı'yken 1982 Anayasası'nı anayasalıktan çıkaracak ölçüde çağdışı olan bir hükmün "ortaöğretimde zorunlu din dersleri"ni, bu anayasanın 24. maddesine konmasına o denli katkı sağladın da ne oldu? Yeni "İslam kurtarıcıları" türedi ve şimdi, Arapçayı ve Kur'an'ı iyi bildiğini bildiğim seni, "cahillik"le suçluyorlar ve acımasızca saldırıyorlar sana. Öğrencilerinin bulunduğu Diyanet'se, gerçeği savunmak yerine, "doğru"yu "yanlış" gösterenlerle aynı ağzı kullanıyor. Bu çeviride "yanlış"ların yok mu? Ben biliyorum ki çok. Örneğin Kamer Suresi'nin 1. ayeti. Bakara Suresi'nin 187. ayetindeki ve başka yerlerdeki "alimallahu"lar. Ama bunları ve daha nicelerini dilimize yanlış çevirirken, Arapçayı ve de kaynakları bilmediğinden yapmıyordun bunları. Buna kuşkum yok. Kur'an'ı, "akıl ve bilim"le bağdaştırma çabasıyla yapıyordun. Buna da kuşkum yok. İnsanlığın yararına olmayan işi yapıyordun böylece. Şimdi bak, nasıl ve neyle suçluyor Bakan Zeybek seni?

Diyanet İslam Kurtarıcılığı İçin "Yalan"a Başvuruyor

Bu Diyanet İşleri Başkanlığı ki, mahkemeler, "adalet"in gerçekleşmesi için kimi konularda, "BİLGİ"sine başvuruyor ve "bilirkişi" olarak belirliyor. İslamı kurtarmak uğruna, nicelerini "mahkûm" olmaya götüren "rapor"lar düzenlemiştir bu Diyanet.

İşte şimdi bu Diyanet, yine İslamı kurtarmak uğruna, basına yalan bilgi vermekten çekinmiyor. 9 Ocak 1990 günlü *Sabah*'ta yer alan açıklamasında şöyle diyor:

8 *Sabah*, 9 Ocak 1990.

"Ayet-i kerimede iki defa geçen 'enfüs' kelimesi, 'nefs' kelimesinin çoğuludur. 'Nefs' Arapçada, sözlük anlamında, 'ruh, kan ve bir şeyin kendi, aynı' anlamlarında kullanılır. Bu itibarla, ayet-i kerimedeki 'NEFİSLERİNİZİ ÖLDÜRÜNÜZ' ifadesinin, sözlük anlamda, 'KÖTÜ DUYGULARINIZI ÖLDÜRÜNÜZ' olarak anlaşılması mümkün olduğu gibi, 'kendinizi öldürünüz' olarak anlaşılması da mümkündür."

Oysa, "nefs"e burada birinci anlamı vermek mümkün değildir. Çünkü:

1) Ayetteki öykü bu anlamı vermeye elverişli değildir.

2) Bu öykünün geldiği asıl kaynak olan Tevrat'taki anlatılan biçimi bu anlama uygun değildir.

"Kötü duygularınızı öldürün" anlamını vermeye, en başta bu iki neden engeldir.

Ve açıklamada deniyor ki:

Bu ayet-i kerimedeki 'NEFİSLERİNİZİ ÖLDÜRÜNÜZ' ifadesi de, müfessirler tarafından genel olarak 'kötü duygularınızı öldürünüz' şeklinde anlaşılmıştır."

İşte bu "yalan". Bunun "yalan" olduğunu yukarıda sunulan "tefsirler" kesin olarak kanıtlamakta.

Büyüğü küçüğüyle tüm "tefsirler", Diyanet'in bu açıklamada ileri sürdüğünün tersini dile getiriyor.

**Diyanet İşleri Başkanlığı'nı,
Bu Konuda Dürüstlüğe ve Tartışmaya Çağırıyorum**

Buyursunlar, "tefsirler" ne diyormuş, birlikte görelim. Tüm kamuoyuna duyurmak istiyorum ki, birçok konuda olduğu gibi bu konuda da Diyanet gerçeği örtüyor. Ve hem görevini, hem de komuoyundaki "Diyanet, dinî konularda daha iyisini bilir" biçiminde özetlenebilecek koşullanmayı kötüye kullanıyor. Eğer bu konuda Diyanet'in ileri sürdüğü "doğru"ysa, Râzî'nin, Zemahşerî'nin, Beyzavî'nin, Kurtubî'nin, Âlûsî'nin, Menar'ın, Tantavî'nin ve ötekilerin dedikleri, yazdıkları, savundukları yanlıştır. Ve eğer Diyanet'in dediği doğruysa, hem bu kaynaktakileri, hem de Tevrat'ta yazılı olan öyküyü kazıyıp çıkarmak gerekir. Buyursunlar tartışmaya. "Ulema"larını toparlayarak gelsinler. İşte meydan.

2000'e Doğru
14 Ocak 1990, yıl 4, sayı 3

KUR'AN'IN NE DEDİĞİ

Derginin iki hafta önceki sayısında yer verilen ve Diyanet'in yalanını içeren tartışmayı okumuşsunuzdur.* Bir hafta önce de, Diyanet'in yalanını desteklercesine kaleme alınmış bir yazı, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'nin yazısı da mektuplar kesiminde yer almıştı; onu da okumuşsunuzdur. Bu yazıya bir karşılık vermek gerekiyordu. O nedenle, "Kur'an'daki akıl ve bilim dışılıklar" dizisini bölüp, araya girdim.

Sabah gazetesi açmıştı tartışmayı. 8-10 Ocak 1990 günlü sayılarındaki önemli "haberi"yle... Bakara Suresi'nin 54. ayetindeki bir söze ilişkin Diyanet çevirisinin "yanlış" olduğu savunuluyordu. Hem de "kıyamet haberi" verircesine... Oysa Diyanet'in resmî çevirisinde nice yanlışlar vardı. Gelin görün ki, buradaki "yanlış" değil; "doğru"ydu. Bunu belirtmeye çalıştım. Dayandıklarımsa şunlardı:

– Kur'an sözcüklerinin nerede, hangi anlamlara geldiğine ilişkin uzmanlarınca kaleme alınmış ve İslam dünyasında yüzyıllar boyu "muteber", yani geçerli ve güvenilir sayılagelmiş kitaplar. (Bu konuda temel kaynak niteliğinde bulunan 4 kitap sunulmuştu.)

– Yine geçmişte ve bugün, İslam dünyasında güvenilir, sayılagelmiş 17 Arapça "tefsir".

– Türkiye'de, Türkçe olarak bilinen, güvenilen hemen tüm "tefsir"ler.

– Ve "tefsirler"de de belirtildiği gibi, asıl kaynak olan "Tevrat"ın ilgili bölümü.

Buna karşılık, "çevirinin yanlış olduğu" ileri sürülerek "Kur'an'a karşı Kur'an'ı kurtarma çabası" gösterilirken dayanılan neydi?

Doğu'da da, Batı'da da hiçbir biçimde "kaynak" sayılamayacak olan bir iki "Türkçe meal" ve bir iki kişi.

Bu "bir iki kişi" arasında da *Sabah*'ın "Türkiye'nin ünlü dinbilimcisi ve İslam tarihçisi" diye niteleyip sunduğu Prof. Dr. Hüseyin Hatemi. Hatemi, dergimizde yayımlanan yazısında, böyle nitelenmesine karşı çıktığını, yalnızca bir "Müslüman" olarak tanıtılmak istendiğini, buna da "tanık"larının bulunduğunu yazıyor. "Tanık" gerekli değil; olabilir; buna bir şey dediğimiz yok. Bu arada "aklı başında" olduğunu da yazıyor. Buna da bir şey diyemeyiz. Buradaki "alçakgönüllülük" müdür, övünme midir? Bunun da üzerinde duracak değiliz. Ama bir başka çelişki var ki; işte, konunun özü nedeniyle üzerinde durmak gerekir:

* Bkz. bu kitapta bir önceki yazı: "Diyanet Kur'an'ında Büyük Yanlış."

Profesörümüz mademki "sadece bir Müslüman"dır; üstelik de "aklı başında"dır; nasıl oluyor da:

1) Şimdiye dek İslam dünyasında, "Kur'an dili"ni "en iyi bildikleri" kabul edilegelmiş olan "dilci ve yorumcu"ların (örneğin bir Râğıb'ın, bir İbnü'l-Cevzî'nin, bir Nâbıgânî'nin...) ve de en ünlü, en güvenilir "müfessir"lerin verdikleri anlamı kabul etmeyebiliyor; dahası "yanlıştır" diyor? Örneğin bir F. Râzî'nin, bir Süyuti'nin, bir Zemahşerî'nin, bir Kâzî'nin, bir Merâğî'nin, bir Kurtubî'nin, bir Reşid Rızâ'nın, bir Seyyid Kutub'un... ve daha nicelerin, "usûlu't-Tefsir" kurallarını göz önünde tutarak yapageldikleri "tefsir"lere karşı çıkabiliyor? Nasıl, hangi "usul" ile?

2) Yine nasıl oluyor da, "kendi reyi"ne dayanarak "Kur'an tefsir" etmeye, ayete anlam vermeye kalkabiliyor? Hem de "tefsir" alanındaki uzmanları, (profesörümüz lütfen hoşgörsün) güldürecek nitelikte bir "Kamus"u (Kamus'un Kur'an sözcükleri konusunda kaynak olamayacağını çok sıradan kimseler bile bilir), bir "Ahmediye Mezhebi"nin, şunun bunun çevirisini ya da şunun bunun "meal"ini "KAYNAK" diye göstererek? Nasıl yapıyor bunu?

3) Ayrıca nasıl oluyor da "doğru yorum için Kur'an'ı, Kur'an ile tefsir ilkesine başvurulmalıdır" türünden, gerçekten çok, ama çok büyük bir söz edebiliyor?

"Kur'an'ı Kur'an'la tefsir" ilkesi sözkonusu olunca profesörümüze burada hemen anımsatmak gerekiyor: "Tefsir Usûlü (Usûlü't-Tefsir)" konusuyla ilgilenenler çok iyi bilirler ki, bu ilkeyi uygulamanın "kuralları" vardır. Başında da, "Kur'an dili"ni, ayetlerden hangisinin "müfessir", hangisinin "müfesser" olabileceğinin bilinmesi gelir. Ve daha nice bilgiler gereklidir. Profesörümüz, karşılaştırdığı ayetlerden, hangisinin hangisini "tefsir eder" nitelikte olduğunu nasıl bilebiliyor? Hem de "sade bir Müslüman" olarak? Biliyorsa, lütfen söylesin. Bu köşede yer vermeye hazırım. Ama "vukûf"la, yerini, yurdunu (kaynağını) göstererek çıksın ortaya. Ciddi kaynaklar göstersin. Yoksa "bükülemedik el" ne yapılır; çok iyi bilir.

Profesörümüz, kendi nitelemesiyle "sadece bir Müslüman" olarak, "Kur'an'ın ne dediği"ne baksın; "kendi dediği"ne değil. Bunu da istiyorsa, uzmanından öğrensin. Lütfen... Herkes her konuda "bilgili" olabilir mi?

Konumuza ilişkin sözün özü: Bakara Suresi, 54. ayette "(Tevbe için) kendinizi (ya da birbirinizi) öldürün!" deniyor.

"Nefsi Katletmek", Kur'an'da, Her Yerde Adam Öldürmek "Anlamında

Kur'an'da, 13 yerde "nefsi katletmek"ten söz edilir. (Bkz. Bakara Suresi, 54, 72, 85. ayetler; Nisa Suresi, 29 ve 66. ayetler; Maide Suresi, 32. ayet; En'am Suresi, 151. ayet; İsrâ Suresi, 33. ayet; Kehf Suresi, 74. ayet; Tâ-Hâ Suresi, 40. ayet;

Furkan Suresi, 68. ayet; Kasas Suresi, 19 ve 33. ayetler.) Bunların tümünde de, tüm "Kur'an elfâzı"na ilişkin kaynaklara ve tüm "tefsirler"e göre, "adam öldürmek, cana kıymak" anlamındadır. Diyanet çevirisinde, bunlardan birine, Nisa Suresi'nin 29. ayetindeki "yanlış" anlam verilmiştir. İlle de "yanlış" arıyorsanız, işte buyurun.[1] Bununla birlikte, şunu da belirtmek gerekir: Diyanet'in resmî çevirisinin sahibi sayılan Prof. Dr. Hüseyin Atay, Arapçayı da, "Kur'an bilimleri"ni de, "gerçekten bilen kişi"dir. Profesör Hatemi de, Diyanet İşleri Başkanı da, bu konuda olsa olsa, onun öğrencisinin öğrencisi olabilir. Doğrusu bu. Atay'ın konumuza ilişkin bir küçük açıklaması bundan önceki sayımızda, Hatemi'nin yazısından sonra yer almıştı.

Hatemi'ye bir şey daha: Kur'an, kendisini, tüm ayetlerde, Hatemi'nin yazısında ileri sürdüğünün tersine, "Tevrat"ın "düzelticisi" değil; "onaylayıcısı" diye tanıtır.

(Kimi yerde görmek için bkz. Bakara Suresi, 41, 91, 97, 101. ayetler; Nisâ Suresi, 47. ayet; Mâide Suresi, 48. ayet; En'am Suresi, 92. ayet...)

"Buyursunlar, tartışalım, 'ulemâ'larını toplayıp gelsinler. İşte meydan...' demiştik. Ama "sadece bir Müslüman" geldi. Diyanet nerede?

2000'e Doğru
28 Ocak 1990, yıl 4, sayı 5

1 Bu yanlışı görmek için örneğin bkz. F. Râzî, 10/72.

İSLAMCI NEDEN "İNTİKAMCI"DIR?

10 Şubat 1990 günü kimi gazetelerde (örneğin *Cumhuriyet*'te), Hamaney'in, Salman Rüşdi'ye ilişkin bir açıklaması yer aldı. Tahran Radyosu'nun yayınladığı bir habere göre, Hamaney, eski dini lider Humeyni'nin, Rüşdi hakkında verdiği "ÖLÜM FETVASI"nın geçerli olduğunu açıklayıp yerine getirilmesini istemiştir.

Bu, "İslamcı intikamı"nın nice örneklerinden biridir.

İslamcı, her zaman "intikamcı" olur. Bu, İslamın özünden, Kur'an'ından, "hadis"inden, tarih boyunca süregelen geleneğinden kaynaklanır. Yahudilikte olduğu gibi...

"İntikam", bilindiği gibi, "öç" anlamındadır. Öfke, kin, hınç ürünüdür.

"Öfke (gazap)" dolu, "kin" dolu bir "Tanrı" düşünebilir misiniz? Etnoloji bize kesin olarak bildirir ki, ilkellerde bu vardır. Yine araştırmalar gösterir ki, bu tür "Tanrı" anlayışı, ilkellerden Yahudilik kaynaklarına, başta Tevrat'a, yorumlarına, oradan da Kur'an'a ve İslamın bütününe geçmiştir. Kur'an'da tam 4 kez, Tanrı için "zü'ntikam", yani "intikam sahibi, intikamcı" deniyor. Diyanet'in resmî çevirisinde de "öcünü alır", "öç alıcı", "öç alan", "öç alabilen" anlamları verilmiştir. (Bkz. Âl-i İmrân Suresi, ayet 4; Mâide Suresi, ayet 95; İbrahim Suresi, ayet 47; Zümer Suresi, ayet 37.)

Bu ayetin Diyanet'in resmî çevirisindeki anlamı şöyledir:

"Sakın, Allah'ın peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma! Doğrusu Allah, Güçlü'dür, Öç alan'dır." (İbrahim Suresi, ayet 47.)

Bu ayet, "peygamber"lerin de "intikam" istediklerini, "Tanrı"nın, buyruklara karşı gelenlerden "intikam" alacağına "söz verdiğini" ve bu "sözünden de caymayacağı"nı, Tanrı'nın hem "Güçlü", hem de "Öç alıcı" olduğunu açık seçik anlatıyor.

Secde Suresi'nin 22. ayetinde de şöyle denir:

"Rabbinin ayetleri kendisine hatırlatılıp da onlardan yüz çeviren kimseden daha zalim var mıdır? Şüphesiz, suçlulardan öç alacağız."

"Rabb"in, yani "Efendi Tanrı"nın, "suçlu"lardan, "günahlı"lardan öc alacağını bildirdiği anlatılırken, "Biz kesinlikle, onlardan öç alacağız ya da öç alıcılarız" dediği, iki ayette daha anlatılmakta: Zuhruf Suresi, ayet 41; Duhân Suresi, ayet 16.

"Tanrı"sının "öç alıcı", "peygamber"inin "öç alıcı" diye sunulduğunu görüyoruz. "Tanrı"sı, "peygamber"i öyle olur da, "mü'min"leri, yani "inanır"ları öyle olmaz mı?

İslamcı, bunun için "intikamcı"dır işte.

"Tanrı için sevmek, Tanrı için kin beslemek", İslamın temel ilkelerinden biridir. Muhammed'in, bunu dile getiren sözlerine dayanır bu.

Muhammed şöyle der:

"İşlerin en üstünü, Tanrı için sevmek ve Tanrı için öfkelenip kinlenmektir."[1]

Bir başka kez de Muhammed'in şöyle dediği görülür:

"İçinizden kim bir MÜNKER görürse, eliyle onu değiştirsin; gücü yetmiyorsa diliyle onu değiştirsin. Buna da gücü yetmiyorsa kalbiyle kinlensin..."[2]

Buradaki "münker"in anlamı "tanınmayan, benimsenmeyen şey"dir. Demek ki Muhammed, her Müslümana şu görevi veriyor:

Müslüman kişi, İslam şeriatınca "tanınmayan, benimsenmeyen bir şey" mi gördü; hemen "elini", yani "yumruğunu" kullanacak. Diyelim ki yumruğu yeterli olamadı, bununla karşı çıkamadı; "diliyle" karşısına çıkacak. Kötüleyecek, kınayacak, aleyhte propaganda yapacak. Diyelim ki ortam buna da elverişli değil. O zaman da "kalbiyle" yönelip "kin besleyecek".

İslamcı ortamı elverişli bulana dek "kin besler", karşısında olduğu kimseye, duruma, düşünceye, davranışa. Ve "intikam" için zamanını kollar. Bu, kendisine verilmiş bir görevdir.

İslamın "Tanrı"sı, "intikam"ı, kimi zaman "bu dünya"da, kimi zaman da "öbür dünya"da, yani "ahiret"te alacağını bildirir. Her ikisinde de durum korkunç olarak bildirilir. Hele "ahiret"te "işkence" olacağı da anlatılır. "Ölüm yok, sürekli işkence var." En sadist insanın bile kabul edemeyeceği türden bir "azap (işkence)". Bunu anlatan ayetlerle doludur Kur'an.

Demek ki İslamın "Tanrı"sı, "intikam" alırken "işkence"siz olmuyor "intikam"ı.

İslamcı böyle bir eğitimle eğitilmekte. Yani İslamcı da "işkence"yi doğal bulur ve "intikam"ın doğal gereği sayar. Bu durumda İslamcıdan beklenebilecek tutum bu doğrultudadır. Başka bir deyişle, İslamcı, "Tanrı için intikam" alacağı kimseye "işkence" uyguladığı zaman "kutsal görev"ini yerine getirmekte olduğuna inanır. Karşılığında, "Tanrı'dan sevap, mükâfat" alacağını düşünür. Coşkulanır bundan.

Muhammed'in "işkence"yi yasakladığını anlatan hadis de var.[3] Ama, yasaklandığı bildirilen şey, işkencenin yalnızca bir biçimidir: "Müsle" denir bu biçime. Vücudun kimi organlarını, özellikle de burnu, kulakları kesmek, gözleri oymak anlamında. "Yüzü dümdüz etmek."

1 Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu's-Sünne/3, hadis no. 4599.

2 Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-İman/78, hadis no. 49; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu's-Salat/248, hadis no. 1140; Tirmizî, *Sünen*, Kitabu'l-Fiten/11, hadis no. 2172.

3 Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Meğazi/30; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu'l-Cihad/120, hadis no. 2667.)

Kaldı ki Muhammed'in kendisi de "müsle" (işkence) yaptırmıştır.

Muhammed'in Ureynelilere Yaptırdığı İşkence

Ukl, Ureyne kabilelerinden bir kaç (7-8) kişi, Medine'ye gelmişler, biraz hastalanmışlardır. Kır insanları olduğu için Medine'nin havası kendilerine yaramamıştır. Muhammed'e başvururlar. Muhammed, "tedavi" için kendilerine "deve sütü" ile "deve sidiği" içirir, sonra da "zekât develeri"nin bulunduğu yere (kırlara) gönderir. Burada da "deve sütü" ve "deve sidiği" içeceklerdir. Kırda iyileşir adamlar. Sonra develerin çobanını öldürürler; develeri de önlerine katıp götürürler. Muhammed bunu (her nasılsa) öğrenir. Onların ardından, yakalasın diye adam gönderir. Sonunda katil ve hırsızların tümü yakalanır. Ve Muhammed'in verdiği ceza:

Muhammed, yakalananların ellerini, ayaklarını kestirir; gözlerini oydurur ve Harre denen (son derece sıcak) yere attırır. Adamlar sızlanırlar, su isterler. Su verilmez. Adamlar taşları kemirirler. Ve sonunda ölürler.[4]

Muhammed'in uygulattığı bu korkunç işkence, Mâide Suresi'nin 33. ayetine dayandırılır. (Bkz. Aynı kaynaklar) Bu ayetin, Diyanet'in resmî çevirisindeki anlamı şöyledir:

"Allah ve peygamberleriyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası: Öldürülmek veya asılmak yahut çapraz olarak el ve ayaklarının kesilmesi ya da yerlerinden sürülmektir. Bu, onlara dünyada rezilliktir. Onlara ahirette büyük azab vardır."

"İşkence"yi Muhammed yaptırmış olunca, İslamcı kişi, "insanlık dışı" bulmaz kuşkusuz. "Haklı" bulur. Bugünkü İslamcıların üreyip yetişmelerinde en başta rol oynayanlardan Babanzade Ahmed Naim (1872-1934)[5] de olayı haklı buluyor; savunuyor. Olay nedeniyle şöyle diyor:

"Biz müslümanlarca, Peygamber'in yaptığı şey ne olursa olsun; doğrudur. Tanrı hoşnutluğuna da uygundur..."[6]

Kısacası: Bir şeyin "insanlık dışı" olması, İslamcının umurunda değildir. Elverir ki "İslam dışı" olmasın. "İntikam"a, "Tanrı için işkence etme"ye de böyle bakar İslamcı.

Emeğin Bayrağı
3 Mart 1990, yıl 3, sayı 23

4 Buhârî'nin 7 yerde ve 9 yoldan aktarıp yazdığı bu hadis için bkz. Buhârî, *e's-Sahîh*, Kitabu'z-Zekât/68; *Tecrîd*, hadis 172; Müslim, *e's-Sahîh*, Kitabu'l-Kesame/9-14 hadis 1671; Ebu Davud, *Sünen*, Kitabu'l-Hudûd/3, hadis 4369.

5 İsmail Kara, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi*, İstanbul, 1987, 1/273-308.

6 Diyanet Yayınları, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîdi Sarîh Tercemesi*, 173. hadisin açıklaması.

İSLAMİ KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

Dâru'l-Harb:

Sözlük anlamı: Savaş yurdu.

Özel anlamı: "Kâfir" bir "başkan"ın buyruğunun geçerli, "kâfir yönetim"in egemen olduğu, Müslümanların güvenlikte bulunmadığı, Müslüman olmayanlardan çekindikleri, saklanma gereği duydukları ülkedir, yönetimdir.

İslam "fıkh"ına göre, bir ülkenin "dâru'l-harb" sayılabilmesi için:

1- "Küfr ahkâmı"nın, yani İslama aykırı hükümlerinin açık biçimde yürütülüyor olması,

2- Söz konusu ülkenin, Müslümanlara yardım ulaşmayacağı bir yer ve konumda bulunması,

3- Müslümanın Müslümanlığı, Müslüman olmayanın da İslam yönetimine gereken yükümlülüğü ve vergiyi ödeyip yerine getirmesi karşılığında güvenlikte bulunduğu ortamın yokluğu gerekir.[1]

"Dâru'l-Harb" sayılan ülkede, CİHAD yerine, hile yoluna gitmek, Müslüman olmayanlara karşı "barış içinde birlikte yaşamayı kabul etmiş" görünmek gerekir. "Dâru'l-Harb"de yaşamanın Müslümanlar için kimi kolaylıkları vardır.

Dâru'l-İslam:

Sözlük anlamı: İslam yurdu.

Özel anlamı: "İslam imamı"nın, yani "Müslümanların hükümdarı"nın –İslama göre verdiği– buyruklarının yürütülüyor olduğu ülkedir, yönetimdir. Kâdîhan Fetevâsı ve öteki fıkıh kaynaklarının belirttiğine göre, "İslam ülkesi" olarak bilinen yerleri, buralarda "mel'unlar" ve "şeytanlar"ın egemenliği bulunsa da, "ihtiyat yolu" seçilerek buraların "Dâru'l-İslam" kabul edilmeleri gerekir. İslamın "tek bir hükmü" kalsa bile Dâru'l-İslam sayılmalıdır.[2]

1 Konuya ilişkin fıkıh kaynaklarını bir arada görmek için bkz. Muhammed Ali Tehanevî, *Keşşafu İstilahati'l-Fünûn*, 1/366.

2 Tehanevî, *agy*.

"Dâru'l-İslam" sayılan yerde CİHAD söz konusudur. Çünkü Müslümanların gücü vardır. Müslümanlar kâfirlerden çekinme gereğini duymazlar, "Dâru'l-Harb"deyken Müslümanlara tanınmış olan birçok kolaylık artık geçerli değildir. Bununla birlikte her "Dâru'l-İslam" sayılan ülkenin Müslüman için durumu aynı olmadığı için Müslümanlar "duruma göre" tutum gösterirler.

Mümâşat:

Sözlük anlamı: "Yürümek" demek olan "meşy"den gelir. "Birlikte yürümek" demektir.

Özel anlamı: "Barış içinde birlikte yürüme"dir. Gerekli güç elde edilinceye dek bu yol seçilir. İslamın ilk dönemlerinde, "Mekke dönemi"nde bu yol seçilmiştir. Bundan sonra "saldırı" ve "cihad" aşaması gelir. Bu kavram, İslam "kelâm"ında da sıkça kullanılır.

Takiyye:

Sözlük anlamı: "Korunma."

Özel anlamı: Müslüman olmayanlara karşı "korunmak" için, "olduğundan başka tür görünme"dir. Bir başka deyişle, "olduğu gibi görünmemek, göründüğü gibi olmamak"tır. Müslüman gerekli gücü elde edinceye dek bu yola başvurur. Sünni kesim için "farz" değilse de, Şiiler bu yola başvurmayı "farz" sayarlar.

Hud'a:

Kur'an'da da türevlerinin geçtiği görülen bu sözcük, "hile" demektir. Kur'an'a göre, "münafık"lar, yani "dıştan Müslüman görünen kâfir"ler "hud'a" (hile) yaparlar, Tanrı da onlara karşı "hud'a" (hile) yapar. (Bkz. Nisâ, ayet 142.) Tanrı'yı "hile yapar" göstermemek için, Diyanet'in resmî çevirisinde sözcüğe kendi anlamı verilmez.

Muhammed, kâfirlerle savaşılırken uygulanacak yöntemi belirtirken, "Harb hud'adır", yani "savaş hiledir, savaşta hile yolu geçerlidir" der. Güvenilir hadis kaynaklarında, Buhârî ve Müslim'de de bu hadis yer alır.[3]

İster "Dâru'l-Harb", ister "Dâru'l-İslam" sayılsın, İslam, tüm dünyayı bir "savaş alanı" sayar ve inanırlarına "hile"yi öğütler. Yani "hud'a" her zaman, yeri geldikçe geçerlidir.

2000'e Doğru
11 Mart 1990, yıl 4, sayı 11

3 Buhârî, Kitabu'l-Cihad/157; Müslim, Kitabu'l-Cihad/17-18, hadis no.1739, 1740.

İSLAM ÖNCESİ DÖNEMDE "KIZ ÇOCUKLARININ DİRİ DİRİ GÖMÜLDÜĞÜ" YALANI

Tekvîr Suresi'nin 8. ve 9. ayetlerinde bir değinme. Bu ayetleri, Hamdi Yazır, biraz duygusal olarak, dilimize şöyle çevirir:

"Ve o diri gömülen, hangi günahla öldürüldü? Sorulduğu vakit."[1]

Diyanet'in resmî çevirisinde de ayetlerin anlamı şöyle:

- "Kız çocuğunun, hangi suçtan öldürüldüğü kendisine sorulduğu zaman."

İslamın "kadın"a nasıl "üstün yer ve değer verdiği"ni anlatan İslamcılar, ikide bir de şöyle derler:

"Cahiliyye (İslam öncesi) döneminde, kadına değer verilmediği için, kız çocukları diri diri gömülürdü. İslam gelince, kadına üstün yerini verdi ve kız çocuklarını diri diri gömme geleneğini de ortadan kaldırdı..."

Bir kez İslam şeriatı, "kadına üstün yeri verdiği"nden, "kadın hakları"ndan söz edemez. Edemez çünkü:

1- Kur'an'ındaki "kadın"la ilgili ayetler, hep kadının zararına, kadını küçültücü doğrultudadır. Örnek:

- Bakara Suresi'nin 228. ayetinde: "Erkeklerin, kadınların zararına, onlardan üstünlüğü (derece) vardır" deniyor.

- Kur'an'ın "Tanrı"sı, hep "eril" sözcüklerle ("huvella-hu..." gibi) anlatılır. Sözcükler, bu "Tanrı"nın "erkekliği"ni anlatır niteliktedir. Onun için de "erkek"lerin "üstün" ve "kadın"ların "aşağı (dahası aşağılık)" görülmesi doğaldır.

- "Erkek"lerin "derece"lerinin, "kadınların zararına" olacak biçimde "üstün" olduğunu anlatan "ayet"le ne demek istendiğine ilişkin "tefsir"lerin, "fıkıh"ların yazdıkları, gerçeği çarpıcı biçimde sergiler.

Örneğin Fahruddin Râzî şöyle der: "Erkeklerin derece üstünlükleri. Erkeklerin kadınlara karşı birçok üstünlükleri vardır. Birincisi: Erkek, akıl yönünden üstündür. İkincisi: Diyette (öldürme olayındaki kurtulmalıkta) erkeğin üstünlüğü vardır. (Kadın için ödenecek diyet, erkek için ödenecek diyetin yarısı kadardır.) Üçüncüsü: Miras konularında erkeğin üstünlüğü vardır. Dördüncüsü: Devlet başkanı ve

1 Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 8/5593.

kadı (yargıç) olmaya elverişlilikte ve tanıklıkta erkeğin üstünlüğü vardır. Beşincisi: Erkek, kadının (karısının) üstüne evlenebilir, cariye alabilirken kadının böyle bir hakkı yoktur. Kocasının üstüne evlenemez, kocanın cariye alıp kullanması türünden köle alıp kullanamaz. Altıncısı: Kocanın mirastaki payı, kadının mirastaki payından çoktur. Yedincisi: Koca, karısını boşayabilir, boşadıktan sonra da dönüş yapabilir. Kocasının bu eylemi, kadın istemese de gerçekleşir. Kadınsa, kocasını boşayamaz. Boşandıktan sonra da, dönüş yapamaz... Sekizincisi: Ganimette, erkeğin payı, kadının payından çoktur. Erkeğin kadına karşı üstünlüğü böylece ortaya çıkınca, kadın, erkeğin elinde güçsüz bir tutsak gibidir..."[2]

Öteki tefsirlerde de benzer açıklamalar yer alır ve kiminde, kadına karşı erkeğin daha başka ayrıcalıkları sıralanır.[3]

Hiçbir hukuk sisteminde, ilkel hukuklarda bile olmayan bir şey var. Nisâ Suresi'nin 34. ayetinde, karılarının kendilerine başkaldıracaklarına ilişkin kuşkuya, kaygıya düşen kocalara şu yol gösterilmekte: "O kadınları dövün!" Ortada "suç" olmadan "ceza" verilmesi, hangi hukuk sisteminde bulunabilir? "Onları dövün!"deki ilkellik de ayrı...

Kur'an'daki "kadın"ların zararına olan "hüküm"leri sıralamaya buradaki yerimiz el vermez. Mirasta oğlana 2, kıza 1 pay verilmesi eleştirilirken İslamcılar, İslam öncesi dönemde, "kadın"a bu kadar da pay verilmediğini, kadının, mirasta hemen hiçbir hakkı olmadığını ileri sürürler. Bunun, "gerçek"le hiçbir ilgisi yoktur. Kur'an da, hadisler de, "kadın"a "yeni hak"lar verme şöyle dursun, İslam öncesi haklarının birçoğunu da elinden almıştır kadının. Bu ayrı bir yazı konusu olabilir.

2- "Hadis"lerde, "kadın" son derece aşağılanır. Hor görülen şeylerle bir tutulur, uğursuz görülür. Bu konudaki hadisleri genişçe görmek için, her bir kitabıyla karanlığın belini kıran ve aydınlara, bilim adamlarına örnek olan Prof. Dr. İlhan Arsel'in *Kadın ve Şeriat* adlı kitabı mutlaka okunmalıdır. Bu kitapta kaynaklar da açık seçik gösterilmiştir. Kitabın sonunda bir de indeks vardır ve konular, kolaylıkla bulunabilir.

Kız Çocukları ve İslam Öncesi Dönem

Şimdi gelelim "kız çocuklarının, İslam öncesi dönemde diri diri gömüldükleri" yalanına:

Böyle bir şey gerçek olamaz, çünkü:

1- Kız çocuklarının neden "diri diri gömüldükleri", Kur'an yorumlarında, hadislerde anlatılırken değişik ve çelişkili "neden"ler ileri sürülüyor:

2 F. Râzî, *e't-Tefsirü'l-Kebir*, 6/95.

3 Taberî, *Câmiü'l Beyân*, 2/275-276; İbn Kesir, 1/271; Şevkâni, *Fethu'l-Kadir*, 1/237; Kasımi, *Mehsinu't-te'vMI*, 3/585; *Tefsiru'l-Merâğî*, 2/167. *Ayrıca* bkz. Dr. Kâmil Mûsâ, *Kâmusu'l-Mer'e Derece*, Beyrut, 1987, s.15/26.

- Kız çocukları, "yoksulluk yüzünden diri diri gömülüyordu."

- Kız çocukları, "ailelerine leke sayıldığı için diri diri gömülüyordu."

- Kız çocukları, "meleklere katılsınlar diye diri diri gömülüyordu." Çünkü Melekler de Tanrı'nın kızları diye niteleniyordu.

"Tefsir"lerde yer alan "neden"ler böyle.[4]

Sonuncu nedenin komikliği ortada. Çelişkisi de. Düşünün "Melek"lere "Tanrı'nın kızları" diye inanılıyor olacak, hem de kız çocuğu, "ailesi için leke" sayılacak. "Melek" son derece "kutsal bir varlık" görüldüğüne göre, kız çocuğu ailesi için "leke, utanç verici" olamaz. Tersine, son derece "övünç kaynağı" sayılması gerekir kızın. Ayrıca, "meleklere katılsınlar" diye diri diri gömmeye niye gerek görülsün? Bunun için "ölmek" ille de gerekli görülüyorduysa "diri diri toprağa gömmek" niye? "Ölme"nin başka türlüsü yok muydu? Tüyler ürpertici cinayet niçindi?

2- İleri sürülen "neden"lerin "gerçek" olduğu varsayılmış olsa, "kız çocuğu diri diri gömme" geleneğinin çok yaygın olduğunu düşünmek gerekir. "Kız"ın ailesi yoksulsa, "yoksulluk"tan; zenginse "âr *(leke, kınama, konusu)*" olmasından; ayrıca "meleklere katılsın" diye; yani her durumda uğrayacağı sonuç aynı: Diri diri gömülmek. Bu "gerçek" olsaydı, Araplarda "kız" kalır mıydı? Ve "kadın" olur muydu?

Oysa belgeler ortaya koyuyor ki, Araplarda "kadın çokluğu" vardı.

3- "Kız çocuklarının diri diri nasıl gömüldükleri"ni de tefsirler değişik biçimde anlatmakta:

- "...Kız çocuğu 6 yaşına gelince, adam karısına: 'haydi bunu temizle, süsle, hısımlarına gezmeye götüreceğim' derdi. Oysa çölde bir kuyu kazmıştır onun için. Kızı alıp oraya götürür; 'bak şunun içine!' der; sonra da arkasından iterek çocuğu o çukura düşürür ve üzerine toprağı döküp yığardı."

- "Ya da gebe karısının doğum günü yaklaştığında, koca bir kuyu kazardı. Ağrısı tutunca kadın o kuyunun başına giderdi, kız doğurursa içine atardı kuyunun."[5]

Araplarda, hem de "yaygın biçimde" yaşandığı ileri sürülen bu olayların olduğu apaçık yalan. Ne bir baba, ne de bir anne burada ileri sürüleni yapar. Bu tür şeyin olması, insan doğasına aykırı olduğu gibi, hayvanlarda bile görülmez. İlkellerde, "çocukların Tanrılara kurban edildikleri"ni biliyoruz. Ama, Araplar, o sıralarda, "ilkellik" dönemini çoktan gerilerde bırakmışlardı. İslam döneminden daha ileri bir uygarlığa sahiptiler. Bunun tersine, yalanlar uydurulmuş olsa da... Kaldı ki burada söz konusu olan "Tanrı'ya kurban" da değil. Aktarmalarda da bu ileri sü-

4 Râzî, 31/69.

5 Bkz. Tefsirler, örneğin Arapçalardan F. Râzî, 31/69; Türkçelerden Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 8/5603, 5604.

rülmüyor. Yani "kız çocuklarının, Tanrılara kurban etmek için diri diri gömüldükleri"nden söz edilmiyor. Böyle bir şey, yani "çocuğu Tanrı'ya kurban etme" de hangi dönemde ve nerede yaşanmış olursa olsun; "çok yaygın" değil, tek tük olurdu. "Tanrı'ya kurban etme" durumu da söz konusu olmayınca, işin mantığı büsbütün ortadan kalkıyor. "Kız çocuklarının yoksulluk için, ya da leke sayıldığı için... diri diri gömüldüklerini" ileri sürmek ve bunu kabul etmek, "annelik, babalık" ne demek; bilmemektir. Ayrıca "insan"ı, insanın doğasını tanımamaktır. İnsanlar, ileri sürülen türden şeyi yapmış olsalardı, türlerini sürdüremezlerdi.

4- Araplarda, "kız çocuklarını diri diri gömme" geleneği bulunsaydı, İslam öncesinin Arap şairlerinin şiirlerinde de dile getirilirdi. Hem de yaygın olarak yer alırdı şiirlerde. Oysa bu yok.

Tefsirler, Ferezdak'ın iki dizesi üzerinde durur. Ne var ki, tefsirlerde bu iki dize de hep aynı sözcüklerden oluşmuyor. İki dize de değişik biçimde yer alıyor.[6]

Dizelerin değişik olması göz önünde tutulursa, sonradan uydurulduğu bile düşünülebilir. Kaldı ki Ferezdak'ın olduğu ileri sürülen bu iki dize, bize "kız çocuklarının diri diri gömüldüklerini" açık açık anlatıyor. Kimi tefsirde yer alan biçiminde dizeler şu anlamda:

-"Bizden öyle kimse çıkmıştır ki VÂİDAT'ı önlemiş ve VEÎD'i diriltmiştir de artık kimse VEÎD olmamıştır." (Bkz. F. Râzi ve Hamdi Yazır.)

Hamdi Yazır, "VÂİDAT"a, "çocuklarını gömen vaideler (anneler)" anlamını veriyor. Sözcüğün kökü olan "ve'd" eğer "gömme"yse, "nasıl bir gömme"dir; belirtilmiyor. H. Yazır da yalnızca "gömme" anlamını veriyor; "diri diri gömme" demiyor. Varsayalım ki buradaki "gömme", tefsirlerde anlatılan türden "diri diri gömme"dir; o zaman dizelerdeki "VÂİDAT" niye? Bu sözcük, "çocuklarını diri diri gömen anneler" demekse, tefsirlerde anlatılana uymuyor. Çünkü tefsirlerde, "kız çocuklarını diri diri gömen"in "anneler" değil; "babalar" olduğu anlatılıyor. Bir başka terslik de şu: Tüm tefsirlerdeki biçimlerinde, dizelerde "gömülen"i anlatmak için "veîd" sözcüğü yer alıyor. "Veîd" ise eril (erkeğe ait) bir sözcüktür. Anlatılan eğer "kız çocuğun diri diri gömülmesi"yse niye dişili olan "veîde" ya da ayetteki gibi "me'ûde" yer almıyor? Yani şiirde, "gömülen"in "dişi" değil; "erkek" olduğu anlatılıyor. Bundan, "kız çocuklarının diri diri gömüldükleri" anlamı çıkarılabilir mi? Elbette ki hayır.

Muhammed'in şöyle bir hadisi var:

- "Vâid de, mev'ûde de cehennemdedir."[7]

Sözcükleri, İslam dünyasındaki anlamıyla dilimize çevirelim:

6 Karşılaştırarak bkz. Arapçalardan Taberî, *Câmiü'l-Beyân*, 30/46; F. Râzî, 31769; Türkçelerden Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 8/5604.
7 Ebu Davud. *Sünen*, Kitabu's-Sünnel/18, hadis no. 4717.

- "Kız çocuğunu diri diri gömen de, diri diri gömülen kız çocuğu da cehennemdedir." "Adalet anlayışı"na bakın siz!

- "Kız çocuğunu diri diri gömen kimsenin CEHENNEME gitmesini anladık. Ama o zavallı kız çocuğunun cehennemde işi ne, o niye cezalandırılıyor?" diye sorabilirsiniz. "Kız çocuğunun, zulme uğramış olanın ve de kadının hakkı İslamda böyle mi korunuyor? diye de ekleyebilirsiniz. Ama bu alanda kafa yormaya gerek yok. Nasıl olsa hepsi bir "yalan" üstüne kurulu.

Sosyalist Birlik
Mart 1990, sayı 11

İSLAMCILARIN AKSOY'U YARGILADIĞINA EMİNİM

- Sayın Turan Dursun son olayla ilgili olarak sizin de görüşlerinizi alabilir miyiz?

- Turan Dursun: Muammer Aksoy, Atatürkçü Düşünce Derneği'ni kurmuştu. Bu dernek, Türk-İslam sentezcilerine, İlim Yayma Cemiyeti, Aydınlar Ocağı gibi İslamcı kesime karşı, laikliği savunmak amacındaydı. Bundan dolayı Muammer Aksoy'un İslamcı kesimler tarafından yargı konusu yapıldığına kesinlikle eminim. Ve birçokları "163. madde kaldırılsın" derken Muammer Aksoy, "Hayır. 163. madde kaldırılamaz. Bu Türkiye'nin laikliğine en büyük tuzaktır" diyerek sesini olabildiğince yükseltmiştir. Hatta bana anlattı bir keresinde. İlhan Selçuk'u ikna etmeye çalışmış, başaramayınca üzüntüyle "Bu kuşak şeriatın ne demek olduğunu bilmiyor. İslamı, düşünce inanç özgürlüğü sanma yanılgısı içindeler" demişti. Özetlersek, Muammer Aksoy, İslamcı kesimin hedef alabileceği bir kişiydi.

Zamanlama

Zamanlama da çok iyi yapılmış. Azerbaycan olaylarının doruğa çıktığı bir zamanda işlendi bu cinayet. İslamcı kesim, gelecek tepkiyi hesaba katarak bu zamanlamayı yapmıştır. İslamcı duyguların kabardığı an seçilmiştir.

İslamın kendisi baştan sona terör mekanizmasıdır. İslamın bu mekanizması içinde bağımsızlık da yaşamaz. Muammer Aksoy bağımsızlıkçı olduğu için İslamın genel stratejisi yönünden onun seçilmesi isabetlidir.

Mümaşat'tan Cihad'a

İslam aşamalar belirlemiştir. Önce mümaşat aşaması vardır. Yani İslam inananlarına "biz güçleninceye kadar barış içinde birlikte yürüyeceksiniz" der. Muhammed'in ilk zamanlarında bu yapılmıştır. Köprüler atıldıktan sonra kıran kırana bir savaş olmuştur.

İslam bundan sonra cihad dönemine, yani doğrudan vurma, saldırma, kırma, öldürme aşamasına geçer. Fakat bu aşamalar ülkelere ve şartlara göre değişir.

Dünyada mümaşat aşamasını bırakan ülkeler vardır. Türkiye'de mümaşat şimdiye dek bırakılmamıştır. Türkiye'nin kendine özgü bir yapısı vardır. Laiklik, İslam için çok önemli bir engeldir. Laik ortam içinde İslamcılar ancak mümaşat yolunu seçebilirlerdi. Sizinle konuşurken demokrat olur, çağdaş olur ama yine de fırsat kollar, sırası gelince ortaya çıkar, yapacağını yapar.

İslamcılar Ekonomik Tabana Oturdu

Yalnızca Türkiye değil dünya insanları bir İslam sorunuyla karşı karşıyadır. 19. yüzyıla kadar İslamcılar bir cemaat niteliğinde değillerdi. Sonra bu cemaat ekonomik tabana kavuşmuştur. Hem de çok güçlü.

Suudi Arabistan, İran, Libya

- *Bu ekonomik taban nedir?*

- *Turan Dursun:* Bunlar vakıflar. İslam ekonomik kuruluşlara dayanır. Bu ekonomik yapıya kimi devletler de güç vermiştir. Mesela bir Suudi Arabistan, Kaddafi. İslama Çağrı Cemiyeti'nin merkezi Libya'da. Bu cemiyetin yaptığı harcamalara baktığınız zaman şaşar kalırsınız. Burada, senin ülkende, Yıldız Sarayı'nda birçok kongreleri İslama Çağrı Cemiyeti finanse etmiştir. Dünyanın dört bir yanından gelen uzmanların masraflarını karşılıyor, bildiriler, broşürler basıyor. Düşünülemeyecek kadar çok geniş bir harcamayı üstleniyor. O bırakıyor, Rabıtat-ül Âlem-ül İslami alıyor. Onun da finansörü İran. Bir ayağı da Pakistan'da. Ekonomik durumu kötü olan Pakistan bu örgüte güç veriyor. Rabitat-ül Alem-ül İslam ise, Suudi Arabistan'dan destekleniyor. Çok ilginçtir bunların bir kısmı Şii, bir kısmı Sünnidir. Ama burada fark ortadan kalkıyor. Geçenlerde Kemal Kaçar Şiiler için "Onlar Müslüman değillerdir" derken, Tayyar Altıkulaç İslamcıların temsilcisi olarak "Hayır, Şii ve Sünni hepsi birdir" dedi. Bu bilinçli olarak yapılıyor.

Aksoy'u Öldürme Kararını Dünya İslam Cemaati Aldı

İlim Yayma Cemiyeti'ne gittiğiniz zaman orada çeşitli İslami kesimlerin bir karışımını görürsünüz. Liderleri orada hep var. Alt kesimde Süleymancısı, Nurcusuna karşıdır. Üst kesimde liderleri kol koladır. Birlikte kararlar alırlar, stratejileri saptarlar. Türkiye'de laiklik nedeniyle kendilerine özgü bir yapılanma içine girmişlerdir. Mümaşatı kullanmışlardır. Vurmadan kırmadan yana olmamışlar. "Laiklik dinsizlik değildir. İslamda düşünce özgürlüğü vardır. İslam akıl dinidir. Kimsenin hakkına dokunmaz" biçiminde sergilemeye çalışılmışlardır.

İslamın en çok korktuğu şey, Marksizm, komünizm değil, laikliktir. Muammer Aksoy'un da temsilciliğini, savunusunu yaptığı laikliktir.

- Türkiye'de mümaşatı kullanıyorlar dediniz. Bir cihad durumu ortaya çıkacak mı?

- Turan Dursun: Muammer Aksoy'un öldürülmesi İslam Cemaatinin dünya çapında aldığı kararın bir parçasıdır. Burada mümaşatı kullananlar bunu örtbas etmeye çalışacaklardır.

"Türkiye Dar-ul Harb mi?"

Dünya İslam Cemaati Türkiye'de cihad dönemini başlatmak istiyor. Bunların kendi aralarında yayınları, kullandıkları bir iletişim dili vardır. Bu dili sol aydınlar anlamaz. Mesela size deseler ki, "Türkiye'de Müslümanlar harbi midir, değil midir?" veya "Türkiye Dar-ul Harb midir?" diye sorsalar anlamazsınız. Süleymancılar, Türkiye'nin Dar-ul Harb olduğunu, İslam hâkimiyeti olmadığını, bu nedenle düzenle uyuşulabileceğini savunur. İnsanlar harbidir, tutuklanmış durumdadır. Ama diğerleri cihadı savunur.

Şu anda Diyanet Yayınları'nı okuyan kaç tane aydınımız vardır? Bir örnek vereyim, alın *Anglikan Kilisesine Cevap* adlı kitabı, orada "dünyada tek adaletli düzen şeriat düzenidir" deniyor. Şeriat düzenini açık açık savunan bir resmî kuruluş. Devlet bütçesinden para alan bu kuruluş, kendisini bunu söyleyecek güçte görüyor. Niye? Bir Diyanet Vakfı var, hükümetler kuracak, hükümetler devirecek maddi güce sahip. Onun yanında Al Baraka'sı var, Faisal Finans'ı var. Böyle bir duruma gelince cihad yapabilirim diyorlar. Hatta hutbelerde, vaazlarda bunlar söyleniyor. Camilere gitsin aydınlar her cuma günü. Hacı Bayram Camisi'nden yayılan konuşmalara bakın. Burada cihad naraları atılıyor.

İslamcılar Kullanan Duruma Geçti

Muammer Aksoy'un öldürülmesinde genel terörün dışında bir özellik vardır. Uluslararası ekonomik güce erişmiş olan İslam cemaati artık kullanılır durumda değil, kullanan durumdadır.

Bence Muammer Aksoy'un öldürülmesini uluslararası İslam cemaati yapmıştır, yaptırmıştır.

İran Radyosu'nun Ölüm Listesinde Aksoy Vardı

- Bugüne kadar insanları hedef alan böyle tutumları olmuş mudur?

- Turan Dursun: Kuşkusuz. İran Radyosu, Salman Rüşdi olayında Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Muammer Aksoy ve benim adımı vererek "Bunlar öldürülmelidir" dedi.

- İlhan Arsel var mıydı?

- *Turan Dursun:* İlhan Arsel için Cemalettin Kaplan fetva verdi. Bu Muhammed'in izlediği yönteme de uygun bir yöntem.

- İslam cemaatinin uluslararası bağlantıları var mıdır?

- *Turan Dursun:* Bunları dünya içindeki etkin güçlerden soyutlamak mümkün değildir. Bunların kendilerine özgü bir yapıları vardır. 1931 yılında New York'ta Dinler Kongresi'nde alınan kararda, dünyanın neresinde, hangi din güçlüyse orada, o dini destekleme kararı alındı. Fakat bazı gelişmeler sonunda İslamın ayrı bir güç olarak ortaya çıktığı görüldü. Çünkü İslamın bütün dinleri bir kenara iten özelliği var. Kur'an'ıyla İslam "Tanrı katında İslamdan başka din ve yönetim yoktur" diyor. Kimi İslam grupları da birtakım zamanlar koymuşlardı. Mesela Nurcular 1990-92 yıllarını İslamın dünyada egemenliği için eylem yapma yılları olarak ilan etmişlerdir. Fakat şimdi çok örgütlü bir İslam cemaati olduğu için, alınan üst düzey kararlar birbirlerinden haberli olarak alınır.

- Başıbozuk bir davranış olmaz mı?

- *Turan Dursun:* Hayır, kesinlik olamaz. Yapamazlar. Yaptıkları zaman çok zor duruma düşerler. Hedef seçilmemiş bir kimseyi kimse öldüremez.

- Ya bu provokasyon "irticaya" karşı bir harekâta yol açar ve ordu kuvvetlerini kendi üstlerine çeker ve bunun altında kalırlarsa, bu da bir hesap değil mi?

- *Turan Dursun:* Terör resmî devletin işine gelmez. Bugün devletteki İslamcılar hükümetten daha güçlüdür.

Hatmehacegan'da Valiler, Jandarma Komutanları

- Ordu da var.

- *Turan Dursun:* Zaten İslamcılar ondan çekiniyor. Fakat ordunun ne kadarını İslamcılar ele geçirmiştir. Bu bilinmiyor. "Türk Silahlı Kuvvetleri de bizdedir" diyorlar. İlginç bir şey söyleyeyim: İslam aydınları toplanıp, kongreler yapar, bir tane çağdaş gazeteci yok. İstanbul'da birtakım toplantılar yapılır, hiç kimsenin haberi bile olmaz. Gidin Hatmehaceganlara perşembe günleri bir tarikat toplantısıdır, zaman zaman vali yardımcısı, jandarma komutanı bulunmuştur. Zeyrekli Mehmet Efendi, şimdi yaşamıyor, halifeleri var. Yaşadığı zaman bir yanında Erbakan, öbür yanında Türkeş oturuyordu. Orada asker var, emniyetten kimseler var. Böyle bir yapı içinde açık açık "geliyoruz" diyorlar.

Evren'in İlahiyatçı Yaveri

Ak-Doğuş dergisini alın bakın, tüyler ürpertici mesajlar var. Şeyh Sait'in Atatürk'e karşı fetvasını yayımlamışlardır.

Atatürk'ü sevimsiz duruma getirmeyi de başarmışlardır. Bunu en başta Kenan Evren yapmıştır. Evren'e gelen bir mektuba tanık oldum. Kendi sınıf arkadaşı albay Arapça yazılmış bir mektubu bana çevirtti. İstanbul'dan yazılan mektupta Evren'e İslam cemaatinin dışına çıkarsa başarılı olamayacağı anlatılıyordu. Helikopter kazasında ölen bir yaveri vardı. İlahiyatçıydı ve birçok şeyi o yaptırıyordu. Din derslerini zorunlu kılan Anayasa'nın 24. maddesini onlar koydurdular. Yani İslam cemaati Türkiye'yi ele geçirmek için ne gerekiyorsa onu yapagelmişler, kurumlarını ona göre oluşturmuşlardı. Sıra korkutmalara gelmiştir. Muammer Aksoy'un ölümü laik güçlere gözdağı verme amacını taşıdığı gibi uluslararası cihad hareketinin bir parçasıdır.

Kaab'ın Planlı Öldürülüşü

- İslam başlı başına bir terör örgütüdür dediniz. Bunun İslamın köklerinde kaynağı var mı?

- *Turan Dursun:* İslama evet demek, inanç özgürlüğüne değil, teröre evet demektir.

İslam dünyasında toplu ateşle yakmalara tanık olunur. Ebubekir döneminde ateş havuzları açılmıştır. Muhammed yakılması buyruğunu vermiştir. Dikkat çeken kimseleri öldürerek diğerlerine gözdağı verme yöntemi baştan beri vardır. Muhammed'i şiirleriyle eleştiren genç şair Eşrefoğlu Kaab ortadan kaldırıldı. Böylece hem Kaab'ın etkisi önlendi, hem de Muhammed'i eleştirmenin cezası gösterilmiş oldu. Birisi kendi başına gidip Kaab'ı öldürseydi Muhammed onu cezalandırırdı. Her şey kararla olur, bu gelenek süregelmiştir. Kaab'ı öldürme görevini ona kolay yaklaşabilecek süt kardeşi Mesleme oğlu Muhammed alıyor.

Muhammed tek tek kişilerin öldürülmesini emir verdiği gibi, toplu kıyımlara da karar aldırabiliyordu. Kureyzeoğulları öylesine kırılmıştır ki, sabahtan akşama kadar kafalar kesilmiştir.

Muammer Aksoy'un öldürülmesiyle İslam şeriatının ayak seslerini duyar gibiyim. Aydınlarımız aynı aymazlıkta kalmamalı. 163. madde kaldırılırsa, laik devlet laikliğe aykırılığı serbest bırakmış olur. Buna Meclis'in gücü yetmez.

"Seçilmiş Hedeflerin İlki"

- Çok ilginç, seçilmiş hedef deyimini kullandınız.

- *Turan Dursun:* Bence bu olay başka seçilmiş hedeflerin ilkidir. Seçilmiş hedef olduktan sonra bir İslamcı için yapılamayacak şey olmaktan çıkar. Tevbe Suresi'ne bakacak olursanız, annenizi, babanızı, kardeşinizi bir tarafa, Allah'ı ve

peygamberleri bir tarafa koyar. Ailenizden biri seçildikten sonra sizin göreviniz gidip onu öldürmektir. Hatta benim babama söylediler, o da laf olsun diye, "Şeriat bunu emreder" dedi.

Bu cinayetlerin arkası gelecektir. Bunlara karşı olan resmî güçlere destek olmak gerekir.

İstanbul'un İkinci Fethi!

- Ama bunların devleti ele geçirdiğini söylüyorsunuz.

- *Turan Dursun:* Devletin laik kesimiyle ittifak yapılabilir. Bugün iktidarda olanlar, başbakan dahil şeriat gelsin istemezler, çünkü işlerine gelmez. Fakat kullanılmaktan da geri kalmazlar. Bunu dindar gözükerek yaparlar. Öte yandan İslamdan, kendilerini tasfiye edeceği için tedirginlik duyarlar.

Eğer bir darbe olursa 12 Mart ve 12 Eylül'den farklı olacağı konusunda Talat Bey'e katılıyorum. Belki 27 Mayıs çizgisine daha yakın bir darbe olacaktır. İslamcılar ne kadar orduda çalışma yapmış olurlarsa olsunlar, ordudaki dinamizmi tam olarak ellerine geçirmiş olamazlar. İleride bu durum değişebilir. Her kesime yatırımlar yapıyorlar. Benim önerim bunlara karşı kim savaşıyorsa onlarla güçbirliği yapmak yönünde.

Aydın kesim, İslamcılara karşı olanlar, İslamcı kesimin küçük büyük tüm toplantılarını izlemeli. O toplantılar izlendiği zaman yapılacak analizler, çözüm yolları çok daha gerçekçi olacak.

Türkiye Cumhuriyeti'nin bir bakanının Kur'an Tercümeleri Kongresi'nde, "Bu toplantı yeri olarak fetih şehri olduğu için İstanbul seçildi. Burada inşallah ikinci bir fetih olacak, o zaman İslam hayatın bütün alanlarını kaplayacaktır" dediğine ürpererek tanık oldum. Orada bir tek laik gazeteci yoktu.

- Turgut Özal suikastı ile bir paralellik kurulabilir mi?

- *Turan Dursun:* Ben Muammer Aksoy olayını yepyeni bir bütünün parçası olarak görüyorum. İlk amaç göz korkutmadır. İkincisi de, bu bir provadır.

2000'e Doğru
4 Şubat 1990, yıl 4, sayı 6

İSLAMDA İŞKENCE*

İslamda, suçlu görülenler için her aşamada "işkence" olduğu kesin. İşkence bulunmadığını savunanlar, İslamı çağdaş insana sevimli gösterme çabasında olanlardır.

İşkencenin Muhammed dönemindeki bir biçiminin adı "mesüle"dir. Bu da "el, kol kesme"nin yanında özellikle "göz oyma (suçlunun diri diri gözlerinin oyulup çıkarılması)" biçiminde uygulanır. Buhârî ve Müslim'in de *e's-Sahîh*'lerinde yer verdikleri hadiste çok açık biçimde anlatılır ki, bu işkence biçimini Muhammed'in kendisi de yapmıştır. Ureyne kabilesinden suçlulara yapmıştır bunu. Ancak bu işkence biçiminin yapılmaması gerektiği de hadislerde var. İslam uleması arasında bu işkence biçiminin yürürlükten kaldırıldığı görüşünü savunanlar var. Mâide Suresi'nin 33. ayetiyle yürürlükten kaldırıldığını (mensuh olduğunu) ileri sürerler. Bu ayette şöyle denir: "Tanrı ve Peygamber'iyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası öldürülmeleri ya da asılmaları ya da çapraz olarak el ve ayaklarının kesilmesi ya da sürülmeleridir..." Görüldüğü gibi burada "göz oyma" yoktur. İşkencenin bu biçiminin Mâide Suresi'nin 33. ayetiyle ortadan kaldırıldığını ileri sürenlerse "ulema"nın tümü değil, bir kesimidir.[1]

İslamda işkencenin bulunduğu kesin. Çünkü sözü edilen ayette bile işkence var. "El ve ayakların çapraz olarak kesilmesi" işkencedir. Nûr Suresi'nin ayetlerinde suçlulara "80 değnek" (4. ayet), "100 değnek" (2. ayet) cezaları var. Bir insana "80 değnek, 100 değnek" vurmak, ona işkence etmek değil de nedir? İslam fıkhında "ta'zir" cezası var. Kadı, karşısına suçlu ya da sanık olarak çıkan kimseye bu cezayı verebilir. Bu ceza sözle yerine getirilebileceği gibi sopayla da, örneğin 20-30 değnek vurarak da yerine getirilebilir. Bu, İslam hukukunda açıkça belirtilir.

Ahzâb Suresi'nin "inanan erkek ve kadınlara, işlemedikleri bir şey yüzünden eza edenler kesin olarak iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir" anlamındaki ayet, Kur'an'ın işkenceyi yasakladığına kanıt olarak ileri sürülüyor. Oysa bu ayetteki "eza" eğer "işkence" demekse, o zaman suçsuzlara değilse de "suçlulara işkence" edilebileceği anlatılmış oluyor ayette.

* Turan Dursun bu notu, Doğu Perinçek'in ricası üzerine Taner Akçam'ın araştırmasına yardımcı olmak için yazmıştır.

1 Ebubekir Muhammed Hemzani, *el-İtibâr*, Humus, 1966, s.197.

Kurtubî tefsirindeki yoruma göre: Bir önceki ayette, Tanrı'ya ve peygamberine "eza" her durum için yasaklanıyor. Bu ayetteyse inanan erkek ve kadınlara "eza", yalnızca '"haksızca durum" için yasaklanıyor. Çünkü birinci "eza", her durumda "haksız" olur. İkinci "eza"ysa haklı da olabilir –bu yasaklanmıyor–; haksız da olabilir –yasaklanan bu–.[2] Demek oluyor ki, eğer "eza"ya "işkence" anlamı verirsek, inanan erkek ve kadınların "inananları"na bile, "haklı" gerekçeyle "işkence" edilebilir ayete göre. "İnanmayanlar"aysa "eza" serbesttir. Çünkü her durumda haklı gerekçesi vardır. Hiçbir gerekçe olmasa bile, "imansızlık" gerekçesi vardır.

"Dayak"tan başlayarak türlüsü vardır "işkence"nin İslamda.

İslamın Tanrısı, Yahudilikteki Tanrı gibi "gerektiği"nde "işkence" eder. Bu dünyada da, "öbür dünya"da da. Bu dünyadaki, "göksel felaketler" olmadığı zaman insanlar aracılığıyla yaptırdığını bildirir. "Öbür dünya"daysa "melek"ler, "zebani"ler aracılığıyla. "Cehennem"de...

Muhammed'in yaşamındaki tek tek olaylar, "tepki" biçiminde olanları bile örnek olarak alınır ve "genel yasa" olarak uygulanır. Muhammed'in uygulamalarındaysa "işkence", son derece bol.

2 Kurtubî, 14/238.

TURAN DURSUN'UN ÇALIŞMA NOTLARI*

Kadın ve Araplar

Kitabu Nikâh birçok salih kişiler bir iki kişiyle yetinmeyerek çok evlilik yaparlardı. Ayrıca özellikle soğfilerin (İslam gizemcileri) kadınlara çok düşkünlüğü vardı. Çok az yiyip içtikleri halde, evlilikleri ve cinsel birleşimleri çok fazla olurdu.

Cüneyt Bağdadi (çok ünlü gizemci) "Yemeye içmeye ne denli ihtiyacım varsa, cinsel birleşime de o denli ihtiyaç duyarım." (s.27)

Muhammed bir kadın gördüğü zaman hemen eve gelir. Zeynep'le cinsel birleşimde bulunurdu. (s.27)

Şeytan, insanın kan damarlarından bile yol bulup kalbine gelebilir. Ve araç olarak da kadını kullanır. (s.27)

Peygamber'in arkadaşı İbn Ömer, en zahitlerindendi. (Dünyadan el etek çekmiş) öyleyken iftarını cinsel birleşimle yapardı (yemeden içmeden önce).

Ve çoğu kez akşam namazını kılmadan önce cinsel birleşimde bulunurdu. (s.27) Allah'a kendini verebilmek için. Ramazan ayında gecenin sonlarına doğru, her gece üç cariyesiyle yatardı. Burada Gazali "Şehvetin Arap toplumunun mizacında çok baskın olduğunu söylüyor. (s.28) O nedenle de Araplar'da diğer toplumlardan daha çok evlilik görüldüğünü anlatıyor. Ve yine o nedenle cariye ile birleşmenin mübah olduğunu belirtiyor.

Bir genç İbn Abbas'a gelir. Cinsel istekle dolu olduğunu söyler. Eliyle kendi kendini doyurmanın günah olup olmadığını sorar. İbn Abbas'ta bunu yapmamasını hiç değilse bir cariye bulup onunla nikâhlanmasını söyler.

(Not: Kendi cariyesi olursa nikâha gerek yok.)

Peygamber'in damadı Ali'nin Fatma öldükten hemen arkasından daha yedi gün geçmeden evlendiği yazılır. Ali'nin oğlu Hasan 200 kadından fazla evlilik kurmuştu. Çoğu kez dört kadın birden boşayıp tekrar dört kadın almıştı.

Peygamber Hasan'ı huyca da yapıca da kendisine çok benzetiyor. (s.28)

Ünlü Muhire İbni-şube 80 tane kadın almıştı. Bir hadiste bir haç sırasında Peygamber "Hadi ihramdan çıkın ve kadınlarınızla cinsel birleşimde bulunun buyruğunu vermiştir.

* Bu metinler, Turan Dursun'un *2000'e Doğru* dergisinde çıkan çeşitli yazılarının ön çalışmalarıdır. Okuyucunun ilgisini çekeceğini düşünerek yayımlıyoruz. (Kaynak Yayınları'nın notu.)

Peygamber'in arkadaşlarından Cabir anlatıyor: "Biz Mina'ya giderken Zekerlerimizden meniler damlıyordu."

Kaynak: Buhârî, Haç/81, Umre/6, Sirket/27, Müslüm/Haç/141, hadis no/1216.

Neseyi Menasik/77, İbni Meca Menasik/77, hadis no/2980,

Ahmet İbni Hanbel Müsnet cilt 3, sayfa 317-366.

Âişe kendini tutamadı:

- "Görüyorum ki senin Allah'ın yalnızca senin şeyinin keyfini yerine getirmek için koşuyor." (Kaynak: Buhârî, Tefsir/7; *Tecrîd,* hadis no: 1721; Müslim, Rıdâ/49-50, hadis no: 1464; İbn Mace, Nikah/57, hadis: 200; Ahmed İbn Hanbel, 6/134, 158, 261.)

Peygamber'e dilediği kadını alma yetkisi verilmişti. Kimi kadınlarda "kendilerini Peygamber'e armağan" ediyordu. Bu kadınlardan konuşulurken Âişe: "Dünyada ne kadınlar varmış. Hiç kadın da Peygamber'e kendini armağan eder miymiş?" diye konuştu. Ne var ki hemen ayet gelmişti. "Kendini Peygamber'e armağan eden kadınların özel durumlarından söz edilmiş ve Peygamber'e bu kadınları 'mehirsiz alma' yetkisi verilmişti." Âhzab Suresi'nin 50. ayeti.

- Mehirlerini verdiğin eşlerini Allah'ın sana ganimet olarak nasip ettiği cariyeleri seninle birlikte göç eden amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayının kızlarını, teyzelerinin kızlarını Peygamber'le nikâhlanmayı istediği takdirde diğer inananlardan ayrı olarak sırf sana ait olmak üzere kendisinin mehrini Peygamber'e bağışlayan inanan kadını helal kıldık. Bir güçlüğe uğramaman için inananların eşleri ve cariyeleri hakkında onların da üzerine neyi farz kılmış olduğumuzu bildirdik. Allah bağışlayandır. Merhamet edendir.

Peygamber dilediği kadınla değil de, günü-nöbeti kadınla birlikte oluyor, birleşiyordu. Bunu istemeyerek yapıyordu. (Kaynak: Ahmed İbn Hanbel, el Müsned, c.6, s.108.)

Ama kimi karısına ayrıcalık yapma gereğini de duyuyordu. Kimi karılarına da ötekilerden daha çok değer veriyordu. "Gözde karıları" vardı. "Sırası gelen karıyla değil de, istediği karıyla birleşmek, Peygamber'in işine geldiği gibi Âişe'nin de işine gelirdi. Neden ki, Âişe, Peygamber'in "gözdelerinin" başında geliyordu. Gerek kişiliği, gerekse Ebubekir'in kızı olması nedeniyle. Ama Peygamber ya başka gözdesiyle birleşirse. Âişe'yi olsa olsa bu düşündürürdü.

Peygamber "sıraya uyma zorunluluğunun kaldırılıp kendisine tam yetki verilmesini istiyordu. Canı ne zaman hangi karısıyla birleşmek istiyorsa, bunu yapabilsin. Peygamber bunu ancak bir ayetle gerçekleştirebilirdi. Âhzab Suresi'nin 51. ayeti imdadına yetişti.

Ey Muhammed, bunlardan kimi dilersen geri bırakır, dilediğini alabilirsin. Boşadığını tekrar almanda da sana bir vebal yoktur. Bu onların gözlerinin aydın

olmasından tasalanmamalarını hepsine verdiğin şeylere razı olmanı daha iyi temin eder. Allah gönüllerinde olanı bilir. Allah bilendir, azap etmede de acele etmez.

Buhârî'nin ve Müslim'in de yer verdiği hadise göre, aslında, bu ayete şu anlamı vermek gerekir:

"Ey Muhammed! Karılarından dilediğinin sırasını geciktirebilir, dilediğinin sırasını öne alabilirsin. (Yani cinsel birleşimde dilediğin karına öncelik verebilirsin!)..."

Muhammed'e, söz konusu yetki verilince, Âişe, ne yapıp etmiş, herkesten çok sıra ve ayrıcalık almayı başarmıştı. Peygamber'e, armağanlar bile, "Âişe'nin gününde" gelir olmuştu. Ve de giderek gelişen kızılca kıyamet kopmuştu karılar arasında.

Adalet İsteriz

Peygamber karıları ikiye ayrılmıştı. Bir grupta Âişe, Hafsa, Safiye, Sevde, diğer grubun başını da Ümmü Seleme ve diğer karıları bulunuyordu. Müslümanlar Peygamber'in Âişe'ye olan sevgilerini bildikleri için, bir armağan verecekleri zaman Âişe'nin nöbetine rastlatırlardı.

Bu olay dedikodulara yol açmıştı. Özellikle Ümmü Seleme'nin grubunda. Ümmü Seleme'den bu durumu Peygamber'e açmasını istediler. Kendilerine haksızlık yapıldığını, Peygamber'in kim ne armağan edecekse karılarını ayırt etmeden sunmalarını istediler.

Ümmü Seleme de durumu Peygamber'e iletti. Fakat Peygamber hiç karşılık vermedi.

Ümmü Seleme Peygamber'in tutumunu kadınlara anlattı. Kadınlar Ümmü Seleme'den cevap verinceye kadar konuşmasını söylediler.

Bana Vahiy Âişe'nin Gününde Gelir

Ümmü Seleme iletti. Bu kez Peygamber: "Âişe'yi konu yaparak beni üzmeyin. Çünkü bana vahiy yalnızca onun günündeyken gelir" dedi.

Bu kez Ümmü Seleme, "Seni üzdüğüm için Allah'tan günahımı bağışlamasını dilerim" dedi.

Çaresiz kalan kadınlar bu defa da Peygamber'in kızı Fatıma'ya başvurdular.

- Senin karıların Allah'ı öne sürerek, Ebu Bekir'in kızı konusunda senden adalet istiyorlar.

- Kızım beni seviyor musun?

- Evet.

- Öyleyse benim sevdiğimi de sev.

Bunun üzerine Fatma durumu kadınlara aktardı. Ve vazgeçmelerini söyledi. Peygamber'in karıları vazgeçmediler. Ama ortaklar Cahş kızı Zeynep'i araya koydular. Zeynep Peygamber'e Âişe hakkında çok ağır konuşarak "Karıların Ebu Kuafe'nin (küçümsendiği zaman söylenen hitap) kızı konusunda senden adalet istiyorlar" dedi.

Ve sesini alabildiğine yükseltti. Bu sırada Peygamber'in yanında Âişe vardı ve gülümser durumdaydı. Peygamber ses çıkarmadı. Âişe'nin karşılık vermesini bekledi. Âişe Zeynep'e gereken cevabı verip susturdu. Ve Peygamber Âişe'yi över nitelikte "Ya gördün mü işte. Bu Ebu Bekir'in kızıdır." (Kaynak: Buhârî, Hibe/8, *Tecrîd*, 1130.)

Altı Yaşında Evlendi!

Evet Ebubekir'in kızıydı Âişe. Onun için de Peygamber'in ilgisini çekiyordu. Ve hemen evlilik! Oysa Âişe daha 6 yaşındaydı. Kendisiyse 49. Aradaki fark 43. Âişe Peygamber'in evine, oyuncaklarının da bulunduğu salıncağından alınarak götürülmüştü.

"Ben altı yaşında bir kız iken Peygamber beni akd ü nikah eylemişti... Bir gün ben arkadaşlarımla beraber salıncakta oynarken, annem Ümmü Ruman bana doğru geldi ve beni çağırdı. Ben de yanına geldim. Ne yapacağımı bilmiyordum. Annem elimi tuttu, götürüp evin kapısının önünde beni durdurdu. Yorgunluktan kaba kaba soluyordum. Sonunda soluğum biraz yatıştı. Annem biraz su aldı, yüzümü başımı sıvazladı. Sonra beni eve koydu. Evde Medineli birtakım kadınlar bulunuyordu. Beni hayır ve bereket üzerine geldin diyerek alkışladılar. Annem beni bu kadınlara teslim etti.

İbnü Sa'd, *Tabakat* adlı yapıtında, yaşlı olan Sevde'den bir ara Muhammed'in ayrılmak istediğinin ileri sürüldüğünü, ama bunun doğru olmadığını söyler. Sevde bir tarihten sonra sırasını genç Âişe'ye devrederek bir özveri gösterecektir. Böylece Âişe de, iki kişilik sıra elde edecektir.

Muhammed'in birden fazla kadınla evlenmesi Medine dönemine ve yaşlılık günlerine rastlar. Hatice'den sonra Hicret'e kadar, yalnız Zem'a kızı Sevde ile evli kalmıştır. Peygamber Hatice ile evlendiği sırada kendisi yirmibeş yaşında, o ise kırk yaşında iki kocadan dul kalmış bir kadındır. Onbeş yıl birlikte yaşadılar. Hatice, Hicret'ten üç yıl önce altmışbeş yaşında öldü. Peygamber'in hayatını evlilikler açısından birçok dönemde görmek gerekir.

25 yaşına kadar bekâr;

25-50 yaş arasında tek evlilik hayatı;

50-60 yaş arasında çok evlilik hayatı;

60 yaşından sonra hiç evlenmedi.

Diğer yapıtlarda ileri sürüldüğüne göre Muhammed aynı anda dokuz kadınla evli olmuş. Taberî gibi bazı tarihçiler onbeş kadınla evli olduğunu söylerler. Bu doğrulanmış değildir. Rivayetlerden şu bilgiler çıkarılabiliyor: Zifaf olduğu 11, olmadığı iki karısı olmuştur. Bunlara iki cariyeyi de eklersek on beş eder. Prof. Ulvan'a göre "doğrusunu Allah bilir".

Taberî ve başkaları Âişe'den rivayet ederler: Peygamber evde ne yapardı diye sorulmuş. "Sizin yaptığınız gibi" demiş. "Şunu indirir, bunu kaldırır; ailelerinin işlerini görür, etlerini doğrar, evi süpürür, uşağa yardım eder." Şöyle bir sözü vardır karılarını döven erkek için: "Hem karılarını köle döver gibi döverler, hem de utanmadan onlara sarılır yatarlar." (Kaynak: İbnü Sa'd, c.8, s.148.)

Ardaşlarından Enes anlatır: "Peygamber dokuz ya da onbir karısı varken, günün belirli saatlerinde bütün karılarını dolaşır, hepsi ile cinsel ilişkide bulunurdu."

Enes'e sordular: "Peki buna nasıl güç yetirebiliyordu?"

Enes şöyle dedi: "Biz aramızda Peygamber'in cinsel yönden otuz erkek gücünde olduğunu konuşurduk." (Kaynak: Buhârî, *Tecrîd*/192.)

Yolcular çıkmak istediğinde aralarında kura çeker hangisi çıkmışsa, onunla giderdi. Hac için ise hepsini yanında götürürdü. (Kaynak: İbnü Sa'd, Tabakat)

***

Peygamber'in Karıları ve Cariyeleri

Peygamber'in arkadaşlarından Enes anlatıyor. "Peygamber dokuz ya da onbir karısı varken günün belirli saatlerinde bütün kadınlarını dolaşır. Hepsi ile cinsel birleşimde bulunurdu. Enes'e soruldu. Peki Peygamber buna nasıl güç yetirebiliyordu?

Enes cevap verdi. "Biz aramızda Peygamber'in cinsel yönden otuz erkek gücünde olduğunu konuşurduk." (Kaynak: Buhârî, *Tecrîd* No: 192) Peygamber Âişe ile evlendikleri zaman kendisi 49, Âişe altı yaşında idi. Âişe dokuz yaşında iken cinsel birleşimde bulundular. 623

Muhammed ve Marya (Mısır mukavkıs piskopos) tarafından dört cariye armağan edilir. Marya bunlardan biri. Muhammed'in Marya'ya düşkünlüğü var. Peygamber bir gün karılarından Ömer'in kızı Hafsa ile cinsel birleşimde bulunmak üzere Hafsa'nın odasına girer birleşmeye tam hazır durumdadır. Fakat Hafsa'nın odasında onun yerine Marya'yı bulur. Hafsa da babasının evine gitmiştir. Muhammed Marya'yı alıp Hafsa'nın yatağında birleşir. Tam o sırada Hafsa içeri girer. Muhammed daha işini bitirmemiştir. Hafsa'ya biraz beklemesini söyler. İşi-

ni bitirdikten sonra Hafsa'ya döner. Boynu bükük Hafsa "Bu ne biçim şey bir köle kadını, hele benim günümde ve benim yatağımda yapıyorsun" dedi. Peygamber kendisine bir müjdesi olduğunu kendisinden sonra Ebu Bekir'in ve babasının (Ömer'in) halife olacağını söylerse de konu bu olmadığı için Hafsa tepkisini sürdürür.

Muhammed bu kez ant içer "vallahi billahi bir daha onunla yatmayacağım ama ne olur kimseye söyleme" der Hafsa da gider. Ne var ki sonra Muhammed dayanamaz Marya'yla yeniden ilişki kurma isteğini duyar Allah imdadına ayet gönderir. Ayet şöyle başlar:

"Ey peygamber karılarını memnun edeceksin diye niçin kendini helal olan şeyden mahsun bırakıyorsun. Allah çok bağışlayan ve acıyandır." (Tahrim Suresi, ayet 1.)

Bu ayetin geliş nedeni olarak bir de bal şerbeti öyküsü ileri sürülse de benimsenen iniş nedeni yukarıdaki öykü.

Kaynak: Tefsirler, örneğin Taberî tefsiri 28/100 öt; F. Razi 29/41 Öt Sabuni Safvetu't-tefasir 3/406 öt.

Sabuni'de bal şerbeti öyküsünü ayete iniş nedeni olarak gösterildiğini ancak bunun iniş nedeni olamayacağı asıl iniş nedeninin Marya olayı olduğu yazılır. 3/406

Muhammed-Zeynep

Muhammed bir gün Zeyd'i aramak üzere onun evine gider fakat Zeyd'i bulamaz. Evde Zeyd'in güzel karısı Cahş kızı Zeynep vardır. Çamaşır yıkamaktadır. Yorgunluktan terlemekte yüzü pembeleşmiştir ve yarı çıplak olduğu için güzelliği daha da çarpıcı bir duruma gelmişti. Peygamber bu durumu görünce coşkuya kapılır. Dualarda hocaları cemaati amin dedirttikleri dualardan olan "Ya mukallibel kulum" diye bir ses çıkarır. "Ey kalpleri evirip çeviren tanrım gönlümü çeviri verdin" der ve dönüp gider. Zeyd eve gelince Zeynep durumu anlatır. Zeyd, Zeynep'in evden gideceğini düşünerek kaygıya kapılır ve Peygamber'e koşar:

- Zeynep'i sevdinse ben boşayım. Boşayınca sen al.
- O da ne demek karını boşama Allah'tan kork.

Bu konuşma geçer ama Muhammed içinden keşke boşasa da alsam der. Muhammed bu isteğini Asaf Suresi'nin 37. ayetinde ortaya çıkarır.

Kaynak: Bu ayetle ilgili tefsirler ve Taberî tefsiri.

Peygamber'in karıları iki gruba ayrılmıştı. Bir grupta Âişe, Hafsa, Safiye, Sevde vardı. Diğer grubun başında da Ümmü Seleme ve diğer karıları bulunuyordu. Müslümanlar Peygamber'in Âişe'ye olan sevgilerini bildikleri için bir armağan verecekleri zaman Âişe'nin nöbetine rastlatırlardı. Bu olay Peygamber'in

karıları arasında dedikodulara yol açmıştı. Özellikle Ümmü Seleme'nin grubunun kadınları Ümmü Seleme'nin Peygamber'e bu durumu anlatmasını, haksızlık olduğunu söylemesini, peygamberin kim ne armağan edecekse kadınları ayırt etmeden sunmalarını istemesini söylemişlerdi. Peygamber'e Ümmü Seleme nöbetinde anlattı fakat Peygamber hiçbir karşılık vermedi. Kadınlar sordular. Ümmü Seleme de durumu anlattı. Kadınlar Peygamber cevap verinceye kadar konuşmasını söylediler.

Ümmü Seleme bir kez daha Peygamber'e durumu iletti. Peygamber yine karşılık vermedi. Kadınlar yine iletmesini söylediler. Bu kez Peygamber "Âişe'yi konu yaparak beni üzmeyin. Çünkü bana vahiy yalnızca onun günündeyken gelir" dedi.

Bu kez Ümmü Seleme "Seni üzdüğüm için Allah'tan günahımı bağışlamasını dilerim" dedi. Kadınlar Peygamber'in kızı Fatma'ya başvurdular.

- Senin karıların Tanrı'yı öne sürerek, Ebu Bekir'in kızı konusunda senden adalet istiyorlar.

- Kızım beni seviyor musun?

- Evet.

- Öyleyse, benim sevdiğimi de sev.

Bunun üzerine Fatma durumu kadınlara aktardı. Ve vazgeçmelerini söyledi. Fakat vazgeçmediler. Cahş kızı Zeynep'i araya koydular. Zeynep Peygamber'e Âişe hakkında çok ağır konuşarak "Karıların Ebu Kuafe'nin kızı Âişe konusunda senden adalet istiyorlar" dedi ve sesini alabildiğine yükseltti. Bu sırada Âişe vardı ve gülümser durumdaydı. Peygamber ses çıkarmadı. Âişe'nin karşılık vermesini bekledi. Âişe Zeynep'e gereken karşılığı verip susturdu. Ve Peygamber Âişe'yi över nitelikte "Ya... gördünmü işte. Bu Ebu Bekir'in kızıdır."

Kaynak: Buhârî, Hibe/8, *Tecrîd*/1130.

Ahzâb 50. ayet: Mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak nasip ettiği cariyeleri, seninle birlikte göç eden amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayının kızlarını, teyzelerinin kızlarını Peygamber'le nikâhlanmayı istediği takdirde, diğer inananlardan ayrı olarak sırf sana ait olmak üzere, kendisinin mehrini Peygamber'e bağışlayan inanan kadını helal kıldık. Bir güçlüğe uğramaman için inananların eşleri ve cariyeleri hakkında onlarında üzerine neyi farz kılmış olduğumuzu bildirdik. Allah bağışlayandır. Merhamet edendir.

Âişe bir buna tepki göstererek bir kadın Peygamber'e kendini armağan eder mi imiş ne kadınlar varmış dünyada diye konuşur. Bir de Peygamber'in kadınların nöbetlerinde dilediklerinin yanında daha fazla kalmaması söz konusudur. Tam bu sırada bir ayet gelir Ahzâb Suresi'nin 51. ayeti.

Ey Muhammed! Bunlardan kimi dilersen geri bırakır, dilediğini alabilirsin. Boşandığını tekrar almanda da sana bir vebal yoktur. Bu onların gözlerinin aydın ol-

masından tasalanmamalarını hepsine verdiğin şeylere razı olmanı daha iyi temin eder. Allah gönüllerinde olanı bilir. Allah bilendir, azap etmede de acele etmez.

Ayeti görünce Âişe şöyle konuşur. "Görüyorum ki senin Allah'ın yalnızca senin şeyinin keyfini yerine getirmek için koşuyor."

Kaynak: Buhârî, Tefsir/7, *Tecrîd*, Hadis No: 1721, Müslim, Rıda/49, 50 Hadis No: 1464, İbni Mace, Nikâh/57 Hadis No: 200, Ahmet İbn-i Hanbel 6/134, 158, 261.

Benû Mustalık Kabilesi'ne Müslümanlar baskın yaparlar, kimilerini öldürürler, kadın ve çocukları da tutsak olarak alırlar bu kadınların yakınları kurtarmak için kurtulmalık verme başvurusunda bulunurlar tam o sırada ağızlarının suyu akan Araplar koşup gelirler Peygamber'e kadınlarla yatmak istediklerini söylerler ve Peygamber izin verir.

Cüveyriye (Cariyecik) çok güzel bir kız 13 yaşında, Peygamber bunu alır yine vahiy ile. Cüveyriye çok akıllı bir kızdır. Peygamber'le konuşurken bir Peygamber karısının, akrabalarının tutsak olmasının hiç de akıllıca olmadığını söyler ve 700 kişilik kabilesini azad ettirir.

Kaynak: Buhârî, İtkr/13.

Safiye

Hayber Savaşı'ndan elde edilen tutsaklar arasında idi. Önce Dihyetu'l Kelbi onu aldı fakat Peygamber'e gidip Safiye'nin çok güzel olduğunu ancak Peygamber'e layık olabileceğini söylediler. Sonuçta Peygamber onu da alıp karılarının arasına kattı.

Kaynak: Buhârî, El Magazi/38, Hucûrat 11, Talak 1. ayet.

Felak Suresi'nin 3. ayetinde: Peygamber'in en önemli arkadaşı İbn Abbas şu anlamı veriyor. "Ey Muhammed kalkmış durumda olan s... şerrinden de Felak'ın rabbına sığınırım de."

Kaynak: Gazali'den İhyau Ulumiddin, s.27.

***

Âişe kendini tutamadı:

-"Görüyorum ki senin Allah'ın, yalnızca senin şeyinin keyfini yerine getirmek için koşuyor." (Kaynak: Buhârî, Tefsir/7; *Tecrîd*, hadis no: 1721; Müslim, Rıdâ'/49-50, hadis no: 1464; İbn Mace, Nikâh/57, hadis no: 200; Ahmed İbn Hanbel, 6/134, 158, 261.)

Neden böyle diyordu Âişe?

Nedenin biri şu:

Peygamber'e dilediği kadını alma yetkisi verilmişti. Kimi kadınlar da "kendilerini Peygamber'e armağan" ediyordu. Bu kadınlardan konuşulurken Âişe: "Dünyada ne kadınlar varmış. Hiç kadın da Peygamber'e kendini armağan eder miymiş?" diye konuşmuştu. Ne var ki âyet gelmiş (Ahzâb Suresi'nin 50. ayeti), "kendini Peygamber'e armağan eden kadınlar"ın özel durumlarından söz edilmiş ve Peygamber'e, bu kadınları, "mehirsiz alma" yetkisi verilmişti. (50. Ayet buraya girecek.)

Bir de şu var:

Peygamber dilediği kadınla değil de, günü-nöbeti gelen kadınla birlikte oluyor, birleşiyordu. Zorunlu olarak yapıyordu bunu. (Kaynak: Ahmed İbn Hanbel, el Müsned, c.6, s.108.) Ama kimi kadına ayrıcalık yapma gereğini de duyuyordu. Kimi kadınlara ötekilerden daha çok değer veriyordu. "Gözde karılar"ı vardı. "Sırası gelen karı"yla değil de, istediği karıyla birleşmek, Peygamber'in işine geldiği gibi Âişe'nin de işine gelirdi. Neden ki, Âişe, Peygamber'in "gözde"lerinin başında geliyordu. Gerek kişiliği, gerekse Ebubekir'in kızı olması nedeniyle. Ama Peygamber ya başka gözdesiyle birleşirse. Âişe'yi olsa olsa bu düşündürebilirdi.

Peygamber "sıraya uyma" zorunluğunun kaldırılıp kendisine tam yetki verilmesini istiyordu. İstiyordu ki, ne zaman, hangi karısıyla canı birleşmek istiyorsa, bunu yapabilsin. İşte bu isteği doğrultusunda, Âhzab Suresi'nin 51. ayeti imdadına kavuştu. Âişe: "Görüyorum ki senin Allah'ın senin..." sözünü söylerken bir de bu olayı düşünüyordu.

51. ayetin anlamı: (Buraya 51. ayetin anlamı girecek.)

Buhâri'nin ve Müslim'in de yer verdiği hadise göre, aslında, bu ayete şu anlamı vermek gerekir:

"Ey Muhammed! Karılarından dilediğinin sırasını geciktirebilir, dilediğinin sırasını öne alabilirsin. (Yani cinsel birleşimde dilediğin karına öncelik verebilirsin!)..."

Muhammed'e söz konusu yetki verilince, Âişe, ne yapıp etmiş, herkesten daha çok sıra ve ayrıcalık almayı başarmıştı. Peygamber'e, armağanlar bile, "Âişe'nin gününde" gelir olmuştu. Ve de giderek gelişen kızılca kıyamet kopmuştu karılar arasında:

-"Adalet isteriz!"

Buhâri'nin de içinde bulunduğu hadisçilerin yer verdikleri bir hadis:

"..." (Buraya Peygamber'in karılarını anlatan hadis konlacak.)

"Altı Yaşında Evlendi"

Evet Ebubekir'in kızıydı Âişe. Onun için de Peygamber'in ilgisini çekiyordu. Ve hemen evlilik! Oysa Âişe daha 6 yaşındaydı. Kendisiyse 49. Aradaki fark: 43. "Âişe, Peygamber'in evine, oyuncaklarının da bulunduğu salıncağından alınarak götürülmüştü" (....) "Zifaf"larıysa, -aktarıldığına göre- evlenmelerinden üç yıl sonra gerçekleşmişti, Âişe dokuz yaşındayken.

Karıları

Peygamber'in arkadaşlarından Enes anlatıyor. "Peygamber 9 ya da 11 karısı varken bir günün belirli saatlerinde bütün kadınlarını dolaşır. Hepsi ile cinsel birleşimde bulunurdu." Enes'e soruldu.

Peki Peygamber buna nasıl gücünü yetirebiliyordu?

Enes cevap verdi.

"Biz aramızda Peygamber'in cinsel yönden 30 erkek gücünde olduğunu konuşurduk." (Kaynak: Buhârî, *Tecrîd*, hadis no: 192.)

Âişe'nin yaşı: Muhammed Âişe ile Peygamber 49 Âişe 6 yaşında evleniyor 9 yaşında cinsel birleşimde bulunuyor.623

Muhammed ve Marya (Mısır mukavkıs: Piskopos) tarafından dört cariye armağan edilir. Marya bunlardan biri. Muhammed'in Marya'ya düşkünlüğü var. Muhammed bir gün karılarından Ömer'in kızı Hafsa ile cinsel birleşimde bulunmak üzere Hafsa'nın odasına girer. Birleşmeye tam hazır durumdadır, fakat Hafza'nın odasında onun yerine Marya'yı bulur. Hafsa da babasının evine gitmiştir. Muhammed Marya'yı alıp Hafza'nın yatağına alarak birleşir. Tam o sırada Hafsa içeri girer. Muhammed daha işini bitirmemiştir Hafsa'ya biraz beklemesini söyler. İşini bitirdikten sonra Hafsa'ya döner, boynu bükük Hafsa "Bu ne biçim şey bir köle kadını hele benim günümde ve benim yatağımda yapıyorsun." Peygamber kendisine bir müjdesi olduğunu kendisinden sonra Ebubekir'in ve babasının (Ömer'in) halife olacağını söylerse de konu bu olmadığı için Hafsa tepkisini sürdürür.

Muhammed bu kez ant içer "vallahi billahi bir daha onunla yatmayacağım ama ne olur kimseye söyleme der." Hafsa'da gider Âişe'ye söyler. Ne var ki sonra Muhammed dayanamaz Marya'yla yeniden ilişki kurma isteğini duyar. Allah imdadına ayet gönderir. Ayet şöyle başlar:

"Ey Peygamber karılarını memnun edeceksin diye niçin kendini helal olan şeyden kendini mahrum bırakıyorsun. Allah çok bağışlayan ve acıyandır." (Tahrim Suresi, ayet 1.)

Bu ayetin geliş nedeni olarak bir de bal şerbeti öyküsü ileri sürülse de benimsenen iniş nedeni yukarıdaki öykü.

Kaynak: Tefsirler, örneğin Taberî tefsiri, 28/100 öt; F. Razi 29/41 öt.; Sâbûni Safvetu't Tefasir, 3/406 öt; Sâbûni de Bal şerbeti öyküsünü ayete iniş nedeni olarak gösterildiğini ancak bunun iniş nedeni olamayacağı asıl iniş nedeni Marya olayı olduğu yazılı 3/406.

Muhammed-Zeynep

Muhammed bir gün Zeyd'i aramak üzere onun evine gider. Fakat Zeyd'i bulamaz. Evde Zeyd'in güzel karısı Cahş kızı Zeynep vardır. Çamaşır yıkamaktadır. Yorgunluktan, terlemekten yüzü pembeleşmiştir. Ve yarı çıplak da olduğu için güzelliği daha da çarpıcı bir duruma gelmişti. Peygamber bu durumu görünce coşkuya kapılır. Dualarda hocaları cemaati amin dedirttikleri dualardan olan Ya mukallibel kulum diye bir ses çıkarır. Ey kalpleri evirip çeviren Tanrım. Gönlümü çeviri verdin der. Ve dönüp gider. Zeyd eve gelince Zeynep durumu anlatır Zeyd Zeynep'in evden gideceğini düşünerek kaygıya kapılır ve Peygamber'e koşar.

- Zeynep'i sevdinse ben boşayınca sen al.
- O da ne demek karını boşama Allah'tan kork.

Bu konuşma geçer ama Muhammed içinden keşke boşasa da alsam der. Muhammed bu isteğini Tanrı Asaf Suresi'nin 37. ayetinde ortaya çıkarır.

Kaynak: Bu ayetle ilgili tefsirler ve Taberî tefsiri.

"Ya mukallibel kulum!" (Ey kalpleri evirip çeviren Allahım, gönlümü çeviriverdi!) Hazreti Muhammed

Araplar'da, cahiliyye devrinde yaygın bir uygulama vardı; oğlan çocuklarını elvat edinme, onları öz oğul gibi nesebine bağlama, miras verme... Bunun sonucu olarak, baba ile oğulluk birbirinin karısını, kızını nikâhlama hakkına sahip değildi. Tıpkı baba-oğul hukukundaki gibi.

Bir gün Muhammed oğulluğu ve azadlı kölesi Zeyd'in karısı Zeynep'e (ayrıca halasının kızı) tutuluverdi. Öyleyse uzun süredir uygulanan bu âdet (sadece kendisi için) kalkmak zorundaydı. Tabii ki Allah'in izniyle...

Ahzap Suresi'nin 50. ayeti şöyle der: "Mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak nasip ettiği cariyeleri, seninle birlikte göç eden amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayının kızlarını, teyzelerinin kızlarını ve Peygamber'le nikâhlanmayı istediği takdirde, diğer inananlardan ayrı olarak sırf sana mahsus olmak üzere kendisinin mehrini Peygamber'e bağışlayan, inanan kadını almanı helal kıldım. Bir güçlüğe uğramaman için inananların eşleri ve cariyeleri hakkında onlarında üzerine neyi farz kılmış olduğumuzu bildirdik. Allah bağışlayandır, merhamet edendir."

Muhammed bir gün Zeyd'le görüşmek için onun evine gider. Zeyd yoktur. O sırada Zeynep içerde çamaşır yıkamaktadır. Yorgunluktan ve terlemekten yüzü pembeleşmiş ve yarı çıplak olduğu için güzelliği daha da çarpıcı hale gelmişti. Peygamber bu durumu görünce coşkuya kapılır. Şu sözleri söylemekten kendini alamayarak evden çıkar. "Ya mukallibel kulum! (Ey kalpleri evirip çeviren Allahım, gönlümü çeviriverdin!)

Zeyd eve gelince Zeynep olayı ona anlatır. Zeyd içinde karısını yitireceği gibi bir önseziyle Peygamber'e koşar.

"Zeynep'i sevdinse, hemen boşayayım sen al" der.

Muhammed'in karşılığı:

"O nasıl söz? Karını boşama, Allah'tan kork!"

Ancak, içten içe, boşanmasını da istemektedir. Bir süre sonra, Zeyd, Zeynp'i boşar. Bu boşanmanın arkasından Peygamber Zeynep'le evlenir. Bu evliliği meşru kılmanın tek yolu Allah tarafından gelecek bir ayettir.

(...) Muhammed henüz işini bitirmemiştir. Hafsa'ya biraz beklemesini söyler; bazı açıklamalarda bulunacaktır ona. Sonunda Hafsa kendini tutamaz. Şöyle konuşur: "Nasıl iştir bu? Bir köle ile benim günümde ve benim yatağımda birleşiyorsun?" Peygamber kendisine bir müjdesi olduğunu söyler ve hemen ekler: Kendisinden sonra Ebubekir, daha sonra babası Ömer halife olacaktır. Ne var ki Hafsa hiç de oralı olmayacak tepkisini sürdürecektir. Peygamber bu kez yemin eder: "Vallahi billahi bir daha onunla beraber olmayacağım ama sen de olayı kimseye söyleme." Ne var ki Muhammed Marya'yı bir türlü unutamaz. Onunla yeniden ilişki kurma isteği duyar. Hemen bir ayetle bu sorun da çözülür. Ayet şu sözlerle başlar: "Ya Muhammed karılarını memnun edeceksin diye niçin kendini helal olan şeyden yoksun bırakırsın; Allah çok bağışlayan ve acıyandır." (Kaynak: Tahrim Suresi, 1. ayet.)

Söz konusu ayetin gelişi konusunda bir de bal şerbeti öyküsü ileri sürülür. Ama ayetin asıl dayanağı yukarıdaki öyküdür. (Kaynak: Taberî tefsiri, 28/100 öt.; F. Razi, 29/41 öt.; Sabuni de bal şerbeti öyküsünün ayetin iniş nedeni gösterildiğini; ancak asıl nedenin Marya olayı olduğu vurgulanır. 3/406.)

İşte söylüyorum: Vahiy, yalnız onun günündeyken gelir bana."

Mahzumoğulları'ndan Ümmü Seleme Hind de, kocası Ubeydullah bin Cahş el-Esedi ile birlikte Habeşistan'a gitmişti. Kocası Uhud Savaşı'ndan sonra öldü.

Peygamber, Medine'ye dönen Ümmü Seleme'ye şöyle buyurdu:

"Allah'a yalvar, felaketine karşılık seni ödüllendirsin; ondan daha iyi bir eş versin sana."

Sonra da ona evlenme teklifinde bulundu.

Kadın, yaşlı ve kıskanç olduğunu, yetim çocukları bulunduğunu söyleyerek özür dilemeye kalkınca, Peygamber, kendisinin daha yaşlı olduğunu; Allah'ın o kıskançlık duygusunu mutlaka gidereceğini; yetimlere gelince, onlar için hiç merak etmemesini, onların Allah'a ve Resulü'ne kaldığını söyledi.

Evlenme gerçekleşti.

Peygamber'in eşlerinin rivayet ettikleri hadis sayısının üç bini aştığı bilinir. En çok hadis rivayeti Aişe'ye aittir. (2210 hadis.) Peygamber'in karıları arasında Ümmü Seleme ondan sonra gelir: 378 hadis.

Muhammed'in karıları iki grup oluşturmaktaydı. Birinci grupta Âişe, Hafsa, Safiye ve Sevde vardı. İkinci grubun başını Ümmü Seleme çekmekteydi. Müslümanlar, Peygamber'in Âişe'ye karşı büyük sevgisini bildikleri için sözgelimi bir armağan vereceklerse, bunu mutlaka Muhammed'in onunla birlikte olacağı güne rastlatırlardı. Yaygınlık ve düzenlilik kazanan bu olayı öbür eşler arasında dedikodulara yol açmaması, tepkiler uyandırmaması olanaksızdı. Özellikle Ümmü Seleme grubundan "annelerimiz", ona, gidip durumu Resulullah'a anlatmasını istediler: Armağanlar mı sunulacak, hediyeler mi söz konusu, bu, karılar arasında hiçbir ayrım gözetilmeksizin yapılmalıydı.

Ümmü Seleme kendi nöbet gününde, olayı ve kumalarının dileğini Peygamber'e iletti. Ancak Peygamber'in ağzından bu konuda tek sözcük çıkmadı.

Ertesi gün öbür eşler Ümmü Seleme'den bir açıklama beklediler. Orada olanı biteni, Peygamber'in o konuda konuşmadığını anlattı. Şöyle bir ortak karara varıldı. Peygamber'den bir karşılık alıncaya kadar Ümmü Seleme olayı tekrar tekrar gündeme getirecek...

Ümmü Seleme'nin üst üste yeni birkaç girişimi de sonuçsuz kaldı. Resulullah gülümsüyordu; yine de tek sözcük almak olanaksızdı ağzından. Ümmü Seleme misyonu gereği sorması gereken soruları sürdürdü.

Sonunda Peygamber konuşacaktı:

"Âişe'yi söz konusu ederek beni üzmeyin. İşte söylüyorum: Vahiy, yalnız onun günündeyken gelir bana!"

Ümmü Seleme şaşırmıştı; "Seni üzdüğüm için Allah bu günahımı bağışlasın" demekle yetindi.

Ama ortaklar aynı konuda bu kez Peygamber'in kızı Fatıma'ya başvuracaklardı. Fatıma babasına durumu anlattı.

"Karıların, dedi, Allah'ı tanık göstererek, Ebubekir'in kızı konusunda senden adalet diliyorlar."

Peygamber karşılık verdi:

"Kızım doğru söyle sen beni seviyor musun?"

"O nasıl söz! Nasıl sevmem?"

"Öyleyse benim sevdiğimi de sev!" Bunun üzerine Fatıma durumu kadınlara aktardı ve vazgeçmelerini söyledi. Fakat vazgeçmediler. Cahş kızı Zeynep'i ara-

ya koydular. Zeynep Âişe hakkında çok ağır konuşarak "Karıların Ebu Kuhafe'nin (küçümsendiği zaman söylenen hitap) kızı konusunda senden adalet istiyorlar" dedi ve sesini alabildiğine yükseltti. Bu sırada Âişe de vardı ve gülümser durumdaydı. Peygamber sesini çıkartmadı. Âişe'nin karşılık vermesini bekledi. Âişe Zeynep'e gereken karşılığı verip susturdu. Ve Peygamber Âişe'yi över nitelikte "Ya gördün mü işte bu Ebubekir'in kızıdır." (Kaynak: Buhârî, Hibe/8, *Tecrîd,* 1130)

"Sabit'e vereceğini ödeyeyim seni ben alayım."

Peygamber Kureyş'in ileri gelenlerinden Haris'in kızı Cüveyre ile Hicret'in 5. yılında evlendi. Mustalik Savaşı'nda ailesinin üyeleri ile birlikte tutsak düşen Cüveyriye 13 yaşında dünya güzeli bir kızdı. Peygamber'le görüşme isteğinde bulundu. Tutsak olarak, Sabit bin Kays'ın payına düştüğünü; azad olabilmek için onunla anlaşmış bulunduğunu; bu konuda kendisine kolaylık gösterilmesini diledi.

Peygamber'in ona şöyle dediği yazılmıştır:

"Daha iyi bir teklifim var."

"Nedir ya Resulullah?"

"Sabit'e vereceğini ödeyeyim; seni ben alayım."

(Cuveyriye sevincinden uçarak):

"Tamam, ya Resulullah, kabul!"

(Kaynak: *İslamda Çok Evlilik ve Resulullah,* Prof. Abdullah Ulvan; Çev: İsmail Hakkı Sezer.)

Nikâhtan hemen sonra Müslümanların ellerindeki bütün Beni Mustalik tutsakları (700 kişi) salıverildi. (Kaynak: Buhârî, İtkr, 13)

"Yahudi Karı!" diye seslendi.

Ahtap bin Huyeyy'in kızı Safiye, Hicret'in 7. yılında Muhammed'in karıları arasına girdi. Safiye Beni Nadir Yahudileri'ndendir. Kocası Hayber Savaşı'nda öldürülmüş; kendisi tutsak olmuştu. Dihyet'ül Kelbi'nin payına düştü. Ahsab tarafından hemen Peygamber'e yetiştirildi; Safiye öylesine dilber bir kadındı ki ancak Resulullah'a yakışırdı; ayrıca kavminin hanımefendisi olan bu kadına kendisinden aşağı gördüğü bir kişinin yanında cariye işlemi uygulanmasının engellenmesi gerekirdi. Sonuçta Muhammed onunla evlendi. (Kaynak: Buhârî, El Magazi/38; Ahzap 30-32; Hucurat 11; Talak 1. ayet)

Zeynep bir keresinde Safiye'ye "Yahudi karı!" diye seslenmişti. Peygamber bu saldırıyı cezalandırdı: Bir ay Zeynep'e yaklaşmadı. Âişe'nin Safiye için "boyu da pek kısa, yere çok yakın" demesi üzerine de şu karşılığı vermiş: "Öyle bir laf ettin ki koca denizi bulandırır." (Kaynak: Buhârî, Ebu Davud ve Tirmizî)

Anlaşılıyor ki Safiye'nin eşsiz güzelliği ve Yahudi kökenli oluşu zaman zaman öbür ortakların kendisine karşı birleşmelerine yol açmış. Tirmizî rivayet eder: Âişe ve Hafsa "Biz Resulullah'ın yanında Safiye'den daha değerliyiz"

demişler. Bu söz Safiye'nin kulağına gitmiş. Peygamber'e söylemiş. Peygamber'in verdiği karşılıkta onun Yahudiliğiyle ilgili çok zarif bir ima da var: "Şöyle diyemez miydin, benden nasıl daha değerli olabilirsiniz ki, eşim Muhammed, babam Harun, amcam Musa!"

Bir keresinde de Peygamber ve Safiye sözleştiler; öbür kadınlara örnek olsun, hatta bir bakıma ders olsun diye bir ay boyunca hiç beraber olmayacaklardı. Bu söz tutuldu. (Kaynak: Buhârî ve Müslim; Taberî tefrisinde Tahrim Suresi.)

Zifaf gecesi Esma'nın alaca illetine yakalandığını fark etti ve bedelini vererek baba evine yolladı.

Muhammed'in nikâh kıyıp da karı-koca olmadan ayrıldığı iki karısı daha var: Kindeoğulları'ndan Numan'ın kızı Esma ve Kilab kabilesinden Zeyd'in kızı Amre. Peygamber bir gün Esma'nın zifaf sırasında alaca illetine tutulmuş olduğunu fark etti ve Mut'asını (bedelini) vererek baba evine yolladı. Amre ise daha yeni Müslüman olmuştu. Peygamber'in yanına girince onu pek istemez tavırlar takınınca ona da bedeli ödendi ve ailesine geri gönderildi.

Ebu Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe Ramle ile ise Hicret'in 7. yılında evlendi. Ümmü Habibe kocası Ubeydullah bin Cahş el Esedi ile birlikte Müslüman olmuştu. Daha sonra Habeşistan'a gittiler. Kocası orAda din değiştirip Hıristiyan olunca ondan ayrıldı. Peygamber Habeşistan Kralı Necaşi'ye haber göndererek Ümmü Habibe'yi istedi. Necaşi, kadına Resulullah'ın yerine 400 dinar mehir ve birçok değerli hediye verdi. Muhammed, Ümmü Habibe Medine'ye gelince onunla evlendi. Bu akrabalık bağı Ebu Süfyan'ı duygulandırmıştı, bir yıl sonra o da Müslüman olacaktı.

Peygamber'in son iki karısı Haris'in kızı Meymune ile Huzeyme kızı Zeynep'tir. Meymune ile de Hicret'in 7. yılında evlendi. Huzeyme kızı Zeynep'i Esed'li Zeynep'ten ayırmak gerekir. Peygamber'in hayatında olay yaratan karısı ikincisidir. Huzeyme kızı Zeynep Peygamber'den önce ölmüştür.

DİZİN

12 Eylül, 380.
12 İmam mezhebi, 292.
12 Mart, 380.
2000'e Doğru, 46, 53, 56, 290, 297, 300.
27 Mayıs, 380.
6. Filo, 341.

A'râf Suresi, 40, 133, 142, 276, 306, 347.
ABD Elçiliği, 347
ABD, 341
Abdest, 131, 158, 164, 187, 211, 212, 234, 244, 245, 256, 257, 268, 286, 304, 312, 313.
Abdu'l-Kerim İbnu'l-Evcâ, 312.
Abdulbaki Gölpınarlı, 357.
Abdullah (Ebu Serh Oğlu Sa'd Oğlu Abdullah) (Mısır Valisi), 147.
Abdullah İbn Ahmed e'n-Nesefî, 355.
Abdullah İbn Mes'ud, 132, 276, 277.
Abdullah İbn Selam Oğlu Ahmed, 252.
Abdulmelik İbn Mervan (Emevi Halifesi), 315.
Abdüşşems, 196, 207.
Abelullah İbn Selâm, 168.
Abû Ca'far al-Hâzin, 221.
Abû İshâk b. Hilâl al-Şâbî, 221.
Aclunî, 308.
Adalet, 318, 319, 321, 360, 374, 377, 385, 386, 389, 392, 395, 396.
Addas, 144, 145, 149, 356.
Âdem, Hz., 168, 173, 226, 234-236, 248, 262, 264, 266, 279, 284, 288.
Adn (cennet) bahçesi, 184.
Adonis, 176.
Afganlar, 296.
Afrika, 196.
Agathodaimon, 219, 243, 255.
Ahiret, 346, - günü, 161, 224, 249.
Ahlak, 247, 255, 262, 263, 268, 308, 359.
Ahmed İbn e't-Tayyib, 254.
Ahmed İbn Hanbel, 50, 128, 314, 384, 390, 391.
Ahmed Naim, 333, 367.
Ahmet (Abelullah İbn Selâm oğlu), 168.
Ahtap bin Huyeyy, 121, 396.
Ahzâb Suresi, 22, 25, 36, 37, 39, 44, 50, 51, 117, 118, 381, 389, 391.
Akadça, 222.
Ak-Doğuş, 378.
Akıl, 130, 138, 149, 159, 160, 174, 185, 217, 249, 255, 263, 266, 320, 321, 349, 357, 360, 362, 370, 376, 390.
Akkad, 248.
Aksoy, Muammer, 375-377, 379, 380.
Al Baraka, 377.
al-Battânî (Albategnus), 221.
al-Dimaşkî, 220, 221.
Alevi, 347, 348, -ler, 338, 346.
al-Falahat al-nabatîya, 221.

Ali Ekber El Iffad, 292.
Ali el Kârî, 308, 311.
Âl-i İmrân Suresi, 322, 365.
Ali, Hz., 31, 44, 125, 292, 293, 295, 331, 335, 344, 348, 350, 383.
al-Kâhir, 220.
Alman okulu, 173.
al-Mas'ûdî, 221.
al-Şahrastânî, 219-221.
Altıkulaç, Tayyar, 376.
Âlûsî, 355, 361.
Amerika Kültür Cemiyeti, 187.
Amerikalılar, 188, 347.
Amerikan, 183, - mecmuası, 199.
Amonhotap III, 280, 284.
Amr b. Ümmeye, 150.
Amre, 122, 397.
Anadolu Mitolojisi, 172.
Anadolu, 136, 176, 177, 259, - halkı, 202, 347.
ANAP, 347, 352.
Anayasa, 183, 294, 352, 358, 360, 379.
Anglikan Kilisesine Cevap, 377.
Anglosaksonlar, 187.
Animizm (canlıcılık), 174.
Anıtkabir, 183.
Ankara, 183, 243, 248, 265, 347, 359.
Ano, 248.
Arabistan, 243, 276, 289, 290, 376.
Aramice, 171, 285, 288.
Arap Yarımadası, 150.
Arap, - derviş, 195, 197, - dili, 247, -lar, 44, 118, 196, 197, 207, 209, 225, 240, 276, 285, 323, 372, 373, 383, 390, 393.
Arapça, 54, 136, 143, 144, 147, 166, 168, 177, 203, 206, 219, 222, 225, 248, 250, 252, 255, 262, 265, 277, 304, 355-358, 360-362, 364, 379.
Aristo, 258.
Arsel, İlhan (Prof. Dr.), 41, 43, 269, 371, 378.
Artemis, 176.
Aruru, 282.
Aryusiyye, 232.
Ashabu'r-re's, 260.
Asım, Seyyid Ahmet, 308.
Askalanî (İbnu Haceri'l Askalanî), 311, 316.
Aşterut (İştar) Peygamberleri, 266.
Aşûre, 288.
Atatürk, Mustafa Kemal, 49, 50, 157-160, 183, 187, 268, 270, 290, 350, 352, 378, 379.
Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar, 183.
Atatürkçü Düşünce Derneği, 375.
Atatürkçü, 183.
Atay, Hüseyin (Prof. Dr.), 265, 359, 360, 364.
Ateş, Bünyamin, 141-143.
Atlas, 281.
Aton, 249.
Attis, 175, 176.
Aurellianus, 175.
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 345.
Ay tapımı, 182, 266
Aydın, 159, 160, 268, 371, 375, 377-379, - kesim, 380.
Aydınlar Ocağı, 375.
Ayin, 158, 187, 189-192, 194, 195, 197, 199, 203, 204, 215, 218, 268.
Ayıntâbi Mehmet Efendi, 356.
Aymara, 192.
Aytaç, Turgut, 341.
Azade, 153.
Âzer, 226.
Azerbaycan, 375.
Azimun, 219, 226, 255.
Aztek, 190, 192-199, 202, 204, 208, 209, 211-215.
Aztekçe, 190, 202.

Ba'l Peygamberleri, 266.
Baalbek, 244.
Babanzade Ahmed Naim, 367.
Babil, 139, 176, 184, 244, 248, 249.
Bagdad, 220, 221.
Bağdat, 231, 314.
Bakara Suresi, 40, 139, 148, 161, 166, 224, 240, 242, 247, 273, 277, 289, 290, 320, 322, 329, 341, 346, 350-352, 354, 357, 359, 360, 362-364, 370.
Bâkire Meryem, 176.
Barbaros Kafeterya, 342.
Basra Körfezi, 227, 249.
Başak tapınağı, 181.
Batı Anadolu, 176.
Batı, 160, 172, 176.
Batınîler, 246, 247.
Baudın, Louis (Dijon Hukuk Fakültesi Profesörü), 209.
Bedir Savaşı, 151.
Bedrettin Cömert, 342.
Bedri Karafakioğlu, 342.
Bekir Karlığa, 356.
Bektaşiler, 215.
Bel, 248.
Bel'am, 144, 149.
Belçika, 296.
Benû Cezîme, 225, 226.
Benû Hanife, 225.
Benû Kaynuka, 43.
Benû Kurayza, 43, 329.
Benû Mustalık, 33-35, 390.
Benû Nadîr, 40, 42, 43, 335, 345.
Beşiktaş (Spor Kulubü), 296.
Beşiktaş vapur iskelesi, 342.
Betayih, 227
Beyazıt, 341.
Beypazarı, 344.
Beyrut, 222, 250, 262, 355.
Beytullah, 183, 203, 209.
Beytü-Mal, 260.
Beyzavî, 355, 361.
Bezendun, 260.
Bilim, 159, 160, 183, 249, 264, 276, 320-323, 357, 359, 360, 362, 364, 371.
Bilimsel, 48.
Bilmen, Ömer Nasuhi, 169, 356, 357.
Bin Mesleme, 152.
Birleşmiş Milletler Anlaşması, 345.
Bîrûnî, 243-245.
Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini, 243.
Bişr İbn-i Ka'b, 153.
Blachére, Régis, 240.
Bolivya, 192.
Book of Religions and Philosophical Sect, 243.
Bourbourg, Brasseur (de Bourbourg, Brasseur), 211, 214.
Bousquet, G.H., 227.
Bozkurt, Mahmut Esat, 159.
Brandt, W., 221.
Buda, 182.
Budda (Budhasaf), 244.
Buhârî, 336, 344, 369, 381, 384-387, 389, 390, 392, 396, 397.
Burçlar hakkındaki kitap, 236.
Burma, 183.
Bursalı, 355.
Butan Maharacası, 197.
Butanlı, 198, 199.
Büyücü, 127, 137, 140, 300.

Ca'd b. Dirhem, 231.
Ca'fer el-Hâzin, 231.
Câbir (Geber), 221.
Câbir b. Zeyd, 239.
Câbir, 124.
Cafer Sadık alleyhisselam, 292.

Caferi, 292.
Cahiliyye çağı, 346.
Cahiliyyet dönemi, 123.
Cahit Beğenç, 172, 176.
Cambridge, 221.
Camii, 136, 164, 178, 296, 341, 346, 351, 352, 377.
Cannon Ball, 217.
Cariye, 23, 24, 31, 34-37, 42-44, 46-48, 50, 52-55, 116, 117, 121, 122, 371, 383, 384, 387, 389, 392, 393, 396.
Carrel, Alexis (Dr.), 308.
Câsiye Suresi, 142.
Cebr, 144, 149, 356.
Cebrail, 23, 140, 292.
Cedi burcu, 234.
Cehennem, 174, 255, 337, 346, 347, 373, 374, 382.
Celaleyn, 355.
Celalî isyanları, 347.
Cemil b. Ma'mer el-Cumahi, 225.
Cemiü'l-Beyân fi Tefsirü'l-Kur'an, 242.
Cenabı Hak, 240.
Cenaze namazı, 164.
Cennet, 41, 174, 184, 272, 284, 327, 342.
Cerrahoğlu, İsmail (Prof. Dr.), 168, 222, 224, 241, 242, 290.
Cezîme, 170, 225, 226.
Cezîmeoğulları, 170, 171.
Cezireyi, 238.
Churchward, Colonel James, 185, 215.
Chwolson, D., 221.
Cihad, 327, 328, 330, 331, 336, 341, 345, 359, 369, 375, 377, 379.
Cin çıkarma, 137, 138.
Cin Suresi, 136.
Cinci, 137.
Cinler, 132, 136, 276, 300.
Çiremiya, 193, 195.
Ciutadella, 203, 204.
Cizye, 230, 239, 260, 329.
Cosmographie, 221.
Cumhurbaşkanlığı Arşivi, 290.
Cumhuriyet gazetesi, 357.
Cumhuriyet, 160, 270, 307.
Cureton, 221.
Cuzco (Kuzko), 210.
Cünub, 234, 235.
Cybele Ana (Kibele), 175, 176.

Çağımızın Kur'an Bilgisi, 248.
Çapul Tepek, 187, 190, 192.
Çinliler, 283.
Çoktanrı, 249.
Çorum, 341.

Dahhâk, 242.
Dakota Eyaleti, 199, 217, 218.
Dâru'l-Harb, 368, 369.
de Goeje, 221.
de Vaux, B. Canne, 219.
Deccal, 341.
Delâletü-l-Hâfirîn, 265.
Der Islam, 221.
Derviş, 195, 197, 213, 214.
Devlet, 160, 172, 260, 296, 307, 328, 350, 370, 376-379.
Dicle, 282, 284.
Dictionnare de la langue Nahuatl, 211.
Die Entstehung der manichäischen Religion und des Erlösungsmystriums, 221.
Die Mandäer, 221.
Die Mandäische Religion, 221.
Die Ssabier und der Ssabismus, 221.
Dihyet'ül Kelbi, 121, 390, 396.
Dijon Hukuk Fakültesi, 209.
Din Yok Milliyet Var, 158.
Dindaş, 220, 221.
Dinden dönme, 334, 344.

Dinî neşîde ve zikirler kitabı, 236.
Dinler Kongresi, 378.
Diyanet İşleri Başkanlığı, 53, 309, 350, 357.
Diyanet Vakfı, 53, 55, 377.
Diyâr-Muzar, 221.
Doğan, Lütfi, 357.
Doğanay, Ümit, 342.
Doğu, 160, 362, - mistisizmi, 175.
Doktor, 123, 124, 127, 129, 137, 138, 249.
Dolmabahçe, 341.
Dua, 127, 128, 131, 136, 140, 164, 172, 231, 258, 263, 277, 296-303, 304, 306, 307.
Duhân Suresi, 136, 365.
Duran, Erdoğan, 341.
Dümer, Günay (Dr.), 243.
Dünya İslam Cemaati, 376, 377.

e't-Tefsiru'l-Kebir, 53.
e't-Tıbbu'n Nebevî, 124.
Ea, 282, 284.
Ebân (Osman Oğlu), 301.
Ebi Ca'fer, 292.
Ebu Abdillah, 292, 293.
Ebu As, 300.
Ebu Âvâne, 333.
Ebu Bekr el Cassas, 231, 238.
Ebu Bekr İbn'i's-Sâiğ, 266.
Ebu Bişr Ahmed İbn Muhammed el Mervezî, 310.
Ebu Cafer e'r-Râzî, 267.
Ebu Davud Süleyman İbn Amr e'n-Neha'î, 310.
Ebu Hanife, 163, 232, 238, 239, 268.
Ebu Hayyan, 225, 238.
Ebu Hureyre, 124, 131, 321, 334, 344.
Ebu İshak b. Hilal, 231.
Ebu Musel'isfehânî, 302.
Ebu Râfi, 151, 153, 302.
Ebu Said el-Hudri, 299.
Ebu Said el-Istahri, 239.
Ebu Serh, 147.
Ebu Süfyan, 119, 150, 151, 397.
Ebu Yusuf en-Nasrani, 230.
Ebu Yusuf Yeşu el Katimî, 259.
Ebu Zer el-Gıfârî, 225.
Ebu Zerr, 170.
Ebu'l-Âliye, 238, 239.
Ebu'l-Ferec Cemaluddin Abdurrah İbnü'l-Cevzî, 242.
Ebu'l-Ferec, 228.
Ebu'l-Hasen el-Kerhi, 238.
Ebu't-Tayyib Sıddîk, 355.
Ebubekir, Hz., 292, 334, 344, 394.
Ebülfida, 247.
Ebülısalmağribi, 247.
Ecel, 174.
Edirne, 344.
Efendi, 356, 357, 365, 378.
Efsaneler, 160, 275, 279, 284.
Ehl-i beyt, 312.
Ehli kitap, 238.
Ehli Sünnet, 294, 319.
Ekva', 125.
El Ezher, 279.
El Fasl, 287.
El Fihrist, 168, 176, 250, 251, 252, 254, 259, 286.
El Hukumet El İslamiye, 295.
El Kâfi, 292, 293.
el Kindî, 254.
El Mektebe El İslamiyye, 292.
el Milel ve'n-Nihal, 182.
el Mücessime, 320.
el Müstedrek, 316.
el-Battani, 231.
el-cehm b. safvan-Ahmed b. Hanbele, 231.

el-Evzâi, 239.
El-Hâzin, 231, 237.
el-Kanun, 244.
el-Kinza Rabba, 236.
el-Leys, 237.
El-Mes'udi, 226, 230.
Elohim, 285.
Emevi, 315, –ler, 348.
En'âm Suresi, 148, 167, 274, 286, 297, 306, 321, 347.
Enes (Malik Oğlu), 45, 49, 116, 124, 126, 146, 239, 387, 392.
Enfâl Suresi, 321, 345.
Engidu, 282, 283, 284.
Enos, 244.
Enuma-eliş Destanı, 282, 284.
Erbakan, Necmettin, 378.
Er-Rahmân Suresi, 279.
Erzincan, 341.
Eşça kabilesi, 152.
Eski Ahid, 244.
Esma, 122, 397.
Eşref Oğlu Ka'b bkz. Ka'b bin Eşref.
Es-Sâffât Suresi, 279, 285.
Eş-Şehristani, 226, 228.
Esved-i Ansi, 153.
et-Tıbbu'n-Nebevî, 138.
Evren, Kenan, 379.
Evrin, M. Sadeddin, 248.
Excelsior gazetesi, 212.
Ezan, 135, 158, 187, 211, 234, 268.

Fadullah el Ümerî, 162.
Fahruddin Râzî, 133, 162, 370.
Farabî, 231.
Farsça, 142, 358.
Farz, 23, 117, 164, 166, 183, 234, 255, 256, 286, 288, 289, 330, 346, 369, 384, 389, 393.
Faslü-l Hitab Fi İsbat-ı Tahrif-i Kitab-ı Rabbil Erbab, 294.
Fatiha Suresi, 126, 299, 300.
Fatıma, 120, 292, 385, 395.
Felak Suresi, 140, 300, 390.
Felsefe Sözlüğü, 175.
Fenikeliler, 266.
Ferah Efendi, 356.
Ferezdak, 373.
Fethu'l-Beyân, 355.
Fetih Suresi, 345.
Fi'l-Keşfi an mezahibi'l-Har-raniyyin, 230.
Fidye, 151.
Fıkıh, 145, 166, 273, 277, 312, 358, 370.
Filistin, 335, 345.
Firuz Bin Deylem, 153.
Fitne, 139, 239.
Furkan Suresi, 142, 148, 321, 364.

Garcilaso, 209.
Gezegenler, 176, 229, 273.
Gıldaniler, 246.
Gılgamış Destanı, 149, 282, 283, 284.
Giapeto, Titan, 281.
Gökçen, Ertan, 344.
Guatemala, 190, 211, 214.
Gusül, 245, 257.
Günah,22, 32, 120, 158, 233, 234, 257, 263, 296, 306, 316, 323, 381, 383.
Güneş gazetesi, 296
Güneş kültü, 157, 158, 163, 166, 167, 171, 172, 175, 176, 177, 179, 187, 189, 192-197, 199, 205, 206- 209, 211, 212, 214-219, 223, 268, 290.
Güneş Tapımı, 158, 161, 163, 166, 172, 177, 179, 182, 186.
Güneş, 158, 162-167, 172, 173, 175, 176, 180, 181, 183, 185-196, 198-204, 206-208, 210-215, 217, 218,

231, 233, 234, 243, 248, 249, 255, 256, 264, 266, 274, 275, 283, 286-291, 303, 333, 338.
Güney Anadolu, 176.

Habeşçe, 277.
Habeşistan,119, 394, 397.
Habil, 279.
Hac,
Hacc Suresi, 148, 161, 162, 178, 224, 240, 273, 275.
Hacı Bayram Camii, 377.
Hadis kitapları, 123, 124, 145, 271, 279, 292, 320, 342.
Hadramî, 144.
Hak Dini Kur'an Dili, 246, 308, 356.
Halid İbn Velid, 170, 171, 334, 344.
Hâlik, 233.
Hamaney, 365.
Hamd, 304, 306.
Hamza, 334, 343.
Hançerlioğlu, Orhan, 222.
Hanefi, 163, -ler, 168.
Hanif, 148, 167, 168, 226, 286.
Hanifeoğulları, 148.
Hanifîlik, 312.
Haram, 37, 53-55, 182, 220, 233, 234, 236, 311-313, 318.
Haremi Şerif, 205
Hârice (Salt Oğlu), 128, 300.
Harrân Sâbiîleri, 226, 230, 231, 234, 240, 259, 290.
Harran, 222, 227, 231, 232, 238, 239, 244, 247, 261, 264.
Harranîlik, 243.
Harre, 333, 338, 367.
Hârun er-Reşid (Halife), 226.
Harun, Reşid, 260.
Hârût, 139.
Hasan el-Basri, 237, 239.
Haşeviyye, 231.
Haşr Suresi, 40, 335, 345.
Hatemi, Hüseyin, 357, 362, 364.
Hatmehacegan, 378.
Hattaboğlu Ömer, 290.
Hayber, 40, 42, 125, 153, 301, - Kasabası, 40, - Savaşı, 40, 41, 121, 390, 396, - Seferi, 43.
Helal, 23, 24, 35, 37, 40, 47, 50, 52, 53, 54, 117, 122, 128, 230, 235, 239, 260, 290, 338, 345, 348.
Helenizm, 171.
Helliopolis, 248.
Helsinki İzleme (Watch) Komitesi, 347.
Hendek Savaşı, 152, 153.
Hephaistos, 281, 284.
Hermes, 219, 226, 243, 258.
Hesiodos destanı, 281, 284.
Hevâ, 21, 22, 24, 45, 51, 142.
Hıristiyan, 119, 122, 146, 179, 222, 259, 338, 397, -lar, 146, 161, 162, 222, 241, 286, -lık, 148, 161, 162, 174-177, 202, 222, 268, 273, 274, 278.
Hicaz, 196, 206, 207, 341.
Hicr Suresi, 136, 174.
Hicret, 23, 43, 116, 117, 119-122, 151, 153, 345, 386, 396, 397.
Hilâl b. Muhassin, 221.
Hillebrant, 173.
Hindistan, 183, 184, 188, 189, 197, 209, 244, -lılar, 182.
Hindli kavimler, 195.
Horasan, 188.
Hud'a, 369.
Hulasetu'l-Beyân, 356.
Humeyni, 294, 295, 365.
Hunefû, 243.

Hurafe, 138-140.
Hürriyet gazetesi, 269, 296.
Huvaytıb, 145.
Huzeyfe, 130, 152, 153.
Hyad'lar, 175.

Ilâka, 128.
Irak Arapları, 196.

İbadet, 166, 183, 211, 231, 274, 276, 302.
İblis, 134, 279.
İbn Abbas, 44, 54, 144, 151, 239, 246, 259, 297, 306, 335, 344, 383, 390.
İbn Arabî, 308.
İbn Batuta, 229.
İbn Ebi Necih, 237, 238, 239.
İbn Hazm, 162, 173, 182, 226, 247, 286, 287.
İbn İshak, 333.
İbn Kesir, 53, 237, 355.
İbn Kuteybe, 179.
İbn Maymûn al-Dimaşkî, 220.
İbn Nedim,168, 176, 231, 250, 251, 253, 254, 259, 286.
İbn Ömer, 383.
İbn Sa'd, 333.
İbn Teymiyye, 133, 137.
İbn Vahşîya, 221.
İbn Zeyd, 27, 38-40, 118, 122, 151, 238, 388, 393, 394.
İbn'l-Kelbi, 308.
İbnu Cevziî, 316.
İbnu'n-Nedim, 226, 230.
İbnü't-Talla', 333.
İbrahim Suresi, 365.
İbrahim, Hz., 148, 168, 226, 228, 235, 237, 244, 245, 247, 248, 249, 265, 266, 277, 278, 286, 322.
İbrahimiyye, 168, 252, 286.
İbranice, 147,178, 252, 277.
İcma, 309, 320.
İdris Peygamber, 219, 226, 237, 244, 246-248, 255, 262-264.
İlim Yayma Cemiyeti, 375, 376.
İmam Gazalî, 38, 44, 306, 308.
İman, 145, 228, 241, 272, 275.
İnanç Sözlüğü, 222.
İncil, 48, 147, 149, 236, 238, 239, 252, 285, 336, 342.
İndus, 284.
İnkalar, 206, 212.
İpekçi, Abdi, 342.
İran İslam Cumhuriyeti Anayasası, 294, 358.
İran Radyosu, 377.
İran, 144, 149, 184, 227, 233, 246, 294, 376, 377.
İsa, Hz., 48, 175, 176, 200, 216, 232, 238, 285.
İsfahanlı Râğıb, 21, 142, 353, 354, 363.
İshak b. Râhuye, 237.
İsis Ana, 176.
İskenderiye Kütüphanesi, 177, 345.
İslam Ansiklopedisi, 297, 308.
İslam aydınları, 378.
İslam Cumhuriyeti Anayasası, 294, 358.
İslam Devleti, 150, 224, 238.
İslam hukuku, 29, 238, 271, 312, 313, 327, 331, 332, 335, 336, 345, 381.
İslam öncesi dönem, 123, 179, 323, 371.
İslam propagandacısı, 173.
İslama Çağrı Cemiyeti, 376.
İslamın hâkimiyeti, 341.
İslamiyet, 189, 207, 211, 225, 285.
İsmailiyye, 239.
İspanyollar, 200, 201, 203, 211, 212, 214, 215.
İsrâ Suresi, 165, 275, 307, 363.
İstanbul, 351, 378-380.

İşkence, 41, 332, 347, 366, 367, 381.
İstiklal Marşı, 296.
İştar Ana, 176.
İzis, 175.

Jüpiter, 264, - ibadeti, 176, - Tapınağı, 181.

Ka'bu'l-Ahbar, 252.
Kaab (Eşrefoğlu Kaab), 379.
Ka'b bin Eşref, 152, 336, 342, 379.
Kâbe, 151, 153, 164, 180-183, 196, 202, 203, 205-209, 268, 286, 287.
Kabil, 279.
Kaçar, Kemal, 376.
Kad sabee, 225.
Kaddafi, 376.
Kader, 174, 321.
Kâdi Beydavi, 237.
Kadın, 21- 29, 31, 32, 35-38, 41-44, 47, 48, 50, 51, 53, 56, 116-119, 121, 138, 140-142, 163, 173, 184, 186, 220, 231, 232, 234-236, 239, 257, 270, 283, 284, 288, 290, 323, 330-332, 334, 340, 343, 344, 346, 370-372, 374, 381-388, 390-393, 395-397.
Kâfir, 33, 139, 146, 163, 239, 241, 279, 312, 327, 328, 330, 331, 336-338, 340-343, 345, 346, 348, 359, 368, 369.
Kaftancıoğlu, Ümit, 342.
Kahire, 201.
Kakşikel kabilesi,189, 190.
Kalaycı Şah İsmail, 340.
Kaldeliler (Kıldâniler), 163.
Kalem Suresi, 322.
Kamboç, 195.
Kamer Suresi, 136, 322, 360.
Kandemir, Yaşar, 309, 311-313.
Kaplan, Cemalettin, 378.
Kasas Suresi, 142, 364.
Kasım Kufralı, 306.
Katade, 49, 179, 237, 238.
Kâzî Beyzâvî, 361.
Kehf Suresi, 131, 363.
Keldaniler, 227, 228.
Kemalistler, 290.
Kesker Sâbiîleri, 232.
Keyf Suresi, 142.
Kıble, 182, 237, 243, 244, 246, 255, 267, 306, 328, 340.
Kırıkkale, 340.
Kısas, 333, 339, 346.
Kıyam, 234.
Kıyamet, 35, 315, 328, 341, 358, 362, 385, 391.
Kıyas, 271, 309.
Kız çocukları, 323, 370-373.
Kibele Ana, bkz. Cybele Ana.
Kindeoğulları, 122, 397.
Kingu, 282, 284.
Kişe kabilesi, 190.
Kişua, 192.
Kitâb almilâl va 'l-nihal, 221.
Kitap ehli, 40, 161-163, 178, 252, 267, 268, 329, 335, 345.
Komünizm, 377.
Koptça, 147.
Köle, 118, 122, 144, 145, 149, 151, 270, 306, 330, 331, 343, 356, 371, 387, 388, 392-394, -lik, 146, 346
Kur'an Tercümeleri Kongresi, 380.
Kur'an-ı Kerim, 230, 239, 243, 292-295, 356, 359.
Kurban, 164, 175, 182, 220, 231, 235, 244, 256, 257, 268, 286, 348, 356, 372, 373.
Kureyş, 120, 151, 152, 171, 225, 288, 307, 334, 344, 345, 396.
Kureyş, 120, 151, 225, 288, 307, 334, 344, 345, 396, - putataparları, 171, - liler, 152, 225.

Kureyza oğulları, 152.
Kurre, 246, 259.
Kurtubî, 53, 179, 361, 363, 382.
Kurus, 244.
Kuyucu Murat Paşa, 347.
Kuzey Kutbu, 255.

L'Empire Socialiste des İnka, 209.
Laiklik, 352, 375-377, 379.
Lands and Peoples, 192, 196.
Las Casas, 209.
Le Koran Analysé, 227.
Lebib (Asam Oğlu), 140.
Leibzig, 221.
Leiden, 221.
Levi oğulları, 357.
Libya, 376.
Lisanu'l-Arab, 273.
Lokman Suresi, 275.
London, 221.
Luksor Tapınağı, 279, 280, 284.
Lübabe, 151.

Mâbâ, 243.
Mâide Suresi, 161, 224, 240, 273, 277, 320, 322, 332, 333, 334, 339, 340, 364, 365, 367, 381.
Majik (büyüsel) güç, 125.
Malatya, 341.
Mâlik b. Enes, bkz. Enes.
Mandäische Schriften, 221.
Mandéen, 232, 234, -ler (Vaftizci Yahya Hıristiyanları), 222, 227, 230, 232-234, 236, 240, 241, 244.
Mandeîler, 219, 221.
Mandeizm, 222.
Maraş, 340, 341, 346.
Marduk, 281, 282.
Marksizm, 377.
Markuniyye, 232.
Mars, 176, 181, 243, 264.
Maruniyye, 232.
Mârût, 139.
Maya, 190, 216.
Me'mun, 230, 251, 259, 260, 261.
Meâric Suresi, 275
Mecûsiler (Zerdüştçüler), 162.
Medeni Kanun, 159.
Medum Piramidi, 201, 202.
Mehdi, 292, 293.
Mehren, A.F.,
Mekke, 34, 144, 145, 149, 150-153, 170, 171, 182, 183, 205, 209, 225, 247, 264, 287, 288, 334, 369, -liler, 148-151, 178, 179.
Mekruh, 257, 335.
Meksiko Arkeoloji Müzesi, 214.
Meksiko, 157, 187, 193, 201, 212, 214, 215, 216, 218.
Melek, 38, 136, 139, 140, 148, 153, 162, 172, 174, 186, 220, 229, 233, 237, 238, 263, 267, 273, 275, 279, 288, 321, 372, 382.
Melik Şah, 347.
Melkiyye, 232.
Menar, 361.
Menezius, 281.
Merâğî, 363.
Mercury, 243.
Merih (Mars), 181, 264.
Merkür (Utarit), 176, 181, 249, 260, 264.
Meryem Suresi, 176, 276.
Meryem, 176, 276.
Mes'ûdî, 180-182, 243, 287.
Mescid, 134, 150, 164, 178, 179.
Meşhed, 294.
Mesihçilik, 175.
Metusaleh, 244.
Mevlana Celaleddini Rumi, 188, 189, 199, 249, 268.

Mevlevîler, 188, 189, 193, 194.
Mevzû Hadisler, 311.
Meymune, 122, 397.
Mezopotamya, 207, 227, 244, 281.
MHP, 340, 342.
Mısır Fâtımîleri, 221.
Mısır, 36, 122, 147, 151, 176, 184, 200, 201, 207, 209 247-249, 264, 279, 280, 284, 356, 387, 392.
Mikâil, 140.
Miller, Max, 173.
Milli Eğitim Bakanlığı, 172.
Milli Gazete, 150.
Miras, Kâmil, 22, 34, 35, 40, 42, 123, 124, 302, 308, 333.
Mirrih, 247.
Mirza Hüseyin Nuri Ettabarsî, 294.
Mistisizm, 175.
Mithra, 175.
Montana, 218.
Montet, Edouard, 227.
Mu Kıtası, 183, 215.
Muaviye (Süfyan Oğlu), 151.
Mudar, 230.
Muhammed (Hamza Oğlu), 334, 343.
Muhammed (Mesleme Oğlu), 41, 152, 336, 342, 379.
Muhammed Ali e's-Sabunî, 37, 308, 355.
Muhammed al-Şahrastânî, 219, 220, 221.
Muhammed Bakar El Behdud, 292.
Muhammed bin Yakub bin El Kelini El Radayi, 292.
Muhammed Ebu's-Suûd, 355.
Muhammed eş-Şeybani, 238.
Muhammed Hamidullah, 34, 227.
Muhammed İbn Mesleme, 41, 152, 336, 342, 379.
Muhammed İbn Süleyman, 312.
Muhammed Reşid Rızâ, 355, 363.
Muhammed'in, Hz. doktorluğu, 123, 124, 127, 129, 138.
Murûc, 221.
Musa İbn Meymun, 163, 223, 265, 266.
Musa Peygamber, 168, 224, 235, 351, 356, 357, 397.
Musevi toplumu, 152
Museviler, 214.
Mushaf, 276, 277, 292.
Musul, 237, 246.
Mutaffifîn Suresi, 322.
Mü'minûn Suresi, 279, 284, 302, 321.
Mücahid, 237, 238, 239, 242.
Müddessir Suresi, 347.
Müellefetü'l-Kulûb, 311.
Müksirûn, 321.
Mümaşat, 272, 375, 376, 377.
Münker, 366.
Münzel (gökten inme), 173, 227, 229, 242, 246.
Mürucu'z Zehep, 287.
Mürüvvet, 318, 319.
Müseylime, 147, 148.
Müsle, bkz. işkence.
Müslim, 22, 28, 35, 52, 134, 147, 148, 167, 169, 170, 286, 296, 308, 333, 369, 381, 384, 385, 390, 391, 397.
Müslüm Koca, 348.
Müşrikler, 151, 152, 224, 240, 246, 248, 341, 343.
Müstedrek, 316.
Mütekaddimun felsefesi, 231.
Mutî (Halife), 221.

Naacal tabletleri, 183, 184.
Nabatîler, 246.
Nadr (Hars Oğlu), 146.
Naga, 183.
Nahl Suresi, 144, 146, 148, 274, 321, 346.

Nahua, 215.
Namaz, 133-135, 150, 151, 164-166, 172, 178, 182, 209, 211, 231, 234, 236-238, 244, 245, 247, 255, 256, 263, 264, 267, 268, 271, 274, 277, 279, 286, 289, 304, 310, 314, 328, 329, 340, 341, 383.
Narayana, 185.
Nasara, 224, 227, 232, 237-241.
Nesin, Aziz, 377.
Nasraniler, 224.
Nasturiyye, 232.
Nazar, 125, 126, 299.
Nâziât Suresi, 142.
Nazoreen, 232.
Nebi (Peygamber), 172.
Neccaroğulları, 146.
Necef, 294.
Necm Suresi, 142.
Nefisler kitabı, 236.
Nefs, 255, 353, 354, 356, 361, 363.
Neml Suresi, 321.
Neseî, 50, 133, 333.
New York, 378.
Ngüho (Tanrıça), 283, 284.
Nisâ Suresi, 27, 142, 148, 277, 329, 341, 343, 346, 364, 371.
Niven, Will, 183.
Nuaym İbn Mesud, 152.
Nuh Peygamber, 162, 169, 226, 237, 246, 248, 266.
Nuh Tufanı, 149.
Nuhbat al-dahr, 220.
Nuhbetü'l-Fiker, 311.
Nûr Suresi, 32, 136, 381.
Nurcular, 378.

Oahaka eyaleti, 191.
Oğlak burcu, 264.
Olimpos Dağı, 281.
Orion, 175.
Orta Asya, 158, 183, 187-189, 199, 348.
Ortadoğu, 148, 177, 285, 286, 290.
Oruç, 165, 212, 234, 243, 264, 277, 288-291, 340.
Osman (Ebu-Âs Oğlu), 127, 128, 300.
Osman (Halife), 147.
Osman, Hz., 292.
Osmanlı, 347, 348.
Oziris (Osiris), 175.

Ömer İbnu'l-Hattab Sâbiî, 225.
Örnek, Sedat Veyis (Prof. Dr.), 125, 158, 297, 308.
Öz, Doğan, 342.
Özal, Yusuf Bozkuıt (Devlet Bakanı), 296, 297.
Özgüner, Sevinç, 342.
Özgür düşünce, 160.

Pakistan, 376.
Paksu, Mehmet, 141-143.
Pandora, 281.
Paris, 209, 211.
Pasifik Okyanusu, 184, 215.
Pedersen, 221.
Pen-gu, 283.
Peru, 192, 206, 209-212, 218.
Pisac (Pizak), 206.
Pozantı, 260.
Prinches (doktor), 249
Prometheus, 281, 284.
Punjo bayramı, 235.
Put, 163, 180, 182, 186, 220, 222, 230, 238, 239, 243, 270, 272, 273, 277, 289, 327, -ataparlar, 144, 145, 171, 178, 260, 288, 329, 331, -ataparlık, 162, 186, 266, 273, -perestler, 151, 230, 231, 238, 246.
Pythagoras, 243.

Quetzalkoatl, 211.

Ra'd Suresi, 275.
Rahman, 147, 148, 172, 276, 288.
Rakka, 221.
Ramazan, 150, 182, 231, 264, 287, 290, 291, 344, 351, 383, - Bayramı, 257, 268.
Reyhane, 122.
Ridde, 334, 344.
Rifai dervişleri, 213.
Rio de Janeiro, 218.
Roma, 227, 246, - evrenselciliği, 175.
Rotary (Amerika Kültür Cemiyeti), 187.
Ruhu'l-Beyân, 355.
Rum, 246, 259, -lar, 238.
Rûm Suresi, 274.
Ruşeni, 157.
Ruveyfi' (Sâbit Oğlu), 131.
Rükû, 164, 194, 195, 234, 247, 264.
Rüşdi, Salman, 365, 377.

Saba, 248.
Sabah gazetesi, 349-354, 356-360, 362.
Sabeit, 227.
Sâbi b. Lâmek, 237.
Sâbiîler, 161-163, 168, 169, 171, 173, 175, 179-182, 220, 222, 224-244, 252, 254-267, 272, 273, 277, 286, 287, 290.
Sâbiîlik, 148, 161-165, 167, 172-174, 176-179, 182, 183, 219, 222, 223, 227, 228, 242-245, 248, 260, 261, 265, 268, 273, 274, 278, 286, 288.
Sabit İbni Kurra, 220, 221, 231.
Saçak, 270, 274, 288.
Sâd Suresi, 134, 142, 279, 285, 320.
Sadudin Teftazâni, 255.
Safvetu't-Tefâsir, 355.
Said bin Zeyd, 151.
Salat (namaz, dua), 172, 277, 288.
Salim b. Seleme, 293.
Saluta, 178.
Sankhuniaton, 282.
Saraç, Emin, 356.
Sarık, 195-199, 215.
Satürn (Zühâl), 176, 180, 181, 243, 264, 287.
Savar, 243.
Savm (oruç), 172, 247, 276, 277, 288.
Savmaa, 178, 179.
Schaeder, H.H., 221.
Scheftelowitz, F., 221.
Sebe' Suresi, 275, 322.
Secde Suresi, 275, 365.
Secde, 158, 164, 187, 195, 209, 211, 231, 234, 255, 256, 264, 279, 285, 356.
Selçuk, İlhan, 375.
Selçuklu sultanları, 347.
Selemsin, 244.
Selman Fârisî, 146.
Senefru, 202.
Serapis kültü, 175.
Sevap, 161, 257, 306, 310, 311, 316, 366.
Seyyid Kutub (Prof.), 356.
Sıka-tul-İslam, 292.
Sieche, 173.
Simeon, Remi, 211.
Sinabüddin Ahmed İbni Fazlullahilomeri Mesalikülebsar, 247.
Sinan oğlu Sâabit, 162, 220, 221, 231, 247, 259.
Sioux Yerli Kabilesi, 217.
Site Devleti, 150.
Siyam, 195, 277.
Solon, 255.
Soubba, 232.
Sudanlı, 195, 197.
Suhuf, 226, 251, 252, 262.

Suriye, 175, 195, 196, 207, 209, 248.
Süddi, 237, 238.
Süleyman Peygamber, 48, 134, 136, 139, 248.
Süleymaniye, 279.
Sümer, 281, 282, -ler, 281, 284.
Sünni, 369, 376, -ler, 312.
Süryani, 172, 246, 247, 262, 277, -ler, 171, 227.
Süyuti, 172, 179, 277, 308, 316, 363.

Şafiîlik, 312.
Şam,151, 238, 244, 315.
Şamaş, 248.
Şemûd toplumu, 322.
Şengüler, İ. Hakkı, 356.
Şerhül Mefatih, 298.
Şeriat, 341, 350, 377, 380.
Şeriat ve Kadın, 41, 43, 270.
Şeyh Sait, 378.
Şeyhülislam, 338, 348.
Şeytan, 130, 131, 133-135, 279, 297, 383, -lar, 302, 305, 327.
Şiî, 312, 317.
Şiiler, 294, 312, 369, 376.
Şis, 219, 226, 255.
Şit, 226, 232, 246-248, 255, 262, 264, 266.
Şu'bî, 315.

Tâ'i, 221.
Ta'zir, 381.
Taberânî, 333.
Taberî, 53-55, 116, 118, 237, 242, 267, 311, 355, 387, 388, 393, 394, 397.
Tâ-Hâ Suresi, 142, 363.
Taharet, 164, 231, 234, 247, 256.
Taherî, 333.
Tahran Radyosu, 365.
Tahran, 292.
Tahsin Mayatepek, 157-160, 163, 177, 180, 183, 218, 223, 268, 290.
Takıyyuddin Ahmed İbn Teymiyye, 133, 137.
Takvâ, 318, 319.
Talat Bey, 380.
Talha, 151.
Tammuz, 176.
Tantavî, 355, 361.
Tapmak. 164, 175, 178-182, 222, 257, 266, 287, 327.
Tarsus, 260.
Tavaf, 153, 205, 208, 209.
Taylor, 173.
Te'vilu Müşkili'l-Kur'an, 179.
Tedmür, 315.
Tefsir-i Tibyan, 356.
Tefsiru Ebi's-Suûd (İrşadu'l-akli's-Selîm İlâ Mezâya-l-Kur'an'il-Kerim), 355.
Tefsiru'n-Nesefî, 355.
Tektanrı, 186, 291, -cı, 186, 249.
Tekvîr Suresi, 136, 323, 370.
Telvih, 255.
Temim kabilesi, 128.
Temim oymağı, 300.
Temizlik, 129.
Teotihuakan, 195, 196, 199, 201-206, -Piramidi, 193, 197, 200-202, 207, 208.
Tercüman gazetesi, 269, 296.
Terör, 375.
Tetümmetü'l-Muhtasar Fi Ahbâri'l-Beşer, 262.
Tevbe Suresi, 311, 327, 329, 331, 336, 342, 350, 358, 379.
Tevbe, 26, 31, 32, 306, 341, 352, 355, 357, 359, 363.
Tevhit, 244, 258.
The Sabians (Acab-nâma), 221.
The Saturday Evening Post, 199, 217.

Tibet, 188, 189, 195.
Ticaret kervanları, 150.
Tirmizî, 121, 308, 396.
Titikaka, 206, 212.
Tlaşkaltekler, 188-190, 192, 199.
Tokat, 341.
Tollan, 211.
Tonkin, 195.
Totemcilik, 174.
Tövbe, 307, 359.
Trabzon, 341.
TRT, 341.
Tufan, 222, 244.
TÜGEV (Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı), 296.
Turgut Özal (Başbakan), 306.
Turizm Bakanlığı, 296.
Tüfekçi, Gürbüz, 183.
Türk İslam Birliği, 342.
Türk İslam sentezi, 160.
Türk Medeni Kanunu, 159.
Türk milleti, 307, 308.
Türk Silahlı Kuvvetleri, 378.
Türk toplumu, 160, 163.
Türk-İslam sentezcileri, 375.
Türkmen, 347.
Tütengil, Cavit Orhan, 342.
Tzatzitepetl, 211.

Uhnuh, 247, 264.
Uhruc duası, 136, 137.
Ullikumi, 282.
Uluslararası Helsinki Belgesi, 345.
Ureyne kabilesi, 381.
Uruk, 282.
Utarid, 247.
Uydurma hadis, 271, 309, 311-317.

Übnâ, 335, 345.
Üfürük, 125-128.
Ülkücü Gençlik, 341.
Ümeyye İbn Ebi's-Salt, 308.
Ümmü Seleme, 25, 26, 28, 42, 119, 120, 299, 305, 385, 388, 389, 394, 395.

Vâcib, 166, 234, 235.
Vaftiz, 219, 222, 227
Vaftizci Yahya Hıristiyanları (Mandeenler), 219, 222, 232.
Vâhidî, 166.
Vâkidî, 333.
Van 100. Yıl Üniversitesi, 340.
Vasıt, 244
Vedanta, 185.
Vehb b. Münebbih, 238.
Vehbi, Mehmet, 356.
Veheb İbn Hafs, 311.
Veheb İbn Münebbih, 252.
Veîd, 373.
Venüs Tapınağı, bkz. Zühre Tapınağı.
Venüs, bkz. Zühre.
Veseniyye, 243, 244
Veted'l-meşrik, 256.
Vetedü vasati's-semâ, 256.
Vetedü'l-mağrib, 256.
Voltaire, 175.

Wâlis, 243.

Yahudi, 40, 41, 122, 149, 152, 167, 174, 178, 179, 219, 220, 222, 224, 226, 227, 232, 237, 240, 260, 266, 312, 348, 396, -ler, 40, 42, 43, 121, 153, 162, 167, 175, 224, 227, 230, 237, 238, 239, 241, 249, 286, 329, 331, 338, 343, 396, -lik, 148, 152, 161-163, 174, 175, 177, 212, 222, 223, 232, 261, 265, 268, 273, 274, 278, 365, 382, 397.
Yahya b. Zakeriyya, 232.
Yahya İbn Said el Kattan, 310.

Yaiş, 144, 149.
Yakubiyye, 232.
Yaratılış, 233, 279, 280, 282-284.
Yaşar Kemal, 377.
Yavuz Selim, 347.
Yazıcıoğlu, Mustafa Sait (Diyanet İşleri Başkanı), 269.
Yedikardeşler, Necmettin, 344.
Yehova, 285.
Yemen, 145, 153, 196, 207, 248, - Arapları, 207, -li, 145, - halkı, 144.
Yeni Nesil, 141-143.
Yeşilay, 296.
Yessar, 144, 149, 356.
Yıldız Sarayı, 376.
Yıldız tapımı, 148, 161, 172, 186.
Yucatan medeniyeti, 184.
Yuhannasiyye, 232.
Yukatan, 190, 232.
Yunan, 175, 227, 243, 246, -ca, 145, 171, 252, 351, - düşüncesi, 175, - kültürü, 230, -lı, 144, 145, -lar, 231, 243, Eski -, 246.
Yurtta sulh, cihanda sulh, 307.
Yüksel, Edip, 270-274, 276-278.
Yürükselim mahallesi, 340.

Zâdu'l-Mesîr Fi İlmi't-Tefsir, 242.
Zebani, 382.
Zebur, 237, 238, 267.
Zemahşerî, 355, 361, 363.
Zerdüştçüler (Mecûsiler), 162.
Zervan Kuyusu, 140.
Zeus, 281, 282.
Zeybek, Namık Kemal, 350, 360.
Zeynüddin Ömer İbnü'l-Verdi, 262.
Zeyrekli Mehmet Efendi, 378.
Zındık, 230, 240, 260, 311, 312.
Zihni, Mehmet, 308.
Zor sefer kitabı, 236.
Zuhruf Suresi, 365.
Zühâl, bkz. Satürn.
Zühre (Venüs) tapınağı, 181.
Zühre (Venüs), 176, 181, 243, 247, 248, 264.
Zümer Suresi, 186, 289, 365.
Zümrüdü Anka, 283.

Kaynak Yayınları Turan Dursun'un *Kuran Ansiklopedisi*'nin en çok ilgi gören "Allah", "Dua" ve "Kur'an" maddelerini üç ayrı kitap halinde okuyucuya sunuyor. Dursun bu kitaplarda Allah, Kur'an ve dua kelimelerinin anlamları ve kökenleri, Allah'a tanrı denip denemeyeceği, Kur'an'ın nasıl derlendiği, İslam'a göre duanın biçimi ve çeşitleri gibi herkes tarafından merak edilen konular üzerinde duruyor.

Turan Dursun'un Prof. Dr. İlhan Arsel'le tanışması 1977 yılına rastlar. Arsel'in Amerika'ya gitmesiyle iki dost arasındaki ilişki kesintiye uğrar.

Arsel ve Dursun'un yazışmaları 1987 sonunda başlar ve Turan Dursun'un öldürüldüğü 4 Eylül 1990'a kadar sürer. Öyle ki, kara haberden birkaç gün sonra, Turan Dursun'un 30 Ağustos 1990 tarihli mektubu ulaşır İlhan Arsel'e...

İki kitap olarak hazırladığımız mektuplarda, aydınlanma mücadelesinin iki bayrağı arasındaki sarsılmaz dostluğu, şeriatın karanlığına karşı mücadele azmini okuyacaksınız.

Arsel ve Dursun'un mektupları, iki yazarın günlük yaşamlarından kısa ve uzun vadeli programlarına, sevinçlerinden hüzünlerine, "din" ve "Tanrı" konusundaki görüşlerine kadar, birçok konuyu içeriyor.

Bu kitap, Turan Dursun'un İlhan Arsel'e yazdığı 40 mektubu ve ek olarak bir yazıyı içeriyor. İlhan Arsel'in *Turan Dursun'a Mektupları*'nda ise, 51 mektup ve ek olarak dokuz yazı yer alıyor.

Turan Dursun'un *İlhan Arsel'e Mektupları*'nı okuna sunuyoruz.

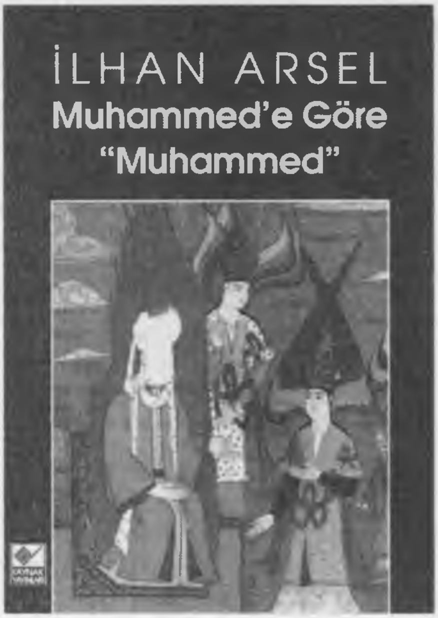

Prof. Dr. İlhan Arsel, bu kitabında, İslam Peygamberi konusunu, bizzat kendisinin sözleriyle ve Kur'an, hadis gibi temel İslam kaynaklarından aktararak ele alıyor. Bu temel kaynaklarda yer alan Muhammed'in kendini övücü ve yüceltici sözlerini eleştirel aklın ışığında tartışıyor.

Kitapta yer alan bazı konu başlıkları şunlardır:

İslam Dünyası Muhammed'i, Onun Kendi Tanımına Göre Değerlendirip Yüceltir; Yüce Görünme ve Övünme Taktiğinin Altında Yatan Amaç: İnsanlara Baş Eğdirtmek!; Alçakgönüllü ("Tevazu İnsanı") Olduğu Söylenen Muhammed, "Övünmekten" ve "Övülmekten" Hoşlanır: Hem de Hoşlanmazmış Gibi Görünerek; Övünürken ve Kendisini Yüceltirken, İnsanları Aşağılayıcı ve Ezik Kılıcı, Hatta Benlik Duygusundan Uzaklaştırıcı Tutum ve Davranışlara Yönelir; Muhammed, Kendisini Yüce Niteliklerle Tanımlama Arzusunun Sınırsızlığı İçerisinde Tanrısal Kertede ya da Tanrı'ya Eş Güçte ve Değerde Görünme Yollarına Başvurur; Tanrı (Melekleriyle Birlikte) Muhammed'e "Salât ve Selâm" Ediyor; Tanrısal Kertede ve Yücelikte Görünmek İçin Muhammed'in Başvurduğu Diğer Bazı Usuller...

Şeriat ve Kadın, şeriatın kadına yönelik emirlerini ve tavrını eleştirirken günümüz insanına, kadınların çağımızda alması gereken yeri hatırlatmaktadır. Arsel, İslamın kadını aklen ve dinen eksik, şeytani bir yaratık olarak tasvir ettiğini kanıtlarıyla beraber ortaya koymaktadır. Arsel'in nesnelliği ve araştırmacılığı, konuyla ilgilenenlere ışık tutmaktadır.

İlhan Arsel bu dev yapıtında İslamın dünyaya bakışını bir tabu olmaktan çıkartarak meseleleri aklın ışığında incelemektedir. Aydınlanma Savaşçısı Turan Dursun da bu özelliklerinden dolayı *Şeriat ve Kadın*'ı bütün okuyuculara tavsiye ediyordu.